ROSSEND ARÚS I ARDERIU

Teatre complet II

1874-1877

Edició de Magí Sunyer

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
EDICIONS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA
BIBLIOTECA PÚBLICA ARÚS

Rossend Arús i Arderiu. Obra Completa
Direcció general de Pere Gabriel

ROSSEND ARÚS I ARDERIU
Teatre complet II
1874-1877

Edició de Magí Sunyer

Ajuntament de Barcelona
[publicacions] urv
Universitat de Barcelona Edicions

Tarragona, Barcelona, 2020

EDITEN

Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili
Av. Catalunya, 35 · 43002 Tarragona
Tel.: 977 558 424
publicacions@urv.cat
www.publicacions.urv.cat

Edicions de la Universitat de Barcelona
Adolf Florensa, s/n · 08028 Barcelona
Tel.: 934 035 430
comercial.edicions@ub.edu
www.edicions.ub.edu

Biblioteca Pública Arús. Ajuntament de Barcelona
Passeig de Sant Joan, 26 · 08010 Barcelona
Tel.: 932 565 950
arus@bpa.es
www.bpa.es

1a edició: juny de 2020
2a edició ampliada: desembre de 2020
ISBN Universitat Rovira i Virgili (paper): 978-84-8424-855-2
ISBN Universitat Rovira i Virgili (PDF): 978-84-8424-856-9
ISBN Edicions Universitat de Barcelona (paper): 978-84-9168-522-7
ISBN Edicions Universitat de Barcelona (PDF): 978-84-9168-523-4
ISBN Ajuntament de Barcelona: 978-84-9156-262-7

DOI: 10.17345/9788484248552
Dipòsit legal: T 566-2020

Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili és membre de la Unión de Editoriales Universitarias Españolas i de la Xarxa Vives, fet que garanteix la difusió i comercialització de les seves publicacions a nivell nacional i internacional.

TAULA DE CONTINGUTS

ROSSEND ARÚS I ARDERIU. TEATRE

1874-1877

La Caritat

Fantasia en un acte dividit en 8 quadros i en vers català, original d'en Rossendo Arús i Arderiu[1]

Estrenada en lo Teatro Espanyol lo diumenge 17 de maig de 1874.

Advertències

Primera: Per dreta i esquerra s'entén les de l'actor.

Segona: Lo Geni del Mal, vestirà túnic negre amb serps pintades. Lo Geni del Bé, túnic blanc. Los missatgers i la comparseria, com ells, però no tan luxós. L'Espanya, túnica curta i manto de púrpura, lo cabell solt i corona. La Caritat, túnic morat senzillíssim.

Tercera: La presentació dels quadros 4, 6 i 8, se deixa al gust del director d'escena.

Quarta: Per a alleugerar la representació, si ho cregués convenient lo senyor director, pot suprimir-se tot lo que va comprès d'estrelleta a estrelleta.

A la memòria de Teresa Arderiu i Pons d'Arús.

Quan en ma ment evoco la Caritat, tu m'apareixes. Impossible m'és no veure que la teva cara és la seva, com impossible m'era posar lo teu nom sens juntar-lo a una obra benèfica; per això, mareta meva, cedeix per a los pobres soldats ferits los rendiments que li puga donar aquesta obra aquell que tingué la inefable ditxa ser ser ton fill.

Rossendo

1 Edició: *La Caritat.* Fantasia en un acte dividit en 8 quadros i en vers català, original d'en Rossend Arús i Arderiu, Barcelona, Arxiu Central Lírich-dramátich, 1874.

Repartiment

Personatges	*Actors*
Espanya	Fermina Vilches
La Caritat	Dolores Abril
Lo Geni del Bé	Joan Perelló
Lo Geni del Mal	Jaume Martí
Missatger del Geni del Bé	Emili Graells
Missatger del Geni del Mal	Marcelino Santigosa

Acompanyament de fúries, fades benèfiques, soldats, carlistes, individus de la Creu Roja, Germanes de la Caritat, etc, etc.

Acte únic

Quadre i

Llòbrega caverna. Portal abovedat a la dreta. Boca monstruosa al fondo. Pengen armes de les negres parets. Una foguera encesa en últim terme, sobre un trípode de ferro. Panòplies plenes de punyals.– Antorxes clavades en vàrios llocs de la paret.

Escena i

Lo Geni del Mal, passejant-se frenètic.

Geni del Mal

Me devora la impaciència
i em consum d'un modo tal
que les meves polsacions
ni el pensament pot comptar.
Jo que sempre a dintre el pit
un infern hi tinc cremant
i, a pesar de tanta ardència,
m'apareix que hi tinga glaç,
avui que la cremor sento,
que veig rebullir la sang,
que en una barra de foc
cada artèria s'és tornat,
dec tenir, per força, avui,
no en lo pit, que és massa gran,
no un infern, que és massa poc,
sinó mil inferns plegats,
rogidors, candents, furiosos,
en cada gota de sang.
Lo desfici que m'inquieta,

eix frenètic malestar,
obeeix a la incertesa
de què motiva el retard
de mon fidel partidari,
lo missatger enviat.
Tal vegada, per desgràcia,
haurà fet el camí en va...
¡Oh!... ¡Si axís fos, de seguida
m'hi llançava com un llamp...!
(Aquestes transicions violentes són la lluita que sosté interiorment.)
De sa provada destresa
no m'és possible dubtar;
l'encàrrec haurà complert,
cessin ja los meus afanys.
Mes, ¿per què, doncs, sa vinguda
d'aquest modo es va allargant?
Les confusions que m'abismen
en porfia tan tenaç,
a prova l'enteniment
pareix que em vulguen posar
i ma pensa s'extravia
en eixa lluita infernal.
¡Si puc tenir la fortuna
de realisar los meus plans,
esta febre que em devora
venjances l'aplacaran!
¡Oh, cada minut d'espera,
un mar costarà de sang...!
¿I no ve? ¡Ah, alenta, cor...!
Ses petjades sento ja.
(Mirant a la porta.)
¡Ell és...! ¡Gràcies sien dades
an el Déu de la Maldat...!

Escena 2

Geni del Mal i missatger.

Geni del Mal — Me matava la impaciència
¿A què ha vingut ton retard?
Mes... no, no, calla-t'ho i conta'm
si l'objecte havem lograt.

Missatger — Senyor, si no he vingut prompte...

Geni del Mal — Les excuses deixa a part.

Missatger — Permeteu-me que vos diga
que no pretenc excusà'm.

Geni del Mal — *(Amb impaciència.)*
No vull paraules inútils;
respon-me si has alcançat
lo que volia.

Missatger — Sí.

Geni del Mal — Veig
satisfets los meus afanys.
¿Anem tanmateix a Espanya?

Missatger — Allà anem si a vós us plau.
La guerra civil ja estén
lo seu manto pels seus camps;
ja la terra no la cuiden,
ja no es pensa en lo treball,
ja l'arada el llaurador
pel fusell la deixa estar.

Geni del Mal — Premi mereix ta conducta
i te'l daré bé en cabal.
La tardança te perdono
per la nova que m'has dat.
En Espanya estan mes glòries,
allí m'he fet immortal:
marcada ma planta es troba
de sa terra en cada pam.
La fermesa dels seus fills,
son cor baronil i brau,
és lo millor combustible
per la terra fer cremar;
satèl·lits, sense conèixe-ho,
de mon poder colossal,
tan fidelíssims los trobo
quan a buscar-los me'n vaig,
tan obedients en complaure
mos designis sempre estan
que, si en terres apartades
no poden morir o matar,
ells amb ells se destrueixen,
ells amb ells la guerra es fan.
¡Oh! No hi ha gent en tot l'Univers,
no hi és ni hi ha sigut mai,
un país com lo d'Espanya

per ser-nos sempre constant,
i lo meu apreci, en canvi,
és pujat, i de tants graus
que, quan puga aferrussar-m'hi,
ni rastre n'haig de deixar.
Mes aquí perdem lo temps,
quan aprofitar-lo cal;
anem-se'n a nostra feina,
anem-se'n a lo treball.
An els meus sequaces crida;
desperta a los teus companys.

(Lo missatger va a on està col·locada la planxa de bronzo, i amb la maceta hi pega repetits cops; a esta senyal, multitud de fúries, sortides de la gran boca del fondo i per l'escotilló del peu del trípode, invadeixen ràpidament l'escena.)

Escena 3

Geni del Mal, missatger i fúries, les quals rodegen al primer i, a l'acabar lo parlament, prorrompeixen en crits d'entusiasme.

Geni del Mal

Temps fa que d'esta morada
no havem passat los llindars
i, per lo nostre descuit,
de l'Univers entretant,
agassatjada i volguda
n'és soberana la pau;
seria mengua permetre,
quan jo lo puc evitar,
l'encumbrament d'eixa dona
que és ma terrible rival,
i fora un crimen privar-vos
a vosaltres, bons companys,
de los plaers que vos dona
anar a la terra a borrar
les petjades maleïdes
d'eixa filla de l'ocàs,
d'eixa dona aventurera
que es diu la felicitat.
¿No voleu deixar l'holganza?
¿Anar a la terra no us plau?

Fúries

¡Sí, sí, sí...!

Geni del Mal

¡Tal m'esperava!
De vosaltres no dubtant,

vos he escollit un país
que, com ell, no en trobeu cap.
Teatro antic de mes glòries,
no puc oblidar-lo mai.
¡És l'Espanya! Feu vosaltres,
amb pujança sens igual,
que, amb les vostres comparant-les,
mes hassanyes del passat
confessar-vos degui jo
que ni jocs eren d'infants.

Fúries ¡A Espanya...! ¡A Espanya!

Geni del Mal Brilli,
de les teies, lo roig flam
i, decidides, empunyin
les mans afilats punyals.

(Corren les Fúries a despenjar punyals de les panòplies i, empunyant cada una la seva antorxa, que encenen en la foguera, s'apiloten voltant al Geni, que a son costat té lo missatger.)

¡Deixem l'holgança
que ens té postrats:
ha arribat l'hora
de lo treball!
Gosa la terra
felicitat,
plena de ditxa,
regna la pau;
que així ens humillin
eixes rivals
no hem de permetre
ara ni mai,
tenint los medis
en nostres mans
per destruir-les
en un instant.
¡Ha arribat l'hora
de lo treball;
deixem de pressa
nostre palau!
¡Marxem en ales
de l'huracà;
ha arribat l'hora
de lo treball!
Llancem-nos prompte
cap a l'espai
i, espessos núvols

atravessant,
deixem-nos caure
en país grat,
allà a on sempre,
des d'antics anys,
de mes hassanyes
ha sigut camp
per l'intens odi
que té a la pau.
¡Ha arribat l'hora
de lo treball;
anem a Espanya,
anem-se'n ja!
¡No més espera,
no més retard,
ha arribat l'hora
de lo treball!
Terrible incendi
dongui senyal
de nostra entrada
per allà baix;
amples regueres
de negra sang
marquin a dojo
lo nostre pas
i, de cadavres
tot alfombrat,
farem per sobre
córrer els cavalls.
¡Ha arribat l'hora
de lo treball,
'nem a la terra,
'nem a matar!
¡Blandiu les teies,
brillin punyals!
¡Ha arribat l'hora
de lo treball!
No quedi amb vida
ni un sol mortal,
beurem en cràneos
la seva sang,
menjarem fresca
la seva carn,
en pols les pedres
farem tornar,
fondrem muntanyes,
secarem mars;

hem de deixar-ho
ras com la mà.
¡Ha arribat l'hora
de lo treball:
cremin les teies,
mati el punyal!

(Marxen corrents donant crits de ràbia, blandint les teies i esgrimint los punyals.)

Quadre 2

Deliciosa mansió formada per núvols transparents. Atributs de la justícia en dos grups, voltats de manadets d'espigues i branques d'olivera, rematant cada un d'ells en mitja corona de llorer. Entre els dos, una rodela que té al mig un caduceu i antorxes apagades col·locades com a raigs seus. A son frente, sobre un airós pedestal, una llàntia de ferro que despedeix clara i vivíssima llum. L'entrada, per l'esquerra, i al fondo, en últim terme, un pas que va a l'interior, al que alguns núvols li serveixen de cortinatges.

Escena 4

Lo Geni del Bé, recorrent l'escena amb impaciència.

Geni del Bé

De sa excursió per la terra,
tarda avui lo missatger;
altres jorns, en aquesta hora,
ja lo tinc el costat meu:
sa tardança, a fe, m'inquieta
i el cor m'omple de recel.
Temo em siga portador
d'algun espantós succés,
que les noves que m'expliqui
siguen noves de turment.
Per sortir d'aquesta angústia,
anhelo lo retorn seu
i voldria, d'altra part,
que sa vinguda tardés:
desitjo lo veure'l prompte,
em moro perquè no el veig
i m'espanta que traspassi
d'eixa porta lo dintell.
Ni jo sé lo que demano,
ni lo que jo vull comprenc.
Quan entorn de l'esperança
que en nostre pit se nodreix,
amb les tintes d'amargura,

se dibuixa en nostra ment,
les onades proceloses
d'un mar de color de fel,
que amenacen enfonsar
lo fragilíssim vaixell
on navega descuidada,
on tranquil·la la veiem;
llavors és que nostre cor,
fent-nos treballar la ment,
compassiu vol preparar-nos
pel desengany que ens esper;
nos avisa, com si ens deia:
lo vostre somni tan bell
alimentar no és possible
perquè res ne té de cert;
de les vostres esperances,
esperança no tingueu.
I avui que se'm representa
aquesta escena en la ment
i lo cor, amb sobresalt,
que em donga l'avís pareix,
avui tremolant espero,
avui m'espanto, perquè
sempre surten veritables
del cor los pressentiments.
¡No ve...! ¡No puc aguantar-ho,
el neguit me va creixent...!
¡És forçós que jo me'n vagi
lo que ha passat a saber!
(Se disposa a anar-se'n quan, de cop, se detura.)
¿És realitat...? ¿No m'enganyo...?
¡Sa tornada m'anuncia
remor que ara sent!
(Mirant-ho.)
¡És ell! ¡Gràcies siguen dades
de la bondat an el Déu!

Escena 5

Lo Geni del Bé i son Missatger.

Missatger — *(Amb terror.)*
¡Senyor... Senyor...!

Geni del Bé — Ta arribada...

Missatger — La tardança perdoneu.

Geni del Bé — *(Impacient.)*
Però digues, ¿Ets portador...?

Missatger — De desgràcies.

Geni del Bé — ¡Ai, són certs
los temors que alimentava!
Avisos del cor fidel
sempre surten veritables,
i mai s'erra lo cor meu.
Que ta ausència era funesta,
me deia palpitant ell
amb força desconeguda,
i jo, son avís creient,
esperava ta vinguda
i la temia amb recel.
Mes...¡prompte!, les males noves
no tardis a fé'm saber.

Missatger — La palidès extremada
que lo meu rostre cobreix,
lo tremolor que m'agita,
aqueix malestar inquiet
que sobre meu se rebel·la,
les llàgrimes que, en tropell,
pugnen per a desbordar-se
dels parpres que les deté
són senyals ben manifestes
de mon dolorós turment;
proven que, si d'alegria
vos he sigut missatger,
avui, per desgràcia meva,
d'amargura ser-ho dec.

Geni del Bé — Tes paraules son auguri
d'algun terrible succés.

Missatger — ¡Més horrorós no és possible
que pensar-vos-el pugueu...!

Geni del Bé — ¡De seguida, lo que has vist:
no et detinguis per lo cel!

Missatger — Valent-se d'infames arts,
lo mal ha lograt, arter,
allunyar tranquil·litat,
de la pau treure el govern
suplantant-lo per la guerra
que ja es troba en l'univers.

Geni del Bé — ¡La guerra! ¿I on de sa fúria
ha descarregat lo pes?

Missatger — A Espanya.

Geni del Bé — ¡Sempre, sempre ella!
¿I qui an el combat l'empeny?

Missatger — Ningú.

Geni del Bé — ¿Com? ¿Qui és l'invasor?

Missatger — D'invasor no n'existeix.

Geni del Bé — ¿Doncs, amb qui lluiten sos fills?

Missatger — Sos fills lluiten ells amb ells.
¡És la guerra fratricida,
és la guerra més cruel!

Geni del Bé — ¡Pobra Espanya, pobra mare
que ha de veure sos fillets
ells amb ells com s'assassinen,
com se maten sens quartel;
com l'un an el altre espera,
com l'un an el altre venç!
¡Pobra mare, quin suplici
per ella no té de ser
contemplar roja la mà
que, amb ràbia, nervuda, estreny
un punyal, des de lo mànec
fins a la punta sangrent,
i la mà n'és d'un seu fill
i la sang, d'un fill, també!
¡L'assassinat li era fill,
l'assassino fill li és!
¡Maleïdes ambicions
que porten an el extrem

de donar un punyal a l'home
per matar a un germà seu!
¡Maleït per sempre siga
l'home infame, vil, pervers,
criminal i sanguinari
que, per lograr satisfer
de son orgull l'esperança,
una guerra aixís encén!

Missatger

A eixa guerra desastrosa,
la misèria la segueix
i, si avança volant l'una,
l'altra encara corre més
a les cantúries alegres,
les ballades i els plaers,
ara el brunzir de les bales
i dels canons l'espetec.
Ja la terra amb sang se rega,
ja amb cadavres s'aliment,
ja les eines del treball
a racó la pols cobreix,
ja es veu la indústria perduda,
ja no marxen los tallers,
ja se fabriquen tan sols
de matar los instruments,
ja totes les mans empunyen
lo sanguinari fusell,
ja per los espais ressona
de les penes lo lament...

Geni del Bé

¡Calla, calla, no segueixis,
que prou retrata la ment
la veritat dolorosa
d'eixos quadros llastimers!
A Espanya tenim d'anar,
allí està nostre dever;
allí la desgràcia ens crida,
nostre auxili pretenent.
I si l'emparo del trist,
l'alivi del que sofreix,
jo socórrer no devia,
consolar jo no degués,
quan les penes a l'Espanya
desgarressin son mantell,
si la nova a mi arribava,
si les podia saber
per a córre-hi més de pressa

demanava força al vent,
que és digne per tots conceptes
de l'apreci que em mereix.
Tenen tots los fills d'Espanya
los més nobles sentiments
en los seus cors baronils,
la virtut guarden com fe.
Si mai lo seu poble es llença
pel camí del desacert,
no és que la maldat lo guiï
no és que pensi en res pervers;
que, si bondat atesora,
villania desconeix.
No més ocioses paraules,
pressurós corre lo temps
i l'Espanya nos espera;
complim lo nostre dever.
An els nostres companys crida,
fes venir los germans teus.

(Lo missatger va a l'entrada del fondo i surten ràpidament una infinitat de fades benèfiques.)

Escena 6

Dits i fades benèfiques.

Geni del Bé

Temps feia que la desgràcia,
oculta permaneixent,
a passar no ens obligava
d'esta morada el dintell.
La pau, amb manto benèfic,
governava l'univers,
tranquil·litat imperava,
escampant-se ses mercès.
¡Ja és un somni la ventura;
ha fugit tan hermós temps!
Les noves que ens ha portat
nostre fidel missatger
vos ompliran d'amargura
com a mi ja m'han omplert.
Les fúries de la maldat,
vomitades de l'avern,
amb ràbia devastadora
sobre la terra caient,
amb los ídols de la pau

la foguera n'han encès
que, alimentada amb sang i odis,
de lluminàries serveix
per a celebrar l'entrada
de la guerra i son corteig.
¿Cap ni sisquiera lo dubte
de lo que tenim de fer,
quan en nostres mans se troba
del lenitiu lo remei...?
¿No fora procidi indigne,
criminal i fins pervers,
no llençar-nos a aplicar
lo bàlsam d'aquest remei?
¿No vos plau deixar la calma
venturosa que gosem
per los perills i fatigues
de la batalla sangrent,
quan nos criden, anguniosos,
de los mortals los gemecs?
¿A la terra que ens demana,
lo baixar-hi no voleu?

Fades — ¡Sí, sí, sí, sí!

Geni del Bé — Lo que em creia
corroboren estes veus,
esperava de vosaltres
tan noble comportament.
A apagar-ne les fogueres,
que atroç la maldat encén,
tenim d'anar al país
millor que la terra té,
allà a on se desconeixen
la perfídia i mals intents.
¡A Espanya! ¡L'hermosa terra
a nosaltres més fidel
que sempre disposta es troba
per a la causa del bé!
Paguem-li com se mereixen
los seus relevants serveis:
que una llàgrima no caiga
sens que a eixugar-la correm:
que la veu de lo consol
ofegar pugui el gemec.
Fem que la pobra, demà,
quan ses cuites conti al temps,
agraïda puga dir,
amb angelical accent:

al mateix punt que la guerra
la sang llençava a torrents,
valerosa, la bondat
detenia son progrés
i, ofegant-ne de les fúries
les enregollades veus,
se perdien per l'espai
com nuvolada d'incens,
de gratitud alabances
que es remuntaven al cel.

Fades ¡A Espanya! ¡A Espanya!

Geni del Bé ¡Brillin,
amb son resplendor celest,
les beneïdes antorxes
que derramen sols lo bé!

(Arrenquen les fades les antorxes col·locades en la rodela i, encenent-les en la llàntia, s'apressuren a col·locar-se al costat del Geni i del missatger.)

¡Cessi la calma
i ensopiment,
de complir és hora
nostre dever!
Gosava ditxa
tenint per rei
pau venturosa
tot l'univers
quan, en mala hora,
geni funest,
que de la guerra
lo nom ne té,
horrors formant-ne
lo seu corteig,
per destronar-la
llençà l'infern.
¡De complir és hora
nostre dever,
esta morada
prompte deixem!
¡Convé de pressa
passar el dintell,
de complir és hora
nostre dever!
Les tènues capes
d'or i d'argent
que, esteses, formen
l'espai immens

nos duran, súbites,
al país bell
que ja de sempre
m'ha estat fidel,
en proves moltes
que dades té
servint sumisa
a l'honradès.
¡De complir és hora
nostre dever,
cap a l'Espanya,
més no esperem!
¡No més tardança,
no esperem més,
de complir és hora
nostre dever!
Consols i auxilis
per tot arreu
siguen los medis
que a los pacients
nostra arribada
facin saber:
la planta corri
vers los gemecs
i, a l'ausentar-se,
pugin al cel
les alabances
dels que salvem.
¡De complir és hora
nostre dever,
'nem a salvar-ne
al que pateix!
¡Lo dolor arrenca
sentits gemecs,
de complir és hora
nostre dever!
Claror d'incendi
no brilli més:
ferits que tombi
lo plom certer
trobin, al caure,
braços oberts;
als morts la tomba
faltar no deu,
les negres taques
les borrarem,
ni rastre es vegi

La Caritat

de sofriment.
¡De complir és hora
nostre dever,
dols i ferides,
ardits curem!

(Marxen precedides del Geni *i donant crits d'entusiasme.)*

Quadre 3

Enmaranyada selva; a la dreta, un arbre frondós i corpulent; té a son peu un setial de pedra.

Escena 7

Espanya. Surt abatuda i plorosa de la part dreta i es deixa caure al banc rústic.

Espanya

De la guerra lo clarí,
a mos fills, amb son bronc toc,
a la lluita fratricida
los demana un altre cop.
Són vanes les meves súpliques,
inútil lo desconsol,
ni s'escolten mes paraules
ni fan cas de lo meu plor.
An a la cita perversa,
armats, compareixen tots,
encesos los ulls de ràbia,
saltant guspires de foc
de l'assassina senyal
quan només apunta el so;
amb un odi encarnissat
que no té el tigre feroç,
los uns als altres se llencen
i combaten com lleons
fins que los camps ne cobreixen,
a rastelleres, los morts.
Los ais que als pobres ferits
los arrenca lo dolor,
de l'enemic germà seu
no exciten la compassió,
i, cantant per la victòria,
s'aumenta sens desconhort,
amb un somrís contemplant-ne
la sang del ferro alevós...
¡I aquella sang que goteja

és sortida del meu cor,
i aquells ais que els ferits llencen
són los ais de lo meu dol,
i els acers rojos de sang
me'ls claven a lo meu cor!
¿Pot sofrir més una mare
de lo que sofreixo jo?
¿Lo calis de l'amargura
no l'he apurat fins al fons?
¡Oh, senyor! ¿Quan, la justícia,
que la reconegui vols..?
¡Ni un sol raig de ta clemència
m'arribarà a mi per sort…!
¿Què en faig de la meva vida
si lo viure m'és dolor…?
¡Per acabar els sofriments,
lo morir me fora goig!
(Se senten crits per dintre, però cercans.)
Nous desastres m'anuncien
eixes veus de per 'quí prop.
(Més crits a dintre.)

Veus a fora — ¡Victòria! ¡Victòria!

Espanya — Creixen
a casa instant los udols;
mes que em matin, dec anar-hi;
dec parlar als meus saions.
(Quan va a marxar, surt del cantó esquerre lo Geni del Mal, embriagat d'alegria. Espanya no es mou i ell, d'ella, no se n'adona.)

Escena 8

Espanya, Geni del Mal.

Geni del Mal — ¡Ara sí que l'hem ben treta,
cap com aquesta vegada!
(Veu a l'Espanya.)
¡Mes què miro!

Espanya — ¿Qui serà?
Sa presència sols espanta.

Geni del Mal — ¿Què fas tu per 'quí, què esperes?

Espanya — ¿D'aqueix modo presentar-te,
il·lús, goses davant meu?

Geni del Mal ¡Ha, ha, ha, ha! ¡M'has fet gràcia!
¡He rigut de gust, a fe!
Quan tanta supèrbia gastes,
deus ser cosa que s'ho val;
veiam-ho.
(Al veure que pretén dirigir-se cap a ella, lo domina amb altiva mirada i, erguint-se amb enteresa, li diu los versos que segueixen.)

Espanya ¡Caus a mes plantes
si dones només un pas!
¡Fes-te enrere, miserable!

Geni del Mal ¿Altivesa?

Espanya ¡Ne tinc molta!

Geni del Mal ¿Valerosa...?

Espanya ¡En vinc de raça!

Geni del Mal ¡Orgull tens!

Espanya ¡Ne puc tenir!

Geni del Mal ¡Atrevida...!

Espanya ¡Res m'espanta!

Geni del Mal ¡Esprit mostres!

Espanya ¡Perquè em sobra!

Geni del Mal ¿Ets minyona?

Espanya ¡Més que dama!

Geni del Mal ¿Tens riquesa?

Espanya ¡La més gran!

Geni del Mal ¿I noblesa?

Espanya ¡La més alta!

Geni del Mal ¿Vares néixer?

Espanya ¡En esta terra!

Geni del Mal ¿Lo teu nom?

Espanya ¡Me dic Espanya!
'Vui la sort me protegeix,
a la fi he pogut trobar-te.

Espanya ¿Veure'm volies?

Geni del Mal ¡Oh, sí!

Espanya — ¿Com, per lograr-ho?

Geni del Mal — ¡Buscant-te!

Espanya — ¡No volent jo!

Geni del Mal — ¡Tinc poder!

Espanya — Ja saps que el meu…

Geni del Mal — No l'iguala.

Espanya — ¿Ets d'aquí?

Geni del Mal — ¡Me fora méngua!

Espanya — ¿On nasqueres?

Geni del Mal — No tinc pàtria.

Espanya — ¿On habites?

Geni del Mal — En l'espai.

Espanya — ¿A què has vingut?

Geni del Mal — A gosar-ne.

Espanya — ¿Tu com goses?

Geni del Mal — Destruint.

Espanya — ¿Tens per nom…?

Geni del Mal — ¡Digue'm la infàmia!

Espanya — ¡Oh, devia endevinar-ho!
¡No era possible l'errar-me:
la perfídia, la maldat,
en son rostre se retraten!

Geni del Mal — ¡No surto de ma sorpresa!
¿T'he dit ja qui era i encara
no has doblat los teus genolls?

Espanya — ¡Morta abans!

Geni del Mal — ¡Puc obligar-te!
Al senyor dels teus dominis
deus prestar-li vassallatge.

Espanya — ¡Senyor, tu!

Geni del Mal — Més que et sorprenga;
jo el senyor i tu l'esclava.

Espanya

¡Eixos insults que vomita
ta boca desenfrenada
cars te juro, per ma vida,
que te faré jo pagar-ne!
Corro en busca dels meus fills.

Geni del Mal

¿I què en trauràs, de cansar-te?
¡Ells no tenen de venir!

Espanya

¡Vindran!

Geni del Mal

¡Loques esperances!

Espanya

¿Quins fills deixen d'acudir,
cridant-los la seva mare?

Geni del Mal

¡Los teus! Mira, fes la prova
i raó tindràs que dar-me.
Jo, més que tu coneixent-los,
per dur a cap la meva trama,
vaig veure que, desunint-los,
los meus propòsits lograva,
i, fent-ne créixer entre ells
de los partits la sissanya,
s'ha arrelat de tal manera,
ha donat tan bona grana,
que, pensant-ne los teus fills
cadascú una cosa contrària,
lo mateix que fossen tigres,
ells amb ells se despedacen.
Impassibles, freds, se miren
l'incendi que los abrasa,
s'hi deu trobar, en la foguera,
sa tomba el govern que mana,
ara que ja los partits
los han partit com pensava;
per ma part, jo puc ben dir-te:
tinc la partida guanyada.
I no et creguis que exagero
atrevint-me a assegurar-te
que, si caus en esta lluita
a què et provoca ma audàcia,
ni un d'ells per a què t'aixequis
la seva mà té de dar-te.

Espanya

¡Ai, eixos mots que ta boca
llença...!

Geni del Mal

Són certs.

Espanya — Per desgràcia.
Mes no domen ma altivesa,
ni per això no m'espantes.
Lo record de mes grandeses...

Geni del Mal — ¡Grandeses que són passades!
Si un jorn en vostres dominis
dia i nit lo sol brillava,
són avui tan reduïts
que, de què vos surti encara
mai siga sinó una estona,
podeu ben donar-ne gràcies.

Espanya — No així, pervers, amb mal cor
gosis en aturmentar-me,
ni vulguis cantar victòria,
que no és teva la jornada.
Pensa que, trobant-me un dia,
pobra, sola, abandonada,
perdut lo meu poderio,
en poder de gent estranya,
i sols tenint en Astúries
un forat de ses muntanyes,
bastà de lo patriotisme
una petita bufada
per a esbargir-ne de pressa
a les torbes musulmanes
i quedar la meva terra
novament reconquistada;
aqueix fet la intrepidesa
de los espanyols retrata
i a l'oblit no donguis mai
que, veient-se amenaçada
o en perill de ser perduda
la llibertat de l'Espanya,
se torna, cada fill seu,
un Pelayo per salvar-la.

Geni del Mal — Desahogos naturals
del teu cor de bona mare:
recordo lo fet citat
com recordo altres hassanyes,
mes lo temps no passa en va
i ta glòria ja és passada.

Espanya — No t'ho pensis, t'equivoques,
puix...

Geni del Mal

Ets tu la que s'enganya.
¿Què et queda, sinó, vejam,
d'eixos fets que tant t'alaguen?
Lo record, sols la memòria
ja lo teu pit pot guardar-ne.
Si per ta volguda terra
hi passeges la mirada,
la retires amb horror
al veure tantes desgràcies.
Mira només una escena
de lo que per ella passa.

Quadre 4

Escena 9

Se descobreix, al córre's lo teló, una àrida campinya, una casa al seu extrem que, a poc, deu cremar-se. Surten deu o dotze carlins acosats per igual número de soldats que los hi tiren una descarga. Els carlins se rebolquen amb les ànsies de la mort. Al final d'aquest quadro, l'incendi és general. (Los crits, campanades, tiros i demés de la relació que segueix s'aniran fent a medida que s'indiqui.)

Geni del Mal

¿Sents lo toc de sometent...?
An a los teus fills demana.
¡No per treure a l'invasor,
no per treure gent estranya!
¿No has sentit com li responen
les trompetes i les caixes?
¡És la senyal de la guerra
que, amb bravura, tos fills llancen!
¿Sents com aquí els crits arriben
d'extermini i de matança?
¡Los teus fills los profereixen
contra los teus fills, amb sanya!
¿No t'ha ressonat al cor
la mortífera descarga?
¡Són fills teus, los que els fusells
sense tremolar apuntaven,
i fills teus los que en lo pit
se'ls hi han clavat les bales!
¿Sents los gemecs d'amargura
que els pobres ferits exhalen,
rebolcant-se en l'agonia
per lo camp de batalla?
¡La copiosa sang que els brota
germans seus l'han derramada!
¿Veus la claror de l'incendi

que ràpidament avança,
amenaçant tornar en cendra
tota la teva comarca
i, estenent-se, la fumera
pareix li siga mortalla?
¡Mateixos fills teus van ser
los que llençaren la brasa,
ses mans la incendiària teia
avui encara l'aguanten!
¿Sents los crits que, de victòria,
llencen veus enregollades?
¡Són les veus de los teus fills
que contra els teus fills combaten;
per los fills que t'han matat,
los altres fills ara canten!

Quadre 5

Escena 10

Cau lo teló de bosc, quedant l'escena com al quadro tercer. Se senten campanes que toquen a morts.

Geni del Mal
¿No sents com lo vent nos porta
lo so trist de les campanes,
fent-nos saber que la vida
algun mortal l'ha deixada...?
¡Doncs lo mort era un fill teu
que, assassinat, van trobar-ne
i del bàrbaro assassino,
com del mort, tu n'ets la mare!

Espanya
¡No segueixis, no segueixis;
t'ho demano per Déu, calla!
M'estan arrancant lo pit
cada una de tes paraules.

Geni del Mal
¿Tens encara l'altivesa
del teu passat recordar-me?
¿No t'has convençut de sobres
que a mos peus jo puc postrar-te?

Espanya
¡Mai! La bena, dels meus fills,
amb valor sabré arrencar-ne;
jo els pregaré de genolls
i ma veu serà escoltada.

Geni del Mal — No ho serà, perquè, amb astúcia,
t'he guanyat jo l'avantatge.
Quedaràs sense cap fill
i arrassada ta comarca.

Espanya — ¡Tindré auxili, no és possible
veure'm tan abandonada!

Geni del Mal — ¿Mes d'a on ha de sortir
i qui t'ajuda podrà dar-te…?
¿Qui t'escoltarà, veiam?
¿Qui…?

Geni del Bé — ¡Jo!

Espanya — ¡Gràcies, Déu meu, gràcies!

(La sortida del Geni del Bé ha de ser ràpida, a fi de reprendre lo vers. Ve per l'esquera i es posa al mig d'Espanya i Geni del Mal.)

Escena II

Espanya, Geni del Bé, Geni del Mal.

Geni del Bé — En infern la teva terra
se veu avui convertida
perquè han sapigut tornar-li
d'aquest monstru les intrigues.
Mes no les temis, Espanya,
no tindràs que sucumbir-ne,
que, del consol que esperaves,
intensa la llum ne brilla
i les sombres fugiran
a sa potència infinita.

Espanya — Ja l'esperança en mon cor,
de nou, la sento reviure.

Geni del Mal — ¡Innocenta! ¿Com podràs
la meva obra destruir-ne?

Geni del Bé — Arrencant fins les arrels
de la llavor maleïda,
que contra la germanança
tu sembrares en mal dia.

Geni del Mal — És que avui la llavor aquella
ja és planta que fructifica.

Geni del Bé — ¿I què hi fa? ¡Serà arrencada!

Espanya — Lo temor...

Geni del Bé — No deus tenir-ne.

Geni del Mal — ¿I qui ets tu, que tal intentes?

Geni del Bé — Sóc un rival que t'humilla.

Geni del Mal — ¿Sent aixís, lo teu poder
quasi amb lo meu rivalisa?

Geni del Bé — ¡I com no, si l'avantatja!
¡I com no, si lo domina!

Geni del Mal — Mai ningú no l'ha vençut.

Geni del Bé — Perquè s'escapa a ta vista,
perquè, quan de fer maldats
forçosament te retires,
te creus que és teva la culpa
en no portar bé la intriga,
i és que aleshores, vencent-te,
mon poder al teu domina.

Geni del Mal — Ningú hi ha, si jo m'hi empenyo,
que a mi puga resistir-me.

Geni del Bé — Lo teu irrisori orgull
aquestes paraules pinten.
La sang que deixes marcada
per la senda que camines,
amb constància, te la borra
una santa de seguida:
quan tu pel món apareixes,
jo l'aclamo perquè vinga
i sa orella mai és sorda
quan pel dolor se la crida.
(A Espanya.)
A ton pit torni la calma,
puix treballa per ta ditxa
ella, que, de les virtuts,
és la virtut més sublime.

Espanya — Les infàmies d'aquest vil
no temo ja, estic tranquil·la.

Geni del Mal — Si ara ganes jo en tingués,
de debò me feies riure.
¿Ajudat tu d'una dona
arrencar-me t'imagines

la corona que al meu front
centúries m'han vist cenyida?
A pesar que sols despreci
i no altra cosa m'inspires,
gust me fora de conèixer
an aquesta teva amiga.
Si fer-la venir poguessis,
jo te…

Geni del Bé
¡La tens a ta vista!
(També deu aparèixer la Caritat ben ràpidament a fi de ser a temps a les paraules del Geni del Bé; el del Mal queda sorprès i Espanya se posa al seu costat.)

Escena 12

Espanya, la Caritat, Geni del Bé, Geni del Mal.

Caritat
¡Presentar-me tota sola
te causa molta sorpresa!
¡Altra cosa te pensaves,
altra cosa de mi et creies!
Tu et figuraves, sens dubte,
que devia comparèixer
amb un exèrcit de fúries
més terribles que les teves
i, veient no m'acompanya
res que a tu et degui fer témer,
tant extremada osadia
pasmat i confús te deixa.

Geni del Mal
(Sorprès.)
És veritat tot lo que dius,
lo meu pensament acertes…
(Refent-se.)
¿I sabent lo que jo valc,
pretens declarà'm la guerra?
¿I en anar en contra meu,
sent tu sola persisteixes?

Caritat
De ta notòria puixança,
que tant tu me cacareges,
tota sola jo sortint-ne,
ni record ni sombra en queda.

Geni del Mal
(Mofant-se'n.)
Sent possible, lo teu plan
en obra voldria veure.

Caritat
Ja hi és, i te'l mostraré
molt més prompte del que et penses.
Tu an aquí, no fa pas gaire
que has presentat, amb crudesa,
als ulls de la pobra Espanya,
d'horrors repugnant escena;
aquí mateix, sens tardança,
un quadro et faré aparèixer
a on, veient ma victòria,
ta derrota podràs veure.

Geni del Mal
Si no em mostres lo que dius,
si aquest quadro no m'ensenyes,
ton poder, que tant alabes,
no creuré; parlo amb franquesa.

Caritat
¡Mira'l, doncs, i, mort de ràbia;
aquí el tens, amb sa grandesa!

Quadre 6

Escena 13

Se corre lo teló de bosc i es deixa veure lo camp de batalla del quadro quart. Los ferits són cuidats per homes i senyores, alguns dels quals porten una creu roja al braç. També hi ha Germanes de la Caritat. En últim terme, un pendó blanc amb una gran creu també roja. Llum brillant. (Lo Geni del Mal queda anonadat i, a la veu de la Caritat, se deixa caure agenollat. Viu regosig en l'Espanya.)

Caritat
¡Més que humillat te mires,
davant la virtut prosternat!
(Anonadat deixant-se caure.)

Geni del Mal
¿Què passa per mi, què passa,
que així els genolls se'm dobleguen
i la claror d'aquell quadro
la meva vista me cega?

Caritat
Aquest quadro que t'espanta
recorda'l, recorda'l sempre,
i a l'oblit no donguis mai
que t'és impossible el vèncer,
puix, cada cop que als mortals
logris llençar a la guerra,

la Caritat de seguida
al punt veuràs aparèixer,
no quedant-ne ni senyal
de tes petjades perverses.

Quadre 7

Escena 14

Se torna a córrer lo teló de bosc, quedant l'escena com en los quadros terç i quint.

Caritat
¡Alça't, allunya't d'aquí
Aparta't de ma presència!

Geni del Mal
(Alçant-se.)
¿I ma puixança una dona
té de deixar-ne desfeta...?
No serà, primer jo em fonga
en la meva pròpia ardència.
(Erguint-se, altiu. Amenaçador, diu a la Caritat, tot marxant-ne.)
¡Lo furor de ma venjança
no tardaràs en conèixer!

Escena 15

Caritat, Espanya, Geni del Bé.

Espanya
¡De foc era sa mirada,
tremolo per vós, senyora!

Caritat
Cap recel has de tenir-ne,
a mi no alcancen ses forces.
(Al Geni del Bé, veient que es disposa a anar-se'n.)
¿Tu vas...?

Geni del Bé
A seguir sos passos...
Si no maneu res en contra.

Caritat
Això és lo que tens que fer,
sigues tu la seva sombra.
I, encar d'alguna malesa
petita senyal no donga,
per la pendent que los llenci,
detenir procura als homes;
mes, si en odis encegats
ni els atures ni t'escolten
i rodolant vers l'abisme

los acers la sang fan córrer,
per ajudar-te a estroncar-la
mai te faltarà esta dona.

Geni del Bé — I ni rastre del mal queda
amb auxili com lo vostre.

Espanya — ¿Ja marxeu...?

Caritat — Dec anar...

Espanya — ¿A on?

Caritat — A consolar los que ploren.

Escena 16

Espanya, Geni del Bé.

Geni del Bé — A pesar meu, també et deixo,
també em crida mon dever;
m'espanta lo que pot fer
si a la maldat no segueixo:
tremolo quan dels seus passos
veig que n'estic apartat...

Espanya — Sí, ves a trencar el filat
per a tenir-ne voltada
a la meva infeliç terra
en los horrors d'una guerra
més que totes despiadada.
I quan, llibre d'amargures,
la pau tingui aquí l'estància,
en premi de ta constància,
fins les celestes altures
en remolí pujaran,
convertits en harmonia,
los mil himnes d'alegria
que els meus fills t'aixecaran:
mentre, de sa ditxa avara,
en torrents de gratitud,
te pagaran dolç tribut
les llàgrimes d'una mare.
¡Mes no, ma pensa delira!
¡En mon país sols l'horror
hi veig!

Geni del Bé

También de l'amor
resplendeix la flama... ¡Mira!

Quadre 8

Apareix lo mateix que en lo quadro sisè, solament que estaria d'altra manera. La Caritat*, sobre un alt pedestal que domina tota l'escena,* té abraçats dos ferits, que es vegi perteneixen a dos bandos. *A son detràs, lo pendó de la Creu Roja sostingut per un de l'associació. Los enfermers, ferits i Germanes de la Caritat, formant grupo. Quan se marca, esplendent llum que inundi tot l'escenari. Voltant la* Caritat *i en lletres de foc, un lletrero que diga: «Tots los homes són germans».*

Escena última

Geni del Bé, Espanya, Caritat i acompanyament de comparseria.

Caritat

Aquesta dolça abraçada
que, amb afany, donen los braços,
rompent de la guerra els llaços,
lo seu poder anonada.
Si eixa, de rancor sanyuda,
de germans ne fa adversaris,
aquí es junten los contraris,
aquí tots tenen cabuda,
que en aquest abraç d'amor
s'enclou, amb virtut divina,
la sacrosanta doctrina
del gran regenerador,
del màrtir de llibertat
que nos ensenyà a sofrir,
del que predicant morí
la humana fraternitat.
D'aquell que a los seus tirans,
mentre al Gòlgota expirava,
los deia, quan perdó els dava:
¡Tots los homes són germans!
Mots de sublime grandesa
que, a través de les centúries,
són barrera per les fúries
que vomita la vilesa.
A lo seu impuls nascuda,
del món errant peregrina,
la meva planta camina
vers los pobres sens ajuda:
era aquí en busca del mal

quan, de la bàrbara guerra
ressonant-ne per la serra,
s'és donada la senyal.
En un mar de plors desfeta,
pregà auxili mon accent,
tantes desgràcies veient
i veient-me tan soleta;
la meva crida anguniosa
mils de veus l'han contestada
i me veig jo secundada
amb la fe més ardorosa.
Si en fratricida discòrdia
los teus fills se destrueixen,
altres fills te los uneixen
d'un abraç en la concòrdia.

Espanya

Nova que m'era ignorada,
nova que no en la sabia
i que amb goig l'ànima mia
al seu fons tindrà guardada.
¡Siguen sempre beneïts
los que en los camp de batalla,
sense témer la metralla,
curen als pobres ferits!
Bé n'hagen aquells que deixen
los seus palaus ostentosos
per a cuidar, carinyosos,
a los tristos que pateixen.

Caritat

Queda'ls-hi sempre agraïda
per lo bé que et fan immens,
amb sos nobles sentiments,
no te deixarà envilida
la sang que l'odi fa córrer
inundant la teva terra,
puix les taques de la guerra
la Caritat les esborra.
Cap temor no deus tenir-ne
que los fets de la maldat
lo teu país estimat
te lo puguen destruir-ne.
¡Abandona ja l'esglai;
quan, com el teu, algun poble
lo nodreix virtut tan noble,
aquest poble no mor mai!
Raigs de llum miraculosa
sobre els teus fills irradien,

que uneixen als qui es batien
en abraçada amorosa.

(Abraçant més estret als dos que té als seus braços.)

¡Això espanta an els tirans!
¡Això es diu fraternitat!
Això és practicar el dictat:
¡Tots los homes són germans!

(Romp la música i es cremen flames de bengala, l'Espanya s'acosta a la Caritat.)

Cau lo teló.

Los pastorets

Drama sacrobíblic en un pròleg i quatre actes dividits en quadros, escrit en vers català i tenint a la vista los antics autes sagramentals deguts a la ploma dels més eminents poetes de l'escena espanyola per Rossendo Arús i Arderiu

1874

Persones

SATAN	Llibre
LUZBEL	Bertran
RAVEQUET	Riera
PATACOT	Zutem
HELVI	Muns
AURELI	Riba
SILVI	Sabadell
SANT JOSEP	Pigrau
SIMEÓ	Llibre
SANT MIQUEL	Valverde
MARIA	
ÀNGEL	Carlos
SARA	Ricard

Pròleg. Lo compliment de les profecies.

Quadre I

Mansió celestial, transparents núvols ocupen tot l'escenari. Sant Miquel, voltat d'angelets, se veu a través de la daurada boira que il·lumina una dèbil i blavenca llum. Suau harmonia a l'aixecar-se el teló.

Escena I

Sant Miquel, angelets.

(Música, dins. Coro, dins.)

Coro
Se compleixen les paraules
de Daniel i d'Isaïes,
molt prompte veurà la terra
lo naixement del Messies.

Miquel
(Als angelets.)
Vosaltres, los que formeu
del cel les legions alades,
pel món aneu pregonant
una notícia tan fausta
per los mortals que pateixen,
pels que esclavitud arrastren,
per tots los que ni un consol
ne troben en ses desgràcies,
que aquesta nova serà
una estrella de bonança
que, lo dolor esbargint-se,
farà retornar la calma
a tots los sers desvalguts
de la gran família humana.
(Marxen los àngels. Música dins i canta el coro lo següent.)

Coro
Glòria divina,
glòria al Senyor:
ha arribat l'hora
de salvar el món.

Escena 2

Sant Miquel.

Miquel
Aquestes veus placenteres,
al ser en terra arribades,
la més perfecta alegria
i lo goig per tot escampen.
¡Ditxoses elles, que logren
ser missatgeres de calma
i, com jo, lluitar no deuen
amb en Luzbel i mainada!
Mes no temo son furor
ni sa rancorosa sanya,
que m'és escut de defensa
del Senyor la potent gràcia.
De l'àngel de supèrbia en contra,
apresta't, Miquel, prepara't...
que molt prompte l'has de veure
caigut a les teves plantes,
de la virtut de Maria
confessant-ne l'eficàcia.
Ja Satan corre a Luzbel,
los espais atravessant-ne,
per a contar-li, afanyós,
lo que diuen les veus santes
que el confonen i amedrenten,
que l'abismen i acovarden.
Mes, abans de que Luzbel
ne congregui a sa mainada,
vaig a tirar-li per terra
los seus castells de venjança
i fé'l mossegar la pols
amb lo cap sota mes plantes.
Anem a vèncer l'infern
perquè aixís mon Déu ho mana.
(Se'n va.)

Quadre 2

Muntanyes. Al cantó esquerre, una gran roca que s'obre a son temps, veient-se allavors que és la boca de l'infern.

Escena 3

Satan.

(Música, dins)

Coro Lo més asombrós prodigi
escolteu, mortals, oïu,
que l'Etern Pare disposa
entregar-nos lo seu fill.
(Satan ve sobre d'un drac que vomita foc; al desmuntar-ne, fuig lo drac volant i Satan pica impetuosament a la roca que s'ha dit.)

Satan Vosaltres, los fidels súbdits
del Rei que subjuga el món,
vosaltres que sou, de sempre,
ferms i constants moradors
de la cova a on se guarden
l'amargura i desconsol...
obriu-me, obriu-me les portes,
llibre entrada sens destorb
feu que trobi de seguida.
¡Fora la calma i repòs,
que nostre poder tremola,
que Luzbel, nostre Senyor,
en perill està de perdre
lo seu trono poderós,
que, de l'Infern, amenacen
les grandeses tornar pols!
(A l'últim cop de Satan, se sent la forta vibració de tan-tans, apareixent Luzbel per escotilló, entre flamarades.)

Escena 4

Satan, Luzbel.

Luzbel ¿Per què, amb veus esporuguides
de temor i desconsol,
d'aqueix modo vens la calma
a torbar d'aquestos llocs?

SATAN ¡Ai de tu!, monarca insigne,
i, ¡ai de naltres, si, veloç,
lo teu formidable exèrcit
no lo tens prompte dispost!

LUZBEL ¿Quin perill nos amenaça?

SATAN Un, que és, sens dubte, el major.
Si els compares amb aquest,
tots los passats res no són.
Quan, per càstig, nos llançaren
des de l'alt Empiri al fons
d'aquest insondable abisme.

LUZBEL Parla clar, t'ho mano jo.

SATAN Res ne tragué lo Senyor,
ni una mica va decréixer
lo nostre orgull, ni tampoc
la nostra supèrbia abatre
conseguí, ni poc ni molt.
Tu, amb fera altivès, ocupes
regi trono poderós;
los vassalls que tu domines
formen tal nombrós estol
que és impossible comptar-los.
Un exèrcit de campeons
tens, que la senyal espera
de tos preceptes tan sols.
Ets duenyo d'un vast imperi
del que és tributari el món;
però l'exèrcit, el trono,
los vassalls, los defensors,
l'imperi, ¿de què et serveixen,
si has de sofrir el deshonor
de que tan humillat quedis?
Doncs és, Luzbel, que sona l'hora
que vegis, en pròxim jorn,
com una dona infeliç,
humil i de dèbil cor,
de la seva impura planta,
amb ferma resolució,
la senyal infamatòria
deixi estampada en ton front.

LUZBEL ¿Què? ¿Com goses proferir...?
¿És vritat, per negra sort,
tot quant Daniel i Isaïes
profetisaren del jou

que, pel meu orgull abatre,
s'ha d'imposar a mon coll?

Satan No hi tingues dubte, Luzbel,
amb espant i desconhort,
m'he convençut jo, de sobres,
que al dia fixat ja som.

Luzbel No, no serà, que la ràbia
que bull de mon pit al foc,
esbotzant-ne la resclosa
que del més redoble bronz,
per a contenir els meus odis,
aixecà, en maleït jorn,
de lo cel la sanya altiva...
té d'anar roent, furiós,
a inundar lo mateix seno
en què eixa dona es remou,
per a allí aufegar-la, abantes
que la llum vegi del món.

Satan És en va, Luzbel, que ho intentis,
en va ton cego furor
vol evitar los perills
que preveig jo molt a prop.
¿Qui és aquesta donzella
que tal martiri nos don?
Si, quan sobre el drac volava
per l'immens espai veloç,
des d'un extrem de la terra
fins an a l'altre cantó,
un destell, algun indici,
una sospita tan sols,
del fatal secret aqueix
l'hagués averiguat jo,
capficar-nos no deuríem
en lo mal que fer-nos pot;
perquè estes mans, de sa mare
no en deixaven ni record,
però en va, en va pretenia,
la buscava, inútil tot.

Luzbel ¿Tan ocult e impenetrable
eix secret? ¡No pot ser, no!

Satan Lo llarg viatge que hi emprès
no ha sigut pas profitós.
Conjectures, la incertesa,
molts dubtes... ¡aquí està tot!

Eix resultat negatiu
ha donat, treballant molt:
Ne resguarda sa existència
lo Senyor tot poderós,
i l'espès vel que l'envolta
l'oculta del nostre furor.

Luzbel — Ja pot protegir-la el cel,
ja la pot amagar el món,
jo, a pesar de cel i terra,
jo, a pesar de Déu i tot,
sota mos peus, sa agonia
he de contemplar-ne amb goig.
Jo seré, per aquesta dona,
un basilisc verinós:
a eixa torre de David,
que es creu forta com el bronz,
l'ha de deixar ma mirada
convertida en ruïna i pols.
(Trons. A l'acabar de dir estes paraules en Luzbel, mutació.)

Quadre 3

Desapareixen les muntanyes del mig i deixen veure una massissa torre amb aquesta inscripció: «Turris eburnea». El coro d'àngels canta de dins.

Escena 5

Luzbel, Satan.

Luzbel — De provar-ho, em tarda l'hora.
Mes, ¿què miro? ¡Sí.. oh, botxorn!
Esta torre maleïda,
d'ignomínia vil pedró,
aixecada per causar-ne
la meva pèrdua i afront,
s'apareix al meu davant
se'm presenta amb esplendor.
Jo compliré l'amenaça
que n'hi fet ara fa poc.
Contra la impia que nombren
les veus que du l'eco ronc,
jo haig de ser tan sanguinari
com lo tigre més feroç.

Si algú existeix que pretengui
defensar aquest vil nom,
rompi les sombres que el tapen
surti aquí a la llum del sol,
abandoni les cantúries,
en pau deixi infantils jocs
i presenti's, decidit,
davant de nosaltres dos
a tercejar en la contenda
amb què el brinda mon valor.
Serà, si vol, literària
o militar, com li toc,
que, tenint la part segura,
li cedeixo l'elecció.
Siga qui es vulga, no el temo,
ningú res contra mi pot,
que, si el món desfer em proposo,
¿qui podrà salvar el món?

Àngels *(De dins.)*
¡Maria! *(Després de dir los àngels «Maria», s'efectua la mutació.)*

Quadre 4

La torre se converteix en un preciós jardí, banyat tot ell de la més preciosa i dorada llum. Al mig, en últim terme, la fatxada d'un magnífic temple.

Escena 6

Luzbel, Satan, Àngel.

Sortint del jardí, un grup de rosers s'obre, oferint-li pas.

Àngel Que ja comença,
des d'ara per en avant,
los turments que t'aniquilen
a redoblar-te per graus.
Atrevit, malvat, pervers,
boig, superb, altiu i audaç,
que gosares rebel·lar-te
contra Déu en son palau,
sent-ne l'obra més perfecta
de ses poderoses mans
¿Encara, hiena rabiosa,

no estàs prou escarmentat
d'haver-te atrevit a Déu
i al seu trono sacrossant?
¿No et recorda que tombares,
en la caiguda fatal,
des del cel fins a l'abisme
en què te trobes penant?
¿No saps que les seves forces
salven los límits humans
i que borra l'impossible
lo seu poder soberà?
¿Ignores que prometé,
per profetes, fa molt anys,
que de la presó trauria
a tot lo gènero humà?
¿Com, il·lús, vols oblidar-ho,
sabent-ho bé com ho saps,
i per segon cop t'oposes
contra el seu esforç sagrat?
És nascuda ja la Verge
amb què Déu t'amenaçà,
la que, ardida, té d'abatre
lo teu orgull infernal.
No n'és gaire lluny lo dia
que Déu al món baixarà,
com los Profetes digueren,
i, si bé amb humà disfraç,
de sa gràcia du el tresor
per a destruir el pecat.
¿Vols, després del que t'indico,
ton intent portar a cap?
Inventor de les malícies,
respon-me: ¿què vas buscant?

Luzbel — L'ocasió en què mos oprobis
puga deixar-ne venjats,
que, si hagués de desistir,
prefereixo morir abans
per acabar-ne d'un cop
aquesta vida d'afanys.

Àngels — Si contra Déu t'oposares,
¿no és just que visques penant
en lo temorós abisme
qual fondària causa esglai?
Mes, perquè de ton Déu creguis

los preceptes celestials,
observa lo nom dolcíssim
que apareix al teu davant.

(Sobre el temple apareix lo nom de Maria, tot voltat d'angelets. Se'n va l'Àngel.)

Escena 7

Luzbel, Satan.

Luzbel ¡Què miro! La ràbia em cega.
¿És possible, Déu tirà,
que intentis fins aquest punt
abatre'm i trepitjà'm?
A tu em resistiré sempre,
¡tes ordres no creuré mai!

Satan No, Luzbel, no deus cedir-ne,
tens encara bons vassalls.
Caigui a terra aquest vil nom,
al furor de nostres mans.

Luzbel Del signo de nostra afrenta,
no en deixin ni la senyal.

Satan ¡Correm tots dos a borrar-lo!

Luzbel ¡Anem-hi!

Satan ¡Anem-hi!

Miquel ¡Endetràs!

(Van cap al temple amb rabiosa sanya, però, a l'arribar-hi, aixís que munten los primers graons, s'obre la porta i surt per ella Miquel detenint-los i dirigint l'espasa contra ells. Retrocedeixen i baixa les grades sant Miquel. Les portes del temple, obertes de bat a bat, permeten veure son interior.)

Escena 8

Luzbel, Miquel, Satan.

Miquel ¡Superb, domina el teu brio!
¿Tu contra lo cel t'oposes ?
Atrevit, ja que a tant goses,

jo t'admeto el desafio.
La contenda a què em provoques,
si les armes elegeixes,
medi dolent escolleixes,
que són tes forces molt poques.
En esta loca aventura
i en palestra literària,
ta fortuna serà vària
i lo teu orgull, locura.

Luzbel En banda deixa l'acer,
perquè en aquesta ocasió
les lletres i la raó
satisfaran per enter.
Dar vida a l'home i no a mi
és manifesta injustícia,
perquè la culpa i malícia
en què de lo cel caiguí
engendrar ella va fer
altre ensopiment mortal
a l'home, que és ser igual
a Déu i a son diví ser.
Va volguer amb tanta apetència,
que, feta amb mi l'encontrada,
menjà la fruita vedada
i mancà an a l'obediència.
Amb això, som ben iguals,
culpa mortal fon sa culpa.
La meva, no se disculpa
perquè los dos vam ser tals.
Doncs així, en esta aventura
i palestra literària,
ma fortuna no fou vària
ni lo meu orgull, locura.

Miquel Que m'has convençut no et cregues,
veuràs, si l'orgull no et doma,
que, a l'avogar-ne per l'home,
en el oblit te relegues.
Tu argüeixes, en conseqüència,
que les dos culpes mortals
van ser exactament iguals,
i això és negar l'evidència.
Prò, per més enuig encara,
si en tal acert convenia,
no d'aquí es deduiria,
ni el teu argument provara,

puix aquest bé no és cap llei,
de lo seu poder n'és gràcia;
mostrà en això sa eficàcia
sens precedir-lo servei.
Així pot bé lo Senyor,
sens que lo tractis d'injust,
donar a l'home aqueix gust
i deixar-te a tu en l'error,
que, encar que l'hom cometé
un tan enorme pecat,
tu estaves a son costat
i ton engany no vegé.
Nascuda en tu, sens contrari,
sigué esta arrogant supèrbia
i ta mateixa protèrvia
te despenyà, temerari.
Doncs en aquesta aventura
i palestra literària,
ta fortuna sigué vària
i lo teu orgull, locura.

SATAN Prou, no d'aquesta manera
cantis, Miquel, la victòria,
que no és raó peremptòria
resposta tan altanera.
Si Déu se mostra clement
quan aital mercè prodiga,
sense costar-me fatiga,
provo que és inconseqüent.
Així que l'home, per mi,
la falta n'hagué comès,
Déu, que estava molt ofès,
d'havè'l fet se penedí.
«Lo borraré de la terra,
–irat, amb ràbia, exclamà–
i en pols, com ell, tornarà
tot lo que en lo món s'aferra».
Dos impossibles dedueixo
d'esta sentència des d'ara
i veuràs, ben a la clara,
si amb ingeni els converteixo.
La paraula que Déu posa
és d'eterna permanència,
i tota sa consistència
com a seva se suposa.
Doncs bé, si al present revoca
la sentència que donà,

vegi's si això no és faltar
a lo que digué sa boca.
I jo, el mateix que Luzbel,
dic que aquestes profecies
són humanes fantasies
d'Isaïes i Daniel.

Miquel — Totes aquestes raons
són filles de ta ignorància,
descobrint ta petulància
tes pèrfides intencions.
Si bé Moisès escrigué
que Déu exterminaria
a l'home que l'ofenia,
amb lo just no s'entengué.
Perquè de Déu se predica,
segons lo judici humà,
que aquest Senyor soberà
és vida que fructifica.
T'anomenen, amb ternura,
àngel per lo bondadós,
lleó per lo valerós
i altres noms d'igual etxura,
¿pots així dubtar, altiu,
que són aquestes virtuts
només que similituds
que el figurin compassiu?
Amb esta dissertació,
ton engany se veu notable,
puix queda Déu immutable
sense gens de mutació.
T'he vençut, rendeix-te. Mira
lo poder del braç de Déu,
com impulsats per ma veu,
sota mes plantes vos tira.

(Corren, prostrats, Luzbel i Satan a les plantes de miquel. Àngels, des de dins.)

Coro — «Si, gojós, lo cel pregona
la victòria de Miquel,
la derrota de Luzbel
per tots los àmbits ressona».

Luzbel — No per 'xò los meus furors
cedeixen en la querella;
¡guerra contra esta donzella,
sucumbi an els meus rancors!

Miquel — En va apretes ta malícia,
loco, atrevit, contumaç;
que el cel fia a lo meu braç
ton càstig i sa justícia.
De Daniel i Isaïes
lo predit se complirà,
ton poder derrocarà
lo tan esperat Messies.

Luzbel — ¡Què és lo que mires, Luzbel!

Satan — ¡Així, Satan, te subjuguen!

Luzbel — ¡Ma sobèrbia trepitjada!

Satan — ¡La meva altivès perduda!

Luzbel — ¿Qui n'ha sigut l'insensat
que de ma arrogància es burla?

Satan — En Miquel, nostre contrari;
el que de glòries s'encumbra
per haver humillat aquí
les nostres dos forces juntes.

Luzbel — ¡Que en siga jo tan covard,
tan extrema ma paüra,
que mai sàpiga venjar-me
d'un Déu que sempre m'injúria!

Miquel — ¡Que bé aqueixos mots publiquen
vostra altivesa i locura!
Mes, perquè, necis, vegeu
de lo poder que el cel usa
i amb quanta facilitat
les vostres idees frustra,
que aneu llibres vos permeto.
Evoqueu totes les fúries
que demoren en l'infern
contra l'humana natura,
odis, desordres, venjances,
promoveu amb vostra astúcia
i an a la casta donzella,
a la Verge, que tan pura
se presenta a vostra vista,
aixequeu falses calúmnies;
perseguiu-la a mort, amb sanya;
mes no us càpiga cap dubte
que estarà la mà de Déu
en sa defensa i ajuda.

Quadre 5

Mateixes muntanyes del segon quadro. La mutació se verifica al deixar Miquel d'oprimir amb sos peus a Satan i Luzbel, que s'alcen, furiosos. Miquel desapareix passant al través d'un arbre que se li obre.

Escena 9

Satan, Luzbel.

Satan
Mira com lo vencedor
de naltres se mofa i burla,
amagant-se dintre l'arbre
que els seus misteris oculta.
Pensa bé que nos ha dit,
irònic, amb llengua ruda,
que a los dos té d'humillar-nos
aquesta verge tan pura,
mes tampoc deus oblidar-ne
que ens perilla la fortuna
si no posem prompte en obra
les nostres trames i astúcies.

Luzbel
¡Que jo miri ma desgràcia
i no sàpiga, en ma fúria,
d'aquell arbre, amb los meus braços,
arrencar l'escorxa dura!
(Hi va resolut, mes, al disposar-se a tocar la roca de l'arbre, li cauen, amb defalliment, los braços. Satan, que el segueix no arriba a provar-ho.)
¡Secreta força m'ho priva!
¡La sola vista me turba!
Tot lo que sento, me pasma,
tot lo que miro són dubtes,
tot lo que toco, misteris,
tot lo que penso m'ofusca.
¿I haig de veure, impassible,
com Déu mon poder anul·la?
Mil morts primer que permetre-ho,
morir abans en la lluita.
¡Aquí los meus partidaris!
¡Vine, infern, prompte, en ma ajuda!
¡Remou lo tro en tes cavernes!,
¡que l'espant per tot ne duga!
¡Fes ploure l'ardenta lava
que en tes entranyes sepultes!

¡Vomita espantosos llamps
que del món facin despulla;
que, mentres Luzbel pateix,
forçós és que en amargura
l'univers enter se negui,
fins que audaç, vencedor, puga
tornar a seure en lo trono
que sense cap dret li usurpen!

(A les paraules de Luzbel, s'és obert la boca de l'infern i han anat sortint una munió de dimonis, canviant-se ràpidament les muntanyes amb cavernes de l'infern. Los dimonis van amb antorxes. Trons, pluja de foc.)

Quadre 6. L'infern.

Escena 10

Luzbel, Satan, dimonis.

Satan ¡A l'aire els punyals! ¡Venjança!

Luzbel ¡Guerra a tot l'Univers!

Dimonis ¡Guerra!

Luzbel Tu, Satan, ves de seguida
i, astut i manyós, penetra
dels senyors en los palaus,
dels patrons en les vivendes.
Busca el com de presentar-te
en distintes apariències
per lograr així, a la segura,
perseguir a eixa donzella.
De ta bava fes acopi
i a lo seu costat la llences;
segur que, si pots tocar-la,
amb ton verí s'envenena.
Corre, els ànims a exaltar
contra los tontos profetes
que amb ses mentides paraules
amenacen nostre regne,
i àspid implacable sigues
de murmuració perenne.

Satan Confia, Luzbel, en mi;
Farà, el rancor que m'alenta,
ajudat per mes astúcies,
que surti bé de l'empresa.

Luzbel

¡Gènits del mal, a ma veu,
que s'estremeixi la terra!
¡Llibre de la sanya nostra,
a comptar d'avui, no es veja
vila, poble, ni ciutat,
pla, bosc, mont ni serra!
De l'obra fràgil de Déu,
en l'atrevida contenda,
ni un vestigi en dongui mostra
fins la memòria borrem-ne.
Eterna guerra, extermini,
plors, desolació i misèria.
Si el món no tem l'ira nostra,
en pols tornarem la terra.
¡Genis del mal, al combat!
¡Guerra a tot l'Univers!

Tots

¡Guerra!

(Al mig de l'escenari, hi deu haver una boca monstruosa que se suposa ser l'entrada de l'infern. Al donar-se l'últim crit de guerra, s'obre, despedint furiosos raigs de foc que cauen en pluja per tot l'escenari, durant aixís com lo ressò dels trons. Mentres canten los dimonis lo COR *que segueix, ballant les fúries una galop infernal.)*

Coro de dimonis

¡Guerra destructora,
Luzbel valerós,
ell sol la declara
contra tot lo món!
¡Guerra, guerra, crida
contra el Salvador
i l'infern en massa
guerrejar-ne vol!

(Se'n van tot blandint les antorxes.) (Teló.)

Acte I

Quadre 7

Muntanyes. Un bosc a l'esquerra. Cabanyes a la dreta.

Escena I

Aureli, Silvi, Patacot, pastors 1, 2, 3 *i* 4, *comparses.*

(A l'aixecar-se el teló, se senten grans crits cap al bosc, los PASTORS *s'agrupen mirant en aquella direcció. En* PATACOT *està assentat en un cantó.)*

AURELI ¡Quin escàndol!

SILVI Sí que en mouen.

PASTOR 1 ¡Quins crits!

PASTOR 2 ¿Què deu ser?

PASTOR 3 ¿Què passa?

PATACOT ¿Què altra cosa voleu siga
sinó alguna animalada
de l'insigne Ravequet?

SILVI Sí que és ell.

PATACOT ¿I doncs? No falla;
al sentir uns crits així,
ja es pot dir que és ell que brama.

RAVEQUET *(Des de dins.)*
M'ha tirat el pollí a terra,
veniu, veniu a aixecar-me,

AURELI *(A Patacot.)*
¡Ves-hi!

PATACOT Si no s'ha fet res,
jo el conec; és molt camama.

AURELI Quan se queixa…

PATACOT ¡Oh!

SILVI ¿Sents?

AURELI ¡Cuita!

PATACOT ¡I bé, que hi vagi son pare!

Ravequet *(Des de dins.)*
¿Ajagut aquí on me trobo,
que m'hi tindré d'estar gaire?

Patacot *(S'alça i es torna a assentar.)*
Per ara, jo m'hi assento.

Silvi *(A Patacot, signant-li els* pastors *que corren cap al bosc.)*
¡Pocapena, mira els altres!

Patacot Això està bé, me n'alegro...
Que ells hi vagin, molt m'agrada.

Silvi Ja el porten.

Aureli Obriu-li pas.

Silvi Aquí el teniu.

Escena 2

Dits, Ravequet.

(Surten els pastors, a Ravequet, lo porta un a collibè.)

Ravequet ¡Xo! ¡Ruc! ¡Para!

Patacot ¡Lo que pot l'amor al pròxim!
¡Amb quin carinyo lo tracta!

Ravequet Atura't, xo, negre, xo...
Desmunteu-me amb tota pausa,
que em trobo xafat de veres.
(Després de baixar-lo, lo deixen a terra i ell se queda estirat tal com lo deixen.)
¡Ai, Patacot!

Patacot ¡Gemegaire!

Ravequet Si tinguessis el que tinc,
d'altre modo t'exclamaves.

Patacot Està clar, com a persona.

Ravequet Per en compte de burlar-te'n,
millor fora que corressis.

Patacot De seguida, jo soc l'home
més diligent, ¿On?

Ravequet — A casa
del manescal, avisant-lo
que en Ravequet et demana
perquè, estant-ne ple de vida,
s'ha mort ara, en sense ganes.

Patacot — ¿Per què el vols?

Ravequet — Perquè m'apliqui
un botó de foc.

Patacot — ¡Salvatge!
¿Al clatell, oi?

Ravequet — ¡No, ca! Als nassos.

Patacot — Una pinya ben plantada
t'hi estaria molt millor.

Ravequet — Per veure si fa el miracle
de què ressusciti viu.

Patacot — ¿Que ets mort, potser?

Ravequet — ¡I vaia!

Patacot — ¡No pot ser, diu l'aforisme!:
«l'home, quan és mort, no parla.»

Ravequet — ¿Com sap els morts lo que fan
el que no s'ha mort encara?
Un mort és igual que un viu,
fa el que li dona la gana.

Patacot — T'expliques, noi, com un llibre
d'aquells que, tenint les planes
sense ni una lletra escrita,
fins lo poden llegir els ases.

Aureli — No digueu més tonteries.
Ravequet, conta la causa
que ha motivat que caiguessis.

Silvi — ¡Aixeca't!

Ravequet — ¿I ves qui s'alça?
És inútil intentar-ho...
Com que so mort.

Patacot — L'ha guanyada,
los morts són morts fins que troben
qui els aixequi.

Silvi Cuita, vaja.

Ravequet *(Sens provar-ho.)*
No puc, no puc; feu que vingui
el manescal.

Aureli Ja és pesada
la mania.

Patacot *(Amb la bota a la mà.)*
¡Que ha de ser!
Així que vegi la cara
d'aquest pimpollo, fa un brinco,
a lo menos, de deu canes.
(Li ensenya la bota.)
Mira què tinc.

Ravequet *(Alçant-se amb un brinco.)*
Part hi vull.
Porta-la, ja t'enyorava.
(Agafa la bota i beu.)

Patacot ¡Què us deia, conec el panyo!

Aureli Lo que prova que ets bon sastre.

Patacot *(Per en Ravequet, que encara beu.)*
¿Encara?

Ravequet *(Satisfet, després de beure.)*
¡Aah!

Patacot ¡Bon profit!

Ravequet Ja m'hi tret el mal de sobre,
ja so tan viu com vosaltres.

Patacot Per medecina de sustos,
cap an aquesta la guanya.

Aureli Bé, ¿que vols contar o no
lo que t'ha passat?

Ravequet Catxassa,
com que so net, de primer,
els llavis tinc d'eixugar-me.

Patacot És natural que s'eixugui,
després que se l'ha rentada.

Ravequet Començo la relació
de la meva gran desgràcia.

Patacot	No estic tant jo per tancar al corral totes les cabres.
Aureli	En menos temps, Babilònia va fer les seves muralles.
Ravequet	¿Que no em voleu deixar dir?
Silvi	¡Pesat!
Pastor 1	Conta.
Pastor 2	Digues.
Pastor 3	Parla.
Ravequet	Per anar a buscar llenya, deurà fer una hora escassa que, después d'arreglar el ruc, he sortit amb ell de casa.
Patacot	Doncs éreu dos.
Ravequet	¡Ja veuràs! ¡Tu vols tastar les castanyes! Deuria haver caminat tot lo més unes cent passes quan sento a les meves vores una cosa molt estranya, un soroll fort de cadenes, uns xisclets, unes ventades... Vos dic que feia fredat, mes com a mi res m'espanta, gens ni mica en feia cas . De repente, el ruc se'm para, i jo, tot baix, m'hi dit: ¡mosca!, quan aquest sòcio no avança, és que el perill és segur, que ens espera una sumanta. Lo meu burro té un talent...
Patacot	Més que tu.
Ravequet	I que tu.
Aureli	¡Bé! Basta.
Ravequet	A poc, me veig un vellet que surt de dins d'unes mates i, acostant-se cap a mi, una llimosna em demana.

Nois, al tenir-lo al costat,
me va llançar una bravada…

Patacot ¿D'alls?

Ravequet No.

Patacot ¿De ceba?

Ravequet De sofre,
com si cremessin banyes.

Silvi És lo mateix.

Pastor i ¡Ca!

Patacot ¡Mentida!

Ravequet ¡Vritat!

Aureli ¡No sigues pampana!

Ravequet Doncs jo…

Patacot T'ho sembla, t'ho sembla,
si m'ha passat més vegades.
Et creus que ho toques, que ho veus,
i el cert és que has begut massa.

Aureli Continua i deixa estar
aquest baliga-balaga.

Ravequet Tornem-hi: «Tu, Ravequet»,
m'ha dit.

Patacot Aquesta no passa.
¿Com sabia com te deies?

Ravequet Si et convé saber-ho, marxes
cap a buscà'l, i, si el trobes,
que no ho penso, l'hi demanes.
Mes segueixo, que an els ximples
no contesta la gent sàvia.
M'ha dit: «Ravequet, escolta,
¿coneixes l'anomenada
Maria?» «Sí», li responc:
«és la donzella més santa».

Aureli ¿I ell?

Ravequet Ha semblat que la sang
se li hagi quedat glaçada.
De seguida, en un minut,
de tan vermell, espantava.

En mi fixa amb insistència
los ulls encesos com brases,
s'estira, fa mil ganyotes
i murmura, ple de ràbia:
«¡Oh!, és cert que pel món corre
de sa puresa la fama.
Surti la ira de mon pit,
guerra, extermini, venjança».
Desapareix com lo fum,
després d'aquestes paraules.
He sentit uns trons que feien
fins tremolar les muntanyes,
he vist que queia lo foc
lo mateix que caigués aiga.
Al notar tal terratrèmol,
lo ruc tremola de cames,
se li adrecen les orelles,
li creix el coll una cana,
se li enravina la cua,
l'espinada se li allarga,
se li arrissa tot lo pèl,
de por li peten les barres,
tant com pot obre la boca,
barrejant-los amb la bava,
llença uns quants de capellans,
deixa anar un sospir i brama.
Amb fúria n'apreta a córrer,
igual que una euga de marxa,
el bosc ne deixa endetràs,
les parets i marges salta.
¡I que n'ha fet, de camí!
Segur que ni el llamp l'atrapa.
Per córrer més, ha pensat
alleugerar-se la carga.
Dit i fet: se m'acabossa
i pel davant me fa caure.
M'adono de que so mort,
me veig a vora de casa,
sento que estaven parlant,
socorro ma veu demana,
presurosos acudiu,
d'allí terra aquestos m'alcen,
dic que vinga el menestral
per si pot ressuscitar-me.
(Per la bota.)
Bec d'aquesta medicina,
que de ser enterrat me salva,

	i dels dos animalets aquí la història s'acaba.
Patacot	¿És a dir, amb lo que es veu, que tu amb lo ruc te compares?
Ravequet	Com que junts nos hem criat i mai s'ha mogut de casa.
Silvi	Bé, vamos, prò…
Ravequet	¿Però què? Dient la veritat, no es falta.
Patacot	De tot això, com vos deia, lo traguejar n'és la causa. *(Surt Helvi, dant mostres d'alegria.)*

Escena 3

Dits, Helvi.

Helvi	Alegre vinc a donar-vos una nova inesperada.
Aureli	¿Una nova?
Helvi	La millor.
Silvi	¿Què és?
Helvi	De contar se m'acaba. A la filla d'en Joaquim, que és l'espòs, com sabeu, d'Agna, l'hermosa i pura Maria, han determinat casar-la, i aquell que tingui la sort de què floreixi sa vara n'alcançarà la ventura de posseir tantes gràcies.
Silvi	Ditxós lo mortal que ho logri.
Helvi	Ha sigut tan sols cridada aquesta tribu.
Ravequet	Millor, menos competència. Encara que no la temo.

PATACOT — Me sembla
que tinc segura la bassa.

RAVEQUET — *(Pensant en ell.)*
El gran que és ser-hi primer.
(Se'n va amb dissimulo.)

PATACOT — *(Com l'altre.)*
El que hi és abans, té vantatja.
(Marxa com RAVEQUET.)

HELVI — Preparem-nos de seguida
per a lo temple marxar-ne,
que, si bé tots no podem
conseguir virtut tan alta,
la ditxa de l'elegit
podrem amb goig celebrar-ne,
donant-li, de nostre afecte,
la carinyosa abraçada.

QUADRE 8

Bosc curt.

ESCENA 4

LUZBEL.

(Surt comprimint los punys amb ira.)

LUZBEL — Ja ha arribat, astúcies meves,
com esperava, aquell temps,
que per la infernal malícia
s'encengué tot l'univers.
Ja veig que toca a son terme
lo meu afany i deler,
puig començo en aquest dia
la meva obra d'escarment
contra els necis que intentaven
abatre lo meu poder.
¿Se m'oposarà la terra?
¿Intentarà fer-ho el cel...?
Encara que los meus passos
aturar intentés Déu,
Déu mateix desistiria,
estrellant-se en son intent.
¿Té autoritat per privar-me?

¿Acàs manar me pot ell?
No, cap dret li concedeixo,
que no el temo jo per res.
Lo món, per duenyo absolut,
sols a mi me reconeix.
Mentres les ordres donades
Satanàs cumpla amb bon zel,
mentres cremen les cabanyes
i els palaus lo llamp encén,
jo, en tant, de manyes valent-me,
vaig a dar lo cop primer,
que es posa en desavinença
als pastors que sos albergs
los tenen per la muntanya
de la collada que es veu.
Coneixeran la venjança,
faré'ls nàixer un odi etern,
no parant fins que, plens d'odi,
s'exterminin ells amb ells.
Poder infernal, secunda
a ton Senyor, i molt prest
veuràs, rendit a tes plantes,
a tot lo poder del cel.
(Se'n va.)

Escena 5

Ravequet.

Ravequet *(Canta de dins.)*
És la vida del pastor
la millor que es pot conèixer
en menjar, beure i dormir,
se li inclou tota la feina.
(Surt mirant recelosament si el segueix algú.)
¡Bèstia de mi! Perquè em sentin,
res més bé que una cantada,
vui marxar d'amagatotis
i a ser descobert anava.
Mentres que aquells se disposen
a marxar amb tota calma,
jo començo a fer ma via
i els hi guanyo la vantatja.
Com que hi arribaré primer,
puc jurar, baix ma paraula,

que, al veure tots los demés
que jo me posava en marxa,
han desistit de l'empenyo,
donant-me la part guanyada.
Sent tot sol jo que em presento,
si de cas volen casar-la,
està clar que me la donen
perquè no en troben un altre.
Passa avant la cerimònia,
pronúnciin el sí i santes pasqües,
ja so marit per xiripa
de la dona més reguapa.
Arriben tots pressurosos,
veuen la meva jugada
i no els queda altre remei
que espinyar-se-les de ràbia.
¡Que vinguin ara los savis
a tractà'm de pastanaga!
M'assento, me bec un trago,
hi faig petar una becaina
i n'emprenc, en acabant,
amb delit, la caminada.

(Ho fa, s'assenta, treu del sarró alguna cosa de menjar i a més la bota, surt Patacot, també amb molt cuidado, i, quan s'indica, tropessa amb lo Ravequet, que està bevent.)

Escena 6

Ravequet, Patacot.

Patacot *(Sortint.)*
Me diuen que soc un trompa.
¡Veiam, els que aixís me tracten,
quina cara posaran
al veure-la amb mi casada!
(S'entrebanca.)
¡Sant Antoni!

Ravequet ¡Sota!

Patacot A trossos
m'hi fet el cap.

Ravequet Passen aiga.

Patacot *(Ajagut encara, alçant el cap i coneixent-lo.)*
¡Què miro!

Ravequet *(Com Patacot.)*
¡Què veig!

Patacot ¿Ets tu?

Ravequet Jo mateix.

Patacot Pagaràs cara
la caiguda.

Ravequet I tu, la coça.

Patacot ¡Posa't ulls a l'espinada!

Ravequet ¡A les potes, te convenen!

Patacot ¡Llondre!

Ravequet ¡Bèstia!

Patacot ¡Murri!

Ravequet ¡Lladre!

Patacot Lladre tu, que ets gos.

Ravequet ¡M'insultes!

Patacot Et faig favor.

Ravequet ¿Sí? Prepara't,
que vaig a estendre't.
(Disposant-se a acometre'l.)

Patacot ¡T'espero!
(Quedant-se esperant-lo.)

Ravequet A l'aire la porra.
(Aixecant lo garrot.)

Patacot A l'aire.
(Alçant-lo, també.)

Ravequet Espera't, ja ens matarem.
(Abaixant lo garrot.)

Patacot ¿Per què?

Ravequet Perquè sí.

Patacot Descansem.
(Deixant l'actitud defensiva.)

RAVEQUET Tinc d'arribar a cert puesto;
amb això, fins la tornada.
(Com si se n'anés.)

PATACOT Doncs lo mateix, ves quin cas,
(Igual.)
an el teu rival li passa,
i no sabia com fer-ho,
per suspendre la batalla.

RAVEQUET ¿I a on vas?

PATACOT ¿I tu?

RAVEQUET M'ho callo.

PATACOT T'imito.

RAVEQUET Demà t'espero.

PATACOT Aquí mateix.

RAVEQUET ¡Si fas falta...!

PATACOT No tinguis por.

RAVEQUET Adeu.
(Sens moure's i mirant de reüll a PATACOT, se'n va.)

PATACOT Adeu.
(Just lo mateix que RAVEQUET.)

RAVEQUET Se'n va.

PATACOT No es mou.

RAVEQUET M'estranya...

PATACOT M'admira...

RAVEQUET ¡Bé!

PATACOT ¡Bé!

RAVEQUET ¿Què esperes?

PATACOT Res, ¿I tu?

RAVEQUET Res.

PATACOT Passa.
(Enretirant-se per fer-li pas.)

RAVEQUET Passa.
(Ídem.)

PATACOT *(Per ell.)*
¿Ah, fas el tonto? M'hi assento.
(S'assenta.)

RAVEQUET *(Per ell.)*
T'assentes, m'hi deixo caure.

PATACOT Ja m'avisaràs.

RAVEQUET Sí, espera'm.
(Per ell.)
Jo no estic més per musiques.
(S'alça resolut i se'n va cap a l'esquerra.)

PATACOT *(Per ell.)*
¡Bah! ¡Què tanta caramada!
(També resolut, s'alça i se'n va cap a l'esquerra.)

RAVEQUET ¿Vas per aquí?
(A l'arribar als bastidors, com se troben tots dos, se paren, sorpresos.)

PATACOT Sí.

RAVEQUET ¡Jo també!

PATACOT Doncs així, anirem plegats.

RAVEQUET Sembla.

PATACOT ¿Fins a on?
(Se sent borgit.)

RAVEQUET ¿Què és?

PATACOT ¡Calla!

RAVEQUET ¡Bo! Són aquells, que venen
(Mirant cap a la dreta.)
per anar a les desposalles.

PATACOT ¡M'hi tallat!
(Mirant també.)

RAVEQUET ¡És pega!

PATACOT ¡Tu!

RAVEQUET ¿Tu...?

PATACOT Volia adelantar-me.

RAVEQUET Jo també.

PATACOT No, ha passat
com los conills de la fàbula.

Ravequet Dem-nos les mans.

Patacot Pren-les.

Ravequet Estreny.

Patacot Però no et pensis, no m'espanten,
la noia serà per mi.

Ravequet ¡Puf!

Patacot ¿Que te'n rius?

Ravequet Ximple, calla.
¿Potser amb mi et vols comparar?
Vamos, no m'has vist la vara.
(La du molt grossa.)

Patacot ¡Ma! ¡Que en venen!

Ravequet ¡Els tanoques!

Patacot ¡Els espera una carbassa!

(Surten en escena los pastors, que van al temple. Ravequet se posa al davant d'ells, encarant-los lo garrot per no deixar-los passar.)

Escena 7

Ravequet, Patacot, Aureli, Helvi, Silvi, pastors.

Ravequet ¿On aneu, tan decidits?
Per la figura i la cara,
per les prendes personals
pels mèrits que m'acompanyen,
teniu pa a l'ull no veient
que jo sols dec alcançar-la.
Haveu fet el camí en va,
ja us en podeu tornar a casa.
(Veient no en fan cas i amenaçant-los.)
¡Enredere, temeraris!

Patacot Que vinguen, com més n'hi vagen...

Ravequet Més n'hi haurà.

Patacot Just.

Helvi Si calléssiu...

RAVEQUET ¡Psit!, que ho diu la rata sàvia.

HELVI Pensa que els companys molestes.

RAVEQUET No tens cap dret per reptar-me.
¡Vatua!

AURELI ¿Oblides que al temple
dirigiu los passos?

RAVEQUET L'altre.

AURELI ¡És lloc que exigeix respecte!

RAVEQUET ¡I bé!

PATACOT ¡Quin miquel! ¡Noi, tapa!

RAVEQUET *(Després de fer una mueca despreciativa a l'*AURELI.*)*
Tocant a l'assumpte nostre,
una cosa jo pensava.

PATACOT ¿Què és?

SILVI Res.

PATACOT Deixeu-lo, que els boigs
fan bitlles, moltes vegades.

RAVEQUET Quatre pastors van promoure,
un dia, certa pendència
que amb la seva gran paciència
amenaçava concloure.
La disputa n'estribava
sobre d'un ou de gallina,
i cadascú sa doctrina,
a raig de càntir, vessava.
Els uns eren d'opinió
que d'ell, posant-lo a covar,
n'havia de resultar
un gall sense remissió.
Els altres, lo braç a tòrcer
en l'assunto no daven,
que sortiria, pensaven,
una gallina per força.
En aquest empenyo foll,
ningú la raó tingué,
gall ni gallina sortí.

PASTOR I ¿Com va ser?

RAVEQUET Sent aiguapoll.

SILVI — Cadascú quedà burlat.

AURELI — ¿I què has volgut dir, en resum?

RAVEQUET — ¡Que és tanasi!

PATACOT — ¡I tal!

RAVEQUET — Que en fum
no es torni lo que hem pensat.

PATACOT — ¡Això!

RAVEQUET — Vui dir que a Maria,
com se casa, no veurem,
amb lo que tots quedarem...
Acaba...
(Demanant-ho a PATACOT, que està bevent.)

PATACOT — M'ennuegaria.

AURELI — Estranyo que aquí no es trobin
en Pasqual, Josep...

RAVEQUET — Aboca.
De gràcia ne té molt poca,
voler vinguin perquè ens robin
lo sol que tots pretenem.
¡Ves!

PATACOT — ¡Està clar!

HELVI — La manera
de fer la marxa lleugera,
és que pel camí cantem.

PATACOT — Sobre el caminar, el treball
d'haver d'esgargamellar-nos...
Lo millor, per no cansar-nos,
fora d'anar-hi a cavall.

PASTOR I — Emprenem la caminada
sense més ja detenir-nos.

RAVEQUET — I ara, el que vulgui sentir-nos
sentirà la gran cantada.
(Coro.)

PASTORS — 'Nem-hi, 'nem-hi, cap al temple,
amb contento general,
i al que obtinga preferència,
nostre afecte aplaudirà.
(Se'n van cantant tots los pastors. RAVEQUET i PATACOT, que anaven al da-

vant per a obrir la marxa, se van quedant per a veure con desfilen los companys, estant per últim, después de fer mil tonteries, ells dos tots sols en l'escena.)

Patacot Cuita bé, que faràs tard.
(Com apressant-lo perquè hi vagi.)

Ravequet Casar-se és tirar-se al foc,
doncs ves-te-n'hi poc a poc,
no et queixaràs del retard.

Patacot *(Tornant endarrere, com si atinés en alguna cosa.)*
Tu, ¿saps que, venint, a Sara,
li fai una picardia?

Ravequet Si arreplego a la Maria,
ella, que es casi amb son pare.
(Se'n van corrents.)

Quadre 9

Interior del temple; deu estar profusament il·luminat.

Escena 8

Maria, voltada de verges, està fent oració. Simeó, igualment, en la part oposada.

Maria Infinit Déu a qui lo cel s'humilla,
a la vista de qui es commou la terra,
il·lumina'm l'esprit, que, atorrollant-te,
tan gran misteri a interpretar no acerta.

Simeó *(Alçant-se.)*
Per la ventura que et concedeix, pròdig,
dona al cel gràcies, prodigiosa nena.
Los teus vots i els meus precs atén benigne,
en tu es fixa i esplendorós t'eleva.
La grata nova deus saber, escolta'm.
'Vui és el dia que nostres donzelles
surten del temple sant per a casar-se,
tu, que los catorze anys comptes a penes,
deus ser exclosa, mes ton vot, que, cego,
lo temerari vulgo vitupera,
de Déu sigué acceptat. Seràs esposa
i al mateix temps també ne seràs verge
segons ta santa inspiració ho avisa
en què ta castedat lo cel accepta.

En tes bodes hi haurà marcat prodigi,
puix, d'entre els cridats que compareguen,
el que et destina Déu per desposar-te
la vara ne veurà de cop florèixer.
Aquest de ser el prefet tindrà la ditxa
i, esposos castos en mútua tendresa,
units sempre viureu, sens que d'un ni altre
lo matrimoni la castedat n'ofenga.

Maria — Que l'ànima a son Déu ne glorifiqui,
amb goig sempre alabant-ne de sa dreta
los immensos favors que excels m'envia,
i que sa esclava resignada accepta.

Simeó — S'acosta l'hora ja de ta ventura
i n'és precís que, humil i circumspecta,
en ta cambra a Déu oració elevis
mentres aquest prodigi se celebra.

Maria — De l'obra de sa mà, prendre Déu vulga
més bé la voluntat que les ofertes.
(Se'n va Maria, seguint-la les verges.)

Escena 9

Simeó.

Simeó — Gran ditxa la ment augura,
incomprensible Senyor,
puix, amb còpies de favor
ensalceu esta criatura.
En va l'ànima procura
tal prodigi descobrir,
al veure-li relluir
les divines perfeccions
d'aquella que a mil nacions
li pertoca afavorir.
(Entren tots los pastors, fent humil acatament cada un d'ells, aixís que van entrant.)

Escena 10

Simeó, Aureli, Helvi, Silvi, Ravequet, Patacot, pastors 1, 2, 3 *i* 4. *Comparses.*

Aureli — L'ànima en goig te contempla,
cara augusta del Senyor.

Helvi — Com batega lo meu cor,
a l'entrar en aquest temple.

Silvi — Palau de glòria divina.

Pastor I — Torre de gran fortalesa.

Aureli — Morada de la puresa.

Helvi — Llum que la terra il·lumina.

Patacot — No sé si el parlar m'escau
però el dir-ho no me raca,
que, millor que en la barraca,
estaria en 'quest palau.

Ravequet — Al que em dongui aquesta casa,
un bon foc i lo demés...
jo, sense pensar-m'hi més,
de seguit li dono l'ase.

Patacot — M'has mirat amb intenció,
potser parlaves de mi.

Ravequet — ¡Puf...! El meu volia dir:
tu ets un ase de cartró.

Patacot — Em sembla que, antes d'una hora,
un bon pinyac arreplegues.

Ravequet — Si aquí fos puesto de bregues.

Patacot — Ja veuràs, en sent a fora.

Simeó — Havem arribat al dia
que desitjàveu, pastors,
puix que de Déu los favors
vos entreguen a Maria.
Si lo vostre pit ansia
lograr ventura tan rara
de què la terra és avara,
a Déu demaneu-ho, que ell
ha dit se dongui al donzell
que li floreixi la vara.

Ravequet — ¡Tinc més son...! ¿Per no dormir
què puc fer?

Patacot — Un giravolt.

Aureli — D'en Josep estranyo molt
que no es trobi ja en aquí.

Helvi — *(Mirant a la porta.)*
Amb tres o quatre pastors
veig que, a bon pas, s'adelanta.

Patacot — ¡Que hasta an els de vida santa
agradi lo dels amors!

Ravequet — És que fa unes pessigolles
que a tots deleiten.

Patacot — No a mi.

Ravequet — ¿Donques què?

Patacot — Bon pa, bon vi
i lo demés són embrolles.
(Entra Josep, acompanyat d'uns quants pastors.)

Escena ii

Mateixos, Josep i més pastors.

Josep — Venerable Simeó,
companys que estimo de veres,
provà-us-e de mil maneres
mon afecte anhelo jo.
Junta nostra devoció
admeti lo cel benigne,
si bé que em contemplo indigne
de tanta felicitat,
però, amb tot, ma voluntat
a la seva se resigna.

Ravequet — ¿Sents, el barbut, com s'explica?

Patacot — ¡Remacatxo, si que xerra!

Ravequet — És que el ribot i la serra...

Patacot — ¿Què té que veure?

Ravequet — ¿No?

Patacot — Mica.

Helvi — No per ser mereixedors
nosaltres havem vingut.

Silvi — Sols nostre intent ha sigut
del cel implorar els favors.

Ravequet — Doncs jo parlaré amb franquesa:
si de guanyar no sabia,
a cansar-me, no venia.

Patacot — ¿Sí? T'ho diré, encara que em pesa:
com que me l'emporto jo,
ja pots començar a fugir.

Simeó — A Déu demaneu, amb mi,
la seva benedicció.

Ravequet — Me sembla que això no és llei,
perquè Déu...

Aureli — ¡Prou ximpleries!

Helvi — Preguem, pastors, a porfia,
al que dels reis n'és lo rei.

Silvi — Senyor just i poderós,
feu que pugui, en aquest dia,
conseguir-ne que Maria
me dongui lo nom d'espòs.

Helvi — La veu mia, excels Senyor,
us demana, fervorosa,
que em concediu per esposa
aquell àngel de candor.

Josep — Senyor Déu omnipotent,
ben humil a vostra gràcia,
vos demano que se fàcia
lo que vulgueu, solament.

Patacot — Don Senyor, si no voleu
amb mi tenir un conflicte,
feu que sigui jo l'invicte
o si no, no en sortireu.
Bona feina se us prepara
si a tots teniu d'escoltar,
ja veureu, per acabar,
la doneu al que parla ara.

Silvi — Senyor diví i soberà,
lo que tinc vos ofereixo,
i, si bé jo no mereixo
alcançar de vostra mà
esta Verge candorosa,

amb tot, l'ànima mia
de veure tindrà l'alegria
al que tanta ditxa gosa.

Ravequet Si, com sembla, de seguida
a la noia voleu dar-me,
prometo no emborratxar-me
mai més en la meva vida.
Ademés, per lo galan
en atendre mes querelles,
vos donaré les orelles
de los que escoltant-me estan.

Simeó ¡Feu lo prodigi, senyor!
¡Mostreu-mos l'afortunat!

Ravequet Aquest bon home s'ha errat,
si el tenim aquí, so jo.
(Los pastors agenollats i amb fervor canten lo que segueix.)
(Coro.)

Pastors El que de Maria
mereixi ser espòs,
a nostres mirades
mostreu-lo, Senyor.

Patacot Quan te necessito, és ara.
(Mirant-se la vara.)

Ravequet *(Clavant cop d'ull a totes les vares.)*
Ja puc dir que l'hi vençuda,
no n'hi ha cap de tan gruixuda.

Patacot *(Fregant la vara.)*
De pressa, llueix-te, vara.

Ravequet Va llarga la professó.

Patacot ¡Que li costa, ja és tardar!

Ravequet Si un roure surt d'un aglà,
surt un bosc d'aquest bastó.
(La vara de Josep ha florit.)

Helvi *(Adonant-se del prodigi.)*
Valga'm lo Déu de bondat.

Aureli De Josep floreix la vara.

Josep Ditxoses les mans que porten
una prenda tan sagrada.
(Tots los pastors queden sorpresos.)

Patacot I és veritat, m'està molt bé,
per lo que hi sigut panarra,
si per compte de dur aquesta,
prenc la seva, jo guanyava.

Ravequet I per 'xò tan carregat
he vingut jo, com un ase.
(A la vara.)
No em creia, a fe, que em juguessis
una passada tan mala,
t'haig de trencar en mil bocins...
¡A casa no hi tornes, vara!

Simeó En misteris tan sublimes,
¡com lo mortal no abismar-se,
si fins confosos se troben
del cel les legions alades!
(Se'n va Simeó*. Tots los* pastors *se van alçant i, un per un, abracen a* Josep.*)*

Escena 12

Los mateixos menos Simeó.

Helvi Placentera enhorabona
jo vos dono amb tota l'ànima.

Aureli Vulga lo cel concedir-vos
la seva infinita gràcia.

Silvi Per tota una eternitat,
sigue-us la ditxa colmada.

Pastor 1 La felicitat sens límits
regni sempre en vostra casa.

Josep Jo no sé l'agraïment
com demostrar a vosaltres.

Patacot *(Enfadat.)*
De cap modo puc entendre
que ell se la n'hagi emportada.

Ravequet *(Irat.)*
Sinó que d'aquí em traurien,
les hi cantaria clares.
*(*Patacot *i* Ravequet*, després de demostrar son enfado, se miren l'un a l'altre amb ulls compassius.)*

Patacot ¡Ravequet!

Ravequet ¡Patacot!

Patacot ¿Eh?

Ravequet ¡An a mi donà'm carabassa!

Patacot Paciència.

Ravequet I no grinyolis,
com deia el gat a la rata.

Patacot ¡I encara aquestos trompes
el sol·liciten i abracen!

Ravequet ¡Quina noia més hermosa!

Patacot ¡Ves en Pep!

Ravequet ¡Oh, i tant!

Patacot ¡Que és maca!

(Surt Maria amb les verges, anant davant Simeó.)

Escena 13

Los mateixos, Maria, Simeó, verges.

Simeó Acosta't, donzella,
vine reverent
i humil, dona gràcies
al rei de los reis.
La gràcia perenne
amb què, just, lo cel
de favors immensos
an el bo enriqueix,
de senyalar acaba,
amb prodigi excels,
que lo nom d'esposa
deus dar-lo a Josep.
La ditxa suprema
ja espera i promet,
per tota sa vida,
aimar-te fidel.

Josep Hermosa Maria,
perfecció del cel
en qui còpia exacta

les tintes veig
de l'alba divina
que a l'home indolent
lo sol de la gràcia
obtindre ha de fer,
oiu mes paraules
i a mal no preneu
si ni una mirada
a dà'us m'atrevesc
i de l'espòs, en canvi,
a l'esclau trobeu.
Los vots de puresa
an el cel oferts
donen, al ser admesos,
un consol immens;
vós us oferíreu,
com jo lo mateix,
per a castos viure
fins que morirem.

Maria

Coneixo gojosa,
¡oh jove prudent!,
que estes desposalles
són obra de Déu.
I així, resignada,
humil, obedient,
la mà vostra admeto,
mil proves, fidel,
dant-vos de ternura,
puix vostra muller
m'ordena que sigui
lo Senyor Suprem.
(Fa Simeó la cerimònia mentre los pastors canten lo que segueix.)
(Coro.)

Pastors

La rosa divina
plantada per Déu
a l'ara es presenta
per fer el jurament
d'unir-se, amb sants llaços,
per sempre amb Josep.

Simeó

(A Josep.)
Ja t'és esposa Maria.
(Als dos.)
¡Que amb son infinit poder,
ses gràcies, sobre vosaltres,
derramar-ne vulgui Déu!

Maria *(A les verges.)*
De vosaltres me separa
un providencial decret:
mes per 'xò juro, per sempre,
amigues de ma infantesa,
vostre record guardaré;
no lograran que us oblidi
ni la distància ni el temps.
(Després d'abraçar Maria a les verges, aquestes se'n van.)

Simeó ¡Quan serà lo ditxós dia
que an el fill del Déu etern,
segons santes escriptures,
en els meus braços veuré!
(Se'n va.)

Escena 14

Mateixos menos Simeó i les verges.

Helvi A tan venturosa unió,
fora molt just, companys meus,
que, amb contento, ne diguéssim
a coro les nostres veus...

Ravequet Està clar, posi la torna,
perquè encara no fa el pes.

Patacot És allò de pagar el beure
después que et fan...

Ravequet Sí.

Patacot ¿M'entens?

Ravequet Jo no canto.

Patacot Doncs jo menos.

Helvi Voleu oposar-se al cel.

Ravequet Ben mirat, i té raó,
s'hi haurà de fer un pensament,
que a les penes, botifarres,
com deia...

Patacot Un cansalader.
¡Vamos, brama una miqueta!

RAVEQUET ¿I tu?

PATACOT También.

RAVEQUET Doncs brameu.

HELVI Cantem-ne tots, amb contento,
en glòria de tal mercè.
A la tendra parella
de Josep i Maria,
donem-li, fins a casa,
la nostra companyia.

(JOSEP i MARIA passen davant, seguint-los tots los PASTORS, *cantant lo que ha dit HELVI.)*

(Coro.)

PASTORS A la tendra parella
de Josep i Maria,
donem-li, fins a casa,
la nostra companyia.

QUADRE 10

Bosc curt.

ESCENA 15

LUZBEL.

(Surt, preocupat.)

LUZBEL Lo mateix que tot lo altre,
de no res me va fer Déu,
i, otorgant-me preferències,
me distingia en extrem.
Al veure'm davant son trono,
me creguí que era com ell.
Lo meu orgull temerari
va castigar-lo, crudel,
puix en los fondos abismes
me despenyà de l'infern.
Allí visc, de l'hom contrari
i rival del mateix Déu.
¿Viure he dit? ¿Pot dir-se'n vida
de passar sempre lo temps
amb furors que el pit m'abracen,
pres d'insofribles turments?

Lo meu insensat orgull
m'ha portat a tal extrem.
¿Resignat dec tolerar-ho?
¡No, mai, morir primer!
Contra l'home, ma venjança
ha de ser lo més pervers.
¡Tremoleu-ne, fills d'Adam!
¡De ma ràbia, tot lo pes
sobre valtres ha de caure
amb la fúria del llampec!
(Se sent, confús, lo cant dels PASTORS*.)*
Mes, ¿què escolto, mos passos,
qui, insultant-me, los segueix?
(Se sent distant lo coro dels PASTORS *que van acostant-se.* LUZBEL *escolta amb furiosa ràbia.)*

(Coro.)

PASTORS *(Dintre.)*
A la tendra parella
de Josep i Maria,
donem-li, fins a casa,
la nostra companyia.

LUZBEL Dintre el pit, mortal veneno
m'han infiltrat eixes veus.
¿Que Maria ja és casada...?
¡Ires, fúries, desperteu's!
¡Ai, lluito amb impotència
amb un poder que és etern!
(Fuig LUZBEL *perquè los* PASTORS *són a la vora. Sant* JOSEP *i* MARIA*, amb tot l'acompanyament, travessen l'escena cantant lo coro anterior los pastors.)*
(Coro.)

PASTORS A la tendra parella
de Josep i Maria,
donem-li, fins a casa,
la nostra companyia.

Quadre II

Bosc. Una casa a la dreta.

Escena 16

Josep, Maria, Aureli, Helvi, Ravequet, Patacot, pastors 1, 2, 3 *i* 4, *Silvi i comparseria.*

(Surt Luzbel, com fugint, i s'amaga a la dreta, de seguida ve sant Josep, Maria i acompanyament.)

Josep — Aquesta casa, pastors,
com a vostra l'oferesc,
en ella no hi ha grandeses,
que és molt humil mon alberg.
Jo no sé com expressar-vos
de mon cor l'agraïment
per vostra delicadesa
i l'afecte que ens mostreu.

Aureli — Tenim de tornar a casa,
i repòs heu menester,
la jornada no ha estat curta,
excuseu los compliments;
mes voldria, ans de deixar-vos,
una abraçada, Josep.

Josep — Vos la dono amb tot lo cor.
(L'abraça.)

Helvi — *(Abraçant-lo.)*
Que mentres vós ne visqueu,
el carinyo de l'esposa
la terra vos torni en cel.

Silvi — Sempre ditxa us acompanyi.

Pastor 1 — Que lo goig vos siga etern.

Pastor 2 — Les paraules dels companys
com a meves les preneu.
(Han anat tots abraçant-lo, només falten Ravequet i Patacot.)

Ravequet — Prepara't que et toca.

Patacot — ¿I tu?

Ravequet — Tinc ganes de ser el rader.

Patacot — ¿Per què?

Ravequet — Perquè sí.

Patacot — Ja.

Ravequet — Ves-hi.

Patacot — Escolta bé.

Ravequet — Ja riurem.

Patacot — Vós, Josep, i jo, som dos,
i amb la Maria som tres,
i quatre si anyadíssim,
a los dits, en Ravequet.

Ravequet — ¿Què et penses que dius la nombra?
(Fent la cantarella dels xicots.)
Un i un són dos… i un, fan tres…

Patacot — *(A Josep i Maria.)*
No en feu cas. Ni me l'escolto.
Com tragueja sovint, ¿eh?
(Mirant-se a Ravequet, que beu.)
¿Què us deia…? Doncs sí, tornant-ne
al discurs que estava fent.

Ravequet — *(Després de beure, li clava empenta i ell se posa al seu puesto.)*
Aparta't d'aquí, tanoca,
¿No conèixer que ets molest?
(A Josep.)
Que és un xic curt de gambals,
prou que de seguida es veu.
Per 'xò jo prenc la paraula,
parlant-vos per mi i per ell.
Dos mil anys amb la Maria
vos desitjo que visqueu
i, si trobeu que són pocs,
bueno, n'hi posarem tres.
Perquè no ens falti de veure-us
l'alegria i lo content,
los anys de la vostra vida
també nosaltres visquem,
i al dir nosaltres, les cabres
i el meu burro s'hi comprèn.
(A Patacot.)
No et miro, no.

Patacot — ¡Prou que ho veia,
hi fet un ull més obert!

Ravequet Més siguin los vostres fills
que d'una lloca els pollets
i que arribin a ser papes,
cardenals, bisbes o reis;
de cosins, a casa vostra,
no se'n vegi per remei;
tant s'engreixi la Maria
que el portal li siga estret,
que se us allargui la barba
fins a tocar-vos los peus,
que no tinga mai de córrer
per la casa el tirapeu;
que los dits no vos malmetin
la garlopa i el martell
i tot lo dia ajagut,
roncant, se vos passi el temps;
que pugueu criar un tocino
d'aquells que valen per deu
i, d'alguna llonganissa,
fer-me'n an a mi present,
que no en falti ni un moment,
a la pastera, farina,
i bona bota al celler.
(Se treu la bota.)
En parlar-ne, me'n recordo.
(Se posa a beure.)
I vamos, no hi ha remei.

Patacot Ja et dic que has desempenyat
com sempre lo teu paper.
(Veient que encara beu.)
I, el traguejar d'aquest modo,
no està bé, davant la gent.

Aureli Amb vostres impertinències
no veieu que molesteu.

Maria Al contrari, si m'encanta
sa mateixa sencillès.

Helvi Molt rendida, senyora,
de cansanci vos trobeu;
dir-vos ja cap més paraula
és inútil, bon Josep.

Josep Bons amics, que el cel vos guardi.

Silvi També a vosaltres.

AURELI — Anem.

(Se'n van los PASTORS. JOSEP i MARIA es fiquen a sa casa i queden sols PATACOT i RAVEQUET.)

Escena 17

RAVEQUET, PATACOT.

PATACOT — Han marxat.

RAVEQUET — A la francesa.

PATACOT — Aquí no m'hi quedo, ¿vens?

RAVEQUET — Ens ha clavat pels bigotis
la porta, el senyor Josep.
(Acostant-se a la casa.)
Caseta de mes entranyes,
casa que la ditxa tens
d'albergar a la minyona
que m'ha clavat un miquel.
(Mirant a l'esquerra i tremolant.)
No sé què em passa, vull córrer
i no puc... ¡Ai!, ¡ai!

PATACOT — ¿Què tens?

RAVEQUET — Foc a la cua del llop.
(Fuig corrents.)

PATACOT — ¿El llop on és? Ah, ja el veig.
(Després de mirar cap a l'esquerra, apreta a córrer, despavorit, detràs de RAVEQUET.)

(Coro.)

ÀNGELS — *(A dins.)*
Mortals, celebreu-ne
que, de plenitud,
fa brillar lo dia
de nostra salut.
(Surt LUZBEL.)

Escena 18

Luzbel, a poc, sant Miquel.

Luzbel — Tinc de saber la veritat,
lo contrari és covardia.
Amb mon valor i osadia,
a la porta haig d'arribar.
(Va a la porta.)
¡Tancada! No cal cansar-se,
que jo ne quedaré invicte.
¿Qui d'original delicte
jamai pogué llibertar-se?
(Va a forcejar la porta i s'obre de cop apareixent al portal sant Miquel.)

Miquel — Qui la sacra omnipotència
del Senyor, per sa eficàcia,
convertir-se deu en gràcia
sens la humana dependència.

Luzbel — Si saps demostrar-ho, a veure,
perquè no ho trobo possible.

Miquel — Res a Déu li és impossible.

Luzbel — Això mai ho podré creure.

Miquel — Ho tindràs de creure aquí.

Luzbel — No t'ho pensis alcançar.

Miquel — Deixa l'empenyo d'entrar.

Luzbel — ¡Entraré!

Miquel — Et dic que no.

Luzbel — Sí.

Miquel — Sent tan dèbil ton poder,
¿com ne pretens, temerari,
que et resulti lo contrari
de lo que Déu pensa fer?

Luzbel — ¿Quina excepció la disculpa?

Miquel — La que ignora ta desgràcia,
puix, allí on està la gràcia,
allí, no hi entra la culpa.
(Dites aquestes paraules, sant Miquel entra a dins la casa i es tanca la porta. Luzbel queda furiós.)

Luzbel
Per ser la befa complerta,
la porta ha deixat tancada...
Mes, ¡què hi fa, si amb revolada
de seguida serà oberta!
A trossos prompte caurà
per calmar lo meu anhel.
(Va a forçar la porta i es veu que sos braços cedeixen.)
¡Inic, m'arrenca lo cel
tota la força al meu braç!
¿I d'una dona altanera
tal mengua n'haig de sofrir?
Jo la veuré sucumbir
que ha de ser...

Miquel
D'esta manera
(La casa es transforma en glòria; al mig, Maria, a qui escuda sant Miquel.)
La teva sobèrbia impia
a ses plantes veus vençuda,
i el món vegi en ta caiguda
la Concepció de Maria.

Luzbel
(Cau als peus de Maria.)
A tos peus morta se nombra
ma fúria, deidad sagrada...
Si ets acàs sombra increada,
¿com ta sombra aixís m'assombra?
Si la gràcia te disculpa,
que jo fugi has de voler,
si tan pura tu vols ser,
no tinguis a prop la culpa.

Acte 2

Quadre 12

Lloc solitari, algunes roques. Un arbre corpulent a la dreta, sota d'ell, un grup de PASTORS *fent rodona i voltant a* PATACOT, *que té al seu costat a* SILVI. *A l'aixecar-se el teló, se senten belar les ovelles i sonar les esquelles durant tota l'escena.*

Escena 1

Patacot, Silvi, pastors 1, 2, 3 *i* 4 *i comparses.*

PATACOT Com el meu no hi ha caletre...
Al veure'm, ja s'endevina
que el cap de sobre l'espatlla
que quan camino, camina
–vull dir, aquest cap, el meu–,
a mi no em perteneixia
sinó que era per algú altre
de portar-lo molt més digne,
i, feta l'atzagallada,
se degueren convenir-se
de deixar-ho com estava
per no tenir de sofrir-ne
jo la mortal molèstia
del cap arrencar-me en vida
per posar-me el que em tocava,
i que deu portar algun ximple.

SILVI Sempre seràs el mateix.

PATACOT Està clar, fins a morir-me.

SILVI Mentre en el prat les ovelles
pastoren, salten i brinquen,
nosaltres, sota aquest arbre,
la rata matar podríem
que en el ventre mou borgit.

PATACOT Has parlat millor que un bisbe.
Assenteu-se, que s'aboquin
tots los sarrons de seguida.
(Tots los PASTORS *s'assenten i buiden los sarrons, apilotant al mig les provisions en* PATACOT.*)*
Formatge, ceba, torrades,
(Anant-los veient.)
pernil, pomes... ¡Viva, viva!

¡Quin tiberi se'ns prepara!
Vaig a ballar-hi una mica.

Silvi *(Veient agafa la bota.)*
¡Tu!

Patacot *(S'aparta a l'altre cantó.)*
¡L'instrument!

Silvi No és el tracte.

Patacot *(Fent passos mentres beu.)*
Així ho faig, no sé què et diga.

Silvi ¡Vaja, que prou n'hi ha! Assenta't.

Patacot Saltant, la panxa s'aprima
i de teca n'hi cap més.
Toca-la, ja veuràs que és llisa.

Silvi ¡Vaia un gust!

Patacot Doncs no la toquis,
tampoc no sabràs si és fina.
Tinc les dents tan esmolades
que, en molt menos d'una mica,
de tot lo que hi ha aquí sobre,
no es canta gall ni gallina.
(Menjant com un afamat.)

Silvi ¿I nosaltres?

Pastor 1 ¡Que és golafre!

Pastor 2 ¡Ui!

Silvi Vinga la bota, vinga.

Patacot Sempre tens d'estar bevent,
no vull que facis tentines.

Silvi Si no l'hi tastat, encara.

Patacot Pillet.

Silvi ¡No!

Patacot Tens raó, mira't.
Hi sigut jo qui l'apretada
l'hi ha dat i, sense malícia,
me pensava que érets tu.

Silvi Home,
prou que lo cos del delicte

te descobreix, tant l'estrenyen
tes cames que ni respira.
(Anant-l'hi a treure de sota les cames.)

PATACOT *(Donant-l'hi.)*
Té, prò alerta, que és un mestre
que de traïdor pega i fibla.
Amb tot lo que m'hi begut,
ni se n'emplena una xicra;
no obstant, les meves orelles
deixen an els colomistes
deu mil llegües endarrere
amb la fúria que ara em xiulen.
(Veient que encara beu.)
Pensa que un s'hi va morir,
amb la bota a l'aire.
(Riu SILVI.*)*
Riu-te'n.
Porta-la, no puc permetre
que hagis de fer la dormida.
Si no tens enteniment,
no falta qui per tu en tinga.
(Se sent bramar a dintre.)
(Li pren la bota i se la mira, compassiu.)
¡Quin petó me li has clavat
¡Mosca!, si em descuido mica,
les absoltes, a la pobra,
cantar-les-hi ja podien.
(Surt RAVEQUET, *plorant.)*

ESCENA 2

Los mateixos, RAVEQUET.

RAVEQUET ¡I quin home de més pega!
¡Quina desgràcia més gran!

SILVI ¿Per què plores d'aquest modo?

PATACOT Ravequet, ¿què t'ha passat?

RAVEQUET ¿Què tinc de tenir? ¿No us diu
lo plor, que va cara avall,
que busco el burro i no el trobo?
¿Que hi perdut lo meu company?

Patacot	N'hi sentit un que bramava,
ara mateix, per 'quests camps.

Ravequet	El que parles, era jo,
prò no en teniu de fer cas...
Una prova he fet per veure
si contestava al meu bram...
Tot inútil ha sigut,
no ha contestat l'animal.
Però ja pot preparar-se,
li haig de fer un vestit blau...
Tal llisada té de rebre
que, apretant-li fort les mans,
des de l'os de la musica
fins aquell que es diu bertran,
dels seus ossos, per remei
de seure, no en queda cap.
Potser que així, recordant-se
que en Ravequet, quan ve el cas,
treu la vara i de l'esquena
aixeca la pell un pam,
vagi més tiesso que un ciri,
molt més dret que un campanar,
i no torni a fer el tronera
de les burres al detràs.

Silvi	¿Que no has vist com se n'anava
ni cap a on ha tirat?

Ravequet	¿Ho veuré sense trobar-m'hi?
Ara mateix, fa un instant,
me n'hi baixat a l'estable
per a anar-li a donar el gra,
i no hi era.

Patacot	¿Saps què penso?,
que potser te l'han robat.
Corre per 'quí una gentota
que no fora gens estrany...

Ravequet	Ho fora molt, que té pesquis,
i, a mossegades i brams,
al lladre que ho intentés
se lo treia del davant.
¿Que et penses que és la primera
vegada que m'ha faltat?
Quan vol veure la burra
que ell estima, mal rellamp,

ni mil dimonis l'agafen,
ni jo, que em respecta tant.

Silvi Sabent això, no devies
de cap modo fer-ne cas,
ni menos prendre't molèstia
de buscar-lo, capsigrany.

Ravequet És que ara lo necessito,
vet aquí els meus mals de cap,
si sabia com trobar-lo…

Patacot Res més fàcil.

Ravequet ¿Com?

Patacot Te'n vas
a veure lo seu carinyo.
Si lo seu estable saps,
que ell ja és fora, amb tots los modos,
amb respecte, ben galan
dius a la sòcia: «Senyora
burra, la vinc a trobar
perquè m'indiqui lo puesto
que el seu promès se n'ha anat».
Li fas deu mil cortesies,
inclines amb gràcia el cap
i, al veure't tan fi i amable,
ella t'ho conta i en paus.

Silvi Potser, confonent-lo amb altres,
per la vora li has passat
sens adonar-te'n.

Ravequet Sí, prou,
t'has cregut que era un babau.
Jo l'havia de conèixer
entre deu mil barrejat,
si ara estés entre vosaltres,
de seguit lo veia, és clar,
com que junts hem viscut sempre.

Patacot *(Mirant cap a l'esquerra.)*
M'apareix vas a trobà'l,
perquè allí diviso un bulto
que ve cap aquí saltant.

Ravequet *(Mirant al cantó indicat.)*
No fora cap estranyesa.
¿A on dius? Ja el veig, allà

distingeixo entre les branques,
per sobre del camí ral,
que avança cap a nosaltres.
Si fa o no fa, té els seus passos.
La seva mateixa alçada,
rodona, com que està gras...
El seu color així entre
roig, negre, pardos i blau...
(Preparant-se.)
¡Ahaha! ¡La vara a l'aire!
(S'arremanga.)
¡Arremanguem-nos-hi de braç!
(Se fa fer puesto.)
Feu-me rotlle: ja veureu
com, amb una garrotada,
an aquí l'estenc ben pla.

Silvi — Home, no vagis de ximple,
assegura-te'n abans.

Ravequet — És ell. ¿Qui voleu que siga?
Mirar-ho més bé no cal.
¿No veieu la pols que aixeca?
Aquests bots, aquestos salts...
Massa lo sé de la vegada
que em va fer caure tan llarg.
¡Arriba!... Prenem-hi força.
Pela aquest préssec, truan.
(Ha anat fent tot lo que indiquen los versos seus. Los pastors *se li aparten. Ell, amb la vara alçada, està preparat per a deixar-la caure i ho fa sobre* Luzbel *que es presenta irat. Estupefacció general.* Luzbel*, amenaçador.)*

Escena 3

Dits, Luzbel.

Luzbel — ¿D'an a mi lo bastó alçar-me,
com així goses, malvat?

Ravequet — ¡Vatua el ret de la Sila!
Perdoneu si us he fet mal,
jo em pensava que éreu l'ase.

Luzbel — *(Furiós.)*
¿A mi de burro tractà'm?

Ravequet — Jo me'n guardaria prou.

Luzbel — ¿Et burles de mi?

RAVEQUET ¡Que és cas!
Lo de burro és cosa vostra,
d'ase sí que us he tractat.

LUZBEL Tolerar-ho em fora mengua.
Quedi, com mereix, venjada
la burla a aquests villans.
(Comença a repartir clatellades i cops de puny entre els PASTORS, que fugen despavorits.)

PATACOT ¡Quins bolets!

RAVEQUET ¡Quines castanyes!

SILVI Fugim, minyons, que va mal.
(Se'n van tots. Queda sol LUZBEL.)

ESCENA 4

LUZBEL.

LUZBEL D'esta manera desfogo
la ràbia que al pit no em cap...
Ja que amb Déu no m'és possible
esgrimir-ne lo meu braç,
com lo llop tras de l'ovella,
contra el dèbil s'alçarà.
Amb la fúria assoladora
que el que troba arrasa el llamp,
haig de convertir en cendres
les cabanyes i els ramats.
En totes aquestes serres
no ha d'haver, ni en 'questes valls,
qui de mon furor s'escapi,
puix, cego i despeserat,
tinc de sembrar, cautelós,
la destrucció, la maldat,
la discòrdia i la sissanya,
les venjances, los afanys,
los plors, los odis, la guerra,
les ruïnes i l'espant.
I seguiré, amb persistència,
sens parar-me en mon treball
fins a tant que pugui veure
la destrucció ben cabal
de tot l'univers en massa,
de tot lo gènero humà.

Quadre 13

Casa blanca. Portes laterals: a l'entrada, la de la dreta; va a l'interior la de l'esquerra.

Escena 5

Aureli, Sara.

Aureli — De fixar ton porvenir
és hora ja, filla meva...
T'ha demanat per casar-se
un minyó de totes prendes;
com de ton pare a les ordres
has estat submisa sempre,
té ja la meva paraula
i la boda està concerta.

Sara — ¿Què escolto? ¿Si tal vegada
Helvi?

Aureli — ¡T'ha sorprès! ¿Què penses?

Sara — ¡Jo!

Aureli — Et veig parada, confosa
i an el que hi dit no em contestes.

Sara — Jo no hi desplegat els llavis.

Aureli — ¿Què vols dir?, ¿que et resisteixes?

Sara — Lluny de mi causà-us enfado.
Ja sé que la conveniència
me busqueu, però és precís,
abans d'acceptar l'oferta,
sapiguer-ne qui em demana.

Aureli — ¡Tens raó! ¡Prou que el coneixes!
Té dos prats, molt bona casa,
el millor ramat d'ovelles,
un hort, un camp. Està ric,
molt ric; vamos, com te deia,
és de lo que ara no en corre,
un minyó de totes prendes.

Sara — N'hi ha tants, així.

Aureli — No pas gaires.

Sara — (Qui serà.) ¿Com s'anomena?

Aureli — És estrany no ho endevines,
després de dar-te les senyes.
En Ravequet.

Sara — Aquell neci.

Aureli — ¡Neci, dius! ¿Com t'atreveixes
a proferir tal paraula,
que ve a ser una blasfèmia,
en tractant-se, com se tracta,
d'home de tan bona mena
que té camps, que té ramat,
que té prats i té pessetes?

Sara — (Ai, amor meu, si el que passa
arribaves a saber-ne.)
Amb ell no puc ser casada,
l'estimar-lo em fora pena.

Aureli — Que a Ravequet no coneguis
ni que l'hagis vist mai sembla,
amb lo que dir-me acabes,
del modo que lo desprècies.
Per comptes de ser infeliç
ni de causar-te cap pena,
ell te tindrà regalada
i, si com crec, li compleixes,
de les seves heretats
tu sola seràs mestressa.
A més, estaràs segura
de gelos ni impertinències,
que ell és home que no es para
en tontades com aquestes.

Sara — (¡Pobra de mi!) Ja veig, pare,
que em concediu més fineses
de què so mereixedora,
mes un sol temor me resta
i és que, casant-me a disgust,
lo porvenir que m'espera
és una vida de plors,
de fatic.

Aureli — Tot ho veus negre.
De llàgrimes no en cauen
a on l'abundància reina,
que sigues ditxosa anhelo;
jo, mirant ta conveniència,
vaig acceptar de seguida

perquè, d'aquesta manera,
no havia de desvetllar-me
lo pensar en la sort teva.
Casada amb ell, lo que tinc
se junta amb la seva hisenda
i ni tu ni los teus fills
heu de témer la misèria.

Sara — Vos hi escoltat com devia,
mes, sens faltà-us al respecte,
demano que em concediu
lo temps que vos aparega
perquè m'hi puga pensar
i donar-vos la contesta.

Aureli — Vui complaure't... Quatre dies
te condono. No els esperes.
Prou que ho sé que, ans d'acabar-se,
posant cara salamera,
me vindràs amb la notícia
de que en Ravequet acceptes.
I obraràs molt santament,
si vols la ditxa complerta,
que ell té terrossos, té casa,
té a centenars les ovelles,
pistrinc, té... que et vol per dona
un xicot de totes prendes.
(Se'n va fora.)

Escena 6

Sara.

Sara — ¿Què és lo que per mi passa?,
¿què és lo que el meu pare intenta?
Dec unir-me amb qui no estimo,
primer morta, que tal veja...
Ah, codícia, que an els homes
amb el teu veneno cegues...
Un neci amb mi vol casar-se,
mes, com li sobra riquesa,
ja no cal mirar res més,
en l'acte se l'accepta.
I em casaré resignada
i a Helvi, que per mi alenta,

ingrata, abandonaré.
No és possible tal vilesa.
¿Què haig de fer, com dec portar-me
en borrasca tan desfeta?
(Se presenta Helvi al portal.)
És ell, Helvi. Déu me'l porta
per minvar l'angúnia meva.

Escena 7

Sara, *Helvi*.

Helvi ¿És veritat, Sara estimada,
lo que dir els llavis no acerten?

Sara Parla'm, conta'm lo que et passa,
explica'm lo que t'apressa,
que si em faltes…

Helvi ¿Què faràs?

Sara Moriré.

Helvi No, hermosa prenda,
que tan sols en contra meu
la sort se'm declara adversa,
la felicitat me roben,
de ditxós ja no en puc ser-ne.

Sara ¿I per què?

Helvi Perquè un estúpid,
que de sobres el coneixes,
que amb tu prompte es casarà
va contant, amb boca plena,
anyadint-ne que ton pare,
content i feliç, l'accepta.
Mira si jo, sent-ne un pobre,
sobrant-li an ell les riqueses
i amb avarícia ton pare,
si és raó que m'entristesca.

Sara ¿I aquesta és tota la causa
que et commou i desespera?
Que, sent terrible, és petita,
bé tu ho deuries conèixer.
Petita, sí, que és més fàcil
que quedi eclipsat per sempre

aquest sol que ens il·lumina
que faltar a les protestes
de la fe que vaig jurar-te
mantenir-te constant sempre.
Descansa doncs i confia,
pesi a nostra mala estrella,
en mon amor i constància
d'inquebrantable fermesa.

Helvi — Tes paraules, que el cor dicta,
tots los sentits m'enagena.
Vine als meus braços, hermosa.

Sara — ¡Helvi!

(S'abracen.)

Helvi — Sara.

Sara — Seré teva.

Helvi — Abans que veure't d'un altre,
Déu la mort me concedesca.

Sara — No serà, perquè primer
me matava jo mateixa.
(Aureli entra. Se n'adona Helvi.)

Escena 8

Dits, Aureli.

Helvi — El teu pare.

Sara — Dissimula.

Aureli — M'ha causat, a fe, sorpresa
trobar-te aquí.

Helvi — Doncs no atino.
És tal volta la primera
vegada que...

Aureli — No, però
l'última sí que deu ser-ne.

Helvi — Vostres mots van a lograr
que jo siga qui es sorprenga
¿D'entrar-hi m'hi fet indigne?,
¿Del carinyo, del respecte,

de l'amistat que us professo,
ne teniu segura queixa?

AURELI T'estimo del mateix modo
que has sigut estimat sempre,
mes, no trobant-me jo a casa,
de venir-hi, despedeix-te,
puix, si no ho saps, la pubilla
d'un amic teu és promesa.

SARA Encara no he dat paraula,
tinc tres dies, recordeu-se.

AURELI No vol dir res, la daràs.

SARA No, però...

AURELI No se'm contesta,
si no de bon grat, per força,
d'aquest modo això s'arregla.

HELVI Exigir tal sacrifici...

AURELI Sols mano jo, a casa meva.
¿M'has entès? De no tornar,
ja miraràs la manera...

HELVI *(Despedint-se amb dolor.)*
Sara, adéu.

SARA *(Sospirant.)*
Helvi.

AURELI Això, fora,
aquesta casa és la teva.

HELVI Gràcies.

AURELI Ja t'avisarem
per la boda.
(Al sentir aquest mot, se'n va HELVI apressuradament.)

ESCENA 9

AURELI, SARA.

AURELI No contesta.
Se'n va sens girar la cara.

SARA ¡Com no, si el traieu!

Aureli
No és treure'l,
¿Què diria el teu promès
si aquí, dintre a casa, el veia?

Sara
De promès no en tinc, que encara
no hi donat jo la contesta.

Aureli
És lo mateix que si en fos,
que sens esperar lo terme.
(Sara se'n va a dintre, son pare no se'n adona fins que es marca.)
Tu... ¡calla, també, com l'altre,
se n'ha anat i no em contesta!
Aquí hi ha misteri, vaia;
a l'entrar jo, la conversa
que tenien han parat;
els dos, amb molta sorpresa
i confosos, escoltaven
les paraules que jo deia,
se miraven un a l'altre,
amb revolada ell me deixa;
amb ella parlo, me giro
i em trobo que ha fugit ella...
¿Si aquests dos hauran comès
d'estimar-se la ximplesa?
Enc que fos, no faltaria
Sara a la meva obediència,
que ha sigut, des de petita,
una noia molt creienta.
¿Què serà? Vigilaré,
és menester estar alerta;
però, siga això lo que es vulga,
me'n vaig a fer-li una prèdica
en què vegi, no creient,
lo càstig que se li espera.
(Va a dintre.)

Quadre 14

Bosc llarg, un banc de pedra al costat de la fatxada de la casa d'Aureli. Arriben, bufant i espantats, los pastors que ha fet fugir Luzbel en el penúltim quadro.

Escena 10

Ravequet, Patacot, Silvi, pastors 1, 2, 3 *i* 4 *i comparses.*

Ravequet ¡Buf!

Patacot ¡Ah!
(Van compareixent tots los pastors.)

Ravequet Quina correguda.

Patacot Ni menos jo puc dir fava.

Ravequet Ja vos dic que ha sigut crespa.

Patacot Sort has tingut de nosaltres,
d'altra manera, t'hi quedes,
però amb l'ajuda que et dàvem...

Ravequet Oh, sí, si quedo agraït,
vaia un modo d'ajudar-me...
A lo menos me portàveu
dos mil passos de vantatge.

Patacot T'ajudàvem a fugir.

Ravequet Ningú vos té d'ensenyar-ne;
an el clatell los talons,
de segur que us arribaven.

Silvi ¡Ens han dat una pallissa!

Patacot *(Provant d'estirar-se amb mandra.)*
Ni menos puc adreçar-me.

Ravequet Ja pot nevar tant com vulga,
no tindré fred a l'espatlla.

Silvi Sols la nostra covardia
hem demostrat a les clares,
un home sol contra tants
i fugir a la desbandada.

Patacot ¡Tu em fas riure! ¿Com ho fèiem?,
¿qui a nosaltres defensava?

Silvi ¿Que no érem prous?

Patacot Ningú no éreu.

Silvi No ho entenc.

Patacot Es veu a l'acte,

¿hi havia l'autoritat?

Ravequet Just, si jo hagués sigut alcalde,
aquell homenot fugia
només mostrant-li la vara.

Patacot ¿Ho veus, com aquest m'entén?
Sempre passa el mateix que ara,
per salvà'ns d'aquell conflicte,
la justícia feia falta.
Passen alts, ¡ves si l'has vista!

Silvi Era possible saber-ne
que ens juguessin tal tractada.

Ravequet ¡Oh!

Patacot ¡Oh!

Ravequet Pensar-s'ho.

Patacot Saber-ho.

Ravequet Estaríem frescos.

Patacot Vaia.

Ravequet Quan no l'has de menester...

Patacot A cada punt s'entrebanca.

Ravequet El mal és que a qualsevol,
avui dia, fan alcalde.

Patacot Si jo en puc sortir un dia.

Ravequet ¡Feu que a mi em donguin la vara!

Silvi Res més fàcil, justament
els que ara ho són, prompte acaben,
si vol lo poble nombrar-vos,
en sortiu i santes pasqües.

Patacot Ja veuries, aleshores,
si passava com fins ara.

Ravequet La vara, a les meves mans,
obraria tals miracles

que fins an els geperuts
adreçava a garrotades.
(Se senten sorolls d'esquelles i bels de les ovelles.)
¿Haveu sentit les esquelles?

PATACOT Nois, el ramat se'ns desbanda.

SILVI Potser el llop.

RAVEQUET Rútxiqui.

SILVI Rútxiqui.
(Tots los PASTORS corren cap al ramat menos PATACOT, que, amb tota calma, se posa a beure i, després de respirar amb molta satisfacció, se'n va amb tota catxassa.)

PATACOT Ja tinc calenta la panxa.
Ara, si convé, jo corro
doble més que tots los altres.
(Se'n va.)

ESCENA II

SARA.

SARA

(Surt de sa casa plorosa.)
«Sols amb ell te casaràs,
jo t'ho mano, jo t'ho dic...»,
amb terribles amenaces,
lo meu pare ha proferit.
A permanèixer fidel
al que, amb amorós desig,
lo meu cor li vaig donar,
ben resolta jo n'estic.
La vena de la cobdícia
que al meu pare cega, vil,
¿com ho faré perquè caigui,
com ho faig, trista de mi?
Mil idees me combaten,
sembla que el cor a bocins
me lo vagin arrencant...
So lo ser més infeliç.
(Se deixa caure abatuda en el sitial. LUZBEL surt, distret, sens veure a SARA fins que el vers ho marca.)

Escena 12

Sara, Luzbel.

Luzbel
Plena d'angúnia mortal,
la meva ànima s'envenena;
horrorosa n'és la pena
que així em causa tant de mal.
Aquest dolor sens igual
és mon únic aliment,
de combatre'l tinc intent
puix que ho demana ma sort,
perquè trobo fàcil mort
si no cessa mon turment.
(S'adona de Sara.)
¡Què veig! En la pedra... és Sara,
abatuda... comojosa...
Abismada en sos dolors
se troba aquesta pastora...
Son pare, per avarícia,
pretén casar-la per força...
Si en son pit neix la venjança...
(Pensant.)
Vaig a posar-ho per obra.
Dòcils esprits, a ma veu,
feu que s'adormi ben prompte,
que vegi, en lúbric ensomni,
an el pastor que ella adora,
*(*Sara *s'adorm.)*
que tingui desig... ¡Ja està!

Sara
(Adormida somniant.)
No ser teva... Primer morta...
Te seré sempre constant...
Vol el pare que la boda...

Luzbel
(Parlant-li a cau d'orella.)
No es farà si t'atreveixes
un consell a posar en obra;
és l'únic remei que et queda...
No vacil·lis, ben resolta,
te'n vas i deixes cadavre
al que ton pare et proposa.
La teva desgràcia acaba,
una punyalada sola.
Ell ja mort, amb ton aimant,
t'espera vida ditxosa...

¡Li claves al mig del cor
una punyalada sola!
¡Té el punyal...Sara... Desperta!
(Li posa el punyal a la mà, la toca en l'espatlla per despertar-la, ella es desperta de seguida, s'aixeca, passa la mà pels ulls i, fins a l'últim de l'escena, està com si delirés. Luzbel se col·loca en últim terme, ella no el veu.)

Sara — Ai, il·lusions enganyoses...
Mes, ¿què pensava, Déu meu?,
que haig de matar. ¡Seré boja!
Aquest acer, ¿qui l'ha dut?
En les meves mans se troba.
¡Acabaran mes desgràcies
una punyalada sola!
(Repetint les paraules de Luzbel.)
¿I m'estaré sense dar-la?
¿Què dubto? No, no. Que mòria...

Luzbel — *(Veient a Helvi que surt.)*
Surt ell, valerós accepta...
i està arreglada la cosa.

Escena 13

Dits, Helvi.

Helvi — *(Capficat.)*
¡En braços d'un altre, Sara!

Sara — Sols Helvi pot fé'm ditxosa.

Helvi — *(Veient-la.)*
No és il·lusió.

Sara — *(Veient-lo.)*
No m'enganyo.

Helvi — ¡Sara!
(S'abracen.)

Sara — A mon costat te porta
la sort.

Helvi — Dius la sort quan d'altre...

Sara — No segueixis.

Helvi — ¡Sara hermosa!

Sara ¿M'estimes?

Helvi Més que la vida.

Sara ¿Sí?

Helvi Sí.

Sara ¿Valor tens?

Helvi Me'n sobra.

Sara ¿Què no faries per mi?

Helvi Lo que no pugui fer un home.

Sara Un medi hi ha per salvar-nos.

Helvi Diga'l.

Sara Mes...

Helvi Digues.

Sara Escolta.
Si un home mor, sens obstacle,
podré ser la teva esposa.

Helvi Adéu.

Sara ¿On vas?

Helvi ¿M'ho preguntes?
La seva sang gota a gota.

Sara Helvi meu.

Helvi Sara estimada.

Sara Ves...

Helvi Vaig.

Sara Té el punyal.
(L'hi dona.)

Helvi Dona.
(Se desprèn Helvi dels braços de Sara i marxa decidit; ella es fica a casa seva.)

Quadre 15

Bosc curt.

(Surt Luzbel, seguit de sant Miquel.)

Escena 14

Luzbel, Miquel.

Miquel
Lo que ara has fet, inhumà,
¿te sembla bé?

Luzbel
És mon gust,
que és dar a l'home disgust
i ser-ne, de la pau, tirà.
Deixa'm entre estos pastors,
que executo mes hassanyes,
deixa'm sembrar les sissanyes
i escampar-ne els meus furors.
Deixa no tingui perdó
pel que m'insulta, pervers,
deixa abrasi l'univers,
puix també m'abraso jo.
Deixa...

Miquel
Com te puc deixar,
orgullós sens fre ni llei,
conspirador contra el rei,
que muntes per a baixar.
¿Ignores que profecies
canten, amb veu entonada,
que en esta selva sagrada
hi deu néixer lo Messies?
Tu, no obstant, d'esta muntanya,
on del bé la llum hi brilla,
promous, entre gent senzilla,
la més rancorosa sanya.
A un pastor has incitat
a que mati altre pastor
per un incendi d'amor
que en son pit has engendrat.
Doncs no lograràs, infame,
la maldat que penses fer.
Aquí em quedo per desfer
los ardits de ta vil trama.

Luzbel Si a ningú de los dos veu,
mentre em deixis obrar a mi,
no el podràs tu convertir.

Miquel ¡Il·lús, cego! ¡Qui com Déu!

Luzbel Altra vegada ho digueres
i vas vèncer, és un cas,
mes ara no venceràs
com llavores me venceres.

Miquel Te concedeixo llibertat
perquè ell obri a l'impuls teu.

Luzbel El pastor ja es pot dir meu.

Miquel T'haig de vèncer amb la vritat.

Luzbel És ell; en prova que admeto,
vaig a traçar-li la senda.

Miquel ¡Que es comenci la contenda!

Luzbel A les obres me remeto.
(Surt Helvi, demostrant abatiment i energia al mateix temps. No veu ni a Luzbel ni a Miquel.)

Escena 15

Luzbel, *Miquel*, *Helvi*.

Helvi Deidats que, en vostra grandesa,
aquest lloc vos és estada,
(Amb avorriment.)
arranqueu-me de sobtada
una vida que ja em pesa.
Lo punyal que la mà guarda,
ha volgut la sort traïdora
(Enèrgic.)
que Sara me'l donés... L'hora
de la venjança ja em tarda.
I a un amic jo tinc de ser
que, amb feresa, dongui mort...
(Vacil·lant.)
Així ho vol ma trista sort...
¡Impossible! No podré.
(Les transicions, marcadament violentes.)
Mes, ¿com contemplar, infeliç,

que ell impunement l'adori,
que s'hi casi...? No, que mori;
puix que matant so feliç,
a son pare al demanar-la,
que m'estimava sabia...
No ha pensat si em mataria..
No li fa res de matar-la.
I a qui, amb tan fera crudesa,
nos assassina, felló,
haig de tenir compassió...
De mon furor siga presa.
Ja la mà el punyal blandeja
per lo seu pit esqueixar-ne,
ja espero, amb goig, contemplar-ne
la seva sang com goteja.
Prepara ta sepultura,
res del món te pot salvar,
que el meu braç te donarà
una mort terrible i dura.

(S'acosten a ell Luzbel i Miquel, col·locant-se un a cada cantó seu i parlant-li a l'orella, permaneixent, per ell, invisibles. Helvi dubta, vacil·la, perd l'energia, la recobra, és a dir, les transicions deuen efectuar-se segons les paraules de Luzbel i Miquel.)

Miquel — Ofendràs aixís al cel.

Helvi — Misteriosa veu me diu
que no dec fer-ho...

Luzbel — ¿Si ell viu,
com calmaràs ton anhel?

Helvi — ¡Ai de mi! No puc comprendre.

Miquel — Déu t'està sempre mirant.

Luzbel — Tu seràs feliç matant.

Miquel — Sens remei te vas a perdre.

Luzbel — Només te salva aquest medi.

Miquel — El càstig serà horrorós.

Luzbel — Sols deu quedar-ne un dels dos.

Miquel — ¡Pobre de tu, que ell no quedi!

Luzbel — Que no mori i passaràs
la vida en etern sofrir.

Helvi — No pot ser, té de morir.

Miquel — Déu digué: «no mataràs.»

Helvi — ¿Què em passa, deïdats sagrades,
qui a que mati em precipita?,
¿qui a que no mati m'incita?
¿Per què contra de mi, irades,
d'aquest modo em confoneu?
Mes aquí ve lo pastor,
sa sang calmarà l'ardor
en què es crema lo pit meu.
(Li surt Ravequet, que ve cantant.)

Escena 16

Dits, Ravequet.

(Que surt amb una burra carregada de llenya i, després d'haver-la fermada a un arbre a dintre, ell s'assenta a terra, treu la bota del sarró.)

Ravequet — *(Cantant.)*
Un adagi de la terra
diu que l'home, en sent casat,
se torna burro espatllat
perquè el matrimoni esguerra.
(Al burro.)
Vet aquí perquè no vull,
bon burret de mes entranyes,
segueixis en les hassanyes
que t'han fet fugir avui.
Espatllant-te, de debò,
quedaves flac al moment
i, al detràs del sentiment,
tot lo greix perdria jo.
Caratsus, no ens convé pas
que nos passi això a nosaltres,
com se'n riurien, els altres,
al veure'ns en tal fracàs.
Ja els e sento... El gras i curro
d'en Ravequet, que el miri,
lo veurà més prim que un ciri
perquè té espatllat el burro.
Ja faràs el favor, ase,
d'estar quiet... suo estamenya;
ara que ja tinc la llenya,
vull brenar abans d'anar a caçar.
Poca cosa, malvinatge,
me trobo dins del sarró:

tenint gana, un rossegó
me l'empasso com formatge.

HELVI *(Aixecant lo punyal, disposant-se a clavar-lo an en RAVEQUET.)*
¡Ara va bé!, pel detràs.

LUZBEL Deixa que el mati, Miquel.
(Veient que allarga l'espasa per detenir-lo.)

MIQUEL Això voldries, cruel,
però no ho conseguiràs.

HELVI *(Estant amb la mà alçada, li cau lo punyal a terra.)*
Vaig a matar-lo i, de prompte,
l'acer que la mà empunyava
i que amb furor apretava
me cau sense dar-se'm compte.
(Vacil·lant.)
Covard jo... fora un deliri...
Insensat temor m'aterra...
(Decidint-se a collir lo punyal.)
¡Aixeco el punyal de terra,
(Amb decisió.)
que s'acabi aquest martiri!
(Alçant altra vegada lo punyal.)
¡Sucumbeix al furor meu!
(MIQUEL interposa la seva espasa entre RAVEQUET i HELVI; aquest queda amb lo braç a l'aire, indecís, pasmat i ple d'admiració.)
Lo braç en l'aire s'aguanta
i de baixar més s'espanta.
De dins del cos, una veu
la meva maldat m'inculpa.
Tot ho comprenc, la consciència.
Teniu-me, Déu meu, clemència,
que és molt gran la meva culpa.

RAVEQUET *(S'aixeca i s'estira de braços.)*
M'hi menjat fins les engrunes,
ara em trobo molt millor.
(Repara amb HELVI, aixís que està dret.)
¡Helvi! ¿Tu aquí? No estàs bo,
fas una cara de prunes
agres.

HELVI No.

RAVEQUET Fes-te mirar.

HELVI T'agraeixo el bon cuidado.

Ravequet — Ah, digues... sinó, m'enfado,
i ja saps el tarannà,
que, en enfadant-me, de vessà'l
so capaç.

Helvi — Digues.

Ravequet — T'estaves
aquí.

Helvi — Mirant com menjaves.

Ravequet — Ai, ai... ¿Sí?

Helvi — Sí.

Ravequet — (No m'enceres.)

Helvi — Al veure't, alguna cosa,
de vritat, volia dir-te,
mes, per a no interrompir-te...

Ravequet — Gràcies noi. (No sé com gosa
mentir amb tant de descaro.)

Helvi — (Jo mateix temo que em vengui,
feu, Déu meu, que no comprengui...)

Ravequet — (A què haurà vingut.) Reparo
que es fa tard. Adéu, me'n vaig.

Helvi — Anem, t'acompanyaré.

Ravequet — No ho tinc pas de menester
prò no em dona cap empatx.
Vindràs bé, que, pel camí,
te contaré com la Sara,
que és filla que creu al pare,
ja només pensa que en mi.
Deixa de l'amor les trames
i creu, Helvi, a qui et vol bé
o si no, un dia, tindré
jo que trencar-te les cames.
Ella, com noia creient,
ja està que per mi sospira
i creu-me, només delira
per l'hora del casament.
Sempre viurem amb concòrdia...
¡Que ho sàpigues!

Helvi (Que innocència,
matar-lo fora demència.)
(Aixecant les mans al cel.)

Ravequet ¿Vens?
(Veient que no es mou.)

Helvi Déu meu, misericòrdia.
(Se'n van, queden Luzbel i Miquel.)

Escena 17

Luzbel, Miquel.

Miquel Mira't an els dos marxar-ne
sense cap instint innoble;
si vols tu portar-te noble,
que he vençut deus confessar-ne.

Luzbel És que encara no m'hi miro
puix, sent gran lo teu valor,
la meva fúria i rancor
a fer-la conèixer aspiro.

Miquel És en va lo que et proposes,
mai ho podràs conseguir.

Luzbel ¿I qui em podrà detenir
mes venjances horroroses?

Miquel Jo, que sempre et seguiré
per tot arreu on caminis,
i tos fatals determinis,
presurós, ne desfaré.
Ja saps que puig humillar-te
amb mon notori valor,
i pensa que el teu rancor
de ma vista no s'aparta.

Luzbel No em segueixis, deixa'm fer.

Miquel Sempre en pos de tes intrigues.

Luzbel Però al menos no m'ho digues.

Miquel So Miquel i et seguiré.
(Luzbel se'n va, girant-se amb temor perquè lo segueix Miquel.)

Quadre 16

Sala adornada amb molta senzillès. Maria, arrodillada amb un llibre a la mà.

Escena 18

Maria.

Maria

Oh, saviduria eterna,
engendrada en lo diví,
clar i punt enteniment
de vostre pare infinit.
Vós que, amb vostra immensa gràcia,
disposeu el porvenir,
que, com un granet d'arena,
l'univers us creu remís.
A marcar-nos veniu prompte
de la prudència el camí,
puix sou nostre pare Déu
empareu-nos com a fills,
no dilateu lo rescat
que s'espera amb tant desig
fa més de cinquanta sigles,
que, per vós, eren ahir.
¿Qui ne veurà aquest prodigi,
qui pogués ser tan feliç
que logri la gran ventura
de donar el goig excessiu
que ne tindran los sants pares
que estan detinguts als llimbs?
¿Qui serà aquesta donzella?
¿Qui?
(Coro.)

Àngels

(Dintre.)
«Maria».

Maria

¿Què hi sentit?
(Apareix al fondo de l'escena sant Gabriel.)

Escena 19

Maria, sant Gabriel.

Gabriel — Deu te salvi, gran princesa,
plena ets de gràcia divina,
amb tu està el Senyor, amb tu,
i per això, beneïda,
ets entre totes les dones,
com també beneit per sempre
lo fruit de ton ventre sia.

Maria — Puix que Déu així ho disposa,
compleixi's la meravella.
Clara la llum me destella
de ditxa tan portentosa.

Gabriel — Àngels, querubins hermosos
de l'Olimpo celestial,
en aquest vel terrenal
davalleu-ne tots, gojosos.
Canteu-ne, en himnes hermosos,
de Maria la bondat,
puix la gran humilitat,
vencent la malícia impia,
fa salvar-se en aquest dia
a tota la humanitat.

Música — *(Se transforma l'escena en brillant glòria; Maria s'eleva tota voltada d'angelets, ressona una dolça harmonia celestial mentre un coro d'àngels canta.)*
(Coro.)

Àngels — Et incarnatus est
de Spiritu Sancto
et Maria Virgine
et homo factus est.

Acte 3

Quadre 17

Muntanya. Bosc a la dreta.

Escena 1

Ravequet i Aureli, enraonant al prosceni. Patacot, a l'entrada del bosc, menjant, fent rodona amb altres pastors, entre els que hi ha Silvi i els pastors 1, 2, 3, *i* 4.

(Està serè al començar l'acte, de seguida, se va enfosquint amb molta rapidès.)

Ravequet *(Parlant amb Aureli.)*
Bueno, quedem arreglats,
nos casarem d'aquí un mes.
Ja us dic jo que teniu sort,
¡i quin gendre arreplegueu!

Aureli ¿No et sembla que és tardar massa?

Ravequet Si bé és mira... prò aquest temps
per arreglar el necessito
de la casa el parament.
¡Oh!, i hem fet bé de parlar-ne,
que me n'havia distret.

Aureli ¿I què és?

Ravequet Que aniré a que em facin
un llit gran avui mateix,
el que tinc no pot servir-nos,
per mi sol és massa estret,
els dos no hi podríem cabre
i això, vós com compreneu,
a compte no em sortiria,
sobretot ara a l'hivern.
'Via pensat d'eixamplar-lo,
Prò, ¿com se fa, sent tan vell?,
que, en pujant-hi, ja es belluga
i ni sé jo com se ten.

Silvi *(En lo grup dels pastors.)*
Un bon plat de farinetes
és menjar per angelets.

Patacot Si els hi dones llonganissa,
te les deixen al moment:
és com lo que es diu de l'aigua,

és rebona tenint set,
però ho seria el redoble
si lo vi no es conegués.
(Se sent algun tro molt fondo.)

Silvi — Una tempestat horrible
ens amenaça lo temps.

Pastor 1 — Jo tremolo de pensar-hi.

Pastor 2 — També m'espanta.
(Se sent xiular lo vent.)

Pastor 3 — ¡Quin vent!
(Trona fort.)

Silvi — Vaia uns trons més horrorosos.

Pastor 2 — Quina por em fan.

Patacot — A mi, gens,
el tro tot s'ho gasta en salva;
el llamp, temo de valent,
que és un xeringasso amb cua
que, allà on passa, s'hi coneix.

Ravequet — No vos teniu d'assustar,
no porta malícia el temps,
sobretot, mai s'ha vist ploure
que no hagi parat después,
ni fins llavors del diluvi
que...

Patacot — Saps tant i vas a peu.

Ravequet — I en burro alguna vegada.

Patacot — No t'hi portat mai.

Ravequet — Ja ho sé.

Patacot — Com me miraves...

Ravequet — ¡Fuig, tonto!
¿Jo mirar-te? Ets massa lleig.
(Un fort tro que ressona, prolongant-se molt.)

Silvi — ¿Heu sentit?

Aureli — Quin terratrèmol.

Patacot — El món s'ensorra, Déu meu.
(Molt fosc.)

RAVEQUET Un ruc no es veu a dos passes.

PATACOT És veritat, jo no et veig.

(Queda l'escenari en tenebres, los trons se succeeixen amb gran rapidès, a la claror d'un llampec, se veu un ermità en lo pic més alt de la muntanya. Los PASTORS *dirigeixen, assombrats, ses mirades vers aquell siti. Al parlar-los, no coneixen que és* LUZBEL *amb disfràs. Se l'escolten amb la més profunda atenció.)*

ESCENA 2

Dits, LUZBEL, *d'ermità.*

LUZBEL Pastors, la vostra innocència,
la bona fe i candidès
que en vostres pits generosos
amb constància, resgordeu,
no falta, no, qui l'explota
amb l'ajuda de l'infern.
Vau anar a les desposalles
de Maria i de Josep
sense pensar-ne, il·lusos,
sens preveure, innocents,
que aqueix enllaç té de ser-ne
vostre perenne turment.
D'ell, un baró n'ha de néixer
que, a sa pàtria sent infiel,
per esclaus se us té de vendre
amb grillons en mans i peus.
Jo, per la gràcia divina,
sóc un enviat del cel
per a lo mal prevenir-nos
que entorn vostre se cerneix.

RAVEQUET Aquest mestre, quan l'envien,
es fa sentir.

PATACOT És ben cert.

LUZBEL *(Amb veu forta, dirigint-se a* RAVEQUET.*)*
¿Què murmures?

RAVEQUET Res, jo deia
que celebro molt que esteu
sense novetat.
(A PATACOT.*)*
¿Oi?

Patacot ¡Oi!
Sí... que vós... que ens alegrem...

Luzbel D'aquest assombro, pastors,
sortiu-ne ja, que vos perd,
i aquesta ignorància estúpida
desterreu-la en el moment.
En la soledat de ma estància,
va venir-me a buscar el cel
per revelà'us un perill
que és tan pròxim com és cert.
No desoigueu les paraules
d'aquest auster penitent
que tots los anys de sa vida
ha passat en lo desert.

(Los pastors donen mostres d'assentiment quan, entre núvols, baixa del cel sant Miquel i es col·loca en altre puig de la muntanya, a poca distància de Luzbel. En los pastors creix l'estupefacció. Miquel va armat. Luzbel mostra la fúria de què està posseït.)

Escena 3

Dits, Miquel.

Miquel Vostre espant cessi, pastors,
allunyeu-ne lo recel,
que he vingut a protegir-vos
de la ira d'aquest pervers.
En son infernal despit,
en sa rancorosa veu,
que era Luzbel qui us parlava,
¿no heu conegut, innocents?

Luzbel ¡Tu!¡Miquel!¡Oh ràbia!

Miquel Sí,
jo so l'enviat del cel.

Patacot Un altre.

Ravequet I van dos.

Patacot Avui,
és dia de missatgers.

Miquel Sí, pastors, lo cel m'envia,
mon escut jo us oferesc

contra la sanya i l'astúcia
d'aquest àngel de l'avern.

RAVEQUET ¿Àngel diu?

PATACOT ¡Bé!

RAVEQUET S'equivoca.

PATACOT Quan ho diu...

RAVEQUET Tan lleig...

PATACOT ¡Bé!

RAVEQUET No m'ho puc creure, que ho siga.

PATACOT Home, serà un àngel lleig.

MIQUEL Per dà'us una prova, mano
que en aquest mateix moment
escampi la llum del dia
de les tenebres lo vel.
(Cessa súbitament la foscor i la més viva claredat il·lumina tot l'escenari. Los PASTORS, meravellats, però tots passant al cantó de sant MIQUEL.)

LUZBEL Tem la meva fúria.

RAVEQUET *(Saltant d'alegria.)*
¡Viva!

PATACOT *(Content també.)*
Ara, almenos, si mengés,
no m'ho ficava a l'orella.
¡I que és clar!, fins el clatell,
si em posen ulls al darrere,
a ben segur que me'l veig.

LUZBEL *(Al veure tots los PASTORS aplegats prop de MIQUEL.)*
¿Quin esprit vos al·lucina
per oblidar mos consells?
Temeu-ne la justa còlera
que del Senyor provoqueu.
(Va creixent la seva ràbia, que deu mostrar-se enronquint la veu.)
Los enganys del meu contrari
no los prosseguiu creient,
puix de mentir, sortilegis,
fràgil obra ne són ells
i sols en vostra ignorància
poden trobar acolliment.
Escolteu-me. Avui a tots,
per ma boca, parla el cel.

¡Ai, dels pobres infeliços
que es creguin los seus accents
i, de mi fent-ne despreci,
no tinguen un dolor greu
d'haver assistit a l'enllaç
de la Maria i Josep!,
enllaç que feu estremir
les voltes del temple excels.
¡Ai, d'eixos!, perquè, al morir,
seran presa de Luzbel,
que en los més fondos abismes
los tirarà de l'infern.
An aqueixos maleeixo
amb veu altiva i potent.
Ja que una prova ha donat,
aquest falsari pervers,
per encobrir, amb astúcia,
los enganys de sos acerts,
jo també vull dar-vos mostra
de lo gran del meu poder
per desenganyar els il·lusos
i més fe donar als creients.
¡Genis del mal, obeïu-me!
¡Amb furor bramin los vents!
(Se sent la fúria de l'huracà.)
¡Que s'estremeixi la terra!
(Soroll d'un terratrèmol.)
¡Obri sa boca l'infern!
(Gran terratrèmol. Cau una copiosa pluja de foc. Los PASTORS van a fugir, mes, cercats per tot de foc, s'arrodillen, espantats, donant crits de misericòrdia.)

PATACOT Ens deuen volguer fer a l'ast.

RAVEQUET Noi, rostits, ¿què semblarem?

PASTOR I ¡Clemència!

SILVI Misericòrdia.

AURELI Pobres de naltres.

MIQUEL *(Als PASTORS.)*
¡Alceu!
¡Déu, de l'àngel temerari
que humillar-te vol, pervers,
abat l'iracunda sanya
amb ton infinit poder!
(Para en l'acte la pluja de foc i cau, incontinent, una seguida i espessa nevda. Sobre LUZBEL, continua caient foc. Expansió i alegria entre els PASTORS, que ballen de content.)

RAVEQUET *(A LUZBEL.)*
¿Ho veus, home, com s'arregla?

PATACOT ¿Primer foc i després neu?

RAVEQUET Jo més m'estimo lo d'ara,
perquè allò que sense fred
t'escalfin…

PATACOT No surt a compte.

RAVEQUET El fred no em fa res… ¡etxem!
(Esternudant.)
¡Vamos! ¡Ja m'hi encostipat!

PATACOT Vi calent i al llit dejorn.

RAVEQUET Se t'agraeix lo consell.

PATACOT Mana coses de més bulto.

RAVEQUET *(A LUZBEL.)*
¿Tens ràbia, roig de mal pèl?
(Fent-li ganyotes.)

MIQUEL De l'infern que s'obri el cràter
perquè siguen tos intents
sepultats en ses entranyes.

LUZBEL Fes-ho i… ¡ai de tu, Miquel!
¡Tremola, insensat!

MIQUEL ¡No et temo!
¡Inic, baixa a ta morada,
humilla ton cap, serpent!
(Se sent un gran espetec i s'enfonsa LUZBEL; per lo lloc a on desapareix, surt una forta llamarada.)

PATACOT *(Corrent cap al punt a on s'ha ensorrat LUZBEL.)*
Res, sembla coses de bruixes.
(Admirant-se'n.)

RAVEQUET *(Acudint-hi al detràs de PATACOT i admirant-se amb ell.)*
Ni senyal ni rastre.

PATACOT *(Va a parlar i no pot per l'esternut que li ve.)*
¡Etxem!

RAVEQUET ¿T'has proposat imitar-me?
Al llit d'hora, el teu consell.

PATACOT El sofre és que em fa tossir,
no és que un aire m'hagi pres.

Ravequet No en sento pas la pudor.

Patacot A fe, apreta de valent.

Ravequet *(Ensumant fort.)*
Doncs vaja...
(Volent dir que no sent res.)

Patacot ¿No veus que el nas,
si t'encostipes, no hi sent?

Escena 4

Los mateixos menos Luzbel.

Miquel Pastors, retornat sia,
a vostre pit, lo repòs
i de l'àngel rancorós
no temeu la villania.
Que la seva sanya impia
l'abat sempre lo Senyor,
de l'univers creador,
puix, davant de sa justícia,
impotent és la malícia
del geni exterminador.
Recte lo camí que us mostro
seguiu-lo, no desmaieu,
sempre al costat me tindreu,
que jo son furor arrostro.
A los peus del Déu que em postro
humillat Luzbel caurà
i cap mal vos causarà
la seva fúria bastarda,
perquè l'àngel de la guarda
amb vosaltres estarà.
(Baixa un núvol d'or i, a l'arribar en terra, s'emporta amb majestuosa calma a l'Àngel al compàs d'una dolça i suau harmonia. L'última dècima deu dir-se molt pausadament, mentre lo núvol va elevant a l'Àngel.)
Perdeu-ne, pastors, lo pànic
a aquests arrogants vestigles,
lo complement de los sigles
vencerà el furor satànic.
No podrà lo foc volcànic
en què es recrema Luzbel
fer mudar al Déu del cel
lo que fa temps va predir:

un Déu home ha de venir
pel bé de tot Israel.

(A l'últim vers, deu dir-se prèviament a l'anar a desaparèixer l'ÀNGEL. Quan s'ha efectuat la desaparició, queden tots los PASTORS com alelats. RAVEQUET i PATACOT, primer amb la vista i després caminant, van seguint a l'ÀNGEL.)

Quadre 18

Bosc curt.

Escena 5

Patacot, *Ravequet*.

(Surten mirant a l'aire, donant-se l'esquena, puix l'un mira cap a la dreta mentre l'altre ho fa cap a l'esquerra.)

RAVEQUET ¡Que és petit!

PATACOT No tant, tant.

RAVEQUET El mateix que al mig del cel
hi haguessin tirat un topo.

PATACOT Jo encara el puc distingir.

RAVEQUET No gaire, casi no es veu.

PATACOT Deus estar una mica turbi.

RAVEQUET Més que el cel, estic serè.

PATACOT Doncs mira.

RAVEQUET Veiam.

PATACOT Allà.
(Senyalant-li, però l'altre li està girat d'esquena.)

RAVEQUET ¿A on?

PATACOT Allà.

RAVEQUET *(Escarnint-lo.)*
Allà.

PATACOT ¿No ho veus?
(Se giren i veuen la distinta direcció que els dos havien pres per mirà's.)

RAVEQUET ¡Ai, ai!

Patacot ¡Ai, ai!

Ravequet ¿Cap a on mires?

Patacot ¿I tu?

Ravequet ¡Que tonto!
(Rient.)

Patacot ¡He, he!
(Rient.)

Ravequet Per 'quí se n'ha anat, trompa.

Patacot Per allà ha fugit, ximplet.

Ravequet Bé, doncs mira tu per 'llà.
(Girant-se altra vegada.)

Patacot Mira, per 'llí m'està bé.
(Girant-se també.)

Ravequet Ja em contaràs lo que vegis.
(Alçant el cap i buscant amb la vista.)

Patacot Ves-me explicant lo que veus.
(Igual que l'altre.)

Ravequet *(Per ell.)*
El coll comença a tibar-me
i l'espinada el mateix.
Deixeu's d'estar d'aquest modo,
més recte que un semaler...
Si enc que miri res puc veure,
de cansar-me, ves què en trec.

Patacot *(Mirant.)*
¡Que és nano! Sembla una mosca.

Ravequet *(Burlant-se.)*
Un mosquit.

Patacot ¿Què?

Ravequet De celler.
Sempre a tu coses de mam
és lo que se t'apareix.

Patacot Ni en faig cas... Prò ara que hi penso...
(Fica la mà al sarró per treure la bota.)

Ravequet Aquí la paciència es perd.
Quines ganes de cansar-me
sens profit, no miro més.

(Pensant.)
¿Si me n'anava pel llit...?
No tinc feina, justament.
¡Just!, vaig a veure si trobo
a casa seva en Josep.
Sens fer soroll, de puntetes,
i planto an aquest ximplet.
(Se'n va de puntetes, poc a poc. En Patacot ja ha tret la bota del sarró i s'asenta.)

Escena 6

Patacot.

Patacot ¡I no haver-hi atinat antes!
M'assento.
(Ho fa.)
Aah... Sorprendent.
Aixeco la bota a l'aire,
prenc bé la mida del cel,
(Ho fa.)
faig que el rajolí, ben recte,
tiri a la boca el galet
i, en lloc de comptar estrelles,
m'estic mirant an aquell
fins que els núvols se li esqueixin
perquè es pugui ficar al cel.
(Pensant-se que encara hi ha en Ravequet.)
Fes el favor d'avisar-me
quan vinga pel teu indret.
Es veu perdut, fa moixoni,
ni menos gosa dir res.

Escena 7

Patacot, Sara, Helvi.

(Surten sens reparar en Patacot, que tampoc els veu perquè els està girat d'esquena.)

Sara No dubtis de mes paraules.

Helvi ¿Com és possible dubtar,
si elles porten l'esperança,
al meu cor tan destrossat?

SARA Lo teu amor m'és la vida.

HELVI Lo perdre't fora matà'm.

SARA Mes, ¿què fer perquè terminin
nostres penes i els afanys?

HELVI Un medi sols veig.

SARA ¿Quin?¡Diga'l!

HELVI Fugir.
(Segueixen parlant baix.)

PATACOT Massa calla. Vaig
a veure si s'ha adormit,
que em sembla que no és del cas
estar callat tanta estona.
(Va girant-se poc a poc.)
Jo et... ¡No se'l veu, que és estrany!
S'ha amagat per espantar-me.
Busquem-lo amb tiento. Veiam.
¡Hola!
(S'adona de SARA i HELVI.)
Aprofiten el temps.
Pobre Ravequet, quin nyap.
Tens sort de mi que vigilo,
si no, estaves arreglat;
a fe de món, la ben treies,
t'enganyaven com un xai
perquè un altre dia fossis,
fet i dit, un bon crestat.
Valga't jo... m'amago, escolto,
i el que parlen sento, clar.
(S'amaga detràs d'un arbre.)

SARA Jo faré el que tu m'ordenis.

HELVI Si no dona resultat
l'entrevista que amb ton pare
hi tindré dintre un instant,
cosa que d'un modo o altre
no dubtis que la sabràs,
arregla totes les coses
que pugues necessitar
i, quan toqui mitja nit,
dones un tomb a la clau,
surts, i allí, amb anhel, t'aguarden
los braços del teu aimant.
Marxarem a llunyes terres

i nostre amor causarà
l'enveja de quants contemplin
nostra gran felicitat.

Sara ¡Helvi meu!
(Tirant-se al seus braços.)

Helvi ¿Estàs resolta?

Sara ¿M'ho preguntes, quan tu saps
que, si una mort m'esperava,
ni a la mort tindria espant?

Helvi ¡Sara!

Sara Amor meu.

Helvi És precís
lo separar-nos.

Sara ¡Te'n vas!

Helvi A trobar-me amb el teu pare,
del modo que havem quedat.

Sara Si no t'escolta...

Helvi Aleshores
a mitjanit...

Sara Baixo a baix,
i tu...

Helvi T'espero, fugim
i an aquí no tornem mai.

Sara Adéu, Helvi.

Helvi Sara, adéu.

Sara ¡Amor, guia nostre pas!
(Se'n van per distintos indrets.)

Escena 8

Patacot.

Patacot ¡Mireu-se la mosca balba
que mai ha romput cap plat!
Així que toquin les dotze,
donava un tomb a la clau
i el mestre l'espera a fora
i a marxes dobles se'n van.
¡Bé, bé!, fortuna sentir-ho.
Vet aquí desfet el plan…
en avisant-ho a son pare.
¿Però, qui m'hi fa ficar?
¿Què se me'n dona se'n vagin
ni que es quedin, què, veiam?
Just, just, a boca tancada
no hi ha entrat cap mosca mai.
Tot serà que pugui estar-me'n,
que, saber el que ningú sap
i callar-ho, es necessita
tota la virtut d'un sant.
Vaig a trobar en Ravequet
i li conto de pe a pa.
(Vacil·lant tota aquesta escena.)
Ai no, que s'espavili,
que perdi el temps vigilant.
Però, també, no contar-l'hi…
No em dona poc maldecap
el secret: ¡mentre no em dongui
lo que és pitjor, un bon pinyac!
Si podia ser, la boca,
la tancava amb pany i clau.

Quadre 19

Siti solitari. Al costat dret, un arbre que estén son frondós ramatge sobre una penya que serveix de sitial.

Escena 9

Sant Josep.

(Pres de gran angústia. Tota aquesta escena deu demostrar les confusions que s'agiten en son pit.)

Josep

Confusió, ¿per què em segueixes?,
¿per què em mates, pensament?,
¿per què, martiri inclement
en donar-me persisteixes?
Per a dir-te que menteixes
en tes presumpcions, res costa.
Mes, ¿com dar eixa resposta
amb la sospita que em guia...
quan lo pur sol de Maria
ja se'n va cap a la posta?
¿La meva esposa falta?
Sa conducta tan horrible
ni ocultar-la no és possible,
que patent l'afront està.
¿De quin modo quedarà
de ma família la fama
al veure que aixís infama
lo seu bon nom una dona
amb un crim que no es perdona
i que la venjança clama?
Per una llei se disposa
que l'adúltera malvada,
després de ser apedregada,
rebi una mort afrentosa.
Tal se li espera a ma esposa,
ja que, faltant, amb vilesa,
a la jurada promesa,
de ser dilatada és hora
i, com son crim no s'ignora,
sobre d'ella la mort pesa.
Dec, Maria, abandonar-te.
Dec fugir de ta hermosura.
Tu has causat ma desventura,
mes per 'xò vull perdonar-te.
Lo fat que de tu m'aparta
no em deixarà més tornar...

¿Com m'és possible marxar
si ma prenda idolatrada
se quedarà abandonada
al més viu i etern pesar?
No me'n vaig, me quedaré.
¿Mes què dic? ¿Què es lo que penses?
¿Com, veient tantes ofenses,
dubtes? Sí, sí, marxaré.
Lo que em passa, jo no sé:
lo que ara mateix pensava,
lo que més turment me dava,
borrat queda en un instant
i se'm posen al davant
mos records, que no els pensava.
De la gran tribulació
que el meu cor ha avassallat,
d'aquest banc la soledat
pot calmar l'aflicció.
Aprofito l'ocasió
que se'm presenta, ditxosa,
i, mentres lo cos reposa,
lo pensament me dirà
del modo que em dec portar
jo respecte de ma esposa.

(Se senta a la vora que s'ha indicat, apoia lo cap en les mans i s'adorm. Luego surt un ÀNGEL*, se dirigeix recte a sant* JOSEP *i li parla sens que es desperti.)*

Escena 10

Sant JOSEP, ÀNGEL.

ÀNGEL
Patriarca soberà
de la pura i clara estirp
de David, en sons escolta
lo que el gran Jacob t'avisa.
No és adúltera ta esposa,
la teva honra no denigra,
no jutgis per aparièncie;
Déu disposa que aixís sia,
que per redimir a l'home
gran misteri es necessita.
Les angúnies que et donaven
aquells pensaments indignes
respecte de la puresa
que resplendeix en Maria

han de fugir de ton cor
per a trocar de seguida
en felicitat immensa
en la major alegria,
puix que, des d'aquest moment,
pare de Déu ja pots dir-te.
Queda en pau, Josep feliç.
¡Desperta! Torna a la vida
i pensa que el mateix Déu
t'ha parlat mentre dormies.

(L'àngel toca a l'espatlla de Josep que es desperta quan l'àngel ja ha desaparescut.)

Escena ii

Sant Josep.

Josep ¡Espera, àngel bondadós!
¿Què és lo que em passa, Déu meu?
¡Quin consol de tanta ditxa
són los mots de l'angelet!
M'ha dit que la meva esposa
no és culpable, és innocent;
el meu cor, fent-li justícia,
m'ha dit sempre lo mateix.
¿I podràs sos ulls mirar-ne
havent-la culpat, Josep?
Perdona'm, casta Maria,
los aventurats recels
que la sospita traïdora
engendra en mon pensament.
Fins a veure'm a tes plantes,
sossego no alcançaré.
A lo teu espòs perdona,
que ve a buscar-te amb anhel;
que los teus hermosos llavis,
obrint-se per ells, clements,
de paraula compassiva
li calmin lo que pateix.

Quadre 20

Casa de Josep. Habitació senzillíssima. Porta a l'esquerra que va a l'interior; la de la dreta, és d'entrada.

Escena 12

Josep, Maria.

Josep *(Al moment d'entrar, surt Maria per la porta de l'esquerra.)*
Maria, Maria, digne
d'entrar en aquesta casa
no en so pas mentre que vós
hi tingueu la vostra estada,
com tampoc no haig de parlar-vos
sinó caigut a les plantes.
(S'agenolla.)

Maria ¿Què feu? ¡Alceu-se!

Josep *(No volent-se alçar.)*
Senyora.

Maria *(Fent-lo alçar.)*
Jo no sóc, és Déu que ho mana.

Josep ¿Mes, com reparar podré
la meva terrible falta?

Maria Tot ho sé, res heu de témer,
que el cel, amb divina gràcia,
ni recorda el mal que, cego,[2]
[...]

Josep i marxarem tan bon punt
que vós esteu disposada.

Maria Vostra dòcil obediència
del cel obtindrà la paga.
(Surt Ravequet, mirant, com si no estigués cert de que és allí a on busca.)

2 Falten versos, en aquesta còpia.

Escena 13

Dits, Ravequet.

Ravequet — Perdonin si els incomodo,
mes qui pregunta, no s'erra.

Josep — Demaneu.

Ravequet — *(Al veure a Josep i Maria.)*
Sí que és aquí!
No tenia la certesa
d'haver endevinat la casa,
ara ja veig que és aquesta.

Josep — En ella es troba un amic
que vostres ordres espera.

Ravequet — Deixeu-me, primer de tot,
que, en prova del bon afecte
que jo porto a la Maria,
li tiri alguna floreta:
Senyora, tant goig me dona
trobar-me en vostra presència
que, si fos un altre Déu
i ordenés com ell ordena,
durava la vostra vida
tant com fes durar la meva,
podent pensar de centúries
i en veuríem a dotzenes.
I es comprèn molt fàcilment
que obri d'aquesta manera
perquè, sent-ne vós com l'auba,
com la més bonica estrella,
com lo sol i com la lluna,
com lo sol de més bellesa,
de cap modo que faltéssiu
no podria jo permetre,
puix, sent Déu i havent de viure
en un cel fora torpesa,
que el cel de la vostra cara
no me'l retingués per sempre.

Maria — Me cautiven en extrem
vostres mots de gentilesa,
que, bondadós, lo Senyor
grans mercès vos concedesca.
(Se'n va.)

Escena 14

Ravequet, Josep.

Ravequet *(Tocant per l'espatlla a Josep, amb molta intimitat.)*
¡I quina sort més sortosa!
¡Aquell dia la vau treure!
No us perdono la jugada:
ho dic amb tota franquesa.
Si no sou vós, de segur
que florir la vara em veia,
que m'enduia la minyona...
I el demés que es calla i pensa.

Josep Si volguéssiu dir què us porta.

Ravequet Allà vaig.

Josep És que tinc pressa.

Ravequet També ne tindria jo
amb esposa com aquesta.
Anem al gra, que la palla
només els burros la mengen.
Com veig que tothom se casa,
vull que els altres de mi ho vegen.
No crec pensi malament
l'home que, com jo, ne pensa.
El llit que hi dormit fins ara,
més que llit, sembla llitera.
Dormint sol, que fos estret,
francament, no res me feia,
mes prou vós deveu saber,
per la pròpia experiència,
que casat se necessita
amb el llit no anar amb misèria,
és dir, que siga prou gran
perquè hi càpiga la parella.
Això és lo que m'ha portat
an aquí a donà'us molesta.
Entre els fusters, teniu fama
de ser el millor de la terra,
jo sé que res tinc de dir-vos
pel tocant a bona feina,
únicament encarrego
que me l'acabeu de pressa.
La paraula que tinc dada

ben prompte serà complerta,
que aquestes coses no es fan
si una mica s'arrefreden.
Com vos sembli feu-me el llit,
mes, sobretot, recordeu-se
que l'espero per casar-me,
ja veieu si corre pressa.

Josep — Amb molt gust vos serviria
mes no m'hi puc comprometre,
puix una llarga jornada
ara mateix vaig emprendre.

Ravequet — Ja és desgràcia, ¡pobra Sara!,
per falta de llit, soltera,
a menos que s'aconsoli
de dormir un xic estreta.
¿I no es podria arreglar?

Josep — De la més fàcil manera.
Altres fusters trobareu
que en l'ofici són mestres,
que, com jo, si em fos possible,
acceptaran vostra feina.

Ravequet — ¿És a dir, vós no podeu?

Josep — No, de cap de les maneres.

Ravequet — Ho tindrem de fer així,
an en Blai me'n vaig a veure.

Josep — Just. No estranyeu que vos deixi.
Me'n tinc d'anar. A reveure.

Ravequet — Adeu-siau.

Josep — Que ell la ditxa
vos concedesca a mans plenes.

(Se'n va Josep, queda Ravequet mirant-se fins que entra a dintre.)

Escena 15

Ravequet.

Ravequet — A un se li cau la bava,
veient aquesta parella.
¡Quina sort la del barbut
i la meva, quina pega!

I el tot és perquè la vara
aleshores va florèixer,
que si no... Si jo hi atino,
la vritat, surto de la meva.
M'amago dintre el sarró
una flor i, quan ningú ho veia,
l'encasto en el capdamunt
i la gràcia queda feta.
¡Ves què en trec, d'encaparrar-m'hi,
si ja cap remei no queda!
I se la deu passar bé.
(Per sant Josep*.)*
¡Fins ja refusa la feina!
No em creia, a fe, que el barbut
fos un home de pessetes,
aquests que semblen tan sonsos
al més avispat la peguen,
veiam si encara ens diran
que està bé i que viu de renda.
Anem a veure si en Blai
de fer-me el llit s'encarrega,
si no és ell me'l farà un altre,
ara jo ja l'hi ben feta
i a casa, sens tenir llit,
no hi torno de cap manera.
(Se'n va.)

Escena 16

Josep, Maria.

Josep ¿Us trobeu ja disposada
per la marxa poder emprendre?

Maria Jo no tinc més voluntat
que complir el que Déu ordena.

Josep Posem-se, doncs, en camí.

Maria Quan vulgueu.

Josep Tan sols me pesa
lo cansanci que us aguarda.

Maria L'amor i la fe m'alenten.

Josep És molt llarga la jornada.

Maria — Mes un sol brilla en son terme
que a les meves dèbils forces
valor i vida els hi presta.

Josep — Puix esteu tan decidida
a trobar aqueix sol, anem-se'n.

Maria — Segueixo vostres petjades.

Josep — Que Déu nos marqui la senda.

Quadre 21

Selva.

Escena 17

Aureli, Helvi, Patacot.

(En un cantó, menjant, escoltant-se'ls, amb atenció i sovint amb malícia.)

Aureli — ¡Quin escàndol, quin cinisme!

Helvi — No feu cap més escrafall.
¿Què vos he dit, en substància?

Aureli — Jo crec que t'has trastocat.
Atrevir-se a demanar-me
la noia que més s'ho val
el més pobre dels pastors,
l'home més descamisat.

Helvi — Amb això, la raó us sobra;
diners, per mi, passen alt,
però, com que ella m'estima
i jo l'estimo com cap,
per més que vós projecteu
que faci un partit brillant
venent-la, el mateix que un trasto,
a un home tan taujà
que ni los quartos li poden
encobrir el que és animal,
que resulti és impossible
lo que dueu entre mans,
perquè, a pesar dels obstacles,
sols amb mi se casarà.

PATACOT I que bé ho xafa.

AURELI Insolent,
ves-te'n, fuig-me del davant.

HELVI Dues paraules me falten
encara per acabar.
Cregueu-me que sento dir-les,
puix que us tinc respecte sant
i sols la vostra crudesa
m'obliga a donar aquest pas.

PATACOT ¡Com s'hi tiba!

AURELI ¿Què vols dir?[3]
[…]

PATACOT *(Natural.)*
Sí, vaja.

AURELI ¿Què és?

PATACOT ¡Home, que aixís que seran
les dotze, la mitja nit,
fent donar un tomb a la clau,
ella surt de casa vostra,
ell l'espera en el llindar
i fust!
(Imitant un xiulet.)
¡Arri! Volaverunt…
Ells corrents, corrents se'n van
i vós en aquí, solet,
us quedeu a pastar fang.

AURELI ¿Això serà, quina infàmia,
cert?

PATACOT Sí.

AURELI Digues, ¿com ho saps?

PATACOT Perquè hi sentit que ho parlaven
en el bosc farà un instant.

AURELI ¡Oh! No passarà la seva.
La caso dintre d'un quart.
(Se'n va AURELI a casa seva sens dir res a PATACOT i ell diu les següents paraules –fins que marxa–, no adonant-se que parla tot sol.)

3 En aquesta còpia, falta un tros de text.

Escena 18

Patacot.

Patacot Lo secret me guardareu
de tot lo que us he contat,
perquè m'hi fet lo propòsit
de no dir-ne ni un borrall.
(Ara s'adona que està sol.)
Sí, sí, com si a la paret
ho contés. So un animal.
¿Per què em tinc d'embolicar-me
amb coses que res m'hi va?
Prometo no obrir la boca
des d'aquesta hora en avant
només que per beure un trago,
per menjar i per parlar.
(Aixís que se'n va, topa amb Ravequet, que entra en escena tot mústic.)

Escena 19

Patacot, Ravequet.

Ravequet Ja hi tornat a perdre l'ase.

Patacot L'ase arrai, que et tornarà.

Ravequet ¿Què vols dir?

Patacot Que és molt probable
que et quedis sense dona. ¡Ai!
(Sabent-li mal haver-ho dit.)

Ravequet El dimoni que t'entengui.

Patacot Deixa-ho córrer.

Ravequet ¡Capsigrany!
No tens mai solta.

Patacot (Sí, espera't,
la llenga em 'gués mossegat,
però el que és ara, no ho conto:
m'aguanto més fort que un pal.)

Ravequet Se't té de deixar per ximple.

Patacot Una broma t'hi gastat.
(Volent mudar de conversa.)
¿Dius que el burro...?

Ravequet L'hi perdut...
Faltant-me un llit per casà'm,
hi anat a veure en Josep.

Patacot ¿El que amb Maria es casà?

Ravequet El mateix, com que és fuster.

Patacot Ja et farà una obra com cal.

Ravequet No pot... perquè se n'anava.

Patacot ¿Cap a on?

Ravequet Ves-li al detràs.
Jo, seguint el seu consell,
me'n 'nava a casa d'en Blai
quan topo amb el xic ferrer,
que ja saps que està pelat,
i em proposa si li compro
un llit que té que és molt gran.
Tant ne vull, tant te'n daré,
i amb el llit jo m'hi quedat.
Hi fet una bona compra.

Ravequet (Del llit què en farà, veiam.)
Quan so a casa de tornada,
alegre, content, ballant,
corro a veure el meu carinyo
i el pillastre m'ha volat,
deixant-me a la menjadora
la meitat de lo ronsal.

Patacot ¿I del llit, què penses fer-ne?

Ravequet La pregunta trobo estrany.

Patacot No ho estranyis, perquè mentres
te n'anaves per comprà'l
i en Josep deia que no
pot fer-lo perquè se'n va,
i tu corries per veure
si acàs te'l faria en Blai
i, topant-te amb el ferrer,
n'hi compraves un de gran,
i el burro se t'escapava,
deixant-te un tros de ronsal,
la Sara i l'Helvi s'estaven,
no gaire lluny, festejant
i quedaven que a les dotze
ell la vindria a robar,

que, primer que amb tu casar-se,
diu que abans la mataran.
Ves si la pregunta meva
pot tenir-ne res d'estrany.

Ravequet *(Tot tranquil.)*
Vol l'Helvi, doncs que s'hi casi.
És ella la que hi perdrà.

Patacot Així m'agrada, ben fet,
tens molta conformitat
i sobretot demostres
que t'agrada salvar el cap.
Solteret com jo, ben llibre.

Ravequet ¡Que no em casi! ¡Vaia un cas...!
Com se'n riuria la Sara,
i tu, i l'Helvi, i tots plegats;
i, sobretot, què en faria
del llit que hi comprat tan gran.
Amb la primera que topo,
a ulls clucs per no equivocà'm,
me l'emporto cap a casa,
m'hi caso i tot s'ha acabat.
No coneixes tu mateix
que ara que tinc un llit gran...

Patacot Sí, sí fora una tontada.

Ravequet Està clar, un disbarat.
Mes lo que a mi m'amoïna
és lo del ruc, ¿com se fa?

Patacot Ja és una mica difícil
que consegueixis trobà'l.

Ravequet ¡Oh!, el tinc de menester.

Patacot Si vols t'ajudi, ja ho saps.

Ravequet ¿I si féssim una cosa?

Patacot Digues.

Ravequet Mira't, tu te'n vas
cap aquell indret corrents,
jo me n'aniré per 'llà,
tu brames i bramo jo,
i potser, tots dos bramant,
conseguirem que ell nos senti
i, si ens sent, contestarà...

Patacot *(Completant la idea.)*
¡I aleshores, el ruc nostre!

Ravequet *(Aprovant-ho.)*
¡Ha, ha, ha!

Patacot ¡Molt ben pensat!

Ravequet Comencem, doncs, de seguida.

Patacot Per mi, ja hi estem anant.

Ravequet Jo me'n vaig per aquest cantó.

Patacot Jo per 'quell altre me'n vaig.

Quadre 22

Interior de la casa d'Aureli. Entra Aureli.

Escena 20

Aureli.

Aureli Dec sortir de la incertesa
que m'abruma lo meu cap.
Mes no és possible dubtar-ne,
ell altaner m'ha parlat
i les seves amenaces
descobrien, per mon mal,
que el seu insensat projecte
res a detenir-lo és capaç.
(Se sent de tant en tant bramar a dintre.)
Mes també podria ser
que ell s'hagués aventurat,
que, sens ella convenir-hi,
la fugida estés tramant.
Oh sí, sí, que ella m'ho diga.
(Cridant.)

Aureli ¡Noia!

Sara *(De dins.)*
Pare.

Aureli Vine.

Sara *(De dins.)*
Vaig.

Escena 21

Aureli, Sara.

Aureli
Et miro al davant i creure
no puc lo que m'han contat.

Sara
¿Per què d'aquesta manera
me mireu?

(Patacot entra per la porta del carrer i es fica corrents, sens dir res als de l'escena, a l'interior de la casa. Sara i Aureli no atinen el per què i s'assombren.)

Aureli
(A Patacot.)
¿Què vols? ¿On vas?

Sara
S'ha ficat per allà dintre.

Aureli
¡Deixa'l! Deurà fer un instant
que, a la sortida de casa,
amb lo descaro més gran,
l'Helvi ha vingut a parlà'm.

Sara
(Ha complert.)

Aureli
¿Saps, filla meva,
lo que pretén?

Sara
¿Què?

Aureli
¿No ho saps?
¡Ha tingut l'atreviment
de demanar-me ta mà...!
Contestant-li com devia...
(Los brams que se sentien, s'han anat acostant. Patacot brama a dins del quarto que s'ha ficat. Ravequet, a la porta del carrer. Surten tots dos de les respectives portes a on se troben i s'abracen amb Aureli, que procura desempallegar-se d'ells dos.)

Escena 22

Aureli, Sara, Ravequet, Patacot.

Patacot
(Estrenyent entre sos braços a Aureli.)
Ja et tinc.

Ravequet
(Igual que Patacot.)
Sembla que t'hi pescat.

Aureli ¿Què voleu?

Sara ¿Què passa?

Ravequet *(Notant l'engany.)*
Volta'l.

Patacot Hem fet un bunyol dels grans.

Ravequet Jo em pensava que éreu l'ase.

Patacot Jo també hi sentit el bram.

Aureli Vos heu proposat burlar-vos.

Sara *(A son pare, signant-li a Ravequet.)*
¡Amb aquest m'haig de casar!

Ravequet No noia, no; que et confiti.

Aureli ¿Què dius?

Ravequet Ni la vull de franc.

Aureli Tu em vares donar paraula.

Ravequet Doncs ara la prenc, i en paus.

Sara *(Contenta.)*
¡Oh, sort ditxosa!

Escena 23

Mateixos, Silvi.

Silvi *(Que entra apressurat.)*
S'acaben
los alcaldes de nombrar
i heu quedat vosaltres dos.

Patacot ¿Jo el primer?

Ravequet ¿No veus, gripau,
que ets un tonto?

Silvi En Ravequet
és el primer.

Ravequet ¡I està clar!

Patacot Doncs, jo dec ser-ne el segon.

Silvi — Ara sí que ho has acertat.
(Se senten crits a la plaça.)
Tot lo poble és a la plaça
i allí se us està esperant.

Patacot — Anem a donar-nos tono,
com toca a gent important.
Ara sí que lo pandero
l'han posat en bones mans.

Ravequet — *(A Sara.)*
¿Veus? ¡Ja fores alcaldessa!
Amb l'Helvi, no ho seràs mai.

Patacot — Com criden.
(Pels crits de fora.)

Ravequet — 'Nem-se'n a rebre
l'entusiasme popular.
(Se'n va amb Patacot.)

Silvi — *(A Aureli.)*
¿Veniu?

Aureli — Sí, de sa conducta
compte a demanar-li vaig.
(Se'n van.)

Sara — Me sembla que mes desditxes
per sempre s'acabaran.
¡Ai, Helvi, nostra ventura
ja lo cel ha decretat!
(Se'n entra al quarto.)

Quadre 23

La plaça del poble, cabanyes a dreta i esquerra. Muntanyes i bosc. Los PASTORS *estan al mig; a l'aparèixer* RAVEQUET *i* PATACOT*, los reben amb crits d'entusiasme, amb vives i tirant a l'aire los barrets. Ells es donen molta importància.*

Escena 24

Ravequet, *Patacot*, *Aureli*, *Silvi*, *pastors* 1, 2, 3 *i* 4, *comparses.*

PASTOR 1 Viva.

PASTOR 2 ¡Viva en Ravequet!

PASTOR 3 Viva nostre alcalde.
(Tots los crits són contestats per los PASTORS.*)*

RAVEQUET *(Amb molt de tono.)*
Gràcies.

PATACOT *(Veient que no li diuen res.)*
Viva l'alcalde segon.
(Ningú contesta.)

RAVEQUET ¿Qui vols contesti, panarra?
(Després de mocar-se, d'estornudar, arromangar-se, posar-se el barret de cantó i pegant un bon cop amb la vara, fa lo discurs que segueix als PASTORS*, que l'escolten amb marcada intenció. En* PATACOT*, amb lo cap i amb diferents gestos, va fent la mímica.)*
Poble meu, ja que, amb molt tino,
m'haveu confiat la vara,
per seguir-ne la corrent,
vaig a dà'us lo meu programa:
no espereu res de retòriques
ni de boniques paraules,
que es dauren sempre les píldores
que de prendre són amargues.
Jo seré alcalde de veres,
no com els que corren ara.
Al que se m'acosti amb quartos,
li clavaré garrotada,
que, quan lo servei acabi,
vull sortir net de butxaques...

PASTORS *(Contents.)*
Bé, bé.

RAVEQUET Mes tingueu present
que tothom té dret d'anar-ne,

que el que defraudi al comú,
el que cobra i no treballa,
el que beu i fa trafiques,
el que la feina no paga,
és a dir, que tot aquell
que de la justícia s'aparta,
li haig de rompre a bocins,
a l'esquena, aquesta vara.
Això que no han fet els savis
que vos han manat fins ara,
ja veureu que ho fan els tontos
quan un poble els nombra alcaldes.

Silvi ¡Que viva en Ravequet!

Pastors ¡Viva!

Ravequet *(Amb importància.)*
Gràcies, poble.

Patacot *(Fent estranyes cortesies i llevant-se el sombrero.)*
Moltes gràcies.
(Ravequet, amb Patacot a l'esquerra, s'assenten a terra. Los pastors, fent cadena, los volten, un d'ells s'adelanta al cantó.)

Pastors *(Canta.)*
Celebri aquest poble,
amb balls i guirnaldes,
per tans bons alcaldes
com ara ha nombrat.
(A l'acabar de cantar lo dit, tots los pastors canten a coro lo que segueix fent la sardana. En Ravequet i en Patacot al mig, satisfets i donant mostres d'assentiment.)

(Coro.)

Pastors Que duri la broma
segueixin les balles,
ressonin les gralles
per tot lo voltant.
(Lo cel s'ha anat ennegrint, se sent tronar i rellueixen los llampecs.)

Aureli Puix furiosa tempestat
aquí caure amenaça,
per desarmar al Senyor.
elevem-li una plegària.
(Tots los pastors, a la veu d'Aureli, s'arrodillen i eleven les mans al cel, cantant la plegària que va al peu. Los trons se repeteixen amb freqüència i los llampecs igualment.)
(Coro.)

PASTORS Fes, oh Déu benigne,
que en esta muntanya
de ta justa sanya
no caigui lo pes.
Que no en siga presa
ni nostra pobresa
ni nostres ramats.
Si mirada
no ens dons tendra,
tot en cendra
tornarà.

(Apareix LUZBEL sens que el vegin los PASTORS. Después de ses paraules, la tempestat augmenta en gran manera i, a poc, quan ne marxa, cau un llamp.)

Escena 25

Dits, LUZBEL, de seguida, HELVI.

LUZBEL Fúries infernals, retroni
el tro i en desfeta borrasca
combatin los elements.

(Gran tempestats.)

SILVI ¡Quins trons!

PASTOR 1 ¡Pobres de nosaltres!

PASTOR 2 ¡Misericòrdia, Senyor!

(Cau un llamp en la casa d'AURELI, se veu la rogenca resplendor de l'incendi. Crits de socorro.)

PASTOR 3 Ha caigut un llamp.

SILVI *(A AURELI.)*
A casa
vostra.

HELVI *(Desolat.)*
Anem.

SILVI Correm-hi tots.

(Marxen corrents tots los PASTORS menos PATACOT i RAVEQUET, que estan, amb tota tranquil·litat, un a cada cantó de l'escenari. Surt HELVI desesperat i, corrents, atravessa l'escena mentre diu los dos versos que es marquen. PATACOT i RAVEQUET se'n riuen.)

Helvi — Oh, Sara, jo haig de salvar-te
enc que dega sucumbir.
(Marxa corrents cap al cantó de la casa d'Aureli. Continuen, a dins, los crits i esvalots naturals ens tals casos. Ravequet ni Patacot no s'adonen de Luzbel fins que ell els interroga.)

Escena 26

Ravequet, Patacot, Luzbel.

Ravequet — Ves-hi tu, segon alcalde.

Patacot — Això és cosa del primer.

Ravequet — *(Sèrio.)*
Noi, a l'obediència em faltes.

Patacot — Ja hi anirem, l'autoritat
és l'últim d'anar-hi.

Crits — *(Dintre.)*
¡Aiga!

Més crits — ¡Aiga!

Ravequet — ¡Vi, vi!
(Traient-se la bota i bevent.)

Patacot — *(Fent lo mateix.)*
Amb això, m'hi confronto.

Luzbel — *(Acostant-se an els dos.)*
¿Perquè no hi aneu vosaltres?

Patacot — ¡Perquè no! Som de justícia.

Ravequet — *(Determinat.)*
Tu ets aquell que tot ho espantes.
¿Vols-t'hi jugar, que ets l'autor
d'aquesta nova trastada?
¡Ara les pagaràs totes!
(A Patacot.)
Tu que ets el segon, agafa'l.

Luzbel — ¡Veig que venen cap aquí...!
Aquestos podran contar-me...
¡Fúries, que s'obri la terra
i baixin a ma morada!

Patacot ¡Ep, ep!

(Veient que s'ensorra.)

Ravequet Poca broma amb mi,
mireu's que us costarà cara.

(Notant que li falta la terra. S'ensorren Patacot i Ravequet, un a cada cantó del teatro i Luzbel desapareix per un bastidor.)

Quadre 24

Tètrica i espantosa cova de l'infern. Reina la fosca més completa. Gran sitial de ferro sobre un estrado del mateix, el que té quatre o sis esglaons.

(Patacot i Ravequet entren, mirant esglaiats tot lo que els volta; prop del trono, hi ha un dimoni plantat com un ninot, no cap moviment i, amb dificultats, contesta a lo que se li pregunta.)

Escena 27

Ravequet, Patacot, dimoni.

Patacot Sembla que ja no ens moguem.

Ravequet Home, no en caldria d'altra
sinó que estéssim dant voltes
com havem donat fins ara.

Patacot Mira quin home.

(Reparant en lo dimoni.)

Ravequet No crec
que ho siga...

(Mirant-hi.)

Renoi, espanta.

Patacot Jo ja tremolo de por.

Ravequet Dissimula.

(Dirigint-se al dimoni *amb molta atenció.)*

Bones tardes.

Dimoni ¡Uuuh!

Patacot *(Imitant a Ravequet.)*

Servidor.

Dimoni ¡Uuuh!

Patacot ¡Bueno, bueno!

Ravequet Lo que et deia,
més bé que home, és una vaca.

Patacot *(Procurant parlar amb humilitat.)*
¿Sap per què havem vingut?

Dimoni No.

Ravequet ¿I per què ens han tret de casa?

Dimoni No.

Patacot ¿Ja som a puesto?

Dimoni Sí.

Ravequet Per dir, no gasten gaire.
¿Els agrada estar a les fosques?

Dimoni ¡Uuuh!

Patacot No vol contestar-te.

Ravequet ¡Ni mai! És un escolà
d'amèn; per una paraula
que et digui, te'n costa mil.

Patacot Sí, parla poc i a morrades.

Ravequet Suo més que un segador.

Patacot *(Fregant-se-la amb lo colze de la mànega.)*
Jo tant que em rento la cara.

Ravequet *(Al dimoni.)*
¿Si una miqueta de vi
me duien per referescar-me?

Patacot *(Suplicant.)*
No us costarà res...

Dimoni ¡Uuuh!
(Fa ademan d'envestir-los i ells, arrupits, s'escorren.)

Ravequet ¡No es té d'enfadar!

Patacot En substància...

Ravequet *(Agafant valor.)*
I encara no li he avisat
que al davant hi té un alcalde.

Patacot Així, així, no t'espantis.

Ravequet *(Al dimoni.)*
Que em contesti se li mana.
¿A on és, aquí?

Satan *(Dintre.)*
L'infern.

Ravequet ¿Què ?
(Sorpresos i girant-se per veure si saben d'on surt la veu.)

Patacot ¡Com!

Ravequet *(Amb valor.)*
¿L'atrevit que parla
com se diu?

Patacot *(Aprovant-ho picant de mans.)*

Bé.

Satan *(Dintre.)*
Satanàs.

Ravequet *(Amb amenaça.)*
¡Si pesco an el de la guassa!

Dimoni *(Posant-se el dit a la punta del nas, com de costum.)*
¡Psst!

Patacot Vol dir que callis.

Dimoni Sí.
(Se sent un cop violent, lo dimoni se'n va al fondo i alça un cortinatge negre poc antes d'entrar Luzbel.)

Patacot *(Senyalant al dimoni que se'n va.)*
Mira-te'l noi, ja ens despatxa.
Salut, company a la vista..

Ravequet Vamos, passar-ho bé, Jaume
amb la companyia.

Patacot Alante.

Ravequet *(Respirant.)*
Ja tenim un susto fora,
faci Déu.
(Se sent un tro.)

Patacot Pel cel.
(Pel tro.)

Dimoni ¡Infames!
(Entra Luzbel, amenaçador.)

Escena 28

Dits, *Luzbel*.

Luzbel ¿Qui lo nom del meu contrari
s'atreveix aquí a mentar-ne?
(Va cap a ells i, a l'adonar-se de qui són, amb indiferència, se gira d'espatlles.)
Són aquell parell de ximples.

Ravequet Sí senyor.

Patacot Pel favor, gràcies.

Luzbel ¿Per què heu vingut?

Ravequet No ho sabem.

Patacot Vostè dirà.

Ravequet Sense ganes
he sortit, ¿oi?

Patacot Jo, el mateix,
a fe de Déu.

Luzbel Més encara…
Si aquest nom tan avorrible
sento a dir altra vegada,
los turments que se us presenten
és el càstig que us aguarda.
(Apareix en el fondo un transparent en el que hi ha pintats vàrios aparatos de tortura, il·luminat convenientment.)

Patacot Quin obsequi.

Ravequet Es porta bé
el senyor d'aquesta casa.

Patacot ¡Ja el vindré a veure sovint!

Ravequet Si d'esta puc escapar-me.

Luzbel La tranquil·litat perduda
recobreu, que ningú tracta
aquí de causar-vos mal.
Si em conteu tot lo que passa
en la terra que hi teniu
vostres ramats i cabanyes,
jo us prometo que molt prompte
vos daré sortida franca.

Ravequet	Doncs escolti'm que allà vaig.
En Ravequet és qui parla.
Gasto aquest nom d'hortalissa
perquè fa molt temps que a casa
li fem la vida, veurà.
Jo so fill de lo meu pare
i ell ho era del meu avi;
aquest li deien Carbassa,
ja es va rebaixar una mica
i Carbassó era el pare,
an a mi me toca el torn,
amb el Ravequet m'atrapen.
Anant baixant d'aquest modo,
el meu fill serà...

Patacot	Tomàtec.

Luzbel	¿Prou besties no has dit?

Patacot	Té raó.

Ravequet	Veiam, tu: parla.

Patacot	De seguida, i t'asseguro
que, lo que conti, li agrada.
Vaig a començar la història.
Es deia l'àvia Patata
i la mare es deia Trumfa,
al casar-se, l'endemà,
ja es deia Trumfo el meu pare,
aqueix nom no és tant dolent,
és de sort moltes vegades.
Si algun cop, per los diumenges,
a bescambrilla, a la tarda,
jugava, com que era trumfo,
està clar, sempre guanyava.
De Patata a Patacot
la diferència no és tanta
i, com me'l varen posar
quan era tot just mainada,
Patacot so com podria
molt ben ser.

Ravequet	¡Sí, Pastanaga!

Luzbel	¿Que us penseu que en ma presència
tals burles tinc d'aguantar-ne?

Ravequet	Jo hi parlat sèrio.

PATACOT — También.

RAVEQUET — Quin gènit que té.

PATACOT — ¡Com s'enfada!

LUZBEL — És a dir, que persistiu.

RAVEQUET — ¿Què diu, que som a l'istiu?
Vet aquí aquesta calor.

LUZBEL — *(Irat.)*
Temeu-ne la meva sanya,
que terrible té de ser-vos
el furor de ma venjança.

PATACOT — *(Agenollant-se.)*
Clemència.

RAVEQUET — *(Agenollant-se.)*
¡Perdó!

LUZBEL — ¡És en va!

RAVEQUET — Déu meu, Déu meu.

LUZBEL — ¡Malvat!

PATACOT — ¡Com de Déu goses parlar-ne?
¿Que no veus que s'incomoda.
¡Mare de Déu!

LUZBEL — Oh, prou, basta.
Turment horrible us espera
per castigar vostra audàcia
¡Hola!, aquí, genis del mal,
que us crida vostre monarca.

Quadre 25

A les veus de Luzbel, desapareix la caverna i se veu l'infern amb tota sa grandesa. Una colossal caldera al mig, alimentada per un vigorós foc. Surten una gran munió de dominis i fúries amb tridents, teies i antorxes enceses. Patacot i Ravequet, acurrucats a un cantó, tremolant de por. A l'ordre de Luzbel, los empaiten los dimonis. Ells se posen a córrer fins que, acossats per totes parts, se deixen caure agenollats, un a cada cantó d'escenari, demanant clemència.

Escena 29

Dits, dimonis i fúries.

Luzbel — Vostres són.
(Los dimonis *corren cap ells dos i se n'apoderen.)*

Ravequet — Ai, ai, que em cremo.

Patacot — ¡No em toqueu!

Luzbel — Deu-los tortura,
que aixís mon furor s'aplaca.
(Se'n va.)

Escena 30

Mateixos menos Luzbel.

Ravequet — *(Agenollat, al grup de* dimonis *que el volten.)*
Senyors dimonis, clemència.

Patacot — *(Agenollat a l'altre grup.)*
Una miqueta de llàstima.

Ravequet — Els prometem...

Patacot — No tornar-hi.
(Los dimonis no en fan cas, se n'apoderen, los trontollen, los enlairen i se'ls passen de l'un a l'altre amb crits d'alegria.)

Ravequet — ¡Ai!

Patacot — ¡Ui, ui!

Ravequet — ¡El braç!

Patacot — ¡La cama!
(Paren un moment de mortificar-los mentre lo coro canta i ballenles fúries.)
(Coro i ball de fúries.)

Fúries — Dins de la caldera
tirem-los tots dos,
més llenya afegiu-ne,
que creixi lo foc.
De pressa, de pressa,
que trasqui tothom,
ben prompte bullint-ne
faran xop, xop, xop.
Quin tiberi més feliç.
Hi, hi, hi,
morin, morin sens pietat.

Patacot i Ravequet. — ¡Ai, ai, ai!

Fúries — Sens pietat,
a la caldera, companys.
(Tornen a apoderar-se d'ells dos i se'ls emporten al fondo, els aixequen enlaire i, quan van a tirar-los a la caldera, cau el teló.)

Acte 4

Quadre 26

Bosc llarg.

Escena i

Sara, Aureli, Helvi.

Aureli — Tu la mereixes, bon Helvi,
de ser-li espòs tu n'ets digne.

Sara — ¡Pare estimat!

Helvi — ¡Oh, senyor!
Me doneu més que la vida,
que en el món, per mi, sens ella,
no hi ha ventura possible.

Sara — ¡Estimar-nos sempre, sempre...!
És fals, que mati la ditxa...

Aureli — ¿I d'aquest pobre vellet
vos recordareu?

SARA M'indigna
sols lo pensar que us creguéssiu
lo contrari. Conseguir-se
no es pot la felicitat
si an els pares se'ls oblida.

AURELI Mes, ¿com l'intent temerari
de casar-te jo tenia
amb qui sobrant-li el diner...?

HELVI No en parleu.

SARA ¡Pare!
(Tirant-se als seus braços.)

AURELI ¡Filla!

SARA Vos crèieu fora ditxosa
amb en Ravequet unida...

AURELI Anava errat, jo ho confesso.

SARA No pensem en coses tristes.
Lo que heu de fer és estimar-me
com lo meu cor vos estima.

HELVI Vostra determinació
un altre fill vos conquista.

AURELI Veniu tots dos als meus braços.
(Abraçant als dos.)
El goig m'allarga la vida,
que, al veure'm d'esta manera,
fins sembla que vol fugir-ne
del meu cor, ja revellit,
la fredor que els anys apilen.
La benedicció que us dono
pròspera i feliç vos siga
i, escoltant-la, lo Senyor
vulga admetre-la benigna,
dant-vos la felicitat
que an els bons sempre prodiga.
(S'han desprès dels seus braços quan los beneeix i, a l'acabar, SARA se'n va a casa; se va, seguint-la, HELVI i, abans d'entrar, se diuen los versos que segueixen.)

HELVI Ditxosos serem.

SARA La sort
nos somriu.

Helvi — Sara, ¿m'estimes?

Sara — ¿I tu?

Helvi — ¡Jo, sempre! Ja ets meva.

Sara — Teva per tota la vida.

(Se'n entren a la casa enllaçats de mans. Aureli los contempla, embadalit.)

Escena 2

Aureli.

Aureli
Res del món és comparable
a la seva immensa ditxa;
i pensar que, per buscar-ne
un benestar a ma filla,
amb crudesa, la immolava
a la pèrfida avarícia.
Oh Senyor, jo regoneixo
lo poder de ta justícia,
jo veig que el voraç incendi
que presentant-se, terrible,
en ma casa, amenaçava
deixar-me sense ma filla,
de vostra mà va ser obra
perquè, al veure l'osadia
amb què l'Helvi se ficà
entre les flames horribles
per salvar-ne a son amor,
a la Sara de ma vida,
a l'evidència mos ulls
se m'obrissin de seguida
i comprengués que no donen
lo benestar ni la ditxa
les riqueses fabuloses,
les herències de quantia,
com, cego, havia cregut,
instigat per la cobdícia;
sinó que sols en l'amor
de Déu, essència divina,
la felicitat s'hi troba,
la ventura se conquista,
bases sobre que s'assenten
l'alcàsser de la família.

(Surt Silvi de la dreta.)

Escena 3

Aureli, Silvi.

Silvi — M'han dit que caseu la Sara
amb l'Helvi.

Aureli — Sí, és veritat.

Silvi — La vostra conducta aprovo,
s'estimaven de molts anys.

Aureli — I crec que l'estima de cor.

Silvi — ¡Voleu callar, home, i tant!
El que s'exposa la vida
del modo que ell ha fet...

Aureli — Mai li podré pagar lo deute
que me va contreure, audaç.

Silvi — ¡I no teniu de pagar-li!
De segur es té per pagat
de sobres, al concedir-li
de vostra filla la mà.
Encara em sembla que el veig,
de debò causava espant.
El foc creixia terrible,
arribava al cel lo flam,
el fum tapava los núvols,
de cendres cobert l'espai
i ell, sense cuidar-se mica
de que la mort per davant
se prestava al que osés
allí dintre donar un pas...
(Se senten uns gemecs fondos.)
¿No sentiu?

Aureli — ¿Què?

Silvi — Fa una estona
que sento gemecs estranys.

Aureli — *(Parant-hi atenció.)*
Cert.

Silvi — Surten de sota terra.

Aureli — *(Escoltant.)*
¡Sí que són fondos!

Silvi — I tal.

Aureli — ¿Què deu ésser?

Silvi — No ho entenc.

Aureli — *(A la dreta de l'escenari.)*
Aquí.

Silvi — *(A l'esquerra.)*
I aquí.

Aureli — *(Se canvien de punt d'observació.)*
Sí.

Silvi — *(Amb sorpresa.)*
¡Ai, ai!

(A los crits, que ja s'han fet més clars, han anat acudint PASTORS *formant dos grups, un a cada cantó d'escenari, allà a on se troben Aureli i Silvi; molta curiositat. Després dels dos versos que segueixen, surten per escotilló, plens d'emmascares, en Ravequet i en Patacot; el primer amb banyes i el segon amb cua. Sorpresa general entre los* PASTORS*, que al primer impacte volen fugir però que, per últim, se queden, reconeixent-los.)*

Escena 4

Aureli, Silvi, pastors, a poc Ravequet i Patacot.

Pastor 1 — *(Sortint i acostant-se.)*
¿Què són aquests crits?

Pastor 2 — *(Igual.)*
¡Si en mouen!

Pastor 3 — ¡Corren bruixes!
(Lo mateix.)

Pastor 1 — Que és estrany.
(Ara surten en Ravequet i Patacot.)

Ravequet — *(Corrents.)*
¡Que em segueixen!

Patacot — *(També fugint amb temor.)*
¡Al darrere venen!

Pastor 1 — *(Al veure'ls d'aquell modo, en los* PASTORS *entra el pànic.)*
¡Fugim!

Pastor 2 — ¿Què esperes?

AURELI *(Als PASTORS.)*
¿Per què aixís heu de fugir-ne
d'aquests dos vostres companys?

PASTOR 1 És que...

PASTOR 2 Però...

PASTOR 3 Qui s'espera...

PASTOR 1 A mi no em fan goig.

RAVEQUET ¡Ai!

PATACOT ¡Ai!

SILVI Semblen una mala cosa.

PASTOR 1 ¡Quins gemecs!

PASTOR 2 Donen espant.

SILVI *(A RAVEQUET i a PATACOT.)*
Sossegueu-se, ¿què teniu?

RAVEQUET No em toquis, deixa'm estar.

PATACOT *(Suplicant.)*
No em fiquis a la caldera.

AURELI ¿A què ve lo vostre esglai?

PASTOR 1 ¡Quines banyes!

PASTOR 2 ¡Quina cua!

PASTOR 3 Minyons, deixeu-los estar.

PASTOR 1 Sí, que potser ens passaria...
(Van a marxar però es contenen, a la veu d'AURELI.)

AURELI ¿D'aquest modo, en los treballs,
an els amics deu ajuda?

RAVEQUET Patacot.

PATACOT Ravequet.

RAVEQUET ¡Ai!

PATACOT ¡Ai!

SILVI ¿Què és?

AURELI Conteu-nos...

SILVI ¿Què us passa?

Ravequet Patacot, ¿No és veritat
fan cara de gent de bé?
(Mirant-se als pastors.)

Patacot ¡Sí que ho semblen!
(Mirant-se'ls també.)

Aureli ¿Per acàs
no ens coneixeu?

Ravequet Jo començo
una mica a veure-hi clar...

Silvi Ah, vamos, ja ho tinc entès,
és el vi que els hi ha fet mal.

Patacot *(Ja espavilat del tot.)*
¿El vi? Conta'ls Ravequet.

Ravequet *(També eixerit.)*
¡Vaia un vi com ens han dat!

Patacot Si ens descuidem una mica...

Ravequet Ens rostien com un xai.
(S'adona Patacot de les banyes de Ravequet i aquest de la cua de l'altre, esclatant una forta rialla.)

Patacot ¡Ha, ha!

Ravequet ¡Ha, ha!

Patacot ¡Eh, eh!
(Burlant-se'n.)

Ravequet ¿Què sembles?

Patacot Ja et dic que fas goig.

Ravequet ¿On vas
amb aquesta pelleringa?

Patacot Tu.

Ravequet Tu.

Patacot ¿Jo?

Ravequet ¿Jo?

Patacot Sí.

Ravequet ¡Caram!
(Adonant-se'n.)

Patacot ¡Ai, fumets!
(Veient-se la cua.)

Ravequet ¡Això, aquells murris!

Aureli Doncs no sabíeu...

Patacot ¡Ca!

Ravequet ¡Ca!

Silvi ¿Que no sabrem d'on veniu?

Patacot Prou.

Ravequet De l'infern.

Pastor 1 *(A tots los* pastors*, que estan espantats.)*
Eh, ¿què tal?

Pastor 2 ¿Què us deia?

Silvi No fem el ximple.

Patacot Hem parlat amb Satanàs.

Pastor 1 *(Amb curiositat.)*
¿Què us ha dit?

Ravequet *(Fa com si anés a contar-ho; tots s'acosten amb curiositat.)*
Diu que... una altra hora,
que l'explicar-ho és molt llarg.

Patacot *(Per la cua.)*
Haver d'anar amb aquest trasto.

Ravequet *(Per les banyes.)*
¡I jo carregat!

Patacot Tu arrai.

Ravequet ¿Per què?

Patacot Com vols casar-te,
ja tens això adelantat.

Silvi *(Estirant-li les banyes.)*
¡I són fortes!

Ravequet ¡No, que no!

Silvi *(Estirant la cua.)*
¡Ben clavada!

Patacot Mal rellamp.

Lo que és d'això, an els dimonis
no els en teniu d'envejar.
(Los PASTORS, perdut lo terror, s'han anat acostant i tots proven de fé'ls seguir les banyes i la cua.)

SILVI ¿Sabeu què es podria fer?
Vosaltres anar estirant,
tal volta els arranquéssim...

RAVEQUET Bé.

PATACOT Bé.

PASTOR 1 Just.

PASTOR 2 Just.

SILVI Veiam.
(Dos s'agafen a les banyes de RAVEQUET, que està amarrat a un arbre, i tiren. Tots los altres, agafant-se a la cua de PATACOT, estiren de valent, però la cua se va allargant en gran manera.)

PATACOT ¡Alça, minyons, tireu fort!

RAVEQUET Oh, hissa...

PATACOT Ara, ara...

RAVEQUET *(Donant-li ànimo.)*
¡Apa!

PATACOT ¡Au!

RAVEQUET Ja les sento que es sorollen.

SILVI ¡Com s'estira!

PATACOT ¿Que no està...?

RAVEQUET Sols hi falta una estrebada.

PATACOT Fort.

RAVEQUET Respiro.
(Les hi han arrancades, i els PASTORS que estiraven, cauen en terra; en aquest mateix moment, la cua de PATACOT, que s'ha fet llarguíssima, cedeix i, com amb ella es volten tots els pastors, cauen els uns sobre els altres, arreplegant a sota els dos o tres que han arrancat les banyes a RAVEQUET)

PATACOT ¡S'ha acabat!

RAVEQUET *(Rient, al veure'ls a terra.)*
Apa, a la pila del greix.

Patacot *(Caminant per l'escenari.)*
Ja no tinc aquell embràs.

Veus *(De dintre.)*
¡Visquen els nuvis!

Ravequet ¿Qui es casa?

Silvi La Sara amb l'Helvi.

Patacot ¡Caram!
(Tots los pastors se n'han anat, donant vives com los altres de dintre. Queden sols Ravequet i Patacot.)

Pastors *(Anant-se'n.)*
¡Visquen!

Patacot ¿Veus com te l'han presa?

Ravequet No em quedo per vestir sants.
Ja veuràs, per contrapunt,
com me caso antes d'un quart.
(Se'n va corrents.)

Patacot És llàstima que les banyes
te les hagin arrencat.

Quadre 27

Bosc amb una gran roca al mig, preparada per a lo joc escènic. Surten Josep i Maria. Lo cansanci se nota en ella.

Escena 5

Josep, Maria.

Josep De la jornada penosa
se'ns acaben los treballs,
puix cacaregen los galls,
dista Betlem poca cosa.

Maria Espòs meu, ja no puc més,
rendida em trobo i cansada.

Josep Si ma paraula escoltada
pel Déu del cel ne sigués,
la seva ajuda em daria
redoblant força als meus braços
i, cenyint-vos en sos llaços,

amorós jo em portaria.
Mes, com tal favor no alcanci
enc que ho demani ma boca,
podreu en aquesta roca
reparar vostre cansanci.
Per deixar-vos resguardada,
lo meu manto us taparà
i vostre son vetllarà
la meva aima enamorada.

Maria Vos estimo la tendresa
de què em doneu tantes mostres;
tranquil·la, en los braços vostres,
dormida seré amb prestesa
i aleshores, tendre espòs,
terminarem la jornada.

(S'assenten sobre la roca. Maria se recolza sobre lo pit de Josep, encobrint-se aquest amb lo seu manto. Deixa sentir-se una angèlica harmonia, obre la roca i apareixen una porció d'angelets que canten lo coro que va a continuació.)

(Coro.)

Àngels Descansa, mare de Déu,
més hermosa que l'abril,
que, puix tot lo cel te guarda,
segura ne pots dormir.

Josep Deixa l'angúnia mortal;
descansa, Verge Maria,
que, per dir-t'ho, el cel t'envia
la cohort angelical;
segura estàs de cap mal,
puix que et resguarda, gentil,
amb harmonia sutil,
t'avisa del cel la veu;
descansa, mare de Déu
més hermosa que l'abril.
De temor sens cap recel,
adorm-et, esposa bella,
ton son cuida tanta estrella,
com angelets compta el cel.
Lo teu amorós anhel
sossobra no deu sentir,
sols la ventura t'aguarda,
que, puix tot lo cel te guarda,
segura ne pot dormir.

(Los angelets, que no s'han mogut durant les dos dècimes de Josep, tornen a cantar.)
(Coro.)

ÀNGELS
Puix que ja el sol de justícia
placenter vol aparèixer,
surt-ne tu, hermós orient
que de tu ne té de néixer.
(Desapareixen los ÀNGELS, torna a tancar-se la roca.)

JOSEP
Ja ha cessat l'angústia mia
que en lo cor me feia estada,
puix a ma esposa estimada
tal nova lo cel envia.
Prepara't, casta Maria,
que molt prompte tu mateixa
has de fer que et sucumbeixa
del dimoni la malícia,
puix que ja el sol de justícia,
placenter, vol aparèixer.
Perdoneu-me si els meus braços
l'atreviment que tingueren,
ja que, sens mèrits, pogueren
estrenyè'us amb dolços llaços .
Puix amb esforços audaços
lo manto celest esqueixa
lo Sol per poguer aparèixer
amb majestat esplendent.
Surt-ne tu, hermós orient,
que de tu ne té de néixer.

MARIA
(Se desperta.)
¡Quin somni! Me pareixia
sentir un coro d'àngels bells
dant-ne llum amb los destells
a tota l'ànima mia.
Les veuetes tan hermoses,
per ordre de son Senyor,
me cantaven amb amor
meravelles portentoses.
Que avui naixerà, digueren,
lo senyor de terra i cel.
¡Amb quin afanyós anhel
escoltats per mi sigueren!
'Nem-se'n, Josep, al moment,
en busca d'una posada,
que prompte l'hora arribada
ne serà de naixement.

JOSEP
Només sento, amb greu dolor,
en Betlem entrar tan pobres,
si bé em compto ric de sobres

posseint lo vostre amor.
D'apoià'us feu la mercè
en mon pit, com ell desitja,
que tinc per suprema ditxa
lo disfrutar-ne tal bé.
(Se'n va cap a la dreta.)

Quadre 28

Cabanya de Ravequet.

Escena 6

Agna, Ravequet, Patacot, Silvi, pastors 1, 2, 3. *Comparses.*

(Grans crits i saragata al descorre's lo teló. Entren Ravequet donant lo braç a Agna i seguit de tots los pastors. *Patacot toca el sac de gemecs. A l'entrar, los* pastors *canten lo coro que segueix.)*
(Coro.)

Pastors
Esta nòvia, amb sa hermosura,
a los cors roba la calma,
que an el sol fins don tortura
de sos ulls la brillantor.
Esta nòvia se'n du la palma,
esta sí, que les altres, no.

Ravequet
¡Així, així! Tot a la núvia,
lo mateix que jo no fos
un home dels que no en corren,
lo que es diu tot un minyó.
¿No sóc dret i ben plantat?
¿No tinc jo, com té tothom,
un nas, uns ulls, una boca,
cabells, pestanyes, dents, front,
cames, cuixes, braços, mans?
¿Me'n falta de res cap tros?
¿Amb la cara més bonica,
reformant-me bé del tot,
no podria ser tan maco
com se diu que ho és el sol?
Això podria ben ser...
A fe que costava poc,
només que hi hagués nascut:
¡ves si és res de l'altre món!

Pel que es diu, respecte a gràcies,
me les enveja tothom.
Cada brinco que jo pego,
no salta més un moltó;
sé plomar-ne les gallines
i les sé treure del forn;
un formatge com el cap
me l'empasso jo tot sol;
les costelles a la brasa
me les cruspeixo a trompons;
sé caçar conills i llebres
quan s'estan coent al foc;
se ballar-ne tots los balls
sense perdre los esclops;
bramo tan bé que el meu burro
amb altre burro em confon;
a galet sé beure el vi
fent-me'l baixar des del front;
sempre cànvio la barreja
per la bota del racó;
de pa moreno no em menjo,
si el puc tenir blanc i tou;
a cavall d'una bona euga,
ni el vent corre més que jo;
ja pot ser llarg lo camí,
lo que és jo, me canso poc.
Que em diuen taral·la i ximple,
de segur que en trobem molts,
però, sense fer-ne cas,
jo sé riure'm de tothom,
que, seguint antiga màxima
que rodant ne va pel món
i rodarà tant com duri,
jo m'entenc i ballo sol.
I después de tantes gràcies
de què us hi fet relació,
no posant-hi la meitat
per no ser-vos pesadot,
sabeu, a més, que no em falten
la de que tinc un bon port,
terres, prats i casa pròpia,
d'ovelles, bona ramada
i los quartos a trompons,
que aquesta, de totes les gràcies,
és, sens dubte, la millor.
Mes sembla que bé es demostra,

per acabar-ne d'un cop,
que jo so del que no corre,
que soc un galan minyó.
Doncs, ¿per què los pastorets,
refilant com rossinyols,
no n'esmenen les cantades
i diuen aquestos mots?
¿El nuvi se'n du la palma,
ell sí, que la núvia no.

PATACOT ¡Remacatxo, quin discurs!
Al teu costat, Ciceron
no és ningú.

SILVI Mudem la lletra
i tornem a la cançó,
ja que tan bé ens ho demana.

PASTOR 1 Vaja.

PASTOR 2 Siguem-hi, minyons.
(Los PASTORS canten el coro que segueix.)
(Coro.)

PASTORS Aquest nuvi, amb sa hermosura,
a los cors roba la calma,
que an el sol fins don tortura
de sos ulls la brillantor.
Aquest nuvi se'n du la palma
aquest sí, que los altres no.

RAVEQUET *(Molt satisfet.)*
Això sí que satisfà
i el cor m'omple d'alegrois.

PATACOT *(Posant-se al mig i preparant lo sac de gemecs.)*
Doncs ara, aneu a sentir-me...
(Al PASTOR, dant-li lo sac de gemecs.)
Té, tu m'acompanyes.

PASTOR 1 ¡Jo!

SILVI ¿Què vols fer?

PATACOT Una cantada.
(Tots los PASTORS se claven a riure.)

RAVEQUET ¡Puf!

PASTOR 2 ¡Tu!

Pastor 3 ¡Ma!

Pastor 1 ¡Bo!

Silvi Patacot.

Patacot Rieu, ja que en teniu ganes.

Ravequet Ara riurem de debò.
Un bon concert... de granotes,
sentirem.
(Imitant les veus monòtones dels rèptils anomenats.)
Ric, ric, roc, roc...

Patacot No crec que a més se l'obligui,
aquell que fa lo que pot.
Jo vui fer-te a tu un obsequi.

Pastor 2 Que canti.

Silvi Vinga lo bo.

Pastor 3 ¡Tiba!

Pastor 1 ¡Vaja!

Patacot Ara.
(Al pastor 1.)
¡Quan vulguis!
Per veure si està ja preparat,
fes que grinyoli.
(Toca el pastor 1.)
¡Apa, noi!
(Canta Patacot, acompanyant-lo amb lo sac de gemecs el pastor 1. Tots los altres segueixen lo compàs balancejant-se i riuen a més no poguer.)

Patacot *(Canta.)*
Que no tinguis tropessades,
que en el cap fan sortir grops,
i les calces no se't posin,
te desitja en Patacot.
(Els pastors contesten a coro, rient.)
(Coro.)

Pastors ¡Ho, ho, ho!
Ha estat bona,
com hi ha món.

Patacot *(Satisfet.)*
¿Què tal?

Ravequet Que ets un trumfo.

Patacot El pare,
jo no.

Ravequet De broma n'hi ha prou,
ara entrarem a lo sèrio.

Silvi ¿Què?
(Ravequet busca per l'escena.)

Patacot ¿Què busques?

Ravequet Un garrot.

Patacot No sé...

Silvi ¿Per què el necessites?

Ravequet Ja ho veureu, ¿ningú en té?
(Veu un pastor que en porta i se li queda.)
Do'm.
És joc de molt poques taules.
(Tots los pastors contemplen a Ravequet amb estranyesa al veure ademans que indiquen vol pegar a algú.)
Agneta, acosta't.

Agna *(Acostant-se.)*
¿Què vols?

Ravequet *(Clavant-li garrotada.)*
Això.

Silvi ¿Què fas?

Agna ¡Ai, ai, ai!
(Ella fuig del seu costat i ell va seguint-la i continuant pegant-li.)
Que em mata, emparo, pastors.
(Los pastors se posen davant d'ella per preservar-la; com ell no desisteix, en Silvi s'hi planta davant.)

Pastor i *(Emparant a Agneta.)*
No temis.

Patacot Ravequet.

Silvi *(Detenint a Ravequet.)*
Alto.

Agna *(Plorosa.)*
¿Què hi fet?

Silvi *(A Ravequet.)*
¿Què t'ha fet?

Ravequet Res.

Silvi ¿Doncs,
Per què li pegues?

Ravequet Perquè es fixi
en la memòria aquest jorn,
que, si ara, no fent-me res,
l'hi aixecat un xic la pols,
que calculi, quan me falti,
si se n'hi espera, de drop.
(Entra Luzbel i es posa en últim terme sense que el vegin los que estan en escena.)

Escena 7

Dits, Luzbel.

Luzbel Perdin la calma i sossego,
ja que de bodes estan.

Silvi Quant cert és que lo pitjor
és tractar amb animals.

Ravequet Bé, però aquesta lliçoneta
de segur no oblidarà.
Jo hi volgut que sapigués
que un garrot m'era el raspall
per a treure-li de sobre,
en menos que canta un gall,
tota la pols que arreplegui
pel davant i pel detràs.

Silvi L'home no pega a la dona.

Ravequet Casa't amb mi i ho veuràs.
¿Què vol dir tant contradir-me?
Fins ara no hi atinat.
Heu conseguit enfadar-me
i em puja la mosca al nas,
que se'm falti d'aquest modo
jo no ho puc pas tolerar.
Si jo fos sols en Ravequet,
és passador, menos mal,
però, com que soc alcalde,
vinc a ser el Cèsar, és clar,
i tots los que a mi me faltin

al Cèsar estan faltant.
Ara, per punt, a la dona
li vull dar un estofat.
Agneta, vine'm aquí.

Silvi — No hi vagis.

Agna — Déu me'n reguard.

Ravequet — Ah, ¿no véns?

Agna — No.

Patacot — Ja veus, home.

Ravequet — So l'arcalde.

Tots — ¡Ha, ha, ha!

Ravequet — Ai, pobres de tots vosaltres,
quan la vara hauré empunyat.
Ni un ne queda per contar-ho.
Vos penjaré antes d'un quart
a tots.

Patacot — ¡Quina penjarella!

Ravequet — La vara a buscar me'n vaig.
(Se'n va.)

Escena 8

Mateixos, menos Ravequet.

Luzbel — Que no el coneguin quan surti
i s'armarà un botavant.

Silvi — *(Al pastor, per l'Agna.)*
Acompanya-la a casa teva.
(A Agna.)
Fora tu del seu davant,
no farà una atzagallada,
quan surti.

Agna — ¡Déu meu, quin pas!
(Se'n va amb lo pastor 1.)

Escena 9

Luzbel, Patacot, Silvi, pastors 2 *i* 3. *Comparses, de seguida,* Ravequet.

Silvi *(Als pastors.)*
Anem-se'n també nosaltres
i deixem-lo.

Patacot Ben pensat.
(Van a anar-se'n quan surt Ravequet amb la vara. Va desfigurat de cara, amb un nas gran i orelles de pam.)

Ravequet No us en aneu, que escapar-vos
no conseguiu.

Patacot Menestral,
¡què voleu!

Ravequet No tardes gaire
en saber-ho, ja veuràs.

Silvi Prosseguiu-ne lo camí,
que an aquí ningú us demana.

Ravequet So a casa meva.

Patacot ¿Vós?

Ravequet Sí.

Patacot Si és d'en Ravequet.

Silvi Vritat.

Ravequet ¿I qui so jo?

Patacot Vos direu.

Ravequet ¿An a mi goses negà'm?

Patacot No us conec, ni sé qui sou.

Silvi Al poble no us hi vist mai.

Patacot Tots al poble ens coneixem,
no passa com en ciutat.

Ravequet ¿Silvi, no em coneixes?

Silvi No.

Ravequet *(Al pastor 2.)*
¿I tu?

Pastor 2 Tampoc.

RAVEQUET (*Al PASTOR 3.*)
¿I tu?

PASTOR 3 ¡Ca!

RAVEQUET (*Anant-ho preguntant als altres.*)
I tu, tu, tu...

PASTORS No, no, no.

RAVEQUET És cosa de perdre el cap.
No pot ser sinó que corri
per 'quí algun dimoni.
(*LUZBEL li pega bufetada i se'n va.*)
(*RAVEQUET, posant-se la mà a la galta.*)
¡Ai!

PATACOT ¿Què és això?

RAVEQUET Una bufetada
que m'ha fet saltar un queixal.

SILVI No vos ha tocat ningú.

PATACOT ¿Què enfarfolla?

SILVI ¡Quin truan!
(*Apareix sant MIQUEL; no el veu ningú i,després de dir los seus dos versos i caure nas i orelles postisses de RAVEQUET, se'n va.*)

ESCENA 10

Dits, sant MIQUEL.

MIQUEL Que recobri sa figura
i terminin los afanys.
(*Se'n va.*)

RAVEQUET (*Amb lo cap entre les mans, tapant-se la cara amb sentiment.*)
Ningú voler-me conèixer
¡Ai, pobre de mi!
(*Alça el cap i, compassiu, los crida.*)
¡Companys!
(*Com li han caigut les orelles i el nas que portava a la veu de MIQUEL, tots lo coneixen, amb general sorpresa.*)

SILVI Ravequet.

PATACOT Ara et conec.

PASTOR 2 ¡Quina estranyesa!

Pastor 3 Caram.

Ravequet ¿Per ventura m'hi mogut?
¿No so jo el que era abans?

Escena ii

Mateixos, Aureli.

Aureli An a tu vinc a trobar-te,
ja que tu ets l'autoritat,
per dir-te que posis coto
an els repetits desmans
d'aquell mònstruo sanguinari
que estes muntanyes no deixa
d'uns dies a aquesta part.
Allí a l'entrada del bosc,
un pastor, amb molt d'esglai,
ha sentit que, furiós, deia,
anant-se'n amunt i avall,
que es menjarà tot lo poble
per l'alcalde començant.

Ravequet ¡Mosca!

Patacot Si que té poc gust.

Ravequet Ves si m'interessarà,
prò, ¿com s'arregla?

Silvi Molt fàcil,
vas de seguida a trobà'l
li fas fortes amenaces,
li dius...

Ravequet Mes...

Aureli ¿Tens por, covard?

Ravequet Ni mai la som coneguda.

Silvi Doncs ves-hi.

Pastors Sí, sí, sí.

Ravequet Ja
que són vostres desitjos,
punt en boca i me n'hi vaig.
(A Patacot.)
Tu, que ets el segon, segueix-me.

Patacot ¿Vols dir que em toca?

Ravequet Està clar.
¿No veus que si a mi em matava
tu quedes per explicà'ho?

Patacot ¿I si ens matés a tots dos?

Ravequet Ens enterraran i en paus.

Patacot M'has convençut, te segueixo.

Ravequet Anem-hi sens més retard.

Silvi ¡Viva nostre alcalde!

Tots ¡Viva!

Aureli Glòria a nostra autoritat.

Ravequet Gràcies, gràcies, poble meu.

Patacot ¡I del segon!

Silvi Si per cas
volguéssiu, per ajudar-vos,
que vinguéssim...

Ravequet ¿Vols callar?
¡Amb aquest n'hi ha prou i massa
per aquí mateix portà'l
lligat com una feixina!

Patacot Si ell se deixa lligar, arrai.

Ravequet Prompte serà la tornada.

Silvi ¡Viven!

Tots ¡Viven!

Ravequet 'Nem-se'n, ja.
(Se'n va seguit de Patacot, mes, a l'arribar al portal, aquest diu als pastors que també se'n van els dos versos que se li marquen.)

Patacot Pel que pogués ser, digueu-ne
Déu los hagi perdonat.
(Com detràs de Ravequet, los pastors se'n van.)

Quadre 29

Arrabal de Betlem, carrer curt, portes a la dreta i esquerra; en una d'elles, hi ha mostra d'hostal.

Escena 12

Josep, Maria.

Josep
Ja som a Betlem senyora,
grat repòs se vos espera,
que us deveu trobar cansada
amb jornada com aquesta.

Maria
Espòs de l'ànima mia,
no passeu per mi cap pena,
que la gràcia del Senyor
al meu pit don fortalesa.

Josep
És precís que busqui casa
per guardà'us de la intempèrie,
que la nit nos ve damunt,
que està per ploure, que neva
i l'aire que lliscant passa,
de tan fred, los ossos gela.

Maria
Mireu si alguna posada,
per caritat, nos alberguen.

Josep
No hi haurà necessitat,
que tinc en la casa aquella
un parent que molt m'estima
i m'és deutor de fineses.

Maria
Truqueu-ne, doncs, a la porta,
que és molt just que concedeixen
un alberg perquè es reculli
aquell que son ser li deuen.

Josep
(Trucant a una porta.)
A Déu gràcies.

Veu
(De dintre.)
¿Qui és que pica?

Josep
Perdoneu el que us molesta.
Si em volguéssiu acollir-me.

Veu
No és hostal, a casa meva.

Josep — So el vostre parent Josep.

Veu — No són hores de conèixer
a ningú, siga qui es vulga,
deixi estar impertinències
i no truqui més la porta
molestant als que sosseguen.

Josep — ¡Que ingratitud!, ¡quina paga!
No es podia això preveure.

Maria — No aixís vos desconsoleu
i a una altra porta piqueu-ne.

Josep — A casa d'aquest amic,
no dubto que ens voldrà atendre.
(Truca a un altra porta.)
Amic.

Veu — *(Dintre.)*
¿Qui hi ha?

Josep — Tinc de fer
nit en Betlem i siguent-ne
tancades totes les portes...

Veu — ¿Veniu a trucar a la meva?

Josep — So lo teu amic Josep.

Veu — ¿Què vols dir?

Josep — ¿No em coneixes?

Veu — Bueno, ¿i què? Vaia uns amics,
que només donen molèsties.
Arri allà.

Maria — No insistiu més
que inútil fora, me sembla.

Josep — ¿Oblidant-ne l'amistat,
negar-se'm la parentela?

Maria — Per l'amor de Déu tot siga.

Josep — Un hostal per bona estrella
an allí es veu. Trucaré.
(Ho fa.)

Veu — *(De dins.)*
¿Qui truca d'aquesta manera?

Josep — Un passatger amb sa esposa
i que els acolliu demanen.

Veu — ¿Van amb mules?

Josep — A peu venen.

Veu — Que se'n vagin a la porra.
Mireu quina conveniència,
ja me'n darien, de quartos.

Josep — Per caritat la pretenen.

Veu — Per l'hostal, quina ganància,
les caritats ja són fetes.

Josep — Es troba de part ma esposa.

Veu — ¡Això més, quina molèstia!

Josep — Per Déu demano...

Altra veu — No obriu.

Altra veu — Feu que callin, hostalera,
els pobres, cap a l'infern.

Altra veu — Vaig a tirà'ls una pedra,
si no se'n van, vull dormir.

Veu i — Sentiu, no porfieu, aneu-se'n.
(Se senten lladrar gossos.)
Fins los gossos vos aborden,
de marxar lo favor feu-ne.
Mes, perquè m'inspireu llàstima,
amb una nit com aquesta,
vaig a dar-vos un consell:
a pocs passos a la dreta,
un portal hi trobareu,
l'estada no és tan dolenta;
sobretot no hi manca palla
perquè un jaç s'hi puga fer-ne.
Aneu, que, si importunàveu,
ho diré d'altra manera.

Josep — Quins infortunis los nostres,
quina desditxa és aquesta.

Maria — Cesseu en vostra porfia,
que pot ser que el cel pretenga
que de Déu lo naixement
serveixi als homes d'exemple,
puix, sent-ne senyor i duenyo

de tot lo que hi ha en la terra,
per néixer demana alberg
i aquest alberg se li nega:
d'aquest modo, d'ensenyança
ne servirà sa pobresa
perquè, com lo ser més mísero,
entre palles, té de néixer.

Josep — Los designis del Senyor
acatem com ells mereixen.
Nostres passos, al portal
que ens han dit, encaminem-ne.

Maria — Al pobre i humil alberg
anem, Josep, a guareixè'ns,
que Déu pretén enaltir-lo
quan en ell ha volgut néixer.

Quadre 30

Bosc curt. Unes penyes grans a la dreta.

(Surten Ravequet i Patacot. El primer, decidit, donant bufecs; l'altre, un si és o no és espantat.)

Escena 13

Ravequet, Patacot.

Ravequet — Ja veuràs en quan el trobi.

Patacot — Uf, que en morirà, de gent!

Ravequet — Provarà la seva esquena
de la meva vara el pes.

Patacot — Millor fora la llencessis,
no siga cas, si la veu,
que ens parteixi l'espinada
o que ens obri lo cervell.

Ravequet — Amb mi no s'atrevirà,
ara, amb tu ja és diferent.

Patacot — Això és lo que sentiria,
prò no ho logra, t'asseguro,
si de fugir em dona temps.

Ravequet Covard.

Patacot No em fa res de ser-ho
mentre que salvi la pell.

Ravequet Aquí és l'entrada del bosc,
el punt que han dit...

Patacot El mateix.

Ravequet Esperem-lo fins que vinga,
ja que per 'quí no se'l veu.

Patacot Si no ve pas de seguida,
lo que és jo, me n'aniré.

Ravequet Tu et quedaràs.

Patacot ¡No, germà!

Ravequet L'alcalde t'ho mana, creu.

Patacot Estant-me an aquí, no guanyo.

Ravequet Pots no guanyar-ne diners
però glòria...
(Veient que s'encongeix d'espatlles, en senyal de despreci.)
No ets ningú.

Patacot So en Patacot.

Ravequet I res més.
Fins al dia del judici,
com nos marca lo dever,
aquí devem esperar-lo,
si fins allavors no ve.

Patacot Si que va llarga la cosa,
prenem-ho amb calma, assentem'ns.
(S'assenta.)

Ravequet No tant com tu et penses.

Patacot Deies...

Ravequet Sí, que em sembla que ja el veig.

Patacot ¿A on?

Ravequet *(Senyalant a la dreta.)*
Allí.

Patacot *(Mirant-ho i assentant-se.)*
Sí... Tornem-se'n
cap a casa, Ravequet.

RAVEQUET ¿Vols callar?

PATACOT No, vull fugir.

RAVEQUET Primer de tot, lo pengem,
i luego, ja quan ho siga,
li diré lo que pretenc.

PATACOT Mentre que deixi penjar-se.

RAVEQUET Oh, per força, ¿com s'entén?

PATACOT Parla tot sol, deu ser ximple.

RAVEQUET Per sentir el que va dient,
nos hauríem d'amagar.

PATACOT (Menos mal.) Això està bé.

RAVEQUET Al detràs d'aquesta roca,
lo que digui sentirem.

PATACOT Me sembla que em donaran
una lliçó de solfeig.

RAVEQUET Que callis.

PATACOT No m'ho encomanis,
que fins m'aguanto l'alè.

ESCENA 14

Dits, LUZBEL.

LUZBEL ¿Suportar com és possible
l'humillació que lo cel,
sens respecte a ma grandesa,
imposar-me, altiu, pretén?
No, no dec jo tolerar-ho,
caigui la sang a torrents,
los llamps de la meva fúria
que arrasin tot l'univers.

PATACOT Si el que crida té raó,
ningú la té com aquest.

RAVEQUET Ara és l'hora d'agafar-lo.

PATACOT ¿Ara?

RAVEQUET Surt, Patacot, ves.

PATACOT Per prendre'l, se necessita
que siga lligat. Primer
hi vas tu, me l'agarrotes
i, en sent-ho, an allí em tens.

RAVEQUET ¡Poruc!

PATACOT ¡No, que tu!

RAVEQUET Doncs, mira't,
entre tots dos el lliguem.
Vaja, passa, surt davant.

PATACOT No em vull moure, que estic bé.
No m'arrenca d'aquest puesto
ni enc que vingui tot l'infern.

LUZBEL Al detràs d'aquesta roca
que enraonen m'apareix.
Dos.

RAVEQUET ¡Ai, ai!

LUZBEL Fora, de pressa,
sortiu-ne d'aquí al moment.
¿Per què amagats vos estàveu?

RAVEQUET *(No sabent què dir.)*

Per gust.

LUZBEL ¿Què fèieu? ¡Digueu!

PATACOT Res, hi preníem la fresca.

RAVEQUET Sí, com que fa tant de fred.

LUZBEL ¡Villans! La mort us espera.

RAVEQUET ¡Perdoni'ns!

PATACOT ¿Què ens voleu fer?

LUZBEL Acosteu-vos sens tardar
que, si contesta em doneu
a lo que ara vos pregunti,
lliures vos deixo al moment.

PATACOT Ja pot anar preguntant,
que nosaltres respondrem.

LUZBEL Lo que varen dir els profetes,
¿creieu que resulti cert?

PATACOT ¿Si m'agraden les mongetes?
És un bon plat, tira peixet,
amanides, amb força oli...

LUZBEL Callaràs... No m'ha comprès...
Los parlaré amb més llanesa.
¿Saps si ha vingut el Messies?
(PATACOT va a parlar, LUZBEL lo deté.)
Calla tu, que parli aquest,

RAVEQUET D'això sí que en puc respondre,
que es tracta d'un cosí meu.
En Maties farà cosa
sobre d'uns dos anys o tres
que, per una bufetada
que va dar al batlle vell,
perquè no me l'agafessin,
va fugir del poble, és cert,
però com que tot s'arregla
quan per mig corren diners,
diu que ja l'han perdonat
i que no hi ha impediment,
que retorni quan li sembli,
que ningú li dirà res;
amb això, si no ha vingut,
a veure'l no tardarem.

LUZBEL No et pregunto per Maties,
d'en Messies, vui saber.

RAVEQUET No hi ha un tal, que s'equivoca,
sent cosins, ves si el conec.
Maties és el seu nom
per ser-ne fill d'en Mateu,
cosí germà de la mare,
un oncle d'en Matinguel
que es casà amb una cosina
d'aqueix Maties primer.
I tots los Mateus aquestos
venen de Matusalèn,
que d'en Mata... i Mataties
se conta que n'era nét.
I aquests Mataties i altres,
que callo per ser-ne breu,
són fills d'aquella Matana
que tot lo món la coneix,
que va matar a son sogre
ja fa una pila de temps.

LUZBEL ¿Vols que t'abrasi en foc?
(Trontollant a RAVEQUET.*)*

RAVEQUET ¡I com crema, no em toqueu!

PATACOT Aparta't una miqueta,
que jo també no em cremés.

LUZBEL ¿Saps a on se troba Maria,
la que es va casar amb Josep?

PATACOT *(Per ell.)*
Si m'atrevís...

LUZBEL ¿En què penses?

PATACOT *(Volent anar-se'n.)*
En tornant ja li diré.

LUZBEL Ara.

PATACOT ¡Oh!, segons discurro,
deu trobar-se allà mateix.

LUZBEL ¡Infame! ¿Pretens burlar-te?

RAVEQUET Lo que vos ha dit és cert.

LUZBEL Ma ràbia...

RAVEQUET La por li perdo:
so l'arcalde, dona't pres.

PATACOT Si no se'n va de seguida,
per ma vida, que haig de fer...

LUZBEL ¿Què faràs?

PATACOT 'Nar-me'n a casa.

RAVEQUET Jo si agafo aquella pedra...

LUZBEL ¿Què?

RAVEQUET La deixo allí mateix.

LUZBEL D'aquesta manera, malvats,
a respectar-me aprendreu.
(Los agafa i lo conté.)

PATACOT No sigui un home tan fiero.
(Burlant-se'n.)

RAVEQUET ¡Un contra dos, que és valent!

LUZBEL (*Los lliga.*)
Per castigar vostra audàcia,
lligats, aquí us deixaré.
(*Se'n va.*)

ESCENA 15

RAVEQUET, PATACOT.

PATACOT Ja sembla que se n'ha anat.

RAVEQUET Així no es vegi mai més.

PATACOT ¿I com ne sortim?

RAVEQUET Deslliga'm.

PATACOT Deslligueu-lo.

RAVEQUET So el primer
alcalde.

PATACOT Doncs jo el segon.

RAVEQUET Vens amb mi, per 'xò mateix.

PATACOT No vull...

RAVEQUET ¿Què?

PATACOT Perquè no puc.

RAVEQUET Anem-se'n tots dos plegats
i potser que en sortirem.
Quan llibre del tot me vegi,
no paro fins veure'l pres.

PATACOT Si no hi vas sol...
(*Se carrega a RAVEQUET a l'espatlla i después aquest a PATACOT. El joc se repeteix conforme indica el diàleg.*)

RAVEQUET Segons sembla,
per allà anirem més dret...

PATACOT Per aquí...

RAVEQUET Noi, vas errat.

PATACOT Marrada per 'llà farem.

RAVEQUET Tu m'has de seguir.

PATACOT Tu.

Ravequet Tu,
jo et mano, que so el primer.

Patacot Doncs el segon, no et vol creure.

Ravequet Et faig penjar, si no em creus.

Patacot No pots res contra el segon.

Ravequet Para aquesta coça, ves.

Patacot ¡Xo...! Quin burro més bonic.

Ravequet ¡M'insultes!, pobre si et trobo.
(Donant voltes.)

Patacot ¡Si t'arreplego...!

Ravequet *(Mirant per entre les cames.)*
¡Ja et veig!

Patacot *(Carregant-se'l al coll.)*
Tant si risques com si rasques,
en aquí no m'estic més.
(Marxa portant-se'n a Ravequet.)

Quadre 31

Muntanyes. Està nevant. Un caldero sobre el foc.

Escena 16

Sara, Agneta, Aureli, Helvi, Silvi, pastors.

(Los pastors, abrigats en ses capes, fregant-se les mans, baixant al prosceni. Un vellet canta, i després tot lo coro.)

(Cant.)

Vellet Jo estic tremolant-ne de fred
i no em puc, no puc escalfà'm,
que no hi ha fogueres per fondre
la neu que apiloten los anys.
(Coro.)

Pastors 'Nem-nos-en tots a menjar les sopes,
deixem-ne els plats que es puguin llepar,
rodi la bota fins a ser buida,
que el calor d'aquest modo entrarà.
(S'acosten cap a la foguera disposant-se a menjar.)

AURELI El fred se deixa sentir.

HELVI Sí que apreta de valent.

VEU *(De dintre.)*
Pastors.

AURELI Demanen auxili.
(Los PASTORS deixen el foc i baixen al prosceni.)

HELVI ¡Quins crits!

SILVI No sé.

VEU *(De dins.)*
Pastorets.
(Van tots cap al cantó d'on venen los crits quan surt en PATACOT portant a coll a RAVEQUET.)

ESCENA 17

Dits, RAVEQUET, PATACOT.

RAVEQUET Deslligueu-nos.

AURELI ¿Què ha passat?

PATACOT Que no siga mort, mireu.

HELVI ¿Qui us ha portat d'aquest modo?

RAVEQUET ¿Qui vols que fos si no aquell?

PATACOT ¡Aquell!

RAVEQUET Prò que vagi alerta,
que tinc de fer un escarment.

AURELI Conteu-nos tot com ha anat.

RAVEQUET Figureu-se que primer,
i després de tot això...
Quan passava el que sabeu,
ell ha dit lo que ha volgut,
nosaltres forts i valents...
Aquestes coses i d'altres
han passat allí mateix...
Per últim, creixent l'assumpto,
ha succeït no sé què,
lo cert és...

PATACOT — Que ens han lligat
a tots dos com ja veieu.

AURELI — Sempre tenen de ser ximples.

RAVEQUET — Quan ja ben tips estarem,
aleshores se us dirà
tot lo que vulgueu saber.
(A PATACOT, que beu.)
¡Porta la bota, t'ho mano!
(Veient que no en fa cas.)
A mi no em respectes gens.

PATACOT — T'has tallat, noi, no m'amarres.

RAVEQUET — Deixa'm beure.

PATACOT — M'està bé,
Però, per tenir-la segura
l'aguantaré jo mateix.
(Beu RAVEQUET aguantant-li la bota en PATACOT. Surt LUZBEL cobert amb una capa.)

Escena 18

Dits, LUZBEL.

LUZBEL — Salut, bons pastors.

TOTS — Salut.

LUZBEL — Tinc d'anar-me'n a Betlem
pels cens i no sé el camí.

AURELI — Veniu aquí, menjareu
i després se vos dirà.

LUZBEL — Agraeixo el vostre intent.

RAVEQUET — Jo també de que no en vulguis,
perquè així me'n queda més.

LUZBEL — Lo que del sopar me queda,
de tot cor vos oferesc.
(Traient de la butxaca dos ous. Corren a buscar-los PATACOT i RAVEQUET.)

PATACOT — Vinguen.

RAVEQUET — Part me toca.

Patacot *(Donant-li un.)*
Té.

Ravequet Que és petit.

Patacot Encara gràcies.
(Los trenquen i l'un s'enfarina i l'altre s'ennegreix.)

Un pastor ¡Que blanc!

Un altre ¡Que negre!

Tots ¡He, he!

Aureli Si no fóssiu tan golafres…

Helvi *(A Luzbel.)*
Si qui sou dir-nos voleu…

Luzbel Jo soc aquell gran privat
que, mancant a tota llei,
de sa casa el tragué el rei
i el tragué del seu costat.
(Se sent una dolça harmonia i s'il·lumina l'escena amb gran resplendor.)

Silvi ¡No sentiu quina harmonia!

Ravequet Sembla que caiguin estrelles.

Luzbel *(Amb ràbia.)*
Amb aquestes meravelles,
s'augmenta la pena mia.
(Desapareix, furiós. Entre núvols de glòria, s'apareix al cim de la muntanya sant Gabriel.)

Escena 19

Dits, sant Gabriel.

Gabriel Pastors d'aquestes muntayes,
amb anunci del Senyor,
que així us mostra son favor,
jo baixo a vostres cabanyes
per dir-vos que ja ha nascut
lo veritable Messies;
s'han complert les profecies
que els malvats tant han temut.
De Betlem en un portal,
al fill de Déu trobareu;

aneu-hi, que alcançareu
goig immens, a l'adorà'l.
Ja han finit de donar guerra
als mortals, les amargures.
¡Glòria a Déu en les altures
i als homes, pau en la terra!
(Desapareix.)

Ravequet — Mira'l, mira'l com se'n va.

Patacot — ¿Què ha dit l'àngel? ¿Ho sabeu?

Sara — Que ha nascut lo fill de Déu
i que l'anem a adorar.

Helvi — Puix que ha nascut lo Senyor
en un portal de Betlem,
a adorar-lo tots anem.

Ravequet — Que no hi falti la cançó.

Aureli — I per deixar-ne minvada
de sa mare la pobresa,
portem-li alguna finesa.

Patacot — Apa, vinga la cantada.
(Se disposen a marxar los pastors. Canten lo coro següent.)
(Coro.)

Pastors — Pastorets i pastoretes,
'nem-se'n, 'nem-se'n a Betlem,
amb gran goig i amb alegria,
a adorar al fill de Déu.

Quadre 32

Bosc curt.

Escena 20

Josep.

Josep — Cansat estic de pregar,
inútilment jo m'afano...
Los abrigalls que demano
ningú me los vol deixar...
¿Com podrà, Déu de clemència,

la prenda de lo meu cor,
dar a llum lo gran tresor
de la neu en la inclemència?
(Surt un àngel amb una antorxa.)

Escena 21

Josep, àngel.

Àngel

Eixuga ja, nazareno,
lo plor que els teus ulls emplena.
Canvi en goig la teva pena,
en nom de Déu jo t'ho ordeno.
Ja en Betlem la teva esposa
a llum ara n'ha donat
al que, per sa voluntat,
de tot l'univers disposa.
Sant baró, vine't amb mi,
veuràs a la Verge pura
i a l'hermosa criatura
que per l'home vol morir.
(Se'n va l'àngel, queda Josep, sorprès de goig.)

Escena 22

Josep.

Josep

Nunci de felicitat
i de ditxa verdadera,
¡atura't… detén-te… espera!
¡Escolta, àngel de bondat!
¿Com no encanimo els meus passos
vers nostra estància mesquina…?
¡Sí, sí! A la prenda divina
vui estrènyer en mos braços.
(Se'n va en seguiment de l' àngel.)

Escena 23

Luzbel, a poc, Miquel.

Luzbel — S'han complert les profecies,
la meva desgràcia és certa,
s'ha acabat lo meu poder.
No, Luzbel, que encara et resta...

Miquel — ¡Ni sombra, malvat!

Luzbel — ¡Miquel!

Miquel — La teva hora és arribada,
s'és acabat ta existència;
de venir-ne lo Messies,
ja n'és un fet la promesa.
Per lo tant, cau a mes plantes,
al poder de Déu rendeix-te.

Luzbel — ¿Entre els dos, qui mana aquí?

Miquel — ¡Jo!

Luzbel — Que em manis no pot ésser.

Miquel — Te rendiré, sí, no ignores
del meu braç la fortalesa.
¿Als pastors no veus com guia
a Betlem aquesta estrella?
(Mostrant-li una estrella que va acostant-se cap a Betlem.)
De David los vaticinis,
certs en tot se manifesten.

Luzbel — Una hora sols te demano
i, enc què la ràbia m'emplena,
de tornar-ne aquí submís
t'otorgo formal promesa.

Miquel — Lo càstig a ta malícia
evadir-ne, ¿com te penses?

Luzbel — Amb un medi infal·lible
que a mos dubtes posi terme.
Veure si hi ha a Betlem Maria,
si, del part, la nova és certa.

Miquel — Al davant t'ho posaré,
caigui de tos ulls la bena.
(A les paraules de Miquel, s'efectua la mutació amb rapidesa. Luzbel queda anonadat.)

Quadre 33

Portal de Betlem.

(Sant Josep, a la dreta. Maria, a l'esquerra, amb Jesús. A la sortida dels pastors, una estrella va baixant fins a posar-se en lo portal mateix, sobre Jesús. Lo bou i la mula, un àngel amb una atxa encesa.)

Escena 24

Josep, Maria, Miquel, Luzbel, àngel.

Luzbel — És ell, sí, no em cap dubtar-ho.

Miquel — Tos llavis besin la terra,
dobla los genolls, que et trobes
del fill de Déu en presència.

Luzbel — Tal pretens de ma altivès...
(S'agenolla.)
¡Per Déu, ma boca et confessa!

Miquel — Posar en obra tos enganys,
serà inútil que ho pretengues.
Descendeix a ta morada,
mal dragó ple de vilesa.

Luzbel — ¡Ai de mi! No puc lograr-ho,
les meves plantes s'hi neguen.
Sembla que les cenyeix
pesada i forta cadena
que, abaten-les i postrant-les,
aixecar-se no les deixa.
Mon orgull, des d'aquest dia,
vençut, Miquel, ja es confessa,
rendit a lo teu poder
Luzbel ne queda per sempre.
Per ocultar ma vergonya,
obre't en l'acte, terra.
Infern, rep a ton senyor.
¡Genis del mal, empareu-me!
(S'ensorra per escotilló.)

Miquel — *(A Maria.)*
Los llaços de la perfídia,
ja, senyora, no heu de témer,
que d'ells quedeu llibertada
per la bondat, que és eterna.

MARIA — Puix d'aquest modo ensalçar-me
s'és dignat en ma baixesa,
en tant ne queda agraïda
la meva aima a sa clemència,
que no atina en les paraules
per mostrar lo que ho celebra.

MIQUEL — *(Agenollant-se.)*
Agenollat, jo n'aclamo
que el que ha nascut en misèria
és lo Déu, senyor i duenyo
de tot lo cel i la terra.

ÀNGEL — ¡Salve, diví Jesús, salve,
d'orient sol de puresa,
que, sent-ne totpoderós,
tan humil has volgut néixer!

JOSEP — ¿Com expressar, fill de Déu,
l'alegria tan intensa
del que és espòs de ta mare
per la sacra omnipotència?
(Se senten los PASTORS, que venen cantant.)
(Coro.)

PASTORS — *(Dintre.)*
Pastorets i pastoretes,
'nem-se'n, 'nem-se'n a Betlem,
amb gran goig i amb alegria,
a adorar al fill de Déu.

MIQUEL — *(Als PASTORS que encara no han sortit.)*
Per aquí pastors, aquí
ja s'és aturat l'estrella.
En aquest portal veureu
prodigi de glòria eterna.

Escena final

Dits, SARA, AGNETA, AURELI, HELVI, SILVI, RAVEQUET, PATACOT, PASTORS 1, 2, 3 *i* 4, *comparses.*

AURELI — ¡Bellesa més portentosa!

SARA — Tan hermós no n'hi vist mai.

AGNA — ¡Quin noi!

HELVI — Veure'l, encanta.

Silvi ¡Que bonic!

Pastor 2 Tan mono

Pastor 3 Tan
rialler.

Ravequet Soc un animal,
¡no portar-hi el meu burret!
Tant que li hauria agradat,
s'ha perdut una funció.

Patacot Veient-la tu, tant se val.
Aixís que arribis a casa,
li contes lo que ha passat.

Ravequet ¿No t'apareix que el barbut
la mare del noi serà?

Patacot Amb això no hi entenc res.

Ravequet Prou que es veu.
(A l'àngel.)
Tu, ¿per què, quan
has vingut per avisar-nos,
no has dit que estava de part
en Josep i no Maria?

Aureli Nomes dieu disbarats.

Ravequet ¡Fugiu! ¡El savi!

Patacot *(Posant-lo a part i parlant-li a l'orella.)*
Ets alcalde.

Ravequet ¿I què?

Patacot ¿No veus que, insultant
a ta persona, n'insulten
del Cèsar la majestat?

Ravequet ¡Sí que ho vas a buscar lluny!
Però has de saber, babau,
que, de tota esta gentussa,
ni el Cèsar ni jo en fem cas.

Aureli Cada pastor oferesca
lo que pel noi ha portat.
(Ravequet s'adelanta, tots el detenen.)

Helvi ¿On te'n vas? Sempre et propasses.
Aureli deu començar.

PATACOT *(A Ravequet.)*
Jo me'n daria vergonya,
de que em passessin davant,
si jo fos el primer alcalde.

RAVEQUET Ets un tonto, ¿com ho faig,
per lograr que me respectin,
si la vara m'hi deixat?
Des d'avui, jo t'ho prometo,
de mi no s'aparta mai,
a la taula, per dormir
i fins fent...

HELVI ¿No callaràs?

AURELI Una ovella jo vos porto:
si l'oferta no s'ho val,
en canvi, l'amor que us tinc
no se'n troba de més gran.

SARA Aquesta gerra de mel
vos la dono amb voluntat;
me considero ditxosa,
si acceptar-la vos dignau.

AGNA De mantega us porto una olla
que, si pot avantatjar
a la neu per sa blancura,
amb la vostra, no pot pas.

HELVI Ja que careixeu, Déu meu,
del necessari abrigall,
vos entrego esta samarra
per cobrir les vostres carns.

SILVI Un cistellonet de fruita
vos porto amb carinyo sant,
sentint-ne que ma pobresa
no em deixi igualar als companys.

PASTOR 1 Vos porto un velló de llana.

PASTOR 2 I ademés, aquests dos pans.

PASTOR 3 Jo, una boteta de vi.

PASTOR 4 Jo el formatge més reblanc.
(Los demés pastors van depositant les seves ofrenes.)

PATACOT La Maria no em treu l'ull,
(A Ravequet.)
m'ha conegut.

(Saludant-la.)
Déu vos guard.

RAVEQUET *(Deturant-lo.)*
¿On anaves, tabalot?
Per què et mira, tu no saps.

PATACOT Digues.

RAVEQUET Perquè, de segur,
no ha vist home més estrany.

AURELI ¿Què espereu, vosaltres dos?

RAVEQUET La tardança és natural.
Com sembla que vós sigueu,
en tot lo que prenem part,
lo mestre de cerimònies,
nos estàvem esperant
que em diguéssiu «ara us toca».
(A Patacot.)
¡Eh, quin pebrot!

PATACOT M'ha agradat.

AURELI Si porteu alguna oferta...

PATACOT Perquè ets tu, et cedeixo el pas.

RAVEQUET Home, no en caldria d'altra,
que tu em passessis davant.
(A Patacot.)
I quin cop de més afecte,
a tots tinc de deixar blaus.
Vos han portat, los pastors,
només coses de menjar
i de portar-vos cap eina
ni un d'ells s'ha recordat.
Una cassola de sopes
us podreu fer amb los pans
però, quan vulgueu menjar-les,
com sortir-ne d'aquest pas...
Valgui jo, que en tot atino...
(Se treu del sarró una cullera molt grossa.)
i sóc home de molt cap.
¿Què us sembla, la cullereta?
Si feu passar gorja avall
lo que hi cap, en quatre dies,
vos convertiu en gegant.

PATACOT ¿I aquest és el gran regalo?

Ravequet *(Sens moure's del puesto.)*
Espera't si vols, veuràs...
A més, un parell d'esclops
jo també vos he portat.
Me direu que, si bé es mira,
són un xiquet massa grans,
però us serveixen de barques
si el capritxo teniu mai
d'anar a pescar a l'encesa,
fent bromada amb los companys.

Patacot Me sembla que, si gosessin,
t'ho tornaven tot plegat.

Ravequet Vull veure el segon alcalde
del modo que es lluirà.

Patacot En Patacot se presenta,
despullat d'autoritat,
per donar-vos una mostra
de l'afecte que us du gran.
Per ser hom us falta molt,
ningú el contrari dirà,
ara sou un noi, después,
xaval, vailet, bordegàs...
Vamos, que fins a tenir-ne
la meva alçada, els meus pams,
de cassolades de sopes,
si us en teniu de clavar...
Doncs bé, com la quitxalla
sol, per regla general,
perdre's sovint, si ningú
els acompanya... aquest cas,
com desitjo jo evitar-lo,
present d'una esquella us faig.
(Se treu del sarró una esquella i l'hi dona.)
¿Que us perdeu? No vol dir res,
no us teniu d'impacientar.
Au, vinga, agafar l'esquella
(L'agafa, fent-la sonar.)
i gananinc-gananan c,
vos trobeu, sens adonar-nos,
en Patacot al costat
que vos torna a casa vostra
en menos que canta un gall.

Ravequet Això és tractar-lo d'ovella.

PATACOT Se coneix que molt li plau,
s'ha fet un panxó de riure.

RAVEQUET En això no em guanyaràs,
perquè, per lograr que rigui,
a fer-li una festa vaig.
(Torna a adelantar-se i canta lo que segueix.)
Si em voleu llogar,
jo so una pastora
vinguda de nou
no hi ha gaire estona.
Ai Josep,
vostre fill m'enamora,
tan petit,
tan petit i no plora,
tan petit.

PATACOT *(Burlant-se'n.)*
¡Que és vella, aquesta cançó!
La meva és nova. Allà va.
(Com l'altre, canta.)
Què li darem an el noi de la mare,
que li'n darem que li'n sàpiga bo,
panses i figues i nous i olives,
panses i figues i mel i mató.
La, la, ra, ra,
que els aucells se la mengen,
la, la, ra, ra
que les maduraran.
Xucló, xucló.
(RAVEQUET riu sense poder contenir.)
¿Te'n burles?

RAVEQUET *(A PATACOT.)*
Per 'xò ets un trumfo,
de fer riure, vaja, en saps.
(MARIA i JOSEP miren commoguts als PASTORS. Sant MIQUEL, adelantant-se, els diu.)

MIQUEL Gràcies pastors, adéu.
La pura i santa alegria
de Josep i de Maria
en aquest jorn contempleu.
Que així nasqués lo Senyor,
ho decreta des del cel
qui del poble d'Israel
ne ve a ser lo Redemptor.
Amb amor, ses altes lleis,

humils, sempre respecteu-ne
i los genolls prosterneu-ne
davant del rei de los reis.
Angelets, compareixeu
i, amb alegria i tendresa,
de Maria la puresa,
afanyosos, contempleu.

(Baixen entre núvols una infinitat d'àngels i queden suspesos sobre el portal.)
(Coro.)

Àngels Angelets, cantem, cantem,
i, amb alegria i tendresa,
de Maria la puresa,
en nostres cants ensalcem.
S'és finida ja la guerra
que al mortal dava amargures.
Glòria a Déu en les altures
i als homes, pau en la terra.

Ravequet Me sembla, per fer-la bona,
que aquí hi falta una cantada.

Patacot Pastorets, cants i ballada
i després, cap a la nona.

(Canta lo coro mentres los pastors *ballen.)*
(Coro.)

Pastors Amb gran contento i amor,
celebrem lo dia,
puix que lo diví Senyor
naix amb alegria.
Si no tenim més tresor,
oferim-li nostre cor,
tota la finesa
de nostra firmesa.

¡A dos rals l'entrada!

Passatemps còmic, líric, ballable, en un acte dividit en dos quadros i en vers català. Original de Rossendo Arús i Arderiu

1875

Personatges

Elisa	Carmen Alentorn
Tòfol (ataconador)	Joan Perelló
Ramon	Miquel Pigrau
Miquel	Emili Graells
Peret	Lluís Muns
Jepus	Joan Langlois
Un pagès	Gregori Alentorn
Un francès	Josep Casellas
Un senyor	Pablo Salvador
Un senyor 2	Arseni Ros
Un noi	Rafael Ribas
Un altre	Eduard Garró
Un municipal	Senaci

Homes, dones, xicots, pagesos.

Acte únic

Gran magatzem emblanquinat amb una faixa, com tots los destinats a dipòsit de gèneros. Com que figura que no té llogater, està desocupat del tot i buit, com és natural: una reixa a l'esquerra, en primer terme; porta d'entrada al detràs; porta falsa al fondo.

Escena I

Tòfol, amb un manyoc de claus a la mà; Ramon, dalt d'una escala, estranyinant, Miquel, escombrant.

Tòfol — Fora massa compromís...
Vamos, no ho vui...

Ramon — ¡Ja hi tornem...!

Miquel — Bo, después d'escarrasar-me
i de deixar-ho tant net...

Tòfol — Això encara és el de menos,
el treball li pagaré.

Ramon — ¡Què heu dit, insensat!

Tòfol — ¡Ai, ai!
aquí té quatre quartets.
(Traient-los de la butxaca i anant-los a donar a Miquel.)

Ramon — A vós se us té de deixar
pel que sou.

Miquel — Sí.

Tòfol — Com s'entén...
Jo he servit amb Espartero,
so soldat del trenta-tres,
fins cabo haguera sigut,
si serveixo deu anys més.
Cap bullanga no hi ha hagut
que no hagi estat el primer
de, a la plaça de Sant Jaume,
comparèixer, diligent.
Per a fer-ne barricades,
les pedres del meu carrer
les hi deixat amb parpal
dues vegades o tres.
Pel dia del sant de l'Avi,
me mudo de cap a peus,
em gasto un duro a la fonda,

al cafè me'n vaig después
i, sense veure comèdia
en lluneta en el Liceu,
fora impossible que a casa
de cap modo jo hi tornés.
En professons i parades,
en simulacres i tecs,
a fer guàrdia an els retratos
quan lluminàries s'han fet,
tot vestit de veterano
i el pit carregat de creus.
A cridar contra els burots
que de consums cobren drets,
a veure com se cremaven
les barraques i els papers,
a votar perquè sortissin
diputats del parlament,
regidors, obrers, alcaldes,
als que pensen lo mateix
que penso jo des del dia
que vaig ser un home fet,
he anat jo més vegades
que en el cap no hi té cabells.

RAMON ¿Què té que veure el discurs
amb lo que estàvem dient?

MIQUEL ¡I tal!

TÒFOL A mi quan me falten...

RAMON Però...

MIQUEL ¿Segueixo?
(Volent dir en la seva feina.)

RAMON Segueix.

TÒFOL Jo, Ramon, no sé com dir-l'hi,
però vostè em compromet...
Ca, ca, no, porti l'escombra,
baixi d'aquí dalt, Miquel.

RAMON Ni l'escombra jo vos dono
ni de l'escala baixa ell.

TÒFOL Mirin que si em formaliso...

RAMON ¡Fugiu, el maco!

MIQUEL ¡Aparteu's...!

TÒFOL No se'n burlin...

RAMON Vaja...

MIQUEL ¡Ximple! .

TÒFOL ¿Jo, ximple? Vostè està fresc.
Si ho escric a l'Espartero,
els amola de valent.
Miri's que vaig ser soldat...

MIQUEL Sí, ja ho sé, el quaranta-tres.

TÒFOL S'han acabat els romanços.
¿Senten?

MIQUEL No.

TÒFOL *(Amb amenaça.)*
Me n'aniré
a ca l'arcalde de barri.

RAMON No està mal.

MIQUEL Bon pensament.

RAMON Si és que us vinga de passada,
'neu a cal bisbe, també.

TÒFOL Me'n vaig i els tancaré a dins.

RAMON I és capaç de fer-ho.

MIQUEL Espanta'l.

RAMON *(Fingint serietat.)*
¡Pobre de vós, si tal feu!

MIQUEL Veiam si, d'aquesta feta,
n'arreplegueu un grillet.

TÒFOL *(Espantat.)*
Fora...

RAMON Escapar-se barato.

TÒFOL *(Més espantat.)*
¿Vol dir?

RAMON I tal, home.

TÒFOL ¿No fent
res de mal?

RAMON ¿Res? Vos ho sembla,
sí que sou ben innocent,

una detenció arbitrària,
atemptar contra indefens,
segons lo còdic disposa,
és castigada en extrem.

TÒFOL Ves...

RAMON Amb penes gravíssimes.

TÒFOL *(Atordit.)*
Jo que ni em creia...

RAMON Mireu,
així que va començar-ne
els estudis en Miquel,
amb un home, fill de poble,
d'a prop de la Seu d'Urgell
que va cometre un delicte
en un tot igual a aqueix,
prim va venir com no el claven
an el pal.

TÒFOL *(Espantat del tot.)*
¡Mare de Déu!
Me ficava al mig del fang.

RAMON Vós la traieu de valent,
per no volgué-us comprometre...
Ara vós, amb un xic més...
¿No sabeu que té tancades
(Pel pany.)
an aquí totes les lleis?

TÒFOL Com sap tant...
(A MIQUEL.)
Perdó demano,
no em vulgui perdre, Miquel.

MIQUEL No ha estat tal la meva idea,
jo us estimo, com sabeu.

TÒFOL I jo li quedo agraït.
Però faci'm la mercè
d'anar-se'n... ves què en traurà
quan ja m'hagi compromès.

MIQUEL No sé com sou tan tanasi,
¿què vos pot passar, digueu?

Tòfol Si sap demà la mestressa
que les claus del magatzem

a vostès les he deixades,
de casa seva me'n treu.
Jo em guanyo un xic la videta,
de lloguer no en pago gens...
¿Si no em deixa estar a l'entrada,
allavors com ho faré?

Ramon — La dona és molt enraonada,
és mestressa molt decent.

Tòfol — Vostè em fa riure, enc que ho siga,
no pot assentar-li bé
que, sense pagar-li un quarto,
li ocupin el magatzem.

Miquel — Garanteixo les conseqüències,
de passà-us, no us passa re.

Tòfol — Però si per cas passava...

Miquel — Dic que no, a fe de Miquel.

Ramon — Sobretot val més sofrir-ne
reprimenda, escàndol, renys,
que negar el que se us demana
i arrossegar-ne un grillet.

Andreu — Déu me'n guard, quina deshonra
per un home que en els tecs,
a professons, simulacros...

Miquel — Hi ha anat sempre vestidet
de veterano...

Ramon — Amb plumero.

Miquel — I el pit carregat de creus.

Tòfol — ¡Just! Prou que veuen la raó.

Miquel — Doncs, bueno.

Ramon — Per 'xò mateix.

Tòfol — Confio que si re em passa...

Miquel — Me'n vaig sense perdre temps
cap a veure la mestressa,
li dic que, a venir-hi bé,
vos hem obligat per força
i, de segur que, veient
la trama tan ben portada,
posa una arrova de greix

amb el gran panxó de riure
que la dona es té de fer.

RAMON I hasta et dona quatre duros.

MIQUEL Prou, si no me'n dona cent,
que us els daré de propina.

TÒFOL Déu li pac. I el pico aquell
que em deuen, com vostès saben.

RAMON Unes nou pessetes crec.

TÒFOL I quatre quartos...

RAMON Bé...

TÒFOL Miri:
uns talons per en Miquel,
mitja pesseta, punteres
de xarol per a vostè...

MIQUEL No ens convé l'entretenir-nos,
que no tenim massa temps.

TÒFOL És que hi són, els quatre quartos,
cadascú el que siga seu.

MIQUEL No tenim de disputar-ho,
segons els quartos que fem,
se us pagarà el vostre compte,
anyadint-hi l'interès.

TÒFOL Ni un xavo en vull. Vostè encara
no em coneix.

MIQUEL Prou que ho conec.
Sou honrat, sou progressista.

TÒFOL Això sí, vatua nell.
Toqui-la.
(Allargant-li la mà.)

MIQUEL També ho so jo.

RAMON I jo.

TÒFOL Vamos, gent de bé.

MIQUEL ¿I com podíeu pensar
que d'enganyar-vos l'intent
tinguéssim, sent progressistes?

TÒFOL Bé, vamos, no en parlem més.
¿Què haig de fer?

MIQUEL — Cap a mudar-vos
de seguida us en aneu.

TÒFOL — ¿Amb la roba dels diumenges?

MIQUEL — Amb la millor que tingueu.

RAMON — La que vos poseu lo dia
d'anar a seguir els monuments.

TÒFOL — ¿I ja mudat?

MIQUEL — Aquí.

TÒFOL — ¿Luego?

MIQUEL — Punt per punt vos ho direm.

TÒFOL — Me n'hi vaig...
(Va fins a la porta i retrocedeix.)
Miri's, recordi's
que, si de cas n'heu esment
la mestressa, si...

MIQUEL — A trobar-la
me n'hi aniré jo mateix.

RAMON — I la propina que ens dongui,
tota a vós la donarem.

TÒFOL — *(Tornant anar fins a la porta i tornant altra vegada.)*
¡Ah! Després les nou pessetes
i...

RAMON — Els quatre quartos...

TÒFOL — Sí, que,
dels adobs que he fet, se'm deuen.

MIQUEL — Se us pagaran dels primers
rals que es facin a la porta,
d'entrades que vós mateix
vendreu.

TÒFOL — Just.

MIQUEL — Vaja, a vestir-vos.

TÒFOL — És...
(No anant-se'n.)

RAMON — ¡Fora!
(Clavant-li empenta.)

TÒFOL — Prò...

MIQUEL (*Amb empentes.*)
Si...

TÒFOL Jo so...

MIQUEL Progressista.
(*TÒFOL fa que sí amb el cap.*)

RAMON Jo també...
(*L'han acabat de treure.*)

ESCENA 2

RAMON, MIQUEL.

RAMON Pensava que no en sortíem,
quin home més cançoner.

MIQUEL Mes, amb vritat sigui dit
que el bon home es compromet.

RAMON Si mica gras va el negoci,
recompensar-lo devem.

MIQUEL ¿No hi té d'anar? És segur.

RAMON No massa. Corre una gent
que, si la busques, de llana
no els en trobes al clatell.
Ja s'han acabat els tontos.

MIQUEL Ja veuràs, posat l'esquer
i el bertrol a punt de solfa,
si n'agafarem de peix.

RAMON Bé m'ho sembla.

MIQUEL ¿No és veritat
que he tingut bon pensament?

RAMON Ni tots els d'en Víctor Hugo,
valen tant com val el teu.
Pel que respecta a nosaltres,
no ens donen res tots los d'ell,
mentre el teu, si no s'embulla
i si el sabem portar bé,
nos farà passar un Nadal
amb gall, torrons i demés,
com se pensa en Barcelona
per tota la gent decent.

MIQUEL I aquells encara no venen.

RAMON ¿Que et penses que no hi ha més,
anar-ne a buscar vestits,
taulons, armes, l'Antonet
i la munió d'altres coses
que pel plan necessitem
sense tenir, per llogar-ho,
lo que es diu ni mig diner?

MIQUEL ¿Doncs per què, digues, serveixen
los estudis i el talent
si, quan tu los necessites,
no et fan lograr el que pretens?

RAMON ¿I et penses que res no valen
los que enganyar-ne volem?

MIQUEL Sí, però no tenen pares
que, sens falta, cada mes
se'ls hi gastin trenta duros
per lograr que surtin ells...

RAMON Lo que havem sortit nosaltres,
uns cadavres de cafè.

MIQUEL Deixem-se d'aquests romanços.
¿Com tens això?

RAMON Ja estic llest.

MIQUEL També jo: a escombrar no em guanya
cap minyona de servei.

RAMON Si bé no cobra cap quarto
pel lloguer del magatzem,
no es pot queixar la mestressa,
mai 'via sigut tan net.

MIQUEL ¿Què et sembla de les modistes?

RAMON Que, en demanant-los-hi aquell,
diran que sí.

MIQUEL Tant de bo,
perquè, si no, ens tallarem.

RAMON Ho faríem sense dones.

MIQUEL L'efecte no és el mateix.

RAMON Bé, *ya se ve*...

MIQUEL — Disgustada
ne sortiria la gent.

ESCENA 3

Dits, PERET.

PERET — ¡Victòria! ¡Victòria!

MIQUEL — ¿Venen?

PERET — ¿Doncs, què us pensàveu de mi?
Els hi parlat de la pàtria,
ai, no, de la panxa, dic,
de les sossobres i angúnies,
de los temors i perills
que els que sense menjar es troben,
per força, deuen sofrir.
I, al traspassar mes paraules
les aurelles cap endins,
saltant-ne i fent giravoltes,
m'han donat lo plàcid sí.

RAMON — ¿I ja s'arreglen?

PERET — ¿Com fer-ho
si encar falten los vestits?
De seguida que los tinguen,
ho despatxen en un tris.

MIQUEL — A veiam si, com tu, en Jepus
sabrà ser persuasiu.

ESCENA 4

Dits, JEPUS.

JEPUS — ¡Hosanna! ¡Hosanna! ¡L'hem treta!

MIQUEL — És dir que tu…

RAMON — ¿I els vestits?

JEPUS — Venen detràs meu. ¡Quin modo
de convèncer jo ne tinc!
Me n'he anat a la que els lloga,

que soc un pintor li dic,
que hi plantat un gran taller
per fabricar uns figurins
amb l'objecte de portar
a Filadèlfia un carric.
(Al veure que tots riuen.)
Una espècie de llanterna
qual invent se'm deu a mi.

MIQUEL Fins ara no veig el modo
de poder-ho conseguir

RAMON Jo tampoc. ¿Quina vantatja
li ha ofert?

JEPUS Perquè li he dit
que, en deixant-me-los de franc,
ella n'obtenia aixís
poguer anar a Filadèlfia
sense gastar-se pistrinc.
De llavors ni una paraula
ni menos m'ha deixat dir.
De ficà'ls a la panera
ha dat ordre tot seguit...

RAMON No sé per què em sembla...

JEPUS ¿Què?

RAMON Que no tenen de venir.

JEPUS Ah, prou, prou, el cap hi poso.
No tardaran en ser aquí.
Veies tu lo que et dic ara:
si a la dona haguéssiu vist,
fins se li queia la bava
al pensar en l'instant feliç
que veurà marxar d'arròs
a Filadèlfia al seu fill

RAMON ¡Bona!

PERET ¡Ben pensada!

MIQUEL Em sembla
no venen.

JEPUS Ja són aquí.
(Entren dos homes amb una canasta de trajes. Los tres estudiants ballen de contents.)

PERET ¡Bravo!

MIQUEL ¡Bravo!

JEPUS *(Pels homes.)*
Que no us sentin.
(Als homes.)
Mireu, deixeu-los allí.
Bueno, ja estan. La propina
se vos darà al venir
a buscar-los.
(Se'n van los homes.)
¡De seguida,
nois!

MIQUEL ¡Avant!

RAMON ¡Vaja, enllestim!
(A JEPUS.)
Ves a buscar les cortines.

JEPUS No tardo un minut ni mig.
(Se'n va.)

ESCENA 5

Dits, menos JEPUS.

RAMON Ara hi penso, ¿i l'Antonet?

PERET Ja és nostre.

RAMON ¿Prò, segur?

PERET Sí.
Perquè no se m'escapés,
ben tancat a dalt lo tinc.
Ha estat bona l'amarrada;
que es casava avui, li he dit,
lo Marqués de l'Esbergínia,
un filharmònic dels fins,
i que tenia el capritxo
de volguer-lo protegir.

Escena 6

Mateixos, Tòfol.

Tòfol *(Mudat i amb sombrero de copa.)*
¿Què els hi apareix? ¿Què els hi sembla?
¿No vaig del tot ben vestit?

Peret La trona, home, hi és de massa.

Tofol ¿Sobra? No, senyor, jo et flic.
És com vaig als monuments
pel dijous sant a seguir.

Miquel Teniu d'anar descobert.

Ramon Traieu-se'l.

Tòfol ¿I com?

Peret *(Tirant-l'hi a terra.)*
Així.

Tòfol Això no està bé.

Peret *(Collint-lo.)*
¡Pobret!

Tòfol És fill de vídua, no en tinc
cap més. Me'n 'niré a desar-lo,
ja que no té de servir.

Miquel Poseu-lo en quansevol puesto.

Tòfol Que s'espatlli.

Peret *(Burlant-se'n.)*
¡És tan bonic...!

Tòfol No en tinc d'altre.

Ramon Doncs deseu-lo
i, aprofitant el camí,
de pas, porteu la pantalla
que per treballar us serviu.

Tòfol ¿Ai, ai, per què?

Ramon Deixeu-ho córrer.

Tòfol Bé, bé, vamos, m'hi convinc.
Però jo no puc portar-la.

PERET No heu de poder...

TÒFOL No.

RAMON Que sí.

TÒFOL ¿No veu que m'embrutaria
la millor roba que tinc?

PERET Té raó, va de les festes.

MIQUEL No t'hi arrambis.

PERET ¡Ui! Fugiu...

TÒFOL No m'ho daran entenent.

RAMON *(A PERET.)*
Porta-les-hi tu.

TÒFOL Això sí.

MIQUEL ¡Quin lacaio arreplegueu!

PERET Quan vulguis, jove lluït.
(Se'n van TÒFOL i PERET.)

ESCENA 7

RAMON, MIQUEL. JEPUS, de seguida.

MIQUEL ¿Per què les vols, les pantalles?

RAMON Serviran per fer el despatx.

JEPUS *(Sortint amb unes cortines.)*
Aquí us porto les cortines,
amb los cordills ja passats,
perque, d'eix modo, el posar-les
no em costi gens de treballs.

RAMON Mans a l'obra. ¿Dus l'escala?
(A JEPUS.)

MIQUEL Això és cosa d'un instant.

RAMON Fins sembla fet a propòsit,
posa la baga en 'quest clau.

MIQUEL Tira un xic pel cantó teu.

JEPUS Afluixa.

MIQUEL Amolla.

RAMON Ja està.
(Des de que RAMON diu «Mans a l'obra», s'han posat tots tres a col·locar la cortina des del primer bastidor de l'esquerra i terminen l'operació en 'quest moment.)
(A JEPUS.)
Tu marxes cap a arreglar-ho,
treballes aquí al detràs,
mentres acudeix la gent.

MIQUEL Mitja pesseta afluixant.

JEPUS Anem-hi.

MIQUEL Fes baixar aquelles.

RAMON I l'Antonet.

JEPUS Està clar.

RAMON Dona'ls pressa.

MIQUEL Que s'arreglin
en molt menos d'un instant.

JEPUS Deixa-ho per mi.

MIQUEL Que es posin
bé la roba.

JEPUS És natural.

RAMON I ben caracterisades.

JEPUS *(Anant-se'n.)*
Ho seran, noi, fins allà.
(Se'n va.)

ESCENA 8

RAMON, MIQUEL.

MIQUEL Cap a posar-me el vestit.

RAMON Quan estiguis, ja em duràs
la casaca. Ademés, porta
el lletrero.

MIQUEL ¿L'has pintat?

RAMON Sí.

MIQUEL ¿A on és?

RAMON Ara s'asseca
en el balcó del davant.
(Se'n va MIQUEL.*)*

ESCENA 9

RAMON, a poc, TÒFOL i PERET.

RAMON Si el negoci surt com sembla,
farem un Nadal molt gras.
(Surten TÒFOL i PERET, amb una mampara.)

TÒFOL Per què tenen de servir,
no ho atino, la vritat.

PERET Sou home que no veieu
a dues canes del nas.

TÒFOL I a quatre i a dotze.
Un cop, quan era soldat...

PERET A cent passos, un mosquit
se us tornava un carlinàs.

RAMON Deixa'l. Aquesta mampara
fes-la forta. Clava a dalt.

TÒFOL *(A PERET.)*
Ara em sembla que es burlava.

PERET (*Perquè ja està la mampara, que la posen al costat de la reixa com bastidor sortint*.)
¡Bé!

RAmon Ja tenim el despatx.
(A PERET.)
Ara tu, cap a vestir-te
i a tothom enllestir fas,
i que aquelles no s'adormin.

PERET *(Anant-se'n.)*
No tingues por, me n'hi vaig.

Escena 10

Ramon, Tòfol.

Ramon — ¿Ho veieu, per què serveix?

Tòfol — Qui s'ho havia de pensar.
Vamos, que les que no es pensen...
¡Que en tenen de món! ¡Ai!, ¡ai!
(Espantat al veure a Miquel vestit de municipal.)

Escena 11

Mateixos, Miquel.

Ramon — *(No veient a Miquel.)*
¿Què vos passa?

Tòfol — Ja estem frescos,
miri quin municipal.

Ramon — ¿A on?

Tòfol — Allí.

Miquel — No tremoli,
que soc tricorni de pau.

Tòfol — Ai caratsus, jo em pensava...

Ramon — ¡Que beneit!

Miquel — ¡Ha, ha!

Ramon — ¡Ha, ha!

Miquel — Té la casaca, el lletrero.

Ramon — Cap a fora, a col·locà'l.
(Surt amb el lletrero.)

Tòfol — ¿Sap que li pot constar cara?
¡De justícia disfressà's...!

Miquel — No pas a mi.

Tòfol — *(Convençut.)*
Com que té
totes les lleis a la mà.

RAMON *(Entrant.)*
Posar-lo i que s'hi aturés
la gent, ha sigut igual.
Fiquem-nos dins la casaca.

MIQUEL *(Mirant a fora.)*
¡Que badocs!

TÒFOL *(També mirant.)*
¡Quants encantats!

MIQUEL ¿Que no sents aquells, com piquen?

ELISA *(De dins.)*
Aquest vestit me ve gran.

PERET *(De dins.)*
Si és que mira tan delgado,
a mitja edat no hi veurà.

RAMON Nois, ¿això com marxa?

PERET *(De dins.)*
Bé.

ELISA *(De dins.)*
D'allò millor.

JEPUS *(Id.)*
Va endavant.

ELISA *(Id.)*
Jo semblo tot una reina.

MIQUEL ¿L'entrada ja es pot donar?

JEPUS *(De dins.)*
Sí, quan vulgueu.

PERET *(Id.)*
Per nosaltres...
(Id.)
Vinguen entrades i galls.

RAMON Vaja Tòfol a la reixa.

TÒFOL Me sembla que hi estaré mal,
amb una post a nivell...

RAMON Una tauleta.

TÒFOL Al calaix.
¡Àngela!
(Aprovant-ho.)

RAMON — Vaig a buscar-la.
(Se fica detràs de les cortines.)

TÒFOL — No sé com s'hi està, veiam.
(Se'n va detràs de RAMON.)

MIQUEL — *(A uns xicots que s'apiloten davant la porta.)*
Vaia, nois, aneu a estudi.

NOI — Si és festa.

MIQUEL — A passejar.

NOI — No em vull moure.

MIQUEL — Si t'hi vinc...

NOI — Si quadra el municipal.

TÒFOL — *(Sortint.)*
Està bé: són els dimonis,
m'hi encantat com un babau.

MIQUEL — Us costa poc.

TÒFOL — ¿D'on han tret
aquells taulons, los cavalls...?

MIQUEL — Els deixa un fuster amic nostre.

TÒFOL — ¿I per on los han entrat,
que jo no he vist que els passessin?

MIQUEL — Per la porta del detràs,
que dona en el celobert.
(Surten RAMON amb una taula i JEPUS vestit de Tiberi (emperador romà) amb una altra taula més petita.)

ESCENA 12

TÒFOL, MIQUEL, RAMON, JEPUS.

TÒFOL — *(Per JEPUS.)*
¡I que rebonic que va!

JEPUS — Més que vós de veterano:
brilla tot de dalt a baix.
(Han posat MIQUEL i RAMON les taules: la gran, al costat de la porta i la petita, dintre el reclam que fa la mampara.)

TÒFOL Quin goig, vestit d'aquest modo,
fent guàrdia a ca la Ciutat.

RAMON Tu, a dintre; vós, a la gàbia.

JEPUS Bueno.

MIQUEL *(Encarregant-ho a* JEPUS *que se'n va.)*
Ben seriós.
*(*JEPUS *fa que sí amb lo cap i desapareix tras les cortines.)*

RAMON *(A* TÒFOL*.)*
Aquí van
les entrades.

TÒFOL Cadascuna
tenen de pagar...

RAMON Dos rals.
(Va al despatx TÒFOL*.)*

MIQUEL *(Senyalant la porta d'entrada.)*
Aquí falta una cortina.

RAMON Tens raó.
(Cridant als de detràs de la cortina.)
Nois, un domàs.

MIQUEL *(També cridant.)*
Un cobrellit per portier.

TÒFOL *(Sortint.)*
¿Què voleu?

MIQUEL Res...

TÒFOL Però...

MIQUEL A dintre.
(Ficant-li.)

JEPUS Per si serveix, allà va.
(Tira per sobre les cortines un tros de llustrina i cau sobre les taules.)

RAMON Si tapava la panera.
Ve tan bé que ni pintat.
(Col·loquen als de dintre.)
¿L'entrada podem donar?

JEPUS *(De dintre.)*
Per nosaltres, sí.
(Crits i gran brogit a dintre.)

ELISA *(De dins.)*
I que caiguin
força duros al calaix.

TÒFOL *(Sortint.)*
Jo aquí dins no vui estar-hi.

RAMON ¡Bo!

TÒFOL Sens vendre's com no faig.
La reixa plena de gent
i fins me volen pagar.

MIQUEL Ja podeu començar a vendre.

TÒFOL Aixís, bueno.
(Torna a sortir.)
¿Diu que val
cadascuna disset quartos?

RAMON Sí.

TÒFOL Jo, per no equivocà'm...

MIQUEL Vaja, poseu's en caràcter.

TÒFOL *(Surt amb mitja pesseta.)*
¿Que és bona?

MIQUEL Sí, per llençar.

TÒFOL En plata, no hi entenc res,
si fossin quartos, arrai.

RAMON Canvi de papers, tu vens
i ell fa de municipal

TÒFOL ¿Que em disfressi de justícia?

MIQUEL ¿Per què no?
(Ja traient-se la levita.)

TÒFOL *(Espantat.)*
Déu me'n reguard.
Si m'exposava, en tancant-los,
que tingués d'anar al pal
per fer això, ve que em passava...

MIQUEL Jo us defensaré.

TÒFOL ¡Ca! ¡Ca!

RAMON És inútil.

MIQUEL ¿Doncs què fer?

RAMON Ben prompte estarà arreglat.
M'encarrego de sa plaça,
la meva, ell, i estem en paus.

MIQUEL ¿Però, com vols que s'expliqui?

TÒFOL Ningú me ha d'ensenyar,
faig petar jo cada claca...

RAMON *(Traient-se la casaca.)*
Enllestim.

TÒFOL *(Donant-li el gec.)*
Ja mirarà
de no clavar-m'hi cap solfa.
(RAMON se'n va al despatx.)

MIQUEL Vos falta un mocador blanc.

TÒFOL Semblaré un mosso de fonda.

MIQUEL Bé.

TÒFOL No en tinc.

MIQUEL Un de mocar.

TÒFOL *(Traient-se'n un d'herbes.)*
Els porto d'aquests.

MIQUEL Teniu.
(Dant-hi un.)

TÒFOL *(Mirant-se.)*
Que he tret la grossa, diran.

MIQUEL Moixoni, que ja ve gent.
(Parlant baix als de detràs de la cortina.)
¡Calleu!

JEPUS *(De dintre.)*
¡Cu-cut!

ELISA ¡Fet!

MIQUEL Prou n'hi ha.

Escena 13

Dits, un PAGÈS, *una* DONA *i un* NOI.

MIQUEL Da usted nomás una entrada.

PAGÈS Lo que me toca, caram.
El rètulo de allí dice
que los niños i soldats
tienen de pagar-ne media.
De yo i el xico una en fan.

MIQUEL Esto, habla con los soldados.

TÒFOL I como usted no lo és pas...

PAGÈS Si no lo soy, lo he sigudo
harà cosa d'uns trenta anys.

MIQUEL ¿I la senyora?

PAGÈS Em pensava
que les muqueres de franc.
Diu que a mitja pesseta
és la entrada general
i no dice res de dones.

MIQUEL También pagan.

TÒFOL Està clar.

PAGÈS Els daré mitja pesseta
per no tornar endetràs.

MIQUEL No puede ser.

TÒFOL No és borne.

PAGÈS No mirin prim, tant se val.

TÒFOL *(Arreplegant la mitja pesseta que li dona el* PAGÈS, *diu a* MIQUEL.*)*
Ja és mitja menos del compte.
*(*TÒFOL *parla amb lo* PAGÈS, *com volent dir que calli.)*

PAGÈS ¿Soy xico? ¿Quiere callar?
*(*MIQUEL *ha tret cadires i van entrant gent i prenent assientos se sent tocar una orgue al carrer.)*

RAMON *(Sortint del despatx, a* MIQUEL.*)*
Ves d'enganyar a l'organista,
això més gent atraurà.

MIQUEL *(Des del portal.)*
¡Mestre!

ORGANISTA ¡Muà!

MIQUEL ¿Que teniu ganes
de guanyar uns quants de rals?

ORGANISTA ¡Oui!

MIQUEL Doncs aneu-se'm de seguida
an el carril de Sarrià
i demaneu los neulers
de Don Josep Vertrallans.
Aquest paper que vos dono
de l'entrega és la senyal.
Porteu-los aquí, en venint,
se vos pagarà el treball.

ORGANISTA ¿Me'n ve, o de l'orgue?

MIQUEL Deixeu-la,
no anireu tan carregat.
(Se'n va el FRANCÈS i MIQUEL parla amb RAMON, que és al despatx.)
Ja en tenim.
(Cridant-lo des de fora el carrer.)
Ep, tu, noi, vine.
(Entra un NOI.)

NOI ¿Què vol?

MIQUEL *(Per les figures.)*
Ho veuràs de franc
i cobres una pesseta...

NOI ¿Què haig de fer?

MIQUEL Tocar.

NOI Ja està.
(Se posa a tocar.)
(La gent continua entrant. Un xicot vol entrar, MIQUEL li pren la gorra i la llença al carrer.)

TÒFOL Vaja, quitxalla, endarrere.

MIQUEL Així s'arregla.
(Ara li llença la gorra, la que se simula ha tocat a un SENYOR que passava pel carrer.)

SENYOR ¡Animal!
(Entrant dintre.)
Li faré perdre l'empleo.

MIQUEL Como quiera puede obrar.

SENYOR I encara vol insultar-me.
¡Indecent!

TÒFOL Això va mal.
(S'han anat apilotant gent al portal.)

MIQUEL Si el lenguaje no modera,
la torta le cuesta un pan.

SENYOR Les bravates no m'espanten,
no temo als municipals.
(Cridant, surt un municipal de veres.)

MUNICIPAL ¿Què passa?

TÒFOL Bona l'hem feta.

SENYOR Vostè em sembla més parlat.
És la deshonra del cos,
aquest.

MIQUEL ¿Jo?

MUNICIPAL No l'hi vist mai.

SENYOR El número vaig a prendre-li.
El vint.

MUNICIPAL El meu.

TÒFOL Que és estrany.
És allò del trenta-u,
es veu que són empatats.

MIQUEL *(Enraona baix amb el MUNICIPAL.)*
Endueu-se'l cap a fora,
después vos daré deu rals.

MUNICIPAL *(Al SENYOR.)*
Vingui amb mi, nos anirem
a trobar lo comandant.

SENYOR Jo no vull que quedi així.

MUNICIPAL Anem-se'n.
(A MIQUEL.)
Vinc pels deu rals.

MIQUEL Ja ens hem tret del cos un susto.

TÒFOL M'ho mirava a can pistraus.

MIQUEL *(Ha anat a mirar detràs de la cortina i baixa a parlar amb Tòfol.)*
Tot és a punt, acabem.

PAGÈS Vui entrar, que tinc molt tard.

MIQUEL *(A Tòfol.)*
Digueu-los que ara.

TÒFOL Senyors,
ja poden passar avant.
(A un noi del portal.)
¿Saps de lletra?

NOI Sí.

TÒFOL Llegeix-me
els ròtols del capdavall.
(Descorren la cortina que s'ha dit han posat i es veu un gabinet de figures de cera; sota de cada actor, hi ha un lletrero amb el nom del personatge que representa. Per això, van acudint més gent. En Tòfol explica al pagès qui són o volen ser les figures. Entra ara un senyor amb la seva senyora i un parell de nois.)

SENYOR 2 Jo que he vist les d'Inglaterra,
cap efecte me faran.

NOI (*Llegint*.)
Tiberio.

TÒFOL Era un carboner
del carrer de Cremat Gran
que de capità manaia
se vestia tots los anys,
i, com detràs les marruixes
la botiga li volà,
per Tiberi el coneixia
tota la gent del voltant.

NOI *(Llegint.)*
Anna Bolena.

TÒFOL L'Agneta,
bolera del Principal,
una dona molt reguapa
i amb uns ullarros de pam.

NOI *(Llegint.)*
Carlomagno, emperador.

TÒFOL L'han fet un xiquet massa alt.

PAGÈS És...

Tòfol — Home, en Carlos setè,
si no pot ser més pastat,
l'hem vestit d'emperador
que ni ell pensa en ser-ho mai.
Com que el ximple vol ser rei
a pesar dels desenganys.

Senyor 2 — Les que tenen a Inglaterra,
aquelles són naturals.

Tòfol — Aquest tarul·la m'empipa
i em puja la mosca al nas...

Noi — L'Antonet.

Tòfol — Vamos, no et cansis
de llegir, aquest no cal,
en mirant-lo, s'endevina
qui és el que està al davant.
Si fins sembla que ara toqui
les grans cançons de Nadal
i canti *El noi de la mare*
obrint-ne la boca un pam.
Impossible estar millor.

Noi — Abraham Lincoln.

Tòfol — Mussiu Urban,
un que es va aixecar amb la bomba
al torín, ja fa molts anys:
si te hay visto no me acuerdo,
encara té de tornar.

Senyor 2 — Per les d'Inglaterra, aquestes
són un nano amb un gegant.

Tòfol — I què tanta caramada,
¿què vol dir tant murmurar?

Senyor 2 — Home, que les d'Inglaterra
són el doble naturals,
que es mouen, que es manegen...

Tòfol — També aquestes, ja veurà:
toca una mica, Antonet.

Senyor 2 — Les d'allà toquen millor.

Tòfol — Sí... ¿i també parlen, babau?

Senyor 2 — No, perquè això no és possible.

TÒFOL Miri si ho és, capsigrany.
Canta, Antonet.
(L'ANTONET canta.)
¿Que no ho sent?
(Crits d'admiració entre els espectadors.)

PAGÈS ¡Ai, recoix!

ALTRES ¡Caram! ¡Caram!

SENYOR 2 ¿Què us admira? És molt senzill,
amb un ressort pel detràs...

TÒFOL De fè'l trossos i bocins,
si no se'n va, soc capaç.

SENYOR 2 *(Anant-se'n.)*
Ja estan bé, però a Inglaterra
sembla que siguin de carn.

ELISA Em ve un esternut... ¡Etxem!

TÒFOL *(Després de mirar a ELISA, diu al pagès, per dissimular.)*
¿Eh? ¡Jesús!

PAGÈS Jo no hi estat.

MIQUEL *(A un.)*
Vós, les figures no es toquen.

JEPUS Quin pessic, m'ha fet un blau.

MIQUEL *(A TÒFOL.)*
Se cansen tots d'estar drets,
que surti la gent i en paus.

TÒFOL *(A la gent.)*
Senyores, si els apar bé,
de sortir el favor faran.
(Veient que els actors que fan les figures se disposen a baixar dels seus puestos.)
Alto aquí, ¿que es tornen xinples?
Si a baixar arriben per cas
(Pel públic.)
aquests senyors que ara us miren...
demà Barcelona ho sap.
(Al públic.)
Dos ralets només l'entrada
per veure això pagaran,
si volen vagin pujant.

MIQUEL ¿No veus que ja l'han pagada?

TÒFOL — Tens raó, i han vist que és fals
i saben que és tot mentida.

RAMON — *(Surten del despatx.)*
Baixeu, nois, tot de seguida
que jo hi fet no sé quants rals.
(Tots baixen del tablado i es posen a saltar i brincar amb crits d'alegria.)

JEPUS — Un poc ara de salteri.

ELISA — Antonet, da-li amb els balls.

PERET — I demà, torrons i galls,
que ens espera el gran tiberi.

TÒFOL — *(Al públic.)*
Si no volen que a la porra
tiri a un pegot la justícia,
que he fet això sens malícia
ja vostès ho faran córrer.
(Toca l'ANTONET i s'entreguen els estudiants a la dansa.)

Fi del passatemps.

(Per les figures de cera, pot anyadir-s'hi lo següent.)

NOI — *(Llegint.)*
Balmes.

TÒFOL — Savi de debò.
Un home de talent gran
Que, sobre el modo de fer
les llangonisses com cal,
va escriure amb lletra inglesa
lo més bonic dels tractats.

NOI — *(Llegint.)*
Lucrecia Borgia.

TÒFOL — L'Amàlia
Boja, una dona que va
pels carrers de Barcelona
de dia amb estrenyecaps.

NOI — Napoleon.

TÒFOL Vaia un brètol.
Després que se'n va emportar,
sens deixar-nos-en ni una una,
les llànties de Montserrat,
va volguer clavà'ns la plepa
dels duros de dinou rals.
(*Per un altre*.)
Lo Carnestoltes del Born,
l'espardenyer, ja se sap.

NOI Floridablanca.

TÒFOL És el negre
de la Riba, a veiam,
us heu embrutat la gorra.

PAGÈS No hi veig res.

TÒFOL Ja us hi he atrapat.

PAGÈS Com d'aquest modo als pagesos...

TÒFOL Fem el negre saludar.

NOI El Cardenal Richelieu.

TÒFOL Us ho diu en castellà.
El pare Claret de gala
vestit de pontifical.
Un teixidor de Sallent,
per fer doctrines gran cap.
Un camalluent dels vostres,
aquí teniu un company.

¡Via fora, sometent!

Inspiració patriòtica en un acte i dos quadres original i en vers, o Loa en un acte i en vers, per Rossendo Arús i Arderiu

1875

Persones

CATALUNYA	Enriqueta Echenique
BARCELONA	Carmen Mentom
GERONA	Mercedes Coello
LLEIDA	Catalina Tomàs
TARRAGONA	Antònia Martínez
LO SOMETENT	Juan Bertrand
GENI DE LA MALDAT	Miquel Pigrau
UN MISSATGER	Emili Graells
PATGE 1	Joan Perelló
PATGE 2	Josep Casellas
UN CABECILLA CARLISTA	Joan Carnila

MISSATGERS 1, 2, 3 i 4

L'ABUNDÀNCIA, homes de sometent i carlistes

Acte únic

Gòtic saló de lo castell senyorial de Catalunya. Son aspecte, grandiós però pobre, sens un moble ni un adorno. A la paret dreta, la llar amb l'escó; a l'esquerra, trono amb dosser; deuen muntar-se tres o quatre esglaons. Dissipa la negra foscor que regna una llàntia que penja del sostre. Un gran finestral al fondo. Porta d'entrada a la dreta i una a l'esquerra, que va a l'interior.

Quadre i

Escena i

Sometent dormint en l'escó. patge i, *patge* 2.

Patge i — Com te deia, veig la cosa
tant i tant embolicada
que me pareix que d'aquesta
difícil serà aixecar-se'n.
Ves allà on vulgues, no trobes
més que penes i desgràcies.

Patge 2 — És cert.

Patge i — I per a deixar
la mesura ben casada,
la misèria, amb son corteig,
via fa vers esta casa.

Patge 2 — ¿Com ho saps?

Patge i — Fa poca estona,
ara mateix, m'ho contava
un que esporuguit l'ha vist
entrar en nostra comarca.

Patge 2 — ¿I venia cap aquí?

Patge i — Amb afany, apressurada.

Patge 2 — ¿Com ho prendrà Catalunya?

Patge i — ¡Pobra d'ella! ¡Desgraciada!

Patge 2 — ¡Oh!, li sobren los recursos
per a privar-li l'entrada
si tal cosa n'intentés.
¡No n'entrarà!

Patge i — ¡Com t'enganyes!

Patge 2 Té medis de resistència
si d'aquí vol allunyar-la.

Patge 1 ¿Com ho fa, per detenir-la,
per a son pas oposar-se?

Patge 2 Convocant a los seus fills.

Patge 1 Sa veu no serà escoltada.

Patge 2 Si de les glòries antigues
els hi treu la recordança...

Patge 1 ¿En les glòries vols que pensi?,
¿vols que es fixi en les hassanyes,
quan temps fa que ni sisquera
se recorda de sa mare?

Patge 2 El poble antes...

Patge 1 És que el poble
d'abans no és el poble d'ara.

Patge 2 Tot perdut, doncs, tu t'ho mires.

Patge 1 Que m'equivoqui Déu fàcia.
Mes ¡ai!, que lo cor no s'erra,
quan pensa mal, cap vegada,
puix pareix que l'avís dona
perquè nos posem en guàrdia.
I si els temors que s'abriguen
sota els plecs de la meva ànima
la fréstega realitat
vingués a fer-los palpables,
prega per nostra senyora,
tan bondadosa i tan santa,
prega perquè quedi lliure
de la tempesta que amaga
fer-la caure sobre d'ella
la maldat amb crudel sanya,
tempesta que borraria
d'eixa terra fins lo rastre.
¡Ai llavors de Catalunya!,
i ¡ai!, també, ¡ai de nosaltres!

Patge 2 Passos sento.

Patge 1 És Catalunya.
No diguem cap més paraula,
¡la palidès de son rostre
sa angústia que bé retrata!
Deixem-la sola.

Patge 2 — No hi queda.
¿I aquest?

Patge 1 — No punxa ni talla.
Fa molts anys que s'adormí
i, si no el criden, no s'alça.

Escena 2

Dits. Catalunya abatuda.

Catalunya — No és possible suportar
tanta pena i desconsol,
no és possible que una mare
alenti patint com jo.
Tenir per suprema ditxa
poguer emmirallar-se amb goig
de sos fills en la mirada,
de sos ulls al resplendor,
i haver amb esglai d'apartar-se
amb pas febril, pressurós,
al veure que ses pupil·les
despedeixen raigs de foc,
que en un mar de sang es neguen,
que venjança diuen sols.
¿Aquests són los fills que un dia
humillaren a tothom?
¿Què resta de mes grandeses,
de mon passat esplendor?,
¿que la victòria caigué
a ses plantes de genolls?,
¿que si la mare l'anhel
hagués tingut, pretensiós,
de portar una corona
que il·luminés tot lo món,
al cel pujaven ardits
i arrancaven amb valor
les estrelles a grapats
i del seu assiento al sol?
No són aquests los que em feien
de ventura eterns los jorns.
Ara venjatius, perversos,
amb cos de tigre ferós,
se maten los uns als altres,
s'assassinen amb rancor

i els dies de ma existència
me tornen sigles de dol
sens que tingui ni esperança
de calmar el meu desconhort.
Aquest palau que albergava
d'una riquesa el tresor,
santuari de mes victòries,
temple august de sants records,
ha devengut en alberg
de pobresa i desconsol;
al contemplar despullades
ses parets, que en altre jorn
menaçaven desplomar-se
amb lo pes abrumador
de tants trofeus conquistats
en los confins més remots,
se'm nua el pit i acudeix
a mos ulls lo plor a doll.
¡Aplaca, Senyor, tes ires,
que ja he begut fins lo fons
el calis de l'amargura,
la copa de lo dolor!
La felicitat no vetlla
ja del meu poble la son,
que aquest silenci que regna
és silenci de la mort.
Me pareix que sento passos
ressonant-ne per 'quí a prop.

Escena 3

Catalunya, *patge* 1, *luego, quatre missatgers.*

Patge 1 — Quatre cavallers, senyora,
missatgers de vostres filles,
ne pretenen veure-us.

Catalunya — Que entrin;
fes-los entrar de seguida.
¿Què serà? En secrets i dubtes
lo meu pensament s'abisma.
¿Què motiva que en esta hora
feu entrada en mon palau?
A mes filles, ¿què els hi passa?
¿Els amenaça algun dany?

Missatger 1 Si la vènia em concediu,
daré-us compte.

Catalunya Pots parlar.

Missatger 1 Vaig a fer-ho i mes paraules,
per lo vostre anhel calmar,
feu-se càrrec que les diuen
al mateix temps mos companys,
pues per idèntic objecte
venim tots a molestà'us,
ja que, contant-ho un a l'altre,
ens-e n'hem pogut fer cas.

Catalunya Cuita, digues, que t'escolto
amb l'afany que et pots pensar.

Missatger 2 Les vostres filles, senyora,
fins aquest regi palau
envien sos missatgers
vostre auxili demanant.
Ses dilatades comarques,
orfes tant temps de la pau,
sofreixen lo jou despòtic
del geni de la maldat.
Les cantúries que s'alçaven,
dictades per l'amor sant
que sempre la pàtria inspira
a qui és d'ella bon vassall,
han fet lloc als crits de ràbia
que, per muntanyes i plans,
ressonen com fer udol
a panteres escapat.
No busqueu ja les fumeres
que es perdien per l'espai,
que galanes despedien
de la indústria els campanars;
lo resplendor sí veureu
de l'incendi més voraç,
que fins pareix que la terra
en cendra té de tornar,
promogut per la venjança
que fa caure los seus llamps
per deixar lo territori
com lo palmell de la mà.
Ja ningú no se recorda
que existeixi lo treball,
la negra pols de l'oblit

la seva capa estén ja
per les eines que algun dia
s'hi tingué respecte sant.
A turbes, los malfactors,
per los boscos i les valls,
lo que no s'endú la guerra
no s'escapa de ses mans.
Una feina sols ocupa
al poble lo temps vacant
entre la lluita d'avui
i la que hi haurà demà
i és afilar-ne los tremps
dels instruments de matar.
Fins pareix que l'aiga prengui
lo roig color de la sang,
los cadàvers, sens mortalles,
jauen estesos pels camps.
L'atmosfera que es respira
son alè té envenenat.
La claror del vast incendi
vermell lo cel fa tornar.
I als desastres de la guerra,
que d'escoltar acabau
i per no ser-vos molest
condensar he procurat,
anyadiu que ja s'acosta,
pressurosa i a bon pas,
amb son corteig de desgràcies,
la tètrica, horrible, fam.
Les comarques se despoblen,
aquells que tenen, se'n van,
a la misèria lo poble
desfallescut no combat.
Si un remei miraculós
no surt de les vostres mans,
si no envieu de seguida
uns recursos sobrehumans
que les treguin del conflicte,
vostres filles quedaran
sense gens de territori,
sense cap dels seus vassalls,
i lo que ha sigut fins ara
lo regne que han governat
serà un desert sense límits,
serà un cementiri vast.

Catalunya ¿Auxili de mi pretenen
per remei de los seus mals?
Transmetent tu sos desitjos,
un esforç m'has demanat.
Mes l'esforç, ¿com puc jo fer-lo
i què és lo que tinc per dar?

Missatger i Vostres paraules, senyora,
no les comprèn lo meu cap:
si a vós venen vostres filles,
és perquè en perill estan.
Penseu que la seva vida
dependeix del nostre pas.

Catalunya ¿T'has cregut de que parlessis
hi havia necessitat?
¿No coneixes que una mare,
amb l'aire que es fa al passar,
endevina los sospirs
a los seus fills escapats,
si els engendra l'alegria
o si del dolors són ais...?
Dins del cor de cada mare,
s'hi troba un ull perspicaç
que llegeix de los seus fills,
com si els tingués al davant,
los recòndits pensaments
que s'amaguen en son cap.

Missatger i Fundada era ma sorpresa,
vostres mots ho diuen clar.
Sent-ne lo cor d'una mare
d'essències perfumat vas,
d'amor urna sacrosanta
on se guarda en poc espai
tot l'aire que necessiten
los seus fills per respirar,
¿com se calla vostra boca
a la demanda d'afany?,
¿com és que el defalliment
vos fa estar amb lo cap baix?,
¿com no surt de vostre cor
esforç sobrenatural?

Catalunya Calla, calla, no segueixis,
¿no veus que m'estàs matant?
¿Patirien ja mes filles
si el remei fos en mes mans?

Missatger i ¿Per quan guardeu los tresors
que enterrats té aquest palau?

Catalunya ¡Pobre castell, no et coneixen,
quan t'insulten sens pietat!
¡Pobra mare, quina paga
a ton carinyo constant!

Missatger i Oblideu-ne mes paraules,
si ofensa en elles trobau,
no les he dites, senyora,
lo vostre perdó reclam.

Catalunya Lo tens ja, perquè parlaves
amb l'anhel del bon vassall,
d'altre modo no devia
tolerar fet consemblant.
I per desfer-te lo dubte,
si és que lo tinguis encar,
fes que la teva mirada
se fixi en lo teu voltant.
¿Respira més que pobresa
esta sala del palau?
Si és la règia la que mires,
les altres, ¡com estaran!
Per acudir de mes filles
a les penes i als afanys,
les riqueses que guardava
des de los sigles passats
una a una les hi dades
fins que no n'ha quedat cap.
I avui que sola me trobo,
que no em resta per atzar
ni una sombra de grandesa,
ni una espurna d'aquells raigs
que daven forta potença
a mon poder colossal,
avui se troben mes filles
en un cas desesperat
i a mi venen en demanda
d'auxili sobrehumà.
De lo conflicte en què es troben,
per treure-les, ¿com ho faig?
¿Què no faria una mare
per calmar los seus afanys?
Si és per salvar-les precisa,
jo els hi donaré ma sang

(Se senten crits i esvalot.)

¿Sentiu? ¿Què és lo que motiva...?
Aneu-se'n-vos a informar.

Missatger 1 *(Va fins a la porta. Retrocedeix.)*
És inútil, vostre patge
compareix aquí anhelant.

Escena 4

Dits. Patge 1.

Patge 1 *(Assorat.)*
Gran turba de foragits
que van capitanejats
per un home el més sinistre,
de patibulària faç,
en tropell de fer acaben
entrada en vostre palau.
Hem intentat detenir-los
mes tot ha sigut en va,
que, sens respecte ni mires,
nos han tret del seu davant;
lo compacte grup que formen
hem pogut atravessar
venint corrents a avisar-vos
perquè us salveu mentrestant
que, protegint la fugida,
morim com a bons vassalls.

Missatger 1 Nostres pits també muralla
seran.

Missatger 2 Sí.

Missatger 3 i 4 Sí.

Catalunya No me'n vaig.
Agraeixo intents tan nobles,
mes fora mengua acceptar-lo.
Mai no ha fugit Catalunya
ni de fugir sabrà mai.

Missatger 1 Preparem-se a la defensa.

Patge 1 Pugen.

Catalunya Que vinguin.

Patge 1 Ja és tard.

Escena 5

Dits, Geni de la Maldat.

Geni — No hi vist porta més guardada.

Missatger i — ¡Enrere! ¡No passaràs!

Geni — *(A Catalunya.)*
Si a la gent que et vingui a veure
la reps de manera tal,
de debò jo t'asseguro
de visita no en tens cap.
¿Que m'hi tindré d'estar gaire?

Catalunya — Passa.

Geni — ¿Com?

Catalunya — ¡Deixeu-lo!

Missatger i — ¡Mai!

Geni — ¡Bé!

Catalunya — ¡Missatger!

Missatger i — ¡Oh! ¡Senyora...!

Catalunya — Vos ho mano: ¡obriu-li pas!

Geni — Has fet bé així de manar-ho
perquè... vamos, de vritat,
de mica en mica cansant-me
me n'anava jo per graus,
i si dura gaire més,
¡què et diré!, sols un instant,
feia muntar els meus satèl·lits
i hi havia un daltabaix,
cosa que, com pots pensar-te,
m'haguera sapigut mal,
tant més trobant-te com ara
en què no saps on girar
amb la ratxada de penes
i pluges de malsdecap.

Catalunya — Sapiguem-ne de seguida
què et porta a lo meu palau
i no oblidis que se'm tracta
com tractar a una dama cal.

Geni — No t'apressuris que el món
amb un dia no es feu pas.
Pel que toca al tractament
que m'exigeixes… ¡ha…, ha…!
No em facis riure, que és massa
tractar-te com ara faig.

Missatger i — ¡Oh! ¡Basta…! Serà aquest ferro
de la teva boca el pany.

Catalunya — ¡Missatger!

Missatger i — Que així us faltin
no és possible tolerar.

Catalunya — A mi m'ho diu i m'aguanto.

Missatger i — Mes…

Catalunya — Calla. Segueix avant.

Geni — Algun refresc necessites
per rebaixar-te la sang.

Catalunya — Desprècia tan vil ofensa,
so jo qui de tu ho reclam.
Si, a més que moure agravis,
altra cosa t'ha portat,
demano que me la digues.

Geni — Serà cosa d'un instant
si logres que aquests moderin
son cor baronil i brau,
és a dir, no interrompint-ne,
com fins ara, a cada pas.

Catalunya — Digues lo que te paregui.

Geni — Doncs així…

Catalunya — Pots començar.

Geni — Anem-hi: poques paraules
per l'assumpto bastaran.
És inútil dir qui so
perquè conegut m'hauràs,
mes, per si m'equivoqués,
crec del cas anomenà'm,
ja que, no havent qui em presenti,
me tinc jo de presentar.
An a mi lo nom se'm dona
del Geni de la Maldat

i so jo qui ta comarca
devasto ja fa tres anys.
Vaig sembrar-hi la llavor
de l'odi més infernal
i va dar tan bona grana
que després n'ha fet brollar
una guerra desastrosa
que el seu fi no veuràs mai.
Mes ara que per l'incendi
dels meus devastadors llamps
s'han tornat en munts de cendra
les cabanyes i palaus,
que los boscos no existeixen,
que corre cap a los camps,
furiosa per embassar-s'hi,
a torrentades, la sang,
que los teus fills que no empunyen
lo fratricida punyal
abandonen ses morades
sens girar els ulls en detràs,
ara que ja teu no resta
de territori ni un pam,
que ni un fill ve en ta defensa,
que no et queda ni un vassall,
ara és l'hora que abandonis
per a sempre aquest palau,
que la teva successora,
que ha fet entrada reial
en lo que los teus dominis
han estat fins eix instant,
per mi ben acompanyada
ha vingut i espera a baix
que te'n vagis per venir-ne
en lo teu trono a sentà's.

Catalunya ¡Il·lús! ¡Cego! ¡Temerari...!
¿Com això te pots pensar?
Per arrancar-me d'aquí,
la vida deus arrancà'm.

Geni Per no passar a vies de fet,
per això t'aviso abans.

Catalunya An el poble cridaré
i al veure'm en perill gran...

Geni El mateix que no et sentís,
dels teus crits no farà cas.

Jo el conec més bé que tu
i el que és jo, no em puc errar.
Mes, perquè de ma clemència
no puguis dubtar-ne mai,
t'otorgo lo temps per rebre
aquest altre desengany.
Justament los missatgers
que es troben al teu davant
són enviats per tes filles,
per ells mateixos pots dar
les ordres a fi que vinguin
amb sos pobles sens retard,
per a treure't del conflicte
que de sortí'n no ets capaç.
¿Vols veure més bona prova
de ma generositat?
És digna de ma noblesa
tan cavalleresc arranc.
Prò també dec advertir-te
que, si es passa sols un quart
i d'alçar-se entre lo poble
preparatiu no en veig cap,
aquí vinc a marxes dobles
i, si a bones no te'n vas,
sense compliments t'abraso
calant foc a lo palau.
¡Ah!, t'aviso: la misèria
no es mourà per res de baix.

Escena 6

Catalunya, *missatgers* 1, 2, 3 *i* 4, *patges* 1 *i* 2.

Missatger 1 Com, Senyora, heu pogut...?

Catalunya No és hora d'exclamacions
que em farien perdre el temps,
i guanyar-lo ens convé molt.

Missatger 1 Esperem, per a complir-les,
les vostres ordres tan sols.

Catalunya En los cavalls que heu vingut,
hi munteu sobre d'un bot;
tota la brida donau-los
i, si paren lo galop,

los claveu, sense clemència,
en el ventre els esperons.
Res hi fa que en la carrera
rebentats ne caiguin morts
si no es trobeu ja de les terres
de mes filles ben a prop.
Quan sigueu en la presència
d'aquells trossos del meu cor,
feu'ls saber de correguda
ma desgràcia i mon afront,
de què sou bons testimonis
pel passat ara fa poc.
Els direu que n'és precís
que intentin suprem esforç
per veure si lograr poden
a sos pobles alçar en host,
que, si surten amb la seva,
de pressa los juntin tots
en los pics de Montserrat,
on marxo sens dilació,
per a amb ells borrar la taca
que s'ha fet al meu honor
i per a deixar sentada
la seva honra en lo seu lloc.

Missatger 1 Lo llamp no corre, senyora,
com nosaltres tan veloç

Catalunya Aneu.

Missatger 1 Déu vulgui que així
quedi salvat vostre nom.

Escena 7

Catalunya, patges 1 i 2, Sometent dormint.

Catalunya *(An els patges.)*
¿A seguir-me disposats
vosaltres dos vos trobeu?

Patge 1 Allí on vagi la senyora,
allí naltres anirem,
tant si munta al paradís
com si davalla a l'infern.

Catalunya — Servidors encara em queden.
La meva sort tan crudel
no és com jo me pensava
ni com l'ha pintada aquell.
Mes no corre el temps, que vola,
amb mes filles anar dec.
Que ne surti la bonança
d'esta prova faci Déu.
Res temo, i amb vostra companya
porto l'escut més fidel.

Patge i — Abans que arribar a vós,
si algú tal cosa intentés,
per sobre nostres cadàvers
tindria de passar ell.

Catalunya — No sé anar-me'n sens que dongui
a lo palau nou adéu.
Vosaltres, augustes voltes,
vosaltres, negres merlets
que de goig tantes vegades
haveu vist los missatgers
quan la glòria llum vos dava
amb son fulgor tan intens,
quan los trofeus victoriosos
acudien en tropell,
quan d'aquí feia la fama
sortir-ne la seva veu...
Se'n va la vostra senyora,
ple lo cor de sentiment,
en busca de los seus fills
que, si no escolten sos precs,
an aquí les seves plantes
no hi ressonaran mai més.
Adéu, palau que resguardes
mos records de l'antic temps.
No adéu per sempre... jo espero...
Fins a la tornada, adéu!

Patge i — Adormit aquí se queda,
¿que vingui vós no voleu?

Catalunya — És veritat. Noi, ¡desperta!,
i me'n distreia, ¡pobret...!

Patge i — Ah, ¿sou vós?

Catalunya — Cuita.

Sometent — De pressa...
Senyora, intranquil·la us veig.

Catalunya — Com no estar-ho si les penes
m'afligeixen en extrem!

Sometent — Qui us les causa?

Catalunya — ¿Què pots fer-hi
tu en contra?

Sometent — Ira de Déu!
Siga qui es vulla, senyora...
i l'aixafo, pobre d'ell!

Catalunya — D'aquesta règia morada
no fa gaire que m'han tret...

Sometent — Mes ¿qui?, ¿qui? Digueu son nom,
no necessito res més.

Catalunya — El que, vil, en mos dominis
n'ha mogut lluita sangrent,
el que em mata los meus fills,
el que d'odi el foc n'encén,
el que n'ha portat pertot
l'incendi, robo i saqueig,
lo geni malvat que, amb ràbia,
contra mi aboca l'infern.

Sometent — ¡Ingrata...! ¿I vós me donàveu
lo nom de fill...?

Catalunya — ¡Oh!, perquè...

Sometent — ¡Vós mai no m'heu estimat
ni estimar-me vós sabeu...!

Catalunya — ¡Blasfemes!

Sometent — Si m'estiméssiu,
m'hauríeu tingut present,
que és en les hores d'angúnia
quan als amics s'acudeix.

Catalunya — Mes, ¡si són tantes les penes!,
¡si el dolor és tan intens
que per més que tu volguessis
en tes mans no està el remei!

Sometent — ¡Que us deia ma veu irada,
fa poc, «ingrata» heu sentit!
No em desdic de lo que hi dit,

vos ho dic altra vegada.
De mon gloriós passat
no haig de fer-vos-en la història,
que de fixo en la memòria
lo deveu tenir gravat,
que si bé, per negra sort,
no mostreu amb mi confiança,
de los fets de ma pujança
vós ne guardeu lo record.
¿Qui és el que, quan a la llei
se proposava mancar,
los genolls feia doblar
an el seu davant al Rei?
¿Qui, quan l'host estrangera
entrava per villania,
esclavisar-vos volia,
tornar-la feia endarrere?
¿Qui, seguint la noble feina
de borrar-ne la injustícia,
vos lliurà de la malícia
i dels odis d'una Reina?
¿Qui dels lladres malfactors,
escudats en les revoltes,
no una, sinó mil voltes,
vos salvà dels seus horrors?
¿Qui n'ha fet parar les guerres?
¿Qui us és l'escut de palau?
¿Qui n'ha retornat la pau
per los plans i per les serres?
Recorriu a la memòria,
on hi deu estar gravat,
ja que jo de mon passat
no dec fer-vos-en la història,
i nos respon incontinent
que, per calmar la vostra ànsia,
sempre la pau i abundància
han nascut del sometent.

Catalunya — És cert, i jo m'afanyava
per mos mals buscant remei…

Sometent — Quan jo pel vostre servei
moriria.

Catalunya — M'ofuscava
en busca de salvació
i dels embulls no sortia

quan tan a prop la tenia,
no mereixo el teu perdó.

SOMETENT Ne lograré la venjança
de vostres oblits, senyora,
tan bon punt com soni l'hora
del dolç crit de benaurança.
Marxo.

CATALUNYA Vinc amb tu.

SOMETENT ¿Per què?

CATALUNYA Amb mes filles hem quedat
trobar-nos a Montserrat.

SOMETENT Doncs allí me'n vaig també.
¡El trabuc! ¡Duu la senyera!
*(Dant un pend*ó al PATGE.*)*
Dintre poc ja sou salvada,
que la pau està amagada
entre els plecs d'esta bandera.
Quan vulgueu.

CATALUNYA Ben condolida
de tu m'ausento, palau,
crec tornar si a déu li plau.

SOMETENT ¿No heu de tornar? De seguida,
és joc de molt poques taules.
¡Anem allí, batallada!,
i la cosa està acabada.
En marxa i fora paraules.

QUADRE 2

País muntanyós i, en quatre pics de la muntanya, los quatre penons de les províncies catalanes, i, als peus d'ells, poble ensopit. Un vell campanar amb corda i campana i un piló de terme.

ESCENA I

BARCELONA, GIRONA, LLEIDA i TARRAGONA.

BARCELONA La impaciència me devora
pel que tarden en venir,
jo voldria que corressin
amb les ales del desig,

cada minut que transcorre
me sembla que en passen mil.
¡Mes no m'enganyo! Mireu-se'ls,
anem-los a conseguir.
(Se'n van.)

Escena 2

Geni de la Maldat.

Geni — No tindré que penedir-me
de ma generositat,
ensopits dormen los pobles,
ningú podrà despertà'ls,
i lo fet m'immortalisa
i demostro so un gran cap,
perquè faig veure que dono
i no dono ni un borrall.
¡Ah, Catalunya!, per fi
te veig caiguda en mes mans,
ja no et queda ni esperança
de que te puguis salvar.
Allí veig los missatgers
que amb elles estan parlant,
serà lo millor amagar-me
i sortir quan siga el cas.

Escena 3

Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona. Missatgers 1, 2, 3 *i* 4.

Barcelona — Haveu sigut portadors
de desgràcies i pesars,
l'auxili que reclamàvem,
nostra mare ens el deman,
que en perill està de caure
en conflicte dels més grans.
Anem, anem, per lliurar-la,
és poca la nostra sang.
Ella confia que el poble,
com sempre, la salvarà,
a veure si nostres precs
consegueixen despertà'l,

que, si en sucumbeix la mare,
de nosaltres, ¿què serà?
¡És inútil, no es desperta!
¡De nosaltres no fa cas!
¡Catalunya vos demana!

Escena 4

Dits, Catalunya, Sometent, patges 1 i 2.

Catalunya — Cessin ja los teus afanys,
que, ingrata, a l'oblit donava
al que ens podia salvar.

Sometent — Senyora...

Catalunya — A tothom vui dir-ho,
això el meu càstig serà.

Sometent — *(Al patge.)*
Busca'l i sobre la pedra
poses d'herbes un manat,
i quan sentis batallada...

Patge 1 — Vinga de seguida el flam.
¿Que et penses que no me'n recordo,
de com ho fèiem abans?

Barcelona — Buscàvem una formiga
i teníem un gegant.
¡No pensar-hi!

Catalunya — Sort encara
de que no hagi sigut tard.

Escena 5

Dits, Geni de la Maldat.

Geni — Ja et deus haver convençut
de que no tens remissió,
que lo teu poble no trenca
ni per res la seva son,
que per sempre aquesta terra
te roba la teva sort.

Tens desgràcia, ¿què hi faràs?
Mes, per més que ho senti molt,
no et dispenso de que caiguis
a mes plantes de genolls.
¿Te burles de lo que et dic?,
¿no fas cas de mes raons?,
¿te'n rius?, ¿t'has cregut que algú
pot salvar-te...?

Catalunya — Sí.

Geni — ¿Qui?

Sometent — Jo.

Geni — ¿Tu?

Sometent — ¿Et resisteixes a creure
com un ser desconegut
deixar-te intenta vençut?
I és que tu ja no recordes
que dels filats de sissanya
que n'ha estès la teva manya
n'he romput sempre les cordes.
I és que tu...

Geni — No prossegueixis.

Sometent — ¡Ah, ja saps amb qui les heus!

Geni — No, com denoten tes veus,
enorgullit t'envaneixis,
lo que és aquesta vegada,
heu caigut en la ratera.

Sometent — Ja veuràs la que t'espera
al tocar una batallada.

Geni — No el veus allí? Mira el poble.
¿Qui el traurà de sa atonia?

Sometent — El mateix que un altre dia
vindrà aquí valent i noble.

Geni — Toca!

Catalunya — Toca!

Barcelona — Sí.

Sometent — No és llunya
l'hora que lo cor demana,
que diu aquesta campana

«llibertat per Catalunya».
Ella espanta los tirans
que an el país oprimeixen,
que a son so sempre acudeixen,
enardits, los catalans.
¡Diví so que, com guspira,
inflama lo patri ardor!
Ja veuràs, a son clamor,
com tots venen.

MALDAT ¡Ca!

CATALUNYA ¡Sí!

SOMETENT ¡Mira!

(Toca. S'alça el poble i se senten campanes per tot arreu. Animació i entusiasme. Lo PATGE *encén una foguera en lo piló del terme i cada missatger una a davant de cada pendó en les roques.)*

GENI (¡Que és estrany! ¡S'han despertat!)

SOMETENT Ja els tenim aquí la vora.
Mor de ràbia, que ha dat l'hora
de salvar la llibertat.

GENI ¡Oh!, el furor de ma venjança
ben prompte coneixeràs.

SOMETENT Ai de tu, si lo teu pas
la via del poble n'alcança.
Catalans, aquí us congrego,
dels prínceps manca la llei,
que se troba vostra pàtria
en un perill imminent
i tot bon fill a sa mare
de salvar-la té el dever.
Heu acudit pressurosos
de la campana a la veu,
lo mateix que nostres avis
ho feien en l'antic temps.
Caieu sobre los malvats
com si fóssiu llamps del cel,
que a vostre pas s'estremeixi,
esporuguit, l'univers,
no en va respiren les brises
del Montserrat i Montseny.
Catalans, ¡desperta, ferro!
¡A la lluita, sus, valents!

Que ne bullin les fogueres,
desplegada siga al vent
la bandera de Sant Jordi,
de la pau tant sols la veu
pertot porti la campana.
¡Via fora, sometent!
(Marxen tots, cada grupo de poble amb la matrona que representa la respectiva província. Catalunya, lo Sometent i els patges per dalt. Entusiasme i alegria. Les campanes toquen, lluny.)

Escena 6

Geni de la Maldat.

Geni — No sé per què, sens volguer-ho,
a dins del cor tinc recel,
vui no pensar-hi i em moro,
al sentir aquestes veus.
Res dec témer: ma puixança
contrari no reconeix,
mes, ¿per què, doncs, al tocar-ne
la campana a sometent,
d'aquest modo em martirisa
amb un dolor tan intens?
(Crits de «Via fora!», dintre.)
Crits se senten... aquí venen.
(Se senten algun tiros.)
¡Fugim...! No... que són dels meus.

Escena 7

Dits, una patrulla de carlistes manats per un Jefe.

Geni — Companys, de vostre valor
espero l'esforç suprem.

Jefe — Lo que tens de fer és fugir-ne,
que, si et troben, ja estàs llest.

Geni — ¿Què escolto? ¿Voleu que fugi?
¿Vosaltres m'ho proposeu?

Jefe — Bé, bé, no estem per romanços,
cames ajudeu-me, ¡anem!

Geni — ¿El sometent vos espanta?

Jefe — L'esperarem, si coneix.
(Fugen.)

Escena 8

El Geni de la Maldat.

Geni — ¡Abandonat de tothom!
¿Per salvar-me, què dec fer-ne?
(Cessen les campanes.)

Escena 9

Tots.

Sometent — Ja et deus haver convençut
de lo que ara poc te deia,
que los teus infernals llaços
te los hi trencat, com sempre.

Geni — Tan aviat la victòria
no cantis, si me vols creure,
no siga que t'equivoquis.
¿Què saps de Barcelona?
(Surt Barcelona amb los seus. Al veure-la:)

Sometent — ¡Ella!
¿Com estàs?

Barcelona — Com si tal cosa,
n'hi fet molt bona neteja.

Sometent — ¿Ho sents?

Geni — Bé, sí, prò Girona...
(Ara surt amb son poble.)

Barcelona — Igual, també, res.

Geni — ¿I Lleida?
(Surt ara.)

Barcelona — Lo mateix.

Geni — De Tarragona
re en podeu saber.

Sometent — Espera,
tot vindrà, no t'apressuris.

Patge 1 — Ja és aquí.
(Perquè ara es presenta.)

Barcelona — Tampoc res.

Patge 1 — ¡Penja't!

Barcelona — De per tot trets, ja ni un lladre
en vostra comarca queda.

Catalunya — Bé, Sometent, t'has portat.

Sometent — *(A Geni de la Maldat.)*
Punt per punt, lo que jo et deia.

Patge 1 — ¿Ho veus, home?

Geni — ¿Haig de sofrir-ne
tal deshonra i tanta mengua?
Que n'oculti ma vergonya
el negre abim. ¡Obre't, terra!
(Baixa al fons per escotilló.)

Patge 2 — ¡Arri allà! Ja saps, si tornes,
a quin preu venem la llenya.

Catalunya — Ta conducta m'ha empenyat
de gratitud un nou deute.
¡Feliç la mare que té
fills com tu per sa defensa!

Sometent — *(Reuneix a tothom.)*
A los tocs de la campana,
heu acudit pressurosos,
que vostres pits generosos
responen quan se'ls demana.
Dels prínceps manca la llei,
amb ta sang defensa, poble,
que ella et fa portar-se noble
des del més baix fins al Rei.
Guarda-la amb idolatria,
si el ser lliure tens a glòria,
puix ben clar ne diu sa història
que esbargeix la tirania.
Tant la tens de venerar
que, per no dar-la a l'oblit,
en lo fondo del teu pit
deus erigir-li un altar.

Gràcies a vostre valor,
la Maldat d'aquí s'allunya,
ja no queda en Catalunya
un lladre ni malfactor.
Oberta de nou l'artèria
de riquesa del país,
comença l'era feliç
ensorrant-se la misèria
i, despedint la fragància
de les celestials ventures,
per calmar les amargures,
baixa del cel l'abundància.
(Se senten de nou les campanes, lluny, tocant a festa. En un dels turons elevats, apareix l'Abundància, amb lo corn i els àngels.)
Toca el corn mes no al combat.
És que aixeca, havent vençut,
mil himnes de gratitud
que pregonen llibertat.
Davant sa imatge divina,
enemiga de la guerra,
el que és bon fill de la terra
se li treu la barretina.
(Ho fan. Pren la bandera del patge.)
Aquí sota, Catalans,
¡apinyeu's baix la bandera!
(Formant grupo.)
Al veure'ls d'esta manera,
¡com no prendre'ls per gegants!
Allunyem-ne los desficis,
vostre cor no us ha d'abàtria,
que no pot morir la pàtria
que compta tants bons patricis.
Son carinyo i sa fe pura,
son valor i sa bravesa,
de cap temerària empresa
vostre regne us assegura.
Puix si l'Europa intentés
venir aquí tota plegada,
al sentir una batallada,
fugia l'Europa en pes.
I tingueu sempre present
que, tant en pau com en guerra,
de vostra estimada terra
és l'escut lo sometent.

(A sortir l'Abundància, la llum del dia ha anat il·luminant lo teatro i serà vivíssima. Les fogates encara deuen durar. Se sent lo xiulet del carril. Un grupo de treballadors recomponen lo fil i els pals del telègrafo en dos termes. Quadro. Teló.)

Prou.

Una casa en Chamberí

Comedia en un acto, arreglada a escena española por Rosendo Arús y Arderiu

14-16 de setembre de 1875.

Personas

Lola

Laura

Leandro

Gómez

Pascual

La acción es contemporánea. Pasa en Madrid.

Acto único

Sala octógona lujosamente adornada. Puertas al fondo y en los ángulos. Ventanas a la derecha. Chimenea a la izquierda. Una mesa, espejo, reloj, cuadros, sofá, butacas, etc., etc.

Escena I

Leandro, Pascual

Leandro — *(En mangas de camisa, arreglándose la corbata frente el espejo.)* ¿Te has propuesto no acabar para que se acabe mi paciencia?

Pascual — *(Cepillando una levita.)* Estoy cepillando, señorito.

Leandro — *(Consultando su reloj.)* ¡Las once y cuarto ya! Tengo no más una hora disponible. Es preciso apresurarme. Si saliera mi mujer de su cuarto, se llevaba el diablo la escapatoria. *(A* Pascual*.)* Pronto, esa levita.

Pascual — Al instante, señorito.

Leandro — ¡Cuan pesado eres, despacha!

Pascual — *(Ayudando a poner la levita.)* No se olvide usted que don Manuel vendrá a las cuatro.

Leandro — Oportuno recuerdo. Debo ir a prevenirle para ahorrarle la molestia. ¿Donde tendré la dichosa carta?, ¿se habrá perdido?

Pascual — No señor, mírela; estaba sobre la chimenea. *(Le da una carta.)*

Leandro — No es esa. Vuelve a colocarla en el mismo sitio y la entregarás a Lola cuando salga.

Pascual — Para la señora...

Leandro — Sí.

Pascual — (Todo el día haciéndose arrumacos y aún andamos con cartitas.).

Leandro — Nada, nada; no la encuentro. Si no está en el bolsillo de mi bata...

Pascual — ¿La bata?... Hela aquí.

Leandro — Dame. *(Encontrando la carta.)* Ah, por fin la tengo. *(Sacándola.)* Aquí la he metido, y... Calla, ¿qué es esto? Cielos, el mamotreto...

Pascual — ¿Tiene algo, el señorito?

Leandro — No. Listo el sombrero.

Pascual — Volando. *(Saliendo izquierda.)* (Eso de cartitas entre marido y mujer me parece a mí que no es del caso...).

Leandro — ¿Como es posible...? Tan bien guardado que siempre lo he tenido... ¡Ah, ya caigo! Al recibir esta carta, lo estaba hojeando, me ha parecido que se acercaba Lola y entonces

lo he sepultado en el fondo del bolsillo; sí, sí, ¡oh!, pero esto es una advertencia que no debo echar en saco roto. Es indispensable que tan curioso librito no permanezca ni un minuto más en casa. Si alguna vez lo encontrara Lola, me divertía, como hay Dios. Mi resolución está ya tomada... Lo depositaré en casa de López, es amigo y además notario, y en esta doble calidad...

Pascual *(Entrando.)* El sombrero.

Leandro *(Tomando el sombrero y metiéndose en la faltriquera de su levita la carta y el cuaderno.)* A Gómez primero para aliviarme de este condenado librito; después, a Manuel a fin de que no venga a las cuatro. Y todo lo hago mientras llega la hora de la cita. Pascual, cuando salga la señora, no te olvides de entregarle la carta. *(Indicándole la de la chimenea.)*

Lola *(Entrando por la derecha.)* ¿Una carta para mi...?

Leandro (Me clavó... ¡ya es tarde!)

Escena 2

Dichos, Lola.

Lola *(Cogiendo la carta.)* ¡Es tu letra!... ¿Eres tu quién me escribe?

Leandro *(Mucho aplomo.)* Déjanos, Pascual.

Pascual *(Marchándose por la puerta del fondo.)* O él sobra, o la carta está de más.

Lola *(Recorriendo la carta.)* ¡Virgen Santísima, un desafío!

Leandro No te asustes, tontuela.

Lola Tan compuesto, tan elegante y salir sin ni siquiera decirme una palabra...

Leandro Sí, sin avisarte, porqué... las mujeres... ¡Dios mío! ¡Que pálida te pones! ¡Tú estás agitada... cálmate, vida mía!

Lola ¡Y cómo puedo hacerlo si vas a batirte...!

Leandro Es que... no soy yo quien se bate.

Lola ¿Pues entonces?

Leandro Voy únicamente... como... como testigo.

Lola Oh, tu no irás, tú no puedes ir... Hoy comemos en casa de mi madre.

Leandro Eso es lo que precisamente decía yo... Dispensadme, señores... yo no puedo... yo como hoy en casa de mi... de su... en casa de tu madre... Pero, como tu comprenderás, el maldito pundonor... Y además, si he de decírtelo todo, francamente, esta comida ha sido tal vez el motivo principal para decidirme.

Lola ¿Cómo? No te entiendo...

Leandro ¡Me explicaré! Sin esa comida, yo hubiera tenido que dejarte aquí luchando con la soledad, con el fastidio... Mientras que en casa de tu madre...

Lola No, tú no me dejarás, no quiero que me dejes... Yo he leído no sé donde que algunas veces se baten los testigos.

Leandro Si eso era antes, en la edad primitiva... En épocas remotas... Allá por los tiempos del Cid Campeador... pero hoy, como todo cambia, ni por asomo se ven tales lances... ¡Bah! Mira, hasta los mismos adversarios no se baten ya... Hazte cargo que el único peligro que puedo correr yo, es el de una indigestión.

Lola ¿Qué es lo que dices? ¿Una indigestión?

Leandro Recobra la calma. Escucha. Dos de mis colegas, ayer, al salir de la Bolsa, se trabaron de palabras acerca de si era Frascuelo o si era Lagartijo el que despachaba las reses con el aplomo, maestría y arte del célebre Montes; se agrió la contienda, se cruzaron algunas frases malsonantes, se oyó un mentís...se alzó una mano... un duelo se hacía inevitable... ¡Claro! Entre personas decentes, la cosa no podía acabar de otra manera. Pero yo conozco a fondo a mis dos amigos... ¡Ah, si las sábanas tuvieran el don de la palabra! Seguro que el miedo no les ha dejado pegar los ojos en toda la noche... Tengo la más íntima confianza de que el asunto quedará arreglado amistosamente... Tan solo, como te lo digo en ese billete, corro el riesgo de tener que asistir al amistoso banquete de conciliación. Según hemos fijado el duelo, se verificará a las cuatro y esto no puede ocasionarme más que el consiguiente retardo, sensible siempre porque me aleja de tu lado.

Lola A las cuatro has dicho, y sales antes de mediodía.

Leandro ¡Ah, queridita mía! Como se conoce que ignoras hasta lo sumo lo más rudimentario en materia de duelos. Hoy nadie se bate en la ermita del Espíritu Santo, ni en la Florida, ni en los Jardines del Retiro, es decir, junto a las tapias en Madrid, como antes... Esto sería muy cursi... Hoy exige el buen tono batirse en Portugal o en Francia...

Lola ¿Que vas tú a Francia?

Leandro ¡No te sobresaltes, mujer! No lo tomes así al pie de la letra.

Lola Como has dicho...

Leandro Sí, así debería ser, pero no es posible. Ya ves, soy corredor de cambios y un bolsista no tiene tiempo para excursiones al extranjero... Te diré, a fin de que ceses en tus cavilosidades, lo que vamos a hacer. A las doce, nos reunimos en el Suizo, saldremos a la media hora para la estación del Norte, el tren parte a la una y, a cosa de las cuatro o así, llegaremos al Escorial, buscaremos sitio a propósito, es decir, oculto en la espesura del bosque, y allí de fijo habrá... la reconciliación y, si puedo yo escaparme del banquete de honor que es inevitable sobrevenga, estaré de vuelta entre seis y siete, pero en el caso, por desgracia, más que probable en que no pueda excusarme de tomar parte en la gastronómica reparación, no me aguardes antes de mañana a primera hora... A menos que pasara un tren a las once de esta noche... Pero dudo mucho que, a tales horas, circulen trenes... como que la seguridad no toma carta de naturaleza en este desgraciado país.

Lola ¡Ah, Dios mío, Dios mío! Yo que tan dichosa era, que tan contenta venía a darte las gracias por tu espléndida fineza...

Leandro Agradecerme... ¡Una bagatela!

Lola No tal... Tú te arruinas y yo no puedo consentirlo... Pues nada... Hará apenas cinco días que me regalaste un brazalete magnífico, ¿y qué es lo que encuentro ahora sobre mi tocador? Estos preciosos pendientes...

Leandro La explicación es muy sencilla. Yo me he dicho: Mi carta va a sorprender desagradablemente a esa pobre chica; busquemos pues algo que la sorprenda agradablemente y... buscando, he encontrado... esos pendientes.

Lola ¡Eres muy malo...! Demasiado sabes tú que no existe nada que pueda reemplazarte. Por otra parte, no quiero continúes en la persistente manía de obsequiarme con regalos. Ni ya sé qué hacer de ellos, ni donde colocarlos, pues un día no se pasa sin que...

Pascual *(Anunciando.)* El Señor Gómez.

Lola ¡Gómez! Precisamente he recibido una carta de Laura.

Leandro (Llega lo más a propósito. ¡Como sudo y cuanto he mentido!)

Escena 3

Dichos, Gómez.

Gómez *(Entrando precipitadamente por el foro con una cartera debajo del brazo.)* ¡Ah torpe de mí! ¿Están ustedes juntos?

Leandro ¡Que figura, que ademán, que entrada más de efecto! Dedícate a la declamación, hombre, harás carrera.

Gómez *(Excusándose.)* Es que...

Leandro ¡Ja! ¡Ja! ¡Ja! ¡Qué salida y que sorpresa...! «¡Ah torpe de mí! ¿Están Us. juntos?» ¡Como si no lo tuviéramos por costumbre!

Gómez Sí, sí, mas...

Lola Ya sabe usted, amigo, que en esta casa no se le recibe como a un extraño.

Gómez Lo sé, señora.

Lola Pues...

Gómez Es que venía a hacer una pregunta a Leandro, tenía que pedirle un consejo, y...

Lola Y yo estoy de más.

Gómez De ninguna manera... Si no que, como es un negocio personal, un asunto mío de importancia, una cosa grave y yo...

Lola — Yo abandonaré el campo, pero con una condición.

Gómez — ¿Cual?

Lola — Que aprovechará usted la entrevista para privar a mi esposo de que salga.

Gómez — ¿Quiere salir?

Lola — Sí, es testigo en un duelo.

Gómez — ¡Testigo! Ah, tu eres…

Leandro — ¡Sí, y mucho que lo siento! De manera que si tu no concluyes pronto…

Lola — ¡A qué tanta prisa! Me has dicho que estabas citado para las doce.

Leandro — Es cierto, pero…

Gómez — Permanezca usted tranquila, señora, confío retenerle en casa.

Lola — ¿Verdad? Entonces me elimino; les dejo enteramente solos… *(Se detiene un momento antes de salir como recordando algo.)* ¡Ah!, en cambio, como a recompensa de este para mi señalado favor, cuando usted, Gómez, haya hablado con Leandro, venga a verme; en mi cuarto le espero, tengo que comunicarle una excelente noticia.

Gómez — ¿A mí?

Lola — Se le prepara una agradable sorpresa. No olvide usted nuestro convenio. Favor por favor. Va usted a ser feliz si logra que mi esposo se quede en casa. *(Vase por la derecha.)*

Escena 4

Leandro, Gómez.

Leandro — Vamos, despacha, di… qué es este negocio tan grave que…

Gómez — Chitón… Cállate. *(Va hasta la puerta por donde se ha ido Lola y se para a escuchar.)*

Leandro — ¡Cuánto misterio! ¡Conseguirás asustarme!

Gómez — *(Bajando al lado de Leandro.)* ¿Estás bien seguro que ella no puede oírnos?

Leandro — Segurísimo. Se ha ido a su cuarto que, como sabes, se encuentra a la parte más extrema del piso.

Gómez — ¿Dices que eres testigo en un lance de honor?

Leandro — Sí.

Gómez — Mentira.

Leandro — ¿Eh…?

Gómez — Tú eres quien va a batirse.

Leandro ¡Yo!

Gómez ¿Lo ignorabas? A hacértelo saber he venido.

Leandro ¡Batirme! ¿Y con quién?

Gómez Con Hermosilla.

Leandro ¿Hermosilla...?

Gómez ¡Ah! Tú posees un tesoro, tú tienes una esposa encantadora y, faltando a la fe jurada, a los santos lazos de la amistad, te dedicas a buscar la fruta de cercado ajeno.

Leandro ¿Quién te ha dicho...?

Gómez Hermosilla mismo, que lo sabe todo, que quiere batirse contigo hoy, ahora, en este instante, y que, al efecto, me ha nombrado su padrino.

Leandro Anda, anda...

Gómez ¿Y no se te cae la cara de vergüenza...?

Leandro A tú y a él se os debería caer de torpeza... ¡Y qué belén se ha armado! Esto es torpe, es bestial. Nada de particular me ha pasado con su mujer, la dichosa Enriqueta. Es cierto que respecto a ella he tenido algunas pretensiones, pero, te lo juro, el todo se ha reducido a algunas galanterías sin maldita la importancia.

Gómez ¿Me lo juras?

Leandro Por mi honor.

Gómez Entonces, bien, no te alarmes. Esto se acabó. Yo arreglaré el negocio, corre de mi cuenta.

Leandro ¿Me lo prometes?

Gómez Siempre y cuando, como acabas de jurar, sea inocente lo que ha mediado entre tú y ella. Yo no quería aceptar en manera alguna, jamás me he metido en semejantes líos, he expuesto la gravedad de mi profesión, ya ves, ¡un notario!, pero como la cosa presentaba mal cariz, ante la idea de un duelo entre tú y ese espadachín de Hermosilla, yo...

Leandro ¡Ah! Puedes creer que mi reconocimiento...

Gómez Un instante. Es preciso me jures también que no es tu intento el comenzar de nuevo.

Leandro *(Con resolución.)* No.

Gómez ¡Cómo! ¿No...?

Leandro Quiero decir que no volveré a las andadas.

Gómez Y que no era a ver a Enriqueta, donde te marchabas ahora...

Leandro No, amigo mío, la prueba está en que iba a tu casa.

Gómez ¿A casa?

Leandro — Para una penosa confidencia, para una confesión que me cuesta mucho hacerte. Pero de qué serviría la amistad si no la encontrásemos cuando nos fuere necesaria para disimular a los ojos de sus esposas las infidelidades de nuestros íntimos.

Gómez — Estás incomprensible.

Leandro — Hay otra prueba aún de que no iba a ver a Enriqueta y ésta es que, a las doce y media, tengo una cita con otra...

Gómez — ¿Otra mujer?

Leandro — Se entiende...

Gómez — ¡Santo cielo!

Leandro — ¡Oh!, abrúmame con tus imprecaciones; dime todo lo más injurioso que te pase por la imaginación; prodígame los epítetos más insultantes; despréciame... Nunca, a buen seguro, me tratarás tan cruelmente como me he tratado a mí mismo. Cuando me uní con Lola, la adoraba, no me casé más que por esto, y, cosa particular, después de mi matrimonio, la adoro cada día más.

Gómez — ¡Tú que la engañas!

Leandro — Sí, yo que la engaño. Explique el corazón humano el que quiera; la verdad, hela aquí: cuanto más la engaño, más la adoro.

Gómez — Y cuanto más la adoras...

Leandro — Más la engaño.

Gómez — Pero desgraciado, si ella lo sabía...

Leandro — Ah, esto es precisamente lo que me repito cincuenta veces por minuto. ¡Si ella lo sabía...! Así, para que no llegue jamás a saberlo, yo busco la manera de corregirme y, a este fin, me impongo castigos, multas...

Gómez — ¿Multas?

Leandro — ¡Yo me conozco mucho! Al casarme, me dije: Leandro, si no te contiene el temor de una penalidad cualquiera, cometerás las más insignes necedades y entonces... *(Sacando el mamotreto de su bolsillo.)* ¿A qué gastar saliva en balde...? Esto, mejor que yo, te impondrá a la perfección del especial sistema de adopté para reprimir mis fogosas pasiones. Toma, lee. *(Le abre el cuaderno y le señala una página.)*

Gómez — *(Leyendo.)* «6 Agosto 1874».

Leandro — Tres meses después de mi casamiento.

Gómez — *(Leyendo.)* «Por haber notado que Rosa tenía un pequeño lunar en la mejilla izquierda, sonriéndola al mismo tiempo amorosamente, regalado un ramo a mi mujer, precio ochenta reales.»

Leandro — *(A* Gómez*, que le mira sorprendido.)* Continua.

Gómez (*Leyendo.*) «Por haber dicho cuatro tonterías a Concha, dado a mi mujer un naranjo en flor, precio doscientos reales». ¡Es muy curioso!

Leandro ¡Sigue!

Gómez (*Leyendo.*) «Por haber abrazado a Mercedes en el pasillo que conduce al restaurant de Capellanes, hecho presente a mi esposa de una canasta de flores. Precio trescientos veinte reales». Esto va subiendo como la espuma... Y... di, ¿sube mucho más?

Leandro Durante el primer año de mi matrimonio, no tomó el asunto serias proporciones, es decir, no pasé de las flores, eran tantas las compradas que nuestra casa parecía un vasto invernáculo; no quedaba ya espacio ni para el mueblaje, por todas partes flores y más flores. Algún tiempo después, ya tuve que recurrir a más violentas medidas; ya me fue preciso imponerme multas serias. Ya verás, pasa algunas hojas.

Gómez Ah, el artículo Enriqueta. (*Hojeando el libro.*)

Leandro Es el penúltimo.

Gómez «Enriqueta». Hela aquí. (*Leyendo.*) «Por ir a la cita que me dio Enriqueta...» (*Interrumpiendo la lectura.*) ¡Cómo! Ella fue la que...

Leandro Sí, chico, sí.

Gómez (*Volviendo a leer.*) «Que me dio Enriqueta y a la que no compareció.» Ah, ¿ella no compareció?

Leandro No fue culpa mía...

Gómez (*Leyendo.*) «Dado a Lola un brazalete de oro, valor dos mil reales.» ¡Atiza!

Leandro Mira si vamos subiendo.

Gómez Y tú última aventura.

Leandro Lee.

Gómez (*Leyendo.*) «Sábado, 23 de octubre de 1875.» Era ayer.

Leandro Era ayer.

Gómez (*Leyendo.*) «Por haber ofrecido en la calle mi paraguas a una señora que iba sola en ocasión en que llovía bastante copiosamente, por haberme aprovechando de esta galantería y por haber conseguido de la misma Antonia Arenal, así dijo llamarse, una cita para el día siguiente, regalado a mi señora un par de pendientes. Valor siete mil doscientos reales.» ¡Canario! ¿Te has vuelto loco? Y ahora caigo, es a esa cita a donde te diriges en la actualidad.

Leandro ¡Vaya!

Gómez ¿Y si acude a ella esa perdida que encontraste ayer, si se lleva a cabo?

Leandro (*Alegre.*) Si acude a ella. (*Grave.*) Si acude a ella, yo daré a mi mujer la preciosa casa de campo que la estoy prometiendo desde hace quince meses.

Gómez ¡Ah! ¿Esto será tu máximum?

Leandro ¡Acertado, acertado...! Por una simple mirada, ochenta reales de flores, por una infidelidad completa, una casa en el campo. Esta es la tarifa. La hallarás en la primera página del libro. *(Cogiéndolo de las manos de Gómez.)*

Gómez ¡Cuan insensato eres! Lo que vas a conseguir, es arruinarte.

Leandro Ése será mi castigo.

Gómez *(Intentando apoderarse del mamotreto.)* Leandro, si te atreves a salir, si encaminas tus pasos hacia el sitio convenido, yo mismo haré entrega de este cuaderno a tu señora.

Leandro *(Muy grave.)* Yo no hablo con el amigo, Gómez, ¡no te conozco! Usted es mi notario, y al funcionario público es a quien confío estos interesantes papeles de familia. *(Le da el libro.)* Guárdelos usted en su cartera y guarde bien de que nunca salgan de lo más recóndito y secreto de su archivo. Además, mandará usted extender inmediatamente el contrato de venta de aquella casa de Chamberí que tanto gusta a mi esposa y que, según todas las probabilidades, se la tendré que regalar muy próximamente. ¿Me ha usted entendido? Obedecerá, notario; en nombre de la ley, obedecerá. *(Sale por el fondo aceleradamente.)*

Gómez ¡Que obedezca...! ¿Yo convertirme en cómplice suyo? ¡Jamás! Y he tenido la debilidad de dejarle partir... Es necesario que corra tras él, es preciso detenerle...Yo le disuadiré de su... *(Va a marchar, pero se detiene al ver salir a* Lola.*)*

Escena 5

Gómez, Lola.

Lola *(Entrando.)* ¡Calla! ¿Está usted solo?

Gómez Sí, sí, pero marcho corriendo, debo ver a Leandro... Me he olvidado decirle... algo... muy importante... Dispénseme mi aturdimiento... Estoy de vuelta antes de cinco minutos... ¡Señora! Beso a usted los pies.
(Se va corriendo.)

Escena 6

Lola, después Pascual.

Lola ¡Qué manera de marcharse! La turbación que le ha causado mi presencia es inexplicable. Y Leandro, ¿por qué se habrá ido sin decirme una palabra...? ¡Esta es la primera vez que sale de casa sin darme un abrazo! ¿Se me ocultará la verdad, Dios mío...? En duelo... Tal vez es Leandro quien se bate... Si ese estúpido americano que ha osado escribirme... Oh, no, no, Leandro no hubiera permanecido con tan glacial indiferen-

cia... Habría abordado el asunto... Estoy tranquila, su alegría, su jovialidad, su acento de franqueza, alejan mis infundados recelos... Mas la carta que he recibido, ¿cómo arreglármelas...? ¿Qué hago para salir de este atolladero? Iré sola a casa de mamá. Ah sí, si es mi deber, aunque no más sea para confiarle eso que no me he atrevido a contar a mi esposo... Oh, sí, no dudo ya, ciertamente me es de absoluta necesidad un buen consejo y voy... *(Disponiéndose a marchar.)*

Pascual *(Desde la punta.)* Doña Laura Romero.

Lola Que entre. Es el cielo quien me la envía.

Escena 7

Lola, Laura.

Laura *(Corriendo a ella y abrazándola.)* ¡Querida Lola!

Lola *(Saliendo a su encuentro y abrazándola.)* ¡Laura!

Laura ¡Mi buena amiga!

Lola Por fin se te puede abrazar.

Laura ¡Que! ¿Habías perdido ya la esperanza?

Lola ¡Nunca! ¡Mas tanto tiempo sin verte...!

Laura Sí, después de mi casamiento, pronto hará dos años.

Lola ¡Y ya viuda!

Laura Desde uno.

Lola ¡Pobre Laura!

Laura No me compadezcas, no, estoy consolada.

Lola ¿De veras?

Laura Si tú supieras que mi esposo era...

Lola Sí, lo sé, un libertino.

Laura Ya no existe, y yo me he impuesto el deber de no hablar nunca de él, mas creo que no es insultar su memoria diciéndote a ti que era un hombre sin fe, sin principios, sin moralidad, un ser, en fin, puesto en el mundo para labrar mi desventura. Ya lo sabes tú bien, yo no lo amaba, mas mis padres me obligaron a darle mi mano y, si se hubiese portado conmigo como debía, como le exigía mi comportamiento, yo tal vez, más que perdonarle, hubiera llegado a sentir por él un cariñoso afecto. Mas sus calaveradas, su mala conducta, abrieron entre nosotros dos un insondable abismo. Pero esto se acabó del todo, te agradeceré no me hables una palabra más.

Lola ¡Cuánto te compadezco!

Laura ¡He sido muy desdichada!

Lola Afortunadamente, aún existe quien puede indemnizarte los malos ratos pasados.

Laura Mi primo.

Lola Tu le amabas, antes de unirte con...

Laura Sí, sí es verdad y aún hoy...

Lola Pues no hay que hablar...

Laura ¡Ay, Lola, la prueba que he hecho ha sido muy desastrosa...!

Lola Ya, pero, ¿no pretenderás juzgar a todos los hombres tomando por tipo al difunto Romero?

Laura Es que se ve mucho de igual en el género...

Lola Hay sin embargo excepciones...

Laura Muéstrame una y me caso con mi primo.

Lola ¡Ah, pues ya eres casada!

Laura ¿Sabes una excepción?

Lola Sí.

Laura ¿Perfecta?

Lola Perfecta.

Laura ¿Quién es?

Lola Mi marido.

Laura Ah, es verdad, pero él no debía entrar en la cuenta... ¿Y qué tal es?

Lola Un fénix.

Laura ¡Cuánto lo celebro!

Lola Dieciocho meses de matrimonio y ni la más tenue nubecilla.

Laura ¿Es posible...?

Lola Y tiene para mí una atención tan delicada, una ternura, una galantería...

Laura ¡Un marido galante!

Lola ¿Creerás que me veo obligada a regañarle a fin de impedirle que me haga tantos regalos?

Laura ¿Te enfadas por eso...?

Lola Sí, porqué, en efecto, parece increíble. En los primeros meses de nuestro casamiento, no me regaló nunca nada.

Laura Sí que es original, ya que al principio es únicamente cuando se permiten tales liberalidades...

Lola Pues no, este afán de obsequiarme lo tuvo al año de nuestro matrimonio y nació en él de repente. Empezó por regalarme flores, me daba tantas que podría establecer competencia con la mejor ramilletera; después, siguió con encajes, blondas, sombreros, vestidos, esta casa se convirtió en una tienda de modista, y, por último, ha llegado ya a las joyas.

Laura Estoy atónita.

Lola Mira, en ocho días me ha regalado un alfiler de pecho, un brazalete, una leontina, un medallón, estos pendientes...

Laura ¡Tu marido! ¡Es fabuloso!

Lola En efecto, nadie lo creería, pero, yo que conozco su bondad, el entrañable amor que me profesa, me lo explico perfectamente.

Laura ¡Que buena suerte la tuya!

Lola Es tan confiado, tiene un corazón tan noble, tan franco... Por esto mismo, y aprovechándome de tu oportuna llegada, voy a confiarte un secreto.

Laura ¡Hola! ¿Secretillos tú?

Lola Un necio ha tenido la osadía de enviarme una declaración...

Laura ¡Qué me cuentas!

Lola Como puedes creer que yo...

Laura ¡Calla esa boca! ¿Y cómo ha sido?

Lola Con harta frecuencia he ido con mi esposo a las veladas que da en su casa un señor barón muy metido en operaciones de bolsa. En esa casa se recibe una numerosa y brillante sociedad y no tardé yo en apercibir que, entre los caballeros que se disputaban el bailar conmigo, había uno que aventajaba a todos en dispensarme cumplidos, atenciones...

Laura ¡Ya! Cumplidos, atenciones, vulgo, malas intenciones...

Lola Un día, bailando el vals, se aprovechó de él para hacerme una declaración.

Laura ¡Oh, el vals...! ¡Y decir aún que está en nuestras costumbres...!

Lola A contar desde aquel día, yo rechacé todas sus invitaciones y no se atrevió más a renovar su pérfida ofensa, pero, obligada a concurrir con mi marido a las veladas del insigne barón, encontraba allí siempre a ese hombre fatal cuyos ojos no se apartaban un momento de los míos. Finalmente, para abreviar, ayer Pascual, nuestro criado, me entregó un ramo. Creyendo sería una nueva galantería de mi generoso marido,

lo tomé alegremente y, al examinarlo, vi que asomaba por entre las flores un billete. Como era natural, lo saqué de su odorífera prisión, rasgué el carpete y lo abrí, por supuesto, siguiendo siempre en la persuasión de que era aquello obra de mi Leandro.

Laura ¿Y no lo era?

Lola ¡Ca! ¡Muy al contrario! Aquí está el delincuente. *(Sacándose del bolsillo una carta y dándola a Laura.)* Juzga por ti misma, de lo que me escribe el audaz pretendiente.

Laura *(Leyendo.)* «Señora: desde el día fatal que con tanta crueldad rechazó usted mi amor, sufro de una manera horrible. Imposible me es ya permanecer por más tiempo aquí. No puedo, sin morir, respirar el mismo ambiente que usted respira. Grande como mi amor debe ser el obstáculo que se interponga ante nosotros. Lo tengo decidido: la inmensidad del océano será la barrera que nos separe. ¡Vuelvo a mi país, del que ojalá no hubiese salido nunca! Me vuelvo a América en donde ya sabe usted que posee inmensas riquezas...» *(Interrumpe la lectura y mira a Lola.)*

Lola ¡Esto es verdad! Es uno de los más ricos capitalistas de la Habana.

Laura *(Continuando.)* «Le dije, una de las pocas veces que he tenido la dicha de hablar con usted, que es la mujer que yo amo, que usted sería allí más que una reina y, si no es usted dichosa, como por desgracia todo me lo prueba, yo marcho mañana a las cuatro de la tarde; diga usted únicamente una palabra y no partiré solo. Anselmo Vergara, Alcalá 95, principal.» ¡Deliciosa epístola! ¿Y a qué viene eso de que todo le prueba que no eres dichosa?

Lola Para mí, es un jeroglífico indescifrable.

Laura Pues la cosa no lleva malicia, ¡y cuidado que está bien claro!

Lola No se me alcanza por qué lo dice.

Laura El mozito no gasta ambages ni rodeos. *(Leyendo.)* «Si no es usted dichosa, como por desgracia todo me lo prueba.»

Lola ¿Qué debo hacer? ¿Es conveniente enseñarla a mi esposo?

Laura ¡Aventurada es la respuesta! Hay que meditarlo... ¿En dónde se halla ahora...?

Lola ¿Quién?

Laura Tu marido.

Lola En un duelo.

Laura ¡Y tú tan tranquila...!

Lola Es que él no se bate, es padrino...

Laura Con todo, mas...

Lola Me ha asegurado que no corre ningún peligro.

Laura De todos modos, debías evitar...

Lola	Había dado ya su palabra y ya ves... ¿Piensas que lo siente poco, el pobre, y lo que lo va a sentir si no puede volver esta noche a casa?
Laura	Esto sí que me sabría mal.
Lola	¿Por qué?
Laura	Porqué no podría verle.
Gómez	*(Dentro.)* Es inútil que me anuncies, se me aguarda.
Lola	¿Has oído? Es tu platónico pariente.
Laura	Mi primo, voy a...
Lola	No te muevas. Tras de mí, puedes ocultarte perfectamente.
Laura	¡Oh, sí, mucho! *(Se oculta detrás de Lola.)*

Escena 8

Dichas, Gómez.

Gómez	*(Entrando sofocadísimo.)* Ya usted me ve, señora, estoy rendido de cansancio, tengo la frente bañada en sudor... El caso no es para menos... ¡Lo que he corrido...! Abandono esta sala cuando usted ha salido de su cuarto sin despedirme casi, es decir, como un grosero. Mil perdones, entre paréntesis, y al grano. Salgo a la calle como un loco, me lanzo tras de Leandro, a quien logro distinguir... ¡Que paso llevaba! ¡Amigo, que andarín es el señorito Leandro! No pudiéndole alcanzar, aprieto a correr, se apercibe él... Corre también... Y corriendo yo tras él que corría, he caído... en brazos de un maldito y pegajoso cliente, a quien Dios confunda, que me ha retenido con fuerza en ellos para decirme que le activase unos poderes... y... ¡pero calle! ¿No está U. sola?
Lola	Sí, adivine usted quién es la persona que aquí se encuentra... Ella le dará un abrazo.
Laura	*(Presentándose.)* Lo que es yo, la interesada, no ratifico la oferta.
Gómez	¡Cielos! ¡Será posible...! Es Laura... ¡Mi prima! ¡Ella...! ¡Ah! *(Se desmaya, cae sobre un sillón que está al lado de la mesa y se le escapa la cartera de las manos; los papeles que contiene se esparcen por el escenario; hay, entre ellos, el cuaderno que se leyó en la tercera escena.)*
Lola	¡Adiós, se desmayó!
Laura	¿Y te admira...? Como tienes una manera tan especial de decir las cosas.
Lola	Ayúdame al menos.
Laura	¿Qué debo hacer?
Lola	¡Aire! *(Haciéndole aire.)*

Laura ¡Allá va! *(Imitándola.)*

Lola *(Sacudiéndole un brazo.)* ¡Señor Gómez!

Laura *(Sacudiéndole el otro.)* ¡Primo mío!

Gómez *(Volviendo en sí.)* ¡Gracias, señoras...! No es nada... La felicidad... La sorpresa... La emoción... *(A Laura, con amor.)* Laura, ¿Tu en Madrid?

Laura Desde ayer.

Gómez ¡Sin avisar a nadie!

Laura Lo sabía Lola.

Gómez ¡Y usted tan callada!

Lola ¿Cómo decírselo...? Le he indicado no ha mucho que debía comunicarle una agradable noticia, mas como usted no se ha dejado ver hasta ahora...

Gómez Es verdad, la culpa es mía, o mejor dicho, del picaronazo de Leandro. ¡Pero cuanta alegría... ¡Cuanta dicha! *(Se levanta y se pasea pisando los papeles.)*

Lola Mucho cuidado que va a estropear usted sus papeles. *(Los va recogiendo y los mete en su cartera.)*

Gómez Y que me importan mis papeles, mi escribanía, ni el resto del mundo. Yo soy un pobre iluso, yo me forjo ilusiones, a mí me parece estar soñando y no me lo parece porque, en realidad, sueño que hemos vuelto a aquellos tiempos en que no era yo más que un pobre escribiente, en que esperaba con ansia el domingo para ir a verte en casa de nuestro tío Esteban, que me insultaba a casa paso diciéndome que sería un perdis toda mi vida. No sé por qué me cobró tal aversión. Yo, sin pizca de malicia, procuraba ganarme su voluntad y, cuando más humilde con él me mostraba, más crecía su saña y encono. Ay, si no hubiera nacido el maldito tío Esteban. Él es el único causante de todas mis desgracias, él, así que adivinó la ardiente pasión que tus hechiceros encantos hicieron brotar en mi pecho, encontró el medio de que me pusiera mi principal de patitas en la calle; él me sacó del lugar de mi nacimiento; él me trajo a Madrid a fin de que no te viera; él, por último, te casó. Ah, puedes creerlo; te lo juro por mi palabra de honor, Laura, si hoy logras volverme a ver después de tan larga ausencia, es que el dolor no mata.

Laura Y que el notariado hace vivir.

Gómez ¿El notariado...? Al contrario, yo no he formulado nunca un testamento sin pensar que era el mío, yo no he extendido jamás un contrato de boda sin maldecir a mi perverso tío. Ah, tú no puedes comprender, Laura, lo horrible que son los sufrimientos de un notario afligido por la desgracia, rubricando a todas horas la dicha de los demás.

Lola Dice verdad, Laura, jamás le abandona la tristeza, yo puedo salirte garante que, desde hace años, el pobre Gómez no ha tenido más que un instante de felicidad, y éste fue cuando me anunciaste tu prematura viudez.

Gómez ¿Existiría yo acaso si esto no hubiera sido? Podía, como lo había hecho, luchar por espacio de un año, ¡pero hasta hoy me era imposible llegar sin ver escrito ante mis ojos

con letras de fuego estas mágicas palabras! ¡Ella es viuda! ¡Ella es libre! Pero, en honor de la verdad, sea dicho: Lola se engaña, no he tenido un momento de felicidad sino dos. El primero, cuando supe la muerte de mi perverso tío Esteban...

Laura *(Reconviniéndolo.)* ¡Era el hermano de tu madre!

Gómez Bueno, ¡y qué! Ya sabes mi carácter, franco hasta en confesar mis odios y rencores. Calcula cuan inmensa será la lista de conocidos, amigos y parientes míos que han dejado de existir desde que yo estoy en el mundo. Pues bien, dos solos no han sido llorados: únicamente de dos no he querido ni guardar memoria para no maldecirla, ¡tu tío y tu marido! *(Transición.)* Ah Laura, yo...

Laura Vas a decirme que me has amado siempre, que me amarás eternamente, que me amas...

Gómez ¿Y cómo saldrían de mis labios, para ti, otras palabras...? Lo dice tu misma pregunta. Sí, tú puedes dudar de todo, de la probidad de los hombres, de la virtud de las mujeres, de la existencia que nos anima, del sol que nos alumbra... nunca de mi amor, ¡no! ¿Pero, a qué continuar? Tengo la íntima convicción, la profunda seguridad de que tú no has dudado ni un instante de la sinceridad de mi...

Lola Si ha dudado o no ha dudado, esto luego se sabrá, en el ínterin le advertiré que la conversación que su llegada ha interrumpido era para usted muy interesante, puesto que de usted se trataba.

Laura ¡Lola!

Lola No puedo decirle aún lo que se ha hablado, pero a buen seguro que su mayor felicidad sería el saberlo.

Laura ¿Qué estás diciendo?

Lola Digo que tengo que hablarte, que deseo quedarme a solas contigo, y que no quiero despedir a tu atortolado doncel sin darle un poco de esperanza.

Gómez ¿Será cierto? ¿Podré concebir...?

Laura Te suplico que no hagas caso, como ésta tiene un carácter tan jovial...

Lola ¡Gómez! Fie usted en mí, no ignora que se le quiere.

Gómez ¿Y no podré saber...?

Lola Nada, Laura no me deja. Vuelva dentro de una hora, o de media, si le parece, pero déjenos solitas algunos instantes.

Gómez ¿Dentro de media hora? ¡Convenido...! Defienda usted mi causa con brío, sea elocuente, dígala...

Lola Sé lo que debo decirla...

Gómez Parto, pues, pero no olvide...

Lola Nada olvidaré... Hasta luego.

Gómez Sí, ¿dónde voy…? No lo sé, ni me importa… *(Va a marcharse.)* Yo pierdo el juicio.

Lola *(Entregándosela.)* La cartera.

Laura ¡De mi primo, sin duda!

Lola O de mi esposo… Sí, sí, suyo. *(Mirándola.)* Ésta es su letra.

Laura *(Intentando arrancársela.)* Imprudente, no leas…

Lola ¡Pues no que no! Ya estaría yo intranquila… Qué es esto, Dios mío… *(Hojeando el librito.)*

Laura ¿Qué te dije?

Lola ¡Ah, no es posible!

Laura No, no es posible… ¡Ciérralo!

Lola ¡Qué horror!

Laura Dame el libro.

Lola ¡He aquí los regalos que me hacía…!

Laura ¿Me dirás al fin…?

Lola Toma, lee… Es indigno… Es infame… ¡Vamos, no tiene nombre! Y pensar que percibía yo el montante de las multas, que inconscientemente más me alegraba cuánto mayores eran sus faltas…!

Laura *(Hojeando el libro.)* ¡Ja, ja, ja! *(Riendo.)*

Lola ¿Te ríes de mi desgracia, tu…?

Laura ¿Tu desgracia…? No es tanta porque a lo menos la Providencia te ha deparado un esposo que tiene conciencia… El mío, que tan frecuentemente me engañaba, no me dio nunca nada.

Lola ¡Y yo se lo agradecía, yo estaba tan contenta!

Laura Sabes que si todos los maridos siguieran este método el comercio prosperaría en grande.

Lola ¡Oh, me vengaré!

Laura No te acalores, procedamos con calma. ¿Te ha regalado tu marido una casa de campo?

Lola Es la sola cosa que me rehúsa.

Laura Entonces, nada hay perdido.

Lola ¿Cómo?

Laura Claro está. Mira, es terminante. Aquí, en la primer página, hay la tarifa. *(Leyendo.)* «Mínimum por una simple mirada, ochenta reales de flores.Por una infidelidad completa, una casa de campo».

Lola — He aquí la ocasión que espera para dármela. Y ahora caigo, ese duelo… Sí, sí, no hay duda… Al prevenirme que no vendrá tal vez hasta mañana, no tenía otro objetivo… Era esto… era que me ha ido a ganar una casa de campo. *(Déjase caer, con despecho e irada, en el sofá.)*

Laura — Es probable tengas razón… Veamos la última multa.

Lola — ¡Ah, como me he dejado engañar, y como voy a vengarme…!

Laura — *(Sorprendida de lo que lee.)* ¿Qué veo…? ¿Será verdad…?

Lola — ¿Qué te sorprende?

Laura — Santo cielo, era él…

Lola — Hablarás por fin…

Laura — ¡Ja, ja, ja!

Lola — Extraño mucho…

Laura — Perdona, pero es tan gracioso.

Lola — ¡Gracioso!

Laura — Figúrate que ayer, al llegar a Madrid, no encontré en la estación ni un solo vehículo, vine pues obligada a marcharme a pie, dejando mi equipaje en el ferrocarril. Lloviznaba entonces, pero, al encontrarme en la calle del Arenal, me sorprendió un violento aguacero. En tan difícil situación, se me acercó un caballero…

Leandro — *(Desde dentro.)* Eres un animal, un necio, un tonto…

Lola — La voz de mi marido…

Laura — ¡Él! Ocúltame, pero mejor que la otra vez.

Lola — Y a qué viene…

Laura — Lo sabrás más tarde. ¿Dónde quieres que me esconda?

Lola — Allá, en mi cuarto.

Laura — *(Por el cuaderno.)* Me llevo el cuerpo del delito.

Lola — Dime…

Laura — Ahora no. Haz como que lo ignoras todo. *(Se va por la puerta de la derecha.)*

Lola — Que aparente… ¿Y cómo lo hago…? Me venderá el semblante… Pero no, quiero saber hasta dónde llevará mi marido su audacia y su doblez.

Escena 9

Lola, Leandro, Pascual.

Leandro *(Dentro aún.)* ¡Cuidado! ¡No seas imbécil, hombre! ¡Vas a estropearlo todo!

Lola ¡Misericordia de Dios! ¡Me hará traer por Pascual mi casa de campo!

Leandro *(Entrando y deteniéndose al ver a* Lola.*)* ¡Ella! ¡Malo… malo! *(A Pascual.)* Vamos, entra, entra si quieres.

Pascual *(Aparece cargado con una enorme maceta llena de arbustos altos y gruesos.)* ¡Y como pesa, el condenado!

Leandro ¡Heme ya de vuelta! Felices, pichona mía.

Lola (Hola, hola… ¿Arbolillos tenemos? ¿Qué nueva infidelidad acusarán?)

Pascual ¡Señor, señor, que va a pasar una! Mis piernas no pueden conmigo y yo no puedo con esta montaña… ¡Que me caigo… Que se me cae!

Leandro *(Corre en auxilio de Pascual y le ayuda a descargar la maceta dejándola en mitad del escenario.)* ¡Perezoso, torpe!

Pascual *(Se enredan sus cabellos con los ramos.)* Ay, ay, ay… ¡Mis cabellos!

Leandro ¿Quieres dejarme en paz y largarte de aquí?

Pascual *(Marchándose.)* Con pocas como ésta, tendré que gastar peluca.

Escena 10

Lola, Leandro.

Lola ¿Volvemos a lo de siempre? ¿Qué significa este jardín?

Leandro Te lo diré; es una ganga. Como se vendía tan barato, lo he comprado. ¡Repara que vistoso efecto! Ah, puede regarse perfectamente, tiene un receptáculo, y…

Lola Vamos, otra locura.

Leandro Locura… Bah… un regalo que no tiene importancia.

Lola Ah, ya… Tu hubieras preferido, sin duda, hacerme otro mejor.

Leandro Estás en lo justo. Yo esperaba que encontraría…

Lola Y no encontraste, ¿Eh?

Leandro Lo que buscaba no.

Lola ¡Pobre Leandro! Es mucha desgracia la tuya.

Leandro Lo dices con cierto tonillo… Cualesquiera diría que te burlas…

Lola ¿Yo…? ¿I de qué…? Mas chico, ahora que recuerdo, ¿cómo ha sido tan pronta tu vuelta del desafío?

Leandro Un desafío… ¡Ah!, ya, el desafío… Cuestión acabada.

Lola ¿Se arregló?

Leandro Sí, sí; en las Peninsulares. ¡Venturoso desenlace…! A él debo no aburrirme pasando todo un día separado de ti.

Lola El tener un marido como tú, es la suprema felicidad.

Leandro Al salir de casa, he formado mi resolución, y en cuanto he llegado al Suizo, he dicho a los dos adversarios: «Señores, mi esposa me aguarda para ir a comer en casa de su madre. Si ustedes quieren llevar adelante su asunto, se baten en el Prado, yo no voy más lejos.» Como tenían tantas ganas como yo de agujerearse la piel, han tomado pretexto de mis palabras para que la pendencia terminara a la manera que hoy casi todas terminan.

Lola ¿Y es para ir a comer en casa de mi madre que te has privado de ir con aquellos señores?

Leandro Justamente. Mira como he llegado a tiempo.

Lola ¡Cuanto me quieres! Voy a vestirme.

Leandro Creí que no me harías aguardar.

Lola Es cosa de cinco minutos. (Corro a reunirme con Laura.)

Escena ii

Leandro.

Leandro *(Toma una silla y se sienta en ella a horcajadas, de cara al público.)* Pues, señor, voló la hermosa casa de campo amueblada que mi esposa estaba a punto de obtener. ¡Y con poco tiempo bastaba… Con una hora había lo suficiente…! ¿Qué…? ¡Media no más! Si llega a comparecer mi preciosa conquista, ya estaba hecho el negocio, ya era propietaria mi mujer… Y qué buena pieza será la señorita… Jugarme la trastada de hacerme ir a las doce y media al Retiro a ver…¡las fieras…! ¡Poco se habrá reído conmigo! Y lo que es la broma, no me ha salido muy barata… Me cuesta un par de pendientes, un jardín portátil, el faltar a la entrevista con don Manuel y ahora el suplicio de ir a comer en casa de mi suegra… Merecido lo tengo, ¡soy lo más zopenco! ¡Este es el justo castigo a tus infidelidades, villano! Ah, tú posees una mujer encantadora, que te idolatra, y a la que abandonas para correr en pos de aventuras que te llevan en pos de aventureras que se ríen de ti. Ésta es la paga… Anda, vuelve a hacer el Tenorio, el Lovelace, imbécil, animal, idiota… *(Muy alto.)* ¡Idiota…!

(Sale Gómez *y su «cómo» es respondido al último «idiota».)*

Escena 12

Leandro, Gómez, después, Pascual.

Gómez ¿Cómo? Leandro, ya aquí...

Leandro Ahora éste. *(Con mal humor.)*

Gómez Tú estás de vuelta, tú te hallas arrepentido. Has hecho bien...

Leandro *(Sentándose en el sofá.)* Sin novedad, ¿eh?

Gómez ¡La hay, por venturosa! *(Detrás del sofá y pasando sus brazos alrededor del cuello de Leandro.)*

Leandro ¿Sí?

Gómez Soy el más feliz de los mortales.

Leandro ¿Tú?

Gómez ¡Laura ha llegado!

Leandro Eso es todo...

Gómez Me ha amado siempre.

Leandro ¡Pobre chico!

Gómez Me ama.

Leandro Te compadece.

Gómez Y, en fin, qué nos casamos pronto.

Leandro ¡Y a mí que me cuenta usted! *(Llaman.)*

Gómez ¡Ah, ya, tus amores!

Leandro Ni una palabra nunca de eso, te prohíbo en absoluto que me hables jamás de amores.

Gómez ¡Que cambio! Tanto mejor, es tu expiación.

Pascual *(Saliendo.)* ¿Ha llamado el señor...?

Leandro Me voy a mi cuarto, cuando salga del suyo la señora, me avisas.

Pascual Parece que hay borrasca.

Gómez ¿Por qué se irá y por qué no se hallaban ellas aquí...? ¿Y, en dónde estará Laura...? Me habían dicho las dos que...

Escena 13

Gómez, Lola, Laura, Pascual.

Lola — *(Entreabriendo la puerta de su cuarto.)* ¿Está usted solo, señor Gómez?

Gómez — Sí señora, Leandro acaba de marcharse.

Lola — *(A Laura.)* Puedes salir. Escucha, Pascual. *(Le da una carta y habla con* él en secreto.)

Gómez — *(Dirigiéndose a* Laura*, que va a salir.)* ¡Te veo por fin...! ¿Y qué debo esperar...?

Laura — Primo, me causa pena el decirlo, pero no me hables nunca más de himeneo; quiero permanecer viuda toda mi vida.

Gómez — ¡Justos cielos!

Laura — ¡Todos los hombres son unos monstruos! *(Se va por el foro.)*

Gómez — ¡Monstruos!

Lola — ¿Lo has comprendido?

Gómez — Sí, señora.

Lola — Vete.

Pascual — *(Entrando, con la carta en la mano, en el cuarto de Leandro.)* Ahora está con otra dichosa cartita.

Gómez — *(Aturdido aún y dirigiéndose a Lola.)* ¡Pero esto es imposible! Todoslos hombres...

Lola — ¡Son unos monstruos! *(Entra en su cuarto.)*

Gómez — ¿Todos...? Esto no es cierto. Lo serán todos si se quiere... Menos yo... menos yo... ¿Qué habrá pasado...? ¿Por qué me dicen ellas...? Yo no sé lo que tengo... pero la sorpresa... la emoción... a mí me va a dar algo...
(Dejan caer sobre el sofá.)

Escena 14

Gómez, Leandro, Pascual.

Leandro — *(En la puerta de su cuarto, hablando con Pascual.)* ¿El portero es quién te ha dado esta carta?

Pascual — Sí señor.

Gómez — *(Oyendo hablar.)* ¿Quién? Ah, es Leandro...

Leandro — ¿Y no te ha dicho?

Pascual Ni pizca, señor.

Leandro Está bien, déjame.

Pascual *(Marchándose.)* (Y vayan y vengan cartitas.)

Escena 15

Gómez, Leandro.

Gómez Por favor, ¿Quieres explicarme…?

Leandro *(Detrás del sofá, mismo juego de la antepenúltima escena.)* ¡Soy el más feliz de los mortales…!

Gómez ¡Tú!

Leandro Tengo una carta.

Gómez ¿Eso es todo?

Leandro De Antonia Arenal.

Gómez ¡Pobre chica!

Leandro Se disculpa, me pide mil perdones…

Gómez Te compadezco.

Leandro Y, por último, me da otra cita.

Gómez ¡Y a mí qué me cuenta usted!

Leandro ¿Qué tienes?

Gómez *(Levantándose.)* Nada, mas yo volveré a encontrarla… Oh, es forzosamente preciso…

Leandro ¡Ah, ya! Tus amores…

Gómez Ni una palabra nunca de eso, te prohíbo en absoluto que me hables jamás de tus amores.

Leandro ¿Se han burlado de ti? Tanto mejor, es tu castigo.

Gómez Burlarse… ¡Tal vez…! Pero nos veremos, nos veremos. *(Se va extendiendo el brazo en señal de amenaza.)*

Escena 16

Leandro.

Leandro ¡Y como sale...! Capaz es de cometer alguna barbaridad... Pero no, en cuanto le dé el aire... Quien la ha cometido insigne, soy yo... ¿De qué manera me las compongo? Al venir aquí, he quemado mis naves, ¿Y cómo salgo? Yo no puedo decir a mi esposa que el desafío vuelve a verificarse, ni menos contarle otro embuste de otro duelo en el que deba yo figurar como a testigo... y la cosa urge... Pronto va a salir y se me lleva y, en tanto, Antonia... Veamos si la cita es para las tres y media, tal vez con la precipitación no he leído bien... *(Sacándose una carta del bolsillo.)* No es esta... ¡Qué miro! ¡Oh casualidad! ¡Oh diosa protectora de los amores culpables! La carta de don Manuel, esa entrevista que me pide para las cuatro aquí en mi casa, es mi puerto de salvación... Afortunadamente, Lola no sabe que he ido a avisarlo que no viniera. Eso es, Lola se irá sola a casa de su madre y cuando haya salido...Te llevaré a Puerto Rico en un cascarón de nuez, como iremos tan juntitos cabremos.

(Bailando. Lola lo ve al momento de aparecer en la puerta de su cuarto, vestida para salir a la calle.)

Escena 17

Leandro, Lola.

Lola ¡Siga la broma, tú bailando!

Leandro Hum, hum... hum... Sí, sí, es la dicha... la alegría...

Lola ¿De ir a comer en casa de mi madre?

Leandro ¡Castigo, pues...! Y mi contento es infinitamente mayor al pensar que a estas horas me hallaría camino del Escorial, encajonado en un vagón y con un humor más negro...

Lola (Y viene a acompañarme, ¿qué es esto?)

Leandro ¿Estás ya?

Lola Sí, esposo mío.

Leandro *(Muy complaciente.)* Cuando guste la señora...

Lola *(Tomando el brazo de* Leandro.*)* Vamos, caballero.

Leandro *(Cantando.)*
Te llevaré a Puerto Rico
en un cascarón de nuez,
como iremos tan junti...

(Se hallan ya casi a la puerta del foro cuando, dándose Leandro una palmada en la frente, se detiene, desprendiéndose su brazo del de Lola.)

Diablo, diablo...

Lola ¿Qué te pasa?

Leandro ¡Uy...uy...uy!

Lola ¿Qué es?

Leandro Me lucía, como hay Dios.

Lola ¿Quieres explicarte o no?

Leandro Que olvidaba la entrevista con Manuel.

Lola ¿Con Manuel?

Leandro Debo verle, es inevitable... El pleito que sostenemos lo exige. Tu sabes que ayer no conseguí encontrarle...

Lola Ah, sí, recuerdo que me has dicho...

Leandro No tardará en venir. Toma, aquí tienes la carta... Hoy a las cuatro, dice... Por vida de sanes...

Lola No te aflijas, le aguardaremos. *(Se quita el sombrero.)*

Leandro *(Contrariado.)* ¡Le aguardaremos...! Aguardar a Manuel... Tú no le conoces, mujer... Si es lo más descuidado...! Ha dicho a las cuatro, pues de seguro que no se le ve hasta las seis.

Lola ¿Qué importa?

Leandro Además es asunto muy complicado y la entrevista terminará Dios sabe cuando.

Lola En este caso, puesto que tú te quedas, me quedo yo.

Leandro ¡Por supuesto! ¿Y tu madre?

Lola Mi madre no nos espera nunca. Demasiado sabe ella que tu tiempo no te pertenece.

Leandro ¡Pero también es fuerte cosa!

Lola Caramba, estás pesado... ¿No me quedo contenta? ¿Me quejo por ventura?

Leandro ¡Encantador... delicioso! Ya verás como tu madre estará con cuidado... que la pobre mujer se enojará... y con razón.

Lola No hombre, no. (Empecemos.) Por otra parte, yo sé que hoy tiene una visita...

Leandro ¿Una visita?

Lola Sí, recibe a la señora de Cuesta.

Leandro ¿Cuesta...?

Lola Debes conocerla. A lo menos a su marido... ¿No sabes? Es el que compra aquella casa de Chamberí que tanto me gustaba...

Leandro La casa de Chamberí… Y esa señora va a tenerla porque su marido… ¡Una casa que te gustaba tanto! ¡Jamás! ¡Tuya será! Tu marido, yo, soy quien la comprará.

Lola (He salido con la mía.)

Leandro (Caro es el bocado pero es el único medio…) Nada, nada… La casa es tuya.

Lola Leandro, ya sabes que yo…

Leandro Ya sé que tú no persistes en tu empeño, mas yo no quiero que esa señora de Cuesta, o como se llame, tenga una casa de campo que a ti te gusta.

Lola (¡Infiel!).

Leandro Mira, yo tengo que aguardar a Manuel mas, puesto que tú ya estás vestida, sales, tomas un coche y te vas a casa de Gómez…

Lola ¿Yo?

Leandro Tu misma, y pronto, pronto… Piensa que, de un momento a otro, ese señor Cuesta puede adelantársenos.

Lola Pero, ¿te hallas bien decidido?

Leandro Únicamente temo una cosa y es que no llegues demasiado tarde.

Lola Así pues, me apresuraré… Gracias, gracias, esposo mío.

Leandro ¡Qué! ¿Te marchas sin abrazarme?

Lola No. *(Le abraza.)* (¡Ay si pudiera estrangularte!)

Leandro ¡Aprisa… Aprisa!

Lola *(Marchándose.)* (¡Oh, nunca me vengaré lo bastante!) *(Se va.)*

Escena 18

Leandro.

Leandro ¡Gracias a Dios que se fue! Cara me cuesta la broma… Una casa de campo… Y a fe mía, no puede quejarse de mi puntualidad… ¡Pago por adelantado! Miserable… Es infame lo que acabas de hacer… ¡Debería caérsete la cara de vergüenza! *(Consultando el reloj.)* ¡Cáspita!¡Las tres y media! ¡Ya me recriminaré más tarde! Aprovechémonos de su ausencia… Pero ella volverá pronto… Bueno, ya encargaré a Pascual la diga que he debido salir con Manuel… ¡He aquí la existencia de los culpables! Siempre obligados a urdir nuevas intrigas a inventar embuste sobre embuste… Ah, la virtud sería muy fácil, ¿por qué tiene el vicio tantos atractivos?

(Sale Laura por la puerta del fondo.)

Escena 19

Leandro, Laura.

Leandro (*Sorprendido.*) ¿Usted aquí, señora?

Laura ¡Silencio!

Leandro ¿Cómo se ha atrevido?

Laura Usted se halla solo, su esposa acaba de salir.

Leandro ¿Y sabe...?

Laura ¿Que es casado? Sí. ¿A dónde ha ido su señora?

Leandro (*Turbado.*) ¿Dónde ha ido mi...mi? Lejos... muy lejos... yo también iba a salir para reunirme con usted.

Laura Aún no son las cuatro.

Leandro (*Sacando el reloj.*) No, son las tres y media y avanzo.

Laura Tanto mejor.

Leandro ¿Tanto mejor?

Laura Señor Leandro, por usted es que me hallo aquí.

Leandro ¡Oh, señora! Crea usted que mi felicidad... Mi agradecimiento... (Ay si vuelve Lola.) Al recibo de su encantador billete, una alegría inconcebible se apoderó de mí... Los arrebatos a que me entregué, si usted hubiera podido verlos no dudaría ni un momento del intenso amor... pero no perdamos el tiempo, voy a enviar a mi criado...

Laura ¿Donde?

Leandro A que nos busque un coche.

Laura Guárdese usted mucho.

Leandro Es que...

Laura Los instantes son preciosos, es menester aprovecharlos...

Leandro ¿Cómo?

Laura Señor Leandro, es usted un pérfido.

Leandro ¡Yo!

Laura Usted engaña a su mujer de una manera indigna.

Leandro Es por la primera vez... ¿Y cómo no faltar, si usted atesora tanta belleza, tanta gracia?

Laura Antes de admirarlas, había notado usted el pequeño lunar negro que Rosa tiene en la mejilla izquierda...

Leandro ¿Eh?

Laura Había usted abrazado a Mercedes...

Leandro ¿Cómo?

Laura Obtuvo una cita de Enriqueta...

Leandro ¿Quién te lo ha contado?

Laura Su esposa.

Leandro Mi mujer.

Laura Ella lo sabe todo.

Leandro ¿Mi esposa sabe...?

Laura Que cada uno de los regalos que usted le hace representa una infidelidad.

Leandro ¿Dice usted que ella sabe...?

Laura Desde el principio, Lola conoce lo de sus multas. Ella se procuró, y la posee, una doble llave de su secreter y cuando usted sale...

Leandro ¡Justos cielos!

Laura ¡Ah, las mujeres somos muy curiosas!

Leandro ¿Y cómo ha podido usted informarse...? La conocería.

Laura ¿A Lola? Si es mi mejor amiga.

Leandro ¿De usted, Antonia Arenal?

Laura No, sino Laura Gómez. Cuando, sorprendida por el aguacero, usted se me acercó y tuvo la galantería de acompañarme, instada por usted, me vi obligada a darle un nombre; yo, para salir del apuro, tomé el de la calle que atravesaba bajo su paraguas...

Leandro ¡Ah, señora!

Laura ¡Ah, caballero!

Leandro Pero, ¿Lola?, ¿Lola?

Laura Sosiéguese, hasta el presente, no tiene nada que temer.

Leandro ¿Hasta el presente?

Laura Ya se lo he dicho. Instruida desde el principio y día por día de sus infidelidades, Lola tomó la determinación de pautar su conducta sobre la de usted.

Leandro ¡Soy perdido! ¡Qué horrible determinación!

Laura La casualidad, que se goza en semejantes belenes, en el mismo momento que usted buscaba rivales a Lola, arrojaba a sus pies un pretendiente.

Leandro ¡Mi mujer, un pretendiente!

Laura Un joven muy simpático.

Leandro Estoy en brasas.

Laura ¡Muy rico!

Leandro Esto más.

Laura Un americano nombrado...

Leandro ¿Vergara?

Laura El mismo.

Leandro ¡Vergara! ¿Y se ha atrevido?

Laura A hacer una declaración a Lola.

Leandro ¿Pero ella, lo habrá rechazado?

Laura Débilmente.

Leandro ¡Débilmente! ¿Ha dicho usted débilmente?

Laura Sí, era el día de la primera multa.

Leandro ¡Ah!

Laura Algún tiempo después, probó una segunda.

Leandro ¿Y Lola?

Laura Estuvo bastante perpleja, era el día de la sexta multa.

Leandro ¡Desdichado de mí!

Laura A pesar suyo, Lola se vio obligada a seguir una marcha progresiva de la que usted le trazaba admirablemente el programa.

Leandro *(Con espanto.)* ¡Una marcha progresiva!

Laura Era lo lógico. La situación estaba tirante, el peligro era inminente, espantoso...

Leandro ¡Acabe usted, por caridad!

Laura Voy a complacerle. He aquí el desenlace. *(Le da una carta.)* Tome.

Leandro ¿Qué es?

Laura Una carta que Lola recibió ayer...

Leandro ¡Una carta! *(Mirando la firma.)* ¡De Vergara!

Laura Lea.

Leandro *(Leyendo e interrumpiéndose conforme indica la relación.)* ¡Ella rehúsa escucharle...! ¡Bendita seas! Parte a las cuatro... «Diga usted únicamente una palabra y no partiré solo.» ¡Villano!

Laura — Esta palabra, a ser efectivamente yo Antonia Arenal, a estas horas ya la hubiera pronunciado.

Leandro — No comprendo…

Laura — Ella no aguardaba más para decirla que una casa de campo.

Leandro — ¡Gran Dios!

Laura — ¿Qué le pasa?

Leandro — Estoy perdido.

Laura — ¿Por qué?

Leandro — Esa casa de campo…

Laura — ¿Y bien…?

Leandro — Acabo de regalársela.

Laura — ¡Infeliz!

Leandro — *(Mirando el reloj.)* Las cuatro menos diez. Aún llegaré a tiempo.

Laura — ¿A dónde va usted?

Leandro — A la estación del Norte.

(Entra grave y pausado Gómez y cierra la puerta. Trae una caja de pistolas bajo el brazo.)

Escena 20

Laura, Leandro, Gómez.

Leandro — *(Que iba a salir.)* No cierres.

Gómez — Esta carta que he recibido.

Leandro — ¡Vete al diablo!

Gómez — No pasas, no.

Leandro — ¡Gómez!

Gómez — ¿Te piensas escaparme? No lo lograrás.

Leandro — Si no me dejas franco el paso, te acogoto.

Gómez — ¿Dejarte paso franco? Mira cómo te franqueo yo el paso. *(Da una doble vuelta a la llave,la saca de la cerradura y la arroja a la calle por la ventana.)* ¡Así! *(Hace un ademán escusándose, por haber dado la llave contra un transeunte.)* ¡Oh, lo siento mucho! ¡Usted dispense!

Leandro El infierno se ha conjurado en contra mío. ¡Ah!, por mi cuarto.

(Se le adelanta Gómez y le impide pasar.)

Gómez Ya te he dicho que no me escaparías.

Leandro ¡Pero insensato, tú me pierdes, tú me deshonras!

Gómez ¿Y qué hacías aquí, si no perderme, si no...?

Laura ¡Primo!

Gómez ¿Esta es la Antonia Arenal de quien me hablabas?

Leandro ¡Menos cinco minutos!

Gómez Ya te lo he dicho, no sales.

Leandro Concluyamos. Un duelo a muerte.

Gómez Sea, para ello traigo mis pistolas.

Leandro Está bien, salgamos.

Gómez Luego.

Leandro Ahora.

Gómez Ya te he dicho luego, y ahora no será.

Leandro ¡Oh!

Gómez Un anónimo me ha avisado, lo sé todo.

Leandro Dos minutos no más, ¡Ya es tarde!

Gómez ¡Que premio he obtenido por mi constancia! ¡Vendido infamemente por el amor, por la amistad...! Yo te mataré, Laura, yo te mataré, Leandro, yo os mataré a los dos, mas antes quiero que sepas tú *(A Laura.)* lo que he sufrido, lo que vale este corazón que has estrujado con tus manos.

Leandro ¡Las cuatro! *(Coge una pistola.)*

Laura Leandro.

Leandro Déjeme. *(La amartilla.)*

Laura ¿Qué va usted a hacer?

Leandro Quiero matarme.

(Se apunta la pistola en las sienes, ábrese la puerta del cuarto de Leandro y sale Lola precipitadamente; al verla Leandro, se le cae el arma de la mano.)

Escena 21

Dichos, *Lola*.

Lola Matarse...¡Oh!

Leandro Lola.

Gómez Cómo, ¿ella estaba aquí?

Leandro ¿Tú, eres tú...? ¿No has partido...?

Lola ¡Ingrato...! ¿Y lo creíste?

Leandro ¡Ah, perdona!

Lola Pero da las gracias a Laura.

Gómez Agradecerle su traición.

Laura Traición que no era más que una comedia.

Gómez Comedia.

Laura Para dar una lección al caballero. *(Por Leandro, enseñándole el mamotreto.)*

Gómez ¡El cuerpo del delito!

Laura Y una casa de campo a la señora.

Gómez ¡Qué! ¿Compras a Lola la casa de campo?

Leandro A trueque de obtener su perdón.

Lola Obtenido, si no buscas el medio de regalarme otras.

Fausto

Drama fantástico en cinco actos, divididos en diecisiete cuadros, arreglado a la escena española por Rosendo Arús y Arderiu[4]

1875

Reparto

MARGARITA	Luisa Márquez
EL ÁNGEL	Rafaelito Ribas (hijo)
SULFURINA	
GERTRUDIS	
MARTA	Carmen Alentorn
OLIMPIA	
DAFNE	
FAUSTO	Rafael Ribas
MAGNUS	Juan Bertran
MEFISTÓFELES	
VALENTÍN	Eduardo Garró
FRIDOLIN	Juan Pirello
WAGNER	Miguel Pigrau
Un mono que no habla	Rafaelito Ribas (hijo)

4 Ni que no ho digui, és una adaptació d'Adolphe d'Ennery, *Faust*. Drame fantastique en cinc actes, quatorze tableaux. París, Michel Lévy frères, 1858.

Acto i

Cuadro i. El laboratorio de Fausto

Habitación estrecha de bóvedas altas; estilo gótico. A la izquierda, frente al público y en primer término, unas mezquinas y débiles gradas que conducen a la estrecha y desvencijada puerta de entrada. Al fondo, grandes estantes atestados de libros, legajos y pergaminos. A la derecha, un hornillo de alquimista; en último término, una ventana y una puerta. Una mesa llena de papeles, un sillón, taburetes, aparatos, instrumentos, esqueletos. Arde una lámpara sobre la mesa.

Escena i

Wagner, Fridolin (duerme en el sillón.)

Wagner — *(Apareciendo por la derecha con un libro abierto en sus manos.)* ¡Fridolin, Fridolin!

Fridolin — *(Despertándose y bostezando.)* ¡Ah!

Wagner — ¡Fridolin, Fridolin! *(Alzando la voz.)*

Fridolin — ¡Que no soy sordo…! Con una vez que me hubieseis llamado, bastaba.

Wagner — ¿Estás aquí?

Fridolin — ¡Claro que sí…!, ¡pues…!, ¿no me veis?

Wagner — ¿Fridolin…?

Fridolin — ¿Qué hay, maestro Wagner…?

Wagner — Deja por un momento el hornillo y acércate.

Fridolin — *(Que, al levantarse del sillón, se ha escurrido hacia el hornillo, se acerca a Wagner.)* Ya estáis complacido.

Wagner — Préstame atención.

Fridolin — No perderé ni un resuello.

Wagner — Exijo que me contestes…

Fridolin — ¡Si nada me habéis preguntado…!

Wagner — ¡Callarás…!

Fridolin — Es que si callo, no contestaré.

Wagner — Quiero que a mis preguntas respondas con sinceridad.

Fridolin — Como si fuerais vos mi confesor.

Wagner — Esto es…

Fridolin — Preguntad…

Wagner ¿A quién crees tú el más sabio de los dos...?

Fridolin Vos sabéis mucho, pero yo...

Wagner ¿Qué dices...?

Fridolin Que entre vos y yo, me decido por el último.

Wagner ¿Cómo has osado, miserable sabandija nacida entre el inmundo y pútrido cieno de la ignorancia, llegar a compararte conmigo? He aquí a lo que se expone quien, olvidándose de sus méritos, baja de su elevado pedestal para departir mano a mano con el vulgo soez y grosero.

Fridolin ¿Os he dicho yo acaso que subierais ni que bajarais?

Wagner No me sulfures...

Fridolin ¡Es que también es fuerte cosa que, respondiendo uno a lo que le preguntan, tenga que ser insultada su conciencia!

Wagner Pero ven acá, pedazo de atún... ¿te he nombrado a ti para algo...?

Fridolin Ah, esto es diferente. Yo me había creído...

Wagner Debías cuando menos conocer la imponderable distancia que nos separa.

Fridolin Muy poca, a lo sumo, tres palmos escasos; la mediré y ya veréis.

Wagner ¿Quieres cesar en tus necedades?

Fridolin Cierro el pico.

Wagner Oye y contesta con ingenuidad. Dos sabios hay en el universo superiores a todos los mortales. Fausto y yo...

Fridolin Yo no entro en la cuenta.

Wagner ¿Cuál de los dos crees tú que sea el más sabio...?

Fridolin En esto sí que no cabe vacilación: ¡vos!

Wagner ¿Te fundarás en algo...?

Fridolin ¿Os parece que hablo a tontas y a locas?

Wagner ¿Por qué te crees, pues, que yo soy más listo que Fausto?

Fridolin Porque vos me lo repetís a cada momento.

Wagner No quiero oirte. Sopla. *(Lo hace a la cara de Wagner.)* ¡Al hornillo, estúpido, al hornillo!

Fridolin Como queráis...

Wagner *(Deteniéndole.)* Espera. A ver si consigo hacerme entender. No basta con que yo lo diga, es necesario probarlo, y, a pesar de que tendré que luchar con tu escasa inteligen-

cia, de tal peso serán mis razones, que te dejaré plenamente convencido de que Fausto sabe menos que yo.

Fridolin Ya lo he dicho.

Wagner Es preciso que lo repitas.

Fridolin Fausto es menos sabio que vos.

Wagner Bueno, pero esto lo dices como lo diría una cotorra, sin saber por qué... Un momento no más de atención y lo sabrás. Pasa el maestro Fausto su vida entera estudiando las causas y los efectos, investigando lo que es creado, lo que existe. Yo busco lo ignoto, lo desconocido, lo que no es; pretendo dar la vida; quiero crear la que no existe. ¿Comprendes lo que te digo...?

Fridolin Lo comprendo porque vos me lo decís.

Wagner ¿Notas la inmensa diferencia entre los dos? Debes notarla...

Fridolin La noto porque vos decís que debo hacerlo.

Wagner Ahora bien, Fausto estudia lo que existe.

Fridolin Sí señor.

Wagner Yo estudio lo que no existe.

Fridolin Sí señor.

Wagner Él no dejará nunca de ser un hombre.

Fridolin Sí señor.

Wagner Yo puedo llegar a ser un dios.

Fridolin Sí señor.

Wagner Así pues, yo soy más sabio que Fausto.

Fridolin Sí señor.

Wagner Infinitamente más sabio porque...

Fridolin Sí señor.

Wagner ¡No, di por qué!

Fridolin Toma, porque vos lo decís.

Wagner ¡Avestruz!

Fridolin Sí señor.

Wagner Lárgate de aquí.

Fridolin Sí señor.

(Llaman a la puerta.)

Wagner — Han llamado.

Fridolin — ¡Entrad! *(Abre la puerta y entra Magnus.)*

Escena 2

Dichos, Magnus.

Magnus — ¿Es esta la morada del sabio doctor Fausto...?

Fridolin — Esta es.

Magnus — Deseaba hablarle.

Fridolin — Ha salido.

Magnus — ¿Tardará?

Fridolin — No sé; podéis volver.

Magnus — Opto por aguardarle, es más cómodo. *(Adelántase y va a ocupar el sillón del lado de la mesa. Fridolin vuelve al hornillo.)* No extrañéis mi manera de obrar. Acostumbro sentarme *(Se sienta.)* sin pedir permiso cuando no se cuida nadie de invitarme a que lo haga.

Wagner — Levantaos, haced el favor, allí tenéis un taburete, hay bancos...

Magnus — No me convenceréis. Se está mucho mejor en un sillón.

Wagner — Es que en él no podéis sentaros.

Magnus — A mí me parece que sí y a todos los que me vean les sucederá lo propio; pero explicadme ese enigma ¿por qué esa imposibilidad que según vos existe?

Wagner — Porque ese sillón es el del maestro Fausto.

Magnus — He escogido, pues, el mío: el sillón de Fausto debe ser precisamente el de su huésped, el de su mejor amigo.

Wagner — ¡Su mejor amigo!

Fridolin — *(Acercándose.)* ¡Amigo del doctor!

Magnus — Sí tal. La curiosidad os aguijonea, ¿no es cierto? Lo leo claro en vuestros semblantes... Deseáis saber quién es el que os habla; voy a complaceros ahora mismo ya que, no habiendo quien me presente, debo presentarme yo. Soy el doctor Magnus. *(Se inclinan Wagner y Fridolin.)* Fausto y yo sostenemos, más de treinta años ha, una amistosa correspondencia que no se ha visto nunca interrumpida; sin que Fausto me conozca personalmente ni yo haya tenido el placer de verle en mi vida. Como nuestra existencia se halla próxima a su ocaso, pues el uno y el otro somos bastante viejos, expresamente he salido de Nuremberg para poder, antes de morir, estrechar la mano al primer sabio de Alemania.

Fridolin El primero, el primero... ¡Pase por el segundo...!

Wagner ¡Fridolin!

Fridolin Si voy a sostener, a probar, que el primer sabio sois vos.

Wagner Déjame. *(A Magnus.)* ¿En realidad Fausto sabe tanto...?

Magnus ¿Opináis vos lo contrario...?

Wagner Sí; porque me creo yo tan sabio como él.

Fridolin ¡Más, habéis dicho!

Magnus ¿Tú...? ¿Y a qué el desprecio que muestras hacia tu maestro?

Wagner No le desprecio, antes por al contrario, le quiero.

Fridolin Vaya si le queremos.

Magnus Pues, ¿por qué has dicho?

Wagner Porque yo me estimo en lo que valgo.

Fridolin ¡Ah sí, valemos mucho!

Magnus Difícil me sería comprenderte si no me explicaras; habla.

Wagner No quiero conceder que Fausto me sea superior, porque tengo el más íntimo convencimiento de que, con un poco de estudio no más, me sería muy fácil llegar a donde él llega; mientras que, por más que lo intente, no llegará nunca él hasta donde yo quisiera llegar.

Fridolin Lejos... muy lejos.

Magnus ¿Qué te propones conseguir?

Wagner No ignoráis que ha hecho Dios el hombre a imagen suya.

Magnus Sí, ya sé que, en su necio orgullo, los hombres pretenden semejante cosa.

Wagner Pues bien, yo, salvando la barrera de la ignorancia que se alza altiva ante la inteligencia humana, quiero crear un ser viviente. ¿Me habéis comprendido, doctor? Yo, al igual de Dios, quiero hacer alguien a imagen mía, quiero dar la vida, en fin, quiero producir una criatura humana.

Fridolin ¡Bah! Esto lo hace cualquiera.

Wagner Nadie más que yo ha tenido semejante atrevimiento.

Fridolin Se necesita ser ciego para no verlo... ¡pues hay pocos ejemplos!

Wagner ¿Y quién...?

Fridolin Todo el mundo.

Wagner ¿Cómo?

Fridolin Pues casándose.

Wagner Esto es lo rutinario, el viejo método. Esto no me concedería ninguna gloria, ni menos el título de inventor.

Fridolin Pero os saldríais con la vuestra.

Wagner Es un método muy usado.

Fridolin ¡Usado, usado, tan usado como queráis; pero que aún se pondrá en práctica por mucho tiempo!

Wagner Sí, pero yo aspiro a más; quiero dar la existencia sin que una oscura mujer sea copartícipe de mi obra, de mi triunfo.

Fridolin ¿Vos solo? No puede ser.

Wagner Sí, con la ayuda de sustancias combinadas, de esencias y de extractos.

Fridolin ¡Vamos, que no puede ser…! ¿Y a qué sexo pertenecen el… la…?

Wagner Mi idea es que lo que voy a crear sea amable, bello, gracioso, espiritual…

Fridolin Una mujer.

Wagner Un modelo de sumisión.

Fridolin Será un hombre.

Wagner Y de fidelidad.

Fridolin Entonces un perro.

Wagner Después de hechas mil combinaciones, a cual más difícil, y de tener agotadas todas las fórmulas, ya en el momento supremo, cuando el éxito me sonríe, encuentro que me falta algo accesorio.

Magnus Os falta el espíritu…

Fridolin ¿En que parte del cuerpo se alojará ese individuo?

Wagner ¿Cómo, el espíritu?

Magnus El alma, la inteligencia, el soplo vital.

Wagner Este es mi accesorio. No le falta absolutamente a mi creación nada más que la vida.

Magnus ¡Poca cosa, en verdad!

Fridolin ¡Casi nada!

Magnus Yo tengo lo que buscáis.

Fridolin ¡Vos!

Wagner ¿Será posible?

Magnus — Sí, y, a fin de que os sea grata mi memoria, voy a daros lo que nunca lograríais encontrar. *(Saca un frasco.)* Echad unas pocas gotas de este líquido en vuestra composición, puedo aseguraros un envidiable resultado.

Wagner — *(Tomándolo.)* Este frasquito contiene…

Magnus — Lo que os falta.

Fridolin — ¡Cuan poca cosa nos faltaba! *(Mirando asombrado el frasquito.)*

Wagner — ¿Hay aquí el espíritu?

Magnus — Sí.

Wagner — ¿El alma, la inteligencia, el soplo…?

Fridolin — *(Acercando su cara al frasco.)* ¿Soplo y no da aire?

Magnus — Silencio. Ocultadlo, se acerca vuestro maestro.

Wagner — ¡Mi maestro! No tardaré yo en serlo suyo.

(Entra Fausto con un ramo de flores en la mano, absorto, se dirige a su sillón, no reparando en Magnus hasta que se halla a su lado.)

Escena 3

Dichos y Fausto.

Fausto — He aplacado el furor de la tempestad, he sujetado al rayo y, sin embargo, no puedo devolver a estas pobres flores ni un poco de su fragancia, ni un átomo de su lozanía. ¡Un desconocido!

Magnus — No, vuestro antiguo corresponsal de Nuremberg, vuestro amigo Magnus.

Fausto — Magnus. *(A Wagner i Fridolin.)* ¡Dejadnos!

Wagner — ¡Que se me trate así…! ¡Paciencia! ¡Ya llegará mi vez, mañana serás mi esclavo!

Fausto — *(A Wagner.)* ¿Qué aguardas?

Wagner — Ya me voy. *(Con mal modo, a* Fridolin.*)* ¿Qué aguardas?

Fridolin — Voy, maestro, voy… *(Se vuelve como ha hecho Wagner con él, imperiosamente, como si tuviera a quien mandar.)* ¿Qué aguar…? ¡Nadie! No tengo quien me obedezca… Como que no soy sabio… ¡Pues lo veremos…! ¡No, yo no me quedo sin inventar algo…!

(Vanse por la puerta de la derecha.)

Escena 4

Fausto, Magnus.

Fausto *(Sentado a la derecha de la mesa, Magnus a la izquierda.)* ¿En mi casa, el ilustre, el sabio Magnus?

Magnus ¡Ilustre… sabio…! Démonos ante el vulgo todos esos títulos inventados por la necedad; pero aquí que estamos solos sin que nadie nos escuche, convengamos en que el más grande de nosotros es bien pequeño y que el que más sabe, posee muy cortos conocimientos.

Fausto Sí, sí, saber que no se sabe nada; este es el verdadero fruto que se saca de los estudios humanos.

Magnus Nadie ha de enterarse, nadie lo verá. Sed franco conmigo y decidme: ¿Vos que habéis consagrado por completo vuestra vida al estudio, estáis satisfecho del empleo de vuestra larga existencia…?

Fausto ¿Y vos?

Magnus ¡Ay, amigo mío, no! ¡Cuántos años perdidos, qué de esperanzas desvanecidas…! Queremos profundizar los insondables arcanos de la creación, ¡vago intento! Ante los ignorados misterios de la naturaleza, el desaliento se apodera de nuestro espíritu, se turba la razón, se inclina la frente y nuestra encanecida cabeza déjase caer desplomada sobre el libro abierto.

Fausto Y cuando pretendemos levantarla, cuando nuestros ojos, al dejar las páginas del libro que ante ellos extendió el velo de la oscuridad, ávidos de vida, buscan la luz, ¡todo en torno nuestro ha cambiado! El tiempo, en su incansable carrera, se ha llevado tras si nuestras más caras afecciones; ¡todo lo que antes os sonreía, todo lo que en otro tiempo amasteis…! y cuando, por casualidad, sobrevive un amigo que os tiende, crédulo, su rugosa mano, *(Le alarga la mano a Magnus, que se la estrecha.)* ¡cuánto arrepentimiento, cuántos pesares revela elocuente este mudo lenguaje…!

Magnus Y al ver pasar junto a nosotros encantadoras parejas, dichosas, alegres, contentos sus brazos enlazados… ¿Cómo no decirse uno: qué he hecho yo de mi juventud?

Fausto Y al contemplarlas después bajo la frondosa encina u ocultas entre los floridos rosales, escuchando las frases de amor que se cruzan, los dulces nombres que se escapan de sus labios, el leve rumor de los besos que se cambian… quién no exclama con profunda pena: ¿qué he hecho yo de mi corazón…?

Magnus Sí, el fruto que se recoge del estudio es un fruto amargo que se llama decepción.

Fausto Mía es la culpa. Infinidad de veces me ha avisado el cielo y yo no he querido hacerle caso.

Magnus ¡Celebro la noticia! ¿Es que el cielo se toma la molestia de avisaros? Es decir que os trata… ¿que habla con vos? ¡Gloria al elegido del Señor…!

Fausto A todos los hombres sin distinción, a todos les habla Dios; para cada uno tiene un lenguaje especial. Por medio de los clarines, habla con el soldado; hace oír al poeta una dulcísima voz que canta en su corazón, turba el sosiego del criminal con los gritos de su conciencia; el murmurio del arroyuelo, el perfume de las flores, el gorjeo de las aves, el rugido de la mar... ¿qué es todo ello si no la voz de Dios? Yo, encerrado en este tétrico laberinto, entregado por completo al estudio y a la meditación desde mis más tiernos años, también aquí he oído la voz de Dios... Las campanas de mi iglesia parroquial me la transmitían. *(*Magnus *se ríe.)* ¡No os riáis, doctor! Claramente envuelta en el ruido de la campana, llegaba hasta mí una voz celestial. Sí, cuando tenía veinte años, aquella lengua de bronce me decía alegre, placentera, por Pascua, por Navidad y cada día festivo: «¡Salud, joven, salud! Esta es la hora en que todo sonríe, esta es la hora de rezar, esta es la hora de amar; sal de esta mazmorra ¡ven, reza, goza... ama...!». Y yo, absorto en el estudio, despreciaba el amistoso ruego. Vino la edad madura y aquellas mismas campanas, con más pausada, más grave voz: «¡Salud!», me decían, otra vez: «¡Salud!. Esta es la hora en que el árbol da sus frutos, la hora de ser esposo y padre. El tiempo vuela, no consumas tu vida en estériles trabajos; prepárate los tranquilos goces de tu edad postrera. Elije hoy los brazos que sostendrán mañana tus vacilantes pasos, forma los tiernos corazones que pagarán por ti, cuando haya sonado tu última hora, que te guardarán eternamente un piadoso recuerdo...» Y yo, yo, sin prestar oído, trabajando, trabajando siempre. Ha llegado por fin la vejez... ¿por qué no me hablan las campanas? Siempre ha sido esta mi mansión, la iglesia está al lado como antes y ya no las oigo... ¡Ah!, es que he despreciado mucho tiempo sus desinteresados consejos, es que ellas, que me hablaban antes de la dicha, del amor, de la esperanza, saben que para mí todo ha terminado, es que cuento ochenta años y ya no tienen las campanas nada que decirme!

Magnus ¡Ja, ja, ja, ja! ¡Qué bien lo explicáis!

Fausto ¿Os reís?

Magnus ¿Pues qué debo hacer? ¿Voy acaso a tomar en serio los quiméricos ensueños de vuestra turbada fantasía? No, si no es para haceros observar que encierran una dolorosa verdad.

Fausto ¿Cual?

Magnus La de que hemos perdido el tiempo, la de que hemos alejado de nosotros el placer, la riqueza, la gloria, el amor, esos ricos tesoros que el mundo guarda.

Fausto ¡Equivocamos la ruta!

Magnus Podemos volver aún al buen camino.

Fausto Es ya tarde.

Magnus No lo es. Comencemos de nuevo.

Fausto ¡Comenzar otra vez...! Imposible, ¡somos muy viejos!

Magnus Volvámonos jóvenes.

Fausto ¿Estáis loco? La vejez se aleja de la vida, camina a la muerte. ¡Insensato! ¿Cómo osáis pretender que retroceda?

Magnus ¿Por qué no? Nada muere en la naturaleza. En el crepúsculo termina el día y reaparece con la aurora; del árbol cae el postrer fruto y ya siente brotar las nuevas flores… ¿Ves este ramo? Está marchito, pues no tardará en ostentar la lozanía que tenía hace un mes… *(Lo coge de sobre la mesa.)* ¿Sonríes incrédulo…? ¿Y si yo te digo que llegará un día que el pensamiento atravesará el océano con la rapidez del rayo…? Te reirás también y te engañas. ¿Si te hablo de un poder capaz de sumir en el más profundo sueño por medio de un simple gesto, de animar con una sola mirada? ¡Te reirás también y te engañas! Si te hablo, por último, de que el fluido que me anima puede transmitirse por el contacto, con un soplo, por la voluntad… Te reirás también y mira como te engañas. Míralo. *(Le señala el ramo, que ha recobrado toda su lozanía.)*

Fausto *(Estupefacto.)* Es verdad, es verdad, ¡recobró toda su lozanía! Es un gran milagro, lo confieso; pero a mí no me sorprende. *(Repuesto ya de la sorpresa.)*

Magnus ¿No? De esto cabe deducir que el doctor Fausto conocerá sin duda algún sabio que me aventaja.

Fausto Estáis en lo cierto. Sí, conozco a uno. Allí tengo su vida, la exacta relación de alguno de sus milagros, mil veces más portentosos que el tuyo. *(Va al foro y coge un libro del estante.)*

Magnus A ver…

Fausto Aquí está. Toma este libro; ábrele; en sus páginas hallarás como, al mandato de aquel de quien te hablaba, oyeron los sordos, recobraron los ciegos la vista, andaron los paralíticos y hasta salieron los muertos de sus sepulcros para volver a la vida. Tómale.

Magnus Dame. *(Va a cogerlo y, al tocarlo, su mano suelta un grito y se retira a la otra parte.)* ¡Maldición! ¿Qué libro es ese?

Fausto ¿Este libro…? ¡Es el Evangelio… y tú eres Satanás! *(Se lo presenta abierto, Magnus queda convertido en Mefistófeles.)* ¡Sal de aquí condenado, sal de aquí!

Mefisto ¡Bravo, maestro, me conociste!

Fausto Y te he ordenado que salgas.

Mefisto Si vuelves a repetírmelo, diré que me tienes miedo.

Fausto Temerte yo… ¡Quédate!

Mefisto Gracias.

Fausto ¿Cuál es tu nombre?

Mefisto Mefistófeles.

Fausto ¿Mefistófeles? Oh, oh, tú ocupas un distinguido lugar en las legiones infernales.

Mefisto *(Sentándose.)* ¿Puedo hablar?

Fausto Es inútil; sé de antemano lo que vas a decirme.

Mefisto Te equivocas...

Fausto Sí, me propondrás la realización de algún deseo, pidiéndome en cambio mi alma.

Mefisto ¡Quita, quita! ¡No prosigas...! ¡Uf, y qué rancio es todo eso! Convéncete de que únicamente sandeces salieron de tus labios, sapientísimo doctor... Mírame bien; ¡fíjate en mí! ¿Soy yo acaso el demonio vulgar...? ¿Dónde están los cuernos? ¿Dónde la cola, las garras, el pie de chivo...? ¿No uso, como los elegantes, pantorrillas postizas? ¿Tengo alguna semblanza con el monstruo horrendo que inventaron los curas para asustar a los estúpidos creyentes...? ¿No cubre mis carnes lujoso ropaje...? ¿No me presento a vos vestido como el más rico hidalgo...? Precioso traje color de escarlata bordado de oro, capa corta de seda en las espaldas, pluma de gallo en el sombrero y larga y afilada espada pende del cinto. ¿Me falta algo para ser un apuesto doncel...? ¡Consecuencia natural del progreso de los pueblos! La civilización que regenera y pule al mundo entero hace llegar su poderosa influencia hasta el mismo diablo... Olvida añejas preocupaciones, deja en paz al viejo diablo! Yo soy joven, yo hago los negocios con desinterés y buena fe.

Fausto Explícate, pues.

Mefisto Te advierto desde luego que no ha de existir entre nosotros dos pacto alguno. De ti no pretendo sacar nada, al contrario, quiero que tú reportes las utilidades sin compensación alguna. Lejos, muy lejos de mí, el proponerte aquel legendario pacto eterno de condenación que se extiende siempre en arrugado y carcomido pergamino, y se firma invariablemente con una gota de sangre. No, yo quiero realizar tus ensueños de cada noche, concluir con tus secretos suspiros, dar término a tus pesares por el anhelado bien que no poseíste... En una palabra, te devolveré la juventud sin exigirte lo más mínimo... La gloria, la fortuna, el amor, todo lo que apetezcas será tuyo, sin que debas por tu parte hacer sacrificio ni concesión de ninguna especie.

Fausto No haremos negocio, el trato que me propones es para ti muy oneroso y como no quiero yo perjudicarte...
(Apoyado en el respaldo del sillón.)

Mefisto ¡Perjudicarme! Esto sería si Dios, al hacer el hombre, hubiere hecho, como tu orgullo te lo hace creer, un ser dotado de razón; si lo insaciable de tu corazón no sacara del amor celos, odios, venganzas y hasta crímenes; si en la juventud no encontraras más que el entusiasmo y la fe, generosidad en la gloria y caridad en la riqueza... *(Se levanta.)* Perjudicado saldría si, de todos los dones que te ofrezco, tomaras solo lo sublimado de la pureza, los que llevan en si lo grande, lo bueno, lo noble, lo divino, pero, si como yo pienso, el hombre es una miserable y abyecta creación que tiene ojos y no ve, oídos y no oye, si la rabia que sin tardanza hervirá en tus venas, acarrea la corrompida espuma de las malas pasiones, entonces tú mismo te condenarás sin necesidad de que tu firma me garantice el exacto cumplimiento de la entrega de tu alma.

Fausto Más no añadas, todas tus ofertas...

Mefisto ¿Qué?

Fausto — Las rechazo.

Mefisto — No te conozco doctor. Poco fías en ti. ¿No aceptas? ¿Por qué tu constante experiencia no te detendrá allí donde surjan a tu paso los pérfidos lazos del infierno? ¿No aceptas, a pesar de que, como formalmente te prometo, conservarás viva tu preclara inteligencia, íntegra la imponderable sabiduría que has adquirido a costa de asiduos desvelos, con lo que descubrirás los amaños, y evitarás los peligros?

Fausto — No acepto.

Mefisto — ¿Rehúsas ser joven?

Fausto — Sí.

Mefisto — ¿Rehúsas ser bello?

Fausto — Sí.

Mefisto — ¿Rehúsas ser amado?

Fausto — ¿Amado...? Espera

Mefisto — Amado de cuantas mujeres sean para ti un deseo.

Fausto — ¡No prosigas!

Mefisto — Colmado de todas las riquezas.

Fausto — ¡Basta!

Mefisto — En posesión de todos los honores... tuyas todas las glorias... adorado de todas las beldades.

Fausto — No más, no más.

Mefisto — ¡Acepta, Fausto, acepta! ¡Di una sola palabra y ebrias de amor, suplicantes a tus pies, verás las damas más altivas, la sencilla, la más inocente aldeana buscará anhelante la dulce prisión de tus brazos...! Di que sí y escogerás tus amores, tus caprichos, tus pasatiempos entre las preciadas hermosuras del universo.

Fausto — ¡Calla... calla! No... ¡Habla... habla!

Mefisto — (¡Triunfé, ya eres mío! No resiste a la piedra de toque.) *(Acercándose a Fausto y hablándole casi al oído.)*Basta que quieras y tu esclava será la casta doncella de tus ilusiones, aquel tesoro de pureza y candidez, aquel conjunto de perfecciones que *(Campanas.)* en sueños se te aparece.

(Fausto le escucha con arrobamiento pero, al oír las campanas, poco antes de las últimas palabras de Mefistófeles, recobra su primitiva energía.)

Fausto — ¡Silencio, réprobo, silencio! ¡Dios me habla! ¿No oyes su voz en el sonido de las campanas? Ellas me hablan como en otro tiempo... Escucha, escucha lo que me dicen... «¡Salud, salud al sabio doctor; al venturoso varón que en su larga existencia ha sabido dominar las malas pasiones; al fervoroso creyente que, puesta su confianza en Dios, ha resistido las terribles acechanzas del maligno espíritu; al venerable anciano que, al

borde de la tumba, desprecia con desdén los vanos tesoros de la tierra; que se duerme tranquilo en su fe para despertar glorioso, esplendente, en la eternidad».

Mefisto ¡Soberbio, magnífico, sorprendente! ¡Estáis delirando, doctor! ¡Las campanas no os dicen nada y Dios no os dará lo que yo os ofrezco!

Fausto ¡Huye, vil tentador, huye!

Mefisto Riquezas... gloria... honores... mujeres... amor...

Fausto ¡Calla! (Quisiera no verle y sus palabras resuenan en mi corazón; la luz de la fe ilumina mi mente, desprecio sus ofertas y el deseo enciende un volcán en mi pecho... Pretendo ir al templo y no puedo moverme de este sitio. Desfallecen mis fuerzas... se me va la cabeza... ¡Ay de mí!) *(Déjase caer abatido en el sillón.)*

Mefisto ¡Hijos del aire, dóciles espíritus, necesito vuestro concierto hechizándole completamente! *(Fausto se duerme, reclinado sobre la mesa.)* Rodeadle de agradables ensueños, sumergidle en un mar de ilusiones... ¡así, así! Aparezca ahora la imagen de la doncella, vana fantasma de sus delirios, y se acabó el negocio.

(Se transparenta en la pared del fondo la imagen de Margarita sentada junto a un tronco. Fausto alza la cabeza; cuando se indique, nota la aparición y se levanta. Mefisto, impasible a la derecha.)

Fausto *(Soñando.)* Siento arder mi corazón, corre fuego por mis venas; me falta aire, necesito respirar... ¡Qué veo! ¡Celeste aparición! Es ella, es ella, la espiritual criatura que yo me forjé; el conjunto de perfecciones, el ángel de mi ilusión... ¡Cuan hermosa! ¿Es posible que una mujer pueda reunir tanta belleza? ¡Dulce arrobamiento inunda todo mi ser!

Mefisto ¡Despierta, doctor!

(Desaparece la visión. Fausto vuelve a la vida real.)

Fausto ¿Qué es esto? ¿Habré sido engañado, como siempre? ¡Se ha desvanecido la mágica aparición que ha despertado los dormidos recuerdos de mi delirante fantasía! ¡Ah, todo se reduce a ensueños, a quimeras...!

Mefisto *(Que se ha colocado detrás de Fausto.)* Os equivocáis, no ha sido ilusión.

Fausto ¿No?

Mefisto Era realidad.

Fausto Aquella aparición.

Mefisto Realidad, doctor.

Fausto *(Sorprendido.)* ¡La he visto! ¿No son, pues, aberraciones de mi turbado espíritu? ¡La he visto...! ¿Su existencia es...?

Mefisto Realidad también, todo realidad, como verdadero es el trono de amor que puro, intacto, para vos guarda.

Fausto ¡Oh, imposible...!

Mefisto No, muy fácil... Una circunstancia sólo te falta.

Fausto ¿Cuál?

Mefisto Ser joven.

Fausto ¿Y tú…? *(Suenan otra vez las campanas; Fausto cesa su frase, horrorizado.)* ¡Qué iba a decir, Dios mío! ¡Ah, las campanas! Tu voz. ¡Perdón, perdón! ¡Señor, señor, guía mis pasos; tuya es mi alma…! Y tú, maldito, vete, ¡vete!

Mefisto Obedezco, pero no olvides que te prometo obtener riquezas, poder, juventud y amor… Siempre te requeriré, allí donde tú estés, estaré yo… Cuando me necesites, no tienes más que llamarme.

Fausto *(Dirigiéndose hacia la puerta.)* Bronce divino, esta vez, escuchando tus consejos…!

Mefisto *(A su lado.)* ¡Recuerda…!

Fausto Aparta, aparta… ¡huye de mi presencia! Vamos al templo a rezar.

Mefisto Ya es tarde. ¡Tú me llamarás!

(Mefistófeles desaparece y Fausto se va, Fridolin abre con toda precaución la puerta de la derecha y sale poco a poco; se asegura de que no hay nadie y llama a Wagner, que sale con un librazo abierto.)

Escena 5

Fridolin, Wagner.

Fridolin Abandonaron el campo. Podéis salir sin recelo.

Wagner ¿No hay nadie?

Fridolin Ni una mosca siquiera.

Wagner Por fin me dejan libre, por fin puedo hacer la última, la definitiva prueba del descubrimiento más sorprendente que han visto los mortales. Aprovechemos el tiempo. ¡Aprisa! el hornillo, la caldera…

Fridolin Todo dispuesto.

(Enseñan el hornillo y la caldera. Fridolin aviva el fuego durante toda esta escena y va corriendo de Wagner al hornillo y de este a aquel.)

Wagner Se acerca el ansiado momento.

Fridolin Que no tarde, si no quiere fastidiarme más.

Wagner Sopla.

Fridolin Ya soplo.

Wagner Cuando pienso que mis manos van a fabricar una mujer…

Fridolin Con la ayuda de las mías.

Wagner Late mi corazón a la idea de mi atrevimiento. Tener una esclava siempre a mis pies, dispuesta a ejecutar humildemente mis más secretos designios...

Fridolin ¡Y ser yo el que con los fuelles...!

Wagner Todos los sabios se inclinarán ante mí...

Fridolin ¡Y los despreciaremos...! ¡Ya hierve, maestro...!

Wagner Échale todo lo apuntado en aquella receta.

Fridolin Sin faltar nada. ¿Quién diría que con tales ingredientes se confeccionara una mujer como las otras?

Wagner Nadie, porque es un secreto para todo el mundo.

Fridolin ¡Cuánta ignorancia, señor!

Wagner Con todo, no estará de más que le demos un repaso por si se te hubiera olvidado algo.

Fridolin Repasemos.

Wagner ¿Y la lista?

Fridolin No sé.

Wagner La tienes tú.

Fridolin *(Buscándosela.)* No. *(La encuentra.)* ¡Ah, sí, aquí está...! sí.

Wagner Venga. *(Leyendo.)* «El corazón de una tórtola».

Fridolin Pequeñito, muy pequeñito. Tendrá muy poco, maestro.

Wagner Ya es suficiente, no pretendas imposibles. *(Leyendo.)* «La benignidad de un cordero».

Fridolin Enterito lo he echado.

Wagner Has obrado con mucho criterio; nunca será de más, quiero que sea muy amable. *(Leyendo.)* «La belleza...»

Fridolin Ni la diosa Venus, si la receta no es una engañifa.

Wagner *(Leyendo.)* «La gracia, el candor, la astucia, la ligereza...»

Fridolin ¡Señor, señor, un olvido!

Wagner A buena hora; ¿y qué es?

Fridolin La cierva...

Wagner Respiro. No le hace, ya verás como no hay necesidad. La ligereza es una condición natural de la mujer.

Fridolin Es cierto, si uno las deja sueltas, el diablo que las alcance.

Wagner *(Leyendo.)* «El alma, el soplo, la vida.» Esto era lo que nos faltaba.

Fridolin Y que nos quedábamos sin ello a no ser la espléndida generosidad del doctor Magnus.

Wagner Él asegura bajo su palabra que el líquido encerrado en este frasco da la vida.

Fridolin Esto es lo que vamos a ver.

Wagner Termínese la grande obra de mi creación.

Fridolin *(Contemplando con veneración el frasco, quiere cogerlo y no lo consigue, por retenerlo Wagner.)* ¡Una vida, un soplo, un alma, todo dentro del frasco y tan chiquitín como es...!

Wagner ¡Sopla, Fridolin, sopla!

Fridolin Si no termináis pronto, echo el hígado por la boca.

Wagner ¡Sopla, sopla! Llegó el instante decisivo.

Fridolin Del desengaño, me parece.

(Vierte Wagner con toda solemnidad el contenido del frasquito. Suena una terrible detonación, se revienta la caldera, cae Wagner a un lado y Fridolin al otro; los dos, tendidos boca abajo, exhalan gritos de espanto. En el acto de la explosión, aparece Sulfurina entre las llamas y el humo.)

Escena 6

Wagner, Fridolin, Sulfurina.

Wagner *(Levantando la cabeza.)* ¡Fridolin, Fridolin!

Fridolin ¡Maestro!

Wagner ¿He tenido acierto?

Fridolin Sí, en darme miedo.

Wagner Ven acércate.

Fridolin No puedo levantarme.

Wagner ¡Cómo! ¿Estás...?

Fridolin Sí, como vos.

Wagner *(Se incorpora un poco y ve a Sulfurina.)* ¿Qué es lo que veo? *(Refregándose los ojos.)* ¿Estoy despierto? Sí, sí; no duermo; no, ¿salí con la mía? ¡Allí está mi obra, mira!

Fridolin *(Que ya se ha levantado, pega un brinco al ver a Sulfurina.)* ¡Caracoles, y es verdad!

Wagner ¿Pero qué es lo que he fabricado, un hombre o una mujer?

Fridolin Quien es capaz de deducirlo; viste tan a la ligera. Si llevara pantalones o sayas, lo conocería en el acto, pero miraré de cerciorarme. *(Se acerca a Sulfurina, que lo aparta con un fuerte empujón.)* ¡Qué puños tiene! ¡Un hombre maestro, un hombre!

Wagner ¿Un hombre? *(Acercándose a ella.)* No, es una mujer, ¿no lo ves?

Fridolin ¡Ahí está el quid! ¿Cómo se sabe?

Wagner Una mujer, una verdadera mujer. *(Llamándola; ella no le hace caso.)* ¡Esclava, mi linda escla...! ¡Ah, yo he creado una mujer maravillosa!

Fridolin ¿Sí?

Wagner Sin igual.

Fridolin ¿Por qué?

Wagner Porque no habla.

Fridolin ¡Cuan solicitada será!

Wagner ¡Qué portento!

Fridolin ¡No habla! *(Dirigiéndose a ella.)* Decid, señora, ¿es cierto que sois muda?

Sulfurina *(Que, desde que ha salido de la caldera, va de un objeto a otro, contemplándolo todo asombrada, se para ante Wagner y Fridolin.)* No; ¿qué me quieres?

Wagner ¡Habla!

Fridolin ¡Como todas! Ya no vale lo que valía.

Sulfurina ¿Quién me ha sacado del mundo en que estaba?

Wagner ¿Quién? ¡Yo... yo... mi esclava!

Fridolin ¿Quién? ¡Nosotros... nosotros... nuestra esclava!

Sulfurina ¿Quién aquí me ha conducido? ¿Qué son estos objetos que me rodean...? *(Tocando a Wagner y Fridolin.)* ¿Qué es esto...?

Wagner Dos hombres, esclava mía.

Fridolin Y guapo mozo el uno, éste. *(Por él mismo.)*

Sulfurina *(Apartándolos con desprecio.)* ¡Uf, qué feos son los hombres!

Fridolin No todos.

Wagner ¿Feos?

Fridolin Esto lo dice por vos.

Wagner Es que aún no sabe distinguir. Ya formaré yo su buen gusto.

Fridolin Peor para vos, entonces...

Sulfurina *(Ha ido a la ventana.)* Quiero ir allá. *(Extendiendo el brazo fuera de la ventana.)*

Wagner — Yo mismo te acompañaré, esclava mía.

Sulfurina — Te espero.

Wagner — Luego, más tarde, cuando te haya contemplado a mis anchas.

Sulfurina — *(Dando con el pie en el suelo.)* Al instante, al instante. ¿Lo oyes...?

Wagner — Pero...

Sulfurina — ¡Lo mando! *(Imperiosamente.)*

Wagner — Obedezco, obedezco, esclava mía.

Fridolin — Con esta esclava nos cayó la esclavitud.

Wagner — *(A Fridolin.)* ¿Eh, lo ves? Soy mucho más sabio que el doctor Fausto. Yo soy el que ha creado ese conjunto de belleza, yo soy un gran sabio.

Sulfurina — *(Colérica.)* ¡Pronto, que me impaciento!

Wagner — Estoy a tus órdenes, mi hechicera, mi adorable esclava. *(Sale empujado por* Sulfurina.*)*

Fridolin — ¡Gran sabio, gran sabio. Si yo no soplo, toda tu sabiduría cabría en un puño! *(Se marcha tras de Sulfurina y Wagner.)*

Cuadro 2. En la plaza pública

Una iglesia a la izquierda, a la derecha y en primer término, una taberna. Un puente al fondo. Un paseo de frondosos árboles atraviesa la escena. Fuera la taberna, una mesa, sillas. Seis gradas hay que subir para llegar a la puerta del templo. Poyos entre los árboles del paseo y cercanos al río.

Escena 1

Estudiantes, caballeros, damas, hombres, mujeres del pueblo, mendigos, soldados, doncellas de labor, paseantes en todas direcciones. Mendigo, obrero 1 y 2, joven 1 y 2, estudiante 1 y 2.

Mendigo — *(A las puertas de la iglesia.)* Nobles corazones, socorredme si queréis vivir satisfechos.

Obrero 1 — *(Va con cuatro amigos y se encuentra con el grupo en que se halla el obrero 2.)* ¿Seguís ese camino?

Obrero 2 — Sí.

Obrero 1 — ¿Por qué?

Obrero 2 — Porqué vamos a la hostería del cazador.

Obrero 1 — Venid con nosotros al molino.

Obrero 2	Estamos citados allá. *(Toman los dos grupos distintas direcciones.)*
Joven 1	*(Dando el brazo a la* JOVEN *2.)* Yo me vuelvo a casa.
Joven 2	Ven conmigo. De fijo le hallaremos fuera de la ciudad, debajo de aquellos gigantescos álamos.
Joven 1	¿Y qué sacaría yo? Se sentará a tu lado, te hablará y, si tiene gana de bailar, a buen seguro que no será conmigo. ¿Qué haría yo entretanto?
Joven 2	Es que hoy no estará solo.
Joven 1	¿No?
Joven 2	No, me ha dicho que saldría acompañado de aquel rubio que tú sabes.
Joven 1	Me engañas...
Joven 2	Te lo juro.
Joven 1	Entonces voy contigo.
Joven 2	Corramos. *(Vanse.)*
Pobre 2	*(En el puente.)* Hermanos, compadeceos de quien no puede ver la luz del sol...
Estud. 1	¡Qué sandunga la de ese par de pimpollos! Sigámoslas.
Estud. 2	No corras tanto, allí van otras dos que valen mucho más que aquellas.
Estud. 1	No las veo.
Estud 2	Allí. *(Indicándole dos señoras que pasean.)*
Estud. 1	¿Aquellas dos señoras?
Estud. 2	Sí.
Estud. 1	No me gusta andar con cumplidos. Prefiero el otro género.
Estud. 2	Criadas...
Estud. 1	La mano que el sábado empuña la escoba es la que prodiga más caricias el domingo. ¡Que se nos escapan!
Estud. 2	Por no dejarte. *(Se marchan.* SULFURINA*, vestida como las jóvenes del país, sale huyendo de* MEFISTÓFELES *que la persigue, vestido de estudiante.)*

Escena 2

Mefistófeles, Sulfurina.

Mefisto ¿Por qué huyes, Sulfurina?

Sulfurina Porque tú me persigues.

Mefisto ¿Y no adivinas por qué me porto así contigo...?

Sulfurina No.

Mefisto ¡Porque eres muy linda...!

Sulfurina ¿Linda yo? Esta es la primera vez que lo oigo. Nadie me lo había dicho desde que estoy en la tierra, ni allá bajo en nuestro mundo.

Mefisto No es extraño el que allí nada te dijeran, puesto que allí no valías lo que aquí vales.

Sulfurina ¿De veras?

Mefisto De nuestro imperio te evoqué yo para que pasaras a animar el cuerpo fabricado por el imbécil Wagner, pero presumiendo que te convertiría no en una hermosa criatura, sino en un horrendo monstruo.

Sulfurina Sí, pero por estúpido, por necio que el hombre sea, tiene siempre una partícula de la divina esencia; y en lo que sueña, en lo que produce, se refleja un destello de su omnipresente señor.

Mefisto ¡Es verdad!

Sulfurina ¿Con que decididamente soy bonita?

Mefisto Amable, bella, preciosa, arrebatadora. Tu vista me enloquece, ¡deja que goce mirándote...!

Sulfurina ¡Así, así! Háblame de ese modo. Tus palabras me inundan de placer... Háblame como me hablabas... habla.

Mefisto Sí, sí, hablaré para decirte que la dulce armonía de tus alientos me conmueve, los rayos que despiden tos ojos me embriagan, tus encantos me seducen y a ti me arrastra la fascinación que ejerces en mis sentidos... Yo, ciego instrumento del febril deseo que has engendrado en mi pecho, a él debo doblegar mi altiva arrogancia. Su poderoso influjo domina mi voluntad, mueve mi planta, a ti me acerca, hace que mi mano coja la tuya... que rodee mi brazo tu cintura... que mis labios busquen tus labios... *(Va haciendo lo que se indica y, al ir a darle un beso, ambos a la vez, sueltan un penetrante grito.)*

Sulfurina ¡Ay!

Mefisto ¡Oh!

Sulfurina ¡Esto es fuego que abrasa!

Mefisto ¡Veneno que consume!

Sulfurina ¡Tormento horrible!

Mefisto ¡Todo mi ser se ha estremecido de dolor…!

Sulfurina ¡Somos unos locos, soñábamos en el amor…!

Mefisto El amor es fruto divino. ¡Para los justos lo reserva Dios, y priva a los condenados que se acerquen al santo árbol que lo produce!

Sulfurina Sí, es cierto, ha hecho que nos castigáramos mutuamente por haber desconocido su ley.

Mefisto Es el todopoderoso y debemos bajar nuestra frente ante él… ¡sea! Mas que a su vez la inclinen los hombres ante mí… ¡Luchemos para que el más sabio de todos ellos, el más virtuoso, reniegue hoy de su culto y de su fe!

Sulfurina ¡Luchemos! ¿Debo ayudarte?

Mefisto Sí, mas no ahora, otra será la que me secunde.

Sulfurina ¿Quién es?

Mefisto Margarita.

Sulfurina ¡Margarita…! ¡La pureza, el candor la inocencia…!

Mefisto Esta mucho mejor que tú sabrá apoderarse del alma del viejo sabio. Voy ya bien preparado. Ha hecho precipitar su inexperto corazón un incentivador sueño que le he enviado.

Sulfurina ¿La imagen del viejo pudo despertar el amor en su pecho?

Mefisto Sí, pero tal como era en sus mocedades. Que se lo diga ella y veremos si el inflexible sabio se resiste por más tiempo a llamarme; si con urgencia no me pide que le retorne la juventud.

(Salen Wagner y Fridolin.)

Escena 3

Mefistófeles, Sulfurina, Wagner, Fridolin.

Wagner ¿Y mi esclava…?

Fridolin ¿Y a mí qué? Vos que sois su dueño.

Wagner Si no me engañan mis ojos, la veo allá.

Fridolin En efecto, es la esclava de un esclavo.

Mefisto La esclava. ¿Es de ti de quien hablan?

SULFURINA Sí, Wagner se cree mi señor.

WAGNER *(A SULFURINA, con ceño adusto.)* ¿Qué haces aquí, esclava?

FRIDOLIN Y acompañadita, por lo que pueda tronar.

SULFURINA ¡Qué te importa! ¿Me has creado para que te obedezca siempre?

WAGNER ¡Vaya!

FRIDOLIN ¡Pues hombre…!

MEFISTO Sois mucho más exigentes que el Supremo Hacedor, maestro Wagner.

WAGNER Me conoce. *(A FRIDOLIN.)*

FRIDOLIN ¡Como que somos tan sabios!

WAGNER ¿Me diréis en qué soy más exigente que…?

MEFISTO En que Dios ha concedido a los mortales el libre albedrío… Dios ha dicho al hombre: «el mundo es para ti… ¡Sé libre!».

FRIDOLIN Por la boca muere el pez: lo ha dicho al hombre, pero no a la mujer.

WAGNER *(Asombrado de la réplica de FRIDOLIN.)* ¡Cabal! *(A FRIDOLIN.)* ¡Te portas, chico!

FRIDOLIN Resultado del continuo roce con los sabios.

WAGNER Como ha hecho notar muy oportunamente, Fridolin…

FRIDOLIN *(Inclinándose.)* Muy servidor de ustedes.

WAGNER Si Dios ha dicho al hombre: «¡Sé libre!», no entraba en la cuenta la mujer. Conmigo la cuestión es muy distinta. Yo soy un nuevo Dios, yo he creado una mujer… a lo menos me lo parece.

FRIDOLIN Así será, pero no puedo asegurarlo.

WAGNER Yo a mi creación no le he dicho ni sé libre ni…

SULFURINA *(Impaciente.)* ¿Y qué?

WAGNER En una palabra, que como yo te he hecho, eres mía…

FRIDOLIN *(Frotándose las manos.)* Bien.

WAGNER Por lo tanto, te ordeno que no coquetees con los estudiantes.

SULFURINA *(Con son de burla.)* ¡Ya…! ¿Con que me ordenas…?

FRIDOLIN *(Bajo.)* Duro, duro.

WAGNER *(A FRIDOLIN.)* ¡Ya verás! *(A SULFURINA.)* Sí… yo… tú…

SULFURINA Acaba de una vez.

WAGNER Te dije… y lo que te decía… no era lo que quise decirte… al decir…

Fridolin *(Con sobresalto.)* ¡Cede...! ¡Cede...!

Wagner Vamos, ya no me acuerdo de lo que te decía.

Sulfurina *(Con retintín.)* Que me ordenabas...

Wagner ¡Ca! ¿Y cómo has podido presumir siquiera que usara yo contigo de tanta severidad...? No, no, te he dicho que te rogaba...

Sulfurina Ni aun eso, es demasiado.

Fridolin Mujer como todas.

Wagner Bueno, no te enfades, luz de mis ojos...

Fridolin ¿A que se deja pegar?

Wagner Yo te pido... te suplico... te ruego... te...

Fridolin ¡Adiós! Todo se ha perdido menos la debilidad.

Sulfurina *(A una seña que le hace Mefistófeles.)* Pasad, tomad asiento allí.

Wagner Voy, esclava mía. *(A Fridolin, que le sigue.)* ¿Qué me dices, de mi obra...?

Fridolin ¡Oh que es un portento de sumisión!

Mefisto *(Gritando a Wagner.)* ¡Eh, amigo, vos!

Wagner ¿Yo?

Mefisto Sí.

Wagner ¿Qué me queréis?

Mefisto Entra en esa taberna y pide vino.

Fridolin *(A Wagner.)* Pues no faltaba otra cosa para completar el cuadro sino que sirviereis ahora al estudiante.

Wagner ¡En mi vida...! ¡No voy...!

Sulfurina Es que yo lo quiero.

Wagner *(Vacilando.)* Entonces...

Fridolin ¡Os hace jugar un papel que ya... ya...!

Wagner Dices bien. ¡Anda, Fridolin...!

Fridolin El último mono.

Sulfurina ¿No vas?

Fridolin ¿He de ser yo criado del primer perdido que hallemos a nuestro paso?

Sulfurina ¡Castígale su audacia!

Mefisto Cara te costará la broma, si llego a levantarme.

Wagner ¡Fridolin, Fridolin!

Fridolin No hay que temerle, tú a lo serio. *(Mientras va a la taberna.)* Aquí no hay más esclavo que yo.

Wagner ¡Mi obra, mi esclava es preciosa! ¡Me encanta su amabilidad, su dulzura...! ¡Si no echo todo enterito el cordero en la marmita, me divierto, como hay Dios...!

Mefisto Antes de que llegaran ese par de babiecas, te hablaba...

Wagner Del que quieres perder.

Fridolin No despachan en la taberna hasta que se acaba la misa. *(Va a reunirse con Wagner.)*

Sulfurina Mira, sale del templo Margarita.

Mefisto Y allí va Fausto. Que se vean, que se hablen y mi negocio es doble. Gano dos almas en vez de una. Espera.

(Quédase Sulfurina fuera de la taberna, Wagner y Fridolin, sentados en uno de los dos poyos del paseo inmediato al puente. Margarita sale de la iglesia, Fausto se dirige a ella. Al bajar la última grada, Mefistófeles está a su lado y, cuando intenta abrazarla, ella se ampara de Fausto que en aquel momento va a subir las gradas.)

Escena 4

Dichos, Fausto, Margarita.

Fausto He llegado demasiado tarde, la gente sale, el oficio divino ya habrá terminado.

Sulfurina ¿De qué medios se valdrá?

Mefisto ¡Por mi alma lo juro! Nunca había visto una muchacha más hermosa.

Margarita ¿Qué me queréis...?

Mefisto Que me deis un beso.

Margarita Proseguid vuestro camino.

Mefisto No será sin que antes...

Margarita *(Separándole.)* Apartad.

Mefisto Ya que tú no quieres, te lo daré yo.

Margarita ¡Amparadme señor...!

Fausto ¡Gran Dios, ella! ¡Atrás, villano!

Mefisto De mi empeño desisto. La mediación del sabio maestro os hace sagrada para mí. Saludo al anciano doctor; perdóname, preciosa hurí. *(A Sulfurina.)* Ya están en el buen camino, ellos harán el resto. Sígueme...

Sulfurina Cuéntame... *(Se va.)*

Wagner Se va con ella.

Fridolin ¡La del humo!

Wagner ¡Sigámosla, no la dejemos en poder de ese hombre!

Fridolin Ojalá que Dios se la quedara. *(Marchan los dos en seguimiento de Sulfurina.)*

Escena 5

Fausto, Margarita.

Margarita Os agradezco vuestra protección.

Fausto *(Aparte.)* (Es ella, ella misma.) *(Alto.)* De poco agradecimiento os soy acreedor. Favorable casualidad me interpuso entre vos y un libertino; cualquiera en mi caso hubiera hecho lo propio.

Margarita ¿Os habéis fijado en el estudiante? No he visto en mi vida nada que me repugnara tanto como su innoble cara; hay un no sé qué en su mirada que me ha oprimido el corazón.

Fausto ¿Llegó a asustaros?

Margarita Sí, mas, al veros a vos, me he tranquilizado por completo. ¡Tenéis un aspecto tan bondadoso... parecéis tan bueno...! No olvidaré el favor que me habéis prestado... ¡Quedad con Dios!

Fausto ¿Por qué me dejáis tan pronto...? No parece sino que al contrario de lo que decís, ¡os asusto también...!

Margarita ¿Tenéis algo que decirme?

Fausto Sí.

Margarita Hablad.

Fausto ¿Cómo os llamáis?

Margarita Margarita.

Fausto ¿Tenéis padres?

Margarita Madre no más... y me aguarda. *(Haciendo ademán de marcharse.)*

Fausto ¡Prisa lleváis...!

Margarita Nuestra casa es muy pequeña, son pocas nuestras necesidades y, no obstante, hago mucha falta... No tenemos criados...

Fausto Pobre niña.

Margarita ¡Oh, no somos pobres, señor! Mi padre, al morir, nos dejó una casita y un jardín. Tengo un hermano que es soldado, sirve en Italia, en la Calabria; se llama Valentín. Una hermanita que el cielo me había concedido, se nos murió. He quedado yo sola con mi madre, la pobre es anciana y cumplo con mi deber evitándole todo trabajo, toda fatiga. En cuanto amanece, me levanto, lavo la ropa, voy al mercado, preparo la comida y cuido de la casa. Cada día hago lo mismo, es muy pesado pero también el sueño es mucho más dulce, más tranquilo. Al llegar la noche, me acuesto, se cierran mis ojos y al punto me duermo bendiciendo al Señor que nos concede el descanso y el pan de cada día.

Fausto Eres un ángel, Margarita.

Margarita No soy más que una pobre joven cuyo modo de expresarse os inspira lástima, por su rusticidad.

Fausto No tal, en la pureza de tu mirada, en la casta hermosura de tus facciones, hay un encanto irresistible, subyugador. Te presentas y se te admira; hablas y se te ama.

Margarita *(Mientras las úlimas palabras, Margarita ha ocultado el rostro entre sus manos.)* Proseguid; señor, proseguid.

Fausto ¿Por qué ocultas tu rostro...?

Margarita Es que todo esto tan bonito que me estáis diciendo... creo ya haberlo oído... en un sueño.

Fausto ¡Un sueño!

Margarita He cerrado los ojos para hallar de nuevo las facciones del que en sueños como vos me hablaba. ¡No las he encontrado! La voz, sí; la voz era la misma.

Fausto ¿Y era una voz igual a la mía?

Margarita No, no. La vuestra... Recuerdo también su mirar... dulce, bueno, tranquilo... como el vuestro. Lo tengo fijo aquí... ¡Aún creo estarlo viendo...!

Fausto ¿Y tanto se me asemejaba?

Margarita ¡Mucho!

Fausto Luego yo te aparecí...

Margarita No, no erais vos. Era un joven.

Fausto ¡Un joven!

Margarita Vuestro hijo, quizás.

Fausto *(Entre si mismo.)* ¡Un joven...! ¡Mi hijo...!

Margarita Él fue el que vino a verme, el que me habló durante aquel inefable sueño.

Fausto ¡Insensato de mí! ¡Me olvidaba de mis años, de mis arrugas, de mis canas...! ¡Adiós, Margarita, adiós!

Margarita	Era vuestro hijo, ¿no es verdad? Vos sois su padre; bien puedo decíroslo, le amo señor, le amo... ¡Ah! ¿qué he dicho...? Perdonad mi atrevimiento... ¡Qué vergüenza Dios mío! *(Márchase apresuradamente y tapándose la cara. Fausto queda como anonadado.)*

Escena 6

Fausto, a poco, Mefistófeles.

Fausto	¡Un hijo! ¡Joven...! ¡Y es ella!, la imagen de mis delirios... el ángel de mis ilusiones... ¿Por qué la he visto...? Ella acaba de confesármelo, ¡me amaría no siendo viejo...! Es decir, sería mía si yo fuese joven... ¡Qué duda! ¡Mefistófeles!
Mefisto	¿Qué mandáis, maestro?
Fausto	¡Tú!
Mefisto	¿Pues quién ha de ser? ¿No me habéis llamado?
Fausto	*(Vacilando.)* Sí... no... sí... Y bien, ¡sea! Mas no, vacilo. Quiero ser joven.
Mefisto	Lo serás.
Fausto	¿Tú me prometes?
Mefisto	Juventud y amor, sígueme.
Fausto	¿A dónde?
Mefisto	Fuera de la ciudad, donde las antiguas brujas de la Tesalia nos aguardan.
Fausto	¡Vamos!

Acto 2

Cuadro 3. Las ruinas

Negros y derruidos muros, árboles secos, sin hojas, piedras calcinadas, paredón al fondo alto y agrietado. Mustias enredaderas se estrechan hasta las piedras esparcidas por el suelo. Secos zarzales forman la cerca. Un pozo casi derruido a la izquierda; a la derecha, una especie de portal que se sostiene en pie y debe ser practicable; no tiene puertas. Todo respira tristeza. Densa oscuridad. Un débil rayo de luna ilumina por cortos momentos el sitio donde hay el corro de las brujas; al frente, colocada sobre grandes sillones, una descomunal caldera debe arder debajo, un vigoroso fuego; fórmanse varios fantasmas más entre las espirales que el vapor levanta.

Escena 1

Rodean la caldera una porción de brujas, monos, gatos, perros, búhos, cuervos, Gertrudis. Sulfurina de bruja vieja. Sale por la derecha y se dirige directamente a las brujas 1 y 2.

Sulfurina Tráeme un manojo de hierbas.

Bruja 1 Voy. *(Se va y, a poco, sale.)*

Sulfurina Una rueca.

Bruja 2 Volando. *(Igual que la otra.)*
(Todas las brujas recitan a una; la orquesta, pianísimo.)

Coro Esconde la noche
su negro capuz,
la luna creciente
ver deja su luz:
la luna que es obra
del sabio Luzbel,
brillante cuchilla
forjada por él.
(Al terminar el coro, huyen precipitadamente todos los que hay en escena y salen Wagner y Fridolin.)

Escena 2

Wagner, Fridolin.

Fridolin *(Entra pegado a Wagner, mirando receloso por todas partes.)* ¿Hemos llegado ya…?

Wagner Sí.

Fridolin ¡Preciosa vista para un ciego!

Wagner ¡Pues tienes más que cerrar los ojos!

Fridolin ¿Y podréis decirme, a qué hemos venido aquí, maestro Wagner?

Wagner ¿A qué? ¿Lo sé yo acaso…? Pregúntalo a mi esclava, ella ha sido la que me ha suplicado.

Fridolin Mejor diríais mandado…

Wagner Alto ahí. Ella no manda, ella me indica de una manera más o menos expresiva lo que de mí quiere y yo, condesciente siempre con mis inferiores, no la desairo nunca. Esto es lo que hay y aquí nos encontramos, porque me ha pedido que sin falta compareciésemos los dos.

Fridolin Sin decir con qué objeto…

Wagner ¡Nada... nada...!

Fridolin Claro está, al esclavo toca mandar; al señor, obedecer. Sí, es muy justo.

Wagner Aguardemos a Sulfurina.

Fridolin Que no tarde.

Wagner ¿Tienes prisa?

Fridolin No, mas este lugar no es muy a propósito para que uno esté tranquilo y, si he de hablaros con franqueza, ¡me dan unas ganas de tocar las de Villadiego...! Y vos, maestro Wagner, ¿tenéis miedo?

Wagner *(Con resolución.)* ¡Nunca, nunca! Ni sé lo que es.
(Sombras se deslizan por la parte de las piedras de la derecha.)

Fridolin ¡Sois lo más afortunado!

Wagner *(Inquieto porque ve las sombras.)* ¡Jamás... nunca lo he conocido! ¿Qué es eso que pasa? ¡Miedo, miedo un sabio...! ¿Y tú Fridolin has tenido alguna vez...?

Fridolin Siempre, maestro, siempre.

Wagner ¿No te da vergüenza...?

Fridolin No señor, lo confieso.

Wagner Que lo tengan las mujeres y los niños, pero un hombre... *(Ve tres sombras a la izquierda.)* Mas, ¡ah!

Fridolin ¿Qué? *(Descubren sus ojos a un cocodrilo que se arrastra por las cercanías del pozo y corre a ampararse de* Wagner*; los dos temblando y dándose las espaldas.)* ¡Ay, ay, ay...!

Wagner Es espantoso.

Fridolin Espanto... ¡pues, lo que decía!

Wagner Terrible, atroz. *(Por otros fantasmas.)* ¡Nunca, mi... ra...!

Fridolin ¡No, gracias, gracias...! Eso vos, que no tenéis nunca miedo... ¡Estaos quieto, maestro, parecéis un epiléptico...!

Wagner *(Temblando.)* No... no...

Fridolin Ya os digo que sí y casi afirmaría por práctica experiencia *(Tocándose las pantorrillas.)* que tembláis tanto como yo...

Wagner ¡Quita, torpe! Un sabio no puede tener miedo...

Fridolin ¿Y si no pudiendo, tiene...? ¿Por qué, pues, tembláis...?

Wagner Los nervios...

Fridolin La camama de las mujeres.

Wagner Como soy tan nervioso.

Fridolin (*Aparecen sombras en la derecha.*) ¡Maestro, maestro…!

Wagner (*Sombras en la izquierda.*) ¡Fridolin… Fridolin…!

Fridolin ¡Allí, allí, por la derecha!

Wagner ¡Allí… allí… por la izquierda!
(Las sombras se multiplican, se ven cruzar en todas direcciones.)

Fridolin Por la izquierda… y por la derecha…

Wagner ¡Por todas partes!

Fridolin ¡Cómo tiemblo!

Wagner ¡Uy, mis nervios…!

Fridolin (*Gritando.*) ¡Santa María, sancta Dei genitrix… Ora pro nobis, ora pro nobis!
(Gertrudis/Sulfurina por la izquierda da a cada uno de los dos un fuerte golpe en las espaldas que aumenta sus gritos.)

Escena 3

Gertrudis, Wagner, Fridolin.

Gertrudis ¡Silencio!

Wagner ¿Quién? ¿Quién?

Fridolin ¡Ay… ay! ¡Ora pro nobis!

Gertrudis ¿Quién alborota en mi casa?

Wagner ¡Vuestra casa! ¿Y quién sois vos?

Gertrudis La dueña del aquelarre.

Fridolin El aquel no sé quien será, lo del arre lo dice por vos, maestro.

Wagner ¿Vos la dueña…?

Fridolin ¡Por cierto que tenéis un domicilio bien perro…!

Wagner Y una manera de anunciaros que, a ser yo otro, conseguíais causarme miedo…

Fridolin Pero como a nosotros nada nos asusta…

Wagner Solo éste con su ignorancia…

Fridolin Y el maestro con sus nervios…

Gertrudis No prosigáis, ya sé que sois unos cobardes, os conozco.

Wagner Ah, ¿con que nos conocéis…?

Fridolin — Celebro mucho... *(Aparte.)* Maldita la hora...

Wagner — En este caso, creo no tendréis inconveniente en decirme con que idea se nos ha hecho venir a este sitio...

Fridolin — ¡Tan magnífico...!

Gertrudis — Para que podáis ser útiles a vuestro sabio maestro, el doctor Fausto.

Fridolin — ¿Con que yo sirvo para algo...? ¡Qué noticia más inesperada!

Wagner — ¡Fausto...! ¿Y qué tenemos que ver...?

Gertrudis — No tardará en llegar aquí, viene para desembarazarse del peso de sus años.

Fridolin — Como quien suelta un fardo.

Gertrudis — Entrará viejo decrépito, saldrá joven, vigoroso...

Wagner — ¿Puede operarse tal milagro?

Gertrudis — No reconoce imposibles la ciencia, pero, como el tiempo no abdica nunca sus derechos, los años quitados a Fausto pasarán a aumentar el total de los que tenga otro individuo.

Wagner — ¡Le compadezco! ¿Y quién será el desgraciado?

Gertrudis — *(Bajo y señalando a Fridolin.)* ¿Quién? Dos hombres hay aquí.

Wagner — ¡Comprendo! *(Mirando compasivo a Fridolin.)*

Fridolin — ¿Y se sabe quién es el que cargará con...?

Gertrudis — *(Bajo y señalándole a Wagner.)* Tú no has venido solo...

Fridolin — *(Mirando compasivo a Wagner.)* ¡Buena se te espera!

Wagner — ¡Pobre Fridolin!

Fridolin — ¡Pobre Wagner!

Gertrudis — ¡Ea, manos a la obra!

(Agita la rueca que tiene en sus manos y una porción de gatos, de monos y de cuervos salen de la izquierda. Los primeros le rodean, los segundos revoletean a su alrededor. Un mono hace cosquillas a Fridolin y le quita después la gorra, con la que se marcha corriendo y chillando.)

Fridolin — ¿De dónde salen estos animaluchos?

Wagner — ¿A qué vendrán?

Gertrudis — Son mis huéspedes.

Fridolin — Pasaréis buenos ratos con ellos. *(Sin saber cuál es el que le importuna.)* Vamos, que me enfado.

Wagner — Confío que me será agradable la permanencia en vuestra casa.

Gertrudis Tal espero.

Fridolin Muy agradable... Quien estuviera a dos mil leguas de aquí... Ya más no aguanto... *(Vuélvese para hacer cesar al impertinente mono que le incomoda y se encuentra de manos y boca con la mona que le hace gestos.)* Ah eres tú, usted... hombre... digo. *(Le quita el mono la gorra.)* Vamos no seas animal, animal. *(A Gertrudis.)* ¡Señora y que mal educados son vuestros huéspedes...!

Gertrudis *(Dirigiéndose al mono que, a su mandato, suelta la gorra.)* ¡Siro...! ¡A ver!

Fridolin *(Recogiendo la gorra del suelo.)* Señorito, si otra vez se atreve... ¿Qué, te mofas de mí? Ya te diré yo cuantos son cinco.

Gertrudis Necesito, para la hoguera del conjuro, boj y acebo. Id a buscar, a la salida misma hallaréis...

Wagner Al momento, respetabilísima señora. Ven conmigo, Fridolin, buen Fridolin.

Fridolin Ya os sigo.

Wagner *(Apoyándose en el brazo de Fridolin y tratando de consolarle.)* ¿La juventud y hermosura, qué son? Nada.

Fridolin *(Por lo mismo.)* El corazón, eso es lo que vale...

Wagner *(Aparte.)* Parece que se conforma con su suerte.

Fridolin *(Aparte.)* ¡Menos mal!, no le causa pesadumbre.

Wagner ¡Pobre chico!

Fridolin ¡Pobre maestro!

(Se van por la derecha, saliendo a poco los dos con ramos. La escena se ha ido llenando de brujas.)

Escena 4

Gertrudis, brujas.

Gertrudis Trabajemos, compañeras. ¡Nuestro señor va a llegar!

(Gran movimiento general. Gertrudis echa yerbas en la caldera, las brujas, las unas avivan el fuego, las otras acercan combustible al fogón, dos armadas de grandes escobas revuelven el líquido de la caldera, otra cuida de que no se derrame y paralelamente recoge otra la espuma. Los monos y los demás animales se calientan junto a la lumbre.)

Coro Parece la hoguera
ardiente volcán,
al cielo sus llamas
un beso darán.

Consume los troncos
un loco furor,
la roja marmita
derrite su ardor.
¡Ya hierve, ya hierve!,
¡aprisa!, ¡corred!,
¡de endebles vampiros
la sangre verted!
La tierna verbena,
las drogas echad;
el todo con llantos
y risas mezclad.
¡Ya hierve, muy pronto
veremos brotar
preciosa bebida,
brebaje sin par!
Esconde la noche
su negro capuz,
la luna creciente
ver deja su luz...
la luna, que es obra
del sabio Luzbel,
brillante cuchilla
forjada por él.

(La luna, que ha aparecido al principiarse el acto, desaparece enseguida cuando salen Wagner y Fridolin y vuelve a reaparecer a la mitad del coro de las brujas. Entran Fausto y Mefistófeles.)

Escena 5

Dichos, Fausto *y Mefistófeles.*

Mefisto — *(Guiándole.)* ¡Por este lado, maestro Fausto!

(Mucho movimiento. Mefistófeles baja al proscenio, las brujas le rodean acuden los monos, los gatos y enseguida vuelve junto a la caldera.)

Fausto — *(Ya en medio del escenario, con resuelto ademán y cruzado de brazos.)* ¡Aquí estoy! *(Todos se inclinan.)* ¿Dónde nos hallamos? *(Paseando una mirada por todo lo que le cerca.)* Ruinas tan solo divisa mi mirada...

Mefisto — Estamos en el antro de mi antigua amiga, la más célebre de todas las brujas; salud, Gertrudis.

Fridolin — ¡Debo tener los pelos en punta!

Fausto — ¿Y por qué acudir a ella? ¿No podías tú mismo preparar el brebaje?

Mefisto En la actualidad, no; se requieren infinitos años para aprender el arte de componerlo y el diablo no tiene paciencia ni quiere perder el tiempo. *(A Sulfurina.)* ¡Despáchemos, queridita...!

Gertrudis Señor, solo se aguardan tus órdenes.

Mefisto Traza en torno de Fausto el círculo del gran Paracelso, pronuncia las palabras cabalísticas y preséntale una copa de tu elixir.

Gertrudis Acércate, Fausto.

Fausto *(Resuelto.)* ¡Heme aquí!

(Gertrudis traza extraños círculos con la rueca, hace extravagantes gestos, dentro de los círculos trazados amontona raros objetos sin orden ni concierto. Durante la operación, se oyen confusos rumores, gritan rudamente las brujas, chillan los animales y la caldera ruge hondamente formando el todo un extraño concierto. Una de las brujas le da un libro descomunal, ella lo toma, alinea los monos dentro del círculo, dos de ellos le sirven de faristol y otros le alumbran con tizones encendidos. Abre el libro y hace seña a Fausto que se acerque más.)

Fausto *(A Mefistófeles.)* ¿Qué significa toda esa farsa?

Mefisto Nada, farsa, como la denomináis muy bien. Ella, como los médicos, recurre al charlatanismo, al bombo, a la gravedad, para adquirir importancia y alcanzar la admiración de los que a ella acudan.

(Las brujas recitan a coro a media voz; la orquesta, piano piano.)

Por aquel diente
negro y fatal
que el dragón rojo
perdió en el mar;
por la locura,
por el afán;
por la mirada
del dios azar;
por los venenos
y el puñal;
por la tormenta
y el huracán,
por la desgracia,
llanto y pesar...

(Forte.)

Rey de la sombra,
quietud y paz
de las tinieblas
y oscuridad...

(Fortissimo.)

¡Te conjuramos
monarca audaz,

estos lugares
déjalos ya!

(Las tinieblas más profundas, las antorchas son la única luz que alumbra la escena, los truenos se suceden sin interrupción, óyense terribles golpes del tamtam, desencadena furioso huracán. Para el ruido luego, pero reinan por completo las tinieblas.)

Gertrudis *(Lee en el libro que le sostienen los monos. (A Fausto.)* Escucha con atención. *(Lee declamando con mucho énfasis.)* Con uno, haces bien; quitas dos y, de este modo, tienes tres y eres rico. Dejas luego los cuatro; con cinco y seis han siete y ocho y todo queda terminado y se cumple el afán que inquiete. Nueve es uno y diez es nada. *(Declamando.)* Esto dice el mágico libro portentoso de las brujas.

Fausto *(A Mefistófeles.)* Si dura mucho esta ridícula ceremonia, se me parte la cabeza.

Mefisto El poder de la ciencia es un secreto para todo el mundo menos para aquel que no lo busca, pues lo encuentra a un paso y, sin hacer nada de su parte, se apodera de él...

Fausto ¡Cuántos disparates!

Fridolin Instruída es la señora bruja.

Fausto Basta, basta de tonterías.

Mefisto ¡Sí, ya hay bastante, sapientísima sibila! Trae tu brebaje y llena la copa hasta los bordes.

Fridolin *(Al que tiene al lado.)* ¿Sabéis si es dulce...?

(Gertrudis va a la caldera, llena con toda solemnidad la copa de oro que le ha dado una bruja y se la presenta a Fausto.)

Gertrudis ¡Toma!

Fausto Dame.

(En el momento que Fausto toma la copa, apagan las antorchas los monos y la obscuridad es completa.)

Fridolin ¡Buenas noches!

Gertrudis ¡Bebe!

Mefisto Un sorbo y está hecho el milagro.

Fausto Pues... *(Va a beber y, al acercar la copa a sus labios, brota de ella una llama. Truenos. Fausto se detiene, asombrado.)* ¡Ah!

Mefisto ¿Qué te detiene? ¿Te has aliado con el demonio y te amedrenta la llama? Quieres derretir la nieve de tus años y retrocedes ante de fuego de la juventud. ¿Tienes miedo, Fausto?

Fausto *(Con firmeza.)* No, por mi vida. Ya sea la vida, ya la muerte lo que esta copa contenga, he de apurarla hasta la última gota.

(Bebe.)

Gertrudis Buen provecho.

(Mientras bebe, le rompe el círculo y. cuando acaba, se efectúa un cambio. Cambio general.)

Cuadro 4. El templo de la juventud

Un magnífico palacio sustituye a las ruinas, las malezas y ramales se han trocado en encantados jardines, las brujas, en preciosas ninfas. Por todas partes, luz, lozanía, juventud y hermosura. Óyese el gorjeo de los pájaros. Un precioso surtidor al foro, de blancas sirenas, mana el agua y se cae en una purpurina concha de nácar.

Escena única

Fausto *rejuvenecido, como todo lo que le rodea, se pasea entusiasmado. Mefistófeles, Gertrudis, también joven y hermosa, Wagner y Fridolin, estos dos son los únicos que han envejecido de repente al volverse joven Fausto. Ninfas.*

Gertrudis ¡Grande es mi poder! Observa Fausto como todo se ha rejuvenecido al mismo tiempo que tú.

Wagner *(En primer término izquierda.)* ¡Rejuvenecido! Buena suerte la del doctor.

Fridolin *(En primer término derecha.)* Ya le tenemos joven y lindo como yo.

Fausto *(Mirándose en un pulido espejo de acero que le presta una ninfa.)* ¿No sueño…? ¿Qué miro…? ¿En realidad soy yo éste…? ¿Es mía la sangre que hirviente circula por mis venas…? ¿Esta poderosa vida que parece prestarme alas, me pertenece? Mi existencia, hasta ha un instante decrépita y desfallecida, se alza ahora de repente vigorosa y enérgica… ¿Quién me aclarará este misterio? ¿Qué ha sucedido…? ¿Se ha despojado mi vida de la nevada capa que le cubría o el mundo, la natura, las edades, han retrocedido en mi incesante carrera…? ¡Yo te saludo, oh tierra que reanimada alientas bajo mis pies! ¡Tierra, tierra, tú me has reconquistado…! ¡Yo te saludo…! ¡Yo te amo…! ¿Qué grupos son estos que me rodean? *(Grupos de ninfas le cercan; todas le miran amorosamente, le cogen las manos y se las besan.)* Preciosas criaturas, divinas mujeres los forman. ¡Oh, los restos de la senectud que aún se albergaban en mi corazón los siento derretirse al calor de sus ardientes miradas…!

(Coro de ninfas.)

Ninfas De las gayas flores somos el aroma,
las brisas de mayo en pos nuestro van,
amor que enloquece esclavo tenemos,
placer y ventura sus dones nos dan.
Primavera eterna
es la juventud…
Bien haya, bien haya…
¡Por siempre, salud!

(Baile.)

Mefisto Atiende por un momento, Fausto, acepta lo que te ofrecen.

Sulfurina *(En medio del teatro, se coloca a su lado una* ninfa *que tiene en las manos una bandeja cubierta con un paño recamado de oro.)* Tres inapreciables regalos voy a hacerte en prueba de la simpatía que has logrado inspirarme. Al recobrar la juventud, renacerán en ti los sueños, las esperanzas, los desvaríos. No temas, conseguirás todos tus propósitos por ilusorios que parezcan merced a este poderoso talismán, al que los que no lo poseen le llaman vil metal. Dueño de él, serás dueño del mundo. Los hombres se inclinarán ante ti, las mujeres te alzarán los brazos... *(Levantando el paño y descubriendo un rico cofrecillo lleno de oro.)* ¡Es oro!

(Coro de ninfas.)

Ninfas Primavera eterna
es la juventud...
Bien haya, bien haya...
¡Por siempre, salud!

(Baile.)

Sulfurina *(Con otra* ninfa*.)* Cuando el hastío se apodere de ti, cuando te consuma el aburrimiento, acude a estas doradas píldoras, verdadera panacea universal, y como por ensalmo se disiparán las nubes del pesar que ennegrezcan tu espíritu... Ríete de las necias declamaciones de falsos moralistas que no saben o no pueden ser libertinos; en la orgía hallarás la felicidad suprema. *(Levantando el paño y dejando ver una delicada cestita atestada de pámpanos y uvas.)* Es el fruto de la cepa. ¡Es el vino!

(Coro de ninfas.)

Ninfas Primavera eterna
es la juventud...
Bien haya, bien haya...
¡Por siempre, salud!

(Baile.)

Sulfurina *(Mismo juego con otra ninfa.)* Mi último don es el más precioso de todos. Tu existencia se te deslizará fugaz, rápida como el pensamiento si con arrebatador frenesí a él te entregas. La vida es para los más un vasto desierto sin sombra ni descanso porque ignoran que exista en el mundo un frondoso y florido oasis. Encamínate hacia esa embriagadora y deliciosa mansión, salva sus resplandecientes muros de cristal, no te detengas, penetra en aquel encantador jardín, excesivamente fecundo en fragrantes y raras flores de peregrina hermosura, escoge las que quieras, arranca las que más incentivo deseo te engendren. Ni una de ellas ha de resistirse a que la separes de sus tallos. ¡Búrlate de la inocencia, de la virtud, de la constancia y de la honra...! Son vanas palabras que prácticamente no tienen ningún valor. Tan solo en aquel oasis encontrarás el placer, la locura, la poesía, la embriaguez, la ilusión, la vida, en fin... *(Descubre lo que esconde el paño; es un lindo canastillo de flores.)* Estas flores son el símbolo de lo que te ofrezco. ¡Es el amor!

(Coro de ninfas.)

Ninfas Primavera eterna
es la juventud...

Bien haya, bien haya...
¡Por siempre, salud!
(Baile.)

Sulfurina ¡Para ti la voluptuosidad!
(Se le acerca con todas las ninfas*, quieren abrazarle.* Fausto *las aparta.)*

Fausto ¡No, no es la voluptuosidad lo que yo quiero, sino el puro, el tierno y constante amor que solo en la virginidad de una casta doncella puedo encontrar! ¡Ah, Margarita, tú eres mi ilusión...! ¡Mi vida reconquistada es tuya toda entera!
(Se va por el foro.)

Todos *(Riendo excepto Wagner y Fridolin.)* ¡Ja, ja, ja, ja!

Mefisto ¡El amor!

Gertrudis ¡La pureza!

Todos *(Riendo excepto Wagner y Fridolin.)* ¡Ja, ja, ja, ja!

Wagner *(A* Fridolin, *sin mirarle la cara.)* ¡Sigamos al maestro, Fridolin!

Fridolin *(También sin mirar a Wagner.)* Cualquier cosa mientras salgamos de aquí.

Wagner *(Reparando en lo viejo que está Fridolin.)* Qué facha. ¡Ja, ja, ja!

Fridolin *(Notando el cambio de Wagner.)* ¡Qué viejo! ¡Ja, ja, ja!

Wagner ¡Pobrecito!

Fridolin ¡Me inspira lástima! ¿Con que sois vos, el agraciado...?

Wagner *(Sorprendido.)* ¿Qué dices? ¡Tú eres el que has cargado un...!

Fridolin ¿No tenéis ojos?

Wagner ¿No te ves?

Fridolin Vos.

Wagner Tú.

Gertrudis *(Acercándoseles.)* Los dos. Cese vuestra porfía; os habéis repartido los años de Fausto como dos buenos amigos.
(Da un espejo a cada uno.)

Wagner *(Mirándose en el espejo.)* ¡Ah!

Fridolin *(Mirándose en el espejo.)* ¡Oh!

Wagner *(Con tristeza.)* Para siempre perdidas las rosas de mis mejillas, el carmín de mis labios.

Fridolin *(Compungido.)* ¡Volaverunt, mi hermosura!

Wagner ¡Fridolin...!

Fridolin ¡Maestro...!

Wagner ¡Ya me ves!

Fridolin ¡Ya me veis!

Wagner Lloremos…

Fridolin Bueno sí, pero lejos, muy lejos…

Wagner Dices bien, ¡salgamos!

Fridolin A escape. *(Cuando llega cerca de los bastidores, se vuelve de cara a Sulfurina y le dice apretando a correr.)* ¡Perra, perra, perra!

Mefisto *(A* Fausto *que vuelve a salir y baja decidido al proscenio.)* Ya estás de vuelta; lo presumí.

Fausto Quiero ir…

Mefisto ¿A casa de Margarita?

Fausto Sí.

Mefisto ¡Andando!

(Se va, siguiéndole Fausto. Gertrudis, así que han desaparecido, viene con todas las ninfas, que hacen mil demostraciones de contento. Resuenan alegres carcajadas, cantan y bailan.)
(Coro de ninfas. Mutación.)

Ninfas ¡Ja… ja… ja… ja… ja… ja… ja…!
Nos deja y, con ansia loca,
en busca de amor se va.
¡Ja… ja… ja… ja… ja… ja… ja…!
Toque a sus labios la copa
y lo que sabe, sabrá.
¡Ja… ja… ja… ja… ja… ja… ja…!
(Mutación.)

Cuadro 5. Arrabal de Weimar

Calle corta; a la izquierda, un mesón. De la ventana, pende una muestra con esta inscripción: Posada del Águila Negra*. Un poyo a la derecha.*

Escena única

Wagner y Fridolin, salen por la derecha.

Wagner ¡Oh, yo he de tomar venganza!

Fridolin Mejor sería que tomásemos una copita de aquel licor que se ha bebido Fausto.

Wagner — Burlado, burlado un hombre cómo yo. *(Se sienta.)*

Fridolin — Os han tratado igual que a mí. *(Se sienta también.)*

Wagner — Ni más ni menos. ¿Has visto qué atrevimiento?

Fridolin — No, no le veo.

Wagner — En cuanto a ti, es muy diferente la cuestión...

Fridolin — ¡Muchas gracias! Ya. ¿Con todo yo solo tenía que apechugar?

Wagner — Natural; mis luces, mi sabiduría, mi...

Fridolin — *(Enfadado.)* Vuestra...! Téngame Dios la boca.

Wagner — ¿Eh, qué es eso? ¿Vas a molestarte conmigo?

Fridolin — No señor, pero vos solo deberíais cargar con todos los años de Fausto, puesto que vos solo sois el causante de nuestra común desgracia.

Wagner — ¡Yo solo...!

Fridolin — Sí, porque, vamos a ver, ¿quién nos mandaba meter en lo que no nos va ni nos importa? ¿Qué intereses teníamos en...?

Wagner — Ninguno, mas, como se celebraba la dichosa ceremonia.

Fridolin — Aún me dan calambres al recordarlo. Mas, vuelto a mi tema: ¿por qué en no siendo necesarios...?

Wagner — Estás en lo justo, pues se ha prescindido completamente de nosotros.

Fridolin — Y vos estáis en el error. ¡Qué manera de prescindir de nosotros; si hemos sido los protagonistas!

Wagner — De tu boca no salen más que sentencias, casi me atreveré a decirte que, con el tiempo, llegarás a ser un sabio.

Fridolin — No he de llegar, que ya lo soy, pues, con no serlo tanto como vos, no hubiera yo ido a la cueva de la maldita bruja. ¿No me habéis oído, con qué entereza la he llamado perra tres veces consecutivas...?

Wagner — ¡Sí que te he oído!

Fridolin — Se ha apoderado tal furor de mí cuando, con la más diabólica de las sonrisas, me ha entregado el espejo...

Wagner — ¡El espejo! *(Se levanta, se saca el espejo del bolsillo y se mira.)* Este sí que me dice lo que no quisiera saber.

Fridolin — *(En pie, sacando el espejo y mirándose.)* ¡Vamos, si parece un sueño!

Wagner — Mírame, Fridolin.

Fridolin — Bastante tengo que hacer con mirarme a mí.

Wagner ¡Arrugas en un minuto!

Fridolin ¡Ser viejo sin haber vivido!

Wagner Maldito Fausto.

Fridolin ¡Amén!

Wagner Si no le hubiera dado el capricho de volverse joven, mi esclava...

Fridolin ¡Hola, ya pareció el peine! ¿Con que ella...?

Wagner Sí, muy humilde me rogó que asistiese al solemne acto...

Fridolin Entonces el que tiene la culpa no es Fausto, sino esa arrastrada...

Wagner ¡Qué le hemos de hacer...!

Fridolin No será el hijo de mi padre el que se conforme con tanta mansedumbre.

Wagner ¿Qué harás? Veamos.

Fridolin Irme a encontrar a la esclava que os hace bailar como una peonza...

Wagner Hoy estás oportuno en cuanto hablas. Ella conocerá de sobras a la bruja.

Fridolin ¡Claro que sí, gente con gente!

Wagner Y de esta manera podremos conseguir que nos vuelva aquella a nuestro primitivo estado.

Fridolin Apretándole el garrote en caso contrario, de eso me encargo yo.

Wagner Sigo tus consejos...

Fridolin Antes, señor, fuerza será tomar un refrigerio. Con tantos sustos como hemos llevado, se me ha despertado el apetito de una manera atroz.

Wagner Y yo necesito descansar, estoy rendido.

Fridolin Si hubiese por aquí una posada. *(Un hombre atraviesa la escena de izquierda a derecha.)* Un hombre se acerca, voy a preguntárselo. *(Deteniéndole.)* Decidme...

El hombre *(Sin detenerse.)* Dios os ampare, no tengo suelto, hermano... *(Vase.)*

Fridolin ¡Oiga usted! ¡Es que yo no...! *(Baja al lado de Wagner.)* Calculad por la vuestra que tal será nuestra facha. Ya nos toman por pordioseros. *(Atraviesan de derecha a izquierda dos muchachas.)* ¡Qué preciosas muchachas...! Oye, lucero.

Muchacha 1 Dejadnos en paz...

Muchacha 2 ¡Qué par de espantajos...!

Muchacha 1 Sí que son viejos.

Muchacha 2 ¡Y muy feos!

(Entran en la posada.)

Wagner	¿Feo? Es la primera vez que suena en mis oídos esta palabrita.
Fridolin	Perdonad, es la segunda, la primera fue cuando salió de la caldera aquel conjunto de gracias que tuvisteis vos la poca gracia de hacer venir al mundo.
Wagner	¡No me importunes con tus habladurías!
Fridolin	*(Reparando en la puerta de la posada.)* ¡Calle! ¡Pues lo que buscábamos! Allí donde se han metido aquel par de pimpollos, ¿veis la puerta...? Dice Posada del Águila Negra.
Wagner	Entremos.
Fridolin	¡Y en cuanto se hayan reparado mis fuerzas, ¡requiescat, esclava! la estrangulo.

Cuadro 6. El jardín de Margarita

Margarita, Sulfurina y Mefistófeles.

A la izquierda, en primer término, la casa de Margarita, con una puerta que da frente al espectador, ventana espaciosa en el primer piso sobre la puerta. A la otra parte, la casa de Marta, con ventana baja. Jardín en el fondo, grandes y copudos árboles ocupan el blanco que separa las dos casas. Al pie de la ventana de Margarita, una mesa. A la derecha y en primer término, un banco, algunas estatuas entre los árboles. Amanece.

Escena i

Margarita sentada en la ventana y durmiendo. Marta/Sulfurina, en traje del país, y Mefistófeles entran con mucho cuidado por la derecha.

Mefisto	*(Hablan bajo toda la escena.)* Te he dado la forma y apariencias de Marta, la vecina, para que te apoderes del espíritu de la joven.
Marta	¿Por qué yo y no Fausto?
Mefisto	Porque la mujer ha sido desde el día de la creación, continúa siendo en la actualidad y será hasta el día del juicio, el primer tentador del mundo.
Marta	Te equivocas a sabiendas. Mejor que nadie sabes tú que el derecho de prioridad corresponde a la serpiente.
Mefisto	Sí, pero aprovechó tanto la lección que la discípula aventaja a la maestra. Hoy las mujeres poseen por entero el arte de la seducción, del engaño y de la perdición, por eso es que las serpientes de nuestros días carecen del don de la palabra.
Marta	¿Y de qué manera seduciré a Margarita?
Mefisto	*(Sacando de la escarcela un estuche.)* Con esto conseguirás fascinar a un mismo tiempo sus ojos y su espíritu. Toma. *(Se lo da.)*

Marta — *(Admirándolo.)* ¡Magníficas joyas!

Mefisto — *(Mirando a Margarita.)* No tardará en despertar. Me escapo corriendo. Fausto estará impaciente… Recuerda lo que…

Marta — ¡Descuida…!

(Se va Mefistófeles. Marta se sienta en el banco de piedra y hace como que mira con grande atención las joyas. Se despierta Margarita y ve a Marta entregada a sus contemplaciones.)

Escena 2

Margarita, Marta.

Margarita — *(Desde la ventana.)* ¡Felices, vecina!

Marta — No había reparado en vos.

Margarita — ¿Qué miráis con tanta atención?

Marta — Una cosa bellísima, que os envidio.

Margarita — ¿A mí?

Marta — Sí, porque este precioso presente me lo acaban de traer para vos.

Margarita — Un regalo para mí. *(Abandona la ventana.)*

Marta — ¡Ella viene! Obedezcamos a nuestro señor.

Margarita — *(Saliendo de su casa y corriendo al lado de Marta.)* ¿A ver?

Marta — Mirad. *(Se lo da abierto.)*

Margarita — ¿Cómo estas riquísimas alhajas, este deslumbrante aderezo que orgullosa pondría a la dama más principal?

Marta — Os pertenece. Hace un momento tan solo que un gallardo mancebo de lujoso porte me lo ha dado para que os lo entregase.

Margarita — *(Queriéndolo devolver a Marta.)* Yo no debo aceptarle.

Marta — ¿Por qué no? Tan rico es el caballero, que esas joyas a sus ojos serán de insignificante valor. Me ha suplicado con tanta insistencia que os las ofreciera que, de seguro, si no las admitís, le causaréis gran pesadumbre.

Margarita — No, no, de ninguna manera. *(Insiste en devolverlas a Marta.)*

Marta — Dejadme a mí. No es más que probar… ¿y qué mal hay en ello…? *(Sacándolo del estuche.)* Este collar de perlas. *(Se lo pone.)* ¡Estáis encantadora!

Margarita — Es el cariño que me profesáis el que os hace ver…

Marta — No hay tal. Consultad con las amigas y ellas os dirán lo mismo que yo.

Margarita — ¡Dios me libre!

Marta — No seáis de este modo.

Margarita — Nuestra pobreza os es conocida. ¿Cómo ir a paseo, a la iglesia, adornada con tan costosas alhajas? ¡No me atrevería a salir de casa! Y después si no las rehusaba, ¿qué diría mi madre…? *(Deja el estuche en el banco y se aparta.)*

Marta — ¿Es esto todo? ¡Bah, ni vale la pena que hablemos ya más! Empezáis como si tal cosa, poniéndoos *(Ha ido a buscar el estuche y va al lado de Margarita, indicándole todo lo que va citando en su relación.)* desde luego esta cadenilla… luego una sortija… después unos pendientes… un collar más tarde… afortunadamente, el estuche está repleto. ¡No falta ni la pieza más insignificante! Así, poquito a poco, las gentes se irán acostumbrado a veros luciendo joyas de valor y se concluirá por no hacer caso. En cuanto a vuestra madre, no os de cuidado, corre a mi cargo, ya inventaré yo algún cuento para prepararla.

Margarita — Me lo pintáis tan llano que, si bien quiero oponerme, no sé cómo.

Marta — Son naturales vuestros escrúpulos, mas…

Margarita — Si las acepto, ese caballero…

Marta — Será el mortal más feliz.

Margarita — ¿Sí?

Marta — Sí, porque no desecharéis su amor.

Margarita — ¡Su amor! *(Sorpresa.)*

Marta — Pues, ¿qué…?

Margarita — *(Asustada le devuelve el estuche.)* ¡Ah, no, no, tomad! No quiero las joyas, no las quiero.

(Salen Fausto y Mefistófeles por la derecha.)

Escena 3

Marta, Margarita, Fausto, Mefistófeles.

Mefisto — *(Enseñándole a Margarita.)* Vedla allí.

Margarita — *(Se encuentra su mirada con la de* Fausto.*)* ¡Ah!

Fausto — *(Acercándose a ella.)* ¿Es mi presencia, seductora niña, la que así os ha turbado…?

Margarita — Sí.

Fausto — ¿Os causo miedo?

Margarita Ay, no.

Fausto Pues…

Margarita Porque me parece haberos visto otra vez… No… sí… aunque no erais vos… no obstante…

Fausto ¡Seguid!

Margarita *(Entre si.)* ¡Oh, mi delicioso sueño! ¡Es él…! ¡Es él!

Mefisto *(Bajo, a Fausto.)* Recuerda el sueño que yo le envié.

Fausto ¿Decíais…? *(Pasando a la derecha de Margarita.)*

Margarita Al veros me he sorprendido porque os tenía presente en mi imaginación, a pesar de no conoceros…

Fausto Me confundiréis tal vez con alguien.

Margarita Ah no, no: grabada tengo la imagen en mi pecho.

Fausto Explicaos.

Margarita Ayer vi a un anciano con el que tenéis notable parecido.

Fausto ¿Y ese anciano era…?

Mefisto Vuestro padre. *(A Margarita.)* Sí, era vuestro padre; apuesto a que no os llamó tanto la atención como su hijo, ni le mirasteis con el interés con que le miráis ahora… *(Se acerca a Margarita y ella, azorada, da un grito y con presteza se retira.)*

Margarita ¡Ah!

Fausto *(Pasando a su lado.)* ¿Qué teméis? ¿Estáis azorada?

Margarita Este hombre… vuestro amigo…

Fausto Mi compañero…

Margarita Me da miedo…

Fausto ¡Miedo! ¡Ja, ja, ja!

Margarita Su presencia me lastima, me causa horror solo con mirarle.

Fausto ¡Cuán niña eres!

Margarita Sus ojos son malignos y burlones: parece llevar escrito en su frente que su alma no puede sentir amor por otra alma.

Fausto ¡Presentimiento angelical! *(A Mefistófeles.)* Déjanos.

Mefisto *(Bajo, a* Fausto.*)* Obedezco sin replicar, maestro. Así como así, no hago yo ninguna falta: se trata de una escena amatoria. Buena representación dejo; en todas las ocasiones, el amor suple admirablemente al diablo.

Margarita Gracias señor, ahora respiro. *(Toma el brazo de Fausto y se pasean por entre los árboles.)*

Fausto A mi lado, no temas nunca nada. ¿Quieres que hablemos un momento, quieres…?

Margarita ¿Con que era vuestro padre aquel anciano que me protegió…?

Fausto ¿Ayer a la salida del templo? Sí. Tanto me ha hablado de ti que el deseo de verte me consumía. Te he buscado amoroso por toda la ciudad y mi dicha no tiene límites, ahora que he conseguido hallarte.

Margarita ¡Poca cosa os hace feliz!

Fausto ¿Puede haber mayor ventura que la de contemplar de cerca tus atractivos?

Margarita ¿Pretendéis burlaros, señor, de una pobre muchacha?

Fausto ¿Burlarme yo de ti…? ¡Mal me juzgas, Margarita! Antes de verte, cuando de ti me hablaba mi padre, sus palabras han hecho brotar en el fondo de mi corazón la ardiente llama inextinguible de un sentimiento que me era desconocido.

Margarita ¿Qué os dijo?

Fausto Enumeró primero tus incentivas gracias.

Margarita ¡Él!

Fausto Después me habló de tu talle encantador, de tus manos tan blancas, tan suaves, ¡deliciosas manos! *(Las besa.)* Asimismo, ensalzó las doradas trenzas de tu sedoso cabello…

Margarita Un instante me vio tan solo…

Fausto Lo suficiente para admirar la nítida pureza de tu mirada, la dulce armonía de tu voz, la ambrosía de tu perfumado aliento y la ingenuidad y candor de tu alma angelical.

Margarita *(Ruborizada.)* Me confundís…

Fausto ¿Por qué, adorable niña?

Margarita Os ha enumerado tantas y tan bellas prendas que, de seguro, no las hallaréis en mí.

Fausto Al contrario; su vista debilitada por arduos trabajos no le ha permitido apreciar en todo su valor el conjunto de perfecciones que atesoras y que estático contemplo. Si ha conseguido, Margarita, tu exuberante belleza conmover el helado corazón de un anciano, cómo no palpitará el que guarda puro intacto el ardiente fuego de la juventud; cómo no abrasará el mío, cuyo primero, cuyo único amor, eres tú.

Margarita ¿Decís que me amáis?

Fausto ¡Con toda mi alma!

Margarita ¿Puede ser conociéndome apenas…?

Fausto ¿Qué significa nuestro encuentro de hoy si la pudorosa imagen de mis ilusiones eres tú…? Créeme, Margarita, hace mucho tiempo que en sueños te estoy viendo, que te

deseo, que te llamo, hace ya mucho tiempo que te amo. *(La abraza y la atrae hacia el banco de piedra. Se sientan.)*

Margarita ¡Dios!, no comprendo lo que por mí pasa... Todo lo que me dice, me llena a la vez de alegría y de temor... Sus palabras hacen palpitar violentamente mi corazón y tiemblo al escucharlas. Experimento un inexplicable placer al verle y no me atrevo a mirarle... Me atrae hacia él un misterioso poder y otra fuerza desconocida de él me aparta... Soy feliz a su lado... y quiero alejarme... *(Quiere separarse.)* ¿Qué es esa agitación...? ¿Por qué las encontradas sensaciones que experimento...? *(Mira a Fausto con pasión y timidez.)* ¡Parece que me abandona la razón! ¡Luz, Dios mío, luz!

Fausto ¡Cuán perfectamente retratan la virginidad de tu alma esas palabras salidas de tus labios! Ellas revelan la llama que arde ya en tu pecho. ¡Eres un ángel, Margarita, eres mi bien, mi gloria, mi felicidad...! Yo te amo, yo te idolatro.

(Carcajada. Al terminar esa última palabra Fausto, se oye una gran carcajada de Mefistófeles. Margarita, sobresaltada, da un grito.)

Margarita *(Sentándose a la derecha de Fausto.)* ¡Me ha asustado...!

Fausto Cálmate, dueña mía, cálmate.

Margarita ¡Oh, es que nadie me había hablado del modo que vos...! ¿Qué queréis? Yo soy una pobre niña tan sencilla como ignorante... Me aturdo, tiemblo, opuestas ideas me combaten... quiero contentaros y no acierto a decir palabra... ¿Pero vos me hablabais como sentíais... vos no pretendéis engañarme...?

Fausto No, yo te amo; yo te amo.

Margarita *(Desprendiéndose de sus brazos.)* ¿De veras? ¿Decís verdad...? *(Iluminándola una idea.)* ¡Ah sí, la prueba aguardad; pronto lo sabremos...! *(Coge una margarita que lleva prendida en sus cabellos y empieza a deshojarla, conociéndosele gran ansiedad al término de la operación.)* Me quiere... no me quiere... me quiere... no me quiere... me quiere... no me quiere... me... no me quiere... me... no... sí... no... sí... no... sí... sí... no... sí... sí... *(El último sí, con intensa alegría.)* ¡Sí... ¡me ama! ¡me ama!

Fausto ¡Margarita, Margarita mía! *(La estrecha en sus brazos.)*

Margarita *(Se escapa, azorada.)* ¡Tengo miedo, tengo miedo!

Fausto ¿Huyes de mí...?

(Se levanta y la toma las dos manos. Ha cerrado del todo la noche.)

Margarita ¡Es muy tarde...! Ya no es de día. *(A Marta, que está hablando con Mefistófeles en el umbral de su casa.)* ¡Buenas noches, vecina! *(A Fausto.)* Buenas noches, señor...

Fausto *(Procurando detenerla.)* ¿Os vais ya...?

Marta *(Acercándose y terciando en la conversación.)* ¿No podríamos entrar en vuestra casa?

Margarita A esta hora y tanta gente, ¿qué diría mi madre...? *(A Fausto.)* ¡Hasta mañana!

Fausto ¡Mañana...!

Mefisto *(Acercándose al grupo.)* Largo es el plazo.

Fausto Un siglo para mí. ¡Aguardar al nuevo día...! Una eternidad sin verte cuando tantas cosas tengo que decirte. Ni una hora, ni un minuto quisiera separarme de ti, yo deseo vivir constantemente a tu lado y morir libando el dulce néctar que guardan tus labios... ¿Por qué rehúsas dejarme entrar en tu casa...?

Margarita ¿Y cómo? Mi madre cierra todas las puertas.

Mefisto Eso no le hace. *(Señalando a Fausto.)* Es ágil y, con la mayor facilidad, puede trepar por la ventana. Una luz colocada detrás de los vidrios, cuando creáis oportuno, le sirve de señal y al mismo tiempo alumbra el camino y así no hay tropiezo. El modo de salir bien de un asunto es calcularlo todo y prevenir lo que pueda suceder... Ese es el consejo que yo os doy...

Margarita Ha de ser malo por fuerza. *(A Fausto.)*

Fausto *(Ciñiéndola el talle, la va acompañando a su casa.)* La señal...

Margarita No, no, imposible.

Fausto *(Exigiendo.)* ¡La aguardo...!

Margarita *(Con vacilación.)* No... no.

(Entra apresuradamente en su casa. Fausto se queda allí absorto hasta que Mefistófeles le llama la atención tocándole por la espalda. Marta, o sea, Sulfurina, se ha ido, a una señal de Mefistófeles, poco antes de entrar Margarita en su casa.)

Escena 4

Mefistófeles, Fausto.

Mefisto ¡Bravo maestro! Habéis estado sublime, inmejorable, irresistible.

Fausto ¿En qué?

Mefisto En la seducción.

Fausto Es que no es la seducción, sino el amor.

Mefisto *(Riendo.)* ¡Ja, ja, ja, ja!

Fausto ¿Te causan risa mis palabras...?

Mefisto Entendámonos, ¿a qué amor aludís...? Yo ya sé de cinco o seis especies; todos aliados míos y que me sirven con notoria fidelidad.

Fausto El que yo experimento por Margarita, es un amor puro, casto y divino. Este amor te es ignorado, los hombres solo pueden conocerlo.

Mefisto De oídas. Por su nombre, por su fama, le conocerán, es posible. Mas, dejando esto a un lado, debo daros mi más afectuosa enhorabuena por vuestra brillante conquista. La posesión de Margarita no tiene precio, daréis golpe y causaréis la envidia de todos los libertinos. ¡Qué buena suerte la vuestra! La tierna niña será una deliciosa manceba.

Fausto ¡Ja, ja, ja, ja!

Mefisto ¿Os reís?

Fausto Sí.

Mefisto ¿Qué pudo causar…?

Fausto ¡Tú!

Mefisto ¡Yo!

Fausto Te he dejado hablar sin interrumpirte… ¡Ah, pobre diablo, ya caducas! ¡Conquista! ¡Te has dejado coger en el lazo que me preparabas…! Manceba, ¡cómo te equivocas! Sábelo para que no vuelvas a incurrir en tus inexactitudes, Margarita será mi inseparable compañera de toda la vida; le voy a dar mi nombre, la haré mi esposa.

Mefisto Esto es una ruptura. Sin ambages me expedís las dimisorias.

Fausto Acertaste. ¡Te despido!

Mefisto ¡Si no puede ser! ¡Vos convertido en un complaciente esposo! ¡Vos! ¡La mujer, los hijos! ¡Ya me parece estaros viendo! Sentado cabe la lumbre, a vuestro lado Margarita hilando entorno los chicuelos, recitándoles vos grave, sesudo consejo; todos escuchándoos con un palmo de boca abierta… y luego las bendiciones y los cánticos al Señor… ¡Una esposa… los hijos… es decir, los patriarcales goces del hogar doméstico y la bendición celeste!

Fausto Búrlate cuanto quieras. Éste es mi bello ideal.

Mefisto *(Aparte.)* No maestro, no. Por el infierno sería curioso que tan incautamente se dejara caer el diablo en la trampa.

Fausto ¿En qué piensas…?

Mefisto Me resisto a creer lo que acabáis de decirme. Sois lo más incomprensible. Os he brindado, con un amor sublime, la dicha por algunos días y vos desecháis mis generosos ofrecimientos, preferís encadenaros por toda la vida, pasar una existencia tranquila y sosegada… ¿Y para eso ha retrocedido el tiempo? ¿Vale la pena de que se ocupen en serio de tan plácido asunto dos hombres tan serios, tan formales, como el más sabio doctor de este siglo y el poderoso Satanás…? Dejaos de cuentos y tonterías, maestro. Seguid mis consejos: gozad todas las dichas, buscad todos los placeres, embriagaos en todos los amores.

Fausto ¡No! *(Se ha ido al pie de la ventana de Margarita.)*

Mefisto ¡Venid conmigo a España, en donde existen las mujeres apasionadas; a Italia, la tierra de las morenas apasionadas y coquetas; a Inglaterra, clásico país de las rubias sensibles y coquetas; a Francia, la cosmopolita patria de de las mujeres rubias y morenas, apasionadas, sensibles y coquetas!

Fausto Te acompañara sin vacilar si Margarita, menos casta, menos pudorosa, me hubiere concedido desde luego la cita que para esta noche, tú la pedías.

Mefisto ¿Con que si esta noche os recibiera en su casa, si aparece la seña convenida…?

Fausto Voy contigo mañana.

Mefisto ¿Sí?

Fausto Pero no te dé cuidado, no seremos compañeros de viaje.

Mefisto *(Aparte.)* Sí lo seremos. *(Alto.)* ¿Quién sabe? No os hagáis ilusiones; la mujer es muy frágil. *(Aparte, voz de mando.)* ¡Brote la luz! *(Luz. Alto.)* Y pue… ¡Mirad! ¿Qué os decía? ¿Veis la luz? La niña os espera.

(A la orden de Mefistófeles, un fuego fatuo aparece colocado en la ventana de Margarita.)

Fausto *(Resistiéndose a creerlo.)* ¡Margarita!

Mefisto *(Aparte.)* ¡Gracias fuego fatuo!

Fausto ¡Margarita!

Mefisto ¿Dudas aún? La seña…

Fausto Ella es hermosa y yo soy joven; me adora, la idolatro; me llama, voy.

(Se dirige a la casa, un rayo de luna ilumina la ventana a la que aparece Margarita; el fuego fatuo ya está quieto.)

Escena 5

Fausto, Mefistófeles, Margarita.

Margarita *(En la ventana.)* Pálida luna, hermosa compañera de la noche, fiel confidente de los que aman, a ti acudo…

Mefisto *(Ve a Margarita.)* Ella, mejor. *(A Fausto, que se halla debajo de la ventana.)* Llámala.

Fausto ¡Margarita!

Margarita ¿Vos aquí?

Fausto Ya te he dicho que te aguardaría, ¿y tú?

Margarita No insistáis en vuestro empeño.

Mefisto — *(Escondido detrás de un árbol y procurando siempre que Margarita no le vea.)* Se hace la melindrosa, apretad firme.

Fausto — ¿Con que no quieres…?

Margarita — Cerrada está la puerta.

Fausto — Mas, ¿la ventana…?

Margarita — ¿Cómo subir?

Mefisto — No quiero que os lastiméis.

(A un ademán que hace, se convierte la mesa en una escalera que se eleva hasta la ventana.)

Margarita — ¡Una escalera…!

Fausto — Colocada aquí sin duda por la Providencia.

(Empieza a subir, al segundo o tercer peldaño, se detiene Mefistófeles para darle un frasquito que se saca de la escarcela.)

Mefisto — Tomad, dos gotas solas aletargan. Os revivirá.

Margarita — Señor, señor, tenedme compasión.

Fausto — *(Ya en el último peldaño.)* ¿No quieres pasar una hora tranquila en mis brazos, contando con mi corazón los latidos del tuyo? *(Le rodea con un brazo la cintura y la atrae a si.)* ¿Y confundiéndose nuestras dos almas enamoradas…?

Margarita — Oh sí; pero es imposible.

Fausto — ¡Margarita vida mía!

(Reclina Margarita su cabeza en el hombro de Fausto, quédanse con las manos entrelazadas, hablan bajo. Ha salido Marta *y habla con Mefistófeles a la derecha, junto al banco de piedra.)*

Escena 6

Margarita, Fausto, *Mefistófeles*, Marta.

Mefisto — *(Mirando a Fausto y Margarita dice con todo convencimiento.)* Tú me seguirás mañana.

Marta — *(Saliendo.)* ¿Se ha marchado?

Mefisto — No; está allí. *(Señalando a los dos amantes.)*

Marta — ¿Se resiste, Margarita?

Mefisto — Débilmente.

Marta — ¿Entonces…?

Mefisto — Poco falta. Ahora es cuando te necesito.

Marta — Ordena, ¿qué debo hacer?

Mefisto — Casi nada: exhibir tu belleza, portarte como mujer y acordarte siempre que eres hija del infierno.

Marta — No lo olvidaré. *(Hablan bajo.)*

Margarita — Si durmiere sola, pero mi madre tiene un dormir tan ligero. Si nos sorprendiese, me moriría de vergüenza.

Fausto — Desecha toda inquietud, ángel de mis amores. Frotándole las sienes con este líquido, *(Le da el frasco de Mefistófeles.)* se dormirá profundamente.

Margarita — Esto no puede causarle ningún daño, ¿verdad?

Fausto — ¿Te lo aconsejaría yo, si así fuese...?

Margarita — ¡Tiemblo!

Fausto — En mis brazos reposaréis tranquila.

(Salta el antepecho de la ventana y penetra en la habitación, desaparece abrazado con Margarita.)

Mefisto — Se acaba la contienda.

Marta — ¡Esto!

Fausto — *(Dentro.)* ¡Margarita mía!

Margarita — *(Dentro.)* ¡Mi Enrique!

Mefisto — ¡Ja, ja, ja, ja!

Marta — Cayó, ¡ja, ja!

Mefisto — ¡Ja, ja, ja, ja! Hoy, el amor, el delirio, el vértigo, la felicidad... mañana, desconfianzas, los celos; después, el crimen ¡Ja... ja... ja... ja...!

(Se marcha con Marta. El rayo de la luna sigue bañando la casa de Margarita, el resto de la escena, sombrío.)

Acto 3

Cuadro 7. En el atrio de la iglesia

Atrio de la iglesia a la izquierda, no es muy alto. Verja de hierro, cancel practicable. Casas a la derecha y al foro. El todo, una plaza irregular. La luz es débil.

Escena I

Margarita, Sibila. Gúdula, luego Liseta con varias jóvenes.

Sibila *(Después de entreabrir una de las puertas del templo.)* Aún no empiezan, ya entraremos.

Gúdula ¡Más bajo!, que no se debe alzar la voz cerca de la casa del Señor.

Sibila *(A Liseta, que sale con sus amigas.)* Tú por acá, Liseta.

Liseta Vamos al templo.

Gúdula También nosotras.

Sibila ¿No te han contado la novedad?

Liseta No.

Sibila ¿Y a ti, Margarita?

Margarita *(Triste y distraída.)* No sé...

Gúdula ¿De Andrea no has oído hablar...?

Margarita ¡Vivo tan retirada!

Sibila ¡Pues la cosa es cierta! ¡Se ha dejado seducir!

Margarita *(Estremeciéndose.)* ¡Ah! ¿Ella también?

Gúdula Ya era de presumir.

Sibila ¡He aquí donde la han conducido esos humos de gran señora!

Gúdula Se lo tiene bien merecido.

Sibila Ya hacía tiempo que prestaba oídos a aquel perillán. En el paseo, en el campo, en los bailes, quería siempre ser la primera. Él la obsequiaba, la colmaba de atenciones, le hacía regalos... Empezó la cosa por una broma, luego el galanteo, siguieron más tarde citas, después protestas amorosas...

Margarita *(Con dolor.)* ¡Ah!

Sibila Hasta que, por último, ya no hubo remedio... Ya se sabe, el que juega con fuego...

Liseta ¡Es una desgracia!

Gúdula Que ya no tiene remedio.

Sibila No le queda sino doblar las rodillas, inclinar la frente y hacer penitencia a las puertas de la iglesia con el sayal de las mujeres arrepentidas.

Margarita Tal vez se case con él.

Liseta Sí…

Sibila ¡No será tan torpe!

Gúdula Ca, si es más largo…

Sibila Pero aún le resultaría peor a ella, si con él se casara.

Gúdula Dices bien. Los jóvenes la arrancarían la corona y nosotras cebaríamos paja desmenuzada a la puerta de su casa.

Margarita ¡Desventurada! *(Con sentimiento. Órgano.)*

Sibila ¿La compadeces tú, Margarita…? ¿Qué se han hecho, pues, aquellos tan sanos principios de moral…?

Margarita ¡Quién sabe, la pobre, cómo habrá sucumbido!

Liseta Margarita tiene razón: las dos estáis demasiado severas contra una infeliz amiga que ha tenido la desgracia de sucumbir.

Gúdula Por culpa suya.

Liseta Nunca nos guardamos lo bastante.

Margarita *(Exhalando un suspiro.)* ¡Es verdad!

Liseta Se escuchan las galantes frases por vanidad, el corazón se interesa, el amor invade el alma, la virtud se adormece y, al despertar, una se encuentra sola, abandonada del que le mentía juramentos, del que la arrastró al precipicio de su desgracia… Tras el abandono, siguen el desfallecimiento, la miseria y la vergüenza.

(Distínguense los acordes del órgano.)

Margarita ¡Ay de mí!

Liseta Vamos a rezar, hermanas.

(Todas menos Margarita entran en la iglesia.)

Escena 2

Margarita, sola.

Margarita *(Prorrumpe en sollozos y déjase caer arrodillada sobre el enlosado del atrio.)* Si tiene razón, siempre termina de esta manera… siempre! ¡Oh, madre celestial, dígnate dirigirme una mirada de piedad…! ¡Ya no existe la dulce paz de mi vida…! Desgarrada mi

alma, amargo sufrimiento arrastro conmigo... ¿Qué se han hecho las horas felices de mi pasada existencia? ¡Perdida... deshonrada...! ¡Piadosa Virgen María, sálvame de la muerte y de la vergüenza...! ¡De hinojos te lo suplico, llorando te lo pido...! ¡No me abandones... oye mi ruego... seca mi llanto.

(Permanece arrodillada y debe sostenerse, tanto es su abatimiento.)

Escena 2

Margarita, Mefistófeles.

Mefisto *(Sale foro izquierdo.)* Hallábame al extremo de la poética Italia, cuando el perfume del arrepentimiento, cual débil brisa, ha venido a acariciar mi rostro. Una violenta y repentina agitación se apodera de mí, abandono por un momento a Fausto, que se halla ocupado en la conquista de las más bellas y más fáciles mujeres de Nápoles, y de un vuelo he salvado la distancia que me separaba de estos lugares. Presumí sería Margarita... y acerté. *(Viéndola.)* Orando la veo... aquí es la lucha. Aquí, sobre esas losas en donde llora el ángel perdido... ¡Ah!, a pesar de la profunda herida en tu honra, aún te defienden, casta paloma, las legiones celestes... ¡Nada me importa! También yo tengo las mías, yo también soy poderoso... ¡Veremos quién vencerá...!

(Se acerca a Margarita, fascinándola con su mirada y logrando, por último, subyugarla por medio del fluido. Durante toda la escena, ella no le ve.)

Margarita *(Incorporándose.)* ¿En qué consiste que el ruego que dirigía al Ser Supremo para obtener el perdón que imploro se haya extinguido en mis labios...? Quiero nombrar a Dios todopoderoso.

Mefisto ¡Y no podrás!

Margarita *(Agitada.)* ¿Qué pasa por mí? Tiemblo como no temblaba... me estremezco toda... me consume profunda agitación, me ahogo... se me anuda la garganta y no encuentro ni una palabra en mis labios, ni una lágrima en mis ojos para manifestar el arrepentimiento de mi alma...

Mefisto Sucumba y asombrada muera antes que su plegaria llegue hasta el trono del omnipresente.

(Canto. Se oyen salir de la iglesia los primeros compases de un canto fúnebre.)
(Canto fúnebre.)

¡Ha llegado el justo día
de cólera y de horror...!
del crimen la sombra impía
aleja su resplandor.

Descubierta mi maldad,
¡tengo miedo de mi mismo!
¡Sácame de este abismo,
clemente Dios de bondad!

Margarita *(Levantándose arropada.)* Esos cantos funerales… son para mí… son… ¡oh, Señor, yo quiero rezar… yo quiero…! *(Se doblan sus rodillas.)*

Mefisto ¡No rezaréis…!

Margarita ¡Cuánto padezco, cuánto sufro…!

Mefisto ¡Margarita!

Margarita *(Levantándose con espanto.)* ¡He oído pronunciar mi nombre! *(No viendo a nadie.)* Me engañaba…

Mefisto ¡No!

Margarita ¿No? ¿Pues quién me llama? *(Volviéndose hacia Mefistófeles, que no ve porque es invisible para ella.)*

Mefisto ¡No me verán tus ojos!

Margarita ¡A nadie veo! Será la voz de mi conciencia…

Mefisto Sí, ella es la que te llama para decirte: no busques ya la paz, renuncia a tu esperanza… la has perdido para siempre. Dios mismo, no obstante su clemencia, aparta de ti los ojos con indignación.

Margarita ¿Nada debo esperar…?

Mefisto Sí, horribles sufrimientos.

Margarita ¡Estoy perdida… estoy perdida!

Mefisto ¿Qué se ha hecho la inocencia de tu alma, di…? ¿Qué aquella virtud tan severa, implacable para las que sucumbían…? Tú que tan bien sabías distinguir las que se apartaban de la senda del bien, las que llevaban impresa en su frente la infamante señal del vicio, sondea tu corazón y tú misma pronuncia tu sentencia.

Margarita Oh esa voz… esa voz que llega hasta lo más recóndito de mi seno…

Mefisto ¿Tu seno, virgen púdica? ¿No sientes ya germinar en tu interior, el fruto de tu vergüenza…?

Margarita ¡Ah! *(Suelta un espantoso grito, se lleva la mano al corazón y se queda con la vista fija.)*

Mefisto Escucha, desventurada. *(Vuélvese a oir el canto fúnebre pero más enérgico, más fuerte, más terrible.)*

(Canto fúnebre.)

¡Ha llegado el justo día
de cólera y de horror…!
del crimen la sombra impía
aleja su resplandor.

Descubierta mi maldad,
¡tengo miedo de mi mismo!
¡Sácame de este abismo,
clemente Dios de bondad!

Mefisto ¡La cólera del señor cae sobre tu cabeza, la trompeta suena, los sepulcros se conmueven y las cenizas de tu cuerpo, reanimadas por las llamas eternas, se estremecen palpitantes de terror…! *(Violenta transición, habla con acento terrorífico.)* ¿Has oído…? Una tumba se ha abierto… es para tu madre… ¡tu crimen allí la repulsará!

Margarita ¡Madre mía, madre mía! ¡Qué espantosa agonía! *(Vuélvese a oír la salmodia.)* ¡Ese canto fúnebre me aniquila…! ¡Yo desfallezco…!

Mefisto Son los funerales de tu hermano… tu deshonra causará su muerte…

Margarita ¡Me ahogo… se me oprime el pecho… un velo cubre mi vista… sufro… me falta aire, aire… luz…!

Mefisto ¿Aire pides…? ¿Luz quieres…? ¡Intenta esconderte, miserable…! Pero, sábelo, la deshonra y el crimen no pueden ocultarse! ¡Ay de ti! ¡Desdichada!

Margarita *(Completamente aniquilada.)* Yo espiro… me muero…

Mefisto Tu liviandad…

Margarita ¡Socorro! ¡So…cor…ro! *(Cae desvanecida.)*

Mefisto *(La mira para convencerse de su desmayo y, con aire de triunfo, dice, extendiendo su mano sobre Margarita y asomando en su boca su satánica risa.)* ¡Ya tengo mi presa…! La otra me reclama… ¡Vamos allá!

(Se va y, a consecuencia de los gritos que ha dado Margarita, salen del templo, azoradas, Liseta, Sibila y Gúdula y demás amigas y al verla acuden en socorro suyo, la levantan primero y sin volver en su conciencia y casi moribunda, se la llevan.)

Cuadro 8. En Resina.

Frondoso parral formando una caprichosa y tupida glorieta, una escalinata de mármol al centro; una barandilla con balustres de mármol cierra el espacio ocupado por la glorieta. Árboles, estatuas, arbustos, macetas, flores…

Escena I

Wagner, Fridolin.

Fridolin Me considero la personificación de la dicha, maestro Wagner…

Wagner ¡Lo celebro! Vamos a ver, ¿y por qué?

Fridolin ¿Podéis ni siquiera ignorarlo? Ante todo, por habernos desembarazado de los micos que tuvo el gustazo de echarnos encima aquella asquerosa bruja a quien llamé perra, ¿os acordáis?

Wagner Sí, ya sé…

Fridolin ¡Perra, perra, perra! Tres veces se lo dije, mientras vos no osabais ni respirar.

Wagner ¡Estás insufrible!

Fridolin Ya, en diciendo las verdades... Decíamos, *(Recordándolo.)* ¡ah... sí! Soy feliz, además, por hallarme en la deliciosa Italia, gozando de su hechicero clima. Porque no habrá ninguna duda, estamos en Italia...

Wagner ¡Vaya...!

Fridolin Y hemos vuelto a ser...

Wagner Jóvenes, vigorosos.

Fridolin Bellos y seductores, como antes.

Wagner Exactamente igual.

Fridolin Pero decidme, ¿a quién debemos este milagro?

Wagner Me choca la pregunta. ¿A quién ha de ser? A mí.

Fridolin ¡A vos!

Wagner Sí, ¿qué te extraña?

Fridolin No os creía tan sabio... ¿con que vos...?

Wagner *(Con desprecio.)* Yo con la ayuda de la bruja... *(Dándose importancia.)* Estos son altos misterios de la ciencia que tú no puedes penetrar.

Fridolin Entiendo, Fabio.

Wagner Accediendo la honrada bruja a la petición del maestro Fausto...

Fridolin ¿De Fausto, eh?

Wagner Y a la mía, dio oídos por un momento a la turba suelta de imbéciles que a todas horas están diciendo: «¡Cuando llegará el día de mañana! ¡Qué ganas tengo que pase volando este mes! Quisiera tener ya un año más», etcétera, etcétera y les ha complacido quitando días a los meses, meses a los años y años a los restantes.

Fridolin ¿Y la suma del tiempo adelantado a esos tantos forma el número de años que se nos han deducido...?

Wagner ¡Cabal!

Fridolin ¡Comprendido!

Wagner Y esto solo lo ha hecho con unas pocas personas, pues, de escuchar a todos los que tienen deseo por el estilo, a estas horas tú y yo estaríamos en mantillas.

Fridolin Se detuvo a tiempo. La única buena obra que habrá hecho en toda su vida.

Wagner ¿Por qué así la aborreces?

Fridolin Por el mal rato que nos hizo dar.

Wagner Déjalo. Hétenos jóvenes.

Fridolin En Italia...

Wagner Y en la poética cuidad de Nápoles, o al menos bien cerca de ella, puesto que nos hallamos en Resina. Desde hace mucho tiempo tenía la intención de visitar este magnífico país y como casualmente mi esclava también lo deseaba.

Fridolin ¡Ya! ¿Ella...?

Wagner Ella, sí, ella.

Fridolin Si ella ha querido... y vos queréis porque ella quiere.

Wagner Ya es esto, aunque tú lo dices muy prosaico, pero lo que es cierto y tú no ignoras es que yo soy quien manda.

Fridolin ¿Quién había de mandar? ¡Ella!, una esclava tan obediente, tan dócil, tan amable...

Wagner ¿Verdad que sí...?

Fridolin Ahora que nos hallamos solos. Sea dicho en confianza: yo creo que nos engañó.

Wagner ¿Quién?

Fridolin El pastor de los carneros...

Wagner ¿Qué carneros...?

Fridolin El que nos vendió el corderito.

Wagner No atino...

Fridolin Muchas veces me pregunto si en vez de un cordero no eché yo en la marmita un gato montés.

Wagner Estás demente, Sulfurina es una adorable criatura, sin rival en el sexo femenil, pues no he sabido hallarle ni un defecto.

Fridolin Uno ya es difícil, por lo que respecta a todos...

Wagner Tan perfecta la miro, tanto me cautiva, que me parece voy a ser un segundo Pigmalión.

Fridolin ¿Quién era ese señor Pigma de Lión?

Wagner Un rey de Chipre, un escultor de la antigüedad que se enamoró de una estatua esculpida por él mismo.

Fridolin ¡Vaya capricho! ¿Es decir que vos estáis enamorado de una estatua...?

Wagner ¡Y qué estatua, qué maravillosa belleza...! La Italia entera dobla sus rodillas ante ella, ante Sulfurina.

Fridolin Claro, como es un bocatto di cardinale, como dicen por aquí. Y a propósito, ya no se llama Sulfurina, porque ha mudado su nombre.

Wagner — Se llama Olimpia, porque es más bonito… es nombre italiano.

Fridolin — No caerá en saco roto, ya me buscaré para mí un nombre italiano que sea más bonito que Fridolin.

Wagner — Lo extraño del caso es que se encuentra la chica como que yo la creé inmensamente rica.

Fridolin — Esto no cuela, vino al mundo con muy poco equipaje. Salió de la marmita, estos ojos lo vieron, casi en cueros… ¿En dónde llevaba esa fortuna que decís?

Wagner — No lo dudes, es exacto cuanto te digo. Nació con ricas joyas, con enorme cantidad de oro.

Fridolin — ¡Ca, ca, ca!

Wagner — Con criados, doncellas.

Fridolin — Atina, atina… ¡vamos, que no pasa! No vi yo tanta gente; salió sola, solita.

Wagner — ¿Te figuras que esto es todo? Pues, ¿y las casas de recreo… y los palacios, los bienes… y, en fin, todo lo que puede apetecer al magnate más opulento?

Fridolin — Apostaría a que el maestro ha almorzado algo fuerte.

Wagner — Luego, no sé si lo sabes: Fausto, el famoso Fausto se ha prendado locamente de ella… ¡Qué homenaje rendido a mi genio!

Fridolin — Ya lo sabía. Mas, ¿por quién palpita el corazoncito de tórtola que tiré yo en la caldera?

Wagner — ¡Por mí, hombre, por mí solo!

Fridolin — ¡Por vos! Veo que me será preciso, para no faltaros al respeto, cerrar los ojos, apretar los puños, creer cuanto me contéis y no responder ni palabra a lo que me digáis.

Wagner — Sí, sí, ella me adora tanto que no puedo dejar de estar a su lado ni un solo momento. Cuando sale a paseo, yo la sigo sosteniéndole la cola de su vestido, llevándole su abrigo, la sombrilla, el perrito…

Fridolin — Ni más ni menos que un mozo de cordel.

Wagner — En la mesa también he de estar cerca de ella.

Fridolin — Muy cerca. En pie a su detrás…

Wagner — Detrás de su silla, cambiándole los platos y llenándole la copa. Ella no prueba sino los manjares que le sirvo, ni bebe otro vino que el que le escancio, en fin, ¿cómo hacértelo comprender? Soy su cortejo, su chichisbeo, su…

Fridolin — Su criado.

Wagner — ¡Criado! Qué mal suena la palabra. Tienes el desgraciado don de convertir en ridículo, vulgar y asqueroso cuánto hay de sublime, todo lo poético.

Fridolin — A ver si con toda la vuestra poesía me explicaréis lo que significa ese traje.

Wagner — *(Turbado.)* Esto… es… un capricho que ella ha tenido… quiere que luzca, que me vean hecho una ascua de oro… que vista…

Fridolin — No andemos con rodeos, como un criado. ¡Si no es otra cosa! Aquí no hay más. Sois el criado de vuestra esclava.

Wagner — ¡Cállate, insolente desvergonzado…! Compadécete de mis debilidades y respeta mis ilusiones… ¿No te he dicho que deliro por ella? ¿No sabes…? *(Viendo a* Fausto *que se acerca.)* ¡Ah mi rival…!

Fridolin — *(Aparte y mirando compasivamente a* Wagner.*)* ¡Pobre amo mío! Podrás ser sabio, pero no envidio tu sabiduría.

Escena 2

Dichos y Fausto.

Fausto — ¿Aún no ha venido Olimpia?

Fridolin — Aún no.

Fausto — ¡Cuánto ansio verla!

Wagner — Según se ve, ¿mi ilustre maestro ha olvidado por completo a la bella Margarita…?

Fausto — ¡Margarita! La niña amable, candorosa y sensible cuya alma es tan fría como nuestra fría Alemania. No, no es ella la que debía iniciarme en la ardiente pasión que yo soñaba, en esos placeres, en esos sufrimientos, en esas luchas terribles del amor que son la vida.

Fridolin — No entiendo ni pizca.

Wagner — ¿Y es aquí, al lado de la encantadora Olimpia, en donde pensáis se realicen vuestros ensueños…?

Fausto — Sí. Yo solo existo desde el momento en que la vi. Hay en la energía de su carácter, en la extraña vibración de su voz, en los sombríos destellos de su mirada, cierto poder inexplicable que me fascina y arrastra. El vértigo, el delirio, la demencia, siento a su lado. Puede que sea el aire embalsado de Sorrento que aquí respiro lo que embriaga mi corazón; será tal vez el fragrante perfume que desprenden las flores del naranjo lo que embriaga mis sentidos; acaso el brillante sol de la antigua Partenope lo que enardece mi alma; quizás la ardiente lava del Vesubio lo que hace hervir mi sangre… Pero no, no, el amor, el amor tan solo, el amor impetuoso, terrible, avasallador, tiránico, por mí desconocido hasta hoy, es el que se ha apoderado de todo mi ser, y el que me arroja, palpitante y tembloroso, a los pies de Olimpia.

Wagner — *(Apretando los puños con encono y aparte.)* No sé cómo he tenido calma para sufrir. Esto es inaguantable.

Fausto — *(Oyéndole murmurar.)* ¿Qué dices?

Wagner *(Reprimiéndose.)* Quería noticiaros lo que tal vez ignoréis.

Fausto ¿Qué es?

Wagner Que no sois el solo que se ha prendado de esa soberana deidad.

Fausto ¿Aludíais a Valentín...?

Wagner *(Aparte, sorprendido.)* Valentín, calla, hay un tercero... ¡Entonces somos tres!

Fausto *(Dándole poca importancia.)* Valentín, un soldado mercenario, un aventurero.

Wagner Mal va la cosa. Las mujeres tienen predilección por las aventuras y sobretodo por los aventureros.

Fausto ¿Le creéis capaz de atreverse a disputarme a Olimpia?

Wagner *(Aparte.)* Acobardémosle. *(Alto.)* Es un hombre muy valiente, se atreverá, no os quepa duda.

Fausto Lo veremos. *(Distraído, se aleja paseándose por el pabellón.)*

Wagner ¡Arde en celos! *(A Fridolin.)* Se desafiarán.

Fridolin Qué se os importa.

Wagner Si se mataran los dos...

Fridolin Saldría un nuevo adorador, un cuarto, un quinto, así hasta el infinito... Vamos, en una palabra, tendría que desaparecer todo el género humano, excepto vos y ella, quedaros los dos solos solitos en el mundo y aun quien sabe...

Wagner ¡Deslenguado!

Fridolin En hablando del rey de Roma. Valentín. *(Viéndole aparecer al lado de Olimpia (Sulfurina) a que da el brazo Mefistófeles. Siguen infinidad de damas y caballeros.)*

Wagner ¡Con mi adorable esclava!

Fridolin La bella figura.

Fausto *(Bajando al proscenio.)* ¡Ella! ¡Siempre ese Valentín!

Wagner Se me ha atragantado el aventurero.

Olimpia *(Saliendo.)* Quiero sentarme aquí. Wagner, prepara lo necesario. Este sitio es delicioso y un rato de descanso me será muy agradable. *(A Wagner, que se ha quedado mirando a Valentín.)* Pronto, no me has oído. *(Wagner sale con algunos criados y disponen las sillas necesarias.)* ¿Huís de mí, señor Fausto? *(Al verle que se ha alejado del sitio de la reunión. Fausto, entonces, se acerca. Acaban de colocar los asientos y ella se dirige a Wagner, que despide a los criados.)* Wagner, cumplid mis órdenes.

(Se sientan, todas las señoras toman asiento, algunos caballeros en pie, los otros sentados.)

Wagner ¡Sí, mi esclava!

Fridolin ¿Tus órdenes? No podéis negarlo, sois un criado.

Wagner ¡Silencio, miserable, y sígueme; yo te lo mando!

Fridolin *(Siguiéndole.)* Sí maestro. *(Aparte.)* Desahoga su cobardía sobre mí.

Wagner *(Volviéndose para ver si sigue Fridolin.)* ¡Hum!

Fridolin Yo os sigo, cariñoso maestro.
(Se van.)

Escena 3

Fausto, Olimpia, Valentín, Mefistófeles, demás caballeros.

Olimpia *(A Fausto.)* ¡Caro os vendéis, señor Fausto...! No os he visto en toda la mañana.

Fausto ¿Cómo? ¡Os habéis dignado notar mi ausencia...! No es poca dicha para mí, tanto más cuanto lo natural sería que os la hubieran hecho olvidar las gloriosas frases del capitán Valentín.

Olimpia ¡Tenéis el don de acertar...! ¡Cabal! El capitán me galanteaba.

Mefisto ¡Y sabe que es un primor!

Fausto Así pues...

Valentín ¿A qué ocultarlo? La amo, la idolatro y, si es que vos también, nos declararemos, a fuer de caballeros, una guerra franca y noble.

Fausto La guerra...

Mefisto Es lo lógico entre dos rivales...

Fausto Sí, pero es un doloroso extremo.

Mefisto ¡No tanto...! La bella Olimpia es un envidiable premio para el vencedor.

Olimpia ¿Parece encontráis absurdo, señor Fausto el que dos hombres se batan por mí? ¿Os habéis figurado que las grandes pasiones, como los grandes sacrificios, no se rinden más que a las virtudes irreprochables y que nos contentamos nosotras, pobres pecadoras del amor, con pasajeros y fútiles homenajes...? ¡Oh no!, sabed que tenemos también nosotras adoradores sin cuento, mejores, mucho más mejores, que los reyes y que, ahora como en la antigüedad, respiramos una atmósfera de adulación y lisonja que ellas no concibieron ni en sueños.

Mefisto Es cierto, los poetas de la antigüedad cantaban a las cortesanas de su tiempo ni más ni menos como hoy se hace y como los escritores y poetas del provenir cantarán a sus contemporáneas. *(Se produce alguna risa.)* ¡Reíd cuanto queráis...! Sí, sí, yo entiendo algo de brujería y os puedo predecir lo que sucederá. Llegará un día en que algunos escritores, explotando para sus obras la vida íntima de esas mujeres, expondrán a los

ojos del mundo sus repugnantes llagas, disfrazarán su vergüenza, ataviarán sus miserias, sus vicios con la galanura del estilo, con el patético interés de la narración y la multitud conmovida llorará a mares los sufrimientos de las venideras Traviatas... ¡Como si esos dolores fueren un martirio cruel, horroroso, y no una justa expiación, un merecido castigo!

Valentín ¿Tan mal hay en ello?

Olimpia No seré yo, ni menos mis sucesoras, las que se quejen.

Mefisto Ni yo tampoco.

Olimpia ¿Pero la virtud, permanecerá muda?

Mefisto ¡Oh, la virtud es una bella cosa! Se la admira de lejos y nada más. La mujer honrada, cuando llegue el día de mi profecía, al contemplar las atenciones dispensadas a esos ángeles caídos, al ver la admiración excitada por sus frívolos caprichos, las lágrimas vertidas a un recuerdo, se preguntará si la virtud es el vicio o el vicio es la virtud. Entonces, herida en su amor propio, envidiosa de la preferencia obtenida por sus rivales, para lograr, ya que no toda, una parte de las simpatías que ellas le roben, poco a poco, sin darse cuenta, irá siguiéndoles por su extraviada senda. La incitará desde luego en la osadía de su coquetismo, más tarde en sus gracias lascivas, en su porte, en sus maneras, en su libre y desenvuelto lenguaje, en la ridiculez de sus adornos, en la extravagancia de sus peinados, en la rareza de sus trajes, en la insolencia de su lujo deslumbrador. Tanto sabrá igualarlas, tan perfecta resultará la imitación que, a cierta distancia, con dificultad han de saber distinguir los hombres cuales sean las decentes y cuales las perdidas.

Fausto Exageráis.

Mefisto No he dicho de la misa la mitad.

Fausto La verdadera virtud no se extravía con tanta facilidad. Como sabe que el hombre que de ella se separa no ha de tardar en volver, no vacila, no duda, permanece inalterable y fuerte porque tiene conciencia de su poderío y sabe respetarse a si misma. Las mujeres de que nos hablabais se pueden distinguir con el nombre de virtudes dudosas. Son las que buscan el peligro, que se desgañitan, que vociferan diciendo que se las arrastra al abismo de la perdición... y que no se enfadan al resbalar y... que se ríen al caer.

Valentín Sea dicho en verdad: vuestro lenguaje no es el de un joven enamorado.

Olimpia Sí, parece el de un filósofo apergaminado.

Fausto *(Confuso.)* Así será, mas, ¿era el amor de un viejo el que os he ofrecido?

Olimpia No, habéis cometido por mí todas las locuras de un joven.

Fausto ¿Y el capitán Valentín...?

Valentín El capitán Valentín no tiene más que un corazón, una espada y una vida. Como es todo lo que posee no puede depositar otra cosa a vuestros pies. *(Se arrodilla.)*

Fausto ¿Qué respondéis...?

Olimpia *(Con coquetería.)* Da menos que vos… y da más.

Mefisto *(Aparte.)* ¡Olimpia se porta!

Fausto Mil veces os he dicho que mi vida entera la sacrificaría por vos…

Olimpia *(Con coquetería.)* Sí, mas Valentín… sabe decirlo mejor.

Fausto *(Furioso.)* ¡Olimpia…! *(Reprimiéndose.)* ¡Mejor…! No sé comprenderlo.

Mefisto Tampoco yo. Explicaos.

Olimpia Hay en su acento una sinceridad pueril que no sé encontrar en el vuestro; él me ama con todas las ilusiones de un alma virgen, con todas las esperanzas que se amidan en el pecho de un niño y vuestro amor es reflexivo, severo, grave… En fin, contáis ambos la misma edad pero su corazón es más joven que el vuestro… *(A* Fausto, *recalcando la frase con marcada intención.)* No sé cómo explicároslo, pero me parece que vuestro corazón es mucho más viejo que vos.

Fausto *(Bajo, a Mefistófeles.)* ¡Ah, este maldito me persigue siempre por todas partes. ¿Qué hay en mi rostro juvenil que así descubre las arrugas del alma?

Mefisto *(Bajo, a Fausto.)* ¡Nada! Da al traste tu sabiduría y serás joven.

Fausto *(Viendo a Olimpia que acaricia y juega con los cabellos de Valentín.)* ¡Olimpia, por compasión…! ¡No me desesperéis…! Los celos torturan fuertemente mi corazón, la cólera hace hervir la sangre en mis venas…

Valentín *(Se pone en pie.)* Observad con tiento, señor Fausto, ¡vuestras palabras tienen mucho de amenaza…!

Fausto ¡Señor capitán…!

Mefisto *(Aparte.)* ¡A lo que vamos…!

Olimpia *(Levantándose, todos la imitan.)* ¡Deteneos… deteneos!, ¡yo os lo suplico…! Quiero terminar esta cuestión… y, para hacerla olvidar por completo, me permitiréis contaros una aventura parecida a la vuestra y que sucedió casualmente en este mismo sitio hace la friolera de catorce siglos.

Valentín *(Acercándose.)* Aquí.

Olimpia No me refiero a la alegre ciudad que se levanta sobre el suelo que pisamos, hablo de la antigua morada de Dafne, una de mis antepasadas, digámosle abuela, que duerme el sueño eterno muy cerca de nosotros.

Valentín *(Buscando con la vista. La curiosidad es general.)* ¿Dónde?

Mefisto *(Dando con el pie en el suelo.)* ¡Aquí…! Aquí debajo hay una ciudad entera sepultada. Se llamaba Herculano. Un día, al Vesubio le dio la humorada de hacerla desaparecer y saliose con la suya, pues la lava no dejó rastro de ella, ni de sus obras maestras, de sus artísticos monumentos, verdaderas maravillas de la antigüedad, ni menos de Dafne, la abuela de Olimpia.

Valentín ¿Pero quién sabe…?

Mefisto ¿Que Resina se asienta sobre Herculano? ¡Hoy… nadie, pocos… yo! No estoy decidido, mas, si lo hago público… mañana lo sabrá todo el mundo y… aun tal vez la pisada humana resuene por sus desiertas calles… Pero volvamos al suceso que nos contabais, bella Olimpia.
(Todos se preparan para escuchar con atención, el interés general se despierta.)

Olimpia Mi abuela Dafne tenía, como yo, dos adoradores, prendados de su rara hermosura. El uno era un sabio, un filósofo… igual que vos, señor Fausto, era el otro un centurión, un soldado… lo mismo que vos, capitán. Fluctuaba indecisa mi abuela entre sus dos pretendientes; el que tenía delante era siempre el que reportaba ventaja sobre el otro, pero crecía su vacilación, su perplejidad era inmensa, cuando ambos se hallaban en presencia suya. Así, para acabar de una vez, ella, que como yo no le amedrantaban los celos, los odios ni los duelos, cierto día que se encontraban los dos con ella *(Jugando con el ramo de flores que tiene en sus manos.)* arrojó lejos de sí el ramo con que jugueteaban sus manos *(Haciendo por llamar la atención hacia su mano.)* y, enérgica y decidida, les dijo, mientras se ausentaba: «¡Cese la contienda! Ahí quedan esas flores. Del que me las presente será mi corazón». *(Se levanta, todos la imitan, da algunos pasos y se detiene diciendo a los que la rodean:)* El proceder fue cínico… Que me perdone Dafne, mi abuela, mas…
(Descuidada, negligentemente deja caer el ramo, con la mayor indiferencia se va, siguiéndola todas las señoras y caballeros. Quedan únicamente en escena Mefistófeles, Fausto y Valentín, el primero, aparentando la mayor candidez, se baja a coger el ramo, los otros dos se lo impiden.)

Escena 4

Mefistófeles, *Fausto*, *Valentín.*

Mefisto ¡Alma noble y generosa! Se ha indignado tanto al recordar la perversa conducta de su abuela, que se marcha sin reparar que el ramo se le haya caído.
(Se baja para cogerlo.)

Fausto ¡Detente!

Valentín ¡Deteneos…!

Mefisto Quería devolverlo a la encantadora Olimpia pero uno de vosotros dos lo hará. He comprendido la intención. Con que uno se lo entregará, ¿eh…? ¿Estamos de acuerdo?

Fausto Sí.

Valentín Lo estamos.

Mefisto *(Alejándose sonriendo.)* Pues, lo estamos.
(Al desaparecer Mefistófeles, se lanzan los dos a un tiempo para apoderarse del ramo, se detienen al ver puesta cada uno la mano del otro sobre las flores, se detienen, se miran y llevan la mano a la empuñadura de sus espadas.)

Escena 5

Fausto, Valentín.

Fausto ¡Ese ramo!

Valentín ¡Lo quiero!

Fausto También yo.

Valentín Así pues... *(Mano a la espada.)*

Fausto Entonces... *(Desenvainando la suya.)*

Valentín *(Ya en guardia, baja la suya.)* Un momento señor Fausto...

Fausto ¿Tenéis algo que decirme?

Valentín ¿Sois alemán?

Fausto Hijo de Weimar.

Valentín Allí nací yo.

Fausto ¿Y qué...?

Valentín Oidme. Hace seis años que sirvo. De soldado raso he llegado a capitán. ¿Será porque me habré portado como un valiente ante en enemigo, no es verdad...?

Fausto ¡Tal creo!

Valentín Tres o cuatro desafíos he tenido y nunca tembló mi mano. Esta es la vez primera que tengo algo parecido al remordimiento y debe ser porque voy a batirme con un hombre nacido en la misma ciudad que meció mi cuna... Quizás eran vecinas nuestras casas... Tal vez juntos hemos jugado... ¡Nuestras madres acaso nos hacían rogar a Dios a una misma hora, bajo la misma bóveda sagrada! ¿Por qué así precipitarnos...? ¿Habría algún mal...? ¿Tenéis inconveniente en aplazar este duelo...?

Fausto *(Un poco conmovido.)* Sea como pedís, caballero capitán.

Valentín *(Después de una pausa y sin decisión.)* ¿Amáis a Olimpia?

Fausto Sí.

Valentín ¿Queréis entregarle el ramo?

Fausto Sí.

Valentín ¿Sacrificaríais vuestra vida para conseguirla?

Fausto Sí.

Valentín ¿Vive aún vuestra madre?

Fausto No, murió. *(Con tristeza.)*

Valentín ¿Tenéis hermana?

Fausto *(Apesadumbrado.)* ¡Estoy solo en el mundo!

Valentín ¿Solo? Os compadezco. Yo, más afortunado que vos: tengo a mi madre y una hermana a las que no he abrazado desde hace muchos años. He cumplido mis servicios militares en Calabria y ya iba a reunirme con ellas cuando la belleza de Olimpia, mal hijo y mal hermano, me hizo olvidar la encanecida cabeza de la anciana y la dorada cabellera de la niña. Si sobre mi conciencia pesara la sangre de un hombre, compatriota mío, ¡no tendría valor para presentarme a su vista! Será una flaqueza, una debilidad, pero si no os disputara la posesión de esas flores, si partiere enseguida, si os abandonara el campo, ¿me juzgaríais cobarde…?

Fausto No, creería que valéis mucho más que yo.

Valentín *(Baja el ramo, lo levanta y lo presenta a* Fausto*.)* ¡Tomadle pues y sed dichoso!

Fausto *(Tomándolo.)* ¡Oh, gracias! Eterna será mi gratitud.

Valentín Os tiendo mi mano. *(Lo hace.)*

Fausto No, los brazos. *(Alzándole los suyos.)*

Valentín Del amigo. *(Yendo a precipitarse en ellos.)*

Fausto ¡Del hermano! *(Se confunden en un abrazo.)*

Valentín Voy a disponerlo todo. *(Hablando consigo mismo.)* Tengo impaciencia por abrazar a mi madre y a Margarita.

Fausto ¿Partiréis pronto?

Valentín Hoy mismo.

Fausto ¿Nos veremos antes…?

Valentín Sí, nos veremos.

(Se va, queda Fausto solo; a poco, sale Olimpia dirigiendo por todas partes miradas recelosas.)

Escena 6

Fausto, Olimpia, a poco.

Fausto ¡Bravo joven! Su alma es franca, noble y generosa. Me pesaría haber comprado con su vida el amor de Olimpia. *(A Olimpia, entregándole el ramo.)* Tomad señora.

Olimpia Mis flores… ¿y Valentín?

Fausto Se marcha.

Olimpia ¡Se va! *(Con extrañeza.)*

Fausto — Desiste de su empeño.

Olimpia — ¡Oh!

Fausto — Más afortunada vos que vuestra abuela, no seréis causa de la muerte de nadie.

Olimpia — Es que no mereceré tampoco que un hombre arriesgue su vida por obtenerme.

Fausto — Sí, pues hace apenas un minuto que, para lograr una de vuestras ardientes miradas, se ha desnudado mi acero, y el de Valentín.

Olimpia — Mas ¿por qué…?

Fausto — Un piadoso recuerdo ha desarmado su brazo.

Olimpia — Vamos, está visto hoy es día de obras pías.

(Ha salido Mefistófeles y, colocándose detrás de Olimpia, le dice algo al oído.)

Escena 7

Dichos, Mefistófeles.

Mefisto — *(A Olimpia bajo.)* Son ellas, díselo.

(Óyese un coro lejano.)

Olimpia — *(A Fausto.)* ¿Oís…? ¿Sabéis lo que significa ese canto que se percibe?

Fausto — No.

Olimpia — Son jóvenes del norte que vienen hasta aquí en peregrinación para cumplir un voto.

Mefisto — Que no se vaya. Entre ellas hay Margarita.

Olimpia — Las hijas de nuestro país… ¿que no me dejáis para ir a verlas?

Fausto — ¡Qué me importan si estoy a vuestro lado!

Olimpia — *(Como afectada por la desaparición de Valentín.)* Partió, se me desdeña, se me posterga… ¡Despreciada… abandonada…! *(Volviéndose a Fausto, suplicante.)* Pero vos al menos me seréis fiel… ¡Habladme de vuestro amor… quiero persuadirme que no es fingida vuestra pasión… ¡Necesito excesos…!

Fausto — Oh sí, sí, créeme, Olimpia… ¡La presencia de Valentín ha sido para mí una tortura horrible…! Créeme, he sufrido cuanto puede sufrir un hombre. He llorado mucho y aún lloro a tus pies… ¿Ah, no es verdad que me amarás…? Dímelo y, si no me ves expirar, es que la felicidad me mata. ¿Me amarás? ¿Me ama…?

Olimpia — *(Permanece callada hasta que Mefistófeles le indica por señas que conteste afirmativamente.)* ¿Cómo resistirte…? ¡Sí, yo te amaré…!

Mefisto — *(Aparte, en el foro.)* ¡Ven Margarita, ven…!

Fausto ¡Olimpia, tenme piedad! ¡No te rías de mis sufrimientos; no te burles de mi amor!

Olimpia Continuad hablándome, ¡soy tan feliz oyéndoos! Si supierais cuanta amargura, cuanto pesar mi corazón encierra... ¡Lástima os daría...! Yo no puedo aspirar al amor... Es disputada mi posesión, se me desea, no se me ama.

Fausto ¡Oh, no, Olimpia, yo te amo! No es un vano deseo el que me postra a tus plantas... Esas flores las hubiera regado con mi sangre, aún a costa de mi vida te las hubiera devuelto tan solo por escuchar una palabra de amor salida de tus labios.

(Aparece Mefistófeles; Margarita, a poco, le sigue como un autómata.)

Escena 8

Fausto, Olimpia, Mefistófeles, Margarita.

Mefisto *(Llamándola.)* ¡Margarita! *(Viéndole aparecer.)* Ya está aquí.

Margarita *(Saliendo.)* ¿En qué consiste que, a pesar mío, me dirijo hacia este sitio...?

Fausto *(A los pies de Olimpia.)* Por tu amor daría más que mi existencia, que cien vidas que tuviera; ¡daría mi alma!

Margarita *(Volviéndose hacia Fausto.)* ¡Esa voz...!

Fausto *(Besando las manos de Olimpia.)* ¡Te amo, te amo!

Margarita *(En pie al lado de Fausto muda, petrificada; después de conocerle y de [...] un grito de dolor.* Fausto *no la ha visto.)* ¡Ah!

Olimpia Entendámonos, Fausto. Somos dos mujeres... ¿A cuál te diriges a mí o a ésta...?

(No comprende Fausto las palabras de Olimpia hasta que, volviéndose, ve a su lado a Margarita; la sorpresa le deja allí como clavado, sacándole de su estupefacción la estridente risotada de Mefistófeles y Olimpia, que se van riendo y señalando con el dedo a Fausto como objeto de burla y mofa.)

Olimpia ¡Ja, ja, ja, ja! *(Marchándose.)*

Mefisto ¡Ja, ja, ja, ja!

(Óyese, cuando ya han salido, la misma carcajada reproducida por el eco. Fausto *se levanta, furioso.)*

Fausto ¡Margarita! ¡Ah, es Satanás, Satanás maldito!

Escena 9

Fausto, Margarita.

Margarita No acierto a creerlo… ¡Tú, Fausto, tú, a los pies de otra mujer!
(Repite el eco la carcajada.)

Fausto *(Abatido.)* ¡Margarita! *(Alzando la cabeza.)* Pues bien, acrimíname, maldíceme, no me quejaré. He sido presa de un vértigo, de un delirio. *(La misma carcajada. Fausto continua hablando, violento, agitado.)* ¡Es Satanás! Te lo dije ya; tiene mi alma encadenada. El amor que siento por esa mujer es culpable, es criminal, es vil… Lo sé pero no me es posible arrancarlo de mi pecho. *(Da un paso para seguir a Olimpia.)*

Margarita Enrique, ¿te propones abandonarme otra vez…? ¡Si así lo haces, es que no sabes cuanta ha sido la intensidad de mis tormentos…! Es que mintieron tus labios… ¡es que nunca me has amado!

Fausto Déjame que le hable por la vez postrera y volveré contigo para no separarnos nunca más.

Margarita ¡No me dejes, Enrique, no me dejes…! Tras de aquella mujer, corres a tu perdición.

Fausto ¡Bobada!
(Va en seguimiento de Olimpia pero le retiene Margarita. Valentín sale y, al ver a Fausto con su hermana, se detiene y oye la revelación de sus desgracias.)

Escena 10

Dichos, Valentín.

Valentín *(Aparte.)* Margarita… Fausto ¿qué es esto…?

Margarita *(A Fausto no dejándole partir.)* No soy yo quien te habla, no es la mujer a quien sedujiste…

Valentín *(Aparte.)* ¡Seducida!

Margarita ¡Es mi madre, mi pobre madre muerta de vergüenza, mi santa madre a quien mi falta llevó al sepulcro!

Valentín *(Aparte.)* ¡Muerta!

Fausto ¡Oh, suelta, suéltame, insensata!
(Logra deshacerse de ella y, con la violencia del empuje, cae al suelo Margarita. Fausto se dirige hacia el foro y se encuentra con Valentín, que permanece inmóvil con los brazos cruzados.)

Fausto ¡Valentín!

Margarita *(Procurando levantarse.)* ¡Él...! Hermano...

Valentín *(Corre a su hermana, le tapa la boca para que no acabe la frase y, mientras la ayuda a levantarse, le dice rápido, enérgico y bajo, sin que se aperciba Fausto.)* ¡Por tu vida, por la memoria de la que nos llevó en su seno, ni una palabra! *(Viendo que va a marcharse Fausto.)* ¡Deteneos!

Fausto ¡Qué me queréis!

Valentín *(Con ira concentrada.)* Deciros tan solo que nunca más veréis a Olimpia.

Fausto ¿Cómo?

Valentín Con una manceba ya hay bastante, quedaos con ésta. En cuanto la otra, me la reservo para mí.

Fausto ¡Ah, tú amas a Olimpia, tú me has engañado, tu generosidad era tan solo una farsa.

Valentín Como todo lo de este mundo, engaño, farsa...

Fausto *(Impaciente.)* ¡Ea, acabemos! *(Saca la espada.)*

Valentín *(Sacando la suya.)* ¡Ah, esta vez no temblará mi mano...! ¡Mi madre ya no existe!

Margarita *(Interponiéndose.)* ¡Oh, qué vais a hacer...! ¡Enrique! ¡Valentín!

Fausto *(Apartándola.)* ¡Quita!

Valentín *(Rechazándola.)* ¡Aparta!

Fausto ¡En guardia!

Valentín ¡Sea!

(Cruzan los aceros.)

Margarita *(Cayendo de hinojos.)* ¡Dios mío, Dios mío! ¡Por cuál de los dos he de rogarte!

(Mefistófeles sale y se coloca a pocos pasos de los contendientes.)

Escena ii

Dichos, Mefistófeles.

Mefisto *(Siguiendo con interés la lidia.)*No retrocedáis... ¡Ánimo, Fausto! ¡No os descubráis tanto! ¡El capitán es muy fuerte en esgrima! Esto acabará funestamente. ¡Será menester que yo tome parte en el juego...! *(A Fausto.)* Atacad con vigor, que ya me cuidaré yo de dar los quites. *(Da, como lo dice, todos los quites.)*

Valentín Mi mano, fatigada ya, ¿qué es esto?

Mefisto *(Desviando la espada de Valentín, dice a Fausto.)* ¡Hiere!

(Lo hace Fausto.*)*

Valentín (*Cayendo.*) ¡Ay de mí!

Margarita (*Se arroja sobre su hermano.*) ¡Valentín, Valentín!

Fausto ¿Qué significa eso Margarita?

Valentín (*A Margarita.*) No llores, cesa tus lágrimas… Al oír, ha poco, que te habías apartado del camino de la honra, me causaste una herida mucho más terrible que ésta… No llores… El sueño de la muerte me conducirá pronto a la presencia de Dios, al lado de mi madre, como valiente soldado que muere por cumplir su deber… Ma… dre… mí… a… ¡ah!

(*Muere.*)

Margarita (*Deshecha en llanto.*) ¡Hermano, hermano!

Fausto Su hermano.

Mefisto Ya nada queda que hacer aquí.

(*Mefistófeles se lleva a Fausto, que le sigue sin darse cuenta de lo que pasa.*)

Cuadro 9. El bosque.

Selva frondosa, corpulentos árboles, espesas matas.

Escena única

Fausto, Mefistófeles.

Mefisto (*Sale por la derecha arrastrando a* Fausto.) ¿Qué tal? ¡Si sabré yo lo que hago! Hasta aquí llega el confuso rumor de las voces del populacho.

(*Oyéndose gritos de «¡asesino!, ¡socorro!, ¡favor».*)

Fausto ¿Dónde estoy?

Mefisto A poca distancia del lugar de la catástrofe. (*Mirando hacia la izquierda.*) Desde aquí se distingue perfectamente. Aquel grupo de allí rodea un cadáver… es el de…

Fausto ¡De Valentín…! Soy un infame asesino.

Mefisto Ya la cosa no tiene remedio. (*Gritos de* «¡al asesino!», *el rumor crece.*) Anda, anda ¿oyes…? «¡Al asesino!», gritan.

Fausto ¡Huyamos! (*Da un paso para huir, está despavorido.*)

Mefisto ¡Alto ahí, tente! El peligro está alejado. Yo te arranqué de allí porque sé cómo acaban estas cosas cuando la plebe toma cartas en el asunto. De la justicia popular, ni Dios ni el diablo pueden salvarte. Pocas formalidades se necesitan para arrastrar al que se

designa como criminal, y pase aún cuando lo es, pues más natural es que pague el pato algún inocente... Estás pálido, azorado.

Fausto ¡Tengo miedo...!

Mefisto ¡No debes tenerlo! Ya se calmó la efervescencia popular. *(Mirando.)* Se conjuró la tempestad, ha llegado la justicia.

Fausto *(Con espanto.)* La justicia.

Mefisto Cuán niño eres... La justicia no la temen los culpables... Es una señora muy amable, muy complaciente, es incapaz de negar un favor, y conmigo, con el diablo, siempre ha sido muy atenta, jamás me ha desairado ni hasta en mis exigencias... La justicia ¡Ja, ja, ja...! *(Mirando.)* Ya levantan el cadáver, se llevan a Margarita.

Fausto *(Con notable agitación.)* ¡Pobre niña! ¡Su hermano, su hermano, él...! ¡Él que, magnánimo y generoso, venía a otorgarme su perdón...! ¡Muerto, muerto a mis manos! ¡Miserable de mí...! ¡Margarita, Valentín...! ¡Tengo lacerado el corazón, arde mi frente! ¡Qué horrible suplicio!

Mefisto No hay que tomarlo tan a pecho... Ha sido un fatal desliz... ¡Aquella estocada maestra con la que le habéis partido el corazón era inevitable...! En lances tales, no hay mucho que escoger. Entre él y vos, la elección no era difícil. Para evitar el que un rival no te despazurre, el medio más positivo y de mejores resultados prácticos es el de despacharle. Es el rival muy ágil y es imposible vencerle en buena lid, se acude a la mala y se asesina. La defensa es natural.

Fausto ¡Sí, soy un asesino...! Ah, me perseguirá por doquiera su sombra ensangrentada.

Mefisto No lo creas.

Fausto El remordimiento.

Mefisto Escrúpulos necios.

Fausto De estos sitios, teatro de mi espantoso crimen, no podré separarme...

Mefisto Nada más fácil.

Fausto No, no, imposible moverme, mi planta permanece como clavada...

Mefisto ¡Bah!

Fausto Ah, solo el olvido borraría las huellas de mi perversidad... Pero, ¿cómo, dónde encontrarlo?

Mefisto ¡Sí!

Fausto ¿Quién me arrancará de aquí, quién ofuscará mi suerte?

Mefisto ¡Yo!

Fausto ¡Tú! Sí, tuyo soy. ¡Sálvame de mi mismo...! El presente me horroriza... el provenir me espanta.

Mefisto — Yo te daré lo que fue; vivirás en el pasado.

Fausto — Esto anhelo.

Mefisto — Dalo por cosa alcanzada.

Fausto — Ya me tarda.

Mefisto — ¡Sígueme!

(Húndense los dos.)

Cuadro 10. Herculano

Vasto y suntuoso pórtico o peristilo cubierto. Las esbeltas columnas que lo componen son de mármol, braserillos de oro en los que arden perfumes. Lámparas de bronce en los ángulos. Al fondo, casi en el centro, la estatua de Helena a la que alumbran seis antorchas. El pavimento es de bellísimo mosaico. Los intercolumnios están ocupados por caprichosos grupos de mármol. Los patricios y los cortesanos, echados sobre sus lechos o sean los canapés en que los romanos se reclinaban para comer, frente cada diván una mesita con pies de bronce cubierta de manjares y vinos. Los patricios, los cortesanos, los esclavos que servían en el festín, los músicos y los corifeos están inmóviles todos guardando las posturas que tenían cuando les sorprendió la muerte.

Escena I

Convidados, corifeos, luego Fausto y Mefistófeles, que se les ve descender al efectuarse la mutación.

Mefisto — Henos en el pasado. Nos hallamos en Herculano y este es el palacio de Dafne, la encantadora hija de Lesbos que en las remotas edades, allá por los años setenta y nueve de nuestra era, hacía las delicias de la juventud romana, a la que daba también muy malos ratos. Era la mujer de moda en aquel tiempo.

Fausto — *(Ausente y sin escuchar apenas.)* ¡Dafne… Herculano…!

Mefisto — Sí, Dafne; ahí la tienes coronada de rosas, tal como la sorprendió el fulminante rayo. Daba en aquellos momentos una espléndida fiesta para celebrar el feliz arribo de la magnífica escultura que allí ves.

Fausto — ¿Es ese mármol?

Mefisto — Sí, la escultura de Helena.

Fausto — ¡La poesía de mi juventud, mis primeros amores!

Mefisto — Pues ahí la tienes.

Fausto — Cuantas veces, en las calenturientas y agitadas noches que sucedían al pesado estudio, he soñado que esa encantadora hija de la Grecia recobraba la vida a la vehemencia de mi pasión.

Mefisto *(Aparte.)* Perfectamente. *(Alto.)* Luego, según lo que acabas de pronunciar, ¿recuerdas tus ilusiones pueriles...?

Fausto Sí, pero con la rara particularidad de que entre aquellos tiempos y el actual... hallo un inmenso vacío que no se me alcanza como llamarlo.

Mefisto La explicación no puede ser más sencilla. Has mostrado deseos de que el olvido borrara los recuerdos de tu imaginación y yo, que no conozco el imposible, yo, obediente servidor tuyo, te he otorgado lo que pedías.

Fausto Esto será... yo no puedo arreglarlo, pues tan perfectamente cumpliste mis aspiraciones que ni aún recuerdo el deseo. ¿Con que he querido olvidar...?

Mefisto Un reciente dolor, por algunas horas... y, ya ves, te he sumido en el impenetrable seno del pasado. Pronuncia una palabra y un mundo entero que duerme siglos hace el sueño eterno, renacerá para ti tan solo. Dila y los alegres cantos que con su helado soplo interrumpió la muerte volverán a resonar bajo estas majestuosas bóvedas... Ordena y la incitadora sonrisa, que sin expiar se quedó en los labios de Dafne, se arrimará al fuego de tus miradas... Quiérelo y renacerá en sus labios para morir en los tuyos...

Fausto Me inundas con los placeres de la orgía, con lo desconocido, lo maravilloso... Sí, eso quiero. ¡Agítese ante mí el torbellino de la locura, la embriaguez de los pasados tiempos!

Mefisto Tus deseos me son órdenes. Mis mandatos se cumplen. Nada me resiste. ¡Contempla y admírate! *(Con imponente voz y extendiendo el brazo.)* ¡Cese la muerte; paso a la vida!

(Al pronunciar estas palabras todo cobra vida y animación. Los patricios y los cortesanos concluyen una canción báquica que interrumpió la catástrofe. Los esclavos sirven manjares y escancian vinos; rompe la música y la danza empieza.)

(Coro.)

¡Lejos, lejos
los quebrantos;
pronto marchen
en tropel,
pues empieza
ya la orgía,
que en pos de ella
va el placer!
¡Apuremos
nuestras copas
y a llenarlas
otra vez!
Las mujeres,
en sus labios,
nos ofrecen
dulce miel.
Nada importa

que perdidos
queden fuerzas
y sostén,
pues los brazos
de las bellas
nuestros lechos
han de ser.
Viva, viva
la que tiene
sólo dicha
por su ley,
que es divina,
soberana,
la locura
del placer.

Dafne *(Levantándose para saludarle.)* ¡Bienvenido, maestro Fausto!

Fausto ¡Qué! ¿Me conoces...?

Mefisto *(Bajo, a Dafne.)* Nota cuan dormida tiene su memoria; no se acuerda de que solo empieza su jornada y ya ha seducido y asesinado.

Dafne Ahora me toca a mí hacerle renegar de Dios convirtiéndole al paganismo. *(Se mira a Fausto y la risa asoma en sus labios.)*

Fausto ¿Se puede saber qué motiva esa risa...?

Dafne ¡Me río de vos...!

Fausto ¡De mí!

Dafne *(A la cortesana que tiene a su lado.)* Figúrate, Corina, que este señor nos viene llovido de su patria, un país extraño donde el sol no alumbra apenas y, por consiguiente, los que en él habitan no saben lo que es eso, lo que son perfumes, flores, luz... Cuando los hielos desaparecen, pasan una temporada muy corta en que el frío es menos intenso... A eso le llaman ellos su estío que, como puedes suponer, sería para nosotros un invierno riguroso insufrible. Viven tan poco, tan poco, que en sus tumbas tienen nuestros muertos más vida que sus vivos. *(Riéndose; todos la imitan.)*

Fausto No me propongo salir en defensa de mi patria porque tus gracias me desarman.

Dafne *(Continuando hablando con su compañera.)* ¿Y el amor...? ¿Saben lo que es...? ¿Aman? ¡Ca... si no pueden! Las pasiones son en ellos un crepúsculo del alma, algo sombrío y enfermizo, cargado de zozobras, temores y remordimientos... pero esa llama, ese verdadero fuego que despedirán los ojos de Helena, ese amor que causó la desesperación de la Grecia, ese volcán que un voraz incendio llegó a confundir, si bien que por un instante, el cielo y la tierra... los hombres y los dioses... ¡ellos no lo conocen ni podrán conocerlo nunca!

Fausto — Si así lo crees, te equivocas. En Alemania hay corazones que, impetuosos, palpitan como los vuestros. El mío.

Dafne — ¡Ah! Si un día lograra penetrar en tus venas una sola chispa del sublime fuego; si Cupido te inoculara, con la afilada punta de su flecha de oro, su embriagador aliento; si alcanzaras ver de Helena un destello del delirio de su mirada...

Fausto — ¡Dafne!

Dafne — ¡Te igualarías a los dioses, sabrías entonces lo que es amar!

Fausto — Ese soplo yo lo siento... ese delirio también. ¿En dónde me encuentro...? ¿Qué es lo que por mi pasa...? Tus palabras, Dafne acarician mis recuerdos como si a mí me llegara la voluptuosa ambrosía de los valles de Lesbos. *(Con vehemente ardor.)* ¡Una copa! ¡Una copa! *(Dirigiéndose a la estatua de Helena.)* ¡Por ti será mi brindis, precioso mármol en donde canta toda la poesía del amor. *(Recibe una copa de manos de una esclava.)* También por vosotros, dioses tan festivos como bellos, por vosotros que animáis a la naturaleza, transmitiendo a cuanto existe vuestra divina belleza.

Todos — *(Gritando, voces de júbilo.)* ¡Evohé...! ¡Evohé...!

(Margarita, silenciosa, triste, pausada aparece por la derecha.)

Escena 2

Dichos, más Margarita.

Dafne — *(A Mefistófeles, al ver a Margarita.)* ¡Margarita...! *(Desaparece.)*

Fausto — *(A Margarita.)* ¿Quién eres tú?

Margarita — ¿No me conoces ya...?

Fausto — ¿Tú...?

Mefisto — *(Aparte, extendiendo la mano sobre Fausto.)* ¿Me has pedido olvidar...?

Fausto — *(Luchando para recordar.)* No.

Margarita — ¿No me recuerdas...? Se ha borrado ya de tu memoria este rostro que en otro tiempo te sonrió, que eras feliz mirándolo, estos ojos a los que amargas lágrimas has hecho verter...

Fausto — No... pero háblame... continúa...

Margarita — Fausto yo soy la que tú has amado; la que inundaste su corazón de ponzoñosa miel, la que sumiste en cruel tormento y desesperador quebranto, la que destrozaste su alma, la que no ha cesado ni un momento de rogar a Dios por ti... ¡Mírame, Fausto, mírame! ¡Yo soy Margarita...!

Fausto — *(Atónito, perplejo.)* Margarita... Margarita... Es raro... Ese nombre, que no despierta ningún recuerdo en mi imaginación, suena dolorosamente en mi pecho... ¡Parece que

mi corazón recuerda lo que mi mente ha dado a olvido…! Mis ojos se fijan en los tuyos como en los de un amigo y, a pesar de todo, no siento nada… nada…!

Margarita ¡Fausto! *(Llorando.)*

Fausto Me estremece el eco de tu voz, tus lágrimas hacen brotar las mías, quiere mi alma lanzarse en pos de la tuya. *(Movimiento de Mefistófeles.)* Y nada… nada… ¡no te conozco!

Margarita *(Después de haber fijado su mirada sobre Mefistófeles.)* ¡Ah… eres tú! ¡Esta es tu obra…! ¡Está bien… lucharemos y tú vencerás!

Fausto *(Con los ojos fijos en Margarita y queriendo recordar.)* ¡Sí, sí; quiero conocerla…! ¡Lo quiero!

Mefisto *(Aparte.)* Pues yo no. *(Alto, dirigiéndose a la estatua de Helena.)* ¡Tú, insigne maravilla del genio del inmortal Fidias, hija de Júpiter, levántate y anda! *(Abandona la estatua su pedestal.)* ¡Contempla, Fausto, como se anima la escultura, mira como Helena revive para ti!

Fausto *(Maravillado.)* ¡Oh, portento del arte que se convierte en milagro de la natura…! Mármol en el que respira el alma de Helena, suprema belleza, gracia inefable y divina, yo te adoro, yo me posterno a tus pies. *(Se arrodilla a los pies de Helena.)*

Mefisto *(Aparte.)* ¡Abjuró de sus creencias! ¡Ya es pagano completo!

Margarita *(Suplicante.)* ¡Acuérdate, Fausto, de Dios, del Dios único y verdadero que te hacía adorar tu santa madre!

Fausto *(Vehemente, fuera de sí.)* ¡Ya pasó el error! ¡No hay más Dios, no hay otra adoración, no existe más culto que el de la belleza!

(Óyese súbitamente retumbar el trueno, el violento y sordo rumor de la erupción del Vesubio; las tinieblas se extienden con rapidez.)

Margarita *(Con solemne voz.)* ¡Blasfemo, impío! ¡Mira pues como desaparecen los pueblos maldecidos por el señor! ¡Tú verás perecer a los adoradores de los falsos dioses y hundirse para siempre la nueva Gomorra que en el negro e insondable abismo!

Cuadro 11. La erupción del Vesubio

Derrúmbanse columnas y paredes y se convierte el palacio en ruinas. Al venir al suelo, la pared del foro se va ardiendo y desmoronándose una parte de la ciudad. Vomita el Vesubio su incandescente lava y, inundando todo el escenario, el horizonte toma color de fuego. Gritos de desolación. En el momento de la invasión, desaparecen todos menos Fausto *y Mefistófeles, que permanecen solos en medio del fuego, la lava y las ruinas.*

Escena única

Fausto, Mefistófeles.

Mefisto ¡Vamos a cuentas, maestro! Te concedí la juventud y sedujiste; te entregué rebosando la copa del amor y no encontraste en ella más que embriaguez y sangre; de tu Dios, no te acuerdas, reniegas de él hasta en tus sueños... Ahora bien... ¿Eres mío...? ¿Me perteneces...? ¡Responde!

Fausto ¡Aún no! Me prometiste riqueza y poderío.

Mefisto Es verdad.

Fausto ¡Pues quiero ambas cosas!

Mefisto Las tendrás.

Fausto Con ellas me salvaré.

Mefisto ¡Ja, ja, ja, ja!

(Desaparecen. La lava continúa creciendo, el incendio aumenta y Herculano va derrumbándose.)

Acto 4

Cuadro 12. Por la India.

Una plaza pública. A la izquierda, la entrada de un suntuoso palacio; al fondo, una pagoda que tiene al lado una colosal pirámide; a la derecha, casas.

Escena 1

Paseantes, Wagner y Fridolin, conducidos en palanquines por cuatro pajes, comparecen cada cual por distinto lado, ocho guardias mandados por un lictor u oficial custodian las literas, al lado de cada una de las cuales va un esclavo con un parasol abierto.

Wagner *(Antes de descender de su palanquín.)* Despacio, despacio, servidores, que estoy bastante delicado.

Fridolin *(Con altanería, antes de bajar de la litera.)* Id con tiento, id con tiento, esclavos, que a mí, a vuestro señor, le sabrá muy mal romperse la crisma.

Wagner *(A los dos acompañantes.)* ¡Retiraos!

Fridolin ¡Aguardad! *(A los oficiales.)* Vosotros que sois los jefes, tened ese dinero; lo repartís con equidad entre la tropa y os quedáis este otro para vosotros. *(Dándoles dos bolsas.)* Os los doy en nombre del gran Mamá-papá.

Gritos ¡Viva, viva!

Fridolin ¡Gracias, gracias, vasallos!

(Se van dando saltos de alegría; sigue la gente paseándose.)

Escena 2

Wagner, Fridolin, paseantes.

Fridolin ¡Qué gran cosa es tener uno quien le obedezca! *(Contorneándose.)* Sabéis que ya puedo pronunciar ese endiablado nombre de Mamá-papá.

Wagner ¡Maharajá! ¡Qué buena suerte la del maestro! Vétele aquí soberano de esta dilatada península.

Fridolin No es mal bocado el vuestro.

Wagner ¡Pse...! Superintendente de sus munificencias.

Fridolin ¿Y yo, qué soy?

Wagner Tú eres el subintendente del superintendente.

Fridolin Atiza; atiza... cinco minutos sin resollar se necesitan para pronunciarlo.

Wagner Agradezco infinito al maestro que se nos llevara consigo, pues de este modo he podido visitar estas apartadas regiones.

Fridolin ¿Pero qué se propone el doctor Fausto con su extraña conducta?

Wagner ¡Pregúntaselo a él...!

Fridolin Esto ya lo sabía yo sin que vos me lo dijerais.

Wagner Tira el oro a manos llenas haciéndonoslo repartir pródigamente a nosotros, que tenemos además el encargo de ensalzarle para que todos los indios le veneren...

Fridolin Lo que se dice, hablando en plata, tocar el violón.

Wagner El bombo, querrás decir, bucéfalo.

Fridolin Es igual, la diferencia no es mucha; ambas cosas se tocan y son instrumentos los dos.

Wagner Como tú, yo no atino el porqué de sus liberalidades.

Fridolin Grave será. ¡Un sabio como vos y no saber...!

Wagner — Calcula, cuando a mí no se me alcanza…

Fridolin — ¡Pelillos tendrá…!

Wagner — Está ya repartido el dinero que me ha entregado y lo que es por hoy, no trabajo más.

Fridolin — El sub del super del diente, o como se diga, es de la misma opinión.

Wagner — Bien ha aprovechado el día, bien.

Fridolin — ¿Vámonos a dar un paseíto?

Wagner — No, prefiero descansar, mataré el rato charlando con mi bella esclava…

Fridolin — Entonces os dejo…

Wagner — ¿Por qué?

Fridolin — Porque la señora esclava me revienta.

Wagner — No digo que antes no te sobrara razón, pero ahora se ha cambiado tanto, está tan desconocida… ¡Posee toda la amabilidad y dulzura del sexo débil a que pertenece…!

Fridolin — ¿Débil…? ¡Pues, señor, vaya una debilidad la suya…! Dígalo aquel mayúsculo mojicón que me arrimó a poco de abrirse mis ojos a la luz.

Wagner — Con el sexo débil, se designa a la mujer en general.

Fridolin — Exacta definición si se quiere tomar la generalidad, pero las excepciones…

Wagner — Pues sí, se ha vuelto dócil, con una sumisión, un respeto, una obediencia, que no hay más que ver.

Fridolin — *Eccolo qua*, de esto se trata. Como santo Tomás, hasta que lo vea.

Wagner — Hace cuanto me pasa por el magín.

Fridolin — ¿Cómo antes…?

Wagner — No: soy yo el único que manda.

Fridolin — Siendo tal como decís, será el milagro más milagroso que se haya visto.

Wagner — ¿Dónde estará, que no la veo?

Sulfurina — *(Saliendo por la izquierda, último término.)* ¡Muy cerca!

Escena 3

Dichos, Sulfurina.

Wagner — *(A Fridolin.)* Convéncete, Fridolin. *(A Sulfurina, recio.)* Te he dicho que me aguardaras aquí.

Sulfurina *(Con descaro.)* Es cierto, pero me ha parecido conveniente no quedarme.

Wagner *(Contrariado.)* ¡Ya...!

Fridolin No hay que dudar de la enmienda.

Wagner *(Humilde.)* ¿Con que has querido...?

Fridolin *(Con mal modo.)* No aguardarte.

Wagner Nada tengo que decir; ya tenía yo la misma idea de que no te estuvieras aquí de plantón como un centinela. *(A Fridolin.)* ¡Cuan cambiada! Ella me obedece hasta en lo que pienso mandarla.

Fridolin *(Mofándose.)* Es admirable.

Wagner ¿Y a dónde has ido, picaruela?

Sulfurina No te importa saberlo.

Wagner ¡Cabalmente al mismo punto tenía intenciones de mandarte!

Fridolin Pues no podéis quejaros.

Wagner Ahora te quedas aquí conmigo.

Sulfurina No.

Wagner ¿Sales otra vez?

Sulfurina Sí.

Wagner ¿Y cuándo volverás?

Sulfurina Cuando quiera.

Fridolin Anda, anda, toma sopitas...

Wagner *(Dándose autoridad.)* Corriente, estoy muy satisfecho de ti... pero no tardes porque me enfadarás y ya sabes que cuando me enfado... *(A Fridolin.)* Ya ves que le hablo serio. He tomado este partido y, como puedes observar me sale a las mil maravillas.

(Sulfurina le ha vuelto la espalda.)

Fridolin Efectivamente, se ve a las claras; os escucha con una atención y un respeto que no hay más que pedir.

Sulfurina ¿Habéis ejecutado las órdenes de Fausto...?

Fridolin Sí, hemos...

Sulfurina Cállate, no hablo contigo.

Fridolin Canario, yo no aguanto.

Sulfurina Silencio, digo.

Fridolin ¡Que no me callo...! Yo no tolero que me habléis con tanta amabilidad. Yo no soy vuestro amo, por consiguiente, no tenéis ningún derecho sobre mí. Cuando, no lo permita Dios nunca, seáis mi esclava, entonces me mandaréis.

Wagner *(Asustado viendo que la ira se retrata en la cara de Sulfurina.)* ¡Fridolin, Fridolin, que me comprometes...! ¡No seas así hombre, hazte cargo de la situación! ¡Como ella, a pesar de sus relevantes cualidades, tiene su genio, callo!

Sulfurina *(Impaciente.)* ¡Contesta!

Wagner Sí, pichoncita mía; las órdenes del maestro Fausto se cumplirán al pie de la letra. Nos ha dicho: «id, socorred todas las miserias» y, por lo que a mí toca, me parece que, si no me he excedido, poco le falta.

Fridolin Yo he reunido a todos los mozos de taberna, a los de las carnicerías, a los tejedores y a cuantos he encontrado al paso y a cada uno les he entregado un bolsillo con mil monedas de oro. Con eso saldrán todos de su condición; trabajarán por su cuenta y serán amos.

Sulfurina Bien.

Fridolin Mas una cosa se me ha metido entre ceja y ceja. Si todos los obreros se establecen, ¿cómo y dónde se hallará quien trabaje...?

Wagner Se te ocurren unas cosas... Vaya una dificultad. Los hallarán en... pues... sí... donde les encuentren... si los hay.

Sulfurina Son cuidados que ellos se pasarán.

Wagner Dices bien. Yo he hecho otro tanto con los sastres, los zapateros y los oficiales de otras industrias, con la sola diferencia que he sido más generoso que Fridolin, pues no tienen que establecerse... Con lo que les he dado, los míos vivirán perfectamente de sus rentas: todos serán rentistas.

Fridolin ¡Todo el mundo rico! Con nuestra filantropía, vamos a dejar a Jauja tamañito así. *(Marcando hasta el suelo.)*

Wagner No tardaremos en recoger abundantes bendiciones.

Fridolin Y qué rumboso es uno cuando los manises son del prójimo.

Sulfurina No puede menos que estaros agradecido el doctor Fausto por la manera tan perfecta como habéis interpretado su voluntad.

(Óyense vivas, sale Fausto acompañado de guardias con sendas picas que tiene un mechero de cintas, un paje sostiene un parasol, le siguen nobles menestrales, campesinos y pueblo.)

Escena 4

Los mismos. Fausto, aldeanos, pueblo.

(Gritos a la izquierda: «Viva el Maharajá, viva el Maharajá».)

Fausto — Basta, basta.

Fridolin — ¡Viva el papá...!

Fausto — ¡Cállate, torpe!

Wagner — A juzgar por vuestro desapacible semblante, cualquiera diría que os hallabais enojado como nosotros.

Fausto — Motivos me sobran.

Fridolin — ¡Adiós destino...!

Wagner — ¿Si os dignarais decirnos?

Fausto — Todo lo habéis revuelto, todo está perdido.

Wagner — ¡Nosotros!

Fausto — He mandado que sembrarais beneficios para recoger agradecimiento, bendiciones, ¡y como habéis cumplido mis órdenes, insensatos! ¡Tirando el dinero a diestro y siniestro, y la cosecha será de odio y maldiciones. Habéis enriquecido al pueblo sin calcular, sin ver que de esta manera matabais el trabajo.

Fridolin — ¡Zambomba! Asesinos sin saberlo...

Fausto — Con el peso del oro, habéis ahogado la fuerza, la energía, el valor, el heroísmo...

Fridolin — Sopla.

Fausto — Matasteis el trabajo y deshonráis la riqueza... *(Se dirige al foro.)*

Fridolin — ¡Pobrecita! No la rechazará nadie, aun con su deshonra.

Wagner — Tenéis razón sobrada. No hemos comprendido vuestros designios. Nuestra misión era la de socorrer a los necesitados, aliviar la miseria.

(Óyense clarines y tambores.)

Fausto — ¿Qué es eso?

(Movimiento general entre la gente que se pasea.)

Fridolin — Música tenemos.

Sulfurina — *(A Fausto.)* Señor, el Maharajá de los estados vecinos que viene a visitaros.

Fausto — Ya os he dado órdenes para que dispongáis espléndidas fiestas para agasajarle.

Sulfurina — Todo está dispuesto según previnisteis, mas, a consecuencia de la desatinada repartición que han efectuado este par de badulaques, son ricos todos vuestros vasallos y no hay uno que quiera servir. Será una fiesta sin criados.

(Sale Mefistófeles, lujosamente vestido, sentado en un rico trono llevado en andas por seis esclavos, dos esclavos más le abanican, otros dos sostienen su parasol. Le sigue un brillante acompañamiento: multitud de guardias abren la comitiva y cierran la marcha. Grandes aclamaciones.)

Escena 5

Dichos, Mefistófeles y un acompañamiento.

Pueblo — ¡Viva el gran Maharajá!

El séquito de Mefistófeles — Viva el Maharajá.

Todos — ¡Viva, viva!

Mefisto — *(A Fausto, después de descender del trono.)* ¡Honor y gloria al poderoso Maharajá, mi hermano!

Fausto — Dispensadme si a pesar de mis buenos deseos no me es... *(Mirándole y conociéndole.)* ¡Eres tú!

Mefisto — *(Bajo.)* Yo mismo. *(Alto.)* No os dé cuidado si en mi recepción prescindís por completo de ostentosos festejos. Ya sé que están libres vuestros esclavos y ricos vuestros criados mas, en defecto de ellos, utilizaréis los míos.

Fausto — ¿Los tuyos...?

Mefisto — Sí, podéis disponer de toda mi comitiva. Le adelanto de algunos minutos, tanta era el ansia que tenía de veros...

Fausto — ¿Eres soberano...? ¿Tienes súbditos...?

Mefisto — Sí, ¡ah!, te advierto que vengo de riguroso incógnito.

Fridolin — (Esto es para que lo sepa todo el mundo.)

Mefisto — No tiene mi venida otro objeto que el de preguntarte qué uso has hecho de las imponderables riquezas que puse en tus manos y, al mismo tiempo, si ya has redimido piadosamente las culpas de tu perverso pasado.

Fausto — *(A los que les rodean.)* Dejadnos solos.

(Se van todos menos el acompañamiento de Mefistófeles.)

Escena 6

Fausto, Mefistófeles, esclavos, acompañamiento.

Mefisto ¿Qué tienes que decirme?

Fausto Que me has engañado.

Mefisto ¿Yo?

Fausto Si ambicioné riquezas fue porque, lanzado por el amor y juventud contra los escollos de las pasiones, vi que obtendría mi redención si conseguía aliviar todas las miserias y conseguía secar cuantas lágrimas hiciera derramar el desconsuelo. Para lo cual, se necesitaban inagotables tesoros.

Mefisto Te los he dado.

Fausto Lo que yo apetecía era una riqueza sin igual.

Mefisto Como la que posees…

Fausto Que ningún mortal ni soñarla pudiera.

Mefisto Te la di.

Fausto No es cierto.

Mefisto Nadie hay que te iguale.

Fausto ¿Lo crees tú así…?

Mefisto Pruébame lo contrario.

Fausto Oye. Existe en este país quien dispone de una riqueza con creces superior a la mía, a cuyo inmenso poder palidece el mío.

Mefisto ¡Imposible!

Fausto Ojalá.

Mefisto ¿Y ese ser afortunado, tu rival en opulencia, es…?

Fausto Una mujer.

Mefisto ¿Su nombre?

Fausto Lo ignoro. Unos la llaman el ángel bueno, los otros, la santa.

Mefisto Así, no es extraño que no me sea conocida.

Fausto Doquier que me dirijo para distribuir limosnas, sus pasos me preceden y el agradecimiento, las bendiciones son para ella… mi nombre pospuesto al suyo. Esa caridad, siempre en pugna con la mía, es para mí el más horrible de los suplicios… Esa caridad, que todos los corazones ensalzan, me humilla i subleva…

Mefisto ¡Tu orgullo!

Fausto Sí, el orgullo, el orgullo del bien ¿lo entiendes, Satanás…? No el que fue la causa de arrojarte del paraíso.

Mefisto Si ha de abrirte el tuyo sus diamantinas puertas, ya tendrás que aguardarte un buen rato. ¡Siempre el orgullo!

Fausto Yo quiero saciarlo.

Mefisto En tus manos se halla el remedio. Eres el señor de tus estados, lo que mandes, se hará. Resérvate para ti solo el derecho de hacer bien, prohíbe la virtud, monopoliza la filantropía, estanca la caridad. No harás otra cosa sino adelantarte, en los tiempos venideros se pondrá en práctica el consejo que te doy, y la sal, el tabaco, la caridad…

Fausto ¡Basta! *(Voces. Un grande alboroto a dentro. A Wagner, que sale.)* ¿Qué ocurre?

Wagner Aunque algo bruscamente, los favorecidos con nuestras dádivas desean obtener la gracia de veros.

Fausto Que pasen. *(Vase Wagner.)*

Mefisto Me quedo para darte la enhorabuena, pues supongo que tu nombre, y no el de tu rival, será el que oirás bendecir.

(Entran atropelladamente una porción de hombres y mujeres del pueblo derribando a Wagner.)

Escena 7

Dichos, hombre 1, 2, 3 *y* 4, *una mujer, pueblo.*

Fausto ¿Qué promueve vuestra gritería? ¿qué pasa?

Hombre 1 *(Adelantándose del apiñado y revuelto grupo.)* Señor, el oro que a ciegas han repartido vuestros servidores ha suscitado grandes desórdenes.

Fausto Ya lo sé; la falta por ellos cometida, yo la corregiré. *(Viendo que se adelanta el* hombre 2.*)* ¿Qué me quieres?

Hombre 2 El oro distribuido por vos mismo ha sembrado por doquier la desgracia y la desesperación.

Hombre 3 Guardaos estas monedas; ellas ahuyentan de mi casa la paz y la dicha y hasta el cariño fraternal. ¡Si entre mis hijos reina la desunión, la cólera y el odio…!

Fausto ¿El odio…? *(Viendo a uno que tanto se le acerca que casi llega a tocarle.)* ¿Y tú a qué vienes?

Hombre 4 A devolveros nuestra dádiva, ella turba mi mente y despedaza mi corazón. Rico de improviso, sin fatigas, sin afanes, sin trabajo, me he arrojado indolentemente en los brazos de la pereza. ¡Ya en la senda del vicio, abandoné a mi esposa y murió! *(Enjugándose una lágrima y reanimándose al acto.)* Esta es la funesta obra del vil metal que me disteis y que arrojo aquí a vuestros pies.

Fausto *(Fuera de sí.)* ¡Basta, basta! ¿Con que cada uno de mis beneficios es germen de desgracias… causa llanto, pesares… produce crímenes…? *(Se encuentra su mirada con la de Mefistófeles que le escucha sonriendo.)* ¡Ah, sí, sí; ríe, ríe…! ¡Es el oro del maldito! *(A una mujer que sale del grupo llevando un niño de la mano.)* ¿Qué me quieres tú…? ¿Reprocharme también?

Mujer No señor, yo vengo a mostraros mi agradecimiento.

Fausto *(Respirando con alegría.)* ¡Loado sea Dios!

Mefisto Uno al menos.

Fausto Di.

Mujer Quisisteis socorrerme, no es vuestra la culpa si no he venido hasta ahora.

Fausto Ya recuerdo… ¡pobre mujer…! Destruyó tu casa el incendio, las llamas devoraron tus bienes, toda tu fortuna, y, para colmo de infortunios, respiraba en el lecho un hijo tuyo… acércate más… *(Dándole un bolsillo.)* Toma. *(Alargándoselo para que ella se lo acepte.)* ¿Por qué has tardado tanto?

Mujer Porque otro ser como vos caritativo vino a verme.

Fausto ¿Otro ser…?

Mefisto *(Aparte.)* La dichosa santa.

Fausto ¿Qué hizo por ti…?

Mujer ¿Qué hizo…? Pasar a la cabecera de mi hijo sin reposo los días, las noches, sin descanso; prodigándole a todas horas los más solícitos cuidados… El niño ya no hablaba, lloraba nomás y ella comprendía lo que decía su llanto… Las lágrimas de ella corrían al par de las de mi hijo… ¡parecían dos ángeles…! Yo, arrodillada ante ellos, levantaba mis ruegos al altísimo… ¡Un día se agotó su llanto y sonrieron los dos, mi hijo y ella…! Ni mis preces ni mis cuidados le hubieran salvado… Una madre no alcanza siempre del cielo la vida de su hijo, pero el mío tenía dos madres y se salvó. *(Toma a su hijo en brazos y lo besa con frenesí.)*

Fausto ¿Y esa mujer, esa mujer…?

Mujer ¿No la conoces? Es…

Mefisto La santa, ¿no es verdad?

Mujer Sí.

Fausto ¡Siempre, siempre ella!

Mefisto ¡Siempre, Fausto, es tu sombra! *(Se ríe.)*

Fausto ¿Y el daño que te causó el incendio?

Mujer Todo está remediado.

Fausto Así pues, ella debe ser muy rica…

Mujer — Pobre, señor, tan pobre como nosotros.

Fausto — ¿Pobre? ¿Cómo pudo sacarte de tu aflictiva situación si nada tiene...?

Mujer — A sus ruegos, los vecinos acudieron en mi auxilio; cada uno de ellos robó parte de su jornal; trabajaron todos y la casa se halla reconstruida; todos me dieron parte de sus espigas y la pérdida de mi trigo está cubierta. Ella es pobre como os he dicho, señor, y sin embargo sus manos derraman la verdadera riqueza; brota la prosperidad por el camino que recorre, porque la fe la acompaña y la caridad nace a su voz.

Fausto — ¿Pobre y su caridad sana todas las heridas, cura todos los males, ampara la orfandad, consuela los afligidos, anega en bálsamo todos los corazones mientras que mis dádivas producen tan solo amargo fruto...? Yo quiero ver a esa mujer... Que venga inmediatamente a mi palacio.

Mujer — No vendrá.

Fausto — Si yo se lo mando...

Mujer — No penetra nunca en los alcázares. Tan solo entra en la casa del pobre.

Fausto — Vendrá aunque sea arrastrándola.

Mujer — *(Tapándose el rostro con sus manos.)* ¡Qué iniquidad! *(Murmullos de descontento entre la gente del pueblo.)*

Fausto — *(Violento.)* Oro, pedrería, millones a los que me la traigan. *(Nadie se mueve.)* ¡Nadie! Esto más... *(Exasperado.)* A ver, los primeros. *(Señalando a los más cercanos del grupo.)* Sí, vosotros... Con vuestra cabeza me respondéis del exacto cumplimiento de mi mandato... *(Gritos de «¡Fuera, fuera! ¡Abajo el Maharajá! ¡Viva la santa!». Los hombres que ha indicado* Fausto *permanecen en su sitio sin moverse.)* Salid...

Pueblo — ¡Fuera, fuera...! ¡Abajo el Maharajá! ¡Viva la santa!

(Fausto está fuera de si, Mefistófeles le detiene por el brazo.)

Mefisto — Qué necesidad tienes de incomodarte, mandaré a mis esclavos... *(Da órdenes a sus esclavos, que se marchan corriendo en distintas direcciones.)*

Fausto — He de hacer con ella un ejemplar escarmiento. *(Al pueblo.)* Súbditos desleales, inexorable seré con vosotros.

Mefisto — *(Aparte.)* Esto marcha. *(Óyense clarines.)* Pero ya se oyen los clarines que anuncian la llegada de mis vasallos... *(A Fausto.)* Ahora, el placer, dejaos de quimeras; después le tocará su turno a la caridad. Pasaremos un buen rato. Mis esclavos, y en particular mis esclavas, os quitarán el mal humor. Ya veréis.

(Sale el séquito de Mefistófeles, compuesto de esclavos, esclavas, soldados, dignatarios, músicos, dos elefantes y varios camellos cargados con el equipaje. Los esclavos extienden una alfombra y colocan sobre de ella mullidos cojines en los que se sientan Fausto y Mefistófeles; les custodian una triple fila de guardias. Los soldados verifican varias maniobras. Coro con acompañamiento de flautas, tambores, cornetas, tam-tam y disparos de fusil mientras dura el baile de las esclavas.)

Escena 8

Fausto, Mefistófeles, pueblo, séquito.

(Coro.)
Bum, bim, bombum, bim, bom
Drum, drim, drom
Sim, som, sum sim, som, sum
Jum, jom, jum
Trum, trim, tromtrum, trim, trom
Gum, guim, gom
Fim, fom, fum fim, fom, fum
Pim, pom, pum.

(Termina el coro con grandes aullidos. Así que se acaba el baile coreado, se deja oír un rumor sordo que va creciendo, siguiendo luego un gran griterío. Gritos dentro: «¡la santa, la santa!».)

Fausto ¿Qué sucede?

Mefisto Es que vienen mil esclavos que han ido a buscar por orden mía a esa mujer que es tu pesadilla.

Gritos ¡La santa, la santa!

Fausto ¿La santa...? En fin la voy a ver.
(Sale Margarita entre los esclavos que salieron a buscarla y un tropel de gente que la sigue victoreándola, Margarita trae cubierto el rostro. Al verla, el pueblo se arrodilla, los señores se inclinan respetuosamente. Las mujeres besan las puntas de su manto. Fausto, impacientemente, se dirige a ella. El pueblo *guarda un respetuoso silencio.)*

Escena 9

Dichos, Margarita, pueblo.

Pueblo Gloria a la santa.

Todos ¡Viva!

Fausto ¿Quién sois? *(Margarita se descubre.)* ¡Margarita! ¡Ella!

Mefisto *(No ha podido reconocer a Margarita.)* Me elimino, Fausto, te dejo con ese ángel. Pídele su secreto, ya que tantos sinsabores te causa.

Fausto ¡Adiós, maldito, adiós!

Mefisto *(Mientras sube en su palanquín, que lo acaban de sacar.)* No me digas nunca esa palabra... Cuando el hombre se despide del diablo, debe decirle siempre: hasta a la vista.

Pueblo ¡Gloria a la santa!

El séquito de Mefistófeles — Viva el maharajá.

(Fausto entra con Margarita en su palacio. Mefistófeles se va con su comitiva.)

Cuadro 13. Palacio de Fausto en la India

Interior del palacio. Precioso salón, ventanas a la derecha con celosías. Entrada al fondo cubierta de tapices, con grandes almohadones de terciopelo. Pebeteros en los ángulos, canastillos de flores penden del artesonado, mesitas pequeñas de laca roja con candelabros de bronce, sillas y taburetes con almohadillas. El suelo lo cubren entero. Dos puertas a la izquierda, una a la derecha.

Escena 1

Fridolin.

Fridolin — *(Saliendo.)* Decididamente, la fortuna nos la ha vuelto las espaldas. Convencido el maestro Wagner de los peligros que ocasiona el dar dinero con demasiada prodigalidad, ha concluido imitando a los gobernantes habidos y por haber, por quedarse con todo y no dar nada a nadie. De esta manera confía acabar los disgustos. El doctor Fausto se ha vuelto sombrío, está triste, pensativo, taciturno, no se fía ni de su camisa y cree que todos los que le cercan van atraídos tan solo por el interés. ¡Gran pequeñez...! ¡Ah, miserable dinero...!, ¡ah, vil metal...! En cuanto tenga reunido mi capitalillo, que es a lo que vamos, así que vea mía una cantidad regular, una fortuna decente a favor de la que pueda darme en Alemania un poco de tono, me largo de aquí, dejándoles a todos con un palmo de narices, pues, con franqueza, me dan náuseas al ver tanta miseria. Además, ya estoy cansado de la agitada vida que me hacen llevar el maestro Wagner y su sin par creación, la abominable Sulfurina, ese monstruo.

(Sulfurina ha escuchado sus últimas palabras, Fridolin no puede verla pues se encuentra ella tras sus espaldas.)

Escena 2

Fridolin, Sulfurina.

Sulfurina — ¡Gracias!

Fridolin — *(Sin verla.)* ¡No hay de qué! ¿Quién es el que viene tan agradablemente a interrumpir mis meditaciones...? *(Repantigándose en la silla y con tono protector:)* Que se acerque sin temor. Se digna a escucharle el honorable y digno super, sub... no sé qué del diente y otras hierbas.)

Sulfurina — ¡Muchas gracias, señor Fridolin!

Fridolin — *(Dando un salto de sorpresa al verla.)* ¿Sois vos...? *(Aparte.)* ¡Diablo!

Sulfurina Yo misma, y celebro infinito el haber sorprendido tu pensamiento y el secreto de tu corazón.

Fridolin ¿Secretillos tiene mi corazón...? Estáis muy adelantada... sabéis mucho más que yo, que no sé ni pizca tocante al particular.

Sulfurina Yo sí; yo sé que tú me aborreces. *(Aparte.)* Cara me la has de pagar.

Fridolin ¿Que yo os aborrezco...? ¿Que yo...? *(Perdiendo el miedo.) (Aparte.)* ¡Ea, pecho al agua! *(Alto.)* ¡Pues sí señor!, ¡como sois tan mala...!

Sulfurina ¡Oiga! Tu concepto no puede serme más favorable.

Fridolin Concedo que seáis exigente, caprichosa, voluble, coqueta, irascible, orgullosa... sois mujer y es natural; pretender otra cosa, sería pedir gollerías pero no es esto de lo que me quejo sino...

Sulfurina ¿Es mía la culpa...?

Fridolin Yo no diré...

Sulfurina El único criminal es el autor, el maestro Wagner.

Fridolin Justicia a secas: es verdad.

Sulfurina ¿Qué no soy buena...? ¡Me agrada...! ¿Se pidió acaso mi parecer para crearme...?

Fridolin Todo el mal está en que se prescindió de algunos ingredientes necesarios.

Sulfurina No quisiera yo otra cosa que ser cariñosa, amable... pero cuando veo que no me pertenezco, que mi dueño no es posible que me inspire más que repugnancia, porque no me negarás que el maestro Wagner está reñido con la hermosura.

Fridolin Es muy feo.

Sulfurina Poco espiritual...

Fridolin ¡Tan necio...!

Sulfurina Y viejo...

Fridolin Cada día más.

Sulfurina Ah, si fuera joven y simpático como tú.

Fridolin ¿Qué?

Sulfurina Complaciente como tú.

Fridolin Como, co...mo... co... co... mo... mo... yo, no digáis tonterías.

Sulfurina De un talento como el tuyo.

Fridolin ¡Sulfurina... Sulfurina...!

Sulfurina Mi mayor placer sería obedecerte ciegamente.

Fridolin Sí, esto ya lo comprendo. ¡Como que yo no os mandaría más que cosas agradables!

Sulfurina Entonces me veríais dulce, apasionada, tierna, amorosa.

Fridolin Esto aún lo comprendo más... ¡uy!

Sulfurina Cuan notable es la diferencia de tú a él.

Fridolin *(Aparte.)* Se ve que la chica tiene buen gusto. ¡Vamos, fuera rubor...! Confiésalo sin ambages: ¿con que te agrado...?

Sulfurina ¡Oh, sí! Pero como tú me odias...

Fridolin ¡No, mujer!

Sulfurina ¡Sí, hombre!

Fidolin ¡No!

Sulfurina ¡Sí!

Fridolin No, no, no y mil veces no. ¿Cómo odiarte siendo una chica tan de rechupete...? Tú eres preciosa, tú... ¡No me mires así...! Yo, a pesar de verte a todas las horas, no me había fijado en ti... A ver, de perfil... de espaldas... de frente... *(Ella se vuelve conforme se lo indica* Fridolin.*)* ¡Ay la mar! ¡El diluvio...! ¡Canario, y qué hermosura eres...! Sulfurina, tú dices que te odio; si el odiar es perder el juicio sí, porque tus ojos me marean, tu boca, tus manos, tu cabello, tu... me... ni ya sé qué decirte... ¡Bendita sea la madre que te... ay, no... el doctor que te... ¡tampoco! Yo que cooperé al feliz resultado, que di la última mano a la gran obra de tu creación, yo que odio.... Queriéndote, ¡yo que te amo!

Sulfurina ¿Tú? Ah, si dijeras verdad...

Fridolin ¿No me crees? Dime que sí. Necesito oírlo de ti misma. ¡Ahora lo comprendo todo...! Ese aborrecimiento que yo te tenía eran los celos, el amor, el frenesí. Sí, yo te amo; yo te amaré hasta el último día de mi vida. Sulfurina, te lo juro. *(Arrodillándose.)* ¡Mírame! ¡Te lo juro arrodillado!

Sulfurina *(Aparte.)* Por lo que respeta a éste, ya no se escapa. *(Alto.)* Pero yo no puedo disponer de mí. Mi vida, mi corazón, pertenecen a otro hombre.

Fridolin ¡Miente quien tal diga! Tu corazón no es suyo, es bien mío. Tienes el de una tórtola que yo compré y que aún el maestro no me ha pagado. ¡Es mío, es mío, el maestro Wagner se guardará muy bien de disponer de él...! ¡Vaya, no faltaba más!

Sulfurina Mientras sea su vida, seré yo su esclava.

Fridolin ¡Tú, su esclava...! Es...

Sulfurina Mientras viva. *(Tendiéndole su mano y con aparente dolor.)* Y luego... tal vez...

Fridolin *(Con exaltación.)* Pero ese hombre puede vivir más que Matusalén, y entonces no me llegará nunca el turno, ese... tal vez tan dichoso.

Sulfurina *(Tristemente.)* ¡Ay no!

Fridolin ¿Cómo Wagner…?

Sulfurina Toda su vida está en un hilo…

Fridolin ¿En un hilo? ¿Hay a mano unas tijeras…?

Sulfurina Menos que un hilo, depende de un cabello.

Fridolin ¿De un cabello…?

Sulfurina Sí, de una gran cana que tiene sobre la frente y a la que va ligado su destino…

Fridolin ¿Y si pierde esa cana…?

Sulfurina *(Tristemente.)* Tendré la desgracia de ser libre.

Fridolin Puedes considerarle hombre al agua. Ya me despido de él ¡Adiós, Wagner, ilustre sabio…! ¿Me lo enseñarás, Sulfurina?

Sulfurina ¿Qué?

Fridolin El cabello.

Sulfurina *(Aparte.)* ¡Mío, perdido! Estaba segura de lograrlo.

Fridolin ¡Él! Se acerca. *(Viendo a Wagner que sale.)*

Sulfurina Cuidado que no descubra…

Fridolin ¿Soy yo niño? Sí, engañémosle, conviene mucho para que alcance el reposo.

Escena 3

Sulfurina, Fridolin, Wagner.

Wagner *(Respirando con dificultad y fatiga.)* ¡Vengo rendido…!, bañado en sudor… *(Humildemente.)* Si quisierais acercarme una silla…

Sulfurina *(Acercándosela con mucha diligencia.)* Aquí tenéis una, maestro.

Wagner Gracias, gracias. ¿Cómo eres tú quien me sirve, Sulfurina?

Sulfurina ¿No soy yo por ventura vuestra esclava?

Wagner Sí, ya lo sé, pero ordinariamente no tienes por costumbre servirme. *(A Fridolin.)* ¿No es cierto que algunas veces, muchas, todas, parece que yo no mande…?

Fridolin ¿Parece…? No diré que esto no sea lo usual, mas vos mismo me hablasteis del radical cambio operado…

Wagner Y tú dudabas…

Fridolin Ya no dudo, maestro, ¡ca!, ni estoy asombrado. *(Aparte.)* ¡Verás la que te espera!

Wagner *(Desabrochándose.)* He venido corriendo, el sudor baña mi rostro... ¡Qué calor! ¡Uf! ¡Ni respirar puedo! Cuán perfectamente bien me vendría...

Sulfurina *(Con interés.)* ¿Qué?

Wagner No sé cómo se llama, un abanico de aquellos tan bonitos que aquí se usan, abiertos y adornados con plumas.

Fridolin *(Con mal humor.)* No tenemos. Haceos aire con las manos. *(Aparte.)* Ahógate y me ahorrarás de que lo haga yo.

Sulfurina *(Ha ido a buscar uno.)*Aquí hay.

Wagner Dame.

Sulfurina De ninguna manera, yo misma quiero...

Wagner *(Admirado.)* ¿Tú, mi linda esclava...? ¿Tú misma? ¡No salgo de mi sorpresa...!

Sulfurina *(Abanicándole.)* ¡Qué calor debéis tener! Qué manera de sudar. *(Limpiándole la frente con un pañuelo.)* ¡Pobrecito!

Wagner Su acento revela compasión hacia mí, me colma de atenciones... ¿Qué es esto, Dios mío, estás enferma, Sulfurina?

Sulfurina No, nada de eso, soy la criatura más dichosa. *(Mirando amorosamente a* Fridolin.*)*

Fridolin *(Aparte.)* Yo, el estúpido, como me llama muchas veces, yo solo, sé la causa.

Wagner Qué deliciosa temperatura me produce el abanico agitado por tus diminutas manos. ¡Ah, que bueno, que bueno es! Acércate más, paloma mía.

Sulfurina Con mucho gusto.

Wagner Y dice que le gusta... *(Con plena satisfacción.)* ¡Je, je, je! No hay cosa como el mandar si a uno le obedecen. Aproxímatetú también, Fridolin.

Fridolin *(Con hipocresía.)* Es mi mayor satisfacción, admirable maestro.

Wagner *(Contento.)* ¡Todos tan contentos de estar a mi lado! Ah, cuán feliz me encuentro al ver que me rodean mis fieles criados.

Fridolin *(Aparte, con indignación.)* ¡Criada, ella...! ¡No sé cómo me aguanto...! Si le estrangulara. *(Hace ademán de ponerle la mano en el pescuezo y, al bajar la cabeza, ve la cana de* Wagner.*)* ¡Calle, un cabello blanco!

Sulfurina *(Bajo, a* Fridolin.*)* Ése es.

Fridolin *(Aparte.)* Te vi!

Wagner Sulfurina, quiero recompensar como es debido tu sumisión y el celo con que me sirves: cuando conozcas mis tiernos sentimientos, vas a quedarte asombrada.

Sulfurina No os comprendo.

Wagner ¡Picarilla...! Fridolin, dile cuanto le amo.

Fridolin *(Celoso.)* ¿Yo?

Wagner Dile cuanto la idolatro, dile...

Fridolin *(Reprendiéndole la cólera.)* ¿Cómo...? ¿Yo...? ¿Debo ser yo...? ¿Queréis que le diga...?

Wagner *(Mirándole fijamente.)* Nunca te había visto tan torpe... ¡pareces un basilisco...!

Fridolin Es, señor, que esa cana me revienta...

Wagner ¿Qué cana?

Fridolin Una que tenéis... aquí y que os envejece mucho.

Wagner Arráncala pues.

Fridolin ¿Arrancarla? *(Aparte.)* Ya sabrás a qué sabe... *(Alto.)* ¿Me autorizáis vos para que yo...?

Wagner ¡Claro, pues que me afea! Yo quiero con toda mi alma y quien quiere agradar, se esmera.

Sulfurina *(Ruborosa.)* ¿Agradarme?

Fridolin Quiere agradarle y en mis manos está su suerte... Ya que se me entrega... *(Buscando la cana.)*

Wagner Tira fuerte, no me conviene nada que pueda entibiar su cariño, su amor.

Fridolin *(Colérico.)* ¿Cariño... amor...? ¡Demos el tirón mortal! *(Tira de la cana, que se va alargando mucho.)*

Wagner ¿Qué diantre haces?

Fridolin Cumplir vuestras órdenes: ¡tirar de la cana!

Wagner ¡Estate quieto Fridolin...! ¡Arráncala de una vez y no me hagas cosquillas...!

Fridolin *(Tirando, tirando siempre y siempre alargándose la cana y engrosándose al último.)* El caso es que voy tirando, tirando sin parar y no solo no consigo romperla sino que se alarga, alarga siempre.

Wagner *(Con incredulidad.)* ¡Ah, bah!

Fridolin *(Ya alarmado.)* ¡Y ahora sigue más doble!

Wagner ¿Piensas que voy a creer tus majaderías?

Fridolin ¡Gran Dios, se va engrosando...! ¡Mirad, miradla...!

Wagner *(Mirando la cana, que ya llega al suelo.)* ¿Y es mi cana esa cuerda...? No pretendas burlarte de mí, Fridolin porque ya sabes que yo...

Fridolin *(Despavorido, fuera de sí y tirando siempre.)* ¡Será cosa digna de verse, su raíz!... Y sigue creciendo... y no se acaba nunca... y siempre es más doble... ya dura demasiado... yo no estoy tranquilo... tengo miedo... ¡me da horror! ¡Dios mío...! ¿Qué es esto...? Si

continuara aquí por más tiempo, perdería el juicio… Ah… ¡huyamos…! *(Loco furioso, se va, llevándose y tirando de la cana de* Wagner.*)*

Wagner *(Asustado.)* ¡Eh, Fridolin…! ¡Fridolin…! No tires, hombre, no tires… ¡Desdichado!, que me matas… que me… ¡ay… ay… ay… ay…! *(Corre tras de* Fridolin, *obligado a ello por tirar al otro de la cana.)*

Sulfurina *(Al verles desaparecer.)* ¡Quedo vengada, Fridolin! ¡Si tu alma no está perdida, poco le falta!

(Sale Fausto, *macilento, triste y con los brazos cruzados.)*

Escena 4

Sulfurina, Fausto.

Fausto ¡Solo, siempre solo! Esa desconfianza que me inspiran todos los que me rodean es un frío suplicio para mi corazón. Solo puede calmar mi agitado espíritu ese ángel, Margarita. *(Notando que hay en escena* Sulfurina.*)* ¿En dónde se halla…?

Sulfurina ¿Margarita?

Fausto Sí.

Sulfurina Allí. *(Señalando la segunda puerta de la derecha.)*

Fausto ¿Qué hace?

Sulfurina Orando.

Fausto Llámale. *(*Sulfurina *se introduce por la segunda puerta citada y, a poco, sale con* Margarita.*)* Que ella pueda volverme a ver tal como he sido en otro más dichoso tiempo, es mi anhelo. ¡Ah, si me fuera dable obtener su perdón…! Aquí viene.

(Salen Margarita *y* Sulfurina, *ésta abandona la escena a una señal de* Fausto.*)*

Escena 5

Fausto, Margarita.

Margarita ¿Por qué se ha usado de violencias para conducirme aquí? Acudo siempre donde existe la desgracia, donde el sufrimiento reina, donde la desesperación impera. Si hay aquí a quien asistir, socorrer o consolar hubiera venido sin vacilación con solo llamarme.

Fausto Sí, hay a quien arrancar del profundo abismo de la perdición en donde le precipitaron violentamente sus malignas y perversas pasiones… Está aquí, soy yo. Tú puedes sacarme de la negra y horrorosa sima en que me arrojó el pecado… ¡Margarita, está en tus manos mi salvación!

Margarita Os engañáis, Fausto, de vos depende.

Fausto ¡No me abandones, ten piedad de mi...!

Margarita La de Dios debéis implorar.

Fausto ¡No, la tuya! Escucha... devuélveme ese corazón que desprecié en mal hora y te consagraré entera mi vida, mi alma toda.

Margarita ¿Me devolveréis a mi madre, muerta por la herida que vuestra torpe livianidad confirió en mi honra que era la suya...?

Fausto ¡No seas cruel...!

Margarita ¿Me devolveréis a mi hermano, asesinado por vos...?

Fausto Margarita, tu alma es piadosa, tu corazón caritativo y ya lo has dicho: ¡soy desgraciado, lloro...! ¡Oh, no me rechaces...! Si tú lo quieres, si la palabra salvadora sale de tus labios, contigo partiré mi fabulosa fortuna y tú, sin límites, dispondrás de mis inagotables tesoros; distribúyelos como te plazca, con ellos puedes socorrer a todos los que sufran.

Margarita Es impuro, es maldito, el origen de vuestras riquezas.

Fausto ¡Oye mi ruego, Margarita, por la memoria que más grata te sea, te lo suplico! ¡Ten piedad de mi martirio, no me irrites con nuevos desprecios...! Y si acaso no te satisface mi amor, no aumentes la amargura de mi corazón, ¡no me desesperes, no te bules de mi cólera, ni de mi poder! *(Amenazador.)*

Margarita *(Tranquila.)* Vuestras lágrimas no me han estremecido... ¿qué efecto me causarán vuestras amenazas...?

Fausto *(Con concentrado furor.)* ¡Siempre; siempre implacable...! ¿Pero ignoras, desgraciada, que todo tiembla aquí bajo mi mano; que mi voluntad domina; que un gesto mío es una orden, que yo te puedo...?

Margarita ¡Sois un insensato...! No hay poder en el mundo contra la fe que me anima.

Fausto En el mundo... ¿y más allá...?

Margarita ¡En el cielo!

Fausto *(Contrariado.)* No, no, el cielo no escuchará mis voces.

Margarita ¡Fausto!

Fausto El infierno, sí.

Margarita ¡Calla, impío!

Fausto Si prosigues despreciándome, si me provocas... ¡Guay de ti...! Evoco mi poder...

Margarita ¡Enrique!

Fausto Demasiado me humillé, no más súplicas, ¡ultrajan mi altivez...! ¿Quieres devolverme tu amor...?

Margarita ¡Jamás!

Fausto ¿Jamás? Está bien. ¡Terminemos de una vez! Destruyamos para siempre los innumerables obstáculos que la fatalidad me opone de continuo. Quiero un poder que anonade, que destroce, que aniquile, que pulverice, que destruya... ¡Yo quiero ser poderoso, tan poderoso como el mismo Satanás! ¡A mí, espíritu del mal...! *(Altiva la frente, como desafiando el cielo y con indómita arrogancia.)* ¡Te aguardo!

(Óyese un ruido infernal, el teatro queda a oscuras. El palacio desaparece y Mefistófeles surge del fondo de la tierra. El abierto escotillón vomita fuego y entre las llamas desaparecen él y Fausto. Una nube blanca densa arrebata a Margarita y, ya efectuada la mutación, se ve a los tres personajes en mitad de la escena; juntos Fausto y Mefistófeles a la izquierda y Margarita a la derecha.)

Cuadro 14. El Brocken.

Picachos del monte. Las nubes, muy bajas; la niebla, descendiendo poco a poco, va cubriendo todo el escenario, la obscuridad completa. Sobre el pico más alto, situado a la izquierda, Fausto y Mefistófeles, y en el más alto de la derecha, Margarita.

Escena única

Fausto, Mefistófeles, Margarita.

Mefisto Nunca falto.

Fausto ¿En dónde me hallo? ¿En qué sitio me has conducido?

Mefisto Sobre las más altas cumbres del Brocken. Hoy es la noche de Walpurgis, la escojida por las brujas para celebrar su conventículo. Aquel es el pico Blanco. *(Señalando hacia el bastidor de la izquierda.)* Allí será el conventículo, ¿vienes?

Fausto Sí.

Margarita Me abandonas aún otra vez, Fausto. ¿Nada te ha revelado que, bajo las apariencias del ángel puro, objeto de tus primeros amores, de la casta doncella a quien perdiste, de tu adorada Margarita, se hallaba a tu lado, velando por ti, el ángel de tu guarda? *(Conviértese en* Ángel*, sus ropas de mujer desaparecen al pronunciar su última palabra.)*

Fausto ¡Tú...!

Ángel Yo que, para salvarte, tomé las facciones de Margarita, siguiéndote por doquier que te arrastraba tu pasión vagabunda y criminal.

Fausto ¿Pero, qué ha sido de ella...?

Mefisto ¿Tienes ganas de saberlo? Pues bien, abandonada por ti, Margarita perdió la razón y, en uno de sus más violentos accesos, dio muerte al hijo fruto de vuestros amores.

Fausto ¡Esto más...!

Mefisto En este momento, gime en tétrico calabozo, se ha aprobado su sentencia y el verdugo la espera.

Fausto *(A Mefistófeles.)* Todo por tu causa, monstruo de la iniquidad...!

Ángel Arrepiéntete, Fausto, y quién sabe si tus lágrimas aplacarán al Altísimo.

Fausto Ni me escucharía ni quiero que me escuche.

Ángel ¡Blasfemo!

Fausto *(A Satanás.)* Es preciso que tú la salves, ¡yo te lo mando!

Mefisto ¿A qué precio, maestro?

Fausto Toma en cambio mi alma.

Mefisto ¿Tu alma? Si ya es mía... Mas, para que veas las ganas que tengo de complacerte, convengo en ello. Es un mal negocio, pierdo la mitad... Debía tener la tuya y la de Margarita... En fin, no se hable más... Ya ves que te trato como amigo.

Ángel Enrique, por última vez...

Fausto Déjame, no me importunes...

Mefisto ¿Qué hacemos?

Ángel *(Suplicante.)* Enrique...

Fausto Del cielo no quiero ni el perdón...

Ángel ¡Réprobo!

Mefisto Trato cerrado.

Fausto Sí. *(Estrecha la mano que le alarga Mefistófeles.)*

Mefisto Cuando quieras.

Fausto ¡Pactamos!

Ángel ¡Desdichado!

Mefisto ¡Ja, ja, ja, ja!
Aparece la Muerte, cuyas alas desplegadas sostienen a Fausto y a Mefistófeles, desapareciendo por los aires. Una plateada nube pasa besando la peña sobre la que está en pie el Ángel y se lo lleva. La ascensión de éste es por la derecha y la de los otros por la izquierda; una vivísima luz azulada ilumina al ángel y a la nube; una potente luz encarnada a la Muerte, a Fausto y a Mefistófeles.

Cuadro 15. El conciliábulo.

Desaparecen los picachos y se eleva en mitad del escenario el pico Blanco. Por todos lados, escarpadas rocas; los caminos que a la meseta conducen, con laberintos de peñascos. Matas y zarzales cubren todo el espacio que dejan franco las rocas. Como se ha dicho ya al principiar el cuadro anterior, invade el escenario una espesa niebla que va creciendo siempre hasta el final, sumiendo la escena en una completa obscuridad. Al verificarse el cambio de escena, salen por escotillas en la meseta una multitud de diablos; comparecen por los aires, cabalgando en escobas, en machos cabríos y en aves nocturnas de medroso aspecto, una infinidad de brujas; en los caminos que conducen a la meseta, aparecen fantasmas, sombras, espectros; de cada peñasco, se levanta una furia. El desorden que se promueve es espantoso, la algarabía, infernal. Reunidos todos en la meseta, se entregan a la más desenfrenada bacanal. Mientras van apareciendo, brillan algunos fuegos fatuos, ya efectuada la reunión, un rayo de luna, única luz de la escena, ilumina el llano desde la altura. Murmullos, gritos, sonidos, cencerros, sonajas. Las brujas *cantan mientras las furias bailan una galop infernal.*

(Coro.)

Brujas

Victoria, victoria
conseguimos ya,
ni el cielo no puede
a Fausto salvar.
Bailemos, cantemos
con gozo infernal
y el espacio atruene,
¡viva Satanás!

Acto 5

Cuadro 16. La cárcel.

Tétrico calabozo de bóvedas achatadas y gruesas pilastras; al pie de la más cercana a los bastidores de la derecha, un montón de paja cubierto por una raída estera, es el mísero lecho donde reposa Margarita*; una puertecita de hierro en el fondo; a la derecha, una reja.*

Escena primera

Margarita en el lecho, Fausto y Mefistófeles.

(Al levantarse el telón, se abre la puertecita de hierro y aparece Mefistófeles, seguido de Fausto, que lleva una lámpara en la mano.)

Fausto *(Hablando con Mefistófeles, junto a la puertecita.)* Aquí es en donde ella sufre, presa de los más atroces remordimientos; aquí llora por una falta que yo cometí. ¡Y tú, infame me has arrastrado lejos de ella, encenagándome en las más vergonzosas orgías, mientras que ella, completamente abandonada, veía a la muerte cernerse sobre su cabeza...!

Mefisto ¡Bah!, ¡no es la primera que en esas se ha visto…!

Fausto ¡Que no es la primera, dices, monstruo execrable…! ¡La idea de que Margarita siga la misma suerte que tantas otras desgraciadas que la han precedido te hace sonreír, malvado…!

Mefisto Cuando termines el sermón, ya me harás el obsequio de avisarme.

Fausto ¡Insensato de mí…! ¿Por qué me habré juntado con este compañero de oprobio…?

Mefisto ¡Arma tu diestra con el destructor rayo y aniquílame…! Más te valdría que te ocuparas en sacar de esta lóbrega mazmorra a tu víctima…

Fausto Te has comprometido a salvarla…

Mefisto Se hará lo que se pueda. Yo no soy un todopoderoso en la tierra, y menos en el cielo. Yo no puedo descorrer los cerrojos ni detener la venganza de vuestras leyes. Lo que depende de mí, se halla ya ejecutado. El carcelero duerme como un tronco… no despertará, las llaves de la cárcel están en tu poder… ¡Manos a la obra, no te descuides, aprovecha el tiempo…! Yo velaré, en tanto; dos caballos encantados están dispuestos a la puerta, con la celeridad del rayo, con la furia del huracán, os transportarán a remotas regiones… Yo iré con vosotros… todo esto cabe en mí, no llega a más mi poder.

Margarita *(Despertando.)* ¡Morir… morir…!

Fausto Ya despierta.

Mefisto Persuádela a seguirte, dile que va a morir, que se salva saliendo contigo, háblale de… Ya entiendes tú de eso, pero ¡apremíala, apresúrate! *(Se va Mefistófeles.)*

Escena 2

Fausto, Margarita.

Margarita *(Levantándose y mirando extraviadamente.)* ¡Alguien viene…! Oigo pasos… se acercan… Vienen a buscarme… La hora ya habrá sonado… la hora… ¡Oh, vos, quien quiera que seáis, compadeceos de mi desdicha extrema…!

Fausto ¡Pobre Margarita!

Margarita ¿Margarita…? Yo lo he oído claro, distinto… ¿Quién ha pronunciado ese nombre…? En otro tiempo, había una Margarita… sí… yo la conocí… ¡Era una joven honesta, pura, buena, virginal…! Llenaban por completo su viviente corazón tres santas afecciones: Dios, su madre y su hermano… Un día, un hombre se interpuso en su camino… era Fausto… era Fausto… sí. Se apoderó del corazón de la casta virgen. Despótico dueño de él, arrojó primero a la madre… y la madre murió… luego, arrojó al hermano… y el hermano también murió… más tarde quiso arrojar a Dios… y no pudo conseguir su intento… Entonces el infeliz corazón, tan rudamente combatido, sucumbió en la lucha y después… después… la pobre Margarita… ¡murió…!

Fausto ¡He sido un miserable! *(A Margarita.)* ¿Y tu hijo, tu desgraciado hijo, qué ha sido de él, Margarita...?

Margarita ¡Mi hijo... hermosa criatura... cuán bello era...! Un día hallábame sentada en la orilla del lago... ¡Esperaba... esperaba siempre...! Mi tierno niño miraba con insistencia por en medio de los juncos, la sonrisa jugueteaba en sus manos... advertí la mirada... la sonrisa... Deseando saber lo que excitaba su infantil curiosidad, dirigí mi vista hacia aquel punto y allí... sobre la superficie del agua, vi a un angelito que le sonreía dulcemente... acerqueme al agua, se aproximó él a la orilla... Mi hijo le tendió con alegría sus brazos... él hizo lo mismo... Yo me creí que aquel ángel era... un mensajero de Dios que venía a buscarme a mi hijo para llevarlo a su presencia... y le dejé deslizar suave... blandamente, de mi regazo para que cayera en los abiertos brazos del ángel... Abriéndose las aguas del lago... volviéronse a cerrar... ¡y desaparecieron los dos...! El ángel se llevó a mi hijo... y Dios aún no me lo ha devuelto...

Fausto ¡No, Margarita, no...! No fuiste tú la que mataste a esa inocente criatura... ¡Ha sido mi abandono...!

Margarita *(Con extravío.)* ¡Callad...! ¡Me ha parecido oír la voz de Enrique...!

Fausto ¡Ah, si al menos pudieras reconocerme...! Si lograra yo arrancarte de aquí... ¡Vuelve a mí tus miradas, Margarita, concentra tu pensamiento... piensa en el pasado... recuerda... recuerda!

Margarita ¡Ah sí, sí, es su voz, su voz...!

Fausto ¡Sí, yo soy!, yo que te amo siempre, ¡más, mucho más que antes...! ¡Yo que vengo a salvarte!

Margarita ¡Él es, Dios mío...! ¡Cuán dichosa soy...! Mis sufrimientos, mis pesares, mi cruenta agonía... ¡todo ha desaparecido...! Cárcel, cerrojos, cadenas... ¡ya no existen...! ¡Le veo a mi lado... estoy salvada! *(Se abraza con él.)*

Fausto Ven conmigo.

Margarita ¿A dónde? Espera, no te alejes... quédate, no te marches... ¡Estoy tan bien permaneciendo junto a ti...! ¡Soy tan dichosa...! *(Reclina su cabeza en el pecho de* Fausto.*)*

Fausto Cada momento de retardo acarrea un nuevo peligro. ¡Sígueme, yo te lo ruego!

Margarita ¿Por qué no me estrechas en tus brazos como en aquellos tiempos tan felices...? Antes me acariciabas... ¿No te acuerdas... se te ha olvidado...? ¡Ah, tú no puedes abrazarme porque ya no me amas...! *(Desprendiéndose de los brazos de Fausto y llevándose las manos a los ojos.)*

Fausto *(Atrayéndola nuevamente.)* Sí, te amo. Te he amado siempre... pero es preciso no perder el tiempo... debemos partir...

Margarita ¿Partir...?

Fausto Pronto, muy pronto. ¡Después, sería tarde! Da un paso nomás y eres libre...

Margarita ¿Libre has dicho...? ¿Me iré contigo...?

Fausto ¡Sí, ídolo mío!

Margarita Partamos.

(Da algunos pasos hacia la puerta y Margarita se detiene, despavorida, lanzando un grito de espanto al ver a Mefistófeles que sale.)

Escena 3

Margarita, Fausto, Mefistófeles.

Margarita *(Retrocediendo con horror.)* ¡Ah!

Mefisto *(Desde la puerta.)* El tiempo urge... daos prisa... dejaos de vanos temores... las palabras son inútiles. Los caballos relinchan de impaciencia... El alba ya asoma.

Margarita ¡Es él, es él! ¡Ha brotado del seno de la tierra...! ¡Arrójale de aquí... Enrique... échale fuera...

Fausto Yo quiero que vivas.

Margarita *(Doblándose sus rodillas y levantando con furor sus manos al cielo.)* ¡Dios justo, Dios bueno, Dios de misericordia... omnipotencia divina, en ti confío...! ¡Justicia de Dios, a ti me entrego...!

Mefisto Ya les oigo llegar, se acercan... ¡Los soldados... los jueces... el verdugo...! Apresuraos, u os abandono a los dos.

Fausto Margarita, tú no quieres venir, tú no me amas.

Margarita ¡Yo te amo, Enrique, yo te amo y quiero morir...!

Fausto ¡Qué has dicho, infeliz!

Margarita Quiero morir para desarmar la celeste cólera, morir para obtener la redención de tus culpas y las mías...

Mefisto ¡Llévatela a la fuerza!

Fausto Ya que mis ruegos, mis súplicas y mis lágrimas nada pueden, te sacaré de aquí arrastrando... *(La coge y pretende llevársela.)*

Margarita *(Forcejando para desprenderse de los brazos de Fausto. Mefistófeles a la puerta, dando muestras de impaciencia.)* No... no quiero... allí, en el umbral de la puerta, nos espera... ¡Es él, es él! Viene a buscar su presa... Si diera un solo paso hacia él, mi perdición fuera inevitable. Con él no... ¡no...! Él es... el infierno, el suplicio eterno... No quiero... no quiero... ¡Ah! *(Cayendo.)*

Fausto ¡Margarita!

Margarita Dios ha escuchado mis ruegos... se ha compadecido de mis lágrimas... ha aceptado mi sacrificio... ¡Padre mío, a ti me entrego...! ¡Manda a tus legiones de ángeles que des-

plieguen sus alas para acudir en mi defensa...! ¡Enrique, me horrorizas...! Tú deseabas verme libre... queda satisfecho tu anhelo... Ya soy libre... ya soy libre... *(Muere sobre el miserable lecho.)*

Fausto — Margarita, vida mía, mi luz, mi esperanza... *(Cogiendo una de sus manos.)* ¡Ah, muerta, muerta...! *(Se trueca el montón de paja en un lecho de flores.)*

Mefisto — ¡Se acabó!

(Aparecen cuatro ángeles y se elevan llevándose el cuerpo de Margarita.)

Cuadro 17. Apoteosis

El teatro representa, en lo alto, el paraíso; abajo, la boca del infierno. Nubes de oro por todo el escenario menos las cercanas a la boca del infierno, que deben ser de color de fuego vivísimo. Rayos de luz descienden de lo alto.

Escena única

Margarita, Fausto, Mefistófeles, el ángel del Señor.

Fausto — *(Arrodillado junto al lecho.)* ¡Margarita!

Mefisto — *(A su lado.)* ¡Ya está juzgada!

Ángel — *(Apareciendo en la diamantina puerta del paraíso y señalando a Margarita.)* ¡Ya está salvada!

Mefisto — *(A Fausto.)* ¡Sígueme!

(Fausto va a seguir a Mefistófeles cuando le detiene la suplicante voz de Margarita.)

Margarita — ¡Enrique...!

Ángel — Arrepiéntete, pecador, un ángel vela por ti.

Mefisto — *(Cogiéndole la mano.)* ¡Ven conmigo!

Margarita — *(Más suplicante.)* ¡Enrique... Enrique...!

Fausto — *(Déjase caer de rodillas.)* ¡Piedad...!

Mefisto — *(Soltando la mano a Fausto.)* ¡Maldición...!

Margarita — *(Más suplicante.)* ¡Enrique...!

Fausto — ¡Misericordia, Señor!

(Levantando sus manos al cielo. Mefistófeles se arroja entre las llamas que salen de la boca del infierno.)

Fin del drama.

L'adoració dels tres Reis

Drama sacrobíblic en un acte i sis quadros, en català i en vers original de Rossendo Arús i Arderiu

1876

Personatges

Herodes, rei de Judea	Mentorn
Abdies, privat	Atà
Centurió	Salvador
Un escriba	Julio
Gaspar	Cazorla
Melcior	
Baltasar	
Ravequet	Perelló
Patacot	Ribes
Sara	Carmen
Agna	Mercius
Pastor 1	Saronelles
Pastor 2	Venancio

Acte únic

Quadre 1

Sala en lo palau d'Herodes, porta a la dreta, altra al fondo, finestra a l'esquerra. Al alçar-ne lo teló, se senten grans crits que duren sense interrompir-se tota l'escena.

Escena 1

Herodes, Abdies i guàrdies.

Abdies
No pot ser més l'alborot
que regna en Jerusalem.

Herodes
A dins del cor me ressonen
aquests crits… aquestes veus…
Mortal angúnia aquí dintre *(Pel pit.)*
amb fera sosobra neix
i fins l'aire que respiro
se'm torna en la boca fel.
(Acostant-se a la finestra.)

Abdies
Crida, crida, poble il·lús,
aclama an aquestos reis,
que, ans de perdre el rei Herodes
la corona que cenyeix,
tots vosaltres, sens clemència,
sereu passats a coltell
i, entre ruïnes i entre cendra,
s'enfrondrà Jerusalem…
(Surt lo centurió.)

Escena 2

Dits, centurió.

Centurió
Senyor…

Herodes
¿Què hi ha?

Centurió
Els sacerdots
i els escribes de la llei
que heu manat que aquí vinguessin
esperen consentiment
per passar a vostra presència
com a servidors fidels.

HERODES Digues que entrin de seguida.

(Lo CENTURIÓ saluda i se'n va. ABDIES se disposa a anar-se'n i lo deté HERODES.)

No et moguis, queda't prop meu.

(Entren los SACERDOTS i ESCRIBES precedits del CENTURIÓ, que resta dret a la porta.)

ESCENA 3

HERODES, ABDIES, ESCRIBA, CENTURIÓ, SACERDOTS, ESCRIBES.

HERODES
Ja haureu vist l'agitació
que regna avui pels carrers,
causada per la vinguda
de tres que es titulen reis
i que venen amb molt sèquit
de l'Aràbia, segons crec,
per adorar-ne a un infant
a qui el nom donen de Déu,
infant que dels meus dominis
ha nascut en un poblet.
Jo que sols vui lo sossego,
la ventura de ma grei,
a vosaltres vos pregunto,
ja que teniu lo dever
d'ensenyar les escriptures
divines al poble meu,
¿tot lo que van aquests homes
aquí a veus altes dient
és una insigne mentida...
o...?

ESCRIBA
Al contrari: tot és cert;
la mateixa veritat
pregonen les seves veus.

HERODES (¡Què sento... !)
(Recelós.)
¿I on té de néixer?

ESCRIBA Ja ha nascut.

HERODES ¿Ja...?

ESCRIBA Sí, en Betlem.

HERODES ¿I en 'quell poble miserable

de la tribu de Betlem,
allí, tot un Salvador
voltat de pobresa neix?

Escriba — La humilitat d'aquest modo
la posa de manifest,
puix que, tenint les grandeses,
en sa mà, de l'Univers,
renuncia a totes plegades
escollint un pobre alberg...

Herodes — *(Mirant a la finestra.)*
Encara són a la plaça,
(A Abdies, senyalant lo centurió.)
que els faci venir aquell.
(Abdies dona ordre al centurió, que se'n va immediatament.)

Escena 4

Mateixos menos centurió.

Herodes — (*Als sacerdots i escribes*.)
¿Tal és la vostra contesta?

Escriba — Unànim és lo parer
entre tots los sacerdots
i els escribes de la llei.
(Tots inclinen lo cap en senyal afirmativa.)
No ha sigut pas necessari
que ens poséssim de concert.
Miquies, lo gran profeta,
lo que us he dit predigué.

Herodes — Ja donar la conferència
per terminada podem.
Jo us prometo tenir en compte
vostres rellevants serveis.

Escriba — No havem fet més que complir-ne
lo que ens marca lo dever.

Herodes — *(Despedint-los.)*
Que Jacob vos il·lumini.

Escriba — Vulgui guardar-vos lo cel.
(Marxen los sacerdots i escribes saludant, respectuosament. Herodes se passeja frenètic, ple de confusions.)

Escena 5

Herodes, Abdies.

Herodes *(Parla sol i passejant-se.)*
Que Miquies, lo profeta,
tot això ne predigué...
que ha nascut lo Salvador
en lo poble de Betlem...
que el que diuen aquests homes,
que per 'quí es titulen Reis,
en lloc de ser-ne mentida,
al contrari, n'és molt cert.
¿Qui tal escenari suporta?
¿Qui tal befa la permet?
Amb la sang d'aquestos necis,
que amb tant vil atreviment
m'han dit a mi que existia
en mon regne un altre rei,
haig de rentar-me'n les mans.
Abdies vull...

Abdies *(Posant mà a l'empunyadura del seu punyal.)*
Pobres d'ells!
Tots tenen de sucumbir-ne
al furor del meu acer.
(Entra al centurió i se'n va recte a Abdies, detenint-se al ser interrogat per Herodes.)

Escena 6

Dits, centurió.

Herodes *(Sentint els passos.)*
Què és?
(Al centurió.)
Ja són aquí?

Centurió M'esperen
les vostres ordres, atents.

Herodes Los soldats feu-ne vós que entrin
en lo saló del Consell
i digueu an aquests homes
que prompte los crida el Rei.
(Se'n va lo centurió.)

Escena 7

Herodes, Abdies.

Herodes De la idea que aquí els porta,
de sos propòsits e intents,
amb insidioses preguntes
saber la vritat pretenc.

Abdies Si és que els duia alguna intriga...
si contra el vostre poder...

Herodes Si fos així, tu aleshores...

Abdies D'aquí no en surten.

Herodes Anem.

Quadre 2

Regi i sumptuós saló de palau d'Herodes. Trono amb estrado i dosser. Porta a l'esquerra que se suposa ser de pas per a l'interior. Gran porta de dos fulles al fondo. Guàrdies al costat del trono, una filera de soldats al fondo, cortinatges, tapissos, etc.

Escena 8

Herodes, *Abdies*, *centurió*.

(A la porta.)

Herodes *(Anant-se'n a sentar en el trono.)*
Nos convé el dissimular
i d'astúcies hem de valdre's
per veure si aquestos homes
com se necessita parlen.

Abdies Sobretot que res coneguin:
aparenteu molta calma.

Herodes Ja saps que mos sentiments
no els revela mai la cara.
Digues que entrin.

Abdies Centurió,
ja els podeu donar l'entrada.
(Se'n va el centurió.)

Herodes
Ells aquí, fes que abandonin
el saló les meves guàrdies:
no vui que lo que parlem,
fora de tu, ningú sàpiga.

Abdies
Se compliran vostres ordres,
tan sols quedarem nosaltres.
(Entra el centurió*, no movent-se del llindar; diu, dirigint-se cap a fora, los dos versos que se li marquen i compareixen de seguida* Gaspar, Melcior *i* Baltasar *amb gran acompanyament. Després* Abdies *fa treure los soldats romans, fent-lo a poc quan s'indica mediant una senya de* Gaspar *a l'acompanyament dels tres reis.)*

Escena 9

Herodes, Abdies, Gaspar, Melcior, Baltasar, centurió.

Centurió
Entreu-ne, magos, Herodes,
mon Senyor i Rei, vos aguarda.
(Entren los tres reis.*)*

Gaspar
(Inclinant-se, l'igual que els altres dos.)
Senyor...

Herodes
Sigueu benvinguts
en mon regne i en ma casa.
Perquè en íntima conversa
puguem parlar sense traves,
com veieu, he donat ordre
de que sortissen mos guàrdies.
(Ja són fora.)

Gaspar
I, desitjant correspondre
a diferència tan alta,
d'igual modo obrem respecte
al sèquit que ens acompanya.
(Fa un petit ademan i los del seu acompanyament surten del saló. Queden sols Herodes, Abdies, Gaspar, Melcior *i* Baltasar.*)*

Escena 10

Mateixos, sens la companyia.

Herodes — Agraït quedo en extrem
a la prova que vosaltres
m'heu donat de gentilesa,
mos propòsits secundant-ne.
Mon intent deveu conèixer,
puix se veu molt a les clares.
No vui que ningú ens escolti
la nostra conversa d'ara.

Gaspar — Los vostres desigs són ordres
que estem promptes a acatar-ne,
si bé em sembla que, al present,
de ningun secret no es tracta.

Herodes — Tal volta. Mes, per si ho fos,
cal molt bé l'assegurar-se'n.
Així que en Jerusalem
haveu fet la vostra entrada,
deixant-ne lo seu treball,
vos segueix lo poble en massa;
al fixar-se en lo bullici
que hi ha per carrers i places,
no apar sinó que avui siga
algun dia memorable.
Té el meu poble la flaquesa
d'amb promptitud exaltar-se,
posant-ne fins per los núvols
lo que els seus sentits alaga.
Tant és així que, veient
vostre luxo, les *alhages*,
sens cuidar-se de res més,
vos victoreja i aclama,
i fins un meu servidor
que em contava lo que passa
m'ha dit que per Reis vos té
i que com a reis vos tracta.

Gaspar — En això, Senyor, no s'erra:
Reis com vós ne som nosaltres.

Herodes — *(Com excusant-se.)*
Ignorava jo...

GASPAR *(Senyalant-los.)*
El de Tarsis,
(Per Melcior.)
de Saba
(Per ell.)
i el de l'Aràbia
(Per Baltasar.)

HERODES *(Excusant-se.)*
Dispenseu-me si ha profert
mon llavi alguna paraula...
(Va a respondre-li Gaspar, mes ell no el deixa dir i continua parlant.)
Mes per força heu de comprendre
que, sent la vinguda estranya...

GASPAR Sortírem de nostres terres
sens saber a on anàvem...

HERODES Si em volguéssiu explicar...
molt atent vos escoltava.

GASPAR Vaig a satisfé'us l'anhel.

HERODES Mil mercès adelantades.

GASPAR De Balan la profecia
no en deveu tenir ignorància,
de venir-ne a la Judea,
com sabreu, ella és la causa.
'Vui compleixen dotze dies
que, del cel en l'ampla capa,
més que totes, una estrella
viva, reflugent, brillava.
No hi havia lloc a dubtes,
per lo que amb encert jutjàrem,
ser aquella la de Jacob,
que era la profetisada,
la senyal d'haver nascut
lo Messies que esperàvem,
el Déu que baixa a la terra
per la humanitat salvar-ne.
Per adorar-ne aquest Rei,
vam marxar en el mateix acte.
Dotze jorns, com jo vos deia,
ja dura nostra jornada
i el camí que havem seguit
l'estrella nos el marcava.
Al ser a Jerusalem,
l'hem perduda, s'és tapada:

así ens ha sigut precís
no prosseguir-ne la marxa,
que, si d'aquesta Ciutat
no n'havem sortit encara,
és que, per nostra desditxa,
tan bona guia nos falta.

Herodes Sorprès i confós me quedo
per meravelles tan rares,
i, si bé que la notícia
que vaig a donar-vos ara,
sent la senyal de partida,
de vosaltres me separa,
de fer-vos-la saber
l'intent no dec retardar-me.
Los sacerdots i els escribes
fa poc que de dir m'acaben
que ha nascut lo Salvador
en una mísera entrada
de lo poble de Betlem,
un poblet molt miserable
que hi sereu en poca estona,
dista dos llegües escasses.

Gaspar ¿Com pagar-vos lo favor
de dà'ns notícia tan fausta?

Herodes Per més que siga abusar,
vaig a fer-vos un encàrrec:
informeu-se de l'Infant,
informeu-se dels seus pares,
tot lo que es puga saber
no deixeu d'averiguar-ne
i al venir en 'questa Ciutat,
quan n'estigueu de tornada,
de vosaltres jo n'espero
relació ben detallada.
Aleshores davant d'ell
aniré jo a prosternar-me,
la més rica de mes joies
depositant a ses plantes.
Gaspar L'explicar-vos-ho tindrem
com a ditxa senyalada.
Dispenseu si d'ausentar-nos
vostre permís se us demana
prescindint-ne de lo que
vostra grandesa reclama,
ja que, sabent-ne lo siti

que el diví tresor ne guarda,
de marxar per adorar-lo,
lo moment sembla que passa.

Herodes — No vui detenir-vos més...
Excuseu-me les paraules,
marxeu quan vos aparegui,
jo an aquí us espero amb ànsia.

Gaspar — Vulgui lo cel bondadós
guardà'us-e.

Herodes — Fins la tornada.
(Se'n van los tres Reis, *quedant sols Herodes i Abdies.)*

Escena II

Herodes, Abdies, centurió.

(Després.)

Abdies — *(Cridant.)*
Centurió!
(A Herodes.)
¿Deu ser precís

que no acabin la jornada?

Herodes — ¿No veus que atemptant contra ells
tot lo meu plan s'esguerrava?
Deixa que a Betlem arribin
sense destorb en la marxa
i de la mort de l'infant
ells me duran lo missatge.

Abdies — Si tan sols mort lo noiet
la injúria no se repara,
d'aquest modo queda impune
dels tres reis la vil audàcia.

Herodes — *(Amb pretensió.)*
Quan ja de Betlem retornin...
quan aquí es trobin...
(Apareix lo centurió a la porta, va a adelantar-se i lo deté Abdies. Lo centurió no es mou de la porta.)

Abdies — *(Al centurió.)*
Aguarda't!

HERODES *(Continuant amb veu més baixa.)*
...i ja nos hagin donat
totes les noves que ens falten...
perquè portar-ne no puguin
lo prodigi a ses comarques,
com no ens seran necessaris,
allavors la vida acaben.
Surten de Jerusalem
donant-los bon agassatge,
de la ciutat a pocs passos,
tens tu la gent apostada...

ABDIES *(No deixant-lo acabar.)*
Prou, res més, ¡Ara us conec!

HERODES ¿Com altra cosa et pensaves?
De l'Hircano i d'Aristòbul,
tots los restos que quedaven
de la família reinant,
bona compte no en vaig dar-ne?
Tot lo que, per fer-me sombra,
davant de mon trono s'alça,
des de l'infeliç plebeu
fins la testa coronada,
al furor de mon punyal
negat de sang té de caure.
(Se senten crits. HERODES i ABDIES se sorprenen.)

ABDIES ¿Què és?

CENTURIÓ El poble despedeix
a los tres Reis que ara marxen.

HERODES ¡Ah, poble! Tu no et recordes
que l'assalt jo vaig donar-te,
que tingueres de venir
a besar les meves plantes,
que el sanedrí i lo consell
varen caure a ma venjança.
¡Crida! An els Reis victoreja...
an aqueix infant aclama,
que totes les vostres testes
tombar ne veuré plegades,
com lo coll tenen de tòrcer
les espigues a la dalla...
Per fer el noi desaparèixer,
aneu-se'n a ordir la trama.
(Se dirigeix cap a la porta de l'esquerra, ABDIES lo segueix i, a l'arribar a prop de lo CENTURIÓ, li diu los dos versos que se li marquen.)

Abdies — Vint homes ben decidits,
dels bons, d'aquells que s'ho valen...

Centurió — Tenen de...

Abdies — Fer que no tornin
los tres Reis a sos reialmes
(S'inclina el centurió *en senyal d'assentiment.* Herodes *ja ha sortit,* Abdies*, detràs d'ell, i el* centurió*, per la porta del fondo.)*

Quadre 3

Bosc curt.

Escena 12

Ravequet i Patacot.

Ravequet — Tu ets el segon: deus seguir-me.

Patacot — ¿Que et penses que sóc un gos?

Ravequet — ¡I sobretot, no em repliquis!

Patacot — Me sembla no tardo molt
en presentar-me an el poble
a dir: busqueu-se un segon,
que ja n'està fins aquí
(Pel coll.)
de serví'us-e en Patacot.

Ravequet — I jo, ¡vinga cop de vara
fins a deixar-te com nou!

Patacot — Amb vares no m'embolico,
si vols a pinyes, ¡ja hi som!

Ravequet — ¡Pobre de tu que em toquessis!
¡La ben treies de debò!
El Cèsar prendria cartes
en l'assumpto: com so
autoritat...

Patacot — ¡Gran mal!

Ravequet — ¡Vaja!
S'arregla així amb tabalots.
¡Segueix-me!
(S'assenta.)

PATACOT — Està bé. Et segueixo.
(S'assenta.)
Que cridi no tinguis por
mentres que tot lo seguir-te
siga fer petar la son.

RAVEQUET — Et vull dret al davant meu…

PATACOT — *(Burlant-se'n.)*
Caram!

RAVEQUET — ¡De seguida!

PATACOT — ¡Prou!

RAVEQUET — Quan hagi dormit, veuràs…

PATACOT — Sí, l'arcalde més bunyol.

RAVEQUET — Però que et tindrà a pa i aigua,
un meset a la presó.
(Surt SILVI.)

ESCENA 13

Dits i SILVI.

SILVI — ¿Què feu an aquí jaient?
Vos està buscant tothom.

RAVEQUET — ¿Què passa?

SILVI — Que n'ha vist l'Helvi,
així que entrava en el bosc,
uns cavallers que vestien
ropatges de seda i or,
amb un acompanyament
tan lluït i numerós
que, si aquí venia el Cèsar,
no en duria de millor.
Apretant-ne l'Helvi a córrer,
ha vingut en quatre bots
per fer-nos saber a nosaltres
que a veure'ls tardarem poc.
Segons conta, pel que deien,
amb l'intent ne venen sols
d'arribar fins a Betlem.

RAVEQUET — ¡Vaia un poble més galdós!

PATACOT ¡Com que és tan bonic!

SILVI Ja saps
que deuen, per precisió,
passar-ne pel nostre poble,
aixís tu faltar no pots,
puix que, sent l'autoritat,
a tu et toca fer els honors.

PATACOT Ja poden passar, doncs, Silvi,
detràs vostre, ve el segon.

RAVEQUET Això sí que no ho consento:
el primer, primer que tot.

SILVI El que heu de fer, no adormir-se,
que ja deuen ser a prop.
(Se'n va.)

RAVEQUET Arregla't una miqueta:
no vegin aquests senyors,
que sembla una bugadera,
lo nostre alcalde segon.

PATACOT Si a tu et miren una mica,
no s'aturen poc ni molt
que fa fàstic un primer
tant fardassa i tan llardós.

RAVEQUET Aboca, aboca... veuràs
quan surti del tripijoc.
Segueix-me.

PATACOT Si no t'ho pintes
i no corres més que jo,
ara l'arcalde primer
tindrà de seguir el segon.
(Se'n va corrents.)

RAVEQUET ¡Burrango! ¿Què fas? ¡Atura't!
Atura't a... Sí, sí, prou.
La justícia anar de pressa
de segur és el primer cop.
I si ara ja no hi corro,
per força farà un bunyol.
Prenc aire, agafo envestida,
m'esmolo un xic els talons,
arribo allà i, a trompades,
deixo borni an el segon:
aixís sabrà com se'm tracta.

(Disposant-se a córrer.)
¡Una...! ¡dugues...! ¡tres...! ¡Ohooi!
(Fuig corrents.)

Quadre 4

Plaça d'un poble a la muntanya.

Escena 14

Sara, *Silvi*, *pastors* 1 *i* 2.

Silvi — Jo no sé per quin objecte,
però el cert és que ells hi van.

Sara — Com Betlem és tan petit...

Silvi — Se'm fa an a mi molt estrany.

Sara — I en Ravequet no ve encara.

Silvi — ¿Qui fa cas d'aquell babau?
Amb en Patacot s'estava
i els he deixat disputant.
(Compareixen corrents. En Patacot, de seguida, en Ravequet.)

Escena 15

Mateixos, *Patacot i Ravequet*.

Patacot — Ja teniu aquí el segon.
(Arribant.)

Ravequet — Gran murri, les pagaràs.

Patacot — Sí, tu prova d'escanyar-me.

Ravequet — Si em detinc, si jo no ho faig,
és perquè la gent, matant-te,
me dirien manescal.

Sara — *(A Ravequet.)*
Quan els cavallers arribin,
¡lo descaro tu tindràs,
amb una cara tan bruta,
de posar-te al seu davant!

Patacot ¡Sí que ho és un xiquet massa!
(Mirant-lo.)

Sara A fe que tu pots parlar.

Ravequet Ni sé com no et dones pena,
la teva sembla un fregall.

Patacot Doncs al riu, de cap a peus,
me vaig rentar l'any passat.

Ravequet Totes aquestes mascares,
¿d'on les havem tret no saps?
De l'infern.
(Veient que riuen.)
Sí, de l'infern,
nos devíem arrambar
amb algun munt de carbó…

Pastor i ¿De carbó?

Ravequet N'hi ha més!

Patacot *(Exagerant-ho.)*
¡Ma!

Ravequet Unes piles aixís d'altes.
Deixat de cremar tants anys.

Sara *(Pels tres Reis.)*
Ja venen, ja venen.

Silvi ¡Porten
corona!

Sara ¡Quanta riquesa!

Pastor i Son vestit, ¡que diners val!
(Tot lo poble s'ha anat apilotant cap a la dreta, que és per allà a on deuen sortir los tres Reis.)

Ravequet *(A Patacot.)*
Has de fer lo que jo faci,
per evitar disbarats.
Posa't ben sèrio i tiesso,
pensa que ets l'autoritat.
(Al poble.)
Minyons, l'arcalde us demana
que deixeu llibre lo pas
perquè em vegin de seguida
i no m'hagin de buscar.
(Travessa l'escena una estrella amb raig radiant.)

Sara ¡Quina estrella!

Ravequet ¡Porta cua!

Patacot Jo ja n'hi portat abans
i encara tinc una por
que no em torni a rebrotar.

Silvi Ja són aquí.

Ravequet Molt silenci;
ja veureu jo com ho faig.
(Surten los tres Reis muntant, los segueix un gran acompanyament.)

Escena 16

Mateixos, Gaspar, Melcior, Baltasar i acompanyament.

Ravequet *(Fent gran acatament.)*
Senyors, ara...
(Los tres Reis no se n'adonen i continuen lo seu camí.)
No m'escolten.
(A Patacot.)
Tu: ves, detura els cavalls.

Patacot ¿I si em mosseguen?

Ravequet No temis,
són ensenyats, no fan mal,
i, a més de tot, ¿com atrevir-se,
sabent que ets autoritat?

Gaspar *(Als altres Reis.)*
L'estrella que era perduda
mireu com torna a brillar...

Ravequet Alto al Cèsar!

Gaspar *(Detenint-se.)*
¿Què voleu?
(A Patacot.)
Quin discurs que sentiràs!
(Als tres Reis.)
Tot un arcalde primer,
senyors, vos està parlant,
aquests que veieu per aquí,
me són súbdits, són vassalls.
Aquest se diu Patacot:
és un beneit del cabàs.

PATACOT No el creguin; ell és un ximple.

RAVEQUET Ja veuen el cas que en faig.
L'Agneta, la meva dona,
i, en fi, tots, per acabar,
s'apresuren amb contento
a donà'us el Déu vos guard.
(A PATACOT.)
¿Què me'n dius?

PATACOT *(Rient.)*
¡Puf!

SILVI Que vos parli,
Senyors, no prengueu a mal.

RAVEQUET ¡Pas! ¡Feu rotllo an en set-ciències!,
ja em comença d'empipar.

PATACOT Sembla el teu mestre.

RAVEQUET Me tracta
com si fos un bordegàs.

SILVI Ha tingut l'intent de dir-vos
el que acaba de parlar…

PATACOT ¡Macatxo!

SILVI Que si volguéssiu
detenir algun instant
la vostra marxa penosa…

RAVEQUET ¿Penosa i van a cavall?

SILVI …en nostres pobres cabanyes,
vos oferim lo descans.

GASPAR De cor gràcies, bons pastors,
mes no ens podem destorbar,
que en Betlem se nos espera
un prodigi dels més grans.
(Apareix entre núvols sant MIQUEL.)

Escena 17

Dits, sant Miquel.

Miquel — Prosseguiu-ne vostra marxa:
no detingueu vostre pas.
Si, prop de Jerusalem,
l'estrella se us ha eclipsat,
si, amagant-se entre los núvols,
no us enviava sos raigs,
no n'era per a deixar-vos,
no era per abandonà'us,
és que el Senyor no volia
que entréssiu a la Ciutat.
Quan ne sereu de tornada,
no hi deveu tampoc passar,
que Herodes porta el designi
d'a tots vosaltres matà'us
després que pugui saber-ne
lo Messies on és nat.
Mireu ara refulgir
lo seu resplendor brillant.
Seguint lo camí que us marca,
trobareu pobre portal,
que en tan miserable estada,
per donar-ne exemples alts,
nàixer ha volgut qui disposa
del món per sa voluntat.
Reis d'Orient, acateu-ne
los preceptes celestials
i vostres millors riqueses
oferiu an el infant.

Gaspar — L'alegria és tan intensa,
que a dintre del pit no cap.
Terminem-ne la jornada,
d'adorar-lo tinc afany.

Silvi — Anem-se'n amb ells, pastors,
i altre cop veurem l'infant.

Tots — Sí, sí.

Ravequet — I perquè res no hi falti…
com sempre, anem-hi cantant.
(Se'n van, detràs dels Reis, tots los pastors, cantant.)

Pastors *(Coro.)*
Pastorets i pastoretes
etc, etc.

Quadre 5

Bosc curt.

(Atravessen los tres Reis *amb lo seu acompanyament; de seguida, els pastors.)*

Escena 18

Gaspar, Melcior, Baltasar, Sara, Silvi, Helvi, *Ravequet*, *Patacot*, *pastors* 1, 2, 3 *i comparses.*

Gaspar *(Passant.)*
Ja les cases de Betlem
les distingeixo en allà.
(Passen los pastors *cantant.)*

Pastors *(Coro.)*
Pastorets i pastoretes,
etc, etc.
(Se'n van tots menos Ravequet i Patacot.)

Escena 19

Ravequet, Patacot.

Patacot ¿No has vist quin un de tan negre?

Ravequet ¡Calla, home! Si m'ha semblat
que la panxa del meu burro
la veia amb ulls, front i nas.

Patacot Si, a l'infern estant un dia,
ne vem sortir emmascarats,
¡calcula quantes estones
hi haurà mort el menestral!

Ravequet Ara et vaig a dir una cosa
que an a tu et semblarà estrany.
A pesar de ser tan negre,
jo l'he vist com tu tan blanc.

PATACOT — No pot ser, vols enganyar-me.

RAVEQUET — Te parlo amb formalitat.

PATACOT — Doncs digues que d'aquest modo
jo puc ser negre demà.

RAVEQUET — Amb això no m'embolico.

PATACOT — ¿És dir que tu l'has vist blanc?

RAVEQUET — Tant com tu.

PATACOT — Digues-me a on.

RAVEQUET — Busca-ho.

PATACOT — Doncs no et crec.

RAVEQUET — Veuràs,
aquells ja qui sap on paren
i nosaltres farem tard.
¡I ves! Ara me n'adono,
m'he deixat passar davant.
Pels pocs modos que han tingut,
quan arribi, em sentiran.
(Se'n va.)

PATACOT — Escolta, espera'm que vinc,
diga-m'ho, conta'm, veiam...
Hi atrapat a l'embustero,
no pot ser que el 'gués vist blanc.
(Va detràs de RAVEQUET.)

QUADRE 6

Portal de Betlem.

ESCENA 20

Los REIS, los PASTORS, acompanyament.

(Als peus de Jesús hi ha, agenollat, en GASPAR. MELCIOR i BALTASAR, drets, com esperant lo moment d'adorar.)

GASPAR — *(Adorant.)*
De terres llunyes d'Orient,
perquè vinguéssim aquí,
nos ha mostrat lo camí

una estrella refulgent.
Humils de genolls caient,
a l'adornar-ne amb amor,
de mirra, d'encens i d'or
oferim les presentalles,
que el que ha nascut entre palles
de tot l'orbe és lo Senyor.
(Los altres dos Reis adoren depositant ses ofrendes als peus de Jesús.)

Escena última

Dits, Ravequet, Patacot, que arriben esbufegant.

Ravequet *(Donant una mirada i veient que ja adoren los tres Reis.)*
¡Llest!
(A Patacot, que arriba ara.)
Tu en tens la culpa. En balde
ha sigut córrer amb afany.

Patacot ¡I bé, home! No és pas estrany
que faci tard un arcalde.

Ravequet La Maria, ¡que està tova!
¡Quins regalos més bonics!

Patacot Los senyors sí que són rics:
no els fa re embrutar la roba.
(Acaben d'adorar los Reis.)

Sant Miquel De vostra grandesa en llei
i barrejats entre el poble,
humil, de genolls, se us dobla,
Reis, davant de vostre Rei.
Puix que avui la humana grei
semblant fet contempla i veu,
perquè quedin de relleu
eternament ses ventures,
canti: «¡Hossana en les altures!,
Hossana a tu, fill de Déu!».

Silvi Abans d'anar-se'n, pastors,
altre cop l'adorarem.

Patacot Sí, que aixís ens fregarem
una mica amb los Senyors.

RAVEQUET I com que sempre no falla,
cantem en goig i en tristor...

PATACOT Ja t'entenc, tu vols cançó;
siguem-hi; soni la gralla.
(Canten los PASTORS *i s'improvisa un ball.)*

PASTORS *(Coro.)*
Tres Reis aquí es troben,
vinguts d'Orient,
per adorar i veure
aquest nou portent.
Pastors i sagales,
veïns de Betlem,
correu, veniu,
veïns de Betlem,
veureu com l'adoren
aquestos tres Reis.
(Se cremen flames de bengala.)

Fi del drama.

La llanterna màgica

Viatge imaginari en tres actes dividits en tretze quadros, en vers català i un grapat d'idiomes, original de Rossendo Arús i Arderiu

Repartiment

Rita

Rosa

Laia

Bernat

Pepet

Rafel

Tomàs

Llopis

Manel

Una ballarina

Cos de ball

Comparses, etc., etc.

Advertències

L'acció, contemporània. Lloc, Barcelona. Dreta i esquerra, actor.

Tot lo que no és català està escrit tal com deu pronunciar-se, tal com sona, lo més aproximat possible, usant com se veurà de l'ortografia catalana i prescindint per complet de la seva respectiva.

Acte i

Quadre i

Preciosa sala adornada amb bon gust i elegància. Mobles luxosos. Portes a dreta i esquerra i, al fondo, finestra a la dreta que se suposa dona al celobert on hi ha l'escala.

Escena i

Rita, Rosa, Rafel.

Rafel — Vostès faran lo que vulguin,
mes no hi pot anar, de sol...
¿Qui els hi diu que en faci una?

Rita — No ho crec.

Rosa — Sembla...

Rafel — Tant de bo
que m'equivoqui. No ignoren
quin parer és el dels doctors.

Rosa — ¡A fe se n'han consultat!

Rita — I els que s'han cregut més bons.

Rafel — Doncs ja saben com opinen.

Rita — ¡Déu meu, Déu meu, quins trastorns!

Rosa — ¡I no trobar-ne un remei!

Rafel — La meva idea tan sols.
Creguin-me, la medecina
no hi farà ni molt ni poc,
i es comprèn bé que aixís siga,
perquè ell no està malalt.

Rosa — Bo.

Rita — Mes la ditxosa mania
que el priva viure en repòs...

Rafel — I que no li curaran
ni potingues ni doctors,
en aquí no hi ha altre medi
que el que ja tenim resolt.

Rita — ¿I si de cas resultava
que fos més mal...?

Rafel — ¡Ca!

Rosa ¿No?

Rafel ¿Com?

Rita ¿Què li diré?, que, per compte
d'anar com se creu millor,
fos causa de que, rebent
tan violentes emocions,
s'empitjorés de tal modo
que ho perdéssim llavors tot.

Rosa ¡Pobre papà!

Rafel ¡Calma! ¡Calma!
Senyores jo els en responc.
(A Rita.)
¿Se creu, havent-hi perill,
que ho feia per res del món?
Estimo, com sap, la Rosa,
amb tot l'alè del meu cor
i, si bé que ell va negar-me
de sa mà la possessió,
dant-me per tota contesta
que ella té no sé quin dot,
que per gendre busca un ric
i que de pobres no en vol;
jo, de tota aquella ofensa
no guardant-ne ni el record,
jo, sols penso que és el pare
de la Rosa, del meu sol.

Rosa ¡Rafel!

Rita Pot també enganyar-se,
l'interès se comprèn prou.
Lluny de lo meu pensament
tenir-ne el dubte tan sols,
mes si cap resultat dava...

Rafel ¿I què es perdia allavors...?

Rita *¡Ya se ve!*

Rafel ¡No s'hi capfiqui
i endavant la professó!
Si arreglat ja tot no queda,
a estar-ho deu faltar poc
i a l'arribar, de seguida,
aquest vespre, dem el cop.

Rita Abans deixi que jo provi
si puc lograr...

Rosa ¿Encara vols?

Rita ¡Serà l'última vegada!

Rosa No veus que et dona trastorn.

Rita A cada hora ne rebria
si salvava el meu espòs.

Rafel Inútil serà, com sempre,
mes se farà lo que vol.
(Entra Pepet amb la blusa de treballar, xerrairot, esvalotat i bellugadís.)

Escena 2

Dits, Pepet.

Pepet ¡Ja hi donat l'última mà!
¡Et dic que fa cop, Rafel!
Senyores, vostès dispensin
si he vingut de negligé;
mes no em creia aquí trobar-les.

Rosa Estàs dispensat, Pepet.

Rita Vol callar.

Pepet Ja es faran càrrec
que, per tocar-ne els pinzells,
els colors i l'aiguacuit,
encara que un se posés
més mudat que un regidor
quan surt amb l'ajuntament
a que passegin son garbo
en berlina pels carrers,
al cap d'un quart, al damunt,
de solfes n'hi vèiem més
que no en tenen tots los mestres
musicals de l'univers.

Rita Sí, es comprèn.

Rosa És natural.

Pepet I no es pensin, jo so net,
no es creguin que em referia
a que ho siga del clatell...

Rafel Estan fresques, si l'escolten.
No calla mai.

Pepet ¿Què hi faré?
és un vici com un altre
i, com no costa diners,
està a l'alcanç d'un artista.

Rafel ¿I el nostre assumpto?

Pepet Tot llest;
si ho vegessin los francesos,
te dirien «*a merveill*».
La il·lusió serà completa,
no es pot pas demanar més.

Rita ¿No corre, amb això, perill
en Bernat?

Rosa La mamà tem...

Pepet No ha de témer gens ni mica,
al contrari, salva an ell.

Rafel És lo mateix que li deia.

Rosa Lo que nosaltres creiem...

Rita Com que està tan delicat,
si tenia algun tropell...

Pepet No sé si sabré explicar-me;
vaig a veure si em comprèn.
Figuri's que jo li porto,
per provar si així el distrec,
una obra d'en Julio Verne,
que me la pren, la llegeix.
Va d'un cap de món a l'altre,
travessa tot l'univers,
passa els mars i les muntanyes,
navega pel firmament,
i se'n puja a veure el sol
i a la lluna de regrés.
Amb tant i tant caminar,
no crec que se cansi gens
ni sofreixi cap molèstia
ni tinga aixís de mareig...
(Marcant-ho amb la punta dels dits.)
¡Està clar, com que tant córrer
el fa sense moure el peu
ni aixecà's de la cadira
i gastant-l'hi poc de temps!
Donques lo nostre projecte
ve a ser casi lo mateix,

amb la sola diferència
que és més, més sorprenent.
Tenen les obres d'en Verne,
barrejats entre lo text,
per fer-ho més comprensible,
molts gravats, molts ninotets.
Amb lo nostre, el text se palpa,
se deixa tocar, se veu,
fins no sabent-ne de lletra,
de correguda el llegeix.
Les figures són tan grosses
com jo, com vostè, com ell,
i les cases i palàcios
com aquesta i lo del rei.
És a dir, que ell sortirà,
o, parlant-ne com se deu,
baixarà fins al jardí
i, el mateix que se n'anés
cap al parque, a la muralla
o a can Tunis a passeig.
Invertint-hi un parell d'hores
recorre l'Europa en pes.
¿Diguin què podrà passar-li,
vostè estant al costat seu?
Lo que serà, lo que és lògic,
lo que per força ha de ser:
que, atacada sa mania
de frente i resoltament,
cedirà de mica en mica
i a l'últim, no té remei,
la fugida a marxes dobles
i serè l'enteniment;
cop de plors, grans abraçades...
i em callo tot lo demés...

Rita — ¡Déu l'escolti!

Rosa — Sí, ho farà.

Pepet — Ben segur. ¿Quin interès
té de fer-me quedar mal?

Rita — ¿I quan serà?

Rafel — Avui mateix.

Pepet — Se pot començar quan vulguin.

Rafel — Sortim-ne prompte.

Rosa — Molt bé.

Rafel — So partidari d'en Cèsar:
arribar... ¡bum!, i estar llest.
Que al jardí no baixi pas.
Si cap idea en tingués,
li priven.

Rosa — ¿Sí?

Pepet — Bon negoci,
¡l'esgarràvem de valent!
I a propòsit: mil perdons
si em troben que jo so immodest.
La meva obra terminada
espera lo parer seu;
com que a mi m'agrada tant,
que serà del seu gust crec,
ara bé, jo una visita
los demano molt atent
i, si troben que ho mereixi,
facin-me sortir després.

Rosa — Des d'ara li dic que sí;
anem-hi, mamà.

Rita — Sí, anem.

Rosa — *(Mentres se'n van.)*
Jo casi asseguro l'èxit.

Pepet — Ja ho pot dir, ¡pugi-hi de peus!

Rafel — ¿Qui com jo, llavors, feliç,
si ta mà lo premi n'és...?
(També Rafel va amb elles. Pepet lo detura.)

Pepet — ¿On vas, on vas, tabalot...?
(A les dos senyores.)
Lo robo temporalment,
dos minuts.

Rosa — ¿I después?

Rafel — Vinc.

Rita — Pensi que abans provaré...

Rafel — Descuidi.

Rosa — Jo de tu...

Rita — Ho provo,
enc que inútil, res s'hi perd.

Escena 3

Rafel, Pepet.

Pepet — Noi, et dic que l'has ben treta,
¡la minyona s'ho mereix...!
El nas, els ulls, la boqueta,
les mans, el peu, lo cabell...

Rafel — ¿I per 'xò m'has fet quedar?

Pepet — No vagis de pressa, atén.
T'ho dic amb tota franquesa:
la meva... i ella... i... cap més.
No ho contis a ta germana,
però t'ho dic i és ben cert;
si demà, ja sent casats,
se'm moria, que pot ser,
i tu, casat amb la Rosa,
també fessis lo mateix,
jo llavores, de seguida,
sense perdre gaire temps,
grave, sèrio com un jutge,
per lo que dirà la gent...
li deia que l'estimava,
donàvem lo sí funest
i, l'endemà, al cementiri,
endolats de cap a peus,
a fer veure que ploràvem
quatre minuts, un ratet,
per ta germana i per tu,
nostra dona i marit ex.

Rafel — ¿Què t'has proposat?

Pepet — Res, distreure'm.

Rafel — Com si de feina en faltés.

Pepet — ¿Feina has dit? Tot està a punt.

Rafel — ¿Col·locat ja tot ho tens?

Pepet — Esperant sols la senyal:
el cop de pito, el xiulet.

Rafel — I, anant-te'n amb don Bernat,
¿qui el tinglado dirigeix?

Pepet — No t'amoïnis, un que era
tramoista del Liceu.

(Anant cap al fondo i mirant pel pany de la paret. També s'hi acosta Rafel.*)*
¿No et sembla ben col·locat?
Impossible notar res.
Els focs són allí… hi ha mistos,
quan sentis «drinc, drinc», ¿m'entens?
(Tot això al mateix temps que lo demés, com si li anés acudint; ha de ser un tipo molt mogut.)
No ho retardis, instantani.
No et descuidis de les veus.
¿Saps què pots fer? Te'n vas.

Rafel ¿On?

Pepet A buscar el regiment
de nimfes…

Rafel ¿Vols dir?

Pepet Són dones.
i mai no tenen prou temps
per arreglà's ni vestir-se.

Rafel Sí, prò com que no sabem
si tardarà don Bernat…

Pepet Per avançar-se, no es perd.

Rafel Falta encara que ell accepti.

Pepet ¡Fuig d'aquí, que ets innocent!
¿No em coneixes, per ventura?
¿No saps que soc en Pepet?
Li haig de fer cada discurs
capaç d'enternir, no a ell,
que a la fi és de carn i ossos,
sinó a l'Àngel Trompeter
que hi ha al terrat de l'Aduana,
an el marino Marquet,
an el Negre de la Riba,
a don Jaume, en Fiveller,
la cara del Regomir,
la Sirena del passeig,
els municipals de nit
i demés d'aquesta gent,
que dormen sempre a tothora
per més que semblin desperts.

Rafel Alça, alça, ¿no acabaràs?

Pepet ¿Veus si parlo?

Rafel Prou que ho sé.

Pepet — Això, dit a don Bernat,
confessa'm si ho resisteix.
¿Encara t'estàs aquí?
Ves a buscar la *troupe*, ves…
Jo corro cap a vestir-me
i a pintà'm pel meu paper.

Rafel — Sort de no haver-te vist mai
i que l'home no et coneix.

Pepet — Posa guix, que l'espifies,
si a la seva dona…

Rafel — És cert.

Pepet — ¿Convens amb la xambonada?

Rafel — I en Tomàs, la Laia…

Pepet — ¿Què?

Rafel — Vui dir si sabran fer-ho,
si es sostindran.

Pepet — Per tu tens
de procurar. Vui que vinguen
i veuràs…

Rafel — No…

Pepet — *(Cridant i picant de mans.)*
¡Tomàs!, ¡ep!
Amb tres o quatre lliçons
de rus, de gavatx, d'inglès,
d'italià, de lo que vulguis,
el seu cap tenen omplert.
¡Pitjor que una olla de cols
els hi deu bullir el cervell!
(Veient Tomàs que entra per la porta de del foro i Laia per la segona lateral de la dreta, tots dos amb un paper a la mà, estudiant amb molta atenció.)
¿Eh? Lo que et deia. Repara.
Mira-te'ls com venen. ¿Veus?

Escena 4

Dits, Laia, Tomàs.

Laia — *Promené… garson… jantil.*

Tomàs — *Pitof… ¡Això arrai!… pitof…*

Rafel — Així m'agrada.
(A Tomàs.)

Tomàs — *(Esverat amagant-se el paper.)*
Vatua...

Pepet — ¡Bé, pitera!

Laia — *(Estemordida, ocultant-ne també el paper.)*
Ai... jo. Senyor...
(Excusant-se i no sabent què dir; Pepet i Rafel rient-se de la seva torbació.)

Pepet — ¿Què us agafa?
Rafel — ¿Què teniu?

Tomàs — Me pensava que era don
Bernat...

Laia — Com jo.

Tomàs — ¡Ves quin susto...!

Rafel — Vos espanteu per ben poc.

Tomàs — ¡Què li diran! Si per compte
de trobar a vostès dos,
ens arriba ell a sorprendre...

Laia — Verge santa dels Dolors.

Tomàs — Me despatxa punt en blanc
i a campar-te-la, minyó...

Laia — Encara vós, que sou home,
si jo dugués pantalons...

Tomàs — Te'n poses, és molt senzill

Laia — ¡Que sou guapo!

Tomàs — ¡Bé ho sé prou!
Ja de jovenet, les noies
me deien cara de sol.

Laia — Se'n burlaven, ¿no veieu
que sembla un pa de crostons?

Pepet — I que té de durar gaire...

Laia — Ell...

Tomàs — Ella...

Pepet — Ema.

Tomàs — Més...

Laia — Sí...

Pepet — ¡Prou!
La cara tingui com vulgui.

Laia — Si per cas pogués ser això...
no es quedaria amb aquesta.

Pepet — ¿Callaràs?

Rafel — ¡Ja fora molt!

Tomàs — ¡I tant!

Laia — De menos me'n dono.

Pepet — Lo millor és deixar-vos sols
i anar a buscar qui em serveixi
més bé que vosaltres dos.
No tindré de córrer gaire
per trobar-ne de millors
i per ells seran les gangues,
els promesos i els pinyons.

Laia — Jo per vostè...

Tomàs — Per Déu...

Laia — Cregui'm
que el serviria a peu coix.

Pepet — Doncs, moixoni, i punt en boca.
¿Heu après l'escrit?

Tomàs — Sí.

Laia — Tot.

Rafel — ¿Teniu la roba amanida?

Laia — Sí.

Tomàs — ¡I que són uns vestits bons!

Laia — Ja em veig aquell meu posat,
(Marcant-ho.)
rossegant aixís un tros.

Tomàs — *(Mofant-se.)*
De rentaplats o duquessa.

Laia — *(Id.)*
De marquès o majordom...

Tomàs — Filla meva, ¡per desgràcia!

Pepet — ¿A dintre del quarto fosc
hi tinc el farcell?

Laia — Sí.

Pepet — Bueno.
Les darreres instruccions
en Rafel vos les darà.
Molt de tino, sobretot.

Tomàs — *(Mirant per la finestra.)*
¡Don Bernat!

Rafel — ¡Ell!

Laia — Sí, miri-se'l.

Tomàs — Puja l'escala.

Pepet — Tothom
a lo seu.
(A Rafel.)
Tu per aquelles
i de seguida allí...
(Senyalant la porta del fondo.)
Vós...
(A Tomàs.)
amb aquesta, a la vostra
no conegui poc ni molt.

Laia — ¡Ca!

Tomàs — Deixi.

Rafel — Aviso la sogra
i corrents vaig allà.

Pepet — Doncs
fes-me pujar l'aprenent...
que passi pel corredor.
(A Tomàs i Laia.)
A vestir-vos, quan se us diga.
(Truca.)

Laia — Truca.

Pepet — Obrir-lo, i si fos
que volgués anar al jardí,
vos hi resistiu de fort.
(Rafel ja se n'ha anat a l'acabar son vers i ara se'n van de puntetes el Tomàs i la Laia; les últimes paraules de Pepet, les ha dites en beu baixa des del portal.)
Ja tenim l'home en campanya.
(Mirant des de la porta.)
Ja l'han obert, entra... ja hi som,
anem-se'n a dispesar-nos

i el pintor, que es torni actor.
Veig que ve. Perquè no es bralli,
no hi ha res com deixà'l sol.

(Se fica en lo segon quarto de la dreta; de seguida, entra don Bernat amb un paperet de color a les mans.)

Escena 5

Bernat

¡Tot inútil! ¡M'he quedat
a la lluna de València!
Ho sabrà... provi els aucells...
a coro la gent me deia.
A l'últim, me'n determino,
per no haver-hi res que perdre.
A la plaça de Sant Jaume,
me n'hi vaig fa una estoneta,
m'obro pas entre els mirons,
me col·loco en primer rengle:
un aucell surt de la gàbia,
volta i balla una miqueta,
allarga el coll, obre el bec
i un paper amb gràcia arrenca
d'un prestatge que en té molts,
de colors de mil maneres.
Paga el preu de la consulta
i emporta-te'n la planeta.
Ni em parla re del que em passa,
ni de ma desgràcia resa,
del set no sé què embolica...
de sorts que em vindran... de penes.
Lo mateix que la gitana
que em costa mitja pesseta;
igual que els doctors, sonàmbuls,
els que endevinen... res, sempre:
¡Verge santa de l'Aglà,
quina desgràcia la meva,
sense morir-se'm la dona,
enviudat tenir de ser-ne!
¿Digueu-li què li faltava?
¿si no era de tot mestressa?,
¿si no feia el que volia?,
¿si no manava com reina?,
¿si mai li badava boca,
ja em fes naps o ja em fes bledes?

¡Tant de bo que lo Senyor
del meu costat l'hagués treta!
¡Si fos morta, no seria
com ara la meva afrenta!
¡Fugir-ne amb un bailarí!,
és lo que queda que veure.
I portar-s'ho tan callat,
no dant-me res a conèixer,
ni parlar-me mai de balls
perquè no ho pogués entendre.
¡Jo li arrendo la ganància!
¡Tips de gana se n'hi esperen...!
¡Està clar, com que saltant
l'apetit diu que es desperta
i és un ofici que porta
a damunt seu la misèria!
¡Que no vingui a demanar-me
perdó de semblant vilesa...!
¡Tant com jo me l'estimava
i portar-se'm aixís! Si ella
m'hagués dit: «Bernat, deliro
pels bailarins», ¿jo què feia...?
Cap a trobar de seguida
algun successor d'en Betes
i, en menos de quinze dies,
en danses sortia mestre,
i vinga a tornà'm baldufa
del dematí fins al vespre.
Però, ¡ca!, ¡ca!, la malvada
va volguer ser la mort meva;
aprofitant-se del tifus
que en el llit me feia jeure,
abandona la família
i d'aquí toca soleta.
¡Bé n'he vist d'apotecaris,
de curanderos i metges...!
Romanços prou, però dir-me
«a tal punt la podrà veure...».
Si el mateix que mussiú Arban,
¡ves qui sap per on navega...!
Ara potser el bailarí
li diu «àngel, vida meva».

(Rita ha anat sortint poc a poc fins casi a tocar-lo i li reprèn amb vivesa el vers quan se marqui.)

Mentres que jo em desespero
i moro patint, ella...

Rita Ella,
Pressurosa, et ve al costat
per calmar l'angústia teva.
(Bernat se sorprèn, però després, furiós, l'aparta del seu costat.)

Escena 6

Bernat, Rita.

Bernat ¡Fugi'm del davant, senyora!

Rita Bernat, ¿d'aquest modo em llences?

Bernat Se necessita cinisme,
¡mireu que és molt!, ¡quina treta!

Rita ¿Tant és lo canvi sofert
que a ta esposa no coneixes?

Bernat Ja li he dit que es retirés.
Si m'apura la paciència,
aquesta nit li asseguro
la faig dormir a la galera.

Rita Estàs un xic ofuscat
fixa't en mi, reconcentra't.

Bernat Senyora, més no m'apuri
i marxi d'aquí de pressa.

Rita La malaltia passada,
atacant-ne el cap, va fer-ne
que en sofrís l'enteniment
així...

Bernat ¡Àngela, aquesta, aquesta!
¡Vet aquí el que vostès volen!,
que em torni ximple de veres,
però no ho conseguiran,
puix, si en fer-ho persisteixen,
començant-ne per vostè,
els hi faig saltar la clepsa;
aquest és mon ultimàtum:
si no marxa, hi haurà llenya.

Rita ¿D'aquest modo així m'insultes?

Bernat Encara hi torna.

Rita *(Resignada.)*
¡Sí, i pega!

BERNAT ¡I dir-m'ho manso, ben humil,
per desarmar-me! ¿Que es pensa
que això li té de valer?

RITA És mon dever…

BERNAT *(Estenent los braços indicant-li que se'n vagi.)*
¡Basta!

RITA *(Conformada.)*
¡Pega!

BERNAT Ximple fora si ho aguantava;
ja que el seu dever és rebre,
li juro que el complirà.
Comenci a pelar aquest préssec.
(Alça una cadira; RITA, resignada. Surt ROSA i el deté.)

ESCENA 7

Dits, ROSA.

ROSA Pare, ¿què fas?

BERNAT No em detinguis.

ROSA ¡Oh! Deus pensar, mira…

RITA ¡Deixa'l!

BERNAT ¿Que no ho sents?

ROSA Mes…

BERNAT Fuig, li ensorro
unes quantes de costelles
i compleix amb son dever…

ROSA *(S'abraça amb ella.)*
Abans, jo… no puc permetre…

RITA ¡Filla!

BERNAT Em deixes per salvar-la.

ROSA ¡Com no, si és la mare meva!

BERNAT ¡Tu també! ¡Mireu que és molt!
¿Qui és que t'ho fa fer? Contesta'm.

RITA ¿Què?

BERNAT A vostè no l'hi pregunto.
(Ella se'l mira amb ulls compassius.)

i no em miri... i... no armem brega.
¿Per què enganyes al teu pare?,
respon-me, ¿qui t'ensinestra?

Rosa — És que tu estàs obcecat...

Bernat — T'han amenaçat, pobreta,
està clar... ¡es valen d'això...!
¿Què té de fer la innocenta...?

Rita — Ja ho veus, filla.

Rosa — No t'apuris.

Bernat — *(Mirant-se a Rita.)*
Vamos, de vritat s'hi assembla,
és tallada així mateix
i va vestida com ella.
Qualsevol les pot confondre,
si no soc viu, me la peguen.

Rosa — *(A sa mare.)*
Mira...

Rita — *(A Rosa.)*
¡Ho tomo!
(Acostant-se al seu espòs.)
¡Bernat!

Bernat — ¡Sortim-ne de la presència!
¿Se pensa que so un tanoca?
Si jo la duria a vendre.

Rosa — ¿Així tractes a la mare?

Bernat — No m'alteris, ¡ves-te'n, ves-te'n...!
No tens mare, et va deixar.

Rosa — Estàs errat.

Bernat — No.

Rita — T'ho penses,

Rosa — Tan cert com tu ets el meu pare.

Bernat — ¡Això!

Rita — ¿Què?

Bernat — *(Enfadat perquè la Rita s'hi fica.)*
Hi té de bestreure.
(A Rosa.)
Ja que ho sostens d'aquest modo,
doncs, bueno, queda't amb ella.
(A Rita.)

An el jutge en daré part;
avui dorm a la galera.
(Se n'entra al quarto de l'esquerra.)

Escena 8

Rita, Rosa.

Rita — Impossible és resistir
unes penes com aquestes.

Rosa — Anima't, jo tinc confiança
que sortirà bé el projecte.
En Rafel fins l'assegura
i en Pepet ja saps com pensa.

Rita — No hi ha remei, dec provar-ho,
és l'únic recurs que ens queda.

Rosa — Els diré que l'executin:
les teves ordres esperen.

Rita — ¿I serà avui?

Rosa — De seguida,
i demà, la ditxa plena.

Rita — Déu t'escolti.

Rosa — Ho farà, vaja,
si en l'assumpto no hi vol perdre,
que, sortint bé, a Montserrat
hi duré una prometença...
¿Que no saps que m'ha donat
un paper per la comèdia?

Rita — I sabràs...

Rosa — Sí, perquè es tracta
de la felicitat teva.

Rita — ¡Filla!

Rosa — Anem a dintre el quarto
vui estar bé, tu m'arregles.
(Entren en lo segon quarto de l'esquerra i per la porta del fondo surt Tomàs amb un paper a la mà.)

Escena 9

Tomàs.

Tomàs *Io sono... io sono...* ¡Bravo,
d'aquest modo torno... a ser ric!
Me porto jo com un home
i, en acabant els pistrincs,
don Rafel corre els papers
que acrediten que he servit,
me'ls despatxen en un dia
i l'estanc queda per mi.
Ja em veig detràs del taulell,
ben repentigat: aixís...
(S'assenta en una butaca posant los colzos sobre la taula.)
fent-hi petar una becaina...
(Casi, al dir-ho, queda mig adormit. Don Bernat, que surt del seu quarto, al veure'l, se sorprèn i va cap a ell; al trobar-se al costat de la taula, hi dona un cop sobre d'ella. Tomàs s'alça esverat, no sabent com fer-ho al reconèixer don Bernat.)
¿Vol de tres?, ¿escanyapits...?

Escena 10

Bernat, Tomàs.

Bernat ¿Què redimoni empatolla?

Tomàs Jo em pensava...

Bernat N'estic tip,
Ja, de vostè.

Tomàs *(Amb gravetat.)*
Li demano,
per favor, no em falti aixís.

Bernat *(Lo fa seure.)*
Segui home, aquí té el casquet,
(Li posa el casquet que porta.)
vagi manant, si és servit.
I si no vol, torni a errar-me
per treure'm del compromís;
sa senyoria dirà
lo tractament que jo tinc
de donar-li...

Tomàs Don Bernat,
abusa d'un infeliç
que, si el té de majordom,
fa poc temps que era molt ric.
Jo, venent espolsadors
al carrer de Cremat Xic,
hi vaig fer una fortuna
de les bones, ho pot dir.
Ja retirat del negoci,
a fi de viure tranquil,
vaig invertir el capital
per consell d'un meu cosí
comprant paper de la deuda...
El paper encara el tinc,
però els quartos van volar
i ni rastre mai n'he vist.

Bernat ¡Oh!, mentres tingui el paper...

Tomàs Més me valia seguir
un pensament que tenia.
Aleshores, un amic
que era impressor de romanços,
de goigs i de redolins,
no em deixava a sol ni a sombra
per vendre'm tot l'assortit.
Si li compro, ara no em veia
com un mísero infeliç,
perquè sempre són venudes
les auques de redolins,
i lo paper de la deuda,
com tothom n'està fornit,
no troba sinó el drapaire
que en prometi un marvedís.

Bernat ¿Si vostè va ser tan ximple,
és que la culpa jo en tinc...?
Quan se'm va venir a llogar...

Tomàs No em rebaixi.

Bernat Ja l'hi dic,
no admeto tantes pamplines.

Tomàs Si li passa com a mi...

Bernat No compro paper mullat.

Tomàs Una hora tonta.

Bernat
És aixís.
Prou hem parlat de ses coses.
Ja que estem sols, tinc desig
que em digui lo que aquí passa.

Tomàs
(Espantat.)
(Deu saber-ho.) ¿Què vol dir...?

Bernat
No faci el paper de met
i digui'm ben clar i ben llis:
¿qui és aquesta fulana
que dintre de casa viu?

Tomàs
Ai, ai, fora de la noia,
de donya Rita i...

Bernat
(Enfadat.)
¿Ah, sí?

Tomàs
I la minyona, la Laia...

Bernat
¡Calli! ¡Calli!

Tomàs
Ja l'hi dic,
de fulana no n'hi ha cap,
totes tenen nom.

Bernat
¡Aixís...!,
acabi'm més d'irritar-me,
¿i com pot ser que, fugint,
la que va ser-me ma esposa
sigui aquí...?

Tomàs
¡No va fugir!

Bernat
Doncs tu fugiràs per ella:
busqui's casa: ¡és despedit!

Tomàs
Això ho fa perquè em veu pobre,
si ho hagués fet quan era ric.
(Valga que, com una mitja,
el girarem tot seguit.)

Bernat
(A Tomàs.)
Ja ho té entès, que aquí no el trobi
en tornant-ne del jardí.

Tomàs
(¡Vatua! Ves com l'aturo.)
(Se'n va a la porta per privar-li el pas.)

Bernat
¿Què fa?

Tomàs
(No sabent què dir.)
Res.

Bernat A fora o dins...
(Veient que no es mou.)
¡Deixi'm passar!

Tomàs *(Al posar-se les mans al cap per atinar amb una idea, per detenir-lo, se troba el casquet.)*
¡El casquet...!,
¡tindrà aire!

Bernat *(Posant-se el casquet i persistint d'anar al jardí.)*
¡Bé!

Tomàs *(Acudint-li una idea.)*
Ja la tinc.
Que té de parlar amb vostè,
fa poc, la Laia m'ha dit.

Bernat ¿I s'està amb aquesta flema...?
¡Corrents, faci-la venir...!
(Se'n va Tomàs.)

Escena ii

Bernat.

Bernat ¿Qui sap si serà que tinga,
del que em fan, remordiment?
Tots ingrats, tots contra mi...
est misteri, ¿qui l'entén?
Si resulta lo contrari,
la despatxo, com a aqueix,
i, si amb això continua,
a la noia també trec;
i, perquè tornant-me càndid
demà jo no m'ho cregués
amb rigor, sense mirar-m'hi,
me despatxo a mi mateix.
(Surt Laia molt desembolta. Als dos primers versos, encara don Bernat *no l'ha vista.)*

Laia Anem-li seguint la veta,
segons me diu don Pepet.

Escena 12

Bernat, Laia.

Bernat — Laia, acosta't… Sens reparo,
digue'm quant te s'ofereix.

Laia — És assumpto d'importància
que a vostè molt li convé.

Bernat — Lo que em pensava.

Laia — Mes…

Bernat — Digues.

Laia — Jo li tinc afecte, mes…

Bernat — Se t'aprecia.

Laia — Sens contar-l'hi
no he volgut passar més temps,
mes…

Bernat — Serà grave.

Laia — Ui, i tant.

Bernat — Conta.

Laia — Sí, aquest és l'intent,
mes…

Bernat — ¡Vaia!

Laia — ¡Prou!, mes…

Bernat — I cuita.

Laia — D'això es tracta, mes…

Bernat — *(Enfadat.)*
Mes, mes,
ja tan sols te'n falten quatre
per tenir un any complet.

Laia — Vostè em fa riure.

Bernat — Doncs riu,
I, en 'vent acabat, després,
me diràs lo que em vols dir.

Laia — Vostè com a broma ho pren
i és una cosa molt sèria.
Vui dir-li, mes…

Bernat ¡Ja hi tornem!
Deixa estar en pau els mesos,
que els pobres no et diuen res.

Laia Ha de saber...

Bernat ¡Per fi!

Laia *(Repensant-se.)*
No...
a mi, em pot costar la pell.

Bernat Això rai, te'n pago una altra.

Laia Amb aquesta, ja estic bé.

Bernat No em facis més pertenir
i quan antes acabem.

Laia És que abans vui que em prometi...

Bernat Lo que vulguis per promès.
Si no vols casar-te amb mi,
que ja saps que no pot ser.

Laia Mentres que vostè m'empari,
no temo ningú d'aquells.

Bernat ¡Aquells! ¿Qui?

Laia Los que li volen
mal.

Bernat ¿Qui són?

Laia Són...
(Dona una mirada recelosa com tement que algú los escolti. Don Bernat la imita i, convençuts de que són sols, diu «ningú». Ella, com indicant lo gran perill que corre si per cas los senten, diu «¡Oh!» i després, baix i acostant-se molt, les paraules que segueixen.)

Bernat ¡Ningú!

Laia ¡Oh! Els
que varen fer venir aquesta
senyora... dona...

Bernat ¡T'entenc!

Laia Que passa per donya Rita,
que estant-ne malalt vostè...

Bernat ¡Va fugir...!

Laia Amb un bailarí.

Bernat ¡Àngela! ¡Gràcies a Déu
que trobo qui em porta apreci!
Per paga d'aquest servei,
t'haig de dar un bon diari.

Laia ¡Ves què en faré, no sabent
de lletra! (¡Bola!) És regalo...

Bernat Vui dir una renda, ¿m'entens?

Laia ¡Ah!

Bernat ¡Quina pillada! ¡Murris!
¡I està clar, tu deus saber
l'objecte que se proposen!
Digue-ho tot, no callis res
i jo et prometo tindràs
més quartos que no cabells.

Laia Ara és de molt compromís.
(Aparentant temor, igual joc que l'altra vegada. S'acosten, molt baix.)
Si em sentien...

Bernat Sols estem.

Laia Aquí hi ha una societat.

Bernat La del dimoni.

Laia No ho sé,
pro el que em consta, que és secreta.

Bernat ¿Secreta? ¡Reina del cel!
¡Els francmaçons! ¡Uns que maten...!

Laia Sí senyor. Doncs són aquests.
Diu que només se dediquen
a, com feres, perdre gent.

Bernat I ara jo pago la festa.

Laia La dona postissa és d'ells,
i, o vostè se torna ximple
o a l'últim la reconeix.
De tots modos, ells hi guanyen.

Bernat Està clar, com que ella n'és,
¡quin plan més endemoniat!
volen perdre'm, ja ho entenc.

Laia No ho logren si fa una cosa.

Bernat ¿Quina? Digues.

Laia — Veure on és
la mestressa, donya Rita.

Bernat — ¡Impossible! ¿Com saber...?

Laia — Molt senzill, a quatre portes
en aquí al cantó mateix,
s'hi està un savi, un curandero...

Bernat — No...

Laia — Tant que hi creia.

Bernat — No hi crec.
Si em faltava un desengany,
me l'han dat els aucellets
de la plaça de Sant Jaume;
¿m'ho has dit tu?, lo mateix ells.
Jo ja he vist tots los que curen.

Laia — ¿A tots?

Bernat — Sí.

Laia — Menos aquest.
És a dir, ha deixat el bo
per anar a veure els dolents.
Fins a los morts ressucita...
ho pot dir per tot arreu.

Bernat — ¿De debò?

Laia — Li jugo el coll
que li endevina, de cert.

Bernat — ¿Sí...?

Laia — No ho dubti: va trobar
la perruca d'un inglès
que lo vent li va fer caure
en el mar, passant l'estret.
A la germana d'en Pau,
cunyada d'en Deulofeu,
parenta de l'aiga i sucre,
de davant del Correu vell,
perquè aixís li convenia,
per preguntar no sé què,
li va fer sortir la sogra,
que va morir d'accidents,
farà cosa d'uns dos anys.
¿Doncs què es pensa? La Mercè...

BERNAT ¡Prou! ¡Prou! No et cansis, ja em basta.
Ningú em salva, fora d'ell.
Vui anar a casa seva,
acompanya'm...
(Veient que ella roda el cap.)
¿Com s'entén?

LAIA No es té de moure de casa,
ell vindrà.

BERNAT ¿Sí?

LAIA Sí, el conec,
quan vaig quedar desganada...

BERNAT Deixa-ho córrer, cuita, ves...

LAIA No es mogui, que de seguida
ja veurà com l'hi duré.
(Se'n va.)

ESCENA 13

BERNAT, després TOMÀS.

BERNAT ¡I que ben relacionada
que està la Laia!, ¡ja ho crec!
Ni menos en feia cas
i m'ha fet un bon servei...
D'una societat secreta
diu que he caigut al poder...
Si aquest home no me'n salva,
pobre de mi, jo estic fresc...
Me'n fujo d'aquesta casa
i el que és d'ara, no em fiaré
ni d'una mosca tan sols...
(Veu TOMÀS que vol atravessar per la porta del fondo amb molt cuidado perquè no el vegi i amagant al mateix temps un braser que porta.)
Un del complot. Amb recel
camina.

TOMÀS ¡M'ha vist...!, ¿què faig?

BERNAT *(Trobant-se sa mirada amb la de TOMÀS.)*
¡Sembla que li atrapem!
¡Vostè va per fer-me'm una...!
¿Què du?
(TOMÀS s'ho amaga més.)
¿Què s'amaga? ¿Què és?

Tomàs (¿Què li dic?)

Bernat ¿Què és lo que em roba?

Tomàs ¡Jesús!, ¡jo lladre!

(Tal és la seva admiració que, per alçar les mans al cel, deixa caure lo braser.)

Bernat ¡Un braser!
¿I per un parell de duros
que en traurà venut al pes,
cometia tal baixesa?

Tomàs ¡No sé quin sant me deté...!
Perquè soc pobre m'insulta,
si fos ric com altre temps,
com abans de comprar els tresos,
li feia arrastrar un grillet.

Escena 14

Mateixos, Laia.

Laia *(Ve corrents.)*
¡Senyor! ¡Senyor! Ja l'hi porto,
ha vingut a detràs meu...

Bernat Doncs així, ¿no tardarà...?

Laia ¿Què ha de tardar... que no el sent?

Bernat *(A Tomàs.)*
Ja se'n pot anar de casa,
el perdono.

Tomàs Res he fet.

Bernat *(A Laia.)*

Tanco tot. Vigila.

Laia Perdi
cuidado.
(Rosa, mirant la porta.)

Tomàs *(Formal.)*
Puc ser pobre...

Laia ¡Ell!

Bernat — Posi's ben firmes. Saludi,
que no conegui la gent...

(Entra Pepet amb molta gravetat, gran cabellera i molta barba, du un leviton llarg abrotxat de dalt a baix, casquet vermell amb borla blava, va amb ulleres; lo segueix Llopis, amb careta de negre i vestit de moro molt estrany. Se'l rep amb molta solemnitat. La Rosa, al portal; Tomàs, al mig de l'escena amb lo cap inclinat i don Bernat al prosceni fent cortesies. Ell, amb molta importància, sens fer-ne cas; lo negret porta una caixa de fruita daurada.)

Escena 15

Dits, Pepet, Llopis, Rosa (al panyo).

Tomàs — *(Al passar Pepet, li diu baix i ràpid.)*
Serveix el braser per...

Pepet — *(Igual al passar.)*
Sí.

Bernat — ¿La família, bona...? ¿Els nens...?
celebro molt, aquest gust...

Pepet — Que es quedi sol lo pacient.

Bernat — No hi ha ningú que se'n digui,
so en Bernat.

(Veient que ningú li contesta, va a marxar, mes Llopis li fa signos volent dir que es quedi.)

Laia — ¡Vol dir vostè!

Bernat — Ah ja (perquè tinc paciència).

(Llopis fa signo a Laia i Tomàs que se'n vagin, que executen portant-se lo braser Tomàs amb moltes precaucions, però notant-ho don Bernat.)

Ell se pensa que no el veig,
que mengi, el pobre, en substància,
¡pel que val!

Llopis — *(Que ha anat acompanyant els dos criats fins al portal, els diu baix.)*
Els cops, a temps.

Escena 16

Bernat, Pepet, Llopis.

Pepet — Vostè és home...

Bernat — Sí senyor.
(Llopis li fa signo volent dir que calli.)
¿Què vols...?

Pepet — Que no interrompeixi

Bernat — Amb signos...

Pepet — ¡És mut!

Bernat — Segueixi.

Pepet — Prengui assiento.
(Veient que fa compliments.)
Jo ho vui.

Bernat — *(Excusant-se.)*
No.
(Llopis s'adelanta, li marca que segui i, com continua fent compliments, l'assenta per força.)
Demanant-m'ho d'aquest modo...
(Llopis fa que no.)
Que és estrany, un mut que hi sent.

Pere — És ma voluntat.

Bernat — Corrent.
Seiem-hi, doncs, m'hi acomodo.

Pepet — Sense que ni obri la boca
per a dir-me una paraula,
ja veurà com no és cap faula
lo contar-l'hi, que el trastoca.
Jo estic cansat de llegir
pergamins petits i grans,
guardo dintre de les mans
el passat i el porvenir,
desvaneixo com l'espuma,
a l'aplicar-li una esponja,
els jocs de mans d'en Canonge
els secrets de mister Hume...
del savi doctor Garrido
la xerramenta pedante,
a la cabeça parlante
que mogué tant de ruido,
l'armari dels Davenport,
lo sorprenent artifici
que té lo comte Patuzzi,
l'espiritisme i la mort.
I a què seguir-li contant

per convènce'l a vostè
que tot lo seu jo ho sabré
en molt menos d'un instant.
Perquè em sigui revelada
la desgràcia que l'emplena,
tinc al marquès de Villena
de la redoma encantada,
aquells filtres tan famosos
compostos per Messalina,
de la mare Celestina,
los polvos miraculosos,
el barret de don Cuspín
que portava quan plovia,
i, a més, la filosofia
que escrigué el savi Merlí.
Tot lo que el meu llavi cita
aquesta capsa ho conté.

Bernat — Sembla l'arca de Noè,
¡quanta gent i tan petita!

Pepet — La meva saviduria,
per enveja, em fa enemics,
que, pels medis més inics,
tots m'ultratgen a porfia.
Com si a mi fossin iguals,
fins m'insulten, segons traces,
¡els que arrenquen, per les places,
les barres, dents i queixals!
¿Farà cas d'eixos dements,
el que li dona la dreta,
lo pastor de la Bordeta,
de Vallcarca els penitents,
l'ermità de Plegamans,
sonàmbuls de Barcelona,
la santa de Badalona
i el curandero de Sants...?

Bernat — ¡I quanta gent que coneix!

Pepet — Qui en obrar aixís no repara
i neci amb mi se compara,
sols mon despreci mereix.

Bernat — Està clar, no en faci cas.

Pepet — Lo que exalta i més m'inquieta
és que facin la serpeta,
murmurant-ne del detràs.
S'acabaria en tragèdia,

seguint mon gènit altiu,
ni un ne quedava de viu...

BERNAT Sembla que faci comèdia.

PEPET Perquè sàpiga i conegui
l'home que està al seu davant,
antes de passar avant,
li explicaré...

BERNAT Com conegui.

PEPET De pares no en tinc indici

BERNAT ¿És bord?

PEPET La meva infantesa
de recordar-la no em pesa.

BERNAT No ho vol dir, és de l'hospici.

PEPET No ho faria sense afanys,
que la memòria té frenos,
puix, mica més mica menos,
farà, d'això, tres mil anys.

BERNAT ¡Que n'ha pagat de catastro,
si sempre ha viscut a Espanya!

PEPET Basta-li dir, si s'estranya,
que he servit a Zoroastro.

BERNAT El mateix que em digués Llúcia.

PEPET Un home de gran talent,
el mortal més eminent,
¡el que va inventar l'astúcia!

BERNAT ¡I potser anava a peu...!

PEPET Ningú fins ell ha arribat.

BERNAT *(A Llopis.)*
Per força estaràs cansat,
amb sense compliments, seu.
(Acostant-li una cadira, que ell retira arronsant les espatlles. Bernat l'imita.)
¡Tu mateix!

PEPET Quan se pronúncia
lo seu nom, que mai s'esborra,
és precís treure's la gorra.
(Com que Bernat no se la treu, hi va en Llopis i l'hi lleva.)

BERNAT Que finet, que bé m'ho anúncia.

PEPET M'ensenyà lo trist i alegre,

per aprendre res no em manca,
si so mestre en màgia blanca,
so doctor en màgia negra.
Per més que els pobles progressin…
(Adonant-se'n.)
¿Per què no es cobreix, vostè?

Bernat — Com que no sé el que tinc de fer,
esperava m'avisessin.

Pepet — Tonto i neci l'home es creu…
Per més que estudiï i s'afanyi,
entera la humanitat
no sabrà mai la meitat
del que jo, que es desenganyi.
Veig d'esprits la turbamulta,
jo sé lo jaç del dimoni,
sé el que pensen.

Bernat — ¡Sant Antoni!

Pepet — An a mi, res se m'oculta,
per acabar, jo ho sé tot.

Bernat — Deu ser polisson, vostè.

Pepet — Si ho fos, no sabria re,
jo el que so… digui'm bruixot.
No gastem en va paraules
¿té fe en mi?

Bernat — Sí senyor, molta.

Pepet — Doncs la cosa està resolta,
és joc de molt poques taules.
(A Llopis.)
Treu del fondo, al capdavall,
les cartes, llibre, la maça…
(A Bernat.)
Vaig a dir-li el que li passa
en menos que canta un gall.
(Llopis ha tret tots los objectes demanats. Pepet agafa les cartes i comença a remenar-les. Bernat se'l mira amb admiració creixent.)
Secret amb això no en cap,
res ignoro, tot ho sé.

Bernat — *(Mirant-lo com remena.)*
¡Quins jocs de mans que deu fer!
¡Aquest home sí que sap!

Pepet — *(Fent piles amb les cartes, a gust de l'actor. Mirant les cartes amb molta atenció.)*
Desgràcia… perill… fortuna…

set... dotze... pena... família,
si surt l'as, tot se concília.

Bernat ¿Que ha sortit?

Pepet No, li ve d'una.
Vostè és de condició mansa.
Res d'armes.

Bernat Hi tinc malícia;
per no ser de la milícia,
quan ne fan, me'n fujo a França.

Pepet Altre cop; ¡da-li amb el set!,
li és un número fatal.

Bernat Vritat. ¡Me n'ha fet, de mal!
L'hi explicaré molt concret:
un dia set van casar-me,
set mesos ara vaig jeure,
no tinc set i tinc de beure,
la roba, ja pot guaitar-me,
n'és farcida...

Pepet Res m'expliqui.
(Continuant amb les cartes.)
¡Set!

Bernat Que pesat, jo el trauria.

Pepet ¡Bon negoci! ¿Com sabria
d'aquest modo lo que indiqui?
Ja està. La clau.

Bernat ¿Clau?

Pepet Divina.
És casat i no té dona.

Bernat Sí...

Pepet Vostè la creia...

Bernat Bona...

Pepet Fa de...

Bernat De...

Pepet De bailarina.
Es diu Rita.

Bernat ¡Tot ho encerta!

Pepet D'anys ne té trenta-sis.

Bernat Els va fer per sant Arcís.

Pepet Tenen una filla.

Bernat ¡Certa!

Pepet Quan vostè estava malalt,
va marxar-li...

Bernat Sí senyor...

Pepet No se li va despedir.

Bernat No.

Pepet *(Per les cartes.)*
El dotze... no sé... tan alt.

Bernat *(Per ell mateix.)*
Bona mida m'apareix...
(Veient l'ademan que li fa, de disgust.)
¡Ah! No parlava de mi...
Ja ho entenc: el bailarí...

Pepet El planto, s'interrompeix.
(Mirant lo llibre.)
¡Quin complot!

Bernat ¿Com... què?

Pepet Esglaia,
una societat secreta.

Bernat No digui més, jo, l'hi treta,
punt a punt m'ho ha dit la Laia.

Pepet Fent-lo tonto, no és agravi,
han cregut fàcil la cosa
d'improvisar-li una esposa.

Bernat ¡Aquest llibre sí que és savi!

Pepet Però tot se pot desfer
sabent on és donya Rita.

Bernat ¿I ho sabrem?

Pepet Se necessita
que en mi tinga...

Bernat Molta fe.

Pepet Aquella paret d'allí
per contesta és indicada.
(S'hi acosta i parla baix perquè el sentin els de detràs.)
A punt, no fem pasterada.

Bernat ¿Sens llengua parlarà?

Pepet Sí.

Bernat Vamos, lo mateix que aquest.

Pepet *(Des de la taula, amb la maça alçada, amb les cartes a la mà i dirigint-se a la paret.)*
L'impenetrable misteri
que retens en cautiveri,
deixa'l que surti, paret.
(Tira les cartes contra la paret. Se sent un fort soroll i en l'acte se transparenten en la paret, marcada una sota de l'altra, les inicials que segueixen, tenint totes punts suspensius: A... M... P... U... R... D... A...)

Bernat ¡Mare de Déu, quin miracle!

Peret *(Plegat lo llibre.)*
Ja és resolt lo que es ventila.
(A Bernat.)
Si en seguir-me no vacil·la,
la trobem sens cap obstacle.

Bernat Fe tinc i em sobra tesson.

Pepet És exposat...

Bernat No m'aterra.

Pepet I es troba molt lluny la terra...

Bernat Amb vostè, a la fi del món.

Pepet Lo que li deia, no és cert,
lo perill exagerava
per veure si s'espantava.
És tot un home.

Bernat I complert.

Pepet Ara li faré comprendre
per què i quan hem de sortir.

Bernat De tot li diré que sí:
com que res ne tinc d'entendre...

Pepet Les inicials, se veu clar
per qui lo sentit penetra,
que són la primera lletra
de los punts on hem d'anar.
Sent qui es busca una senyora
que fugí...

BERNAT — Amb un bailarí.

PEPET — Tots los balls s'han de seguir
que se donguin a igual hora.
Són set lletres les que hi han,
ergo prova que a sa esposa
la contemplarà, amorosa,
quan les set ne tocaran.

BERNAT — ¿D'avui mateix?

PEPET — De seguida;
és a dir, si no s'espanta.

BERNAT — ¡Jo!

PEPET — *(Mirant lo rellotge.)*
Són les sis.

BERNAT — Doncs alante.
¡Però això, si no és mentida,
quant menos és impossible
lo traslladar-nos nosaltres,
tan ràpid, d'uns punts als altres!
Ho veig cosa...

PEPET — Molt possible
per medi d'un aparato
que lo porta en un moment
allà on vulgui el pensament.

BERNAT — Digui que se'n surt barato.
¿I aquesta eina?

PEPET — Jo la tinc.

BERNAT — ¿És segura?

PEPET — Feta a prova.

BERNAT — ¿Què m'emporto?

PEPET — ¡Res!

BERNAT — ¿I roba?

PEPET — No cal.

BERNAT — Bé, me mudo i vinc.
(Se fica al seu quarto. A l'esquerra, PEPET li diu los dos primers versos mentre se'n va. Així que ha desaparegut, surten RITA, ROSA, LAIA, RAFEL i TOMÀS. Tots per punts distints, traient antes lo cap per convence's de que don BERNAT ja ha entrat al quarto.)

Escena 17

Rita, Rosa, Laia, Pepet, Llopis, Rafel, Tomàs.

Pepet *(A don Bernat.)*
¡Mentrestant jo miraré
a quins pobles hem d'anar!
(A tots.)
¿A què veniu?

Rafel ¿Com està...?

Rita Digui...

Rosa Sí...

Pepet Tot marxa bé.
(A Llopis.)
Tu, corrents, a arreglar allò.
(Se'n va Llopis.)

Rita ¿No li serà mal?

Rafel Ho juro.

Pepet No passarà, l'hi asseguro,
cap perill, el seu senyor.
(A Rafel.)
T'encomano molt d'oïdo.

Rafel Ja.

Tomàs *(Per don Bernat, guaitant a la porta del seu quarto.)*
¡Surt...!

Pepet ¡Fora!

Laia No m'atrapa.
(Tots se'n van. Pepet fa com qui deixa el llibre; surt don Bernat amb sombrero de copa i amb capa al braç.)

Bernat ¿Sap què faig? M'enduc la capa.

Pepet Com vulgui.

Bernat *Hombre prevenido...*

Pepet Sortint-ne per sols una hora...

Bernat Prò no m'embrassa ni pesa.
Per poguer donar sorpresa,
al tornar amb la senyora,
de ningú no em despedeixo.

Pepet Ha fet bé.

Bernat Lo que és a mi...

Pepet Quan vulgui podem sortir.

Bernat Passi avant, que ja el segueixo.
(Se'n van pel foro.)

Quadre 2

Jardí curt.

Escena i

Llopis.

Llopis *(Entra fent córrer una espècie de garita amb ales, punxeguda i amb una àncora al costat, té rodes a fi de que, amb facilitat, se faci anar d'un cantó a l'altre.)*
Que diguin que els aprenents
no fan els papers de l'auca.
Porta careta de negre,
a sota duent de blanca,
tenint llengua, fes el mut,
vesteix-te com un fardassa,
posa't sèrio com un jutge,
carrega amb el mort i calla.
Valga que després cauran
les propines i les gangues.
Mentrestant, jo no treballo,
i això sempre ja s'hi guanya;
ni m'empastifo ni em canso...
(Mirant-se el vestit.)
S'hi va bé, amb aquestes calces.
¡Ma, si em veuen els xicots,
que a la festa hi faig pedrades!
Ja estic vestit per 'nar a vendre
sabatilles a la Rambla.
Sento que venen... posem-nos,
sobre la meva, dos cares;
si aixís ho fessin los gossos,
amb un pam de nas quedava
el municipal més terna.
¡Bub!, ¡bub! Tiesso com un rave.
(Se posa ben sèrio al costat de la garita; surten Pepet i Bernat, aquell amb un paper a les mans.)

Escena 2

Bernat, Pepet, Llopis.

Pepet — Primer de tot, a Aragó;
a Manchester, de bursada;
a París, vol dir la P.;
U, l'Ungria, falta l'hatxa,
no crec que vingui d'aquí...

Bernat — No; prou que s'hi veu encara.

Pepet — Erra, la Rússia.

Bernat — ¡Què tal,
si he fet bé de dur la capa!

Pepet — És la D, la que segueix,
cap a la pàtria del Dante.

Bernat — D'aquella pell que en fan guants.

Pepet — D'un gran gènit. A la Itàlia.

Bernat — La terra d'en Garibaldi.

Pepet — Finalment, per la que falta,
que és la A.

Bernat — Sí...

Pepet — L'Ampurdà.

Bernat — Perquè tot se quedi a casa.

Pepet — Miri, aquí tenim la cosa.

Bernat — ¡Que és senzill! ¿Això són ales?

Pepet — Per volar...

Bernat — ¡Una àncora!

Pepet — ¡Sí!
No veu que corre per l'aigua.

Bernat — ¿Com l'Ictíneu?

Pepet — No, per sobre.

Bernat — ¡I com s'inventa, caramba!

Pepet — Per més que l'home s'afanyi,
no farà mai semblant màquina.

Bernat — ¿I doncs?

Pepet — És obra deguda
al gran príncep de la màgia.

BERNAT ¡Jesús, Maria, Josep!
Escolti: ¿no pot passar-me
algun dany?

PEPET No tingui por.
Quan hi vaig, ja pot pensar-se
que cap perill no s'hi corre.

BERNAT Oh, vostè és de l'olla.

PEPET Vaia.
(A LLOPIS.)
A dintre, tu, despatxem.
(S'hi fica LLOPIS. A don BERNAT.)
Només a vostè s'aguarda.
(Ficant-hi a don BERNAT.)

BERNAT Pel que pot ser, jo m'hi senyo,
per la senyal de la santa...
(Se senya i LLOPIS *li dona entendre que no ho faci.)*
¿No...? ¡Què tal! ¿Ballo bé, Pepa?
¡Que estret!

PEPET *(S'ha anat acostant-se al teló de jardí i diu lo que segueix, tocant-lo abans per cridar l'atenció.)*
¡Alerta, nois, apa...!
(Anant cap a la garita.)
Tancarem ara la porta
i a l'obrir-la, cosa estranya,
ja serem de l'Aragó
en el punt que hi ballin ara.

BERNAT Si hi penso, faig testament.

PEPET ¡Com!

BERNAT Jo acluco els ulls.

PEPET ¡En marxa!
(Ha tancat la porta de la garita, que està a un cantó de l'escenari; se sent, de dintre, un xiulet que és contestat i, després d'un violent cop de tam-tam, s'efectua la mutació.)

Quadre 3

Baixos d'un hostal en Aragó. Gran escala que condueix al pis. Un carro, al fondo. Un gran fanal penjat al sostre, portes a l'esquerra.

Escena i

Laia, Rafel, Pepet, Bernat, cos de ball, Llopis, comparses.

(Rafel, que figura ser l'amo de l'hostal, està voltat de totes les bailarines i comparses, que li demanen amb gran griteria que els deixi ballar. Al mig del grupo i al costat de Rafel, hi ha la Laia, que fingeix ser la seva esposa.)

Laia — ¡Y a ti qué te cuesta, vaya!

Rafel — ¡Otra! No quiero se diga
que no cedo.

Laia — *(Picant de mans.)*
¡Bien!

Rafel — Se baila,
cinco minutos.

Laia — ¡Sí!

Tots — ¡Viva!

Pepet — Cinco minutos no más,
solo un par de vueltecitas.
(Després de molts crits, se balla la jota, els comparses acompanyen, picant les mans, un que canta La Pilarica. De l'armatoste, n'han sortit don Bernat, Pepet i Llopis. Los que estan en escena, no els han notat. Llopis *fa rodar, fora l'escena, la garita. Bernat mira amb gran atenció totes les bailarines. Al sortir de la garita, demostra l'admiració natural per creure's transportat a un altre país i parla baix amb Pepet. Així que s'acaba el ball, Rafel despedeix bailarins i comparses, que se'n van immediatament. Allavors aparenta que veu Rafel.)*

Rafel — Expiró el plazo, a dormir.

Laia — Buenas noches nos dé Dios.

Comparses — Santas y buenas las tengan.

Rafel — Pilar, apaga el farol
mientras yo cierro la puerta.
No vendrá nadie.

Bernat — ¡Tafoll,
que eren maques!

Pepet — I...

Bernat Ni rastre.

Laia *(Que ha anat a despenjar lo farol. Figura veure don Bernat.)*
Un forastero.

Pepet No, dos.

Laia *(Per avisar Rafel.)*
Tú...

Rafel *(Se gira aparentant sorpresa.)*
Señores, ¿a estas horas?
(A Laia.)
¿Cómo entraron?

Laia ¡Qué sé yo!

Rafel Sé que en el tren no vinieron,
me encontraba en la estación...
serán llovidos del cielo.

Bernat Del infierno está mejor.
(Com que és per art del dimoni.)

Pepet No se inquiete, buen patrón,
no llegamos en el tren,
tenemos cosa mejor
para andar por estos mundos.

Bernat Va más deprisa que el sol.
Figúrese una garita...
A propósito...
(Se gira per ensenyar-l'hi i no la veu.)
¡Ai! ¡Ai! ¿On
és?

Rafel Bien, dejando esto aparte,
querrán descansar.

Bernat *(A Pepet.)*
¿Té son?

Rafel *(A Laia.)*
Mira, arréglales la cama.

Laia ¡Tenemos de todo...!

Bernat ¡Bo!

Laia Si quieren un par de huevos...

Bernat Una costilla es mejor.

Pepet *(Baix, a Rafel.)*
¿Eh? ¿Sents la Laia?

Bernat *(Parlant amb la Laia.)*
Un buen trozo.
de pernil o de jamón.

Laia No hay. Quiere un par de huevos...

Bernat Un pollo.

Laia No lo hay.

Bernat ¿Tampoc?

Laia Un par de huevos pasados.

Bernat ¿Passats? Si que seran bons...
¿Y carne?

Laia Se la comieron.

Bernat ¿Pescado?

Laia Pero señor

tan lejos del mar...

Bernat Del río.

Laia Está seco.

Bernat Bueno, doncs,
deme un plato de patatas

Laia Como que a plaza no voy...
mas con los huevos se arregla.

Bernat Cómalos usted, si vol.
Ha dit tenía de todo.
¡Ves què té!

Pepet *(Que durant tota l'escena ha anat d'un cantó a l'altre per assegurar-se que tot està a punt, passa al costat de don Bernat.)*
¡Don Bernat!

Bernat ¿Com?

Pepet ¿Que pretén plantar-hi arrels?

Bernat Vostè disposa, que jo...

Pepet Señores, muy buenas noches.

Rafel ¿Se van?

Laia ¿Ya?

Bernat Vamos...
(Preguntant a Pepet.)
¿A on?

PEPET A Rússia.

BERNAT Ja veu, si es lejos,
no es aquí al lado.

RAFEL ¡Rediós!

BERNAT Y hace un frío que ya ya,
por esto con capa voy...

PEPET No perdem temps.

(Que ha entrat per la porta on ha ficat la garita i ara el crida des del portal. Al seu costat, hi ha en LLOPIS.)

BERNAT I...

(Volent dir a on és l'aparato.)

PEPET És aquí.

(Ensenyant-lo a RAFEL i a LAIA.)

¿Ven ustedes la invención?

RAFEL ¿Esto anda?

BERNAT Más que el telégrafo.

LAIA ¡Quiá, no!

RAFEL Sí.

BERNAT Lo digo yo.

RAFEL Siendo verdad...

BERNAT ¡Pues, lo juro!

RAFEL Como dice este señor,
a mi nadie me la pega,
¡los caballos van dentro!

BERNAT ¡Oi!

(RAFEL, anant-se'n rient i tocant per l'espatlla don BERNAT, volent-li dir que el segueixi.)

Passar-ho bé, bona gent,
ja t'hem vist prou, Aragó.

(Se'n van. Surten una porció d'homes que canvien l'escena en un minut, dirigits per RAFEL. Així que se sent lo xiulet, com volent dir que los tres són dintre de la gàbia, RAFEL fa sonar-ne un altre senyal d'estar ja arreglat lo canvi d'escena, LAIA se n'ha anat,així com RAFEL, quedant només en escena TOMÀS amb una gran porra a la mà, no descuidant-se cada vegada del cop de tam-tam que fa molt efecte, especialment entre la quitxalla.)

Quadre 4

En Rússia. Magnífic jardí, estàtues, arbres. Un estany completament gelat. En la balustrada de màrmol que el volten, grans teieres amb troncs resinosos encesos.

Escena i

Tomàs, luego don Bernat, Pepet i Llopis.

Tomàs ¡Jo que m'he vist tan ric,
tenir ara de fer això!
¡El que va treure el paper
de la deuda s'hagués mort!
Meva és la culpa, no d'ell,
¡si soc l'home més mussol!
Parla en rus, pintat, disfressat...
per un estanc, tot això...
(Xiulen.)
¡Ja els sento! Com al treiato,
ara faig de majordom.
(Surten los tres. Llopis se'n va, per indicació de Pepet, allà on se suposa que ha quedat la màquina; bastidors de la dreta.)

Bernat Vostè va molt a la fresca
i refredà's costa poc.

Pepet No noto el canvi de clima.

Bernat A fe... deu tenir fogots.
(Estornudant.)
¡Etxem! Sant Pau. Jo estornudo
només de mirar-me això.
¡Miri's! ¡Tot blanc, que bonic!
És l'efecte mateix... oi...
que els camps d'Horta plens de roba
posada a assecar-se al sol.
¡Com hi ha tantes bugaderes!

Pepet Esperem comencin.

Bernat ¿Vol
dir que n'hi haurà?

Pepet ¡Vaia!

Bernat ¿Aquí?

Pepet Aquí mateix.

BERNAT *(Dubtant.)*
¡No sé!

PEPET ¡Prou!
Allà on nos parem, no ho dubti:
més exacte ser no pot.
Els preparatius indiquen...

BERNAT Ja em deia tanta claror...
Amb el gas, a Barcelona,
és el redoble més fosc.
(Veient a TOMÀS.)
El porter del cementiri.
¿Veu la porra?

PEPET *(Baix, a TOMÀS.)*
Ara.

TOMÀS *(Sèrio.)*
¿Dom... vof...?

BERNAT No l'entenc. ¿Què diu?

TOMÀS *Af tof ma.*

BERNAT Com aborda, sembla un gos.

PEPET És precís parlar amb signos.
Veiam...
(Li fa signos com volent dir què vol.)

TOMÀS *¿Dom vof?*

BERNAT Diu qui som.
(Sorprès veient que TOMÀS fa que sí amb el cap.)
¡Entén el català!

PEPET (Bona.)

BERNAT *Nus somos espanyolof.*

TOMÀS *Vou pitof.*

BERNAT ¡Miri's com parla!
¡Només bec aiga, tan sols!

PEPET No ho enredi, deixi'l dir.

BERNAT Per quedar enterat.

TOMÀS *(Donant un cop de peu com volent dir «No m'entenen».)*
¡Mongof!

BERNAT Serà algun renec dels grossos.
(TOMÀS signa lo que después diu PEPET.)

Pepet — Al que puc deduir-ne jo,
dona avui una gran festa
d'aquest palau lo senyor;
patinaran, ja està vist.

Bernat — Algú es trencarà el coll.
(Tomàs, ensenyant un paper i signant lo que Pepet.)

Pepet — ¡Sí, sí, ja tinc el fil!

Bernat — ¡Guardi'l!

Pepet — Per entrar a la funció,
es precisa una targeta.
(Tomàs, amb sos ademans, indica que és allò lo que vol dir.)

Bernat — ¿Sap que aquest home val molt?
No l'entenc d'una paraula
i ell de vostè ho entén tot.
És dir, no tenint targeta,
hem de tocar pirandó.

Pepet — ¡Ca!

Bernat — ¿Doncs com...?

Pepet — Provem si el compro.

Bernat — No ho faci. ¿Es pensa que som
a Espanya?
(Pepet ensenyant una moneda d'or a Tomàs, que primer de tot se resisteix a prendre-la i després se la fica a la butxaca, indicant-los que deuen amagar-se.)

Poder dels quartos,
¡fan fer l'ull viu a tothom!
I tant que cridem allà
quan, per un ralet o dos,
un municipal fa el tonto
si un cotxe corre a galop.
(Tomàs los signa que s'amaguin; comença a entrar gent.)

Pepet — Bueno, per no comprometre'l,
amaguem-nos a aquell bosc.

Bernat — Tant se val que no ens quedem,
no poguent-ho veure-ho tot.

Pepet — És per ara, que després,
començada la funció,
barrejant-nos amb la gent
ningú ens notarà.

Tomàs — *(Com impacientant-se.)*
¡Mongof!

Bernat — Renega, renega, jueu.

Pepet — Ja entra la gent a trompons.

Bernat — *(Seguint-lo.)*
¡Tot això pel bailarí!
Si no arriba a venir al món,
ni sortia jo de casa
ni em veia amb el tripijoc,
per trobar la meva dona,
d'haver de córrer pel món.

(Van sortint los invitats, los que figuren los senyors de la casa i persones més distingides ocupen sos sillons que hi ha en un estrado. Una multitud de criats amb antorxes enceses se col·loquen convenientment. Ja tot disposat, surt lo cos de ball i cau lo teló mentres estan patinant. Don Bernat, seguit de Pepet, mira amb molta curiositat les bailarines. Pepet, d'amagat d'ell, dona disposicions.)

Acte 2

Quadre 5

En Hongria. Muntanyes. Una barraca a la dreta.

Escena i

Tomàs, Bernat, Pepet, ball i comparseria.

(A l'alçar-se el teló, una porció de noies estan rodejant a una que figura ser la filla de Tomàs i la que aparenten s'ha casat; los joves, per sa part, fan lo mateix amb el simulat nuvi. A poc i a indicació de Tomàs, que deu representar un venerable vellet, comença lo ball. A l'acabar-se, les noies se n'entren a la cabanya i los homes agafen lo picot i demés eines pròpies dels minaires i se'n van al treball.)

Bernat — *(Entrant, a Pepet.)*
¡Quines muntanyes més altes!
¿Som al Montseny?

Pepet — Cent mil llegües
més amunt.

Bernat — Sí que hem pujat...

Pepet — D'allà on som se n'anomena
cordillera dels Carpacis.

Bernat — Van a ballar, segons sembla.

Pepet — A no ser aixís, no veníem.
¿Per què és la sortida? ¡A veure!
(Un jove s'acosta i els indica si volen prendre part en lo ball.)
Nos convida a prendre-hi part.

Bernat — No fa falta, aquí en Valdèmia,
per ensenyar-me de modos.
(Pepet parla amb en Tomàs després d'haver-s'hi acostat acompanyat del jove amb el que s'ha excusat quan los convidava a què ballessin.)

Pepet — ¿Don Bernat?

Bernat — ¿Què?

Pepet — Vingui a seure;
que no ho prenguessin a mal,
ja que aquest vellet s'hi empenya.

Bernat — Fora agravis, dem-li gust,
això rai, no dona feina.
(Saludant. Contesta Tomàs amb molta deferència.)
Bones tardes. Servidor.
Celebro molt de conèixe'l.
(Ara comença el ball. Quan s'ha acabat, Tomàs diu les paraules que se li marquen i tots van desfilant amb les eines, com s'ha dit, quedant només en escena Tomàs, don Bernat i Pepet. Mentre dura el ball, don Bernat ha estat mirant amb molta atenció totes les bailarines. Buscant entre elles sa muller i no trobant-la, se veu que ho comunica a Pepet, que a penes li contesta.)

Tomàs — *(Als joves.)*
Vir misen etzum arbaiten
geem.
(Los joves se'n van i les noies entren a la cabanya.)

Bernat — *(Pel «geem».)*
¡Sácalo!

Pepet — *(A Tomàs, a part.)*
Bé, Tomàs.

Tomàs — *Jabt ir oy ferirrt.*

Bernat — ¡Aboca!

Pepet — *¡Nain!*

Bernat — ¿Com parlen?

Pepet — Alemany.
Deia si ens 'víem perdut.

Bernat — *(A Tomàs.)*
No senyor.

Pepet — Ja he contestat.

Tomàs — *¿Fremde?*

Bernat — ¿Requiebros? Diu prenda.

Pepet — *Ja voul.*

Bernat — No n'entenc borrall,
faci'm d'intrèpit.

Pepet — Pregunta
si som estrangers.

Bernat — Que és cas.
Espanyols, i tenim cèdula.
(Buscant a les butxaques.)
No la porto prò és igual.
(A Pepet.)
Demani per què ballaven.

Tomàs — *¿Hine mainer ty term jat?*

Pepet — Diu que ha casat una filla.

Bernat — ¿De bodes? Bé. Per molts anys,
l'enhorabona. Ara hi penso,
¿ha vist quin cas més semblant?;
el de Rússia m'entenia
i aquest, ídem. La vritat,
lo que és per saber, me guanyen,
perquè jo no n'he entès cap.

Pepet — *(A part, a Tomàs.)*
¡Apa!

Tomàs — *¿Ist es oy etvas noty?*

Bernat — ¡Quina calma! Be a ba,
sembla que confegeixi.
(Tocant Pepet per cridar-li l'atenció.)
Miri's, miri's, ¿veu les mans?
(Això ho diu perquè Tomàs s'està llegint un paper perquè no li recorda lo que té de dir.)
Com si s'estudiés la lliçó.

Pepet — ¡Fugi!

Tomàs — *(Amagant-se el paper.)*
¡M'ha vist!

Pepet *(A Tomàs a part.)*
Animal,
de pressa, a l'última ratlla
i a pas de carga se'n va.

Tomàs *Got grise oy.*
(Despedint-se.)

Pepet *Danque.*

Tomàs *(Anant-se'n.)*
¡Llestos!

Bernat Té, d'aquesta hora en avant,
un amic a Barcelona,
disposi'n sempre, ja ho sap.
Al carrer Nou de la Rambla,
trenta-quatre principal.

Pepet *(A part.)*
Se'n 'nava tot al bordell,
si no faig fugir en Tomàs.

Escena 2

Bernat, Pepet.

Bernat *(Tornant de despedir Tomàs.)*
Quin vellet més campetxano,
segur que és home com cal.
Se veu que són com nosaltres,
los russos si fa no fa.

Pepet Pro si és húngaro.

Bernat ¿Aqueix home?

Pepet Sí.

Bernat Lo que em deia... ¡cabal!
Aquesta gent tu l'has vista,
m'he dit així que hem entrat.
¿Se'n recorda? Van venir,
farà cosa d'uns quatre anys,
de calderers una colla,
amb cada llàntia de pam
que les nits, a l'Esplanada,
les hi passaven al ras.
Eren húngaros, d'Hongria...
d'aquí, vamos... Amb les mans

se coneixen de seguida,
no els hi toca l'aigua mai.
¿Que no en tenen?

Pepet ¿De què? ¿D'aigua?
Més que no en tenim per 'llà.
Com que els pics d'estes muntanyes
la neu sempre els deixa blancs...
al desglaç...

Bernat No m'avisava
que em podia constipar,
no m'he dut el tapaboques
però em posaré el coll alt.
¡Ah! ¡Bé...!...
(Respirant amb satisfacció per haver-se estirat el coll.)
Sap que si els xufleros
poguessin anar de franc,
com naltres, aquí i a Rússia
guanyarien molts de rals;
amb tanta neu com se troba,
no en feien pocs, de gelats,
i, enc que els posessin a xavo,
feien negoci de guanys.

Pepet Prepari's que anem a emprendre
la nostra ruta.

Bernat Endavant,
semblem el Judío Errante,
però ho fem més descansat,
que el pobret se'n va fer uns tips
de caminar i caminar.

Pepet Ja està el satèl·lit a punt.
(I aquells ja m'han fet senyal.)

Bernat *(Anant-se'n.)*
Anem-se a ficar a la gàbia
per sortir allà on me duran.
(Així que han sortit de l'escena, entra Rafel d'inglès i diu lo que segueix. Xiulets i cops de tam-tam, com sempre a cada mutació.)

Rafel De pressa, fora aquests trastos.
La platja, la taula, bancs.

Quadre 6

En Inglaterra. Platja deserta a l'un cantó la taula, bancs i l'entrada d'una taverna.

Escena 3

Rafel.

Rafel
Ja poden sortir quan vulguin
l'avís ja tenen donat.
(Parlant des del bastidor.)
No en feu una de les vostres,
molt de cuidado, Tomàs.
(Se fica dintre. Surten Pepet i don Bernat.)

Escena 4

Bernat, Pepet.

Pepet
Una platja de Manchester.
(A part.)
Ara l'hi fet port de mar.

Bernat
Sembla estar molt solitària.

Pepet
No s'espanti, ja vindran.

Bernat
Si és que tenen de venir.

Pepet
Per força, n'hi té d'haver ball.

Bernat
Ja estic convençut ben bé
que com vostè ningú sap.
Si em digués que soc un cego,
que no m'he dit mai Bernat,
que no so viu, que so mort,
que no és jo qui està parlant,
no obstant veure-hi com ningú,
a pesar de jo tocà'm,
me creia tot lo que em deia
sens dubte petit ni gran.

Pepet
(A aquest terreno et buscava.
Ja es pot dir que havem guanyat.)

Bernat
En tots los punts que toquem
la parla vostè la sap.

PEPET L'estudi de llengües vives
molt de temps m'ha captivat.

BERNAT A mi el de les llengües mortes
de menut m'ocupa en gran.
La de vedella en patates
de tocino feta amb naps...
(Se senten crits a dintre.)

PEPET *(Mirant-hi.)*
¿Què és...?

BERNAT ¡Com criden!

PEPET ¡Quin escàndol!

BERNAT ¿Que hi ha bullanga?

PEPET Aquí, mai.
Sempre acaten el que mana,
siga roig o siga blau.

BERNAT Doncs aquí me'n vindré a viure
quan la dona hagi trobat.
A Barcelona, arreplega
només que sustos i espants.
Puja en Pere... barricades;
ha caigut... s'hi ha de tornar;
vinguen tiros i més tiros
si després nos manca en Pau,
i sempre amb la por damunt
i per sempre amb aquell ¡ai!.
Me tornava estant tranquil
com el ninyo gordo gras.

PEPET Ja entenc lo que ha promogut
tanta fressa.

BERNAT ¿Què ha passat?

PEPET No sé si sap les costums
del poble inglès.

BERNAT El cobrar.

PEPET De les seves diversions,
de la lluita n'és al cap
lo brallar-se dos a trompis.

BERNAT ¿De broma?

PEPET Ja l'hi diran:
quasi sempre un d'ells ne queda
que aixecar-se no pot pas.

Bernat — ¿I aquest també es diverteix?
Tenen gustos molt estranys.

Pepet — Un d'aquests espectacles
avui se deu haver dat.
Los crits són crits de victòria
que los donen pel més brau.

Bernat — Jo el ficava a la presó,
i als que el segueixen, igual.

Pepet — Ja venen: al vencedor
a refrescar lo duran
i, per fer-li més obsequi,
està vist, s'acaba en ball.

Bernat — (Quan me deien que els inglesos,
dels toros parlaven mal,
a fe, em creia que era un poble,
més que tots, civilisat.)

(Surten una porció de mariners inglesos dant lo braç a les bailarines, porten al mig Rafel, que figura ser lo vencedor en la lluita a què ha fet menció en Pepet; luego de sortir, s'assenten cridant i fent mil demostracions d'alegria en la taula que hi ha fora de la taverna i els hi treuen gerros de cervesa que els apuren amb molta gatzara. Mentrestant, ballen el «Fig» picant de mans, seguint lo compàs los mariners. Bernat, com sempre buscant; Pepet parla amb dissimulo a Rafel.)

Escena 5

Dits, Rafel, bailarines, mariners.

Bernat — Anem a la tasca meva,
que va a començar-se el ball.
¡Ai Rita, si sapiguessis,
per buscar-te, quants afanys,
¡deixaries el bailarí
més de pressa que cap llamp!

Pepet — *(A Rafel.)*
Noi, se va convencent.

Rafel — ¡Viva!

Pepet — En Tomàs, quin alemany...

Rafel — Era molt d'estar per casa.

Pepet — ¿I el rus?

Rafel — Per sortir del pas.

Pepet — No sabent-lo, ¿com ho feien?
Vinguen les efes i en paus.

Rafel — Comencem.

Bernat — *(A Pepet.)*
No la sé veure.

Pepet — No em fa res, se trobarà
enc que sigui sota terra;
no es cansi, vagi buscant.

Bernat — Ni un perdiguer busca més.

Pepet — ¿Perd les esperances?

Bernat — Mai.
(Comencen lo ball. A l'acabar-se, s'acosten a la taula. Rafel, mirant-se Bernat, se posa a riure i, al dir lo seu vers, tots los mariners l'imiten fent coro amb ell.)

Rafel — *Juat e fés... ¡ha, ha!*

Pepet — *(A Bernat.)*
¡Se'n riu!

Bernat — Això ho he entès ben pel clar,
mes...

Rafel — *Com ma tu si tébel.*

Pepet — Ens convida.

Bernat — *(Com excusant-se.)*
Bon cristià.
Encara... no sé, els inglesos...
Digui, ¿no són protestants?

Rafel — *¿Tu dispais aur bir?*

Bernat — *(No sabent què dir.)*
Com.

Pepet — Meva.
(Acostant-se a la taula.)

Bernat — ¿Meva diu? Qui l'ha enganyat.

Pepet — Acostem-s'hi, que s'enfada.

Bernat — Quin gènit tan... protestant.

Rafel — *¿Yuat nétif ar yu?*

Bernat — El dimoni
que t'entenga.

Pepet *Of espen.*

Bernat Ja.

Pepet Volia saber d'on érem.

Bernat D'Espanya, no ho nego mai.

Rafel *Zi feinos nain contri.*

Bernat *(A Rafel, com si l'entengués.)*
Vaia,
de fer la contra ha parlat.

Rafel *Notorios fóa zi jendrem*
lases.

Bernat *(A* Rafel, *com si l'entengués.)*
Passa com allà,
diu que als lladres, los notoris,
els deixen fora, escapar...

Rafel *End fóa zi prists.*

Bernat *(Mirant per sota la taula.)*
No el veig.
Marruixeta... Crida al gat.

Pepet Ha dit que Espanya és la terra
de noies i capellans.

Bernat Tenemos muchas y muchos,
guapas ellas por demás,
y ellos gordos con barriga
y caras para espantar.
(Un dels inglesos abraça una marinera amb la que enraona ja fa temps. Rafel *aparenta enfadar-s'hi, tirant-li, per últim, un vas al cap. Van per agafar-se quan surt Tomàs de municipal i se'ls emporta presos, seguint-lo els dos sens xistar, separant-se los demés i quedant sols Pepet i Bernat.)*

Rafel *(Al mariner.)*
¡Insolent!

Bernat Vos hi atrapem.
(Lo mariner fa un ademan, volent dir «Tant me fa», i Rafel li tira el vas a la cara.)

Rafel *Ay replay yu so.*

Bernat Allà va.
(Se dirigeix lo mariner, amb ademan hostil, a Rafel i aquest va a abraonar-s'hi.)

Rafel *Ay uil brec your bones.*

Bernat — ¿Homes,
no veuen que es perderan?
Deixin-ho córrer.
(Tomàs entra, los mariners lo veuen i s'aparten per obrir-li pas.)

Escena 6

Dits, Tomàs.

Rafel — *A polismen.*

Bernat — La gura.

Tomàs — *Prisónes.*
(Tomàs se'ls emporta, los mariners se'n van. Queden sols Pepet i Bernat.)

Bernat — ¡Ma!
¡Dos minyons tan grandassos
creure a un municipal!

Escena 7

Pepet, Bernat.

Bernat — Se'ls emporten i ells segueixen,
¡que en deuen ser de babaus!

Pepet — És que an aquí se respecta,
per tothom, l'autoritat.

Bernat — A Barcelona n'hi falten,
d'aquestos municipals.

Pepet — El que hi falta és gent que cregui.

Bernat — L'ha guanyada, m'ha atrapat.

Pepet — *(Als bastidors, cridant.)*
¡Perla!

Bernat — ¿Qui?
(Veient que surt en Llopis.)
Ja entenc, el negre.

Pepet — És un negre que he vist blanc.

Bernat — Vol dir allò que s'enganya…

PEPET — No tinc d'usar-ne, d'enganys.
Lo meu és clar com la llum,
tot pot tocar-ho amb les mans.
(Per LLOPIS.*)*
Encara que sigui negre,
veurà com se torna blanc
al mateix punt que recobri
l'esposa que està buscant.

BERNAT — Torna-te'n, noi, de seguida,
i demana: se't darà.

PEPET — És súbdit meu, l'interès
no guia mai lo seu pas.

BERNAT — Aquesta gent viu de l'aire,
tot ho treballen de franc.
Millor per mi, en surto barato.
Déu mantinga aficionats.

PEPET — Don Bernat no s'entretinga.
(Se'n va precedit de LLOPIS.*)*

BERNAT — *(Seguint-lo.)*
Veuré com se torna blanc.
Tot ho crec perquè an a mi,
mil vegades en un quart,
amb totes les estranyeses
que m'ha posat al davant,
pel que admiren i sorprenen,
ha lograt fe'm quedar blau.
(Se'n va per l'esquerra s'efectua la mutació i entren per los bastidors oposats ROSA *i* RAFEL.*)*

Quadre 7

Bosc curt.

Escena 8

ROSA, RAFEL.

ROSA — Se va acostant lo moment
que té de ser decisiu.

RAFEL — ¿Com serà, el cor no t'ho diu?

ROSA — Li dona això tal turment
que, entre goig i entre sosobra,

el bé li sembla que alcança...
se dibuixa una esperança...

Rafel ¡Aixís arrai!

Rosa ¡Però pobre!

Rafel Bé, li farem caritat,
si aquí estan tots los apuros;
en dant-li un parell de duros,
ja tens l'assumpto arreglat.

Rosa Deixa't de bromes, contesta.

Rafel Pregunta'm.

Rosa El teu què opina.

Rafel No t'ho dic, que s'endevina;
fins ja va vestit de festa.
Veu amb tot son esplendor
la victòria que vindrà,
me veu duenyo de ta mà,
me veu duenyo d'eix tresor.

Rosa Si lo meu prec alcancés
ser de lo cel escoltat,
quedava el pare salvat.

Rafel ¿I no pregues per res més?

Rosa Perquè fugi la desditxa
que a la mare fa patir.

Rafel ¿I no pregues mai per mi?

Rosa Sí, quan prego per ma ditxa.

Escena 9

Dits, Laia.

Laia ¿Què els hi sembla?

Rafel Que fas goig.

Rosa Vamos, qui no et conegués...

Rafel Si et 'riba a veure un inglès,
fas negoci, el tornes boig.

Laia Oh, i a fe que em convindria.

Rosa (*A Rafel.*)
Ja n'ha vist un, en Tomàs.

Laia Aquell beneit del cabàs;
primer un gitano prendria.
Un inglès me penso jo
que és un home, un senyoret,
amb patilles, blanc, primet,
ric, molt ros.

Rafel Sí del color
de les unces.

Rosa Mentre el pare
no et conegui, a mi o a tu.

Laia Lo que és a vostè, ningú,
i a mi, remenos, encara.

Rafel Tot va bé, si aquesta maula...

Laia ¿De què té por? ¿que em traboqui?
¡Ca! Perquè no m'equivoqui,
dic «joli» a cada paraula.

Rosa No més que lo precís digues.
¡És clar!

Rafel (*Mirant.*)
¡Ells!

Rosa ¡Cuitem!

Rafel Que no ens veja.

Laia (*Al marxar mirant-se, el ròssec.*)
Tot ho escombro... quina enveja
si em vegessin les amigues.
(*Marxen per l'esquerra; per los bastidors oposats, surten Bernat i Pepet.*)

Escena 10

Bernat, Pepet.

Bernat Aquí sí que no s'hi veu
cap cosa que indiqui ball.

Pepet No sent brogit... alborot...

Bernat Una miqueta.

Pepet Bastant.
És de la gran concurrència
que a aquest siti sempre va.

BERNAT He vist tant en poca estona
que tinc a rodar lo cap.
Això fa que no em recordi
ni el que em diu ni lo que faig.
No se n'estranyi, en ma vida
per re 'via tret el nas
més enllà de Barcelona,
de l'Ensanxe, d'Hostafrancs,
de Can Tunis, d'aquells pobles...
tres o quatre del voltant.
He mentit, una vegada
va arribar a Montserrat,
quan me va parir la dona,
parlo d'una pila d'anys...
la filla... ¡ves què li conto!

PEPET La Rosa.

BERNAT Sí, ¿com ho sap?

PEPET Ignora que el més ocult
jo ho veig clar.

BERNAT És veritat.
Ha anat tan lluny la conversa
que no em recorda... ¿què tal...?,
¿què li deia...? La memòria
de mica en mica, per graus,
se'm va perdent, ¡quina en fora
que la perdés tota... veiam!

PEPET He de preguntar respecte
a la sortida.

BERNAT *(Atinant-hi.)*
¡Ja... ja!
¿Ha dit que érem?

PEPET A París.

BERNAT ¿París de França?

PEPET Cabal.

BERNAT Tantes ganes que tenia
de venir-lo a visitar,
¡qui em 'via de dir que avui
m'hi portarien de franc...!

PEPET Venint-hi de Barcelona...

BERNAT D'Inglaterra.

PEPET Sí, amb un quart.

BERNAT — Ja feia bé aquella vella,
de no voler morir mai.
¡Ca! Si es veuen unes coses...

PEPET — Mes de pitjors ne veurà.

BERNAT — ¡Però el que voldria veure,

allò, no veig, ves quin cas!

PEPET — ¿Què vol dir?

BERNAT — La meva esposa.

PEPET — No s'espanti, ja vindrà.

BERNAT — Quan la trobem...

PEPET — ¡Què!

BERNAT — ¡L'escanyo!

PEPET — Entornem-se'n, no ho vui pas.

BERNAT — ¿I a vostè que se li importa?

PEPET — No vui sofreixi cap dany,
¡pobra dona!

BERNAT — ¿Ho sentiria?

PEPET — No sé, home, vostè dirà,
si prendria amb gaire gust
li sortís la llengua un pam.

BERNAT — A mi, no.

PEPET — Pel mateix, ella...

BERNAT — Si la volgués escanyar...

PEPET — ¿Doncs què ha dit?

BERNAT — Ah, ¿que es pensava
amb ella?

PEPET — Sí...

BERNAT — ¡Déu me'n guard!
parlava pel bailarí.

PEPET — Escanyi'l i estem en paus.

BERNAT — ¡Ja volia dir! ¡Amb franquesa,
ho trobava molt estrany,
que el defensés! No, la culpa
no és d'ella, no la té pas.
El belitre li ompliria
un cap com uns tres quartans

i, com la dona és tan dèbil
i té tan flaca la carn,
sens pensar-se en lo que feia,
me va deixar abandonat.
No li arrendo la ganància,
si se'm posa al meu davant.

PEPET *(Mirant cap a l'esquerra.)*
(Veig que en Llopis me fa senyes
per dir-me que tot està.)

BERNAT Ara, trobant-me a París,
que és fàcil no hi torni mai,
fora tonto l'entornar-me'n
sens poguer-ne re explicar.
(A Pepet.)
Acompanyi'm, que vui veure
la rambla dels bulevards;
un passeig que té d'amplada
uns deu o dotze mil pams,
com quatre cops la Gran Via.
(Pepet s'aguanta el riure però Bernat ho nota.)
¿De què riu?

PEPET Del disbarat.

BERNAT Si se'n burla li diré
que l'ha vista com jo, igual.
Un dematí es necessita
per recórrer lo seu llarg.

PEPET Alça, alça.

BERNAT No li exagero.
Molt més prompte arribarà
sortint-ne de Barcelona
a Manresa.

PEPET Sí, a Calaf.
Es van divertir amb vostè.

BERNAT Divertir-se, ja l'hi diran.
Prou que ho sé de bona tinta,
m'ho contava el sastre Blai,
que va anar-hi amb la família
farà cosa d'uns dos anys,
després que tocà el pistrinc
de la grossa de Nadal.
¡Tenia tot el bitllet!
Havent-hi estat, ves si ho sap.

Pepet
Si tinguéssim temps de sobres,
lo convencia a l'instant.

Bernat
¿És dir no podem anar-hi?

Pepet
Impossible perdre un quart.

Bernat
Estant-ne aquí, me sap greu
lo tenir-me'n d'entornar
sense veure els edificis
per la Comuna cremats,
però el que m'agradaria,
segons me contava en Blai,
l'estàtua de Napoleon,
una dreta com un pal
de sobre d'una columna
més alta que los terrats
i tan estreta que sembla
lo campanaret de Sants.
Oh, i diu, que la columna
pesa remils de quintars.
No, pel que toca a París,
ningú l'ha vist com en Blai,
¡s'hi va passejar tres dies
del capdamunt al d'avall!

Pepet
Deixi's de Blais i de Blaies,
les columnes posi a part,
i, si el tempta més París,
que el que hem vingut a buscar,
jo me'n torno a Barcelona
i arregli's pels bulevards.

Bernat
¿Abandonar jo a vostè?
No s'ho pensi: ara ni mai.
No so ningú, jo el segueixo:
allà on vagi, allà me'n vaig.

Pepet
Aquest caminet d'aquí
ens porta directe al ball.

Bernat
(Tot anant-se'n.)
¡Anar-me'n en sense veure
el passeig dels bulevards...!
(Entren per l'esquerra.)

Quadre 8

París. Los jardins de Mabille en nit de ball; un gran toldo al mig. Al voltant del pal que l'aguanta, lo tablado per a l'orquesta. A més dels fanals de gas, per entre els arbres, una brillant il·luminació a la veneciana. Cadires de reixeta de ferro per los caminals, fora del círcol destinat al ball. Taules de cafè, barraques per a diversos jocs, tiros de pistola, rolines, billars, etc.

Escena ii

Rafel, Rita, Rosa, Laia, Llopis, senyors, senyores, criats, músics.

(Rafel, de mosso de cafè; Rosa i Laia, de loretes; en primer terme,Tomàs vestit estrany, una mescla del traje passat i del que té de portar, amb una peça a la mà, s'acosta als grups anant-se'n a trobar Rafel, que ve de donar les últimes disposicions. Llopis, vigilant en los bastidors de l'esquerra. Infinitat de senyors i senyores passejant-se, altres, assentats en les cadires, los músics en lo tablado. No es balla fins que s'indica.)

Rita — No es pot presentar millor.
¿Sabeu que és treure'n partit...?

Rafel — *(Als que es passegen.)*
Passegeu's, desemboltura...
Molta *san fa son*.

Rosa — *Ce sa.*

Laia — *Ui.*

Tomàs — Això deurà ser l'armilla.

Laia — Vestiu-lo al nen, ¡és tan xic!

Rafel — I doncs, ¿què et pensaves que era?

Tomàs — Qui pregunta...

Rafel — És molt senzill.

Tomàs — Fer-me vestir de marrueco:
de pitjors mai me n'he vist.

Laia — Costa molt.

Tomàs — Que vingui un moro
a vestir-se com vestim.

Laia — Si venia un moro tonto...

Tomàs — O savi...

Laia — Savi, és distint.

Rosa *(A sa mare.)*
Digues, ¿semblo una francesa?
¿Tinc allò, tinc aquell xic?

Rita Te menjaria a petons.

Laia (En Rafel, quin ull més viu.)

Rosa Me convé semblar-ho molt
perquè no em conegui aixís.

Laia *(A Rita.)*
¡Encara no m'ha mirat
amb detenció!

Rita ¡Sí, t'he vist!

Laia Enlaire prò no fixant-s'hi,
¿veu de frente, de perfil...?
¿Del ròssec ja s'ha fet càrrec?
L'arrossego fins allí.
La pescatera, en sa vida,
no n'ha dut de tan bonic.

Rita *(A Tomàs.)*
¿Què feu amb aquesta calma?

Tomàs Senyora...

Rita ¿Que no us vestiu?

Tomàs En lo d'ara, no hi faig res.

Laia Ja veurà com ne sortim.
Tot lo que toca, ho esguerra.

Tomàs Si no fos per...

Rita Deixeu-lo dir.

Rosa *(A Rafel.)*
No m'enganyis, ¿eh? ¿T'agrado?

Rafel ¿M'ho preguntes...?

Rosa Molt senzill,
com que vui lo que tu vols,
com són meus los teus desigs,
d'aquesta hora en endavant,
me veuràs vestida aixís.

Rafel *(Somrient.)*
¡Oh!

Rosa Tu et penses que me'n burlo,
prou que ho sentiràs a dir.

Rita *(A Tomàs i Laia.)*
L'amor que an ell li porteu
ben a les clares s'ha vist.

Tomàs *(A part.)*
¿Amor an ell...? ¡A l'estanc!

Laia Jo faig tot lo que està en mi.

Tomàs Per ningú del món faria
lo que he fet. He sigut ric...
Solsament que tots els quartos
en paper els vaig invertir.

Rita ¡Veneu-lo!

Tomàs Res en donen.

Rita ¿Res?

Tomàs Ni un xavo partit pel mig.

Laia Això prova si sou tonto.

Tomàs ¿Que jo soc tonto...?

Laia ¡No, viu!
¿Dar diner, que tothom vol,
or o plata, és indistint,
en canvi d'un paperot
que ningú no vol tenir?
Sereu savi, no us ho nego,
prò em sembla de més enginys
qui, de paper carregant-vos,
va carregar amb el pistrinc.

Rita *(A en Rafel i Rosa.)*
Sentint-vos, de tot m'oblido
i em veig ditxosa, feliç.

Rosa Sortirà tal com se't conta.

Rafel Senyora, estiga tranquil.

Llopis ¡Senyor Rafel!

Rafel ¿Què?

Llopis De pressa,
aquí quasi ja els tenim.

Rita Deixa'm fugir dels francesos.

Rosa Així tens de prendre-ho, així.

Laia *(A Tomàs, perquè encara no se'n va.)*
¿A quina hora us cridaré?

Tomàs ¡Pocs modos!

Laia *(Perquè se'n va en calma.)*
Sempre dormint.
(S'ha anat Rita i Tomàs.)

Rafel *(Als de l'escena, que es passegen.)*
Quan dongui la senya, el ball.
(Als músics.)
Los instruments amanits.
(A Rosa i Laia.)
Vosaltres, fins que vos toqui,
preneu-ne assiento per 'quí.
Pensa que...

Rosa Fuig...

Laia *(Mentres s'assenta.)*
Doncs sentem-nos,
que lo sentar-se és *joli*.
(Entren Pepet i don Bernat, aquest mirant per tot arreu amb notòria sorpresa.)

Escena 12

Bernat, Pepet, Rafel, Rosa, Laia, Llopis, cavallers, senyores, etc., etc.

Bernat L'Euterpe de Barcelona
s'ha trasladat a París.

Pepet S'equivoca; que es troba ara
en lo cèlebre Mabill.

Bernat Mabill per dotze parejas
és un ball que jo l'he vist.
Per cert, que varen privar-lo,
era de gust, molt bonic.

Pepet Tot lo que en París se troba
acut a aquestos jardins;
se'n porten fama dolenta
però tothom té el desig
de comprovar ell mateix
la vritat de lo que es diu.

Bernat Cosa privada és buscada,
ho canta l'adagi aixís.
Un cop, ne guardo memòria,
va prohibir no sé qui

que es venguessin uns romanços.
¿Que no es venguin...? Tot seguit,
doncs, la impremta cada dia
en tirava molts de mils
i es venien a pesseta
i els compraven grans i xics.
No li vull donar consells,
que prou falta em fan a mi,
però mai no privi res,
que surt l'efecte distint.

Pepet — Els sermons de la Quaresma
són fora de lloc aquí,
que és lo siti que arreplega,
de lo món, lo més tranquil.

Bernat — Veig alguna franceseta
que vamos...

Pepet — Li fa tilín.

Bernat — O talan, digui el que vulgui.

Laia — *(A Rosa.)*
Li faig senyes i m'ha vist.

Pepet — Anem a passar revista.

Bernat — Deixi'm arreglar un xic.
(Se raspalla el sombrero, s'estira les mànigues de la levita i tira amunt los pantalons.)

Llopis — Veig que va llarga la cosa,
jo m'ofego, anant aixís,
deixa'm treure les caretes
i m'amago per 'llà dins.
(Se'n va.)

Escena 13

Dits, menos Llopis.

Pepet — ¿Encara té pretensions?
S'ho espera un xic massa tard,
perquè els tenoris no peguen
quan ja tenen seixanta anys.

Bernat — S'hagués esperat a dir-ho
quan los faig, que és per Tots Sants.
Però en tot té de fixar-se,

enc que soc un home sa;
lo jovent d'avui en dia,
los xitxarel·los que hi ha,
se cansen pujant escales,
no caminen més d'un quart,
són grocs com faixes de cuina,
estan secs com los secalls,
a l'hivern, de fred tremolen,
l'istiu, se'ls menja la carn...
Repari quins bastons porten,
més gruixuts que lo meu braç.
Això prova que no els duen
per entretenir les mans
sinó perquè los ajudin
les cames a arrossegar.
Si aquestos en la contenda
han de ser los meus rivals,
ja em poden cedir la plaça
i confessar-se guanyats
per 'quest vellet seductor
tenori de seixanta anys.

Pepet — Les angústies no l'espanten,
veig que té cor.

Bernat — Com un brau.

Pepet — *(Allargant-li la mà.)*
Estrenyi fort, vostè és l'home,
vostè és l'home, don Bernat.

Bernat — ¿Què es pensava? ¡Remacatxo!
Si sortim bé d'aquest pas,
li prometo que anirem
tres dies a Montserrat.
Allí veurà si faig broma,
si, vell com jo, n'ha vist cap.
L'he correguda molt, molt,
conquistes a cada pas.
¡M'ha dit vell! Doncs ara, encara,
si m'agradés lo parlar
i comprometre persones,
li dic no acabava mai.
(Seguint Laia i Rosa.)
Miri, veu aquelles dugues,
m'ha fet l'ullet la més gran.

Pepet — Doncs, a provar-hi fortuna.

Bernat
(Agafant-se del braç de Pepet.)
La sort d'haver-me mudat;
amb el sombrero de copa,
està l'home més galant.
(Van a passar per davant d'allà a on seuen elles dues, les que es posen a riure.)

Rosa
(A Laia.)
¡Regarde! Ce sera perdú.

Laia
(A Bernat.)
U alé vú bon veillard.

Bernat
¡Bo, ara m'atrapen!

Rosa
¿Vole
vous assuar?

Bernat
Ja veu, no estant

refredat...

Laia
Me...

Rosa
¿Qu'es que di?

Pepet
Ce quil ne vu compran pa.

Bernat
Jo, no, la minyona en compra
cada dematí

Rosa
¡Ha! ¡Ha!

Laia

Bernat
No sé a qué viene el mofarse.
(En castellà, és més formal.)

Pepet
¿Com vol vostè que s'aguantin,
clavant-los tants disbarats?

Bernat
Tots saben els que jo clavo
i jo, d'ells, no en pillo cap.

Rosa
Vus ets...

Pepet
Espanyols.

Bernat
Sí, ui.

Laia
Tre bien.

Rosa
Tu ve, ¡sé xarmant...!

Bernat
(A Pepet.)
¡Que són tontes! ¿Ho ha sentit?
Ara ens prenen per germans.

Laia
Joli.

Rosa *Ce jantil.*

Bernat No hi passo.
So catòlic i romà.
(Elles riuen i Pepet també.)
No riguin, van batejar-me,
ho sé bé, a la catedral.

Pepet Home, si tot ho embolica:
no dir re és més acertat.

Bernat ¿Tinc per ventura la culpa,
si no saben de parlar?
Si a cas volen que els comprengui,
que del pa, ne diguin pa.
Déu me dongui Barcelona,
allí entenc a xics i a grans.

Rosa *Vu vus avé faxe.*

Bernat D'antes,
quan era noi, està clar,
però ara faria riure
que em faixessin.

Pepet Endavant.
(A Laia, volent-li dir que s'alci.)
Tu.

Laia *(Alçant-se i prenent lo braç de don Bernat.)*
Allon nu promener.

Bernat *(Sorprès.)*
¡Quins modos...! M'ha pres el braç.

Pepet *(A part, a Bernat.)*

És conquista.

Laia *En cigarret.*

Pepet *(A Bernat.)*
Un cigarro.

Bernat No en tinc cap.
No fumo. ¡Verge sagrada!,
¡si el demana, deu fumar!
¡Quin temps corre i quines dones!
Aquest París... ¡que estem mals!

Laia *Di quelque plesanteri,*
des parols, vien ravissans...

Bernat No t'escarrassis, minyona,
fora perdre el temps en va.

Laia *Alors conduis mua o tu*
de pistulet, o billar.

Bernat *(Veient que el fa seguir.)*
Bueno, marxem, m'està bé,
surti el que vulgui, veiam...

Laia *(A part, anant-se'n.)*
¡Me sembla que cap francesa
no se'm pot posar al costat!
(La Laia, amb don Bernat que li dona el braç, se fica en una de les barraques que hi ha en los diferents jocs que s'han indicat, i la Rosa, de bracet amb Pepet, los vigilen quan han desaparescut. Rafel s'ajunta amb ells.)

Escena 14

Rosa, Pepet, Rafel, cavallers, senyores.

Pepet ¿Que no tenies espera?
¡Déu nos en guard d'un gelós!
És no tenir ni confiança
en los amics, de debò.
Aquestes coses m'apenen,
com és just, les sento molt.
De tu esperar no podia
que et portessis tan atroç...

Rosa No s'enfadi, los motius...

Rafel ¿Fas cas d'aquest tabalot?
Tu estàs ben guarnida. Mira't,
si parlés formal un cop,
fora cosa més estranya
que lo tresor espanyol
sortís en bé dels apuros.

Pepet Moltes gràcies pel favor.

Rafel No busquis més gran carinyo
que el que em té.

Rosa ¿I a mi?

Pepet A tots dos.
Si d'aquesta bona peça
sé que és vostè lo consol
i l'estimo com germà:
des de petits, de xicots.
¿Vol que es quedés ressagada,

majorment valent tan poc
lo que de si pot donar-li
mon apreci…?

Rosa — Que val molt.

Pepet — *(A Rafel.)*
Veus, que ara tinguessis celos,
amb un requiebro tan dolç…

Rosa — Han sentit que bé la Laia…

Rafel — Lo francès que bé lo romp.

Pepet — Sense mirar-se el paper.

Rosa — ¡Ca! ¡Res!

Pepet — Allà va que plou.

Rosa — No ha temut ser coneguda,
jo, al pare mirava amb por.

Rafel — Prò bé he sentit que hi parlava.

Rosa — Quatre paraules tan sols.

Pepet — Ell ve: fora compliments.
(Donant-li el braç.)
Me l'emporto: jo ha veus, noi,
això és plantar-ho a les barbes.

Rosa — Venint-hi bé.

Pepet — *(Senyalant-li les taules de cafè.)*
Là, garçon.
(Don Bernat compareix, esverat i amb lo barret al clatell.)

Escena 15

Dits, Bernat.

Bernat — ¡Quina mossa, és un dimoni!
(Per Rosa.)
No m'entendrà, ja ho puc dir.
Com ha vist, d'aquí mateix
fa un minut que havem sortit.
Ella es pot dir que em portava,
nos en entrem allà dins,
de jocs, de divertiments,
en sa vida tants n'ha vist.
Ella, amb tot i ser una dona,

me'ls ha fet anar a seguir
i, cridant com una ximple
i, moguent-ne gran brogit,
ha tirat amb carrabina
de blanc servint-li conills;
ha jugat a caramboles;
ha fet desgràcies a mils...
Així que n'he vist la meva,
del seu costat he fugit,
perquè vagi amb el que vulgui
i a mi em deixi estar tranquil.
(Per Rosa.)
Aquesta sembla més mansa.

Pepet Ja és ella mateixa...

Bernat ¿Sí?

Pepet *¿Alon o restaurant?*

Rosa *Bien.*

Bernat La convida, també vinc.
(Així que s'assenten a la taula que Rafel frega, surt Laia i s'assenta al costat de don Bernat.)

Escena 16

Dits, Laia.

Bernat *(La veu.)*
Ja tinc la plaga damunt.

Laia *Cé ma plas; j'arrive a tamps.*

Rafel *Demander.*

Laia *¡M'abandoné...!*
¡Gran fripon! ¿Ce bien fet sá?

Bernat Ja veuràs: senta't i calla
i deixa'm que estigui en pau.

Rafel *¿I vu?*

Bernat ¿Què?

Pepet Què vol, demana:
la llista és aquí.
(Dant-l'hi.)

Bernat (*Senyalant a l'atzar.*)
De sa.

Laia *¿Et vú marié...?*

Bernat ¡No t'entenc!
Potser callaràs menjant.
(*Rafel, ajudat de dos mossos, va portant los plats que serveixen, duent a Bernat un plat de macarrons.*)
¡Macarrons! No en vui.

Pepet La culpa
és seva, n'ha demanat.

Bernat Doncs *de sa.*

Rosa *¿Vé tí en morsó...?*
(*L'hi allarga i Laia se'l queda.*)

Laia *Ce pur mua.*

Bernat Gràcies, madam.
Ja m'empipa, aquesta mossa.
(*Rafel li porta a Bernat un plat d'arròs.*)

Rafel *¡Vuaci!*

Bernat Ara un plat d'arròs.

Pepet Ja,
¡demanant-lo...!

Bernat És molt tanoca.
(*Signant la llista.*)
D'això porti'm, a veiam.

Rosa (*A part.*)
Que no s'enfadi, Pepet.

Pepet No temi.

Rosa *Je ve xampany.*

Bernat Si no te'l pintes.
(*Rafel li porta un plat de fideus.*)
¿Què em du?
¿Fideus? ¿Que se'n burla?

Tots ¡Ha! ¡ha! ¡ha!

Bernat ¡No rigui: jo estic encès!
No vui sopes, que vui tall.

Rosa *¡Tujur de la sup!*

Laia *¡Parblé!*
Un hom metodic com sa.

Bernat — Tu dius meto jo dic fico.

Rafel — *¿E bien…?*
(Volent dir que es decideixi.)

Pepet — Vol li miri.

Bernat — Ca,
Perquè en surti un d'acceptable,
li demanaré dos plats.
(A Rafel.)
¿Com te dius?

Pepet — Digui *garson*.

Bernat — *Don Garson, de sa i de sa.*

Laia — *J'anvi de te vuar manjé.*

Rosa — *¿Te ple Paris?*

Bernat — ¡Botavant!,
i tant de ple com n'estic.

Laia — *Cet un joli vill agreab.*

Pepet — *I em bocup ces parissiens.*

Rosa — *Merci.*

Pepet — *(Veient Rafel.)*
Ara, el gran daltabaix.

Rafel — *(Porta dos plats.)*
Si'l vu plé…

Bernat — ¡Vetes!

Pepet — ¡Julien!

Bernat — *(Enfadat.)*
M'han pres per primo.

Laia — *(Picant de mans.)*
¡Bien!

Rosa — *(Veient l'escàndol.)*
(¡Ai!)

Bernat — *(Enfadat.)*
¡Ara portin escudella
i després sopa de pa
i estrelletes i galets…!
¡D'això en diuen restaurant!
Jo els hi dono, més m'estimo
entaular-me als Hostafrancs,
jo, en aquelles barracotes,

no em quedo sense menjar,
¡i en aquí, que en diuen d'hupa,
m'hi moriria de fam!

LAIA *¿Qu'es que ti a mon ami?*

BERNAT ¿Me pots fer el favor, si et plau,
d'anar-te'n ben lluny de mi...?

ROSA *(Parlant baix amb RAFEL.)*
¿No veieu com s'ha alterat?

PEPET Com que les fan a vostè.

BERNAT ¿I a vostè no les hi fan?
Miri's, la seva minyona,
com lo deixa arraconat;
amb el mosso s'aprofita,
¡ves, de vostè, si en fa cas...!

PEPET Això és lo progrés del sigle,
no hi ha mossos, som iguals.

BERNAT Mira de dar-m'ho a entenent.
La guineu...

PEPET Comença el ball.

ROSA *(A LAIA.)*
Anem.

LAIA *(Dant el braç a don BERNAT.)*
¿Tu ve...?

BERNAT No m'enganyes.

ROSA *(Anant-se'n.)*
N'hem sortit.

LAIA *(Anant-se'n amb* ROSA.*)*
No ha anat pas mal.

PEPET ¿Que vol seguir an aquelles
o prefereix veure el ball...?

BERNAT Jo el que vull, trobar la dona...
¡Seguir a aquelles, Déu me'n guard!
¡Ai, París, ja feien bé
aquells rojos comunals
de fer-te tornar en cendra,
deixant-te ras com la mà!
¡Tant d'orgull i te serveixen
només sopa als restaurants!
(Comença el ball, que és un «quadrille». Entre la gent que s'ho miren, se fiquen PEPET i BERNAT, aquest últim buscant, com sempre.)

Acte 3

Quadre 9

En Florència. Plaça d'armes d'una fortalesa. Pont llevadís d'entrada a la dreta, foros i muralles al fondo i gran edifici per a aquartelament a l'esquerra.

Escena i

Bernat, Pepet, Tomàs, bailarines.

(A l'alçar-se lo teló, les bailarines, vestides de caçadors de l'exèrcit italià, se disposen per a fer l'exercici, lo que comença pocs segons després. Tomàs, al fondo, assentat al costat d'una pancarta de comestibles i, com qui no repara, amb Bernat i Pepet, que entren.)

Bernat — De París passar a un castell.

Pepet — No és castell, que és ciutadella.

Bernat — Els fa falta un rebombori
com lo nostre del setembre
perquè pugui aqueixa gent
treure's de sobre la plepa.
No em recorda el nom del poble
que ha dit que érem.

Pepet — A Florència,
la ciutat pàtria del Dante.
Ho marcava la D aquella.
(No sabent quin nom posar-hi,
en Dante paga la festa.)

Bernat — ¿I en un quartel vol que ballin...?
(Veient les bailarines i admirant-se.)
¡Què miro! ¡És cert! ¡No m'ho sembla!
Aquests soldats... ¿veu?, ¡són soldades!
(Pepet se'n riu.)
¿Riu? ¡Prova! A les aurelles
totes tenen el forat.

Pepet — Res m'innova.

Bernat — Bé se'n reia.

Pepet — Què tinc de fer sinó riure...
conta el que un cego pot veure...

Bernat — Doncs me dirà...

Pepet — Busqui i fora.

Bernat — No se'm gira poca feina.

Pepet — Com fins ara.

Bernat — Espero em diga...

Pepet — Tot, atenció que comencen.

Tomàs — *(Amb un paper a la mà.)*
Donem-li una repassada
que no em descuidi cap lletra.
(Ara es comença l'exercici; a l'acabar-se, després de rompre files, se'n van corrents, passant per lo pont llevadís. Tomàs se fica el paper a la butxaca i fa com qui arregla els trastos per anar-se'n. Bernat detura una bailarina i, després de veure lo seu error, s'excusa amb molts de modos, mes ella li clava un cop al barret que l'hi ensorra fins al coll i marxa saltant i rient a reunir-se amb les altres.)

Bernat — *(Detenint la bailarina.)*
¿No em vols dir res, Simforosa...?
¡Vatualisto...! No és ella...

Bailarina — ¡Què!
(Va a parlar la bailarina, mes, per senyes, li indica Pepet que calli.)

Bernat — *(No sabent què dir.)*
¡Senyora...!, senyor...
Soldat, soldada... L'he presa
per altra... vostè dispensi...
Se li demana indulgència...
(Mentres s'inclina per excusar-se, la bailarina li ensorra lo barret amb un cop de puny i se'n va cantant.)

Bailarina — ¡Ha! ¡ha!

Pepet — *(Rient.)*
¡Bona!
(Anant-li a treure lo barret.)
¡Quart i ajuda,
que don Bernat se'ns ofega!

Tomàs — *(Ronsejant i ja amb lo paper a la butxaca.)*
Preparem-nos... ¡Que jo tinga...!
Els tresos la culpa tenen.

Escena 2

Bernat, Pepet, Tomàs.

Pepet — Deixi-ho córrer no s'hi enfadi.

Bernat — Gens.

Pepet — Si vol, ne darem part.

Bernat — Ja ho pot dar tot a qui vulgui,
d'enfado no n'he pres cap.
Tinc la culpa jo, ho confesso,
¿qui em feia ficar, veiam,
amb soldats que res me deien,
o soldades, que és igual?
Ja de sempre és sapigut
que la llenya és pels paisans.
Solament que res, pensant-me
que aquella que he aturat
era una, la Simforosa,
la filla que té més gran
una tal donya Gertrudis,
llevadora principal
amb títol de Montpeller;
és una dona que sap.
¡Molt amiga de la meva!,
visita de casa d'anys,
que nos porta molt d'afecte
i tot sovint ve a dinar.
Amb l'alegria que em dava
poder-la veure, caram,
no he pensat que això seria
lo pitjor dels disbarats,
perquè és una noia fina:
tan atenta, amb uns modals...
La varen portar a aprendre
en un col·legi alemany.
Vegi si pot ser, trobar-la
en un quartel, de soldat...
Quan he vist l'atzagallada,
ja era feta, ja era tard.
No em venien a la boca
paraules per excusà'm
i, no havent-hi altre remei,
les espatlles he arronsat,
esperant baixés el tanto

que ho s'ha fet esperar.
Ha vingut, pren-lo i moixoni,
que es diu Sancho el bon callar.

PEPET *(Pel sombrero.)*
Si en rep gaires com aquesta,
lo tarot a can Pistraus.

BERNAT Per una pesseta els planxen
i un de nou, quaranta rals.

PEPET Sí, prò, si té per costum rebre,
li aconsello es compri un clac.
En sortirà més barato,
en tot i venent-los cars.
Ve la trompada, l'hi aixafen,
vostè l'adreça i en paus.
(Va a sortir TOMÀS *i l'atura* PEPET.*)*
Espetate un momentino.

TOMÀS ¿Per què?

BERNAT ¿Per què? Bé. Parlant
d'aquest modo és impossible
que no l'entengui a tot drap.
Ja em van dir que com nosaltres
parlaven els italians.
Fora la fusta, que és llenya;
dir escarpa a lo calçat;
a lo sombrero, capel·lo;
quarto, ai no, sale, a la sal;
i unes quantes més de coses,
mitja dotzena per alt,
parlen igual que nosaltres,
lo mateix, si fa o no fa.
*(*PEPET, *que ha estat parlant baix amb* TOMÀS, *diu a don* BERNAT, *quan s'acosta a ells per a escoltar sa conversa:)*

PEPET Les noies que ha vist, sortien,
farà tot just un instant,
formen una companyia
de Bersaglieri.

BERNAT ¿Soldats?

PEPET Caçadors.

BERNAT Si per lleugeres,
com les dones corren tant,
ves la meva... ¡bé correm!
Doncs que l'atrapin, veiam.

Prò aquestes bones minyones,
¿no seria més del cas
que fessin mitja o cosissin?

Pepet ¡Ah!, si tenen instints braus...

Bernat Que no les mana ningú.

Pepet Vostè és d'un sigle endetràs.
Lo progrés, que tant camina,
tracta els sexos per igual
i el servir dones s'admet
en país civilisat.

Bernat Serà tan progrés com vulgui,
mes si aquesta moda mai,
sent jo viu, vingués a Espanya
i la noia amb instints braus
se'm fes sorge, a garrotades
li partia tot lo cap.
(A Pepet, per Tomàs.)
¿I aquest home, que és trompet?

Tomàs *Io sono.*

Bernat ¿Què, el contrabaix?

Tomàs *Il cantinero.*

Bernat ¿Ven càntirs?

Pepet Que té la cantina.

Bernat ¡Ah ja!
Allà tenim cantineres.
¡Ya se ve, com són soldats!
Aquí, servint-ne les dones,
han de ser homes, cabal.

Tomàs *(Parlant amb Pepet.)*
Dentro al castello.

Pepet *Xe molto*
d'aquí.

Tomàs *Un secondo.*

Pepet *(A don Bernat.)*
Veurà,
al peu mateix del castell,
en una arboleda entrant,
segons conta, hi ha un aplec
de per 'qui lo principal.
Com ballen la tarantel·la

i el temps no ens apressa pas,
perquè sols a un altre siti
encara tenim d'anar
per dar fi a la nostra empresa,
i ens falta cosa d'un quart,
me sembla que convindria...

Bernat Per mi ja hi estem anant...

Tomàs *Bene...*
(Volent dir «Anem».)

Pepet *Dungue...*

Bernat *(Fent compliments i obligant Tomàs a passar primer.)*
Oh, passate...

Tomàs *(Passant.)*
(Ja quasi veig meu l'estanc.)

Bernat *(A Tomàs. Tot anant-se'n.)*
¿Ja es passato?
(A part.)
Li haurà dit
que em pinto sol per modals.
(Se'n van per la dreta. Surt Rafel, incontinent, per la part oposada i, al seu mandat, s'efectua ràpidament la mutació.)

Rafel Vaja nois, en un minut,
que el canvi no sigui tard.

Quadre 10

Una ermita a la dreta. Frondosos arbres a dreta i esquerra.

Escena 3

Rafel, Rosa, Laia.

Rafel No s'entretinguin, si volen,
mirin que no tenim temps.

Rosa *(Sortint amb Laia.)*
Van amb el fetge a la boca,
no sosseguen, pobra gent.

Laia Ja torno a ser la Laieta,
la minyona de servei.

Escena 4

Dits, Tomàs.

Rafel *(Veient a Tomàs, que passa per l'escena amb tota catxassa i amb un llençol a la mà.)*
A son puesto, no s'adormi.

Tomàs *(Rondinant.)*
Amb mi, tothom hi té dret,
¡està clar, com que soc pobre...!
Era amb ells, ara mateix,
jo ni menos hi pensava,
que el d'ara tingués de fer.
No es pot anar més de pressa.

Laia No se't girarà cap peu.

Tomàs ¡Fins la fregona!

Laia ¡Fantasma!

Tomàs T'ho perdono, perquè és cert,
que és l'últim paper que em toca,
aquest llençol descobreix.

Laia Ningú com vós, que ja ho sou,

per fer-lo.

Rosa *(Que estava amb Rafel, que dona ordres mentres se va poblant l'escena.)*
¡Tu!

Rafel ¡Callareu!

Tomàs Consideri que he estat ric...

Laia ¡Aparteu's, que era Xifré!

Tomàs No, però podia ser-ho:
en tenint els quartos d'ell...

Laia ¡Fiqueu-li el dit a la boca!

Rosa ¡Laia!

Rafel ¡Prou!

Rafel *(A Tomàs.)*
Se'n va corrents,
entra com sap per la mina,
se col·loca...

Tomàs Ja està entès,
avisin quan siga l'hora.

Rafel — Això ja ho saben, aquells.
Sobretot, gran majestat,
miri de no moure's gens.
Quan allargui el pergamí,
que se li vegi altivès.
(Accionant.)
Alça el braç, aixís, molt grave...

Laia — Posta que ho fa malament.

Tomàs — *(Anant-se'n.)*
Tots els paperots de l'auca,
per un estanc, tinc de fer.
(Surt Rita.)

Escena 5

Rita, Laia, Rosa, Rafel i comparses.

Laia — ¡Si que s'ha posat bonica!

Rita — Lo vestit que vaig casar-me.
¡Com creure'm que sols pesars
encobriria al posar-me'l!

Rosa — T'equivoques, t'és fidel;
entre sos plecs, l'esperança
de que avui fineix ta pena,
joguetona, està amagada.

Rafel — Senyores, se'ls intimida
de que abandonin la plaça.

Rita — *(Anant-se'n.)*
¡Tinc un temor!

Rosa — *(Anant-se'n.)*
Jo, al contrari.

Laia — *(Anant-se'n.)*
Tot en bé veurà que acaba.
(Si aquell ximple d'en Tomàs
no fa alguna atzagallada.)

Rafel — *(A les bailarines que entren.)*
Cuitin. Tan prompte com puguin,
comencen.
(A un home.)
Un cop i basta,
que siga un tro que se senti.

(A les bailarines.)
Ells venen, ¿no esteu encara?
Era millor les vegessin...
Jo, al meu punt, a estar de guàrdia.
(S'amaga. L'escena, plena de comparses fent rotllo a les bailarines, que se disposen a ballar. Entren don Bernat *i* Pepet.*)*

Escena 6

Bernat, Pepet, cos de ball i comparsa.

Bernat ¡M'hi podia desfer a modos!
¡S'és ben portat, ja l'hi dic...!
Mentres vostè em feia veure
com puja el pont llevadís,
sens donar l'«estiguen bons»,
per encant nos ha fugit.
Podrà ser bon cantinero,
mes no descolla per fi.

Pepet Potser l'home el destorbàvem
I, no gosant-nos-ho dir,
lo marxar sense dir res
haurà cregut més senzill.

Bernat Si coneix, pot abonar-lo,
que és personatge dels fins,
segur que d'aquesta terra
també n'és lo bailarí.
Escolti'm, ara que hi penso
un *fasoletto* m'ha dit
que era...

Pepet Un mocador.

Bernat No passa.

Pepet Doncs que s'aturi.

Bernat Ni els mils;
fasoleto és fesolet
una llegum.
(Veient que Pepet *no pot aguantar-se el riure.)*
¿Que se'n riu?
Mongetes caragirades,
a fora, en diuen aixís.

Pepet Miri's que comença el ball.

Bernat — Ja pot començar, per mi.
Fasoletto, ¿mocador?
(Tocant-se el clatell.)
¡De llana, jo no n'hi tinc!
Fasoletto és fesolet,
¿se pensen que soc als llimbs?
¡Valga que em vento les mosques!
Haig de fer l'home, està vist,
si no, em feien combregar
fins amb rodes de molí.
(Comença lo ball; al terminar-se, van desapareixent les bailarines i comparses, quedant sols en escena Bernat i Pepet.)

Escena 7

Bernat, Pepet; Manel, de seguida.

Bernat — Ni palla ni pols se'n veu,
quasi perdo l'esperança.
(Antes d'acabar-se'n d'anar, surt Manel, vestit com los joves d'aquí, i diu, a part, a Pepet les paraules que segueixen, advertint-ho don Bernat.)

Manel — ¿Abans de la mutació?

Pepet — Sí.

Manel — ¿Doncs de seguida...?

Pepet — Sí, ara.
(Se'n va Manel.)

Bernat — ¿Que ja ha trobat coneguts?

Pepet — ¿Ah, per 'quell?

Bernat — ¡Sí!

Pepet — Me demanava
caritat.

Bernat — Sembla impossible:
¡ben vestit...!

Pepet — ¡Què hi farà!

Bernat — ¡Vaja,
en allà ens queixem de vici!
El *Brusi* sempre s'exclama
que recolleixin els pobres,
que importunen el que passa;
si fos aquí, ¿què faria

veient que els rics ne demanen?
No deu ser-ho, que la roba
la du millor que nosaltres.

Pepet (’Nem per feina.) ¿Quina hora és?

Bernat Lo rellotge tinc a casa.
No he volgut que fos el quint.
¿Sap quants me n’han robat? ¡Quatre!
El primer, mirant les forces
a la plaça de Sant Jaume;
el segon, als toros;
el tercer, mentres mirava
si la rifa havia tret,
me’l treien de la butxaca;
i el darrer, per sant Tomàs,
les fires del gall passades...
Passejant-me tranquil·let
m’estava per l’esplanada
quan, per fugir-ne d’un cotxe,
m’entrebanco i ¡plum!, vaig caure.
Carregat de bons intents,
vaig desfer-me donant gràcies
a un minyó que, amb interès,
del mig dels cavalls va alçar-me.
Ell va fugir-ne de pressa;
jo, a modèstia, ho aixecava
i el pillastre se m’enduia
el meu rellotge.

Pepet Sí, el quatre.

Bernat Alçant-me de terra: d’aquí,
(Per l’armilla.)
de l’armilla, me l’alçava.

Pepet Tot això són vuits i nous.

Bernat ¿Vuits i nous? La vritat clara,
si els rellotgers ja em coneixen,
de tants que vaig a comprar-ne.

Pepet Li vui dir que no ve al cas.
De saber l’hora se tracta.

Bernat Mica més, mica...

Pepet Ha de ser
la precisa.

Bernat *(Volguent dir que no és possible.)*
Aixís...

Pepet ¡Tontada!,
saber-la no costa gens,
tinc un recurs que no falla.
(Cridant cap al bastidor.)
¡Perla!

Bernat ¿Perla? Si no arriba
a ser negra...

Pepet Tot l'estranya.

Bernat No, ja sé que l'escarbat,
pels seus fills, aquest nom guarda
i que el brillant, ans de ser-ho,
és carbó que fa emmascares.
(Surt Llopis.)

Escena 8

Dits, Llopis.

(Al sortir Llopis, s'inclina davant de Pepet i, en acabant de dir lo «Vui», ja s'ha tret la careta negra, quedant-se amb l'altra de sota, que és blanca.)

Pepet *(A Llopis.)*
Vui...
(Mentres s'inclina, Llopis *se treu la careta i se l'amaga amb dissimulo.)*

Bueno, ¡ja m'has entès!

Bernat ¿Com ho sap?

Pepet La cara blanca
prou que ho diu.

Bernat *(Mirant-se'l.)*
¡Just!, ¡és vritat!
és cosa molt admirable.

Pepet Lo seu color ordinari
és negre.

Bernat Com les sabates.
¡Què em conta, a mi, si l'hi vist
a remillons de vegades...!

Pepet Quan trobem lo que ens convé,
allavors se torna blanca.

Bernat Lo mateix que los polítics,
solsament que, en lloc de cares,

quan troben lo que els convé,
se canvien la casaca.

Pepet Ja que saps lo que vui, digues…

Bernat Sí, ¿quina hora és…?
(Llopis senyala un arbre que hi ha al fondo, a la meitat de l'escenari. Bernat, no comprenent-lo, diu lo que segueix.)
¿Què senyales…?

Pepet ¡Quan ho fa…!
(Llopis xiula.)

Bernat Un mut que xiula.

Pepet ¡Per passar el rato! ¡Miri!

Llopis *(Dant cops de peu i baix.)*
¡Ara!
(Al mig de l'arbre apareix una esfera grandiosa il·luminada i marquen tres quarts de set.)

Bernat *(Admirat.)*
¡Ai, ai! Jo sí que puc dir,
que són vritat los miracles.
Ja que vostè té ascendent
sobre aquest xicot i el mana,
faci-li canviar el rellotge,
que ni amb sol ni amb lluna marca.

Pepet Millor fora per vostè
que li fes tornar els quatres.

Bernat ¿Podria…?

Pepet Res té impossible.

Bernat Doncs…

Pepet Una altra estona, no ara.

Bernat Per mi quan vostès vulguin,
els rebré de bona gana.

Pepet Sols un quart tenim de temps.

Bernat ¿Per la dona?

Pepet D'això es tracta.

Bernat ¡Pillastron!

Pepet ¿Què diu?

Bernat M'esbravo.
Lo bailarí…

Pepet — Deixi en banda
exclamacions de xicot.

Bernat — ¡Com que no li cou la llaga!

Pepet — Després de córrer lo món,
sa muller…

Bernat — No l'hem trobada.

Pepet — Tal cosa em fa estar en recel…

Bernat — Vol dir que el medi…

Pepet — No falla;
mes, tal volta a una torpesa
deguda a algun de nosaltres…

Bernat — Si per cas serà vostè,
no em tiri el mort a l'espatlla.

Pepet — Potser el canvi que ha sofert
d'un principi nostra marxa,
la ruta, l'itinerari
hagi estat tota la causa.

Bernat — ¿Com?

Pepet — En lloc d'anar seguint
l'ordre que el paper marcava,
jo hi he fet alteracions.

Bernat — ¿Per què les feia? Aquí, a Espanya,
l'enfilem tots per ser mestres,
i això que als pobres no els paguen,
¡ves què fora si cobressin!

Pepet — *(A Llopis, que ja du la careta negra.)*
Ja hauràs sentit del que es tracta,
¿pot el canvi…?
(Llopis fa que no amb el cap.)

Bernat — Diu que no.
No ho diu, roda el cap.

Pepet — Ja basta.

Bernat — Altre cop torna a ser negre.

Pepet — Una llum m'és necessària.

Bernat — ¿Vol un misto de cerilla?
(Veient que no li torna resposta.)
¡Potser el volia de brasa!

PEPET *(A part, a* LLOPIS.*)*
Aquells, que estiguen a punt.
*(*LLOPIS *se'n va dissimuladament.)*
Perquè quedin dissipades
les tenebres que nos volten,
és precisa l'eficàcia
d'algun gènit protector
que es posi de nostra banda.
*(*LLOPIS *surt i, amb dissimulo, diu lo vers que segueix a* PEPET.*)*

LLOPIS Allargui un xic, que no estan.

BERNAT Si no s'hi posa, ens atrapa.

PEPET *(Estenent los braços.)*
¿Qui serà?

BERNAT *(Arronsant les espatlles.)*
¡Oh!

PEPET ¿A qui acudir
en una empresa tan àrdua
com és descórrer lo vel
que n'estén, impenetrable,
altiu, lo desconegut,
per robar a nostres mirades
lo que busquem amb afany...?

BERNAT La dona i el bailarí.
*(*LLOPIS*, que s'està en vigilància des de los bastidors, s'acosta a* PEPET *i li diu «Ara» molt ràpid.)*

LLOPIS ¡Ara!

PEPET ¡Ja el tinc!

BERNAT ¿Sí?

PEPET El gran Zoroastro.

BERNAT ¿Aquest nom? ¡Pel cap me balla
que em té de ser conegut...!
¿Ho és molt, de gran? ¿Quant me passa?

PEPET Vull dir gran per sa eminència,
no em referia a l'alçada.
Prou que el veurà de seguida,
si acudeix a ma demanda.

BERNAT ¡A veure si farà el sord!

PEPET *(Amb solemnitat.)*
¡Zoroastro, ma veu clama
perquè, esqueixant-ne la boira

que del present te separa,
compareixis a ma vista
per la vritat ensenyar-me.

Bernat — Faci, senyor Zoroastro,
si és servit, aquestà gràcia.

Pepet — ¡És que et crida ton deixeble!

Bernat — ¿Era un mestre? ¡Pastelada!
No el veu si no li promet
que no haurà de passar gana...

Pepet — ¡Te prego no m'abandonis!
¡Surt!

Bernat — ¡Surti! (Bé li costa.)

Llopis — *(Dant un cop de peu.)*
(¡Apa!)
(S'obre un escotilló i apareix Tomàs embolicat en un llençol. No es mou, únicament allarga el braç per indicar a Pepet li prengui un pergamí que du a la mà. Pepet ho fa. Tot amb molta gravetat. Don Bernat, sorprès; Llopis, amb molt de respecte i amb lo cap inclinat.)

Escena 9

Dits, Tomàs.

Bernat — ¡Verge santa de la Gleva!

Pepet — Ta indulgència és escoltar-me...
de l'afecte que em professes,
me dona les proves clares.

Bernat — Ha sortit com al Macbeth,
quan tranquils sopen a taula.

Pepet — ¿Ja deus saber el que motiva...?

(Tomàs ara allarga el pergamí.)

Bernat — Se veu no està per paraules.

Pepet — Mil mercès de cor te dono,
sombra augusta del monarca
que ha cenyit per son saber
la corona de la màgia.

Bernat — *(Acostant-se a Tomàs.)*
Celebro tant de conèixe'l.

Tomàs *(Baix, als tramoistes de l'escotilló.)*
Molt cuidado a fer-me caure.
(L'escotilló comença a baixar.)

Pepet Savi mestre, príncep ínclit...

Tomàs *(Als que baixen.)*
Poc a poc.

Pepet ¡Que ta mirada
no m'abandoni en la terra
mentres degui trepitjar-la!

Bernat *(Mentres va desapareixent Tomàs.)*
Dispensi de la molèstia,
vamos, no s'hi cansi gaire.
(Tomàs ja ha desaparescut del tot, Pepet llegeix lo pergamí amb gran atenció.)

Escena 10

Bernat, Pepet, Llopis.

Bernat (Deu conservar tots los modos,
està clar, com que no en gasta.)
(A Pepet, que aparenta no fer-ne cas, absorbint-li tota sa atenció la lectura del pergamí. Llopis amb lo dit al nas, com s'acostuma, imposa silenci.)
¿Sap li sortirà un xic car,
si ha d'escriure gaires cartes?
¡Usa escobertes de Fleury
per paper! Quan lo portava
i l'ha allargat d'aquell modo
tan tiesso, amb tanta arrogància...
(Quadrant-se i imitant Tomàs.)
al gegant de la ciutat
m'ha parescut que mirava.

Pepet *(Satisfet.)*
¡Ja estem salvats, va tot bé!

Bernat Digui'm, si vol, de què es tracta
i em poso a riure o a plorar,
segons què digui la carta.

Pepet *(Llegint.)*
«Salut lo savi baró,
deixeble de mes entranyes:
Jacob...»

Bernat ¿El de la paciència?

PEPET Era Job, el de que parla.

BERNAT Bé, ¡si que mira prim!, ¡ui...!,
per dos lletres, en substància...
¿I qui és aquest baró savi?

PEPET El té al davant.

BERNAT ¿Vostè?

PEPET ¡Vaia!

BERNAT Senyor Jacob, me n'alegro.
Però el seu nom no m'agrada,
me sembla cosa de rebre.
(Per LLOPIS, que el toca pel braç i li senyala que calli.)
Ja comença a carregar-me.

PEPET *(Llegint.)*
«Jacob, res implica el canvi
que tu has donat a la marxa,
no t'espantis ni acovardis,
que l'empresa tens guanyada.
Així que siguin les set...»

BERNAT *(Mirant lo rellotge que ha sortit en l'arbre.)*
Deu minuts només hi falten.
Tinc a la vora la ditxa,
si és cert lo que el paper canta.
¡Ai, tremola, bailarí,
i quina mort que t'aguarda!

PEPET *(A LLOPIS.)*
Du el llamp.

BERNAT *(Espantat.)*
¡Sant Marc, santa Creu!,
no hi jugui amb tals personatges.

PEPET És el nom que dono al cotxe
que tan ràpid nos traslada.

BERNAT ¡Ah! ¿Tenim de tornar a córrer?

PEPET Per últim cop, i s'acaba.

BERNAT ¿On anem?

PEPET ¡A l'Empordà!

BERNAT Com aquell que diu, a casa.
És ben cert, rodes el món
i a l'últim tornes, no falla,
al Born.

Pepet A la seva esposa,
de Figueres en la plaça,
que és el punt que sortirem,
segons lo pergamí canta,
la trobarà contemplant
la tan airosa sardana,
tenint-ne a lo seu costat
la persona que més aima.

Bernat ¡Lo murri del bailarí!,
en allà de viure acaba.

Pepet Serà això quan les set toquin.
La darrera batallada
que son benestar assegura
obrarà patent miracle.
(Signant a Llopis, *que ja ha comparegut fent arrossegar la garita, que l'ha anada a buscar quan* Pepet *l'hi ha dit.)*
Puix aquest, per proclamar-ho,
recobrarà la paraula.

Bernat ¿Què són los espiritistes,
lo fer-li ballar una taula,
al costat de tants prodigis
com he vist aquesta tarda?
¡I això que els més sorprenents
me falten veure encara!

Pepet Me descuidava un detall
que no és de poca importància.
(Senyalant lo rellotge de l'arbre.)
Quan aquest rellotge dongui.

Bernat ¿Aquest mateix?

Pepet ¡Que s'estranya!

Bernat ¡Com és aquí!

Pepet ¡Serà allà!

Bernat ¿Té de venir amb nosaltres?

Pepet Va sol.

Bernat Bé, no es barallarà.
(Al rellotge.)
Que no el cansi la jornada
i, sobretot, Déu lo lliuri
de que no em caigui a les grapes
dels infames lladregots
que em varen fer córrer els quatre.

Pepet — Doncs, tornant a lo que dèiem,
al ser l'hora, vui la paga.

Bernat — Digui quant, i de seguida...

Pepet — No vui diners.

Bernat — Doncs dinades.

¿Què vol?

Pepet — Un favor.

Bernat — L'alcança,
si puc fer-lo.

Pepet — Sí que pot.

Bernat — Compti amb ell. ¿Què puc negar-ne
a qui em torna lo carinyo
d'una esposa idolatrada,
la tranquil·litat perduda,
la santa pau de ma casa?

Pepet — Recordaré la promesa.

Bernat — Home, paraula és paraula.

Pepet — Don Bernat, el cotxe espera.

Bernat — Senyor Jacob, vostè mana
(Al rellotge.)
Abur. ¡Ten compte, rellotge,
que no et passi com als quatre!
¡Ara sí que fora crespa!
Si el robessin, me privaven
de que pogués tocar l'hora
que ha de ser de ma venjança:
¡l'hora que del bailarí
no n'haig de deixar ni rasa!

(Se fica dins de l'aparato, on ja hi són Pepet i Llopis. Al mateix moment i previs los xiulets i cops de braser de costum, se canvia la decoració, presentant-se lo més aproximat possible la gran plaça de Figueres. Al cantó dret, un tablado a on hi ha los músics. Molts de pagesos en escena. La barretina i els mocadors de colors dominen, com és degut. A la part esquerra, hi ha Rita, Rosa i Rafel en un grupo i, a poca distància, Laia i Tomàs disputant com sempre. Primer de tot, no estan col·locats, reinant la confusió consegüent. Les comparses ja ho estan, a la sortida de la gàbia de Bernat, Pepet i Llopis: Los actors, *a excepció de Rafel, no hi van fins que s'indica. Los pagesos fan rotllo, deixant espai perquè ballin les bailarines de la sardana. Set fanals col·locats enmig de la renglera i preparats per a les lletres. En el mig, lo joc del rellotge, tal com se menciona. A l'efectuar-se la mutació, Rafel i Manel donen les últimes disposicions.)*

Quadre ii

En Figueres. La plaça Major.

Escena ii

Rita, Rosa, Laia, Tomàs, Rafel, Manel i comparses.

Rafel — Ja poden sortir quan vulguin.

Laia — ¡Que bé!

Rosa — ¡Valor, mamà!

Rita — ¡Ai, filla!

Rafel — Vostès se'n van, fins a l'hora,
no convé que siguin vistes.

Rita — Que tardaran a passar,
aquests segons…

Rosa — De seguida,
que farà passà'ls de pressa
l'esperança de la ditxa.
(Se'n van.)

Tomàs — L'estanquet i fora tresos.
(Anant-se'n tot gansejant.)

Laia — *(Seguint* Tomàs.*)*
Sembla una oca quan camina.
Ara arrenca, ¿no el veieu?
(Seguint-li el pas.)
Ram… tam, ram… Ara hi va… ¡Oh, hissa!

Rafel — Se'ns acosta lo moment
de la prova decisiva.
(Surten de la garita don Bernat, Pepet i Llopis.)

Escena 12

Bernat, Pepet, Rafel, Llopis, comparses.

Bernat — Ara han obert les cotorres
o els sorges deixen la grita.
(Per l'aparato.)
No s'hi pot anar millor,
ja pot plegar lo tramvia.
Ben tonto serà el que hi vagi

si aquestos cotxes s'estilen,
sense pols, sense mareig,
més de pressa que la vista
i, sobretot, tan barato,
ves, de franc ¿qui s'embolica
a fer-li la competència?
¡Fora inútil, re en trauria...!
¿I el rellotge?

Pepet — Ja és aquí.
(Ara apareix lo rellotge en lo fanal del mig.)

Bernat — ¡És vritat, sí que camina!

Pepet — Com no ha sortit amb nosaltres,
ha retardat una mica.

Bernat — Sap que, sent plaça de fora,
no sé, la veig molt bonica.

Pepet — Ho comprenc.

Bernat — No tinc sossego,
de nou torno a la revista.

Pepet — No en té cap necessitat:
ara la cosa és precisa,
aixís que toquin les set,
com lo mestre profetisa...

Bernat — *(Mirant lo rellotge.)*
Només falten cinc minuts,
la cosa sí que està prima.

Pepet — Allavors la veu d'en Llopis...

Bernat — ¿De qui diu?

Llopis — (Com s'embolica.)

Pepet — (Ara no em recorda el nom
que jo he donat a aquest ximple.)
Bé, d'aquest...

Bernat — ¡Ah ja! Com deia...

Pepet — ¡Deixi-ho!

Bernat — ¡Prou!

Pepet — Doncs sí, concisa,
la seva veu a sa esposa
li presentarà a la vista.
Per això no cal buscar-la,
l'hi duran, tranquil estiga.

Bernat — ¿I vol dir que serà aixís?

Pepet — Com la llum que ens il·lumina.

Bernat — ¿Puc tenir seguritat...?

Pepet — No acostumo a dir mentides.

Bernat — No s'ho prengui a la valenta,
dispensi: jo no volia...

Pepet — ¿No coneix que lo descrèdit
arreplegava amb justícia...?
Un hom com jo de saber,
ans de prometre, s'hi mira,
perquè la fama i la glòria
són perdudes de seguida.
Aquí té la diferència
entre els savis insignes
i els xarlatans de carrer
que, amb ses farses i potingues,
enganyant a los tanoques,
saben campar-se la vida.

Bernat — Tinc absoluta confiança
en tot quant vostè me diga.

Pepet — (Aquest home ja està al punt.)
Les ballades se princípien,
acostem-s'hi, si li agraden.

Bernat — Té raó, ¡si tot m'anima!
¡Bé n'hem vist, de balls i balls,
des de la nostra sortida,
mes com la nostra sardana,
de bon tros, cap no hi arriba!
¡Com los de la nostra terra
no hi ha balls, per més que es diga!

(Comencen la sardana. Té d'acabar-se el ball aixís que van a tocar les set; moments abans, com s'ha dit, surten Rita, Rosa, Tomàs i Laia col·locant-se a l'esquerra; amb ells, hi ha en Rafel.)

Escena 13

Dits, Rita, Rosa, Laia, Tomàs i Rafel.

Rafel — Senyora, ja són al carrer.

Rita — Tremolo...

Rosa ¡Esprit!

Tomàs *(A part.)*
¡Que pamplines!

Rosa *(A Tomàs, que està arraconat.)*
Sembleu l'ase raconer,
un matalàs m'hi duria.

Rafel *(A uns pagesos.)*
Que no les vegi, precisa,
fins lo moment oportú.

Rosa *(A Rafel.)*
Nostra sort va a decidir-se.

(Toquen les set: que se senten ben clares les batallades i no descomptar-se, sobretot. Lo ball ha terminat uns segons abans i les bailarines ja són fora; los compassos no es mouen de l'escena, procurant lo director que hi hagi moviment. Bernat està amb gran ansietat. Tots los actors, lo mateix. Llopis s'adelanta i parla. Sorpresa gran en Bernat. Pepet segueix amb molt d'interès la relació, com si temés que s'equivoqués.)

Pepet Les set: que s'obri el prodigi.
Parla, mut.

Bernat *(Dubtant.)*
No sé què hi diga...

Llopis Res me trava ja la llengua:
Parlaré.

Bernat ¡Ha parlat! M'admira
més que la història que es conta
d'aquell noi que va dir un dia
«Levántate Juan García,
Dios te manda que hombre sigas».

Llopis Lo rei de la màgia ordena
que l'ús de la paraula tinga,
perquè els secrets ignorats
descoberts per mi ne siguen;
i com, pel bon pagador,
dar prenda és cosa senzilla,
diré el perquè de la marxa
des de la vostra sortida
fins arribar a Figueres,
fins a aquí, que és on termina.
Un mortal que s'anomena
don Bernat Pescaire i Trilla...

Bernat Molt servidor de vostè...

Pepet Si callava...

Bernat És cortesia.

Llopis Quan restablert se trobà
d'una enfermetat maligna,
va notar que li mancava
sa esposa, que es deia Rita.
Recorré a les eminències
de més fama en medecina;
tot en va, que aquestos savis
sols lo que es veu endevinen.
A mon mestre, ple de fe,
desconsolat, va acudir-ne;
en tenint fe, tot s'alcança,
això ho ensenyen los llibres.
Jacob encontrà la clau
poderosa d'est enigma
perquè lo gran Zoroastro
lo protegeix i l'anima.
Les cartes que va tirar,
amb polvos de Celestina,
contra un envà de la sala,
lletres grans van fer sortir-ne:
les mateixes que allà al fondo
ara surten a la vista.

(Efectivament, en lo teló del fondo se desenrotlla lo mateix paper o tela del primer acte en què hi ha les inicials sapigudes, les unes sota de les altres i seguides totes de punts suspensius.)

Són set, número fatal
per Bernat, mes se concília,
que tot lo que en goig és trist,
en desgràcia, porta ditxa.
Així és. Estes set lletres
los noms dels pobles indiquen
on ballaven durant l'hora
que heu esmerçat de visita.
La correguda és estèril
per diferència petita:
no va una sola, totes juntes,
ja que el set deu portar ditxa,
senyalen lo punt que es troba.

Tomàs (Ves l'aprenent, com s'explica.)

Laia *(A Tomàs.)*
Més que vós.

Rafel — *(Als tramoistes.)*
Prompte, als fanals.

Llopis — *(Senyalant les lletres que fugen de la paret i, una a una, van col·locant-se en los set fanals del mig de l'escena llegint-se llavors «Ampurdà».)*
Posades totes en fila,
com ara, aixís de renglera,
perquè el nom puga llegir-se,
Empordà diran.

Bernat — *(Llegint-ho.)*
¡Oi, sí!

Llopis — Capital n'és esta vila.
Aquí troba sa ventura,
aquí fineix sa desditxa...
¡Don Bernat, allà l'esperen
los braços de donya Rita!
(Estenent lo braç i senyalant-li donya Rita, que està en lo grup indicat i que, enagenada, va a abraçar son espòs. Aquest, sens dubtar ni un moment, va cap a ella i l'abraça amb efusió. Rosa, *al costat de sos pares. Pepet, amb Llopis, Laia i Tomàs, detràs de sos amics, i Rafel, més apartat.)*

Rita — ¡Bernat!

Bernat — ¡Rita! Sí que és ella.

Rita — ¿No ho dubtes?

Bernat — ¡No!

Rosa — ¡Pare!

Bernat — ¡Filla!

Llopis — No he fet cap entrecalada.

Pepet — ¡Ni en Castelar!

Llopis — Si ell tenia
de parlar amb una careta...
¡Me la trec!

Pepet — *(Volent dir que no s'hi oposa.)*
No crec convinga.

Bernat — *(A Rita.)*
¡La roba que et vas casar,
prou que conec les faldilles!

Rita — ¡Espòs meu! ¡Com no posar-me-les,
si avui retorno a la vida!

Bernat — No sé, pensaments confusos
dintre del meu cap se giren...

Recordo que jo em pensava
que abandonat me tenies,
que tu no érets tu, que un altre
no sé... la creia postissa.
Ara ho veig tot a les clares...
tu ets ma esposa: tu ets la Rita...

Rita Que un moment no t'ha deixat
que t'idolatra, t'estima.

Bernat *(Rient, que es vegi lo complert canvi efectuat.)*
Amb un bailarí, és distret,
¡pensava que érets fugida!
L'origen, el fonament
d'aquesta tenaç mania,
la memòria que em retorna,
punt per punt bé me l'explica.

Rita A veure.

Rosa Conta-ho.

Laia Veiam.

Bernat Lo vespre abans, la vigília
de que els tifus agafés,
perquè la Rosa ho volia,
vam anar als Camps, ¿te'n recordes?
feien balls i pantomimes...

Rita Ja està explicat.

Rosa ¡Serà això!

Tomàs ¿Dels balls venen tifus?

Laia Ximple.

Bernat Cura radical: ¿complerta
Jacob?

Pepet No: Pepet.

Bernat ¿Com?

Pepet ¡Siga,
Jacob!

Bernat A vostè li dec...

Pepet Doncs pagui.

Bernat Si no m'indica...

Pepet Que em deixi casar.

Bernat — Amb la dona
no pot ser.

Pepet — Amb la filla.

Bernat — Si ella vol, res puc negar-li.

Pepet — Fem l'endós, com se practica.
(Va a buscar Rafel i el presenta.)
Que es pagui a l'ordre d'aquest
(A don Bernat, senyalant Rosa.)
Si no em protesta la firma:
(Senyalant Rafel.)
el té per gendre.

Bernat — La noia...

Rosa — *(Donant la mà a Rafel.)*
La noia paga a la vista.

Bernat — ¿Vostè és l'embrutaparets
que va demanar-la un dia?

Rita — I que tu l'hi vas negar,
mes l'amor que a ta filla
amb deliri li professa
ha fet que, per obtenir-la,
hagi emprès la teva cura,
vencent fins los impossibles.

Bernat — Qui així mostra lo carinyo,
cap més prova necessita,
ja no se'n parla; que es casin.

Rafel — A vostè li dec la vida.

Rita — ¿Nosaltres què li devem?

Rafel — ¡Rosa!

Rosa — ¡Rafel!

Pepet — *(A Bernat.)*
Com se mimen.

Bernat — Jo el tenia per un trol·le
i és un xicot que s'explica.

Pepet — Encara el Sant Cristo gros
s'ha quedat sense sortir-ne.

Bernat — ¿Què vol dir?

Pepet — Ja veurà.
(A tots.)
Apartin-se.
(Tots s'adelanten cap al prosceni i ell crida, dirigint la veu a les bambolines.)
¡Baixeu lo bosc de seguida!

Quadre 12

Bosc curt.

Escena 14

Mateixos de l'anterior escena.

Pepet — No es tindrà d'esperar gaire,
amb cinc minuts n'hi ha bastant.
Si el que ha vist, convenciment
a vostè no hagués portat,
li teníem preparades
altres coses molt més grans.
És l'una la que ara arreglen,
la que dintre poc veurà.

Bernat — ¿I també, com les demés,
a l'últim s'acaba en ball?

Pepet — I de mistó. Té de veure
cada brinco i cada salt,
que les pilotes de goma
tan altes no boten mai.

Bernat — Escolti vostè.

Pepet — L'escolto.

Bernat — ¿Què n'ha tret, d'escarrassà's?

Rafel — És pel carinyo que em porta.

Rosa — L'estima com a germà.

Pepet — ¡Com que ens casa amb sa germana!
Els convido al bateig, ai,
a bodes volia dir…

Rita — Sempre d'humor.

Rafel — És un gat.

Bernat — Amb ma cura se demostra…

PEPET Lo que la constància val.

RITA Los miracles que executa
qui de cor sap estimar...

RAFEL Que amb tino seguir la veta
és un remei dels provats.

MANEL *(De dins, volent dir que ja està.)*
¡Senyor Pepet!

PEPET ¡Tira amunt!
Lo jardí que ara veurà
a les clares manifesta
lo que jo li deia abans:
la constància tot ho aplana,
les muntanyes torna en valls.
(Mentres va amunt lo teló, s'acosten a PEPET tots los actors com se va indicant, i MANEL i LLOPIS han sortit poc abans.)

MANEL Vui que em digui que ho sé fer...

LLOPIS Vui ser fadrí de demà...

RAFEL Vui que em siguis testimoni.

BERNAT *(Per la mutació.)*

Vui còpia.

RITA Vui sa amistat.

ROSA Vui conegui quant l'aprècio.

LAIA Vui un promès.

TOMÀS Vui l'estanc.

PEPET *(Al públic.)*
¡Tots volen! ¡Doncs jo, igualment!
Si hi ha algú que se n'estranya,
recordi's que som a Espanya...
Escoltin lo pediment.
Jo el que vui és per l'autor,
i el que vui és molt barato;
si és que s'han distret un rato,
aplaudeixin per favor.
No el crida la musa tràgica
ni ensenyar-los re es proposa,
fe'ls riure és tota la cosa
d'aquesta *Llanterna màgica*.

Quadre 13

Apoteosi.

Preciós jardí de flors naturals, testos, capritxoses plantes, arbres florits, gerros. Al mig, fet d'espigues, un colossal templet on hi ha lo Treball*, al que la* Constància *corona. Molts llum entre les plantes, una cascada de brillants colors al detràs, se sent lo piular dels aucellets. Ho aglomeren les flors; en la senzillès de la presentació, hi ha lo bon efecte. Se deixa al gust del director d'escena.*

Luego d'acabar l'últim vers, los actors van a col·locar-se prop del templet i comença lo ball.

Les bailarines surten d'entre les flors.

Gran ball final.

S'ha acabat.

Los quatre pecats

Comèdia de màgia lírica bailable, en un acte dividit en sis quadres, escrita en vers català per Rossendo Arús i Arderiu

1876

Repartiment

Satanàs	Enriqueta Echenique
Dolores	H. M.
Felip	Rafel Ribas
Ricardo	
Tres o quatre joves	

Època actual. Lloc, Barcelona. Dreta i esquerra, actors.

Acte únic

Quadre i

Una habitació, més que modesta, pobra. És sota teulada i les bigues s'han de veure seguint la pendent que tenen los terrats. Les parets, emblanquinades. A la dreta, porta que va a l'entrada del pis. A l'esquerra, la cuina, un penja-robes amb draps fins a terra que el tapen. Finestra en primer terme. Al fondo dreta, arcova, les cortines caigudes oculten un llitet de ferro. Un armari, dos espases encreuades a la paret, una taula, una cadira i, en primer terme, un gran silló de cuiro.

Escena i

Felip, Ricardo, tres o quatre joves.

Felip — No perdeu el temps en va,
tinc feta resolució.

Ricardo — ¿No vens amb nosaltres?

Felip — No.

Ricardo — ¿I te casaràs?

Felip — Demà.

Ricardo — ¿Amb aquella?

Felip — Sí, amb aquella.

Ricardo — ¡Vaia una galant conquista!

Felip — Quan m'hi caso...

Ricardo — *(Als seus companys.)*
¡Una modista!

Felip — Més bonica que una estrella.

Ricardo — T'ha donat alguna cosa...

Felip — Amb lo raig de sa mirada.

Ricardo — Aquesta calaverada
de volguer que et siga esposa
t'ensorra, noi, de valent:
la teva fama és perduda.

Felip — Tant millor.

Ricardo — Desconeguda.

Felip — És lo que vull, justament.
Pel passat poguer borrar-ne,
he comprès que es necessita...

Ricardo ¿Menjar aglans? ¿Viure en ermita?
Dir parenostres...

Felip No, casar-me.

Ricardo *(Mofant-se i ràpid.)*
Amb una filla del poble
que no menja, sinó cus.

Felip Per 'xò val.

Ricardo Quedo confús,
¡amb una plebeia, un noble!

Felip «Fora classes» és la llei
que el nostre segle venera.

Ricardo *(Als companys.)*
No podrem fer-hi carrera,
és perdut, no té remei.
I a eixa Venus...

Felip *(Esmenant-li la frase.)*
Per bellesa.

Ricardo *(Arronsant les espatlles com si digués:* «¡siga!»*.)*
¿No podem dar una mirada?

Felip Amb vostra vista, entelada
quedaria sa puresa.

Ricardo Serà aixís, mes crec taujà
perdre un tio dels bons,
no pel tio, pels millons
que an a tu no et deixarà.
Si aquesta noia tan pura,
lo que perds, en dot portés...

Felip Ja el porta.

Ricardo ¿Com, si pobra és?

Felip El tresor de sa hermosura.

Ricardo Ne pots tirar un tros a l'olla.
Ton porvenir és un tiro.

Felip Jo molt diferent m'ho miro.

Ricardo Quedes borrat de la colla.
(A part, als companys.)
Provo, nois, lo darrer intent.
(Alt, als mateixos, dirigint-se a Felip.)

Pel que ha valgut, pel que val,
ja que esta modern vestal
son cor i butxaca ens pren,
faig lo prec per tots vosaltres.
Amb l'escàndol
(A Felip.)
se't convida:
esta nit, com despedida,
tens de passar-la amb nosaltres.

Felip
Morir abans fora millor.

Ricardo
(A Felip, anant-se'n amb los companys, despedint-se'n.)
Com si ja no et conegués.

Felip
Si aquí no torneu mai més,
me fareu molt de favor.

Ricardo
(Als companys.)
Tot inútil ha sigut.
(A Felip.)
De que ens treguis se't comporta
perquè et falta...
(Amb lo dit al front, volent indicar seny.)

Felip
Allà és la porta.

Ricardo
Deixem-lo, que és ben perdut.
(Se'n van tots mirant-se'l amb ulls de compassió, a Felip, que, amb lo braç estirat, los marca la porta.)

Escena 2

Felip
Respiro, se n'han anat.
Celebro siga a la bona,
tardant més, en poca estona
me tenien enfadat.
He procurat aguantar-me,
si bé la sang me bullia,
una lliçó es mereixia
l'haver vingut a insultar-me,
prò, sent amics, era trist.
La cosa ha anat disputada...
Si ella ho veu, queda admirada...
(Així que se n'han anat Ricardo i los seus companys, Dolores va baixant poc a poc fins arribar al costat de Felip, dient-li un vers que s'indica sens que ell s'adoni d'ella fins aleshores.)

Dolores
La Dolores ja t'ha vist.

Escena 3

Dolores, *Felip*.

Felip ¿I què en diu la missenyora?

Dolores ¿Ta senyora? Encara no.

Felip No falta gaire.

Dolores Bé, sí.

Felip Demà, mira't si és a prop...

Dolores Prò tantes coses podrien
encara passar a tots dos.

Felip Cap. És dir, per mi parlava,
no sé tu, digues, respon...

Dolores És inútil repetir-te
lo que ja t'he dit mil cops.

Felip No és inútil, que, dient-m'ho,
ja saps tu que em dones goig,
que lo que surt de ta boca
més que la mel trobo dolç.

Dolores Vaig a acabar lo vestit...

Felip ¿Vetllaràs?

Dolores Me'n falta poc.

Felip Vinc a veure'l.

Dolores Jo no ho vui.

Felip ¿Per què?

Dolores Demà el veuràs prou.

Felip Demà, demà... quantes coses
per demà m'has promès...

Dolores ¡Jo!

Felip És segur que ens falta temps
si tu m'ho compleixes tot.

Dolores Ten paciència i bona nit.

Felip Me deixes per últim cop.

Dolores És vritat.

Felip — Canvi complert.
Així que aparegui el sol,
menjarem en una taula,
amb un pis ne tindrem prou:
lo mateix... per acabar,
ne farem un sent-ne dos.
¿No desitges, tu, Dolores,
que vinga lo dia nou?

Dolores — ¿Com no esperar-lo amb afany
si t'estimo amb tot lo cor?
Pobra orfeneta oblidada
al despreci de tothom,
sens sentir mai en mon rostre
de mos pares los petons,
sens sapiguer on se troben
per donar-los mon perdó,
trista la vida passava
tota sola amb mon dolor...
¡Que llargs que duren los dies
quan un se troba tot sol,
quan un veu que es morirà
no deixant-ne cap record,
ni una mà poguer-ne estrènyer
per despedir-se del món!
¡És trist! Alguna vegada,
desesperada del tot...

Felip — A vint anys...

Dolores — Sí, molt sovint.
D'esta creu n'he tingut sort,
esta creu, la sola prenda
que varen posar-me al coll
al dur-me a la Santa Casa
dels que neixen sense nom.
Ella ha estat ma sola amiga,
ella ha sigut mon consol:
quan les penes m'afligien,
l'abraçava amb tot mon cor
i, al recobrar lo sosego,
me la menjava a petons.

Felip — ¿Hi ha molt temps que no l'abraces?
Digues, Dolores.

Dolores — Sí, molt.

Felip — ¿Quant?

DOLORES ¡Oh!

FELIP ¡Cuita!

DOLORES ¿Exacte?

FELIP A l'aire.

DOLORES És fixo, ¡en guardo record!,
no l'hi abraçada mai més
des que crec en ton amor.

FELIP ¿A compte dels que li robo,
un a mi dar-me'n no vols?

DOLORES (*Apartant-se, veient que ell s'hi dirigeix en ademan de donar-li.*)
Felip, pensa...

FELIP No segueixes.
Lo que vas a dir sé prou.
Me parlaràs de demà,
d'aquest dia tan ditxós,
que, si massa això durava,
l'avorria de debò.

DOLORES Per tu, les paraules que uses
les trobo que impròpies són.

FELIP ¿Les has preses per formal?
¿Com de mi pensant-ho pots?
Des del dia en què vaig veure
aquests ulls, aquestos sols,
soc ni sombra del Felip
que amb sa vida alcançà un nom.
Fent-ne gala de mos vicis,
que els aplaudia tothom,
en la innocència no creia
ni que hi hagués virtut tampoc,
que, si a mi me resistia,
resistí en el meu cor.
Una tarda te vaig veure:
lo teu rostre tan hermós
me descobrí l'existència
de la puresa i candor.
Jo, fins allavors osat,
tremolava com un noi,
al pregar-te m'escoltessis
una paraula tan sols.
Tu, de mi no fent-ne cas,
brollar feies més lo foc

que ta mirada en mon pit
hi va fer néixer en lo fons.
Inútil de tu guardava
una mirada, un record…
Tras inútils temptatives
per a vèncer ton rigor,
un dia que t'esperava,
com sempre, dia ditxós…

Dolores Jo vaig dir-te: «¿a què cansar-se?,
per vostè no soc al món,
és desigual nostra classe,
no podem uní'ns tots dos».
Al veure'l, pensí en la ditxa
que es tornà en greu desconsol,
al saber-ne sa conducta,
la seva vida d'afronts,
i, tals foren tes promeses,
ton accent era tan dolç,
que et vaig creure. ¿Com no creure't
si t'amava amb tot lo cor?

Felip Promeses que han sigut obres
passant per sobre de tot.
Te vaig dir que de ma vida
no en quedaria record,
per rompre, per apartar-me'n,
per a viure de tu a prop,
perquè aixís poguessis veure
lo cert de mes intencions,
renunciant a l'opulència,
a les gales i esplendor,
vaig deixar la rica estada,
lo palaci sumptuós…
i habito aquest pobre quarto
que misèria indica tot.
Que derrotxés son caudal
de mon oncle era lo goig…
res li gasto i fins treballo…
¡treballar un home com jo!
He renyit amb los amics,
l'oncle mirar-me no vol,
que el pobre home s'esgarrifa
i de segur que em creu boig
al veure que vui casar-me
amb noia que no té dot,
venint d'aquest modo a fer-li

despreci de sos millons...
Dona per 'quí una mirada:
lo canvi se nota prou...
De los mobles que tenia,
sols me queda aquest silló,
i el conservo perquè em guarda
de ma mare un dolç record.
Sentat en ell, fantasia...
¡hi tinc uns somnis més bons...!
Als banquets i a les orgies,
la meva cuina respon...
¡De des de que soc aquí
ni menos encendre-hi foc!
Per serví'm, no tinc ningú,
passo la vida tot sol.
De tan bon grat me resigno
a un ostracisme forçós
que no havia sapigut,
fins ara farà molt poc,
qui teníem per veïns
de les dos habitacions,
que amb la teva i amb aquesta
fan les quatre a dalt de tot.
Al pujar-ne, l'altre dia,
vaig trobar-me, per retop,
amb un conegut antic
que em va dir que ell i la Sol...
una bailarina, estaven
en frente de naltres dos.
Si no el trobo, no ho sabia,
que jo en tinc de fer molt poc,
que, en sabent que tu m'estimes
i que ni un dubte tan sols
tens del canvi de ma vida,
so lo més feliç del món.

Dolores — Mentres no t'arrepenteixis
i no et cansi mon amor.

Felip — ¡Cansar-me! ¡Si per lograr-lo
he viscut un any tot sol!

Dolores — Lo millor per refrenar-ne
ton caràcter tan fogós:
sempre bralles, desafios...

Felip — (*Mostrant-les.*)
Les armes mira: a racó

se les menja lo rovell
i estan negres per la pols.

DOLORES ¿I si els teus amics tornaven?

FELIP Passaria com fa poc.
En sent tancada la porta...

DOLORES Mes si truquen...

FELIP No responc.

DOLORES Si insisteixen...

FELIP La clau llenço:
te la pots endur, si vols.

DOLORES ¡Oh, no!

FELIP Sí, dona: me tanques
i m'obres al sortir el sol.
Això serà la ventura,
que, al despuntar-ne lo jorn,
vindrà a obrir-ne la virtut
tancada, esperant-la amb goig.
¿No et sembla bonica imatge?

DOLORES Si t'hi empenyes, ¡si tu ho vols..!

FELIP Quan t'ho dic...

DOLORES Doncs me l'emporto.
No és que desconfiï, no,
Però, en mon poder la clau,
tancat i quedant-te sol...
¡Bona nit!

FELIP (*Volent dir que es deixi abraçar.*)
¡Tu!

DOLORES Fins demà.

FELIP ¡A arribar bé tarda prou!

DOLORES Que et despertis quan te cridi.

FELIP No vui que truquis tan sols.
No crec que m'adormi gens
pel demà ser més a prop...
¡Amb la ràbia que li tinc
a aquest demà tan ditxós!
(*Ella ha sortit i se sent com dona volta a la clau.*)

Escena 4

Felip

Ja ha tancat i m'aplica
lo sistema cel·lular:
se temia, la pobreta,
que tornessin los companys.
No hi ha por, amb la sonada
que els hi rebut farà un quart;
però, encara que vinguessin,
no els dava cap resultat.
(*S'assenta en lo silló*.)
Han sofert les costums meves
un canvi el més radical.
Ni em conec ni crec que siga
el mateix Felip d'abans.
Enc que no sigués així,
sembla que, d'aquí a demà,
ni volguent-ho mes passions,
¿com obraria, veiam?
Me trobo sol. Aigua clara
per tot beure, només pa...
Per poder fer de les seves,
no els hi queda gaire camp.
No vol dir això que, tenint
lo que jo envejava abans,
me'n tornés a les passades...
al contrari: ben formal.
Me veig amb prou resistència
per res del món no fer cas.
Si Venus vingués aquí
i se'm posés al davant
ensenyant-me la cintura
i oferint-me de bon grat
el nèctar... o una altra cosa...
li diria molt galant:
«Senyora Venus, dispensi:
no tinc set, no en vui tastar.»
I vinga agafar-ne l'aigua
i clavar-me'n un bon vas.
De no creure ben bé en mi,
la Dolores fa molt mal:
per fer-li veure, voldria
com sant Antoni trobà'm,
mals esprits fent-me ganyotes,
de dimonis tot voltat.
¡Ni que es trobés al mig d'ells
fins lo mateix Satanàs!

¡Amb aquest m'agradaria,
que de l'Infern porta el cap!
Vine, guapo, si ets valent.
No vindràs que ets un covard.
Jo et desafio: no et temo.
(S'alça del silló i passa al cantó oposat.)
Vine: ¡et crido, Satanàs!
(L'assiento del silló s'obre i surt per ell Satanàs, trobant-se assentat allà mateix a on hi estava en Felip fa un moment.)

Escena 5

Satanàs, Felip.

Satanàs ¡Aquí em tens!

Felip *(No girat del tot i sorprès per lo soroll que ha fet, a l'aparèixer, Satanàs.)*
¿Què?

Satanàs ¡Bona nit!

Felip ¡Un home!

Satanàs ¡Pop!

Felip ¿Qui sou?

Satanàs Jo.

Felip Quedo enterat amb això.

Satanàs Te responc al que m'has dit.

Felip ¡Un foraster en ma casa...!
¿Vostra entrada, com l'heu feta?
Per una porta secreta...
(Buscant, Satanàs se'n riu.)

Satanàs No busquis, no siguis ase.

Felip Poc insultar.

Satanàs ¡Tabalot!

Felip *(Veient que creua les cames i s'estira en el silló.)*
¡Com a cal sogre!

Satanàs *(Reprenent-lo.)*
A cal gendre.

Felip	*(Seguint mirant lo pis.)* Ben tancat, no puc entendre.
Satanàs	Lo Dimoni entra pertot.
Felip	*(Sorprès.)* ¡Vostè!
Satanàs	¡Sí!
Felip	¡Vós...!
Satanàs	Digue'm tu.
Felip	¡Ca!
Satanàs	¡Gos!
Felip	Com provar...
Satanàs	Jo em basto.
Felip	¡Ah!, la cèdula...
Satanàs	No en gasto.
Felip	A l'infern...
Satanàs	No en té ningú. No s'explota allí a la gent.
Felip	Doncs aquí...
Satanàs	Perquè sou mansos.
Felip	I digues, fora romanços, ¿el dimoni...?
Satanàs	Està present.
Felip	¡Tu!
Satanàs	Sí, el mateix, per servir-te.
Felip	Moltes gràcies pel servei.
Satanàs	Si ho dubtes, tens un remei.
Felip	Veiam-lo.
Satanàs	Jo puc rostir-te.
Felip	Està clar, deixant-m'ho fer, no trobo difícil l'obra.
Satanàs	En posant-te la mà a sobre bastava...

FELIP (Ja miraré
de que no t'acostis gaire.)
He dubtat i encara dura,
Perquè, vamos, ta figura...
aixís mirada per l'aire,
no és lo que diu...

SATANÀS *(Acabant.)*
La malícia.

FELIP ¡Tan fastigós! ¡Lleig!

SATANÀS ¡Sí, el papu!

FELIP Al contrari, tu ets molt guapo...

SATANÀS És favor.

FELIP No, no, justícia.

SATANÀS Quedo obligat...

FELIP ¿Veus? Atent,
educat com un Senyor...

SATANÀS És la civilisació,
que, en sa marxa sorprenent,
ha polit fins al dimoni.

FELIP Això serà.

SATANÀS És exacte.

FELIP Mes lo que et dona caràcter...
dispensa que me n'adoni.

SATANÀS T'entenc... acut al registre
i una a una les descargues.

FELIP Les ungles, no les tens llargues...

SATANÀS Sí, no hi sigut mai ministre.

FELIP Te veig blanc i et pinten negre...

SATANÀS Les dones t'ho explicaran.

FELIP La cua...

SATANÀS ¡Ja avisaran...!

FELIP ¡No la portes!

SATANÀS I m'alegra.

FELIP ¿Com per deixar-la et compons?

SATANÀS No puc ara, per tan grossa:
¡ja la veuràs si fa tossa!

FELIP ¿Sí?

SATANÀS Quan paguis los cupons.

FELIP I...
(*Signant el cap.*)

SATANÀS Són a casa.

FELIP ¿Com és?

SATANÀS Se mira mal, avui dia,
d'aquest modo em confonia
amb quansevol que passés.

FELIP De guasses deus apartar-te:
no estàs bé, te desfiguren.

SATANÀS ¿Aquestes bromes t'apuren?
¡Ja es coneix que vols casar-te!

FELIP Sigues diable o no ho sigues,
mon domicili invadeixes.

SATANÀS Sí que de ben poc te queixes.

FELIP En dant-ne part...

SATANÀS (*Rient.*)
¡Són fatigues!

FELIP ¿Doncs els drets individuals?

SATANÀS Tu diràs si saps on paren.

FELIP Com a mi les lleis m'emparen...

SATANÀS ¿Parles de lleis? Passen alts.

FELIP ¡Enc que tinc paciència i molta...!
A què has vingut vull saber.

SATANÀS Amb franquesa, ara estàs bé,
vui complaure't.

FELIP Bueno.

SATANÀS Escolta.
Com a descans del tragí,
de les penes i els afanys
de l'Infern, cada cent anys
jo tinc una nit per mi.
Per estar exempt de guerra,

fugint de tribulacions,
esta nit de vacacions
vinc a gosar-la en la terra.
Sent avui quan se termina
aquell segle que es fa etern,
me n'he sortit de l'Infern
segons ho tinc per rutina.
Me trobava molt distant...
a Turquia: ves si hi ha hores...

Felip ¡Ja hauràs vist les estisores
amb què s'ha mort lo sultan!

Satanàs Reia molt, veient la sanya
dels partits que l'odi en neix.

Felip ¡I que en deus posar de greix,
si algun cop mires a Espanya!

Satanàs ¡Bon negoci! ¿Què en trauria?

Felip ¿I per què? Ajudant-te a viure...

Satanàs Si la mirés, de tant riure
de segur em rebentaria.
Doncs sí, trobant-me en allà,
he sentit que tu em cridaves...

Felip ¿Has sentit?

Satanàs Bravatejaves

que me volies pagar.

Felip ¿De tan lluny?

Satanàs Sí.

Felip No és possible.

Satanàs ¡M'és inútil la distància!
Això, ferint ma arrogància...

Felip No et creia tan susceptible.

Satanàs Doncs ho so.

Felip Bo és el saber-ho.

Satanàs Estic a les teves ordres.

Felip Soc enemic de desordres
i no he nascut per guerrero.

Satanàs Axís te diré covard.

FELIP — Digue-ho.

SATANÀS — ¡Prò molt!

FELIP — ¿Eh?

SATANÀS — ¿Tu ignores...
que et vui dedicar tres hores?

FELIP — ¿Diu tres hores? ¡Ca! Ni un quart.

SATANÀS — Seran tres.

FELIP — Vui sopar.

SATANÀS — Sopa.

FELIP — I tinc ganes de dormir...

SATANÀS — Dorm... dorm...

FELIP — ¡No et responc de mi,
si no marxes vent en popa!

SATANÀS — ¿Que m'amenaces...?

FELIP — No et temo.
(¿Si el tirava pel balcó...?)

SATANÀS — *(Endevinant-li la intenció.)*
No t'ho pensis.

FELIP — ¿Per què no?

SATANÀS — Perquè si em toques, et cremo.
Ja veuràs, té.
(Allargant-li la mà.)

FELIP — *(Apartant-se.)*
No armem brega.

SATANÀS — És avís...

FELIP — Se t'aprecia.

SATANÀS — M'agrada la companyia.

FELIP — Doncs la teva, a mi em carrega.

SATANÀS — Ja t'hi faràs...

FELIP — Ah, bé...

SATANÀS — Sí, equis.
¿No et commou del cor les fibres,
dar-te les tres hores llibres...?

Felip Moltes gràcies, ¡quins obsequis!

Satanàs (*Alçant-se*.)
Res forçós…

Felip (Surto del pas.)

Satanàs ¿Negues l'hospitalitat?

Felip No puc fer-ho, que és privat;
prou fondes que trobaràs.
La porta…
(Senyalant-li.)

Satanàs *(Com si hi anés.)*
Obre.

Felip ¡So perdut!
¿No pots per 'quí?
(Senyalant lo forat del pany. Satanàs s'arronsa les espatlles.)
La clau falta.
¿Per la finestra…?

Satanàs *(Traient-hi el cap.)*
És massa alta.

Felip Bé, i pel punt que hagis vingut.

Satanàs Vaig a treure't la sosobra,
si et retractes dels agravis,
si me pemeten tos llavis…

Felip Lo prometre no fa pobre.

Satanàs Que et confessaràs vençut.

Felip Això mai, perquè és mentida.

Satanàs A fe, es prova de seguida,
en tement-me, ja has perdut.

Felip ¿I qui et tem?

Satanàs ¡Tu!

Felip No t'ho creguis.

Satanàs ¿I el neguit perquè marxés?

Felip Per estar sol, per res més.

Satanàs És en va que això m'al·leguis.
Tu em temies, si bé jo
de temptar-te no he provat.

Felip — Inútil t'haguera estat.

Satanàs — ¿Me provoques?

Felip — Sí.

Satanàs — Millor,
¡a aquest terreno et volia!
Ja que em declares la guerra,
mentre estigues en la terra,
ploraràs ta bogeria.
Una hora impulsat per mi
bastarà perquè assassinis,
perquè embrutit la terminis
entre dones, joc i vi.
Guanyaré, tinc bona estrella,
com a premi de conquista
me reservo a la modista...
D'aquí una hora vinc per ella.
(S'ensorra per escotilló.)

Escena 6

Felip, Satanàs.

Felip — No t'acaloris aixís,
no ho prenguis tan a l'encesa...
Ha fugit i, per anar-se'n,
ni rastre del seu pas deixa.
No hi ha dubte, ¡és el dimoni!
M'ho diria, si no ho creia,
aquesta pudor de sofre
que lo meu quarto empudega.
Recordant-ne mon passat,
i que era fàcil creient-se
lo temptar-me, haurà vingut...
Ha estat inútil la feina.
¡I quin modo d'humillar-lo!
Jo mateix, mirant-me, em feia
l'efecte de sant Miquel.
¡Quin valor, que gentilesa...!
Comprenc que temptés a Adam,
que el pobre home, fora d'Eva,
si volia matar el rato
no tenia més que bèsties.
¿Però a mi, que les sé totes?

És una insigne torpesa.
¿I ha marxat amenaçant-me?
¡Ni vui pensar-hi siquiera…!
Sent aquí, res ha pogut…
Ves, no sent-hi, ¿què ha de fer-me?
Vinga el pa i la llangonissa:
menjarem una miqueta,
mentres que se passa l'hora
que el dimoni ha dat de terme.

(Ha tret de l'armari una botella d'aigua, pa i llangonissa. Ho porta sobre la taula, s'assenta per a menjar i truquen a la porta.)

Truquen. ¿Qui hi ha?

SATANÀS *(De fora.)*
Obriu.

FELIP ¿Qui?

SATANÀS Soc jo.

FELIP Entesos.

SATANÀS La veïna.

FELIP Quina sort d'estar tancat.

SATANÀS ¿Què fem? Cuiti.

FELIP ¿Què volia?

SATANÀS Encendre el llum; no tinc mistos.

FELIP Jo tampoc.

SATANÀS No es necessiten,
veig claror.

FELIP I crec que és maqueta.
(*Va a mirar pel forat de la clau*.)

SATANÀS ¿Per què tarda? Vaig vestida
a la lleugera…

FELIP ¡Ui, si entrava!
¡Vostè! (No estic per musiques.)
Vagi-se'n d'aquí a l'escala,
que fa un aire que encostipa.

SATANÀS Si no m'obre, trucaré
tota la nit.
(Truca.)

FELIP (¡I com pica!
Si es desperta la Dolores.)
No tinc la clau.

SATANÀS ¿Què m'explica?

FELIP ¡Veritat!

SATANÀS Penso una cosa.

FELIP Doncs jo en penso una altra.

SATANÀS ¿Quina?

FELIP Que vagi al llit a les fosques.

SATANÀS La meva clau...

FELIP ¡Impossible!

SATANÀS De vegades venen bé.

FELIP No crec...
(Se sent com obre SATANÀS.)

SATANÀS *(Ja oberta la porta i entrant vestit de dona amb un candelero a la mà.)*
¿Veu...?

FELIP ¡Reina Santíssima!

Escena 7

Satanàs, Felip.

SATANÀS He nascut per grans empreses.

FELIP (Té descaro, però val.)

SATANÀS El que vulgui fer-me'n una...
Mes ara hi penso...

FELIP ¿Què hi ha?

SATANÀS Si ha sigut la seva porta
oberta amb la meva clau,
la seva obrirà la meva...
fins un tonto ho comprendrà.
¡I que exposades que estem
les que ens tenim de guardar!

FELIP *(Mirant-se-la.)*
(Es basta allí.)

Satanàs Amb un altre home
no vivia an aquí un quart,
mes no corro cap perill
sent vostè tan...

Felip ¿Tan què?

Satanàs *(Amb rialletes i mofant-se'n.)*
Tan...
Home, el que permet que el tanquin...
(Deixa el candelero sobre la taula, ho repara Felip.)

Felip ¿Que no encén?

Satanàs És veritat.

Felip ¡Quina memòria més flaca!

Satanàs *(Mirant el quarto.)*
De fondos deu estar mal,
ni res que valgui dos quartos,
pocs mobles i de l'encant.

Felip ¡Senyora..!

Satanàs ¡Soc molt així...!,
el gènit... no en faci cas...
¿Què hi té, damunt de la taula?
Faci'n sopes, d'aquest pa.
(Apretant-lo amb la mà.)
No es pot rompre de tan dur.
(Lo llença per la finestra. S'adona de la llangonissa.)
¿Què és? ¿Llangonissa...? ¿Veiam...?
(Tastant-la.)
¡És rància! Potser anava...
(La llença, com el pa.)

Felip A sopar.

Satanàs Sopa molt tard.

Felip Enc que siga inconveniència...
li diré...

Satanàs ¿Què? Tiri avant...
(Veient que ell no s'atreveix prosseguir.)
¿No gosa? L'hi diré jo.
¿Què s'ha cregut? ¡Això arrai!
Que sopa quan l'hi acomoda...
que no me'n tinc de cuidar...

FELIP — Mai diria tals paraules.

SATANÀS — ¿No som amics? ¡Parlem clars!
¿Menja sol?

FELIP — Tot sol.

SATANÀS — ¡Que és trist!,
a mi també em passa igual,
per això venia a encendre...

FELIP — ¿Què espera?

SATANÀS — *(Anant a encendre la candela.)*
M'agrada tant.
la companyia... ¿Beu aigua...?
Ja comprenc, està tronat...

FELIP — No, mes els metges m'ordenen...

SATANÀS — Deixi'ls dir, són uns tabals.
Servei per servei li pago:
vostè em dona llum de franc,
doncs lo sopar que tenia
nos partirem com germans.

FELIP — No es pensi, senyora... gràcies...

SATANÀS — Les gràcies, al ser acabat.
(Se'n va corrent, FELIP vol detenir-la. Queda fosca l'escena perquè el primer s'endú la llum.)

ESCENA 8

FELIP — ¡No, no vui, de cap manera...!
Puc cridar, si ja és a fora.
¡I, per més ben arreglar-ho,
al marxar, em deixa a les fosques!
És un xiquet atordida,
però té cor, la minyona,
creient-se que tinc misèria,
ha volgut fer una bona obra.
¡És molt maca! En altre temps,
hi hauria passat l'estona...
Ara jo no dec permetre-ho:
si ho sabia la Dolores...
La prudència m'aconsella
qui asseguri bé la porta.
(Entra SATANÀS amb provisions i amb lo candelero encès i troba a FELIP al costat de la porta.)

Escena 9

Satanàs, *Felip*.

Satanàs ¿A on anava…?

Felip Jo, a obrir-la.

Satanàs Mentida.

Felip ¿Què?

Satanàs Que és engany.
Li conec les intencions,
a tancar-me, sí. ¿Vritat?

Felip Doncs, senyora, si bé em pesa,
amb franquesa vui parlar.
La seva conducta estranya
me pasma i m'admira en gran.
Si pretén que la respectin…

Satanàs Un sermonet de moral.

Felip La prendran per quansevol,
per una…

Satanàs *(Posant-li la mà a la boca amb coqueteria.)*
¡Pst!

Felip *(Besant-li.)*
¡Quina mà!
Sembla de vellut de seda.

Satanàs ¿Oblida…?

Felip *(Deixant-li la mà de pressa.)*
Per un instant.
Un descuit…

Satanàs *(Amb coqueteria.)*
¡Dolent! ¡A taula!

Felip (*Excusant-se*.)
No vui…

Satanàs Bé, s'ho mirarà.

Felip Prò…

Satanàs Segui només…

Felip (*No decidit encara del tot.*)
Per seure...
no crec que faci cap mal.

Satanàs Per tenir amb qui parlar-ne,
jo tan solsament ho faig...

Felip Si és només...

Satanàs Per no estar sola.
(*Agafant l'ampolla de l'aigua i tirant-la per la finestra.*)
Hi tinc ràbia: ¡daltabaix!

Felip ¿Què ha fet?

Satanàs Lo que sobra, es llença.
¿S'ho creia, estar acompanyat...?

Felip I menos amb una hermosa.

Satanàs Hola, hola... ¡ens tornem galants...!

Felip ¿Com pot creure que em sap greu?

Satanàs Molt senzill, perquè lligat
lo té l'amor amb los llaços,
perquè vostè, molt formal,
an a la seva estimada
haurà promès ser constant,
no mirar per re a cap dona...
i ximpleries iguals.

Felip No m'avergonyeixo al dir-ho:
punt per punt l'hi tinc jurat...

Satanàs Jo he estimat de valent
i ara estimo més que mai.

Felip ¿Vostè?

Satanàs Sí... la bona taula.
(*Per un plat del que menja.*)
És ben fet: provi aquest tall.
(*Li ofereix.*)

Felip No...

Satanàs No sigui escrupolós...
per encomanar-li els anys...

Felip (*Acceptant.*)
Perquè no es pensi...

Satanàs — Veurem
si és que ho hagi fet de bon grat.
(Omplint-li la copa seva i bevent-ne una mica.)
Els meus llavis l'han tocada...
(Agafant la copa i bevent.)

Felip — Així no puc excusà'm...

Satanàs — *(Tornant-li a omplir la copa.)*
Tornem-hi.

Felip — Miri's, dispensi'm...

Satanàs — ¿No té ganes de brindar
a la salut de la nòvia?

Felip — El motiu...

Satanàs — És motivat.
(Bevent i tornant a omplir les copes.)
Si ara jo li demanava...

Felip — ¿A vostè, què puc negar?

Satanàs — Així los homes m'agraden.

Felip — Mes no sé com tinc lo cap.

Satanàs — Si dugues copes maregen,
la tercera ja ha fet tard...
(Beuen. Felip *ja està una mica alegre.)*

Felip — Tant de temps en sense beure'n...
me sembla que m'ha fet mal.

Satanàs — Ja és corrent, fa molt inglès.

Felip — No és això, vostè no sap...
que amb la Dolores me caso.

Satanàs — ¿Se casa?

Felip — Sí, ves, demà...

Satanàs — ¿De lo que és el matrimoni,
digues, te n'has fet capaç?

Felip — ¡I em tuteja!

Satanàs — Encadenar-te
per tota una eternitat...
renunciar a la independència...
voler morir a trenta anys...

FELIP — Ja tinc fet el determini,
lo passat, quedi passat,
amb tu, beure a sa memòria
sols puc fer, sense mancar.

SATANÀS — Tinc lo dever de privar-te
que no caiguis al parany:
seràs infeliç si et cases.

FELIP — No ho seré.

SATANÀS — Sí que ho seràs.
T'has de tornar insuportable,
rondinaire, avaro, estrany...

FELIP — ¿Jo, amb una dona que estimo?

SATANÀS — I la quitxalla, els treballs,
les disputes...

FELIP — Amb Dolores,
tan bona, tan humil, tan...

SATANÀS — Bah, si tu poguessis veure
pels teus ulls, al teu davant,
lo que dintre casa teva
passarà d'aquí alguns anys...

FELIP — *(Alegre del tot.)*
¡Això sí m'agradarà!
Ja em veig amb els ulls tancats...
¡Té de ser molt divertit,
veure lo que em passarà!
(SATANÀS ha fet córrer antes lo silló cap al llit i allí va a deixar-se caure FELIP en dir los últims versos. SATANÀS s'apoia en lo respatller mentres dura lo quadro que segueix.)

Quadre 2

Lo pany de la paret a l'altra banda del llit s'obre i es deixa veure una habitació miserable. DOLORES, pobrament vestida, treballa en un cantó; al seu costat, un bressol. FELIP, també amb la roba estripada, està recolzat sobre una taula. Tres noiets lo volten. Molta misèria té de respirar tot lo quadro. Los noiets aparenten tenir fam. DOLORES, eixugant-se les llàgrimes, s'alça i va a demanar diners a FELIP *que, enfadat per la porfia, alça una cadira a l'aire. Los noiets, plorant, s'hi interposen. L'escena deu ser fosca. L'orquesta acompanya aquest quadro i el que segueix, no parant al declamar SATANÀS los pocs versos que té, si bé que té de ser molt baixa fi de no interrompre la representació. Al alçar la cadira FELIP, desapareix lo quadro formant l'escena com abans.*

Quadre 3

Mateixa decoració del primer quadro.

Escena i

Satanàs, Felip.

Satanàs *(A Felip, que continua amodorrat en lo silló i ell sense moure's de l'espatller, com s'ha dit.)*
Si lo quadro que ara has vist
un moment només compares
amb aquells tan plens de vida
que tants cops t'han fet gosar-ne,
maleeixes fins l'instant
en què vas pensar casar-te,
en què, del passat fent trossos,
ton porvenir te jugaves.
Concentra ton pensament,
los teus ulls no obris encara
i, en lo fondo de ta pensa,
s'hi dibuixarà, admirable,
desllumbrant, un altre quadro:
lo contrast del que has vist ara.

Quadre 4

Se corre lo teló del fondo i apareix un jardí esplèndidament il·luminat. Infinitat de parelles estan ballant. Descolla al mig la de Felip amb Sol *(Satanàs). Desapareix als pocs moments. L'orquesta no para fins a l'acabar de cantar Satanàs.*

Felip ¡Jo t'estimo t'idolatro!
¡Jo a tu sols vull estimar...!
Enrere lo matrimoni...

Satanàs Torna a ser el Felip d'abans.

Felip Si em casava, em moriria...
jo vull viure, tinc trenta anys...
amor, la ditxa, locura...
les festes, l'orgia, els balls...
Do'm lo nèctar de tos llavis,
do'm la vida en un abraç.
(L'abraça. Truquen.)

SATANÀS ¿Sents? Han trucat a la porta...

FELIP Que truquin: ja es cansaran...

SATANÀS ¿Si fos...?

FELIP ¿Qui?

SATANÀS L'he conegut.

FELIP ¿A què ve lo teu espant?

SATANÀS És el meu cosí, un gelós.
Si em veiés amb tu... ¡que és cas!,
¡nos mataria a tots dos!

FELIP No temis.

SATANÀS ¡Ja t'ho diran!
(Corre a amagar-se detràs de la cortina del penja-robes. A la porta, no cessen de trucar.)

Escena II

FELIP ¡Ella té un cosí! Bé, vamos...
¡Ja m'ha sortit un rival!
Les dones, quan són boniques
i són alegres de cap,
tenen totes més parents
que coneixença en Xarau.
¡Jo també, quan la corria,
de cosí, si en 'via estat!
Però que siga gelós,
això sí que ho trobo estrany.
Serà nou en la carrera,
un cosí per estrenar.
(Dirigint-se al penja-robes a on s'ha amagat SATANÀS.)
No t'alarmis, no t'assustis,
¡l'amagar-te no ve al cas...!
Ni que sigui en Xafa-roques,
an aquí no hi pot entrar,
i, si entrava, amb una empenta
rodava l'escala avall.
D'aquestos cosins me'n menjo
deu o dotze per dinar.
¿I es coneix que s'impacienta?
¡Truca, truca, ves trucant!
Mes no, que, si continua,
me despertarà el veïnat

i es creuran que passen coses
que no vui s'ho creguin pas.
(Per ell.)
¿Ell és cosí? Jo soc oncle...
en substància, per un grau...
Fem l'home: renyem-lo fort.
(A la porta.)
Si surto, la pagarà.

SATANÀS Vegi d'obrir de seguida.

FELIP Vagi-se'n al llit, que és tard.

SATANÀS La porta li faig a miques.

FELIP Quina força, ¿que és un gegant?

SATANÀS Soc el cosí de la Sol.

FELIP La saluda de ma part.

SATANÀS Sent aquí, vostè pot fer-ho.

FELIP ¡Què empatolla!

SATANÀS ¿Què em dirà?
Si l'hi conegut la veu.

FELIP ¿De qui?

SATANÀS D'ella: fins ballava.
*(*FELIP, *que anava a respondre, sorprès, se passa les mans pelscabells.)*
No es posi les mans al cap,
¿que es pensa que no me'l miro?

FELIP (M'ha vist pel forat del pany...)
Acabem, mestre...

SATANÀS Això vui.

FELIP De Sol no sé què ha parlat.
L'astronomia em mareja
i és un subjecte, formal,
que tant ell com sa família
no hi ha tingut tractes mai.

SATANÀS Això són gràcies mullades
que proven que és un covard.
Si no m'obre, li prometo
que amb el sabre...

FELIP Militar.

Satanàs — Després de matar an ella,
amb vostè faré altre tant.

Felip — No s'ho prengui d'aquest modo…
deu rebaixar-se la sang.

Satanàs — La paciència se m'acaba…
(La porta brandeja molt.)

Felip — Tingui compte.

Satanàs — *(Obrint la porta de bat a bat.)*
¡Al botavant!
(Al obrir-se la porta, entra, amb revolada, Satanàs, que va vestit d'oficial de cavalleria. Felip se'l mira amb tota calma i guasejant-se però anant-se encenent per punts fins a cremar-se de debò.)

Escena 12

Satanàs, Felip.

Felip — *(Per la porta.)*
Ja li portaran lo compte
del que costi de fuster.

Satanàs — ¿Sap que no és gaire polític
son procedir, senyoret…?

Felip — ¿I sap que el seu, senyoràs
al contrari, és molt decent…?
Que sense trucar se n'entri,
no podran dir de vostè.

Satanàs — Sa conducta, tan indigna,
una lliçó se mereix.

Felip — Li adverteixo que el que em donen
ho torno sempre al moment.

Satanàs — No puc, ara, vaig de pressa,
sento que em falti lo temps…

Felip — Més ho sento jo, Gutierres.

Satanàs — Me dic Torres.

Felip — M'està bé,
Però, en veient què porteu sabre,
jo hi poso zetes.

SATANÀS Corrent.
Ma cosina aquí s'estava.
No ho negui...

FELIP No nego res.

SATANÀS ¿On se troba?, la vull veure...

FELIP Ja veurà. O hi és o no hi és.
Si no hi és, fora difícil
lo fer-la veure a vostè.
Si hi és, ¡oh!, muda d'espècie,
allavors, és diferent.
Li asseguro de cap modo
que la vegi deixaré.

SATANÀS ¿Te les pagues de graciós?
Res t'ha de valdre: ¡acabem!

FELIP Ja tindria de ser fora.

SATANÀS ¡Quan t'hagi mort!

FELIP ¡És un neu!

SATANÀS No et facis el generós
que tinc un recurs extrem
per obligar-te a que et batis.

FELIP T'equivoques, cap ne tens.
He jurat no empunyar armes...

SATANÀS Trencaràs lo jurament.

FELIP ¡Ca!

SATANÀS Si t'obligo...

FELIP ¿Sí? ¿Com?

SATANÀS Amb el recurs.

FELIP ¿Quin?

SATANÀS *(Pegant-li bufetada.)*
Aquest.

FELIP ¡No soc jo que busco el crim,
lo crim a buscar-me ve!
¡Més no aguanto!
(Despunyant les espases i donant-ne una a SATANÀS i quedant-se ell l'altra.)

SATANÀS ¿Ho veus, home?

FELIP 'Vui s'acaba ta existència.

Satanàs M'enterraran.

Felip Acabem.

Satanàs *(Ja quadrat.)*
Quan vulguis.

Felip *(Posant-s'ho.)*
¡En guàrdia!

Satanàs *(Posant-s'ho.)*
¡En guàrdia!
(Combaten. Satanàs va perdent molt terreno. Felip lluita amb vantatge des del començar.)

Felip Quedes molt al descobert.

Satanàs Cuida't de tu.

Felip Jo t'aviso...

Satanàs *(Marcant l'estocada, que l'evita Felip.)*
¡Jo, d'aquest modo!

Felip *(Deixant-se caure a fondo i atravessant a Satanàs.)*
¡Doncs té!
(A Satanàs se li escapa l'espasa i, tambalejant i posant-se les mans al pit, va cap al llit, on se deixa caure. Felip, al mig de l'escena.)

Escena 13

Felip L'estocada ha sigut bona,
ha carregat de valent...
Que hi torni... ja farà prou,
si d'aquesta ne surt bé.
(Va al llit.)
No respira, és mort, sí, sí...
¡Assassino! ¡Déu clement!
(Corre les cortines.)
Tinc d'ocultar-me ma infàmia:
temo lo ser descobert...
¡Aquesta cortina em sembla
que la té d'aixecar el vent...!
Les mans...
(Mirant-se-les, esverat.)
Sang...
(Més tranquil·lisat.)
No, ni una gota.
(Reconeixent-se tot.)
Al damunt tampoc me'n veig...

(Adonat-se de l'espasa.)
L'espasa pot descobrir-me...
(Agafant-la.)
La sang cobreix lo rovell...
(Netejant-la amb lo mocador.)
Té de quedar-ne com antes.
(Veient brut de sang lo mocador i no sabent a on amagar-lo.)
Lo mocador...
(Atinant-hi.)
Sí, ¡al carrer!
(Lo llença per la finestra.)
¡Si lo troben, hi ha mes lletres!
(Amb defalliment.)
So perdut: no té remei.
Ja me trobo altra vegada
de lo crim en la pendent:
ja em sento com la rodolo
al seu fondo, ja m'hi veig.
Mes la culpa no ha estat meva...
¿Per què em deixàveu, Déu meu?
¡Aqueixa dona malvada
ha atemptat contra el meu bé:
del camí de la virtut,
per a sempre me n'ha tret...!
I mentres que jo, per ella,
fins assassino inclement,
l'amagatall no abandona,
ni deixa sentir sa veu.
(Al anar al penja-robes on s'ha amagat Satanàs vestit de dona, se sent muntar de pressa l'escala i la veu de Satanàs que ve cantant. Felip se detura, sorprès.)
¿Què serà? Deixa'm tancar.
(Va a tancar la porta.)
¡Per mi venen!
(Veient a Satanàs.)
¡En Miquel!
(Entra Satanàs completat embriagat. Vesteix de jaqué i bolet. Porta l'armilla desfeta i lo bolet al clatell, va amb una bossa a la mà. Satanàs canta lo que segueix, Felip s'està assombrat.)

Escena 14

Satanàs, *Felip*.

(Cant.)

Satanàs —Digue'm, digue'm, Serafi...
¿Què em desitges preguntar?
—Lo que més tu vols tenir,
si m'escoltes, ho sabràs.
No és la glòria de l'amor,
no és la dama ni el festí,
ni l'encantadora flor,
ni les aures del jardí.
No, no,
no, no.
¿Doncs què t'agrada, sí...?
¡Lo que em dona il·lusions belles,
lo que més m'agrada a mi,
és que, prop de mes aurelles,
trincar l'or ne senti així...!
Quic, quic,
quic, quic.
Té aquí
lo que més m'agrada a mi.
Sí.
(Acaba fent sonar la bossa tal com al principi, a la seva entrada.)

Felip ¡Miquel!

Satanàs (*Embriagat, com s'ha dit*.)
¡Què hi ha! ¿Me coneixes?
¡De segur que ets un tranquil!
Mira... ¿veus... aquest diner...
i aquests bitllets d'aquí dins...?
(Traient-se de la butxaca una munió de bitllets de banc.)
Hi fet bones... sense un quarto...
¿Vols dir que no? Ja t'ho dic...
No te'n riguis... que és vritat...
Un vaitot... just... el pistrinc...
(Mirant-se fredament a Felip, que va seguint los seus moviments.)
¡Fas una cara de tonto...!
Ja et conec, et dius Felip...
Abans la ballaves grassa...
ara ets pobre... i jo so ric...
És el món que dona voltes...
com ara en dona aquest pis...

Jo, creient-me que era el meu...
me n'he ficat aquí dins...
Dispensa si t'incomodo...
ja em retiro... bona nit...
(Va per anar-se'n però, en lloc de dirigir-se a la porta, se deixa caure al silló i aparenta dormir.)

FELIP *(Pensant entre ell i mirant-se a SATANÀS.)*
Aquest xicot, d'aquest modo,
pot salvà'm del compromís...
És fàcil dar-li entenent
que se m'emporti el cosí.
Quan se sereni del tot
i se'l vegi en el seu llit,
del passat no es darà compte,
ni malpensarà de mi.
¡És infame, mes dec fer-ho
per apartar lo perill!
Val més ell que no pas jo.
¡Bona és la idea que tinc!
(Tocant a SATANÀS.*)*
¡Desperta't... cuita... Miquel!

SATANÀS *(Estirant-se.)*
És molt no poder dormir.

FELIP Convé que t'alcis de pressa.

SATANÀS *(Alçant-se i mirant-se a FELIP.)*
¿Què et passa? ¡Estàs groc, Felip!
(Se va serenant de poc en poc.)
¡Jo dec estar més vermell!
¡Com que ja veus com estic!
Res de males paraulotes...
però se'n diu estar alegre...
si és un ric el que està així...

FELIP És grave la cosa.

SATANÀS Bueno...

FELIP Com que sé que ets bon amic,
vull dir-te un secret.

SATANÀS Espera't...
tancarem... si algú ho sentís...
(Va a tancar la porta después de donar una mirada recelosa per tota l'escena.)

FELIP *(Baix i amb misteri.)*
Fa poc que s'ha mort un home.

Satanàs ¿S'ha mort?

Felip ¡Ell mateix!

Satanàs ¿Sí?

Felip ¡Sí!
(Anant cap al llit i no arribant-hi.)
Mira-te'l.

Satanàs No, que m'espanten...

Felip Si aquí me'l troben...

Satanàs ¡Ja et dic
que et compromets de valent!

Felip Tu em pots treure del perill.

Satanàs Digues.

Felip Lo portem tots dos
ben amagat al teu pis.

Satanàs No, no vull, si es descobrís...

Felip No deus passar-ne fatics,
Ademés, tu no l'has mort.

Satanàs No.

Felip Com més prompte ne sortim...
(Anant cap al llit.)

Satanàs *(Fingint estupidesa.)*
¿No em vols perdre?

Felip De cap modo.

Satanàs *(Com si ja estés convençut.)*
Cent duros i m'hi convinc.

Felip No els tinc.

Satanàs Busca.

Felip ¿On trobar-los?

Satanàs No en rebaixo un marvedís.

Felip Quan los tinga, te'ls daré.

Satanàs Los vui comptants, ¿saps? Drinc, drinc.
(Fent sonar la bossa com l'altra vegada que ha cantat.)
Tens un medi per tenir-los...

Felip Digue-me'l.

Satanàs Jugar amb mi,
jo te'ls poso de seguida
contra aquest anell del dit.

Felip *(Fins espantat de lo que li proposa.)*
¡Era de la mare!

Satanàs Escrúpols...
Doncs arregla't...

Felip (*Després de petita vacil·lació*.)
¡Siga!

Satanàs (*Satisfet*.)
¡Així!
Tu l'anell, i jo cent duros.
¡Duc cartes!
(Traient-se un joc de la butxaca.)
Aquí les tinc.
(Felip ha posat l'anell sobre la taula i, al costat, Satanàs hi posa bitllets de banc.)

Felip *(Impacient, veient que Satanàs remena el joc.)*
No t'entretinguis, despatxa.

Satanàs A l'as d'oro, el més senzill...
(Després d'escapçar Felip, Satanàs va traient les cartes posant-ne una davant de Felip i una davant seu. Això va repetint-ho fins que s'indica que surt l'as d'oro.)
¡Un as!

Felip *(Impacient.)*
No baixa...

Satanàs Que és fondo...

Felip *(Contrariat per la carta.)*
¡Oh!

Satanàs *(Ensenyant-li la carta.)*
Mira-te'l.
(Arreplegant l'anell i posant-se'l.)
¡És per mi!

Felip *(Al veure que Satanàs abandona la taula a on han anat a jugar.)*
¡Tornem-hi!
(Desesperat.)

Satanàs *(Sentant-se en una cadira i preguntant amb tota calma.)*
¿Què tens per perdre?

FELIP *(Furiós.)*
¡La vida!

SATANÀS *(Mofant-se'n.)*
De tu n'hi ha un tip.

DOLORES *(De dins.)*

¡Noi!

FELIP ¿Esta veu? La Dolores...
que sento... ¡pobre de mi...!
Entrarà i veurà an aquest...
(Se gira senyalant a SATANÀS i no el veu. Al dir les últimes paraules, ha baixat per escotilló, sentat tal com se troba i tornant a pujar la cadira sola.)
Se n'ha anat, jo no l'he vist...
(Corrent cap al penja-robes.)
Aquella que està amagada...
(Corre el drap que el tapa i no hi ha ningú al detràs.)
Tampoc...
(Anant al llit.)
El mort...
(Obre les cortines el llit està com abans, sens que es conegui que hi hagi estat ningú.)
No és al llit...
(Se dirigeix a la taula. Mentres ell va al llit, los menjars i vins que ha portat SATANÀS *quan pren la figura de dona desapareixen i es torna a veure lo pa, llangonissa i ampolla d'aigua, com al principi.)*
Les botelles de la taula...
los menjars...
(Notant lo canvi.)
¡També! ¿Què tinc?
(Notant que porta l'anell al dit.)
¡L'anell de la meva mare
altra volta n'és al dit!
(Passant-se la mà pel front com si fos presa d'alguna pesadilla. Se sent que obren la porta. Ell, després de mirar a la porta, diu los dos versos que segueixen i se'n va per la porta que s'ha dit és de la cuina.)
Mirem-ho tot abans que entri,
perquè pugui estar tranquil.
(En lo moment de ficar-se ell a dins, entra DOLORES. Ja clareja.)

Escena 15

Dolores.

Dolores ¡Que és estrany no em vinga a rebre...!
Jo l'he cridat al venir...
No obstant tenir-lo tancat,
i sabent de positiu
que tot solet se trobava,
diria que he sentit crits.
¿Prò amb qui tenia d'haver-se-les
sense ningú de per mig?
(*Surt Felip, està pàl·lid, desencaixat*.)

Escena 16

Dolores, *Felip*.

Felip *(Distret.)*
Ningú, ni sombra, ni rastre...

Dolores *(Al veure'l.)*
Gràcies a...
(Detenint-se, veient-lo tan pàl·lid.)
¿Què tens, Felip?

Felip Res.

Dolores Estàs pàl·lid... tremolós...
¿I què hi feies, allà dins?
¡No ho contestes! ¡Jo ho sabré!
(Anant-se'n cap a la porta de la cuina.)

Felip *(Somrient.)*
¡No sigues tonta...!

Dolores ¡Sí, riu...!
(Entra al quarto.)

Escena 17

Felip.

Felip — Tot obra de Satanàs
que s'ha divertit amb mi.
M'ha vençut dec confessar-ho.
Los quatre pecats que ha dit
los he comès en una hora:
¡escàndol, locura i crim!
(Procurant recobrar la calma.)
Que no conegui aquest àngel
la vilesa en què m'abric.
(Los dos últims versos, notant que ve Dolores.)

Escena 18

Dolores, Felip, Satanàs.

Dolores — Tot estava en lo seu lloc.

Felip — ¿Què et pensaves?

Dolores — ¡Com t'he vist...!

Felip — Deixa que vagi a arreglar-me.
(Canvi de roba en Felip.)

Dolores — *(Sorpresa.)*
Portes la roba... ¿què dius?

Felip — *(Mirant-se.)*
És veritat. (Altra brometa
que em juga el mal esperit.)

Dolores — ¿Veus? No sé com te trobo
i m'ha semblat sentir crits...

Felip — Eren...

Dolores — És cert.

Felip — Jo et diré...

Dolores — ¿Amb qui parlaves?

Satanàs — *(Apareixent per escotilló al seu detràs i posant-se luego al mig dels dos.)*
Amb mi.
(Felip se deixa caure en lo silló. Dolores s'espanta. Satanàs, rient.)

Escena 19

Mateixos, Satanàs.

Satanàs — Has perdut, no ho negaràs.
(Senyalant a Dolores.)
Vinc per ella, com t'he dit.

Felip — Primer perdi l'existència.
(Va per alçar-se mes los braços del silló se li pleguen i el retenen sens que pugui sortir.)

Satanàs — No ho provis, no pots sortir.
(Burlant-se'n.)
Sembles ara un acadèmic
en lo seu silló dormint.

Dolores — ¿Què vol aquest home?

Satanàs — ¡A tu!
(Dolores fugint corrents cap a Felip, que fa esforços per a alçar-se del silló.)

Felip — No poder...

Dolores — ¡Salva'm, Felip!

Satanàs — *(Triomfant.)*
¡És inútil!

Dolores — ¡Ah, la creu...
que m'ha salvat dels perills!

Satanàs — *(Apartant-se'n violentament. Felip queda libre.)*
¡Mala sort, se m'ha escapat!
(Se sent un cop de tam-tam.)
¡I em criden! No m'entretinc...
(A Felip.)
¡Infeliç de tu, si et trobo
quan al món torni a venir!
(S'ensorra per escotilló.)

Felip — ¿D'aquí cent anys? ¡Tant de bo!

Dolores — M'explicaràs...

Felip — De seguit.

Dolores — A aquell home no he entès,
ni comprenc los embolics...

Felip — Amb el dimoni no hi juguis,
vol dir tot, ves si és senzill.

Quadre 5

Se corre la decoració i apareix, entre núvols d'or, la diamantina porta d'una riquíssima mansió. És la de la Felicitat. *La porta s'obre de bat a bat per donar pas a la* Virtut *i allavors se veu l'interior de la morada en mig de la que i sobre d'un alt pedestal hi ha la* Felicitat. *En los dos ànguls, apoiant-s'hi, hi ha la* Virtut *i la* Puresa. *Nimfes rodegen lo grup. La matrona que simbolisa la virtut s'adelanta i diu los versos següents:*

Escena 20

Dolores, *Felip, Virtut, nimfes*.

Virtut
No, vol dir que, el que és fidel
a la virtut i puresa,
sent-ne pobre, té riquesa,
vivint al món, viu al cel.

Felip
(A Dolores.)
Perdona'm per lo de avui.

Dolores
(Senyalant al públic.)
¡No ens enviïn al dimoni!

Satanàs
(Traient mig cos pel escotilló.)
Si aplaudeixen... part hi vui.
(Ballen les nimfes. Felip i Dolores van a col·locar-se prop del pedestal de la Felicitat. Flames de Bengala.)

Fi de la comèdia.

Robinson II

Monòleg còmic i estrany en un acte de gran espectacle i vers català, apariat per Bernat Pescaire (R. Arús i Arderiu)

Advertències

Època: actual.

Lloc: una illa qualsevol inhabitada.

Dreta i esquerra: actor.

Si es trobés pesada la representació, lo senyor director pot alleugerar-la.

Robinson té de vestir lo traje tradicional amb què es pinta el verdader. Jaquetó i calces de pell com los pastorets, gorra estranya, avarques, calçons i sarró. No deixa mai lo fusell ni lo paraigües estrany i tosc, d'aquells que, per sa majestat, ne diuen de família.

Dissabte, amb lo traje primitiu, portant només uns calçotets retallats que semblin allò que ens posem per a nedar.

Lo lloro té de ser blanc. Si no se'n troba cap, que se'n pinti un d'aquest color.

Lo gos, com se vulgui.

Repartiment

Robinson II

Sila, la seva dona

Dissabte, negre mut

Un lloro que fa ¡bum!

Un gos que fa ¡bup!

Una cabra que menja i calla

(Només parla Robinson)

Acte únic

Bosc frondós, palmeres, cocos i altres arbres propis del país. La vegetació, vigorosa i campant per sos respectes, és a dir, inculta, salvatge. A l'esquerra, l'entrada de la barraca que serveix d'habitació a Robinson*. Una espècie de marge bastant alt, arrancant des de la barraca, tanca en quadro un trosset de terreno. Per medi d'una escala de corda, se puja a la muralla. Al fondo, cap a la part dreta i estenent-se fins als primers vestidors, se veu la platja i una mica de mar. Al mig de l'escenari, i ja fora de la terra que fa de tanca, hi ha una cistella gran suspesa que, per medi de les corresponents cordes, penja d'un globo aerostàtic del que sols se veu entre les bambolines la boca de la màniga. La cistella està subjecta, per una corda resistent, a un arbre. Un lloro sobre d'una barra a la vora del portal de la gruta: al seu costat, sobre d'un jaç de palla i amarrat per una cadena, un gos i, sota un petit cobert, una cabra. En lo círcol que s'ha dit, una espècie de glorieta formada per arbres no molt grossos però ben coberts. És de dia i que es cregui lo públic que el sol apreta de valent. Dintre de la glorieta, una taula rústica i dos o tres tamborets del mateix gènero de la taula.*

Escena 1

Dissabte, a poc, Robinson.

(S'aixeca lo teló antes de la simfonia. L'orquestra segueix tocant i, al seu compàs, Dissabte llímpia un parell de botes en primer terme i, cenyit al coll com un pitet, un davantal tan gros com pugui ser; és a dir, que l'arrossegui quan s'alci. Pocs moments después, l'orquesta va sent més viva. Dissabte, posant-se la mà a l'orella fent pantalla com s'acostuma per escoltar millor, darà a entendre que ha conegut que ve el seu amo i, agafant corrents les botes, se fica en la cova en lo mateix moment que, cama ací i cama allà de la tanca, apareix Robinson *i és a baix. Llavors, después de passar-se la mà pel cap, que el té de dur més despentinat que les perruques dels que van de saions a les professons de la Semmana Santa, i después d'estirar-se amb molta nyonya, demostrant amb tot que està més avorrit que un inglès, traient un pam de llengua, se'n va tranquil a l'altre barri, se dirigeix confidencialment al públic. Estudiï's el com i el modo d'aquesta presentació encarregant-se'n en gran manera la naturalitat.)*

Escena 2

Robinson.

Robinson *(S'entén que s'haurà tret lo sarró i, descarregant-se al mateix temps del fusell i demés romanços, però quedant-se no com a descuit sinó per a preservar-se del sol, que pica com s'ha dit, amb lo paraigües obert.)*

Se n'ha parlat molt, prò molt
de Monsieur Urban, sí... d'aquell
que es va aixecar amb una bomba
i ningú n'ha sabut res.
Convinc que la seva pega
puja més que la d'aquest,
(Senyalant-se ell mateix.)
que és més alta, això no es dubta,
¡si va fugir cap al cel...!
¡Es claven tantes butllofes!

Ves qui ho pot saber de cert…
¡Potser es va ficar a dins
untant un xic el porter…!
De més verdes se'n maduren,
la cosa té dos extrems:
o escapar-se'n o quedar-s'hi.
¿Que es va morir? No pateix.
¿Va salvar-se? Qui pot dir-nos
si està bé ni malament,
i a més, ¿per què s'alçava
veient que feia mal temps?
Jo sí que, sense cap culpa,
¡he tingut cada tropell!
(Amb una sortida de to exageradíssima.)
¡Fa set anys, senyors, set anys!,
que aquí em tenen.
(Després de mirar l'efecte que ha produït, per a rematar-ho, diu, doble fort que abans:)
¡He dit set!
(Dirigint una mirada investigadora i amb ademan de dispensar atentament al públic.)
No s'esgarrifin, ja hi passo,
però diguin que n'hi ha un feix.
(Tanca el paraigües amb tota calma i, tranquil·let, se'l posa al braç.)
Més que probable, és segur
que, allà en los temps veniders,
no faltarà un mort de gana
que, per lluir-li la pell,
escrigui la meva història
publicant-la a mòdic preu.
Dirà que era un home tontre,
panxut, curt de cames, lleig…
Si alcança, faci forrolla
i no hi faltin ninotets,
per premi a los nois d'estudi
lo darà l'Ajuntament,
(Amb espontaneïtat, al públic.)
però cregui'm, jo els ho dic,
serà un engany manifest…
No en sabran ni així…
(Mossegant-se la punta del dit.)
ni gota,
jo em callaré el meu secret.
(Exhalant un sospir.)
Jamai la posteritat
sabrà el motiu… el perquè…

(Donant una mirada a dreta i esquerra de l'escenari sense moure's en la seva posició.)

No ho diria... ho poden creure,
si acàs algú m'escoltés...
Mes so en una isla deserta
i tot queda aquí mateix.

(Assentant-se en un dels tamborets i, com si fes visita amb lo públic, s'hi dirigeix amb tota senzillesa i naturalitat, fent de manera que logri ser escoltat amb tota l'atenció possible.)

Un dimarts, ¡i quin dimarts!,
a la nit... eren les deu,
vaig ficar-me a casa meva...
Un oblit: so tonyiner,
tinc botiga a Barcelona,
al mercat de Sant Josep.
Veus... aquí... me'n descuidava.
El dimarts, el dia aquell,
feia justa una semmana
que em vaig casar a Betlem
amb una mossa... la Sila,
si no en coneixen cap més...
¡Té més crit...! Alta, rosseta,
¡prou!, si tothom la coneix.
¡I amb el garbo que pesava
la tonyina, quitant pes!
Jo, com poden presumir-se,
l'estimava de valent.
¿La tonyina...? No. ¿La tenda...?
Tampoc. La Sila. Doncs bé,
jo venia de brallar-me
amb un patró fill d'Arenys
que va trobar que era rància...
No la Sila... ¡no juguem!
La tonyina. Eren les deu
quan entrava a casa meva
no portant cap més anhel
que provar-ne de seguida
si el patró estava en lo cert.
Al tenir la porta oberta,
sento una veu... no, dos veus,
l'una petita, petita...
l'altra de sereno vell...
Sortien del soterrani,
allà hi tinc el magatzem.
Me vaig pensar que eren lladres,
segur que els passa el mateix.

A les fosques, a palpentes,
baixo poquet a poquet...
Quan l'escala s'acabà,
avanço i avanço més...
Los braços duia estirats
com se fa quan no s'hi veu.
Trobo un bulto... toco seda...
estrenyo... sento un xisclet...
la mà guarda un mocador...
fugen faldilles, corrents...
¡I a la mà que em quedà libre,
de petons, me n'hi van fer!
(Després d'un gran sospir, com si lo que es calla fos molt grave.)
Ja saben lo principal
els faig gràcia del demés...
(Com si amb aquestos dos versos digués tot lo que manca.)
No eren lladres de tonyina,
¡em robaven l'honor meu!
El mocador encara el guardo.
(Traient-se'l de la pitrera.)
Mirin... de pita.
(Ensenyant-lo.)
És aquest.
El vaig comprar a la Sila
aquell any per la Mercè...
I era qui em feia petons...
¿Qui diran...? El dependent.
L'endemà quan despatxava,
les minyones de servei,
totes, totes, de mi es reien
i em signaven fent l'ullet.
¿Podia jo a Barcelona
quedar-m'hi ni un minut més?
¿No que no?
(Buscant lo parer del públic.)
Amb tota franquesa.
(Ja donat per sentat que el públic li dona la raó.)
Doncs vaig ser del seu parer.
A la quieta arreglo els trastos
i a l'Havana falta gent.
Ve'ls aquí perquè embarcar-me,
perquè, girant-se mal temps,
a pico va anar el vapor
i, mullat de cap a peus,
me vaig trobar a aquesta isla
on hi visc més bé que un rei,

puix, descomptant lo que hi manca,
no s'hi troba a faltar res.
(Repensant-se, després de fer un punt final a lo que ha dit.)
Ah, sí... m'hi falta una dona
i un notari... me faig vell...
El meu nom, que és el del pare,
fora llàstima es perdés.
(Dissabte surt de la cova, va directament cap a Robinson*, s'agenolla davant seu i li agafa un dels peus per a posar-se'l sobre el cap, donant, per fer-ho, tan forta estirada que* Robinson *perd l'equilibri i unes quantes tentines.)*

Escena 3

Robinson, Dissabte.

Robinson *(Sens veure Dissabte.)*
¿Voleu fer el favor d'estar?
No m'agraden aquests jocs...
(Girant-se i veient a Dissabte.)
¿Ets tu, Dissabte? Celebro.
(Ara dona Dissabte la gran estirada.)
¡Ai, ai! ¡Està...! ¡L'ull de poll!
¿Que no saps que és aquest peu?
T'ho he dit més de cent cops...
Aquí hi falta un pedicuro,
en Trepat o en Napoleon
s'hi guanyarien la vida.
(Posant-li la mà a l'espatlla.)
Bé, Dissabte, bon xicot.
(Al públic, presentant-lo.)
És en Dissabte. Se'n diu...
(Com si anés a dir una gran cosa.)
Li vaig posar aquest nom
perquè el vaig trobar... un diumenge.
(Rient, satisfet, celebrant-ne ell mateix la idea.)
És pensament enginyós.
(A Dissabte, donant-li fusell, sarró i demés.)
Desembrassa'm d'aquests trastos.
(Dissabte va prenent-ho tot fent mueques i bots d'alegria. Quan va a marxar, Robinson *lo detura.)*
Te deixes el para-sol.
(L'hi pren Dissabte, continuant amb la brometa de saltar, i Robinson *lo contempla amb carinyo.)*

Tu dolent, sí… tu antropòfago…
mes ara tu bon xicot…
(Veient l'estúpida cara de Dissabte, que se'l mira i escolta amb un pam de boca oberta.)
I tu no comprendre l'amo,
i a fe que s'explica prou.
Si no et faltés la paraula,
conversaríem tots dos.
¡Com la faríem petar
a la voreta del foc…!
(Al públic.)
És mut, no parla, prò hi sent,
li ve d'un susto molt gros.
(Després de llençar un sospir, però resignat.)
Jo, per fer moure la llenga,
com els ximples, parlo sol.
¿Què hi farem…?
(A Dissabte.)
Porta el dinar.
(Dissabte se'l queda mirant, no comprenent-lo.)
Com si digués Llúcia… ¡igual!
No m'entén ni de mig mot.
(Al públic, fregant-se les mans.)
Ja veuran si tinc enginy…
Amb signos.
(Li signa que vol menjar. Dissabte denota comprendre-ho posant-se a saltar. Robinson, al públic, molt satisfet.)
¿Eh? ¿Què tal? ¡Prou!
La intel·ligència del ventre
la té en complet desarroll.
(Robinson deté Dissabte, que va a marxar.)
Espera't. He vist bolets
a l'entrada d'aquest bosc…
A la llauna, amb julivert,
és un menjar dels més bons.
(Notant que Dissabte se'l mira com un encantat.)
¡Dimoni! ¿Com fer-li entendre…?
(Buscant la manera i rumiant i ensajant signos.)
¡Bolets! ¡Bolets!
(Atinant-hi.)
Sí, meus són.
(A Dissabte.)
Bon amo ne té desig
de cruspir-se…
(Amb signos.)
¿Saps? ¡D'això!

(Procura imitar del millor modo possible la forma d'un bolet molt gros. Dissabte salta, denotant haver-ho comprès, i se'n va corrents cap a la casa. Robinson, dirigint-se al públic, content de la seva obra.)

Ja ho sabia m'entendria.
Al meu costat s'aprèn molt.

(Surt Dissabte amb lo paraigües, fent saltirons. L'obre i traça los mateixos signos que ha fet abans Robinson per a demanar-li un bolet.)

¿Per un bolet, el paraigües?

(Cremat i clavant-li puntada de peu, que salva amb lleugeresa.)

¡Fuig del meu davant, mussol!

(Dissabte, corrents i amb les mans detràs i lo paraigües a l'esquena, se fica corrents a la casa.)

Escena 4

Robinson.

Robinson ¡I es vol emancipar els negres...!
¡Res! ¡I aquest és bon xicot!
Jo l'abono, s'ho mereix.
No se'n troba de millor
si es busca amb una candela;
ben segur, m'hi jugo el coll.
¡Jo sapigués on trobar-ne,
de candeles...! ¡Sempre fosc...!
Lo que hi falta, en aquesta isla,
és un adroguer en gros.

(Al públic.)

En Dissabte... ja l'han vist,
l'infeliç, fa lo que pot.
És tan negre com els negres
i, pel demés, un bon noi.
Com li vaig salvar la vida,
an a mi, m'estima molt.
M'he descuidat de contar-ho,
vaig a fer-ho amb quatre tocs.
Venint de passeig un dia,
sento escàndol dintre el bosc.
Eren uns negres que estaven
de tiberi. Al mig de tot,
en Dissabte fent la cara
que fa un negre que està groc.
La cosa no era per menos,
el volien fer amb arròs...
Mirin, un d'ells ja en menjava

un trosset que Déu n'hi do,
un palpís de dugues terces
que li van tallar amb un cop.
(Marcant amb la mà de cantell, com si es dongués un cop de tallant.)
Reparin, si el veuen seure,
com s'assenta de cantó,
decantant-se cap aquí
(Deixant caure lo cos cap a la dreta.)
perquè a l'esquerra no pot.
(Tornant a reprendre la narració.)
Jo, que ho veig, els planto tiro.
Sentint la detonació,
cames ajudeu-me, els negres
s'embarquen i fugen tots
deixant el pobre Dissabte,
que era viu per un retop.
A mes cames s'abraçà,
me les cobrí de petons,
no poguent dir cap paraula,
a pesar del seu esforç,
perquè el susto que va rebre,
que és un susto com n'hi han pocs,
la llenga va fer encallar-li
i no li arrenquen cent bous.
(Amb naturalitat, donant com l'explicació de la relació.)
Veus aquí per què no parla,
(Acostant-se cap al lloro.)
igual que aquest aucellot.
(Al públic, baixant al prosceni.)
¡No diran mai lo que és!
(Després d'esperar la resposta.)
¡Fins m'hi jugo el para-sol!
És un lloro mut i blanc.
M'era company del vapor,
allavores era verd
i parlava com fan tots,
amb més gràcia i més de pressa
que molts diputats a corts.
(Prenent alè per a explicar lo que segueix.)
Li ve el tornar-se gallina
de tenir sensible el cor;
s'impressionà de tal modo
amb l'espetec dels canons,
quan demanàvem auxili,
que ara, ¿saben què respon
a lo que se li pregunta?

¿No ho saben? Ja veuran, doncs.
(Acostant-se cap al lloro i fent la veu prima com se fa.)
Llorito, ¿ja has esmorzat?

Lloro ¡Bum!

Robinson ¿Què has menjat?

Lloro ¡Bum!

Robinson ¿Moltó,
peix...?

Lloro ¡Bum!

Robinson ¿Qui t'estima?

Lloro ¡Bum!

Robinson *(Al públic.)*
Els imita bé, els canons,
però sempre la mateixa,
és un xiquet enfadós.
(Mentres dura lo diàleg de Robinson amb lo lloro, Dissabte ha parat la taula posant tot lo que deu comprendre lo dinar del seu amo. A l'acabar, creient-se no ser vist, agafa una botella i es posa a beure ficant-se el broc a la boca. Se gira Robinson, se n'adona i li clava una puntada de peu. Dissabte queda amb la botella a la mà i, posant-se l'altra a la part dolorida, fa mil ganyotes, denotant que és molt viu lo dolor.)

Escena 5

Robinson, *Dissabte*.

Robinson ¡Sembla que t'hi atrapo, gormand!
¿També fas males partides?
Tu, mal negre, ¿beus de l'amo,
del bon amo? Vamos, digues...
(Dissabte s'ajup i allarga els braços, denotant implorar clemència. Encara té l'ampolla a la mà.)
¿Com defensar-se si és mut
i empunya el cos del delicte?
(Escarnint-lo.)
No facis aquesta cosa...
el bon amo no et castiga.
Posa a la taula l'ampolla.
(Dissabte no s'ha mogut. Li pren de la mà l'ampolla, la posa damunt la taula i s'adreça a Dissabte, que encara està en la mateixa posició, demanat pietat.)
¡Per màrfegues...! Espavila't...

Acaba de dur el dinar.
(Com Dissabte no es mogui de tal com ell l'ha deixat, lo gira de cara a la cova i li venta una clatellada.)
¡Mutis! ¡Trompa! ¡De seguida!
(Detenint-lo, quan va a arrencar.)
Espera't, ¿saps el motiu
de perdonar-te, benigne,
i per què el dinar que dono?
Perquè avui, aquest migdia,
se compleixen los set anys
que vaig arribar a l'isla,
fent-ne tants i nou setmanes
que ja no veig a la Sila.
Aquest dinar, ademés,
és la meva despedida...
(Repensant-se, tornant-lo a girar cap a la casa, mirant ell a la taula i signant-li lo que li falta, volent dir que ho porti.
Ves i torna.
(Per ell mateix.)
No els hi conto,
vui que una sorpresa tinga.
(Dissabte entra a la casa.)

Escena 6

Robinson.

Robinson *(Después d'assegurar-se que Dissabte ja és fora.)*
Ja és fora.. Ui, això de negres
no em fa goig, ni el de la Riba
(Al públic.)
A vostès sí que ho diré;
amb mils treballs i fatigues
m'he guarnit un armatoste
per poguer sortir de l'isla.
Ja ho tinc tot ben disposat:
dino, prenc cafè, la pipa,
faig petar-hi una becaina
i adeu negre i companyia.
(Senyalant la corda que s'ha dit, penja de la bomba.)
Allà... ¿veuen lo que penja?
És la corda de ma ditxa...
Perquè diguin si tinc traça,
els ho posaré a la vista.

(Quan se dirigeix cap al marge, surt Dissabte amb los últims plats. Robinson *se detura i diu, suplicant i baix, al públic los dos versos que segueixen.)*

¡És ell! Per la mort de Déu,
senyors, el secret no diguen.

(Ja arreglada la taula, Dissabte queda dret com un estaquirot. Robinson *se li acosta, li posa la mà a l'espatlla i l'adelanta cap al prosceni.)*

Escena 7

Robinson, Dissabte.

Robinson

Jo vui que guardeu memòria,
tots los amics, d'aquest dia:
aquest vespre ja sabràs
lo que ara no se t'explica.
Així, doncs, al seu tiberi
el teu bon amo et convida,
no oblidant-se de la cabra,
del lloro, del gos... la família.
Vull que tots se'n recordeu,
porta'ls aquí de seguida.

(No l'entén, Dissabte. Robinson*, després d'arronsar les espatlles, va a la taula; senyala quatre puestos imitant, successivament, lo gos, la cabra i el lloro.)*

¡Bup!, ¡bup!, ¡bè!, ¡bè!, ¡bum!, ¡bum!

(Ho entén Dissabte i corre a complir l'ordre.)

¡És estrany, per més que es diga,
amb quina facilitat
parlo jo les llengües vives!
Això ve de naixement,
no m'ho ha ensenyat cap llibre.

(Dissabte porta el gos i el col·loca sobre un banquet amb respaldo, posant-li tovalló al coll; l'estableta o jaç de la cabra és prop de la tanca, i Dissabte la fa treure penjant-li també un tovalló; acosta el bastó sobre el que hi ha el lloro, el bastó lo cobreix amb un altre tovalló i, per últim, s'assenta del modo que pot en un cantell del banquet que seu el gos. També va Dissabte amb lo seu tovallonet –ja cal que la guardarropia en dongui mitja dotzena a lo menos. Robinson *s'assenta al mig, en lo siti de preferència.)*

Robinson

(A Dissabte.)

Seu amb més comoditat,
si et veies, fas una fila...
Ja no hi pensava que el pobre
només pot seure que a mitges.
Me sembla fora del cas
un discurs de pacotilla.

(Declamant amb èmfasis, com si digués alguna cosa de bo.)
Ja estic en mig de vosaltres,
estimats... com va dir un dia
certa persona que em callo
perquè el seu nom res implica.
(Portant-se les mans als ulls, com si estés commogut, allargant molt los braços i parant-se a cada paraula.)
Amics... companys... jo... vosaltres...
jo...
(Canviant de to i assentant-se amb tota tranquil·litat. Dissabte, lo mateix que el gos, lloro i cabra, quiets i immòbils durant l'escena.)
Jo tinc gana.
(A Dissabte .)
Tu digues,
per dinar, avui què ens dones.
(Mirant los plats.)
Mico fet en mandonguilles...
granotes... ous de tortuga
en mànigues de camisa.
(Amb fàstic.)
Sempre menja la mateixa...
Lo que falta en aquesta isla
són bèsties d'aquelles grosses:
elefants, camells i tigres...
(Llepant-se els bigotis.)
¡Que en deu ser un bistec de bo,
si la carn és ben rostida!
(Dirigint-se als seus comensals.)
No és vostre amo el que vos parla,
és un amic que us estima.
Perquè vui que tot se vessi
i, ja que estem en família,
vos cantaré una cançó
que un salvatge la va escriure
i un altre de més salvatge
va compondre la musica.
(A Dissabte, signant-l'hi quan veu que no el comprèn.)
Dona la flauta an a l' amo.
(N'hi allarga una de canya.)
Tu, castanyoles repica.
(Li dona dos culleres de fusta i les fa picar l'una amb l'altra; el negre fa senyal que ja ho ha comprès.)
Tu, lloro...

Lloro ¡Bum!

Robinson ¡Just el bombo!

(Fent trontollar los cascavells del collar de la cabra.)
Tu faràs les campanilles.
(Al gos.)
Tu no tens paper a l'orquesta,
fes de públic, porta't digne.
Atenció: com si l'Europa
se dignés clavà'ns la vista.
(Canta Robinson, *acompanyant-lo les castanyoles que toca Dissabte amb la cullera i la forquilla, i el bombo que imita el lloro. Ell també fa la seva amb la flauta. Al final, estrepitosa tonada.)*
¡Broc, bric!
¡Cruc, croc!
¡Droc, dric!
¡Fric, froc!
(Als comensals.)
¿Què tal? No és veritat
que és una cançó bonica...?
Ara, amb llengua de persona,
traduint-ho un xiquet libre.
(Torna a cantar, igual acompanyament i el mateix estrèpit a l'acabament. Al terminar, Dissabte dona salts d'alegria i balla un xiquet, se sent rugir el mar, anant creixent lo temporal de mica en mica.)
¡I quin soroll que se sent...!
És lo mar, que s'enfurisma...
sembla sento canonades...
(Parant l'aurella amb molta atenció. Dissabte ha sortit cap a la platja i Robinson *puja l'escala per veure el mar.)*

Lloro ¡Bum!

Robinson Cert. Ja les he sentides.
Deu ser algun barco que es perd.
Potser tindré companyia...
Ves, ara que vui marxar...
(Dissabte ha arribat a la platja i, ficant-se una mica endins, surt de seguida amb una ampolla a la mà, que l'ha treta del mig de les onades. Fent brincos, la porta a Robinson.*)*
¿Què has trobat? ¿Què és lo que portes?
¡Una ampolla! Do'm-la, vine.
Potser és vermut, potser rom,
¡de lo que manca aquesta isla!
(A Dissabte, que ja l'hi ha donada, mentres l'obre.)
Això arregla lo ventrell.
(Oberta que és, en treu un paper.)
És buida... una carta escrita.
(Llegint-la.)

«Som perduts, no hi ha esperança
a bordo de l'*Alegria*.»
(Declamant.)
Ja trobaran la tristor,
¡paciència...!
(Dissabte, aixís que ha vist que Robinson *havia tret un paper de l'ampolla, sense que aquest la deixi de la mà, fica el dit a dins i en treu la* Crònica de Catalunya*, ben enrotllada.)*
¿Què fas? ¿Què estires?
¿Un diari?
(Prenent-lo de Dissabte.)
Bé, *La Crònica*...
(Al públic.)
És el meu, lo progressista.
(Content i fregant-se les mans.)
Sabré què hi ha a Barcelona
i a quin preu va la tonyina.
*(*Robinson *agafa lo tamboret i s'assenta prop de la bateria per a llegir lo diari. Mentrestant, Dissabte tanca el gos, treu la cabra, posa el lloro a son puesto i surt després del tancat anant-se'n cap a la platja. Segueix amb molt d'interès lo curs progressiu de la tempestat que es deixa sentir rugint violentament la mar, bufant lo vent i llampegant i tronant bastant sovintet.)*

Escena 8

Robinson

Robinson *(Llegint.)*
«La palmera de Junqueras
se traslada...»
(Declamant.)
Ja és mania:
deu suplir a la farola.
(Llegint.)
«Más que sucia, está cochina
la fuente Monumental.»
Acabar-ho no precisa...
«De la plaza de Palacio...»
¡Que se n'ha vist, de brutícia!
«...se observa gran discordancia...»
¿Als rellotges? Cosa antiga.
«Los empedrados reclaman
mirada muy compasiva...»
No mirades, que s'hi gastin
els rals que donen les rifes.

«A los perros que andan sueltos
no se reparte estricnina...»
I bé, sí, fins que mosseguin,
aleshores, ¡de seguida!
«Los municipales duermen.»
Està clar, ¡quina notícia!
«Ayer un coche corriendo
aplastó a una pobre niña.»
Ja ho saben que els cotxes corren,
no sé per què no vigilen.
«Es muy probable que el orden
se altere en varias provincias.»
Deuen ser los que dejunen,
per treure als que ara s'atipen.
«Aseguran de Madrid
que el Ministerio vacila.»
¿Ja hi tornem? ¿Bo, doncs què deien,
que de crisis no n'hi hauria?
«Un impuesto sobre el aire
es seguro pronto rija.»
¿On anirem a parar?
«Va a llamarse nueva quinta.
Se pagarán los cupones
cuando el Tesoro permita.»
¡Bons consells pels infeliços
que d'ells ne tenen de viure!
(Parant de llegir, amb deixament i fàstic.)
Veig que per 'nar malament
an a mi no em necessiten.
(Aixís que va a deixar lo diari, los seus ulls se fixen amb insistència en un suelto i la sorpresa se pinta en son rostre.)
¡El meu nom!
(Fregant-se els ulls amb totes dugues mans closes, com els xicots.)
¡Freguem-se els ulls!
(Mirant-ho i conversant-ne.)
¡Sí que ho és!
(Apartant lo diari tant com puga allargar la mà i mirant-se'l amb satisfacció.)
¡Fa bona fila,
aixís en lletres de motllo!
¿Què dirà? ¡Alguna mentida!
(Llegint-lo atentament i amb molta atenció.)
«La esposa de Pablo Jacas,»
(Al públic.)
Soc jo... l'esposa, la Sila.
(Tornant a llegir.)

«de ese Robinson segundo,»
(Parant de llegir i satisfet.)
A tall de rei ja em designen.
(Llegeix.)
«que sin causa ni motivo
la abandonó con perfidia»
(Rodant el cap.)
¿Sin causa...? Em sembla... Bé, vamos,
li passés al periodista...
(Amb un sospir, donant molta importància a la frase.)
¡Aixís escriuen la història!
(Torna a llegir.)
«Que no obstante las pesquisas,
el lugar en que se hallaba
nadie saberlo podía...»
(Amb naturalitat, s'exclama dirigint-se al públic, indicant que en poden respondre.)
¡Ells m'haguessin buscat bé!
No m'hi mogut d'aquesta isla.
«Por conducto fidedigno
ha llegado a mi noticia
que ha fallecido en La Habana».
¡Sí que ho sap de bona tinta!
«Al objeto de obtener
de defunción la partida,
saldrá hoy esta mañana
en el vapor *Alegría*.
A su vuelta en Barcelona
terminarán sus desdichas
contrayendo un nuevo enlace
que esperamos Dios bendiga».
(Alçant-se enfurismat i llençant de revés lo diari.)
Doncs no ho esperin... no, ¡ca!
(Donant-se un cop al pit.)
És en Jaques el que ho priva.
(Després d'un segon de pausa.)
La jugada va ser crespa,
però deixar que, tranquil·la,
ella es casés amb un altre
estant-ne jo ple de vida,
¡fora ja no tenir modos!
¡Vaia una barra tindria!
¡I deu ser lo dependent!
(Al públic, baixant la mà plana i estesa com indicant sota terra i traient-se el mocador de pita i ensenyant-lo estès.)
¿Recorden, baix la botiga...?

(Decidit, anant-se'n cap a l'escala.)
¡Al cotxe! No, ai, ¡a la bomba!
(Al ser ja al costat de la cistella que penja del globo.)
Cap a Barcelona, filla.
Per caure al carrer de casa
abans que puga la Sila
fer que en Jaques lo seu nom
siga un nom que faci riure.
Com un llamp hi tens d'anar...
(Llampega.)
En parlant-ne, de seguida.
Amb els quartos mai no passa,
crec que s'amaguen, si es criden.
(Fa un nou llampec, més cargolat.)
¡Quin un!
(Senyant-se.)
¡Sant Marc, santa Creu!
(Dient-ho de bona fe.)
Sobretot en aquesta isla,
per posar-hi para-raios,
un Corrons s'hi necessita.
(Parant la mà.)
Comencen a caure gotes.
Ara a joc, com les gallines,
la marxa emprendré quan pari.
(Dissabte, que, estant-se a la platja, ha demostrat que ha vist alguna cosa que lo sorprèn, corre cap a la tanca i, així que Robinson se dirigeix a la casa, se'l veu davant fent brincos i demostrant que lo segueixi. Robinson no l'entén. Negre l'horitzon, trona, llampega i brama el mar.)
(A Dissabte.)
Bo, ¿què tens?, ¿que fas el ximple?

Escena 9

Robinson, Dissabte.

Robinson ¿Estàs content perquè plou?
¡Vaia uns gustos!
(Dissabte li estira la mà per emportar-se'l. Robinson s'incomoda.)
¡Prou, te dic!
(El negre torna a redoblar ses instàncies.)
No t'entenc, parla, si vols...
¡Tan ganassa i res saps dir!
(Recordant-se que és mut.)
¡Pobre xicot! ¡No hi pensava!

(Dissabte li té la mà fortament agarrada.)
¡No m'estrenyis la mà aixís!
¿Què voldrà? Potser que hi vagi.
¡A veiam!
(Li figura que sí vol que el segueixi, el negre pega brincos d'alegria volent dir que sí.)
¡Valga'm l'enginy...!
Haurà vist una altra ampolla...
Ella fos de marrasquí...
(A Dissabte, que s'impacienta.)
¡Passa, negre, que el teu amo,
el bon amo, et va seguint!
(Robinson lo gira cap a la platja, donant-li a entendre que ell lo segueix. Dissabte puja per l'escala. Robinson, al seu detràs. Lo primer corre a la platja, lo segon, s'ho pren amb més catxassa. Mentres puja l'escala, diu lo que segueix.)
Si agafo una calapàndria,
t'has de recordar de mi.
(Anant a la platja.)
¿Per què corres d'aquest modo?
¿Què deu ser lo que haurà vist?
(Dissabte se n'entra a dins com si es tirés dintre la mar. Robinson, sol a la platja, seguint les maniobres de Dissabte com indica lo soliloqui.)

Escena 10

Robinson.

Robinson Ja és a l'aigua... No s'hi pensa,
i ¡com neda mar endins!.
(Cridant amb les mans, fent botzina.)
Mira que fa mala mar...
Si t'ofegues no tenint
cases de socorro, et mors...
(Transició.)
Això és lo que falta aquí,
res més...
(Mirant amb interès.)
¿Què és allò? Una barca...
(Seguint amb anhel creixent lo que se suposa fa Dissabte.)
La toca.. la té... ja és dins...
duia rems... voga de pressa...
(Fent-se pantalla amb les mans.)
A popa crec descobrir
un fardo... No, és una dona.

(Content.)
Lo que em faltava, ja ho tinc,
l'avorrir-me s'ha acabat.
(Repensant-se.)
¡Ei! S'entén, si fa per mi…
que, encara que em vegi sol…
no em llenço aixís com aixís…
(Al públic.)
En Dissabte és un gran home,
és un negre de profit.
(Amb molta indiferència, donant-se to.)
Li faré donar una creu.
Prou n'han donat més de mil…
que no són tan merescudes…
(D'improvís, com repensant-se.)
¿Què empatollo? Ves què dic…
¡Si li daven, què en faria!
(Senyalant que va despullat.)
¿On la porta, l'infeliç?
(Roda per l'escenari un barril que llencen les oles; en la tapa s'hi llegeix en grossos caràcters «fràgil».)
¿Què és això que ve rodant?
¡Un mort!
(Esverat.)
¡Déu meu!
(Sossegat, ja coneixent-ho.)
No, un barril.
(Inspeccionant-lo.)
Té un lletrero, veiam…
(Ajupint-se per llegir-ho.)
«Fràgil».
(Apartant-se'n amb tiento.)
No ho toquem, si és trencadís.
(Tornant-se a mirar el mar.)
Quina manera de córrer,
avança més que el carril.
(Cridant fort per donar-li ànimo.)
Apa, Dissabte, embranzida,
que ja és nostre; teu, vui dir.
(Arriba amb furiosa embranzida, ensorrant-se tota la quilla en l'arena, una llanxa dintre la que hi ha Dissabte, que es repenja amb un rem clavat a terra i, a més, una dona desmaiada.)

Escena ii

Robinson, Dissabte, Sila.

Robinson *(Content, anant a mirar la dona de la llanxa.)*
Veiam, lo trobo que has fet.
(Ja al costat de la llanxa.)
Desmaiada, pobra dona...
És de debò i... sembla guapa
i...
(Coneixent-la.)
¡Què veig! ¡Misericòrdia!
És la meva... sí... la Sila...
(Agafant-la de les mans i cridant fort per fer-la tornar en si.)
Soc jo... si... ca... no es retorna...
(Al públic, amb tota confiança.)
¡Ella! Devia pensar-m'ho,
diu «fràgil» aquesta bota,
doncs no podia ser lluny...
(Dant-se un cop al front per haver atinat en lo que diu.)
M'acut ara a la memòria:
he llegit que es va embarcar
en el vapor de l'ampolla...
(Pensant, però que es noti vacil·lació, fins que pensa emportar-se-la amb ell.)
¿Què faré? Com retornar-la
si no tinc cap cosa forta...
Me l'emporto, d'aquest modo
i enlaire dins de la bomba,
tornarà en si, em reconeix,
i un abraç tot ho perdona.
(Al negre, que està mirant-se la Sila com un encantat.)
Ajuda, negre, al teu amo.
T'encantes com un tanoca.
(L'agafen entre tots dos i la trasladen a la cistella.)
Ten cuidado a fer-li mal...
per 'llà, la dreta... ten compte...
(L'han col·locada sens que ella es retorni.)
Ja la tenim col·locada.
(Ficant-s'hi ell.)
Ara jo...
(Dissabte també va a ficar-s'hi, però Robinson l'hi priva.)
Tu... noi, perdona.
El puesto és just per nosaltres,
ens convé molt estar a soles.
(El negre alça les mans en ademan suplicant. Robinson, que ja ho té tot arreglat, se disposa a tallar la corda.)

¡Adeu! Sigues bon minyó
i, sobretot, fes-te un home.
Ja t'escriuré de seguida
que arribem a Barcelona.

(En lo mateix moment que té la mà alçada per tallar la corda, se repensa de bursada.)

Ves, me deixava el paraigües
i me'n vaig cap a les boires.

(Baixa de la bomba.)

Si no hi penso, nos posàvem,
de segur, com una sopa.

(Se'n va a la casa. Lo negre, amb dissimulo i después a les clares, va seguint los seus moviments. Quan lo veu entrar dins de la casa, se fica amb resolució dins de la cistella, talla la corda i la bomba s'alça amb lentitud. La Sila continua encara desmaiada. Robinson surt de la casa en aquest moment amb lo paraigües sota l'aixella.)

Ara sí, ¡que vinga pluja!

(Mentres puja l'escala.)

¡Quina sort trobar la dona!

(A l'arribar al punt que era la bomba, veu la brometa que li ha jugat el negre, que se'l veu arreglant lo necessari per a fer l'ascensió.)

¿Què fas? ¡Ah, pillet!

(Penja una corda de la cistella. Robinson l'agafa i s'hi repenja.)

¡Espera't!
Veies d'anar-te'n... ¡ai, pobre!
Jo no puc pas aguantar-ho...

(Fent moltes forces.)

La mà em sega aquesta corda.

(Dissabte va anant llençant objectes per a alleugerar lo cove i la bomba, mes se n'emporta Robinson, que en va procura estirar los peus per a tocar a terra.)

Perdo terreno... ¡Dissabte!
No puc més i se m'emporta...

(Cridant fort i fent anar violentament les cames.)

Lladres, socorro... assistència...
que se m'enduen la dona...
Guàrdies civils aquí falten,
amb dos n'hi havia de sobres.

(Ha pujat més la bomba. No pot més Robinson, la corda li escapa de la mà i cau en terra. La bomba desapareix entre les bambolines.)

¡Pataplum!

(Posant-se les mans al detràs.)

¡Ai!

(S'alça al cap d'una mica i diu, amb defalliment però conformat.)

¡Ja està llest!

(Mirant enlaire, cap als bastidors de l'esquerra, que és per allà on té de desaparèixer lo globo.)

La Sila veig que es retorna...
ell li té la mà... l'hi besa...
ella riu com una boja.
(Cridant fort per fer-se sentir d'ells.)
¡Sila! ¡Sileta! ¡És un negre!
¡No te'l creguis! ¡A mi, escolta'm!
(Cridant i amb solemnitat.)
En nom de la llei, te mano
que vinguis amb el teu home.
(Transició.)
En Dissabte em fa mueques.
(Fent moure la mà, amenaçant i cridant fort.)
Ah, si pujo...
(Transició.)
Encara hi torna.
Ella també. Sí, tots dos.
(Tornant a cridar.)
¡Grandíssims poquesvergonyes!
(Movent-se d'un cantó i d'un altre, alçant-se de puntetes i movent lo cap.)
¡Desapareguts! ¡No els veig!
(Després d'exhalar un fondo sospir, se dirigeix al públic amb posat que faci llàstima, però al mateix temps ben conformat.)
Aquí tenen la meva obra:
set anys, set, hi he treballat
i quan, ja feta la bomba,
esperava satisfet
que em dugués a Barcelona
i la sort per protegir-me
arribar em feia la dona,
un negrot, que creia tonto,
a totes dos se m'emporta,
deixant-me, vostès ja han vist,
aixís, amb un pam de boca.
(Com no sabent avenir-s'hi.)
Et veia negre, Dissabte,
però no tant. ¡Quina tropa!
¿Què és això d'emancipar-los?
Més esclavitud, el doble.
(Com si s'ho tirés tot a l'esquena.)
¿Què hi farem? Resignació,
si no de bon grat, per força.
(Va a la casa, mes, antes de ser-hi, se repensa i es dirigeix al públic baixant al prosceni.)
De que estiga divertit
tenint grata companyia,
vostès logren si, amb porfia,

aquí venen cada nit.
I si sento lo borgit
que es promou picant les mans,
serà que vostès, humans,
s'encarreguen de dir al món
que aquest Robinson segon
ara és tan viu com abans.

(Se despedeix molt cortès traient-se lo sombrero. Va a la cova i s'hi fica. Toca l'orquestra i cau la nit.)

Fi del monòleg.

Nota de l'autor

Sota el títol tindria que dir primera part; això vol dir que n'hi ha més d'una. Així serà si aquesta agrada, puix ja tinc algun vers per la segona i l'acabaré o no segons vegi l'èxit de la present. Vinguen aplaussos, que no mancaran parts i més parts.

Lo barber del rentamans

Humorada còmica en un acte i en vers, original d'en Rossendo Arús i Arderiu

Persones

RAMONA, filla de

JERONI, barber

Don AMBRÒS, pare de

CLAUDI

BLAI, ataconador

JEPETÓ

Un ESCOLÀ

L'escena, en qualsevol poblet de Catalunya. Època actual.

Acte únic

Una botiga d'un raspabarbes de fora: cadires de cuiro, miralls, un armari i demés mobles necessaris, tot tronat. Lo retrato d'Espartero en lloc preferit; davant d'ell, hi crema una xinxeta dintre d'un got. Porta a l'esquerra que se suposa va a les habitacions interiors. Sobre les vidrieres de l'entrada, un rentamans d'aquells de color de xocolata dintre d'una espècie d'armariet.

Escena I

Jeroni i Ramona.

(Jeroni, en un silló. Ramona seu en una cadira baixa al costat d'una tauleta de cosir i té un diari a la mà que el deixa sobre la taula a l'aixecar-se el teló.)

Jeroni
Endavant, ja estàs cansada,
fossin novel·lotes prou.

Ramona
Jo em creia que us adormíeu,
(Tornant-lo a agafar.)
prò si de cas voleu...

Jeroni
(Prenent ell lo diari.)
¡No,
deixa! Ja se sap: per lograr-ne
estar ben servit al món,
diu molta vritat l'adagi,
té de fer-s'ho un mateix tot.
I com jo tinc l'avantatge
de ser un home com pocs,
que el mateix afaito un bisbe
que cuino una olla de cols,
no m'apuro gens ni mica,
no m'espanta el viure sol.
Espavila molt lo córrer
amb la carrabina al coll;
per ensenyar-ne de viure,
res com ser soldat.

Ramona
Ja hi som,
sempre la cançó enfadosa.

Jeroni
Ja t'haurien tret la son
de les aurelles, si et clavo[5]
si servir al rei com jo.
Vas tenir sort de ser dona,
no t'escapes si ets xicot...
¡I mai he pogut entendre

5 Sembla que hi falti text.

per què té d'existir això!
Portes calces, a servir,
dus faldilles, ah, no es pot.
Si algun dia em fan ministre,
diputat o senador...

Ramona ¿Ministre vós? De seguida.

Jeroni D'altres n'han fet de pitjors.
L'endemà d'haver jurat,
quan me presenti a les Corts,
(Va fent lo que s'indica.)
m'assento per prendre alè,
descanso un minut o dos,
m'arreglo un xic la corbata,
m'estiro una mica el coll,
m'alço amb tota prosopeia
com qui diu «aquí vaig jo»,
busco postura bonica,
em passo la mà pel front
perquè acudin les idees
i, traient-me a fora el cos,
dic cridant perquè se senti
ma veu de tots los racons,
eixugant-me antes els llavis
i escopint així: «Senyors...»

Ramona *(Burlant-se'n.)*
¿A les Corts en català?

Jeroni *(Reprenent-la.)*
No se corta al orador.
Ho direm en castanyola,
com que he servit, el sé molt.
(Amb moviments exagerats.)
«Es, señores, quien vos habla
el ministro Barbasón,
rogando que os paréis mucho
a lo que dirá su voz.
Mientras con fusil al cuello
van los chicos que hombres son,
las hembras, las españolas,
matan el tiempo veloz
haciendo media tranquilas
o guisando con ardor.
¿No es hora de que esto acabe
por el buen nombre español?
Acabe pues...»

Escena 2

Dits i Claudi.

Claudi *(Interrompint-lo.)*
Que s'acabi
quan vulgui, si ja en té prou.
(Jeroni ha quedat amb los braços llargs i molt malhumorat perquè l'han interrompit.)

Jeroni (En lo millor del discurs
t'ha anat a sortir aquest ximple.)
Mirarà una altra vegada…

Claudi ¿Fer més a temps la sortida?
Em sembla que ha estat al pèl,
més de pressa no es podia;
que s'acabi, vostè deia,
i s'ha acabat de seguida.
Mes digui'm: ¿què, d'aqueix modo,
l'ha fet sortir de casilles?,
¿què és lo que vol que s'acabi?
Sapiguem-ho, si és possible.

Jeroni L'hi diré.

Ramona S'exercitava
per quan lo facin ministre.

Claudi ¡Bravo!, si que ho agafa lluny.

Jeroni ¿Que se'n burla?

Claudi Gens ni mica.

Jeroni És que no hi veig el motiu.

Claudi Com que vostè és curt de vista…

Jeroni ¿Què vol dir?

Claudi Que, sense ulleres,
¿com l'ha de veure?

Jeroni No implica,
jo veig tot lo que vui veure.

Claudi Està bé, se'l felicita
per la millora, celebro.

Ramona *(A part, a Claudi.)*
Deixa'l tu, no el contradigues,
que s'enfada.

Claudi Mai hi penso,
ara girarem la mitja.
Un home com vós, Jeroni,
no se'n troba en aquest sigle.

Jeroni Vostè sempre tirant xanxes.

Claudi Parlo formal.

Jeroni Si s'explica...

Claudi A la seva gran constància,
an això me referia.

Jeroni ¿I a què ve...?

Claudi Cada vegada
que entro aquí i els ulls se'm fixen
en aquell llumet que crema
davant del retrato insigne
de l'home més benemèrit
que avui la terra trepitja...

Jeroni *(Engrescat.)*
Ni n'hi haurà mai més tampoc.
Després de fet, de seguida
diu que Déu va llençar el motllo
i es va fer trenta mil miques,
que en surti un altre d'igual,
d'aquest modo, no és possible.

Claudi Tan bon home...

Jeroni Tan taujà.

Claudi (Ja és nostre.)

Jeroni Des d'aquell dia
que va volguer-ne lo cel
concedir-me la gran ditxa
de que mes mans...

Claudi Sí, sí.

Jeroni Aquestes.

Claudi Quina sort que vau tenir-ne.

Jeroni ¡Burrango! Ja ho sap, el guardo
ben tancadet allà dintre.
Més que fos la de Nadal,
més que fos una relíquia,
i la clau de damunt meu
no es separa nit i dia.

Claudi Valga que no pesa gaire.

JERONI ¡Vol callar...! ¡Si és tan petita!
(Ensenyant una clau que porta penjada amb un cordó al coll.)

CLAUDI *(A part, a RAMONA.)*
Com si no en tingués jo una altra.

RAMONA Calla.

JERONI *(Ensenyant-l'hi.)*
¿La veu?

CLAUDI ¡Que és bonica!

JERONI És un treball primorós.

CLAUDI És feta d'un bon artista.

JERONI D'un manyà. Guardant tal joia,
vaig volguer cosa exquisida.
L'armari sol, una unceta.

CLAUDI Si l'Espartero sabia
l'afecte que li porteu...

RAMONA Prou que ho sap.

JERONI ¡Vaia!

CLAUDI ¡Tira!

JERONI Pel seu sant, com li contava,
des d'aquell venturós dia
cada any faig comprar una dècima
de les que es troben més fines
i un vers li escric que em va fer
llavors un memorialista.
Doncs ell, después de rebuda,
al mateix punt, de seguida
me contesta dant-me gràcies
i expressions a la família.

CLAUDI Vaia un gust com deu donar-li.

JERONI Si no en tingués, no ho faria.

CLAUDI El mateix que si el freguessin
amb una mata d'ortigues.

JERONI Ja n'hi darà més vostè...

CLAUDI Sí, deixant-lo tranquil viure.

JERONI ¡S'ha acabat!

RAMONA ¿Per què s'enfaden?

JERONI Perquè em diu coses que irriten.

Ramona Si no ha dit…

Jeroni Tu, cus i calla.

Claudi *(Excusant-se.)*
Jo…

Jeroni Vostè. No vui musiques.
(Enfadat i mudant de conversa, que es noti el canvi.)
Li dono aquesta setmana
de temps i si quan termina
no s'ha presentat son pare,
al carrer van tots los xismes,
i si no se'n vol anar,
aviso els civils que vinguen;
no estic jo per més romanços,
tota la gent me critica.

Claudi *(Molt tranquil.)*
Li preparo una sorpresa,
excusi'm que res li diga,
pues no serem a demà
que ja gendre puga dir-me.

Jeroni Així té de ser o, si no,
d'aquí a casa…

Claudi *(Somrient.)*

¿I em trauria?

Jeroni Punt en blanc; quan dona una ordre…
I he servit, vui disciplina.
(Mirant el relotge.)
Me'n vaig a afaitar el vicari,
que ja haurà acabat la missa.
(Regirant navages.*)*
La gruixuda, que, per pèls,
té canons d'artilleria.

Claudi ¿I els versos de l'Espartero?

Jeroni ¿Que em va fer el memorialista?

Claudi Sí, ¿que els teniu a la mà?

Jeroni No, el que hi tinc ara és la pinta.

Claudi Bé, vui dir que me'ls deixeu.

Jeroni Són a dalt, en el pupitre.
Vaig a buscar-los, veurà,
veurà que estan bé.
*(Disposant-se a anar a dalt, surt l'*escolà*.)*

Escena 3

Dits i l'escolà.

Escolà — Bon dia.
El senyor vicari espera.

Jeroni — Que aguardi. Tinc feina, digues.

Escolà — Diré que no fèieu res.

Jeroni — ¿Què saps tu?

Escolà — Prou que es veu.

Jeroni — *(Amenaçant-lo.)*
Mira
bordegàs...

Escolà — Com sou tan guapo,
val més mirar vostra filla.
(Se'n va corrents.)

Jeroni — ¡Si t'atrapo...!

Ramona — Aneu-hi...

Jeroni — Els versos...

Claudi — Ja me'ls deixarà quan vingui.
(Se'n va Jeroni, rondinant.)

Escena 4

Ramona, Claudi.

Ramona — ¡Per què l'has de contradir!
¿No veus que l'home s'enfada?

Claudi — Justament això m'agrada.

Ramona — I quins gustos de tenir.

Claudi — Ja saps que jo en tinc de bons
i la prova és a la vista,
si el bon gust forma l'artista,
ho so del cap als talons.

Ramona — Qui no et conegui an a tu...
¿saps qui ets?

Claudi — No ho diguis, ja ho sé,
un jove...

RAMONA ¿Sí?

CLAUDI Acabaré:
que t'estima com ningú.
(Li agafa la mà).

RAMONA Tens la mà que està gelant,
si se't toquen, ja refredes.

CLAUDI Manos frías...

RAMONA Sí, mans fredes.

CLAUDI Pues el cor com un volcan.

RAMONA Jo no crec aquestes coses.

CLAUDI Per força ho tindràs de creure,
perquè jo t'ho faré veure
si en el pit la teva em poses.

RAMONA *(Posant-l'hi.)*
Veiam...

CLAUDI Va per feina.

RAMONA Sí,

oi.

CLAUDI ¿Què et deia? Tant s'afanya,
que a anar de pressa no el guanya
cap màquina de cosir.

RAMONA Veus com és una mentida
allò de les mans i el cor...

CLAUDI Al revés, prova l'ardor
amb què batega sens mida.

RAMONA Sí, però no negaràs
que ara tens la mà calenta:
doncs sent vritat...

CLAUDI ¡Ah dolenta!

RAMONA Deus tenir el cor com un glaç.

CLAUDI ¿Com tenir-l'hi...? No és possible,
ta mirada falaguera
encendria una foguera
si la neu fos combustible.
En els pics de les muntanyes
que hi dura sempre l'hivern,
brotar faries l'infern
al fondo de ses entranyes.

Ramona ¿I s'hi veuria? Dimoni,
banyes, cues i calderes...
Si això ho diguessis de veres,
Déu me'n guard i sant Antoni.
Per a fugir-ne d'embulls
i no fer tal tropelia,
ningú no conseguiria
que el miressin los meus ulls.

Claudi Menos jo...

Ramona Tu ets diferent;
per poder-me desquitar,
a tu et 'via de mirar
a tothora, eternament.
¿M'estimes?

Claudi Sí, vida meva,
de ton amor la dolçura
va donar-me la ventura
a l'entrar a casa teva.

Ramona ¿I si fuig tot d'un plegat
a l'anar-te'n...?

Claudi *(Sorprès.)*
¿Jo...? ¡Quan!

Ramona Ara,
ja has sentit fa poc el pare
quines ordres t'ha donat.

Claudi Això no et dongui cuidado.
Vindrà aquell, com tu ja saps,
i, acabant els mals de caps,
serà alegria l'enfado.

Ramona ¿I vols dir que anirà bé?

Claudi És l'únic modo possible,
el meu pare és inflexible
i dir-li res no convé.

Ramona Mentres después de saber-ho...

Claudi Vinguen crits... alçarà el coure,
tu l'aniràs a commoure
i fins plora, sent tan fiero.

Ramona Ai, que me'n ben descuidava.
Aquell senyor que et vaig dir...

Claudi ¿Que torna a rodar per 'quí?

Ramona L'he vist quan me n'entrava
a missa; ell busca-les totes,
volia dar-me una flor.

Claudi El que busca aquest senyor,
que jo li trenqui les potes.

Ramona I ves, diu que avui, sens falta,
amb el pare parlarà.

Claudi Que vingui, l'afaitarà.
O, si no, jo, si m'exalta.

Ramona Ara tu, que, ni per broma,
t'ocupis d'ell.

Claudi Per ma part,
ni hi penso més.

Blai *(Entrant.)*
Déu los guard.
(A Ramona.)
Ja tenim aquí el nostre home.

Escena 5

Dits i Blai.

Claudi ¡Blai!

Blai ¡Senyoret! ¡Don Enric!

Claudi Va la primera advertència:
en lloc d'Enric, digue'm Claudi.

Blai ¡Ai, ai! ¿Claudi Fontanelles?

Claudi No, Claudi Roure.

Blai ¡Prò per què!

Claudi Amb calma, t'ho faré entendre.

Blai No hi pogut venir abans,
ahir la carta vaig rebre...
¿qui el 'via de fer per 'qui...?
Qui sap on dimontri el fèiem.
Fins son pare està cregut
que per l'estranger es passeja.
Quina alegria tindrà
quan li conti que el vaig veure.

Claudi No deu saber-ho.

BLAI Doncs fora.

CLAUDI D'un compromís m'has de treure.

BLAI Mani.

CLAUDI Tinc de menester
un pare.

BLAI ¡Ha, ha!, ¡té sempre
uns acudits!

RAMONA És formal.
(Com volent dir que no s'ho cregui.)

BLAI No el coneix.

CLAUDI Parlo de veres.

BLAI ¡No en té prou amb don Ambròs!

CLAUDI En vui un altre de pega.

BLAI Parlant de pega, aquí estic.
(A Ramona.)
Ataconador.

CLAUDI Aquesta
l'has endevinada; tu
el pare postís deus ser-ne.

BLAI Prò, si de cas s'escampava,
don Ambròs de casa em treia.
Oh, i després la meva dona,
tan gelosa com és ella,
pot dir que és si l'hi diguessin...
no s'armava poca gresca.
(A Ramona.)
Fa trenta anys que som casats
i de fills, ca, ni se'n resa.

RAMONA Pot comptar, quan l'hi proposa,
que no vol pas comprometre'l.

CLAUDI La teva dona i el pare
res sabran si no els enteres,
i, encara que ho sapiguessin,
¿què vols que et passés, a veure?
Jo et trauria de l'apuro,
per més gros que pogués ser-ne;
¿per ventura has començat
ara mateix a conèixe'm?

BLAI Sí, ja ho sé, però...

Claudi — Ni se'n parli.

Blai — Prou sap que jo...

Claudi — Hi comptat sempre.

Blai — El que m'ordeni, faré.

Claudi — Baixo de seguida, espera't.
(Se'n va.)

Escena 6

Ramona, Blai.

Blai — Dispensi'm de la pregunta,
¿vostè és la seva promesa?

Ramona — Sí senyor.

Blai — I segur que es mou
per vostè tota la fressa.

Ramona — Jo l'hi diré.

Blai — No s'excusi,
no el conec pas d'ahir vespre;
a l'entrar, així que l'he vista,
i a don Enric coneixent-ne,
ja m'he dit: «aquest negoci
de faldilles té de ser-ne.»

Escena 7

Dits i Claudi.

Claudi — T'hi baixat uns pantalons,
bolet, jaqué: t'ho encasquetes...

Blai — ¿És per mi?

Claudi — Tens de fer goig,
tornar-te un senyor de veres.

Blai — ¿Jo senyor?

Claudi — Si ets el meu pare...

Blai — Endavant, vinguen disfresses.

Ramona — ¿S'ha de vestir aquí mateix?

Claudi — Me l'emporto a casa en Tenes
i entretant podré explicar-l'hi
bé tot al peu de la lletra.
Anem, que si ell arribava...

Blai — Miri'm bé, si em vol conèixer,
que, un cop vestit de senyor,
no fora fàcil, me sembla.
(Se'n van els dos.)

Escena 8

Ramona.

Ramona — Déu faci que surti bé
lo que l'Enric se proposa.
Jo ja ho veig, era precís,
s'ha tingut de fer per força.
El pare les va enfilar
que era bord. Esta cabòria
que al cervell la té ficada,
la sola, l'única cosa
que l'hi farà desvanèixer
és que vegi an aquest home
i que al seu davant l'Enric
el nom de pare li dona.
Si no fos tan estranyot
i d'idees tan rarotes
el verdader, menos mal,
tot anava per la posta;
lo que haurà de fer el postís,
ho arreglava ell aleshores
i del conflicte sortíem
en menos que es canta a glòria.

Escena 9

Ramona, Jeroni.

Jeroni — Endavant, ja fora molt
que fessis alguna cosa.

Ramona — Jo esperava que vinguéssiu.

Jeroni — Mirant les mosques com volen.
Per cosir, si vols, de feina
no te'n falta en aquest cove.

(Ramona se'n va i ell li crida des de la porta.)
Mira el modo d'enllestir-te,
que no vui dinar a deshora.

Escena 10

Jeroni.

Jeroni — No em pesen tant deu fusells
com me pesa a mi una dona;
ja les faria anar dretes,
si manava sols una hora.
¿Què és això de privilegis,
de vestits i anar a la moda?
El que no falti, perquè acabi,
és només que surti un home.
¡Jo...! Quins aplausos tindria
a les Corts quan, vigorosa,
la meva veu fes sentir
un discurs d'aquesta força.
(Declamant exagerat.)
«Sí, señores diputados,
las mujeres españolas,
mientras los hombres se baten,
ellas van siguiendo modas;
¿a qué viene tal escándalo?».
(Jepetó, que ha entrat, se posa davant d'ell, sorprès.)

Jepetó — Si no se sent ni una mosca.

Escena 11

Jeroni, Jepetó.

Jeroni — Sempre han de venir ximples
lo meu discurs a interrompre.
(Ha anat a buscar un drap, bacina i les navages.*)*
Seu, si vols.

Jepetó — ¿Voleu que segui?

Jeroni — Tu diràs si t'aconsoles
que et posi com un sant Llàtzer.
(Veient que no seu.)
¿Que et sol venir?

JEPETÓ No em recordo
si he vingut per afaitar-me.

JERONI Tu diràs.

JEPETÓ *(Rumiant.)*
Una altra cosa
m'ha portat; sí, sí, un recado.
(Recordant-li.)
Un senyor de Barcelona
per vós m'ha dat una carta
d'aquelles que tenen sobre.

JERONI Vinga.

JEPETÓ Ja vos l'hi donada.
¿Què li diré per resposta?

JERONI Si an a mi no m'has dat res.

JEPETÓ ¡Caram!

JERONI Mira't bé, escorcolla't.

JEPETÓ No la tinc, me l'hi deixada...
valga'm la meva memòria;
és al taulell de l'estanc.

JERONI Ves.

JEPETÓ Prou.

(Se'n va corrents.)

JERONI Veiam si la portes.

ESCENA 12

JERONI.

JERONI Si fos com ell, me matava;
a mi que tot me recorda.
Encara em sembla que veig
Espartero amb la barbota
mirant-me de fit a fit
i jo més tiesso que un sorge,
amb la navaja a la mà
esperant que em donés l'ordre.
(Entra CLAUDI seguit de BLAI vestit de senyor. JERONI ha anat fent lo que es marca i està firmes amb una navaja a la mà.)

Escena 13

Jeroni, Blai, Claudi.

Claudi — ¿Ja fem els soldats, com sempre?
No n'eixugarem mai, sogre.

Jeroni — No, fins que vingue el seu pare.

Claudi — En aquí el té.

Jeroni — Celebro, home.

Blai — Tinc molt de gust en conèixe'l.

Claudi — Res de compliments, a fora;
abraçada.

Jeroni — ¡Tabalot!

Blai — Sempre ha sigut molt de broma.

Claudi — Jo me'n vaig a casa en Teles,
que hi retrato aquella noia,
així els deixo en llibertat
perquè se posin conformes.

Jeroni — Al punt de les dotze, a taula.

Claudi — Sí.
(A Blai.)
No rellisquis, ten compte.
(Se'n va.)

Escena 14

Jeroni, Blai.

(Estant parats un bon rato, mirant-se l'un a l'altre dissimuladament.)

Blai — (¿Com començo?)

Jeroni — (¡Que encantat!)

Blai — (¡Quin compromís!)

Jeroni — (¿I què espera?)

Blai — (Dec estar com un anís.)

Jeroni — (I quin pare que té el gendre.)
(*Rompan el fuego.*) ¿Vol mistos?

Blai — No.

JERONI Com veig que butxaqueja...
(Perquè en Blai *sembla que el punxin en la cadira.)*

BLAI No en gasto.

JERONI Podria ser...

BLAI No.

JERONI Un fumador per encendre...
(Tot això no sabent què dir.)

BLAI No fumo.

JERONI Bé.

BLAI Sí senyor.

JERONI Jo tampoc.

BLAI ¿No?

JERONI Estrany sembla,
juntar-se dos que no fumin.

BLAI És vritat.

JERONI Sí.

BLAI Prò pot veure's.

JERONI Endemés si...

BLAI Vaia, vaia...

JERONI (Ni deu mules no l'arrenquen.)

BLAI (Si don Enric fos aquí...)

JERONI (Surti el sol per Antequera,
sortim-ne d'una vegada.)
¿Que ha servit, vostè?

BLAI ¿Jo? Sempre.

JERONI No pot ser.

BLAI Prou és ben cert.
(¡Que m'embolica!)

JERONI ¿Què pensa?

BLAI ¿De quin servir me parlava?

JERONI Servir al rei.

BLAI ¡Ah...!

JERONI Doncs què es creia...

BLAI *(No sabent què dir.)*
Oh, servir per alguna cosa
útil, per algun objecte.

JERONI Això com tothom.

BLAI És clar.

JERONI (¡Que és tonto!)

BLAI *(Determinat.)*
Doncs sí, com dèiem,
(¡Pit i fora!) don Enric...
el senyoret... (Va per terra.)

JERONI (Aquest home no m'agrada;
deu ser boig... estem alerta.)

BLAI *(Agafant el fil de l'assumpto.)*
El meu noi mai me callava
que vostè em volia veure
i m'ha fet tantes instàncies,
i m'ho ha pregat tan de veres,
que avui he agafat el tren,
deixant a racó la feina,
per dir a vostè que li dono
per casar-se la llicència
creient-me que impediment
no hi haurà per la part seva.

JERONI Com que la noia l'estima
i jo vui ditxosa fer-la,
d'aquesta hora en endavant
ja pot comptar-la com seva.
L'interès que jo tenia,
i fins diré l'exigència,
de veure a vostè...

BLAI Es comprèn.

JERONI És que soc un home recte.
Per altre cantó hi havia,
li parlo amb tota franquesa...

BLAI Digui.

JERONI Una altra cosa.

BLAI ¿Quina?

JERONI Se'm 'via ficat la ceba
al cap, que en Claudi era bord.

Blai — ¡Vol callar...! Quina ximplesa;
té un pare ben sa i ben guapo.

Jeroni — *(A part, mirant-se'l.)*
Això de guapo, me sembla...

Blai — Ben ricatxo... ben vestit...

Jeroni — (Que ho digui la leviteta.)

Blai — (Ai, de l'amo li parlava.)
Li dic que vostè l'ha treta.

Jeroni — Home, me n'alegro, bé...

Blai — (Que no em mossegui la llenga.)

Jeroni — (Ja que s'alaba, alabem-nos.)
Ell la noia que arreplega
és una joia, un tresor,
poden dir a tothom que és gendre
d'un que escriu a l'Espartero.
Miri-se'l.
(S'aixeca i li ensenya lo retrato.)

Blai — ¿Al noi?

(S'alça.)

Jeroni — L'exemple
del valor, de l'honradès
i la santa independència.

Blai — No sabia que fos sant.
(Mirant-se el retrato.)

Jeroni — Si lo pronòstic fulleja,
segur en troba més de quatre
que com ell tant no ho mereix,
per guerrero cap el guanya.
Jo que l'hi vist brut de pols,
de fum de pólvora negra...
amb una barba d'un pam
i tenint-me a mi al seu frente
tal com ara estem tots dos,
no, un xiquet més endarrere
(Enretirant a Blai.)
i dic, tot agenollant-me,
(S'agenolla i es treu la gorra.)
mentres la gorra me treia...
(Surt Jepetó amb una carta a la mà.)

Escena 15

Dits i Jepetó.

Jepetó ¿Que és el bisbe, aquest senyor?

Jeroni ¡Trompa!

Blai Un sabater de viejo.

Jepetó ¡Com que us veia agenollat,
treta la gorra i ben dretxo...!

Jeroni ¿Què vols?

Jepetó *(No pensant.)*
Res.

Jeroni ¿Doncs...?

Jepetó Ah, la carta.

Jeroni Do'm. De qui serà no penso.
(Li dona Jepetó la carta i la llegeix.)
«Estimado don Gerónimo,
de ver a usted tiene anhelo,
por cosas que le interesan,
un amigo de Espartero.»
(Amb arrebato d'alegria.)
És amic d'ell.
(A Jepetó.)
Mira.
(A Blai.)
Miri.
(Tirant la gorra a l'aire i cantant.)
¡Viva...! ¡viva...!

Blai ¡Quin contento!

Jeroni Anem-se'n cap a trobar-lo.

Jepetó Jo l'he vist a cal Xarel·lo.

Jeroni *(A Blai.)*
Vingui amb mi.

Blai Com vostè vulgui.

Jeroni Que no el vegi, no consento.
(Cridant.)
Noia, vaja, a tenir compte,
ja ets promesa amb l'Espartero...
ni menos sé lo que dic,
d'alegria em torno lero.
(Se'n van tots tres.)

Escena 16

Ramona.

Ramona *(Sortint.)*
¿Què diuen...?, qui sap on vola,
no sé què ha dit de promesa...
(Mirant al carrer.)
No es veu per tot lo carrer,
sí que ha marxat ben de pressa.
(Baixant al prosceni, de pressa i tancant les vidrieres.)
Aquell senyor que em segueix,
¿com ho faig si de cas entra?

Escena 17

Ramona, don Ambròs.

Ambròs No fugis, hermosa nena,
fes que cessi el teu espant,
jo no vinc pas a causar-te
ni cap pena ni cap dany,
al contrari si en mi estava...

Ramona Això no s'ho pensi mai.

Ambròs ¿Per què, amb qui de cor t'adora,
uses de rigor semblant?
¿Què vols que per tu jo faci?

Ramona Jo sols vui que em deixi en pau.

Ambròs Antes torna'm tu la meva
que traïdora em vas robar.
Des que vinguí l'altre dia
a cacera amb los companys
i vaig tenir la fortuna
de trobar-te en el meu pas,
no he tingut gens de sossego,
lo repòs per mi ha volat,
los minuts me semblen sigles,
la febre brusa mon cap.
Tu sola pots fer que trobi
en 'questa vida la pau,
que se'm trobi en cel la terra,
que no vulgui morir mai,
només obrint-ne tos llavis
per a dir-me un dolç «jo t'am».

Ramona — Sens mirar la diferència
tan marcada de l'edat…

Ambròs — Aquest cor que bull aquí
no l'envelleixen los anys.

Ramona — Ademés, jo so promesa.

Ambròs — No m'espanten los rivals.

Ramona — Com per ell mon cor alenta,
no hi ha tal rivalitat.

Ambròs — Seran amors de criatures,
com qui diu, foc d'encenalls.

Ramona — És amor que sols s'acaba
quan la vida s'ha acabat.

Ambròs — ¿I qui és aquest nou Marcilla?
¿Com s'anomena el galant?

Ramona — No té dret a interrogar-me,
ni explicacions li vull dar.

Ambròs — Ja que vostè precipita
la cosa pel pedregal,
li diré que compto amb medis
per ser duenyo d'esta mà;
son pare, perquè la prengui,
té de venir a pregà'm.

Ramona — Doncs miri si ho consegueix.

Ambròs — Sentiré…

Ramona — Que Déu lo guard.
(Se'n va.)

Escena 18

Don Ambròs.

Ambròs — Això sí que és plantar un home
deixant-lo amb un pam de nas,
però tots aquests desprecis
ben prompte s'aplacaran.
Justament, per conseguir-ho,
tinc bon ressort, tinc la clau,
son pare és un papanates,
és un beneit del cabàs,
en tocant-li un xic la flaca

fent-me de la seva part,
em dona no sols la filla
sinó el món, si el pogués dar.
(Entren Jeroni i Jepetó; el primer, tot suat.)

Escena 19

Don Ambròs, Jeroni i Jepetó.

Jepetó — Aquí el teniu.

Jeroni — ¿És vostè?

Ambròs — ¿Sou en Jeroni?

Jeroni — Cabal.

Ambròs — Tenia desig de veure-us
i a l'escriure'us...

Jeroni — *(Ensenyant la carta.)*
Aquí està.
¿Vostè és amic d'Espartero?

Ambròs — Com si fóssim dos germans.

Jeroni — (Si m'atrevia.) Un favor

Ambròs — Digueu.

Jeroni — No...

Ambròs — *(Imitant-lo.)*
¿Què és?

Jeroni — Un abraç.

Ambròs — Si per mi és una ditxa
abraçar un bon lliberal.

Jeroni — Això sí, fins a la mort
per l'Avi i la llibertat.
(A Jepetó.)
Acosta-li una cadira,
t'encantes com un babau.
(Jepetó l'acosta.)
Espolsa-la.
(Jepetó se'l mira encantat. Jeroni frega la cadira amb la gorra.)
¡Que ets tanoca!
(A don Ambròs.)
No ha servit, no en faci cas.
Que se'ns coneix de seguida

els que hem sigut militars.
Segui, no s'estigui dret.

AMBRÒS No gosava, al seu davant.
(Assentant-se.)

JERONI ¿Que fins se tracten de tu?

AMBRÒS ¿Amb qui?

JERONI Amb ell.

AMBRÒS ¡Vaia!

JERONI ¡Caram!
¡Quina ditxa...! ¿I que li ha estret
les mans?

AMBRÒS ¡Ui! A cada pas.
(JERONI s'alça i es quadra.)

JEPETÓ ¿Què feu?

AMBRÒS I ara, bo, Jeroni.

JERONI Saludo an aquestes mans
que han sigut afortunades
d'haver les seves tocat.

AMBRÒS (Aquest home me distreu.)
Segui, tenim de parlar

JERONI Escolto.

AMBRÒS Vui demanar-li
un favor de los més grans,
que en vostè tan sols estriba
el que jo pugui alcançà'l.

JERONI I encar que no en depengués
ja el pot donar per lograt,
per vostè, fins l'impossible.

AMBRÒS (La cosa marxa endavant.)
El cel li donà per filla
un tresor angelical.

JERONI No en parlem més. ¿La demana?,
¿que té algun fill per casar?

AMBRÒS Un ne tinc.

JERONI Doncs cosa feta.

AMBRÒS Mes no per ell la demano.
La meva esposa estimada
va morir farà tres anys.

Jeroni — Que Déu la tinga a la glòria
amb la meva, si hi va entrar.

Ambròs — Al mirar-me sol a casa,
perquè el noi no hi para mai,
m'entristeixo...

Jeroni — Veu, tothom
té els seus modos de pensar.
Ens van casar una vegada,
de tornar-hi Déu me'n guard.

Ambròs — Jo opino d'altra manera
i, havent-ne vist los encants
que m'atesora sa filla,
demano la seva mà.

Jeroni — ¿I no se'n burla?

Ambròs — ¡Jeroni!

Jeroni — Déu los faci ben casats;
avui sí que a aquesta casa
es pot dir que el bé hi ha entrat.
¿Casada amb un amic d'ell...?
I que feliç que serà.

Ambròs — De tots modos sentiria
forçar-ne sa voluntat.

Jeroni — ¿Què vol dir?

Ambròs — Que si estimava...

Jeroni — Bé, sí... Vol un bordegàs,
un gandul, un pintamones
que sobre d'un mes farà
va venir-ne en aquest poble
i, com no hi tenim hostal,
per favor lo vaig admetre
només lo precís pagant,
prò això sí que, a vostè,
li ha de dar pocs malsdecap.
(Dant-se un cop al front perquè li acudeix lo passat.)
Bona l'hem feta, Jeroni...
No hi pensava.
(A Jepetó, que s'ha adormit en una cadira de braços.)
Ja veuràs,
desperta't. ¡Ah, toca-son!,
si 'guessis sigut soldat...

JEPETÓ *(Fregant-se els ulls.)*
¿Que ja és hora de llevar-me?

JERONI Escolta'm bé.

AMBRÒS (¿Què serà?)

JERONI Aquell senyor que amb nosaltres
ha sortit d'aquí fa un quart,
que ha trobat un conegut
i a la plaça l'hem deixat,
ves a veure si l'hi trobes
i porta'l aquí volant.

JEPETÓ ¿I com volaré sense ales?

JERONI De pressa, vui dir.

JEPETÓ Ja hi vaig.
(Se'n va.)

ESCENA 20

JERONI, don AMBRÒS.

JERONI El jove que li parlava...

AMBRÒS ¿El de la noia?, ¿el galant?

JERONI Sí senyor, sens més ni més,
com qui les aboca al raig,
va dir que s'hi casaria
la meva vènia otorgant.
Com que de pare ni mare
no ens en 'via parlat mai,
jo em vaig creure que era bord.

AMBRÒS Estigué molt acertat.

JERONI El món està d'aquest modo...
¡Tant d'escàndol...! ¡Quina en faig...!
Li dic que vingui el seu pare.

AMBRÒS I no ha vingut ni vindrà.

JERONI Sí senyor, per ma desgràcia,
el tren li hagués escapat.

AMBRÒS ¿Que l'heu vist?

JERONI Avui mateix,
i tot just deu fer un quart

que, amb tota la bona fe,
li he dit que sí.

AMBRÒS ¡Botavant!

JERONI ¿Què vol dir, això? No s'espanti,
de lo dit me'n torno atràs:
primer Espartero que tot.
Li daria fins ma sang
¿i ara perquè un s'ha atrevit
a pretenir-ne a l'igual
que vostè, que és amic d'ell,
jo m'hauria de quedar
sense complaure'l? Bé, vamos,
no fora jo poc babau.

AMBRÒS Sentiria s'enfadessin...

JERONI Si de crits no n'hi haurà cap;
que ho provi, que el trec a fora
en menos que canta un gall.
(Surten JEPETÓ i BLAI, aquest entra sens reparar en don AMBRÒS; aixís que se n'adona, pega un brinco i fuig corrents.)

ESCENA 21

Dits, BLAI, JEPETÓ.

JEPETÓ L'hi trobat que ja venia.

JERONI Han sortit dificultats
respecte del casament.

BLAI *(Ara s'adona de don* AMBRÒS.*)*
(¡Què miro! Fugim.)
(Se'n va corrents.)

JERONI ¿A on va?

JEPETÓ *(Mirant per la vidriera.)*
Sembla un coet, ¡i com corre!

AMBRÒS (Obrar aixís no és natural.)

JERONI Ves quin modo de plantar-nos.

AMBRÒS M'ha sorprès pel molt estrany.

JERONI Ja l'he mirat de regull
de seguida que aquí ha entrat.

AMBRÒS Deu ser boig.

JERONI Lo que em pensava,
i lo que és jo no m'erro mai.

AMBRÒS Del misteri que això entranya,
voldria trobar-ne el cap.

JERONI Res més fàcil: a buscar-lo,
que lo poble no és molt gran.

AMBRÒS No sé, mes tinc interès...

JERONI Que vostè es mogui no cal,
crido a la noia que baixi...

AMBRÒS Vindré amb vós.

JERONI Doncs endavant.

AMBRÒS (La fugida tan sobtada
per alguna cosa serà.)
(Se'n van tots dos.)

Escena 22

Jepetó.

JEPETÓ ¿Que també volen que vingui?
No em contesten i se'n van;
millor, dormiré una mica
i així els peus no em faran mal.
(Assentant-se en un silló.)
Que estan bé, aquestes cadires,
per fer-hi la son petar,
quan tingui diners, me'n compro,
i, del que sobri, un mirall.
(Se treu el mocador de la butxaca i li cau mig duro.)
¿Diners deia? Noi, mig duro.
(Collint-lo.)
¡Que és bonic! ¿De qui serà?
La botiga es troba sola;
no hi ha ningú, meu no és pas.
És de plata...
(Pensant.)
Ja em recorda,
a ca l'adroguer haig d'anar
per fer-hi compra d'un ciri
d'aquells llargs de Montserrat
i m'han dit que convenia
que corregués com un llamp.

Tinc de córrer, que l'espera
la Tuies, que va de part.
(Així que va a sortir, se topa amb Claudi i Blai que entren.)

Escena 23

Jepetó, Claudi, Blai.

Jepetó ¿Veieu lo que són les coses?
ara han sortit a buscà'us;
me n'hi vaig cap a avisar-los,
no es moguen, prompte vindran.
(Així que va a sortir, es repensa, donant-se un cop al front.)
Dimontri, no puc anar-hi
pel ditxós ciri. ¿Què faig?
Bé, la Tuies que s'esperi,
no li vindrà pas d'un quart.
(Se'n va. Claudi i Blai en un cantó parlant baix; lo primer, rient, lo segon, inquiet.)

Escena 24

Claudi, Blai.

Claudi ¿N'estàs ben segur que era ell?

Blai Com vostè és l'Enric: i tant.

Claudi S'hi podran llogar cadires.

Blai Si no les deixa de franc...

Claudi Hem de fer molta brometa.

Blai ¿Brometa?

Claudi En gran.

Blai Vostè rai,
jo que em veig fora de casa
i, per no morí'm de fam,
haver d'anar pels carrers
amb les eines carregat
exercint la noble indústria
d'ataconador ambulant.

Claudi No serà que els meus recursos...
en xispa no hi ha un igual,

té d'acabar tot en guassa
i amb la major santa pau;
el medi que tinc, no falla,
ja veuràs, noi, si és bon plan.

Blai *(Neguitós.)*
Sembla que em punxin agulles.

Claudi *(Pensant ell mateix.)*
Ella l'obliga i quan... pam,
llavors...
(Cridant.)
¡Ramona!

Ramona *(Dins.)*
¿Què?

Claudi Baixa.

Blai *(Mirant per les vidrieres.)*
¡Venen!

Claudi ¿Sí?

Blai Són ells, ¡ai, ai!
(Buscant per on amagar-se.)

Claudi Vine amb mi, no t'atribolis.

Ramona *(Sortint.)*

¿Què vols?

Claudi Passa cap a dalt.
(Se'n van tots tres per la porta que va a l'interior i per la del carrer entren Jeroni i don Ambròs.)

Escena 25

Jeroni i don Ambròs.

Jeroni Ningú me treu de la meva,
el seu puesto és a Sant Boi;
ves, un poble tan petit,
que per ell l'hi ha de ser nou,
que ve an aquí, que surt corrents
i que no el trobem enlloc.
Contesti si, amb menos causa,
no tractem de ximple a molts.

Ambròs Potser ha tornat a venir.

JERONI El saber-ho costa poc,
mes no ho crec.

AMBRÒS ¿Qui sap?

JERONI *(Cridant.)*
¡Ramona!
Ella ens ho dirà bé prou.

AMBRÒS I ja que ara aquí ens trobem
a soles nosaltres dos,
faci-li saber an ella
que pretenc lo seu amor.
Res de crits ni d'amenaces,
bona cara, amable, dolç...

JERONI Deixi-ho per mi ¿s'afigura
no ballo segons el so...?
I no ho dic per alabar-me;
per parlar me pinto sol.
Si arribo a ser capellà,
¡que en 'guera fet de sermons!
Miri's, si mai so ministre...
(Veient que somriu don AMBRÒS.)
com que tinc jo, don Ambròs,
una ràbia als privilegis
que a les dones dona el món,
tinc de fer tronar i ploure,
si soc de l'olla algun cop.
Figuri's que en allà es troba;
la botiga, fa de Corts;
figuri's que ja en Jeroni
és dels que mengen torró,
i escolti si el meu discurs
no fora un discurs dels bons.
(Accionant com les altres vegades.)
«Es, señores diputados,
una vergüenza, un baldón...»
(Surt la RAMONA, deixant-lo amb la paraula a la boca.)

Escena 26

Mateixos, Ramona.

Ramona ¿Que em demanava?

Ambròs *(Respirant.)*
A Déu gràcies.

Jeroni Pensava que et 'vies mort.
(Referint-se al discurs.)
També és cosa que mai pugui...
sempre parat al millor.
(A part, mirant Ambròs.)
Ara em sembla més simpàtic.

Ambròs Hermosa sempre.

Ramona És favor.

Jeroni Mentres havem sigut fora,
¿que ha vingut, aquell bunyol?

Ramona ¿Qui vol dir?

Jeroni El pare d'en Claudi.

Ramona No sé, ni el conec tampoc.

Jeroni *(Recordant-se que no hi era quan ha sortit en Blai.)*
És vritat que no l'ha vist.
Mira't, ¿veus aquest senyor?

Ramona ¿Què?

Ambròs Deixi'm a mi.

Jeroni Com vulgui.

Ambròs (Me sembla que em mira molt;
i aquest canvi...)

Ramona (Ja s'acosta.)

Jeroni A veiam, l'embusterot.
(Después de tornar-se'ls a mirar, se treu les ulleres, se les posa, agafa el diari i s'assenta.)

Ambròs ¿Persiseix encara, nena,
en mostrar-me el seu rigor?

Jeroni *(Fullejant.)*
No parla res d'Espartero.

Ambròs Per lograr una mirada
d'aquests ulls, d'aquestos sols...

Jeroni *(Llegint.)*
Eclipse total.

Ambròs Daria
tota ma fortuna amb goig.

Ramona Menos que això necessita
per lograr-ne el meu amor.

Ambròs Demana i, siga el que siga...

Jeroni *(Llegint.)*
Han donat la bola a un gos.

Ramona *(Parlant i mirant a l'armariet on hi ha el rentamans.)*
Li demana que el vol veure
i quan lo tingui, allavors...

Jeroni Paga, noi, que ha sigut gata;
una altra contribució.

Ambròs És poca cosa.

Ramona Un capritxo.

Ambròs Que no et dongui cap mal sou.

Ramona ¿M'ho promet?

Ambròs ¿I com negar-t'ho...?,
és lo mateix que ja ho fos.

Ramona Me'n vaig dalt.

Jeroni Baixen els tresos.

Ambròs *(Acompanyant-la.)*
Pacte és pacte.

Ramona Sí senyor.
(Se'n va.)

Escena 27

Jeroni, don Ambròs.

Jeroni *(Tirant el diari de revés.)*
Ni res que valgui la pena.

Ambròs ¿Sogre?

Jeroni ¿Què diu?

Ambròs Que ja està.

Li he parlat, l'hi convençuda
i la boda es tira avant.

JERONI *(Alegre.)*
¡Quina mossa...!, ¡què li deia...!,
li tinc de donar un abraç...
vaig a escriure quatre ratlles
perquè ho sàpiga aquell brau.
(Senyalant ESPARTERO.*)*
Pot comptar quina alegria
que tindrà lo general.

AMBRÒS ¿Que és allò que té allí dintre?

JERONI ¿No l'hi he contat?

AMBRÒS No.

JERONI ¿No ho sap?
Vingui aquí, segui i escolti,
me'n 'via ben descuidat.

AMBRÒS Ca, no cal, quatre paraules
no més... expliqueu-me el gra;
un altre dia, amb més calma,
me contareu los detalls.

JERONI Quan los carlistes corrien
per la guerra dels set anys,
un dematí, l'Espartero
a aquest poble va arribar.
Si hagués vist la seva cara,
duia la barba d'un pam;
jo, que al seu costat estava
fregant-me amb lo seu cavall,
vaig sentir que demanava
«un barbero», en castellà.
Sense ni badar-ne boca,
m'agenollo al seu davant,
me trec la gorra i li dic:
«Yo en soy uno, general.»
Ell me mira, es posa a riure,
baixa luego de cavall
i em va dir-me: «Cuando quieras.»
Jo, allavors, atribolat,
no vaig pensar en la bacina,
agafo aquell rentamans,
m'arremango, l'ensabono,
la navaja fa sis-sas
i, en menos temps del que ho conto,

sens fer-li gota de sang,
li vaig treure del damunt,
a lo menos, quaranta anys.
Encantat en gran manera
pel seu tracte i bons modals,
vaig resoldre lo seguir-ne
la carrera militar.
En la milícia del poble,
l'endemà ja era allistat
i, si dura alguns anys més
i l'arma no ens prenen mai,
de segur que arribo a cabo,
pujant-hi des de soldat.

Ambròs ¿I allí dintre de l'armari
hi deu haver el rentamans?

Jeroni Sí senyor, ben tancadet,
aquí al coll porto la clau.

Ambròs Ensenyi-me'l.

Jeroni Té una sort
que ni el meu pare ha lograt,
l'hi ensenyo perquè és vostè,
perquè és amic d'ell.

Ambròs És clar.
(S'enfila Jeroni dalt d'una cadira, obre l'armariet i treu lo rentamans.)

Jeroni Va venir un cop un inglès,
un home ros, prim i llarg
i me'n donava mil duros.

Ambròs Quina gent més animal.

Jeroni No era tonto; prou sabia
el que comprava.

Ambròs Veiam.

Jeroni *(Ja ha baixat de la cadira i, amb molt de tiento, entrega el rentamans a don Ambròs.)*
Tingui compte, tingui compte.

Ambròs Feu bé de tení'l tancat.
Jo, perquè aixís no ho vaig fer-ho,
parlo d'una pila d'anys,
la minyona me va rompre
una plata, una obra d'art.

Jeroni Sols pensar-hi m'esgarrifa;
¿i se li va trencar?

AMBRÒS I tal.

JERONI ¿Com ho va fer?

AMBRÒS Molt senzill,
deixant-lo caure així.
(El deixa caure. JERONI se posa les mans al cap, queda tremolant i es desmaia.)

JERONI ¡Ai!
Quina congoixa... ¡jo em moro!
¡S'ha trencat el rentamans!
(Cau JERONI desmaiat, va a socorre'l don AMBRÒS quan veu sortir CLAUDI, BLAI i RAMONA, el segon amb un rentamans igual al trencat.)

ESCENA 28

Dits, RAMONA, BLAI i CLAUDI.

RAMONA ¡Pare, pare!

CLAUDI No t'assustis.

AMBRÒS *(Sorprès, veient CLAUDI.)*
¡Noi!

CLAUDI *(Amb carinyo.)*
Renyim aquí al davant
de tothom, si li apareix.

AMBRÒS ¿I com és...?

CLAUDI Tot se dirà.
(Acostant-se a JERONI.)
Ja retorna poc a poc.
Arreplega els testos, Blai.
*(*BLAI *cull los trossos del rentamans trencat i els llença al carrer.)*
Era el pare de cartró,
(A don AMBRÒS.)
ara s'ha quedat cessant.

BLAI No tinc culpa, el senyoret...

AMBRÒS ¿Qui pot entendre?

CLAUDI El que ho sap.

AMBRÒS ¿Una altra calaverada?
¿No les tens d'acabar mai?

CLAUDI Me demana la Ramona,
m'hi caso i s'han acabat.

Jeroni ¡Ai!
(Tornant en si i respirant fort i veu el rentamans al costat seu.)
¡Mes què miro...!, ¡si el toco!
Si...

Ramona ¡Pare!

Jeroni El meu rentamans.
(Fent-li petons.)
Si és el maco de l'Espanya.
¡I quin susto que he passat...!
He tingut un somni, noia...

Ramona Vaia un gust d'amoïnà-us,
deixeu-ho córrer.

Claudi ¡Eh, pare,
quina nora que tindrà!

Jeroni *(A don Ambròs.)*
¡Li diu pare...! Crec jugueu
tots al joc dels disbarats.
(A Claudi, senyalant Ambròs.)
Aquest senyor, la Ramona
fa molt poc m'ha demanat.

Claudi Bé, per mi.

Ramona *(A don Ambròs.)*
Faci'm ditxosa,
digui que sí.

Claudi Sí, ho dirà.
(Veient que don Ambròs calla.)
Pel seu fill l'ha demanada...

Ambròs *(Vacil·lant.)*
Mes...

Claudi Vamos, per mi.

Jeroni ¡Babau!
Vostè és el fill d'aquell home.

Ambròs Aquest és lo vostre engany.
És fill meu.

Jeroni ¿Doncs i vós?

Blai De fills no n'he tingut cap.

Jeroni ¿I quina tecla toqueu?

Blai Ataconador per baix.

JERONI ¿Qui dimoni podrà entendre
tant misteri i enfarfall?
(Senyalant don AMBRÒS.)
¿És son pare?

CLAUDI Sí.

JERONI ¿Li és fill?

AMBRÒS Sí.

JERONI *(A RAMONA.)*

¿Tu m'ets filla?

RAMONA ¿Com?

JERONI ¡Ai!
(A BLAI.)
¿Vós sou pare? ¿No li sou fill?
¿Li sou fill? ¿No? ¿Li sou pare...?

BLAI Ataconador, ja ho sap.

RAMONA I ell no es diu Claudi.

JERONI ¿No?

RAMONA Enric.

JERONI ¡Ui, quins embolics més grans!
Jo Jeroni, Barbassor,
el meu nom mai l'hi negat.
Amb tot això, hi perdo l'esma.

CLAUDI Que la trobi, té a la mà.

AMBRÒS Per 'ver de ser, amb harmonia
que tot resulti més val.
(A JERONI.)
S'acaba amb poques paraules.
(A RAMONA.)
¿El vols?

RAMONA Sí.

CLAUDI Crida ben alt.

AMBRÒS Que es casin i tot s'arregla.

RAMONA So molt feliç, pare.

JERONI Igual
que jo. No té ni una esquerda.
(Pel rentamans.)
Falta lo més principal,

me n'he recordat tocant-lo:
esperin, baixo a l'instant.
(Tot anant-se'n.)
¡Oi que me'n 'via distret.

Ramona ¿On se'n va?

Jeroni Prou que ho veuran.
(Se'n va per la porta de dintre.)

Escena 29

Mateixos menos Jeroni.

Ambròs Espero que tu m'expliquis…

Claudi Vaig a fer-ho de seguida.
Enamorat de Ramona
i creient que em negaria
lo permís per a casar-me,
vaig tramar aquesta intriga.
De pare, en Blai me n'ha fet.

Blai (Ara fuig la porteria.)

Ambròs Jo, creient-te a l'estranger…

Claudi En allí no s'estudia
amb els modelos d'aquí;
si són bons vostè pot dir-me,
que an a les seves velleses…

Ambròs ¿I com heu fet per tenir-ne
un rentamans que suplís?

Ramona El va comprar l'altre dia.

Claudi I em vaig fer clau de l'armari.

Ramona Per d'aquest modo tenir-ne
el meu pare ben subjecte
i lograr lo que es volia.
S'hagués resistit… se trenca
el de debò, i de seguida,
al presentar-li aquest altre,
que és igual com té a la vista,
li donàvem entenent
que el trencat era enganyifa,
que el bo per millor guardar-lo.
(Per Claudi.)

Aquest a dalt lo tenia
i, al veure tant d'interès
al meu pare, era impossible
que no convingués en tot.

AMBRÒS ¡Quin tuno, que en saps, de viure!

Escena 30

Dits, Jepetó amb un ciri a la mà i es dirigeix a Ramona.

JEPETÓ ¿Què n'haig de fer, d'aquest ciri?
L'he comprat i...

RAMONA ¿Què m'expliques?

JEPETÓ ¿Que és de vostè?
(A don Ambròs.)

AMBRÒS ¡Meu!

JEPETÓ *(A Blai.)*
¿I vostè?

BLAI No so del poble.

JEPETÓ *(A Claudi.)*
¿Saps...?

CLAUDI ¡Ximple!

AMBRÒS *(A Ramona, per en Jepetó.)*
¿Qui és?

RAMONA Ningú.

JEPETÓ So en Jepetó.

AMBRÒS Enterats.

JEPETÓ Fill de la Sila.
(Pel ciri.)
¿Ningú el vol? Doncs queda aquí;
¿què haig de fer...?, pensa... barrina...
(Dant-se cops al front. Surt Jeroni amb un paper a la mà.)

Escena última

Dits i Jeroni.

Jeroni *(A Claudi.)*
Li he baixat aquella dècima
que allavors me demanava,
ni menos me'n recordava
quan tot d'una ara...

Claudi *(Després de llegir-la.)*
(¡Que és pèssima!)
(Fa rodar el paper amb les mans i, per una mirada de Ramona, para i fa veure que el llegeix baix.)

Jeroni ¿Què fa amb el paper? ¡No el volti...!
Alt, que el sentim, mogui el llavi.
(A don Ambròs.)
L'envio cada any a l'Avi.
(Claudi no es determina a llegir-la fins que l'hi diu Ramona.)

Ramona Fes-ho.

Jeroni *(A Jepetó.)*
Vine.
(A Blai.)
Vós.
(A don Ambròs.)
Escolti.

Claudi *(Amb entonació.)*
«Por ser el santo patrón
del general más honrado,
quien sirvió y le ha afeitado
hoy goza de corazón.
Gerónimo es Barbasón
que desde el día, hechicero,
que lo afeitó placentero,
tan solo su anhelo estriba
en gritar bien fuerte: viva
don Baldomero Espartero.»

Ambròs Bé.

Blai És bonic.

Jepetó ¡Ma!

Jeroni És rebona,
no pot pas estar més bé.

Jepetó *(Capficat.)*
No em recorda què haig de fer.
¡Ah!, ja ho sé: dormir una estona.
(Deixant-se caure estirat en un silló.)

Jeroni *(Veient el ciri.)*
¿Qui l'ha dut?

Jepetó *(Com volent dir que no ho sap.)*
¡Oh!

Jeroni Tant me fa,
fica'l al candelero.
(N'hi dona un i Blai *hi fica el ciri.)*
El cremarem a Espartero,
avui tot s'ha de vessar.
(Ja està encès el ciri i Jeroni *el contempla amb satisfacció.)*

Jepetó Que està bé.

Jeroni ¿Veus com llueix?

Jepetó *(Atinant de qui és lo ciri.)*
Ah, la Tuies... deu-me'l.

Jeroni *(Burlant-se i detenint-lo perquè el va a treure.)*
¿Sí?

Claudi Ves-li a dir que crema aquí.

Jepetó ¿Que és igual?

Jeroni Sí.

Claudi Lo mateix.

Jeroni *(A* Claudi *i a don* Ambròs*.)*
Hi servit, «quien vive» els crido,
la boda prompte.

Claudi L'espero.

Jeroni Vaig a convidar Espartero
(Al públic.)
i a tots vostès los convido.

Claudi *(A tots los de l'escena mentres* Jeroni *s'és assentat a escriure la carta a Espartero.)*
Psit del canvi...
(Senyalant el rentamans, que torna a ser dintre de l'armariet.)

Ambròs Li diran
aquests senyors.
(Senyalant el públic.)

Claudi No el coneixen.

Ramona *(Acudint-li com idea.)*
Si per cas ens aplaudeixen,
és senyal que callaran.

Prou.

L'home de la dida

Capritxo en un acte i en vers català apariat per Rossendo Arús i Arderiu

1876

Persones

RITA

TECLA

FILOMENA

JERONI

MAGÍ

ISIDRO

Època actual. Lloc, Barcelona.

Acte únic

Menjador en l'entresuelo de casa de don Magí. Al fondo, una gran finestra amb vidriera que se suposa que dona a la botiga; al cantó esquerre, la braneta que volta los primers esglaons d'una escala de cargol per a baixar a la botiga. En primer terme de la dreta, lo quarto de la dida; en segon, lo dels senyors; a la dreta, en primer terme, porta que dona a l'escala general de la casa i, a l'altra caixa, la porta de la cuina. Taula rodona al mig, un armari amb pisa en un pany de paret, cadires i un bressol. Al alçar-se lo teló, se senten grans disputes a la cuina. En escena no hi ha ningú i les veus són de Rita i Filomena.

Escena i

Rita i Filomena.

Rita *(De dins.)*
Jo la vui.

Filomena Vos dic que no.
(Id.)

Rita Per força.

Filomena ¡Ca!

Rita Ja ho veurem.

Filomena ¡La pocs modos!

Rita Tu vols rebre.

Filomena Ho provéssiu...

Rita Sí?

Filomena *(Escarnint-la.)*
Sí.
(Se sent una bufetada)

Rita Té.
(La bufetada té de ser molt forta i seguida d'un terrabastall,el mateix que fa una pila de plats que caiguin en terra. Trencadissa també en lo quarto i soroll a baix. Acabant-se de pentinar, amb la pinta a la mà, surt del seu quarto Tecla i puja per l'escala interior. Magí, en mànigues de camisa, amb ulleres i un llibre ratllat a la mà, tenint un gran topo que ennegreix tota la plana. Porta els pantalons de veterano.)

Escena 2

Magí i Tecla.

Tecla — ¿Has sentit, Magí?

Magí — Sí, Tecla.

Tecla — Jesús, Maria i Josep.
Tant m'ha espantat el sentir-ho,
que em cau el mirall i crec...

Magí — Jo, sorprès, el tinter giro.
(Ensenyant lo llibre.)
Mira't lo compte corrent.
(Surten, disputant, Rita i Filomena. La primera du una xacolatera i una xicra i un plat. L'altra, per agafar-l'hi i forcejant, l'hi aboca, caient la xacolata en terra.)

Escena 3

Dits, Rita i Filomena.

Rita — Ja la tinc.

Filomena — No em passarà.

Rita — Deixa'm anar.

Filomena — Vols dir.

Rita — ¡Reps!

Tecla — ¿Què feu?
(Descompartint-les.)

Magí — ¡Vaja, dones!

Rita — ¡Ella!

Filomena — *(Abocant-la.)*
¡Pren-la, ara!

Rita — *(Pegant la bufetada.)*
¡Ah! ¿Sí? ¡Té!

Magí — ¡Quin xec!

Tecla — ¡Rita!

Filomena — Deixi'm.
(A Tecla, que l'agafa.)

TECLA *(Perquè vagi a ajudar-la.)*
Vine.
(Volent dir que no pot, està embrassat amb lo llibre.)

MAGÍ El llibre.

FILOMENA *(Pot desfer-se de donya TECLA. Se'n va a la taula i, al passar, fa caure lo llibre de don MAGÍ sobre la tassa de xacolata. Agafa una ampolla que hi ha i la tira a la dida. No logra tocar-la.)*
¡T'haig de matar, indecent!

TECLA Un municipal, l'alcalde.

FILOMENA Per mi, no.

RITA Per mi, tot llest.
(Ficant-se al seu quarto. Don MAGÍ, ajupit alçant lo llibre i contemplant-lo amb ulls compassius. Donya TECLA, *mirant los trossos de l'ampolla. La FILOMENA, al mig, sèria i adobant-se el mocador del cap com acostumen a fer les dones quan se disposen per sortir al carrer.)*

ESCENA 4

MAGÍ, TECLA, FILOMENA.

MAGÍ *(Alçant lo llibre.)*
Entre tinta i xocolata,
sembla un mapa.
TECLA No pot ser
afegir-ne tants bocins:
l'ampolla sí que em sap greu.

MAGÍ *(A TECLA.)*
Més batusses cada dia.

TECLA Vui que s'acabi, m'entens?

FILOMENA També jo, faci'm el compte.

TECLA ¿Te'n vas?

FILOMENA Sí.

MAGÍ No ho permetré,
que tu saps molt de cuinar,
sobretot, aquells bolets.

TECLA Però digues los motius.

MAGÍ Per la dida, prou se veu.

TECLA ¡Calla!

FILOMENA — Per ella me'n vaig:
si aquí m'estava més temps,
me moria, no hi puc viure.

MAGÍ — Deixa-ho córrer.

FILOMENA — No pot ser.

TECLA — ¿Però avui per què ha sigut?

FILOMENA — Era a la cuina desfent
el xacolata...

MAGÍ — Per mi:
¡com tinc d'anar al quartel!

FILOMENA — S'ha empenyat ella en voler-lo,
jo a oposar-m'hi de valent,
i, sense pensar-s'hi mica,
(Per la galta.)
an aquí em planta revés.

MAGÍ — Ja hi té la mà ben trencada.

FILOMENA — Aquesta galta ho coneix.
¡Encara em bull!

MAGÍ — *(Tocant-l'hi.)*
¡Sí que crema!

FILOMENA — Sort de tenir a prop meu
aquells plats de les figures.

TECLA — Els de Londres?

FILOMENA — Sí.

TECLA — ¿Què has fet?

FILOMENA — Tota la dotzena, tota,
li ha anat entre cap i peus.

TECLA — *(Anant a la cuina.)*
¡Reina santíssima!

MAGÍ — *(Admirat perquè se'n va.)*
¿I ara?
¡Si estaran fets bocinets!
Deixeu, han canviat d'hetxura.

TECLA — *(Tornant a sortir.)*
Un no en queda de sencer.

MAGÍ — Sempre et dic: compra'ls de ferro.

FILOMENA Lo que aquí ha passat después
no necessito contar-ho.

MAGÍ Sí, xacolata… espetec…
ampolla… la bufetada…

FILOMENA Que m'ha fet veure angelets.
Per lo tant, si ella s'hi queda
jo me'n vaig ara mateix.
(Surt la dida amb un paquetet sota el braç.)

ESCENA 5

Dits, RITA.

RITA Mirin la roba si volen,
és la meva, estiguin certs.

TECLA Fugiu… ¿I això?

RITA Vui anar-me'n
a casa meva.

FILOMENA (Bon vent.)

RITA Cada dia me'n convenço

que an aquí jo hi soc de més,
i, abans que em tinguin de treure,
els despatxo jo primer.
Se deuen creure que el noi
no em necessita… ¡pobret!
No hi tinc culpa, però ho sento;
tan gran que s'anava fent.

TECLA ¿Tindríeu cor de deixar-lo?
Si es moria…

FILOMENA Què ha de fer…
¡Un xicot de quinze mesos!

MAGÍ *(Convencent-s'hi.)*
Sí.

TECLA Bé, ¿què vols dir?

MAGÍ Jo, a set,
menjava uns plats de patata.

RITA Provi, doncs, de dar-n'hi a en ell.

Magí — ¿Què?

Rita — L'ofegaran sempre.

Tecla — ¿De vritat?

Rita — No té remei.

Tecla — ¡Ai, pobre fill del meu cor!

Magí — Dant-les-hi poc a poquet.

Rita — Ja ha sentit a don Magí,
¡puc quedar-me! ¿No? No ho crec,
jo hi estat en bones cases
que em daven tracte de rei,
cor què vols cor què desitges;
tot se'm servia al moment.
Són dos mesos de martiri,
els dos mesos que els conec.
Sols que una té massa cor
i es fa tant estimar el nen.
Si vostès s'estaven sols,
no me'n mouria mai més.
El que és ara, Déu me'n guard
de quedar-me a aquest infern.
(Amb retintín.)
¡I com tampoc los faig falta!
Donguin patates al nen,
ja veuran com se'ls engreixa.
(Fent veure que plora.)
¡Al cementiri, pobret!

Tecla — Dida, vostè no es mou.

Rita — Com avui,
passarà sempre el mateix.
(Amb mofa.)
Doneu-li la xacolata.

Magí — Jo l'esperava...
(A Tecla.)
¿No sent?
Sempre la culpa per mi.
(Amb malícia.)
Com el senyor, prou se veu,
li dona la preferència...
Si pel veïnat corre més...

Filomena — De mi res ningú en pot dir,
que tot lo barri em coneix.

RITA D'aquí plora la criatura.

MAGÍ Dida.

TECLA Calla.

MAGÍ Doncs callem.

FILOMENA Desvergonyida.

RITA Tu.

FILOMENA Vós.

RITA ¡Si m'enfado!

FILOMENA *(Plantant-li cara.)*
Bé, sí, què?
(Surt ISIDRO. Ve per l'escaleta interior.)

ESCENA 6

Dits, ISIDRO.

ISIDRO Jo em pensava ser al torín
o, més ben dit, al Congrés.
Mentres que els crits que promouen
els-e senten del carrer,
a casa arriba l'escàndol
de los plors del fillol meu.

MAGÍ *(Acostant-se a la porta de lo quarto de la dida.)*
És vritat.

TECLA *(Suplicant que vagi a consolar el nen.)*
Dida.

RITA No hi vaig
fins que l'assumpto arreglem.

ISIDRO Una disputa domèstica.
És el meu fort.

TECLA Vens a temps.
La Rita pretén deixar-nos.

MAGÍ La Filomena també.

ISIDRO No en feu cas.

FILOMENA Sí, sí.

RITA Sí, sí.

Isidro *(A Rita.)*
No, no.
(Per lo gest que li fan amb lo cap, volent dir que no.)
¡Ja veurem!

Tecla Pensa que ets padrí del noi.

Magí Pensa que guisa els bolets.

Isidro Tot ho penso, res oblido.
Deixeu-me que obri amb talent,
predicant-les una mica.
(A les dos.)
Vull parlar-vos, acosteu's.
(Amb entonació dramàtica.)
¿Ja heu pensat lo que és la vida?
Tot un any: ¿l'istiu, l'hivern,
la tardor, la primavera,
dies de festa, els feiners?
¿Allò de sentar-se a taula,
tant si fa calor com fred,
i tenir qui, rumbós, paga
tot lo gasto? ¿No sabeu
que és una ganga, minyones,
que conservar-la deveu?
Cervantes, lo gran Cervantes,
(Perdent-se en la seva predicació.)
en Colon, en... d'altres més,
savis, gent d'upa, eminències,
i, vamos, això mateix,
pel que deia, resumint,
acabant, per fer-ho breu...
(A Filomena.)
A tu la cuina et demana.

Filomena Bueno, però...

Isidro Calla i ves.
(A Rita).
El noiet te necessita.
(Baix, a ella.)
Creu-me a mi, que aniràs bé.

Rita Sense replicar, obeeixo.
(Tot això vol dir amén.)

Filomena *(A la dida.)*
Tens ràbia.

Rita Sí, vinc.

FILOMENA Fugiu.

ISIDRO ¿Què us he manat? Ben corrents.

(Se'n van les dos amenaçant-se amb los punys closos des de la porta. ISIDRO les ha anat a acompanyar i fica, empenyent-la, a RITA al seu quarto.)

ESCENA 7

TECLA, MAGÍ, ISIDRO.

TECLA *(Mentres ISIDRO acompanya a la RITA al seu quarto, diu, enfadada però baix, a MAGÍ.)*
Rebaixa't amb les minyones,
dona que parlar a la gent.

MAGÍ ¡Què! ¿Fas cas?

ISIDRO *(Baixant cap a ells.)*
Ara vosaltres.
Vinga, un altre sermonet.
(Disposat a fer-ne un altre per l'istil de les minyones.)

MAGÍ La dida, ¡que és mala llengua!

TECLA Però que és bona pel nen.

ISIDRO Sí. Tu, Magí, ets un bon pare,
(A TECLA.)
tu, bona a no poder més,
jo soc un cosí dels bons,
vamos, que ningú és dolent.

TECLA Ell vol que la dida ho siga.

ISIDRO No estàs just, mira't al nen.

MAGÍ Ara fos a fer...

ISIDRO ¿Qui, el noi?

MAGÍ No. Aquestos inconvenients
ja els veia, prò...

TECLA I ens ho retreu.
Miserable, per sis duros,
voldria que em conegués.

ISIDRO *(A MAGÍ.)*
No contestis, que tens culpa.
La vida del vostre hereu
vos reclama aquí la dida.
Si se'n va, prega per ell.

MAGÍ — No la crec tan necessària.

TECLA — Si no calla, em feriré.
¿Potser tu lo criaries?

MAGÍ — Sí.

ISIDRO — ¿Què?

TECLA — Deixa'l, no té seny.

MAGÍ — Vinguen sopes i patates.
Un bordegàs que ja té...

ISIDRO — Quinze mesos. Què vols dir?
Amb això, tu no hi entens.
(Amb to doctoral.)
La naturalesa es mostra
molt distinta en tots los sers,
mentre uns creixen com gegants...

TECLA — Si piques amb ferro fred.

MAGÍ — Después, si encara es moria...
No, no, que es quedi.
(Satisfet.)

ISIDRO — (Molt bé.)

TECLA — Mentres vulgui...

ISIDRO — No t'apuris,
jo li donaré entenent.
Per supuesto, serà cosa
de fer-li algun regalet,
de pujar-li la soldada.

MAGÍ — Endavant!

TECLA — Bé.

ISIDRO — S'ho mereix.
Una dida tan gallarda,
d'un aspecte tan complert
i, sobretot, sense marit,
sense didot, no té preu.
(Surt FILOMENA amb una safata, portant lo xocolata i un vas d'aigua.)

Escena 8

Dits, Filomena.

FILOMENA Don Magí, la xacolata.
La que volia la dida.

ISIDRO *(Senyalant-li la taula.)*
Bueno, la poses aquí.

MAGÍ *(Agafant una cadira.)*

Si en volen…

ISIDRO *(Detenint-la.)*
Espera't.
(A Filomena.)
Digues
a la Rita que l'espero.

FILOMENA Jo tinc de ser…

ISIDRO I de seguida.

MAGÍ *(Assentant-se.)*
Mentrestant prendré…

ISIDRO No seguis.

MAGÍ No t'entenc, si no t'expliques.

TECLA Ell ja sap lo que et convé.

MAGÍ Però si no puc tenir-me
de dèbil, estic dejú,
toca la panxa, que prima,
després ves a la parada
i an allà de plantó estigues.

ISIDRO Tens raó, ja cal que cuitis,
jo ja n'hi vist una pila
que hi anaven.

TECLA Fa tard sempre.
(Veient a la dida que surt del quarto amb la Filomena.)

ISIDRO Ella surt. Convé que estiga
a soles amb mi una estona.
Ves a acabar de vestir-te.

MAGÍ *(Mirant-se la xacolata.)*
L'hauria pres deu vegades.

TECLA Gormand.

MAGÍ — No mengis.

TECLA — A dintre.

(Tots dos entren al seu quarto. ISIDRO va a trobar a RITA. La FILOMENA no es mou.)

Escena 9

RITA, FILOMENA, ISIDRO.

ISIDRO — *(Agafant-la de la mà.)*
Vine aquí, vull que t'assentis.

FILOMENA — (No li va amb poques pamplines.)
(Ella seu en una butaca. Ell, mirant-la.)

ISIDRO — Estàs una mica agitada:
la gresca de fa una mica.
Un xacolata ha sigut
la causa de la renyina.
(Adonant-se del xacolata de sobre la taula.)
Calla, prenent-la s'acaba.
Justament és a la vista.

FILOMENA — (I el senyor se queda sense.)

ISIDRO — *(Amb el xocolata a les mans i adonant-se de FILOMENA.)*
¿Què fas aquí?

FILOMENA — ¿Jo?

ISIDRO — Sí, digues.

FILOMENA — M'hi estic.

ISIDRO — Doncs te'n vas.

FILOMENA — Me creia...

ISIDRO — *(Sèrio, amb autoritat.)*
A la cuina, i no es replica.

FILOMENA — *(Anant-se'n.)*
Me sembla que el senyor Isidro...
me sembla que ell i la dida...
(Entra a la cuina.)

Escena 10

Rita, *Isidro*.

Isidro *(Parlant-li.)*
Recobrar l'estat normal
te farà aquest xacolata.

Rita Tot esperant la costella.

Isidro Ja som sols.
(Donant una mirada.)
Ningú no ens guaita.
Ara espero que tu em digues
d'anar-te'n quina és la causa,
per què et proposes deixar-nos,
millor dit, per què deixar-me
a mi... jo...

Rita *(Amb la boca plena.)*
Perquè em consumo.

Isidro Quan no so aquí, me'n faig càrrec.

Rita Sempre.

Isidro Veus, no et passaria
si volguessis escoltar-me.
(Mirant-la amb el gust que menja.)
¡Tant que t'estimo, dolenta,
i no dar-me una sucada!

Rita Ha fet tard, no en queda gens.

Isidro Ja ho veig.

Rita ¿Per què no ho deia antes?

Isidro No t'ho tenia de dir.

Rita ¿Com l'entendré, si no parla?

Isidro No necessites pas dir-me
an a mi tu cap paraula
i proves... del meu carinyo,
si cada hora mai te'n falten.
Però tu has tingut la sort
de lograr interessar-me,
i, com no mana ningú
més que jo en aquesta casa
i so entès en medicina
perquè tinc una farmàcia,

logro que tot se't perdoni
guanyant-hi cada vegada
a pretext que el meu fillol
moriria si marxaves.
I ja saps que sense tu…

Rita *(Espantada.)*

¡Pst!

Isidro *(Entenent-la i parlant més baix.)*
Bé, sí. No li fas falta.
Té les dents, ja té queixals.
Menja sempre amb molta gana
i, si et descuides, un dia
fuig corrents a seure a taula.
Aquests favors que et dispenso,
¿tu de quin modo me'ls pagues?
Ja t'asseguro que en trec
una gran cosa.

Rita *(Alçant-se.)*
¡Que és llarga
la prèdica que m'ha fet!

Isidro ¿Se't fa pesat escoltar-me,
sabent com saps que procuro
que t'augmentin la soldada?

Rita ¿Guanyar més?

Isidro Seixanta rals.

Rita ¿Quant?

Isidro Tres duros.

Rita ¿No m'enganya?

Isidro A més, per fer-te fugir
lo disgust de les baralles,
faré hi caigui un bon regalo.

Rita Unes faldilles de llana.

Isidro Concedides. Què vols més?
(Traient-se de la butxaca una capsa i donant-l'hi.)
T'hi portat aquesta capsa…
són pastilles com la mel.

Rita Quedem entesos, faldilles,
nou duros cada mesada…
i faltava lo millor:
aquella, fora de casa.

Isidro Pensa, dona…

Rita Bé, me'n vaig.

Isidro Te veig decidida, basta.
Buscaré medis.

Rita Arregli's.

Isidro Serà demà, si no és ara.
Ja ho veus, tot t'ho concedeixo.
Puc ser per tu més amable.
No mereixes, no, l'amor…

Rita Que m'estimi molt, m'estranya.

Isidro Jo per les dides me moro
si són, com tu, dides guapes.
A la meva, que era grossa,
de debò vaig estimar-la.
Mira tu si ve de lluny…

Tecla *(De dintre.)*
¡No acabes mai d'arreglar-te!

Magí *(Id.)*
No t'enfadis, que ja estic.

Isidro *(A Rita, que li fa senyals que calli.)*
Ves al quarto… i bona cara.
(Rita se n'entra al quarto. Magí surt, ja vestit. Tecla va amb ell.)

Escena ii

Tecla, Magí, Isidro. A *poc, Filomena.*

Tecla ¿Com està?

Isidro Arreglat, cosina

Tecla No se'n trobaria un altre,
has nascut per comerciant.

Isidro *(Agafant los dos esposos i baixant-los en primer terme. Magí s'abotona l'uniforme.)*
Per cap istil se quedava,
li he fet un discurs dels meus,
fent-li entendre que sa marxa
venia la mort del noi.
Llavors ha promès quedar-se.

TECLA *(Satisfeta.)*
¡Bé!

ISIDRO Dant-li tres duros més.

MAGÍ ¡Alça!

ISIDRO ¡Que són per tu, rata!

MAGÍ Són tres quartans de garrofes.

TECLA No venen d'aquí, en substància.

ISIDRO Després un regalo, re...
Unes faldilles de llana.

MAGÍ ¡Apreta!

ISIDRO Si en té desig...
(*Veient que arronsa les espatlles MAGÍ.)*
Està bé, nega't a dar-les,
el teu noi ho pagarà.
El seu interès reclama...

MAGÍ *(Enfadat.)*
(Surt FILOMENA amb un cistell per la compra.)
¿L'interès?
(A FILOMENA.)
Porta el fusell,
és al costat de la caixa.
(FILOMENA se'n va per l'escala de cargol.)

TECLA *(A ISIDRO.)*
Ja saps com és fet.

ISIDRO I si...

TECLA Tot per ell.

ISIDRO ¡Pues!

MAGÍ (*Agafant de sobre la taula la capsa que la dida s'hi ha deixat.)*
¡Una capsa!

ESCENA 12

Dits, RITA. A *poc, FILOMENA*.

RITA *(Veient, al sortir del quarto, que MAGÍ agafa la capsa.)*
Ja pot menjar-ne, són bones.

MAGÍ ¿Com ho sap?

Rita — Les he tastades.

Magí — (Doncs no en menjaràs cap més.)

Rita — *(Veient que se la fica a la butxaca.)*
Mi...

Isidro — *(Detenint-la.)*
I deixa'l. Te'n duré d'altres.

Filomena — *(Amb el fusell i una carta.)*
Ara acaben de portar,
per la dida, aquesta carta.

Rita — ¿Què hi ha de nou al meu poble?

Isidro — *(Donant-li la carta.)*
Vostè dirà.

Rita — Si m'atrapa.

Isidro — ¿No ho saps?

Rita — No.

Isidro — *(Prenent-li la carta i obrint-la.)*
Porta. ¡I diran
que progressa l'ensenyança!
¡No saber de confegir,
una dida fresca i maca!
(Llegint.)
«Rita...»

Rita — Soc jo.

Magí — *(Menjant.)*
¡M'ha fet gràcia!

Isidro — *(Llegint.)*
«No puc passar més de temps
sense veure't, ma estimada...»
(Sorpresa general.)

Tots — ¡Estimada!

Tecla — ¡Què és això!

Magí — *(Amb malícia.)*
¿Què té de ser?

Filomena — ¿Què tal?

Isidro — *(Baix, a l'orella de Rita.)*
¡Falsa!

Rita — Persones que em volen mal.
No hi ha ningú...

Isidro *(Pessigant-la i a part.)*
¡Mosca balba!
(Torna a llegir.)
«Aprofitant la sortida
de la jove de la Gràcia,
surto amb ella sols per veure't
i donar-te una abraçada.»
¿No té firma?, ¿qui l'escriu?

Rita *(Aparentant ignorar-ho.)*
¡Oh!... ¡No ho sé!

Isidro *(A part, a Rita.)*
Vaig a salvar-te.

Tecla Digui...

Filomena La culpa confon.

Magí Serà algú, no pot dubtar-se.

Isidro Està clar que sí, mes ella,
si a un li dona la gana
d'escriure-li que l'estima
sens saber de què li parla,
pot privar-l'hi? De cap modo.

Tecla *(Convençuda.)*

És vritat.

Rita Així és.

Magí (No passa.)

Filomena (Que ho conti a la seva tia.)

Isidro Lo que sí podem privar
és que vinguin a abraçar-la
i d'això me n'encarrego.

Tecla *(A Filomena.)*
¿Què esperes? ¿No vas a plaça?

Filomena *(A part, anant-se'n per l'escala de cargol amb lo cistell al braç que ja l'ha tret quan don Magí l'ha feta anar a buscar lo fusell.)*
(An a mi no me la pinten.)
(Se senten cornetes.)

Isidro *(A Magí.)*
Les cornetes, ¿sents?... Ja passen.

Tecla *(Detenint a Magí, que se'n va cap a l'escala interior.)*
No baixis pel magatzem,
tothom riu... Ves per l'escala.

Magí *(Signant al magatzem.)*
Criden.

Tecla *(Des de la finestra, com si parlés amb algú del magatzem.)*
Vinc.
(Se'n va per l'escala de cargol.)

Magí *(Després d'oberta la porta que dona a l'escala general, i posant-se lo fusell al coll i menjant pastilles.)*
Armes a l'hombro, ¡ar!

Isidro Jo m'arribo fins a casa.
(Fa com si se n'anés i, quan ja tots són fora, baixa a posar-se al costat de Rita.)

Escena 13

Rita, Isidro.

Rita M'ha compromès, en Jeroni.
Jo ja ho veig, ser-me marit
i no poguer...

Isidro *(Posant-li la mà a l'espatlla.)*
Bé, dida.

Rita *(Sorpresa.)*
¡Ah!

Isidro *(Enèrgic.)*
¡No cridis, per tu i per mi!
¡A ta conducta donar-li
no sé el calificatiu!

Rita Mes si ell vol...

Isidro *(Seguint amb èmfasis.)*
¡No tolerar-ho!

Rita I vostè, doncs...

Isidro *(Canviant de to.)*
Jo, és distint.

Rita *(Somicant.)*
Si em parla sèrio, m'espanta.

Isidro ¿Plores, dida?

Rita No, que ric...
Me renya per una cosa
que cap culpa jo no hi tinc.

Isidro Vamos, no ploris més.

Rita ¡Oh!

Isidro *(Eixugant-se els ulls.)*
Ja m'espurnegen, a mi.
Quan jo veig plorar una dona,
lo cor se'm torna petit,
i si és la dona una dida,
i si la dida ets tu... aixís
(Marcant una punteta del dit petit.)
Calla't, prendeta, aconsola't,
veure't trista em posa trist,
ja t'estima el senyor Isidro...
Ho dono tot a l'oblit
només ara prometent-me
no rebre al que t'escriu.

Rita (¿Què li diré?)

Isidro Per ma part
t'ajudaré en el perill...
rondaré aquesta casa
tarda, vespre i dematí.

Rita (¡Mico filós!)

Isidro ¿Què?

Rita ¡Que ho aprovo!
Vamos, no hi tinc res que dir...
Jo soc una dona honrada,
una viuda sense fills,
i si un murri vol prevaldre's
de la desgràcia que tinc,
no falten bones persones...

Isidro No falten, me tens a mi.
Si per un cas, tot pot ser,
eix incògnit s'atrevís
a venir-ne, de seguida
tu m'avises...
(Per la porta de l'escala general apareix Jeroni, que recula dissimuladament al veure Isidro. La dida se n'adona.)

Rita (¡Ell! L'hi vist.)
De seguida, no s'acosta
a trenta passos ni a mil.

Isidro *(Satisfet.)*
Molt bé: compta amb les faldilles,
augment, sucre i... un amic.

Haig d'anar-me'n a portar
una capsa.
(Buscant-la per la butxaca.)
No la tinc...
¡Ah, ja, ja, ja l'he trobada!
¡Mes que miro!

RITA ¡Què!

ISIDRO *(Mirant-se-la amb compassió.)*
¡Infeliç!
Les pastilles que t'hi dut...

RITA Sí.

ISIDRO M'hi errat de mig a mig,
me creia donar-te aquestes.
¿N'has menjat moltes?

RITA ¿Què diu?
Una sola.

ISIDRO Sort, respiro.

RITA ¡Les ha preses don Magí!

ISIDRO *(Rient.)*
¡Ha, ha!

RITA Capsa i tot.

ISIDRO *(Rient.)*
¡Ha, ha!

RITA ¿I ara?

ISIDRO ¡Eren un purgatiu!
¡Ja està fresc! ¡Farà neteja!
(Notant lo neguit de RITA.)
¿Què tens? Te veig un neguit...

RITA Me sembla que plora el noi.

ISIDRO Fes ton dever, no et detinc.
Sobretot, res de l'incògnit
i el demés, deixa-ho per mi.
(Se'n va cap a l'escala de cargol.)

RITA ¡Arri, lluny...! Ara en Jeroni.
(Se dirigeix a la porta. En JERONI va a entrar quan veu a ISIDRO, que torna a venir, i s'amaga de pressa.)

ISIDRO *(Abraçant-la, escabullint-se ella.)*
Adeu dolenta, ¡ha, ha!
(Tot anant-se'n.)

Voldria ser a la parada
per veure al meu cosí...
¡Quines ganyotes deu fer!

RITA — Detràs meu sempre lo tinc.
¡Quin fàstic!
(Anant a mirar per l'ull de l'escala de cargol.)
Asseguremnos,
no fos cas torni a venir.
*(*JERONI*, amb precaució, se presenta. Dona una mirada per l'escena i va cap a* RITA*. Aquesta, ja segura de que el senyor* ISIDRO *és fora, corre a tirar-se als braços de son marit, que porta un farcell a la mà.)*

Escena 14

RITA, JERONI. Després, FILOMENA.

RITA — ¡Jeroni!

JERONI — ¡Riteta!

RITA — ¡Ets tu!

JERONI — Jo, sí. Tu ets tu. Som tots dos.
T'abraço no sé per què.

RITA — ¿Com?

JERONI — No ho mereixes.

RITA — ¿I això?

JERONI — Al entrar he vist que parlaves
amb un crospis poc a poc.
¿Qui era? ¿Què et deia? De pressa,
ho demana el meu honor.

RITA — No tens de ser d'aquest modo,
sempre el mateix, tan gelós...

JERONI — Bé, ¿qui era?

RITA — Un apotecari.

JERONI — ¿Què tens? ¿No estàs bona?

RITA — Molt.

JERONI — ¿I an aquí per què ha vingut?

RITA — Com és cosí dels senyors,
és un entrant de la casa,
també és el padrí del noi.

Jeroni ¡Ui, que pobles m'anomenes!
Entrant... padrí... cosí... Són,
sí, tres noms que porten cua.

Rita Que la portin, si tant vols,
però ¿aquesta és l'arribada
que em guardaves? ¡Com hi ha món!

Jeroni És que al veure't tan bonica,
al mirar-te que fas goig
i al pensar que a Barcelona
corren tants de senyorets
que només busquen que dormis...

Rita No has de témer poc ni molt.
Jo t'estimo de minyona,
per tu vaig plantar a tothom.

Jeroni Fins a l'hereu de can Planes.

Rita Doncs com goses, tabalot...

Jeroni ¿Què hi faràs? Soc d'aquest modo;
no se'n parli més.

Rita Sí, prou.
¿I què fa la gent del poble?

Jeroni Per ara tots estan bons.
Te porto moltes memòries.

Rita ¡Calla!

Jeroni ¿Què?

Rita Sento soroll.
(Va a mirar cap a l'escala de cargol.)

Jeroni És bona musa, també,
tenir anar d'amagatotis
sent casats per lo vicari,
amb testimonis i tot,
perquè aquesta gent s'empenya
voler dida sense espòs.

Rita ¿Què vols fer-hi? ¡Són manies!

Jeroni Quinze mesos sense veure't...
sols de pensar-hi, em confonc.
Valga que luego vindràs.

Rita No pas per ara...

Jeroni ¿No? ¿Com?

RITA Se pensen que, si me'n vaig,
se'ls hi moriria el noi.

JERONI Jo no ho vui.

RITA ¡Si m'aprofito!
No treballo i guanyo molt.
El noi menja més que tu.

JERONI Bé, si tant guanyes...

RITA ¡I doncs!...

JERONI Jo hi era perquè no et fessis
la salut malbé.

RITA No, no.

JERONI Així mirat, comprarem
la casa d'en Pere i l'hort,
per compte de la d'en Brossa;
vol dos-cents duros rodons;
ara ens en falten...

RITA Cinquanta.

JERONI (*Comptant amb los dits.*)
Amb...

RITA Sis mesos n'hi ha prou.
Ara han pujat...

JERONI ¿Sí?

RITA De tres duros.

JERONI No et moguis per res del món,
miraré d'aconsolar-me.
Ve't-ho aquí.

RITA Tinc una por...
¿No t'ha vist ningú al pujar?

JERONI *(Tocant-se el clatell.)*
No hi tinc llana, ja ho saps prou.
He vist gent a la botiga,
cap a l'escala de cop...

(Apareix per l'escala de cargol la Filomena, que ve de la compra. S'adona dels dos. Ara s'assenta ella en una cadira i ell en lo bressol,aixafant-lo amb lo seu pes.)

FILOMENA (Ja t'hi tinc, a la ratera.)

(Torna a baixar corrents. Rita sent lo soroll i corre a l'escala, i la Filomena ja no es veu.)

RITA ¡Ara sí que estem perduts!

Jeroni — Lo que jo estic, és ben tou.

Rita — Alça't de pressa, Jeroni.
(Volent-lo fer alçar.)

Jeroni — *(Alçant-se de pressa i regirant la roba del bressol.)*
¿Que hi aixafat potser el noi?

Rita — Ens ha vist la Filomena.

Jeroni — No la conec.

Rita — Una flor...
La minyona, i em té ràbia.
Me despatxaran...

Jeroni — ¡Ca! ¡No!
Cinquanta duros no es llencen:
fugiré.

Rita — Sí, mes per on?
Per l'escala, te veurien...

Jeroni — ¿El teu quarto?

Rita — Aquell segon.

Jeroni — ¿Té finestra?

Rita — No.

Jeroni — ¡Macatxo!

Rita — La cuina...

Jeroni — És...

Rita — *(Ensenyant-l'hi.)*
Mira.

Jeroni — De cop.

Rita — *(Mirant per l'ull de l'escala.)*
Veiam...

Jeroni — *(Ja s'anava a ficar a la cuina quan pensa en lo farcell que portava i que ha deixat sobre d'una cadira.)*
La roba que et duia...
Servirà.

Rita — *(Amb lo dit a la boca.)*
Poc de soroll.

Jeroni — *(Anant-se'n corrents i de puntetes.)*
Prompte a veure't tornaré,
t'ho prometo, no sé com.
(Se fica a dins de la cuina. Rita fa lo distret quan surten Tecla, el senyor Isidro i Filomena, dirigint-se, tots furiosos, cap a ella.)

Escena 15

Rita, Tecla, Filomena, Isidro.

Isidro ¿On és?

Tecla Digui...

Filomena Jo els he vistos
que s'estaven aquí els dos.

Rita ¿Què és?

Tecla ¡I gosa demanar-ho!

Isidro Ha entrat aquí un pagesot,
l'incògnit, és ben segur,
¡tant que a baix, ara fa poc,
t'abonava a donya Tecla!
(Baix i pessigant-la.)
¡Indigna!
(Alt.)
¿On és? ¡Veiam!

Rita No n'entenc res, del que em diuen.

Filomena Ell hi és, jo l'he vist, jo,
per força l'hauria amagat.

Isidro Busquem-ne tots los racons.

Tecla L'escala ja està guardada.

Rita (¡Ves si hi va!)

Isidro Trasqui tothom
(A Filomena.)
Tu, a la cuina.
(A donya Tecla.)
Tu, al teu quarto.
Jo, al seu.

Rita *(Per a guanyar temps, suplicant.)*
Senyora...

Tecla ¡Ni un mot!
(Tots se fiquen als puestos indicats.)

Rita Sembla que els cinquanta duros...
En Jeroni és tan mandrós...
(*Tornen a sortir, cadascú d'on han entrat.)*

Tecla ¡Ningú!

Filomena ¡Res!...

Tecla *(A Isidro.)*
¿Què?

Isidro Ni una mosca.

Rita *(Respirant.)*
(Gràcies a Déu, tot va bé,
si no s'ha trencat el coll.)

Tecla ¿Per què, pues, se m'ha acostat?

Rita Per contar-li que era això
males volences d'aquesta.

Filomena No, no faci el paperot...
jo l'he vist... hi té de ser...
(Mirant a sota de la taula.)

Rita Li asseguro pel meu nom
que, a no ser pel senyor Isidro,
per vostè, per lo seu noi,
me n'anava punta en blanc.

Isidro *(Per Filomena.)*
Ella saltarà.

Tecla *(A Filomena.)*
¿Mes com...?

Filomena ¡Tenir de quedar embustera...!

Magí *(Dintre.)*
¡Ai... ai... ai...!

Isidro ¡Quin esvalot!
(Tots estan amb ansietat. Filomena va a la porta de l'escala i es topa amb don Magí, que entra disparat com un coet amb el morrió al clatell, lo cinturon a l'espatlla, la levita desbotonada i amb una cara de finat.)

Escena 16.

Dits, Magí.

Magí *(Deixant-se caure sobre un silló i apretant los genolls al ventre.)*

¡Ai... ai...!

Tecla ¿Què tens?

Magí ¡Ui, respiro...!

Tecla ¡Què et passa?

Isidro ¡Si que estàs groc!

MAGÍ La dida m'ha envenenat.

TECLA ¿Dius la dida?

FILOMENA ¡Ja ho crec!

RITA ¿Jo?

MAGÍ Amb pastilles.

RITA No tinc culpa.

MAGÍ Sí, serà meva, si vol,
perquè si no en 'gués menjat...

ISIDRO ¡Pobre cosí!
(Rient a part.)

TECLA Explica't com...

MAGÍ Ja veuràs. Surto d'aquí,
ja era fora el batalló,
el trobo al passeig de Gràcia,
me col·loco en el meu lloc
i tot d'una sento el ventre
que, de dalt baix, se'm remou,
i una angúnia... unes fiblades...
si dura més, quedo mort.
Llavors toca una corneta,
la xaranga li respon,
«Firmes» crida el comandant,
lo general era a prop.
¿«Firmes» ha dit?, ¿qui s'hi està?
Provo d'aguantar-me fort
però, ¡ca!, mentres passava
lo general a galop,
fujo corrents de la fila,
ni més ni menos que un boig.
Después, descordat aixís
de levita i cinturon,
me'n vinc corrents cap a casa
amb escolta de xicots...
d'esvalot me n'he sentit...
tothom se'n reia, tothom...
¡fins tronxos també em tiraven...!
Al clatell n'han tocat dos...
Ara falta la més crespa,
una que ha estat de debò.
Quan m'anava a ficar a casa,
mon refugi i lo meu port,
sobre meu... ¡pam!, cau un home,
¡un home que en feia dos!

Isidro ¡Un home...!

Magí *(Compungit.)*
Sí.

Rita (¡I tant com pesa!)

Filomena La vritat surt com el sol.
Era sota la finestra
de la cuina del rebost.

Magí Just, com un llamp.

Filomena ¿Sent, senyora?

Tecla *(A Rita.)*
No em pensava...

Filomena Jo sí, doncs.

Isidro ¿És dir que has mentit, perversa?

Filomena ¡La culpa, com la confon!

Isidro ¿Tu l'has rebut?

Magí ¿Què dius? ¿Ella?
Qui l'ha rebut, ha estat jo.

Tecla ¿No diu res per disculpar-se?
Una paraula tan sols...

Rita *(No sabent què dir.)*
Senyora... jo... (Aquell belitre
que al caure no mira a on.)

Isidro És portar-se malament,
no hi ha dubte, està resolt.
(Han trucat a la porta de l'escala general. Filomena obre i Jeroni, vestit de dona amb roba igual a la de la seva, entra en escena anant de seguida a abraçar a Rita.)

Escena 17

Dits, Jeroni.

Filomena *(Volent detenir Jeroni.)*
¿Qui demana?

Jeroni Ja la veig.
¿Què tal, Rita?
(Abraçant-la.)

Rita (Ell.)

JERONI Déu los guard,
crec que no ho havia dit.
(A part, a RITA.)
Pregunta'm.

RITA ¿Què feu per 'llà?

JERONI *(A tots.)*
Som totes del mateix poble,
de Gósol.
(A RITA.)
Tothom trempat.

ISIDRO ¿Haurà vingut amb l'incògnit?

JERONI D'acònit no en conec cap,
qui ha sortit amb mi de Gósol
és en Jeroni, el noi gran.

TECLA Un conegut de la Rita.

JERONI Bé el coneix.

TECLA ¿I es casaran?

JERONI No pot ser.

TECLA ¿Per què?

ISIDRO Expliqueu-se.

JERONI ¿Com podrà, si ja és casat?

MAGÍ ¿Què heu vingut, a passejar-vos?

JERONI ¿A passejar-me? Que és cas...
A tornar un noi que criava.

FILOMENA Això és dida que s'ho val...

ISIDRO Té una cintura superba.

TECLA ¡Està fresca!

ISIDRO Color sa...

JERONI *(Parlant amb RITA.)*
Haig de quedar-me.

RITA Impossible.

JERONI ¿Soc jo tonto?, ja veuràs...
(Dirigint-se a donya TECLA, don MAGÍ i ISIDRO, que formen grup parlant baix i signant a JERONI.)
Un favor vull demanar-los.

MAGÍ Expliqui's.

TECLA Digui.

ISIDRO Veiam.

JERONI El Jeroni, el que hi vingut.

ISIDRO *(Per fer-ho entendre als seus cosins.)*
L'incògnit.

JERONI Té mala sang,
i com que, sense alabança,
una és ben feta...

ISIDRO Com cap.

JERONI I, *ya se ve*, té per perdre,
no vull quedar-me a l'hostal
per evitar...

ISIDRO ¿Que el temeu?

JERONI A ningú. Tinc bones mans,
encara que sigui dona,
el meu puny...
(Agafant la mà del senyor ISIDRO i estrenyent-la.)
Miri's.

ISIDRO ¡Ai, ai!

RITA *(A part, a JERONI.)*
Ara va bé, apreta fort.

ISIDRO M'ha desconjuntat la mà.

JERONI Doncs, si no els hi feia res
i volguessin hospedà'm,
la Rita ja em deixaria
de lo seu llit la meitat.

TECLA No hi tinc cap inconvenient.

ISIDRO Al contrari.

MAGÍ Bé m'apar.

ISIDRO (Puix s'atreveix a mes barbes
rebre cartes i galans...
Sí, sí, diplomàcia i fora.)
(A TECLA i MAGÍ.)
Ja veureu lo que he pensat.

JERONI *(Parlant baix i amb molt misteri a RITA.)*
Ja veus com de tot me surto.

RITA No em creia sabessis tant.

FILOMENA *(A Jeroni, acostant-s'hi.)*
Si amb la Rita, per mor del noi,
hi tinguéssiu d'estar mal,
veniu-se'n a dormir amb mi.

JERONI *(Mirant-se-la picarescament.)*
¡Ha, ha!

FILOMENA No entenc.

RITA *(Agafant a Jeroni i apartant-lo.)*
No vindrà.

FILOMENA Mentre ella vulgui...

RITA Prou.

FILOMENA *(A Jeroni.)*
¿Que us mana?

JERONI Sembla.

RITA ¿Què dius?

MAGÍ Aprovat.
(Al seu grupo.)

ISIDRO *(A Jeroni.)*
Hem de dir-vos dos paraules,
serà cosa d'un instant.
(A Tecla.)
En l'interín, tu, a la Rita,
lo que hem resolt li diràs.

TECLA *(A Rita.)*

Vingui amb mi.

RITA (No n'entenc res.)

JERONI Me temo algun daltabaix.

TECLA *(Anant-se'n a Filomena.)*
Pel senyor, fes aiga d'ordi.

MAGÍ No, d'arròs.

ISIDRO I amb aiguanaf.
(Se'n va Rita amb la senyora Tecla, ficant-se al quarto de l'última, i la Filomena entra a la cuina.)

Escena 18

Magí, Isidro, Jeroni.

Isidro — *(A Magí, mirant-se amb atenció a Jeroni.)*
És una dona de bulto.

Jeroni — (¿Què dimoni miraran...?)

Magí — *(A Isidro.)*
Dels peus que té, Déu n'hi do.

Isidro — L'abundància per la fam.

Jeroni — (Potser em cauen les faldilles,
el mocador, el delantal.)
(Mentres ell està ocupat mirant-se si porta bé la roba, Isidro i Magí s'hi acosten, posant-se un a cada costat seu i tocant-la el primer per l'espatlla.)

Isidro — Heu vingut a tornar un nen
i ara a casa, ¿no és vritat?

Jeroni — ¡Com! Sí, senyors... sí, senyors.

Isidro — Feu cara de ser com cal...
Si a Barcelona us quedàveu...

Jeroni — Res hi tinc que fer.

Magí — Qui sap...

Isidro — Si us sortís una altra cria...

Jeroni — *(Estupefacte.)*
Una altra.

Isidro — ¿Vos sembla estrany?

Jeroni — *(A Magí.)*
¿Que se'n burla, aquest senyor?

Magí — No ho cregueu, parla formal.

Isidro — El nen aquí, del senyor...

Magí — I de la dona.

Jeroni — (¡Rellamp!
¿Com sortir-ne?) ¿Mes la Rita?

Magí — No convé de cap manera.

Isidro — Rep incògnit d'amagat.

Jeroni — ¡Ca!

Magí — I me'ls tira sobre meu.

Jeroni *(Escapant-li el riure.)*
Era vostè.
(Reprimint-se i dissimulant.)
Sí que és gran.

Isidro No teniu de tenir escrúpols,
no sent vós, altra serà.

Jeroni És dir que ella...

Isidro Despedida.

Magí A casa no s'hi està un quart.

Jeroni (Assegurem el partit.)
De primer, ja ho comprendrà,
voldria veure'm amb ella.

Isidro *(Tocant-lo del braç.)*
Això és ser una bona dona.

Magí És procedir delicat.
(Rita surt plorant del quarto de la senyora Tecla.)

Escena 19

Dits, Rita.

Rita Senyor Isidro, la senyora
m'acaba de despatxar.

Magí Ha fet bé.

Isidro Així aprendreu.
com se deu a mi tractà'm.
(A Jeroni.)
Vaig a aclarir vostre assumpto.
(Mirant-se'l.)
(Bon color, i de pedra el braç.)
(A la Rita, *al passar.)*
El farcell i cap a Gósol.

Rita *(Suplicant a Magí.)*
Mes, senyor, lo despatxar-me
és injustícia molt gran.

Magí *(A Jeroni, sense fer cas de l'exclamació de Rita.)*
Decidiu-se, que us convé.
(A Rita, passant.)
El farcell i adeu-siau.
(Va de braç d'Isidro i es fica al quarto de Tecla. Rita i Jeroni queden com clavats en lo puesto que han deixat Isidro *i Magí.)*

Escena 20

Jeroni, Rita.

Rita (*Girant-se al mateix temps que Jeroni, però sense moure's del seu puesto i quedant immòbil, l'un frente l'altra. Lo vers que segueix lo diu plorant.*)
Si ho sapiguessis, Jeroni.

Jeroni (*Rient.*)
Ai, Rita, quan tu ho sabràs.

Rita Ja soc fora.

Jeroni Ja soc dintre.

Rita M'han despedit.

Jeroni M'han llogat.

Rita ¡Al meu puesto!

Jeroni Sí, per dida.

Rita ¿Tu?

Jeroni Sí, jo.

Rita (*No poguent-se contenir i esclatant amb forta riallada.*)
¡Ha, ha!

Jeroni (*Rient com ella.*)
¡Ha, ha!

Rita Així, pues, tu...

Jeroni Així, pues, jo...

Rita ¡És distret!

Jeroni ¡I tant!

Rita (*Tornant a esclatar en forta riallada.*)

Jeroni ¡Ha, ha!

Rita El nen sí que ha tret la rifa.
Tens de fer-ho sens dubtar.
I, a més, los cinquanta duros
nos convenen, deus guanyà'ls.

Jeroni De dir-ho costa ben poc;
quan el noi demani... ¿saps?,
¿què li dono?

Rita Plats de sopa,
si ja mastega la carn.

Jeroni — No en parlem més, ja està fet.
Estaré com un sultan
i el nen, en lloc de la dida,
¡ha arreplegat un company!

Rita — *(Baix, veient al cosí.)*
Calla, que veig el cosí.
(Alt.)
És la causa principal
i, pues que en surto, m'alegra
sigues tu la que hi ha entrat.

Jeroni — Gràcies, noia.

Rita — Vaig al quarto,
la roba tinc d'arreglà'm.
(Entra al seu quarto. Isidro s'acosta poc a poquet a Jeroni.)

Escena 21

Jeroni, Isidro.

Isidro — *(Amb molta dolçura.)*
Segons em sembla, eixerida,
acceptes i et vols quedar.

Jeroni — *(No sabent què dir.)*
Sí... perquè... jo... (Que humil parla.)

Isidro — I has obrat amb talent gran.
Gràcies a mi, la família
amb tu no es porta tacany.
(Donant-li importància.)
Allò de la Rita t'ho dona.
Ja t'haurà dit... ¿Eh, què tal?
(Tocant-la.)

Jeroni — ¿Sí? Bé. (¿Què deu ser allò?)

Isidro — I te responc per ma part
d'una altra pila de coses
que, com tot, a mi deuràs
perquè et prenen perquè vui
i, perquè vui, te tindran.

Jeroni — *(Fent-li una reverència a la seva manera.)*
Sí, quedo molt agraïda.

Isidro — Jo an aquí so el general,
fins los amos, quan jo parlo,

veuràs que baixen lo cap,
i, si tu ets bona per mi,
si de ningú no fas cas
que et vingui pintant l'amor,
al dir ningú...
(Va per cenyir-li la cintura.)

JERONI *(Enfadat.)*
Poc tocar.

ISIDRO ¿Que tens pessigolles?

JERONI *(Escarnint-lo amb veu grossa, veu natural.)*
Sí, senyor, perquè... veiam.
(Al veure la serietat de JERONI, recula, mes després avança de mica en mica.)

ISIDRO No et sulfuris aixins, dona,
no intento causar-te dany.
Ets amiga de la Rita,
li preguntes, ella sap...

JERONI ¿La Rita?

ISIDRO ¡Quanta ignorància!
Amb molta amabilitat
m'escoltava quan li deia,
i si jo un cop me dignava
posar-li aquí lo meu braç,
(Li torna a posar el braç voltant-li la cintura.)
ella em mirava amb somrís
i no em deia «poc tocar».
(Imitant la veu grossa de JERONI.)

JERONI *(Alarmat.)*
No és possible que la Rita...
(Suo gotes com aglans.)

ISIDRO Ja sabia lo que feia.

JERONI (El parteixo de dalt baix.)

ISIDRO Li valia moltes gangues,
regalets a cada pas,
pastilles, molta dolçura
lo portar-se amb mi tan, tan...

JERONI ¡Tan...! Cuiti, acabi. ¿Tan què?

ISIDRO Tan amable... ¡Quin mirar!

JERONI (Me fonc com una candela.)
¿I ho era molt?

Isidro — Si en vritat
tinc de parlar-te, era esquerpa.

Jeroni — (Respiro.)

Isidro — Per 'quest motiu
s'ha despedit fa un instant,
però tu, que ets més tractable,
no t'aniràs d'aquí mai.
(Agafant-lo per la cintura i volent-lo atreure cap a ella.)

Jeroni — ¿Què et penses, nassos d'engüent,
que em faràs lo que voldràs?
S'ha acabat, et rompo l'ànima
en menos que canta un gall.
(Donant-li un cop de puny.)

Isidro — *(Espantat, suplicant.)*
¡Dida!

Jeroni — *(Amenaçant.)*
¡Despatxes la Rita
perquè té virtut!

Isidro — ¡No tal!

Jeroni — *(Agafant-lo pel coll.)*
Dius que no en té. Proves, proves.

Isidro — *(Cridant fort.)*
¡Que m'escanyen!

Jeroni — ¡Mal rellamp!
(Surt Rita del seu quarto, corrent. Va a treure lo seu marit, que té agafat pel coll al senyor Isidro.)

Escena 22

Dits, Rita.

Rita — ¿Què passa?

Jeroni — Que aquests mostren cos.
(Per contestar a Rita, deixa anar Isidro, que s'eixuga i li diu, amenaçant-lo:)

Isidro — ¡A la galera, te'n vas!
(Jeroni li corre detràs i ell crida espantat:)
¡Assassino! ¡Lladres! ¡Foc!

Jeroni — *(Agafant-lo i assentant-lo per força en un silló.)*
D'aquí no te n'alces mai.

ESCENA 23

Dits, MAGÍ, TECLA. De *seguida, FILOMENA*.

TECLA *(Sortint del seu quarto, esparverada.)*
Criden lladres... Jo tremolo.
(Signant lo fusell a MAGÍ.)
El fusell.

MAGÍ Si ens fèiem mal...
No m'agrada jugar amb armes.
(Tot això des del llindar de la porta del quarto amb molta por i no adonant-se fins que lo crida ISIDRO.)

ISIDRO Aquí, Magí. Vine, Tecla.

TECLA ¡Ell!

MAGÍ ¿Què és?

JERONI Calla, capsigrany.

TECLA *(A MAGÍ, per JERONI.)*
Agafa-la. Ets veterano.

MAGÍ De seguida, tu veuràs.
(Cridant.)
¡Filomena!
(A TECLA, assenyalant-li JERONI.)
Cuida't d'ella.
Jo...
(A FILOMENA, que surt.)
te cedeixo la part...
t'apoderes de la Rita.

FILOMENA Amb molt gust.
(TECLA té a JERONI, que no fa cap resistència, FILOMENA, a la RITA, que tampoc n'hi fa perquè el seu home li ha fet senya que no s'amagui.)

ISIDRO Estic xafat.
(A MAGÍ.)
Avisa al teu batalló
que los vinguin a agafar,
No és cap dona, és una fiera,
un camell, un elefant.

JERONI *(Rient.)*
No em motegi. So un pagès.
(Ha parlat amb la seva veu grossa. Tots queden sorpresos. TECLA i FILOMENA los deixen el braç a ell i a RITA.)

Tecla *(Deixant-lo anar i reculant.)*
¡És un home!

Jeroni *(Per Isidro.)*
Aquest ho sap.

Isidro ¡No t'acostis! ¡És l'incògnit!

Jeroni ¿Que tornes a motejà'm?
(Isidro s'aparta fent-li senyes que no.)
So en Jeroni.

Magí El que ha caigut
a damunt meu com un sac.
Ja us dic, mestre, que peseu.

Rita Per un xiquet. Vostè arrai.

Tecla ¿A què ve, vestí'us aixís?

Jeroni Com que vostès m'han privat
l'entrada anant del meu sesgo,
ha sigut precís posà'm
les faldilles i gipó.
D'aquest modo, per atzar,
he descobert les tramoies
d'aquest senyor menestral,
que l'aconsellar a vostès
fer la Rita despatxar
i prendre'm a mi al seu puesto,
era sols per a venjar-se
de los desdenys de la Rita,
que no ha cregut sos enganys.
(Isidro fa senyes que no el creguin.)
¿«No», dius, trapella?

Isidro *(Espantat.)*
Sí, sí.

Jeroni Perquè vegin com los porta
i més no se'l creguin mai,
els diré que el noi ja menja
fa tres mesos, ell ho sap...

Filomena Allavors no es necessita.

Jeroni De cap modo.
(A Isidro, que fa senyes volent dir que sí.)
¿Què?

Isidro *(Espantat.)*
No... ¡Ca!

Rita — Senyora, no tinga por,
de dida no en prenguin cap,
pensi que té quinze mesos.

Magí — A tres jo, i mireu... so gran.

Tecla — *(A Isidro)*
T'has portat molt malament.

Isidro — *(Volent excusar-se.)*
Cosina...

Jeroni — ¿Eh?

Isidro — Jo...

Jeroni — *(Acostant-s'hi més i amb lo puny clos.)*
¡Apa!

Isidro — *(Caient aterrat en una cadira.)*
Sí, mal.

Tecla — ¿Sou casada?

Rita — Sí, senyora.

Filomena — *(Volent dir que no ho creu.)*
Amb els ulls, com sant Tomàs.

Jeroni — Amb un home que soc jo,
de fer cap tort incapaç.
(A Rita.)
A marxes dobles a Gósol,
a Barcelona, ni un quart,
que les dides hi perillen
tenint, com tu, bon semblant.
(A Tecla.)
(Agafa la Rita i el seu farcellet per anar-se'n i mentres es despedeix de Tecla i Magí, Jeroni, dirigint-se al públic, diu los versos que segueixen.)
Puc marxar. ¡Ves quins apuros
que en tropell ara m'assalten!
Per comprar la casa, em falten
ja ho saben... cinquanta duros.
Mes a la mà de vostès
està que puga tenir-los.
Aquí em tenen per servir-los
a nou duros cada mes.
Que piqui fort amb les mans
si aquesta dida algú vol...
¡ep!... si el nen s'adorm tot sol
i sap menjar com els grans.

¡Cornellà, un minut!

Estirabec en un acte i en vers per Rossendo Arús i Arderiu

Repartiment

Conxa

Lari

Enric

Sever

Ramon

Andreu, jefe de l'estació

Peret, mosso de l'estació

Un sargento de civils

Passatgers i guàrdies civils

Acte únic

L'escena representa la sala despatx de bitllets en l'estació de Cornellà, barraca en un cantó, taulell que atravessa la sala a l'últim, i porta al mig per la que es veu la línia. Dos portes laterals: la primera de la dreta és la d'entrada; la segona, la de la sala d'espera. De les de l'esquerra, la primera va a l'habitació del mosso, la segona, a la del jefe.

Escena i

Lari, Enric, Andreu, Peret.

A l'alçar-se lo teló, se veu a Andreu *plantat al portal del mig,* Peret*, tocant la campana; se sent lo pito del conductor, luego xiula el tren i marxa. Al moment d'arrencar, entra per la primera porta* Enric *seguit de* Lari*, atravessant la sala corrents, i es deturen al ser al mig, figurant que veuen com marxa el tren.* Andreu *i* Peret *entren a dins tancant la porta.*

Enric — ¡Cuiti! ¡Cuiti!
(Corrents.)

Lari — *(Seguint-lo, bufant.)*
Mentre hi valga.

Enric — Inútil.

Lari — *(Despedint al tren.)*
Adéu.

Andreu — És tard.
Ja los deia que no es moguessin.

Lari — Ja està fet, què s'hi farà.

Enric — Vostè té molta patxoca.

Lari — N'hagués tingut altra tant,
no se movia d'aquí
i no ens passava el fracàs.

Enric — Però també és bona musa
i el govern deu castigar
que el maquinista s'aturi
perquè sí, perquè és covard.

Andreu — Vostè faria el mateix,
tothom vol conservar el cap.
Ha dat ordre el cabecilla
que roda per 'quests voltants
que fins que els dongui l'avís

té d'estar lo tren parat,
baix pena de fusellar-ne
del més petit al més gran.
I no el cregui.

Peret *(Que ha estat escombrant i arreglant los bultos que hi ha al costat de la bàscula.)*

Andreu Ara ha dit ja por marxar
i el tren marxar a doble força
per a guanyar lo retard.

Enric Quina ignomínia.

Andreu El que vulgui.

Lari Mira molt prim, això arrai.

Enric ¿De tren que vagi a València
no en passa cap més?

Andreu Sí, tal,
un a les quatre i quaranta.

Lari Ja ho tenim bé, quan seran…

Enric Ves què fem fins aleshores.

Lari La manilla, si la sap.

Enric No vull cartes.

Andreu ¿Vol distreure's?
Va a Sant Boi.

Lari Endevinat,
veure un nebot de la dona
que l'hi tenim fa dos anys.
Va enamorà's d'una negra
i s'hi volia casar.
Son pare, un home a l'antiga
que sols vol tractes amb blancs
va negar-li lo permís
i el minyó es tocà del cap.

Peret ¡Sí que la va agafar forta!

Enric Doncs anem-se'n cap allà.
¿És molt lluny?

Andreu Ca, mitja horeta.

Enric Senyor Lari.

Lari A peu no hi vaig.

ANDREU Esperin que vinga el cotxe.

ENRIC ¿Té de venir?

ANDREU D'aquí a un quart.

ENRIC *(A Lari.)*
¿Se'n ve a estirar un xic les cames?
Em carrega estar parat.

LARI *(Assentant-se.)*
Doncs a mi, tot lo contrari,
m'agrada la dolça pau.
Vagi, vagi en nom de Déu.
L'espero...

ENRIC (*Anant-se'n*.)
Ves què farà.
(*Se'n va*.)

Escena 2

Lari, Andreu, Peret.

LARI ¿Què faré?

PERET Dormir...

LARI No.
(A Andreu.)
Escolti,
fora fàcil a vostè
arreglar-me alguna cosa...

ANDREU ¿Una altra...?

LARI No, per les dents,
tinc una gana que m'alça.

ANDREU La teva dona, Peret.

PERET Ella... ¡ca!

LARI Digui'm que sí.

PERET Amb res de la cuina entén.

LARI Jo m'acontento de tot.

ANDREU No t'hi neguis, això en treus.

LARI I después, per fer una truita...

Peret — Bueno, bueno, ho provarem.

Lari — Faci que siga ben crua.

Peret — No es queixi si no està bé.
(Se'n va.)

Escena 3

Lari, Andreu, Peret.

(Entrant i sortint com s'indiqui.)

Lari — Queixar-me tras del favor...

Andreu — És bon noi.

Lari — Se li coneix.

Andreu — ¿Vostès se'n van a València?

Lari — Sí, senyor.

Andreu — ¿Són del comerç?

Lari — Ho he sigut, ara so amfíbio.

Andreu — ¿Què?

Lari — Tot serà matar temps
si m'escolta.

Andreu — Amb molt de gust.

Lari — Lo que em passa contaré.

Peret — *(Entrant.)*
La truita.

Andreu — Bé.

Lari — Bona cara.

Andreu — Entri a dins.

Lari — Aquí mateix.

Andreu — Com conegui.

Lari — No el convido.

Andreu — Deixi a part els compliments.

Peret — Bé, ¿com la troba?

Lari *(Tastant-la.)*
Divina.

Peret La xicota no en sap més.

Lari Noi, una altra.

Peret ¿Crua?

Arcís Cuita.
(Peret se'n va.)
Així es canvia.

Andreu Ben cert.

Lari La meva vida i miracles
tot menjant li contaré.
Jo em dic Lari Garriga,
fabrico veles de seu
al carrer de l'Hospital,
de l'any passat establert.
Vaig, per la meva desgràcia,
escollir lo pitjor temps,
les contribucions pujades
amb nous pagos al govern,
més lloguer cada tres mesos,
amb consums l'ajuntament,
li dic vaig treure la rifa,
quin cop de perdre diners.
Com a casa no és la seca
ni molt menos, com comprèn,
traient-los de mica en mica,
els quartos van anar al cel.
Per poguer seguir el negoci,
un agent que jo conec
va deixar-me dos mil duros
que tenia al seu poder
per col·locar d'un senyor
nomenat Ramon Puigverd.
Fent-se les coses en regla,
li vaig firmar un pagaré
que jo comptava pagar-lo
–puix ella ho havia promès–
amb una part del que guanya
la dona donant concerts.

Andreu ¿La seva?

Lari Sí, és a València.

Andreu — És cantant.

Lari — ¡I quina veu!
El pagaré venç avui
i, veient que ella ni res,
vaig dir-me: cap a trobar-la;
mes costa quartos, el tren,
i ni sombra de tenir-ne.
Aleshores, amb bon seny,
vaig buscar-me la manera,
i veurà si tinc acert.

Andreu — Expliqui's, que m'interessa.

Peret — *(Amb una truita.)*
Tingui.

Lari — *(Veient que se'n va.)*
Noi, una altra.

Peret — Bé.
(Retrocedint.)
¿Cuita o crua?

Lari — Cuita i crua.
Ahir me'n surto a passeig
buscant qui em servís de víctima.
Al ser davant del Liceu,
trobo al senyor que ha sortit,
me'n vaig recte cap an ell,
li clavo una trepitjada
de les fortes, repetesc,
s'incomoda, li dic ximple
i l'home em clava un revés.

Andreu — Bé va tenir prou paciència.

Lari — Allavors faig el valent,
vinga dar-li la targeta,
ell també fa lo mateix,
ne diu: «¿Hora?» «La que vulgui.»
«¿El siti?» «València.» «¿Què?»
«Serà una mania estranya
però no veig enlloc més
i vostè corre amb els gastos,
tot m'ho paga.»

Andreu — És molt distret.

Lari — Una apretada de mans
i l'assumpto queda llest.

PERET *(Amb la truita.)*
La truita.
(Veient que ell calla.)
¿Una altra?

LARI Tinc son,
després de dormir veurem.
(PERET se'n va.)

ANDREU És una bona ocurrència,
li dic que no està gens lleig.

LARI Convinguts, aquest matí
hem sortit nosaltres tres.

ANDREU ¿Tres?

LARI Compti amb els dits, veurà.

ANDREU Soc un tonto, no ho entenc.
Ell, vostè...

LARI I la bufetada.

ANDREU Com que aquesta no la veig.

LARI No priva, té de contar-s'hi,
va d'incògnit damunt meu.
Ve-l'hi aquí perquè me'n vaig
a València; ja ho té entès.
Fujo del meu prestamista,
m'escapo del pagaré
i corro a veure la dona
perquè em pagui lo que dec.

ANDREU Si no fos el desafio...

LARI S'arregla molt fàcilment,
me toca l'elecció d'armes,
no en trobo cap del gust meu,
obro els braços, ell s'hi llença
i els millors amics quedem.

ANDREU Així bé.

LARI ¿Doncs què pensava?

ANDREU Tinc d'anar...

LARI Vostè mateix.
(Entra l'administrador a la seva habitació i compareix ENRIC.)

Escena 4

Lari, Enric.

Enric — És un poble dels més rònecs.
(*Traient la petaca i dant-li un cigarro*.)
¿Vol fumar?

Lari — Bueno, l'hi prenc,
però no em compra amb cigarros,
fins a quedar satisfet
de l'agravi, fins que mort
vostè caigui an els meus peus,
res de comú entre nosaltres,
jo per 'llà, per 'quí vostè.
(Mentres se'n va cap a la plataforma, troba en Peret que en ve.)
El senyor és el que paga,
(Senyalant-li a Enric.)
pots apretar de valent.
La crua, la cuita i l'altra,
ell les paga totes tres.
(Surt per la porta del foro.)

Escena 5

Enric, Peret.

(Quan s'indiqui.)

Enric — El senyor Lari és molt digne
però estrany com ell mateix,
això d'anar a València
m'agrada per novel·lesc
i ademés perquè aixís fujo
del marit de la Isabel...
Ves, perquè li vaig escriure,
nit i dia em persegueix...
Tinc jo culpa si és bonica,
si m'agrada en tal extrem...
En quant al meu adversari,
a l'arribada, l'emprenc;
li dono millons d'excuses
i, si de cas no es convenç,
li presento les dos galtes
perquè m'hi torni del revés.

(Se sent l'avís del telègrafo.)
¿Què avisa, noi?

Peret — El tren quatre
que surt de Molins de Rei.
(Enric se'n va a la plataforma. Se sent lo soroll d'un òmnibus que arriba.)
Ja tenim els de Sant Boi,
el Quico ha estat mariner.

Escena 6

Conxa, Ramon, Sever, passatgers.

Conxa — *(Entrant per la porta primera com los altres, va seguida de Ramon.)*
Faci el favor de deixar-me,
no sigui tan importú,
ja és prou gran pena comprendre
que escoltar-lo em fora insult,
no perquè em vegi anar sola
cregui que no tinc ningú.
So casada.

Ramon — Ja m'ho ha dit...

Conxa — L'hi recordo.

Ramon — Sapigut,
mes no crec hi hagi cap mal,
al contrari, ho trobo just
obsequiar una senyora,
jo ser-li agradable vull.

Conxa — Sent així, pot conseguir-ho
més del que vostè es presum.

Ramon — ¿Com?

Conxa — Que em deixi estar tranquil·la.
(A veure si així se'n surt.)
¿Despatxen?
(A Peret.)

Peret — Encara no.

Conxa — ¿Tardarà el tren?

Peret — Vint minuts.
Si vol, se n'entra a la sala.

Conxa (Per fugir d'aquest pallús.)
(A Ramon, retrocedint.)
Si per cas entra al meu cotxe,
jo baixaré al mateix punt.
(Entra a la sala d'espera. Los altres passatgers també hi van entrant.)

Escena 7

Sever, Ramon, Lari i, a l'últim, Enric.

Sever ¡Parla sèrio!

Ramon Un xiquet massa..

Sever ¿Que la coneix?

Ramon Bé, conèixer...
Surto ahir de Martorell
i en al cotxe la vaig veure.
Me n'anava a Barcelona
a trobar qui no m'espera,
mes me vaig quedar aquí
al veure-hi quedar an ella.
Avui se'n va al manicomi,
d'un d'allà crec que és parenta,
jo, detràs, da-li que da-li,
ella, mai no responent-me.
Surt de Sant Boi, també en surto;
som aquí i la història llesta.

Sever Mereix la seva conducta
una repulsa severa.
¿Per què perseguir aixís
a una senyora, a veure?
Al sortir de Martorell,
vostè, per desgràcia d'ella,
se fica en lo seu vagó,
vostè parla, no contesta.
Baixa aquí, vostè la imita,
en ser-li sombra s'empenya,
persisteix, ella s'enfada...
ara ve, vostè al darrere.
(Solemne.)
Vostè té tota la culpa,
la senyora és innocenta.

Ramon — No té culpa mai un home
quan se dirigeix an ella.
So complert com el primer,
so galant...

Sever — És que s'ho pensa.
Per més que miro, no trobo...
no és jove, no té cap prenda.

Ramon — Bé me'n troben.

Sever — No, l'enganyen.
És lleig, li parlo amb franquesa,
en un mot, per seductor,
esperi a que torni a néixer.
I ja que el veig d'aquest modo,
vull donar-li una advertència.
Lo que ha fet amb la senyora
no ho faci pas amb la meva,
l'hi adverteixo en aquest moment,
ara el compte ja li feia.

Ramon — El compte...

Sever — Tinc per costum,
per bona norma, per regla,
de matar an als galants.

Ramon — ¡Matar-los, està de gresca!
(Rient.)

Sever — (*Agafant-lo còmicament i fent-lo mirar an ell, que posa la cara ben sèria*.)
¿Faig la cara d'un senyor
que es diverteix fent brometa?
(*Agafant-lo per la mà i estrenyent-l'hi*.)
Sí, els mato.

Ramon — ¿Per desafio?

Sever — No.

Ramon — ¿Doncs de quina manera?

Sever — De primer, busco les proves,
tenen de ser convincentes,
de les que no donguin dubte.
Unes cartes, per exemple.
Tinc la firma, els persegueixo,
els atrapo, cosa feta,
aleshores és quan moren.

Ramon — ¿I quants han pagat la festa?

Sever ¿Com?

Ramon Quants n'ha mort.

Sever Cap per ara,
mes ja en tinc un en capella.

Ramon Ah, sí, conti.

Sever Fa alguns dies
que una carta vaig sorprendre
sense sello, per supuesto,
después dos més. La tercera,
rebuda ahir al dematí,
me va acabar la paciència.
Dic «segueix-me» a la Isabel,
la porto aquí a casa seva
i ara torno a Barcelona
per lograr la meva empresa.
No pararé fins que el trobi,
i quan ho siga, *requiescat*.

Ramon ¿I si el mata, la justícia
amb vostè no hi té que veure?

Sever Encara em darà les gràcies,
les proves són convincentes.
(Passant lo pulgar per tots los altres dits i dant-se imporància.)
Tinc totes les lleis aquí.

Ramon I una sang que és molt ardenta.
Si es trobés en lo meu puesto,
ne feia una de les seves.
Jo també busco un fulano
que de segur no m'espera.

Sever ¿Gelós també?

Ramon Sí, gelós
de mirar, de poguer haver-ne
dos mil duros, que l'agent
els hi va deixar amb torpesa.

Sever Quin cas si fossin els dos
una persona mateixa.

Ramon ¡Ca!
(Ara entra pel foro Lari fumant el seu cigarro.)

Ramon ¡Lari Garrigosa!
(Lari, detenint-se, sorprès.)

LARI ¿Què?
(Ara entra pel foro Enric, fumant com Lari.)

SEVER ¡No, el meu Enric Franquesa!

ENRIC *(Quedant sorprès però en la part oposada de Lari.)*
¡Com! ¡Ai, ai!

RAMON Si no em paga,
per estafa el faré prendre.

SEVER Per seductor, quan la trobi,
li dic se'n farà deu pedres.

ENRIC (¡El marit!)

LARI (¡L'amo dels quartos!.)

ENRIC ¡Fujo!

LARI ¡Si m'arreplega!
(Van per sortir i, al moment que són a la porta del foro, apareix un sargento i dos civils. Aquestos se col·loquen un a cada porta. Lo sargento s'adelanta.)

Escena 8

Dits, sargento, civils, passatgers.

SARGENTO *(A Lari i Enric.)*
¡Alto! Dispensin, senyors,
de sortir no els puc permetre.
Les cèdules...

SEVER ¿Què hi haurà?

PERET *(A Sever i Ramon.)*
És per una confidència...
(Parla baix.)

ENRIC *(Pensant.)*
Així el marit sabrà...

LARI *(Com Enric.)*
El dels quartos va a conèixe'm.

RAMON ¿La porta?

SEVER Fins per dormir.

Lari *(Mirant a Enric.)*
Si pogués...
(Al veure que Enric treu la cèdula de la cartera.)
¿La té en regla?
(Cadascun d'ells mira la cèdula de l'altre i acaben per canviar-la tots dos, fent el distret.)

Enric Si gosava...

Lari Si pogués...

Enric *(Fet el canvi.)*
Bueno.
(Entrega ràpidament al sargento, que fins ara ha estat mirant les de tots que hi hagi en escena.)

Tingui.

Lari *(Content.)*
Ell se m'entrega.

Sargento *(Llegint.)*
Don Hilario Garrigosa.

Ramon *(Mirant-se'l.)*
¿Eh?

Lari *(A sargento.)*
Aquí va.

Sargento *(Llegint.)*
Enric Franquesa.

Sever *(Mirant-se fixo a Lari, se li coneix que està agitat.)*
És el vil.

Sargento *(Fent que el segueixin els dos civils.)*
Mirem la sala.
(A tots los de l'escena.)
Poden sortir, libres queden.

Lari *(Per Sever, que no el perd de vista.)*
Com me mira aquell senyor.
Me'n vaig a perdre la fresca.
(Va cap a l'andén.)

Sever *(Coneixent-li la intenció.)*
¿Vols escapar-te? No et deixo.

Lari *(Mirant de regull, veu que el segueix.)*
Me segueix... veuré de perdre'm.
(Se'n va seguit de Sever.)

Escena 9

Enric, Ramon, després Lari. Sever quan s'indiqui.

Enric — Puc dir l'hi ben escapat,
ha sigut bona sortida,
deixa'm-li tornar la cèdula.
(Girant-se i no veient-lo.)
¿On ha anat?
(Anant cap al foro.)
Deu ser a la via.

Ramon — (*Posat al mig de la porta, privant-li el pas.*)
Vol fugir, es pensa que dormo.
No es passa.

Enric — No se m'explica.
(Deu ser un civil disfressat.)
¡Faig la cara de sospita!

Ramon — D'algo més.

Enric — Però, ¿amb quin dret?

Ramon — Calma, calma.

Enric — Mes...

Ramon — Precisa
que m'escolti dos paraules.

Enric — (¿Què deu voler?) Per mi, diga.

Ramon — ¿Van bé les veles de seu?

Enric — Té ganes de divertir-se.

Ramon — Sí, estic molt d'humor.

Enric — Arregli's.

Ramon — No l'haig de perdre de vista
i, a l'arribar a Barcelona,
l'entrego a la policia.

Enric — Voldrà dir a la de València,
allà me'n vaig.

Ramon — Per fugir-me,
per no pagar els dos mil duros
prestats baix la seva firma.

Enric — De segur que em pren per altre.

Ramon — Encara gosa atrevir-se...

Lari — *(Sortint del foro.)*
Sempre detràs... quin empeny.
(Veient a Ramon.)
L'altre.
(Torna anar cap al foro.)
Veig que ve... no em pilla.
(Fuig corrents per la primera porta de la dreta.)

Ramon — És en Lari Garrigosa...

Enric — Veu com s'erra...

Ramon — ¿Que vol dir-me
que no se'n diu?

Enric — ¡No!

Ramon — ¿Com?

Enric — *(Veient a Sever que entra.)*
Sí.

Sever — *(Entrant.)*
M'ha escapat, però és inútil,
el trobaré, i en faig miques...

Enric — *(Respirant después d'assegurar-se que don Sever ja és fora.)*
Ara sabrà la vritat.

Ramon — ¿I per què? Ja me l'ha dita.

Enric — És que...

Ramon — (*Buscant les butxaques del pardesús*.)
Prou, prou... Per confondre,
la cartera guarda a dintre
un pagaré...
(Traient-se una cartera.)
¡Què és això!
Unes cartes... no ho sabia.
(Desplegant-la una i llegint.)
«Le adoro tanto, Señora,
que en mi pecho se halla viva
su imagen...» Psé...

Enric — (*Content*.)
(Les meves.)

Ramon — *(Sorprès.)*
¡Que estrany!

Enric — Mai nego la firma.
(Procurant prendre-li les cartes.)
Veiam, li pago si...
(Les hi dona distret mentres va buscant. De cop, atina en lo canvi.)

Ramon — Bueno,
ja entenc tota sa musica.
(Pel pardessú.)
No és el meu, l'hem canviat.

Enric — ¡Totes tres! Ara que vinguen.
(Se fica les cartes a la butxaca.)

Ramon — Vaig a buscar don Sever
i porto lo cos del delicte.
(Se'n va pel foro, Enric, també. Surt per la primera porta. Lari, mirant si el segueix don Sever.)

Escena 10

Lari, a poc, Sever.

Lari — ¿De què vindrà que aquest home
tinga gust en perseguir-me?
Te faré el compte: m'ha dit,
un cop que quasi em tenia:
«Vui saldar les diferències.»
De segur que és un bolsista.
Bah, bah, que siga qui vulgui,
ara al menos un respira
al pensar que encara corre
i no em pot trobar la pista.

Sever — *(Entrant i posant-li la mà a l'espatlla.)*
Ja et tinc.

Lari — (¡Perdut!) No em tutegi.

Sever — Bé tutejaves, indigne,
an a la meva senyora.

Lari — No la conec.

Sever — Fas el ximple.

Lari — No el faig mai.

Sever — És vritat, n'ets.

Lari — Crec que, entre persones fines,
d'això se'n diu un insult.

Sever — Tal intentava.

Lari — ¡És terrible!
Valga que jo no en faig cas,
les paraules no m'irriten.

Sever — Allavors recorriré
a coses més expressives.

Lari — ¿I per què?

Sever — Vull que t'enfadis.

Lari — Ja li costarà una mica.

Sever — ¿Que no et bats? Te mataré.

Lari — Mati's vostè, jo vull viure.

Sever — Covard.

Lari — Sí, senyor.

Sever — Anar a encendre
la guerra en una família.

Lari — ¿Jo?... Massa que en tinc a casa,
ja ho sap, no havent-hi farina.

Sever — Tu has escrit a la Isabel,
una esposa de les dignes.

Lari — Per mi, molt.

Sever — ¡Calla! No ho neguis,
tres cartes vils.

Lari — ¿Què embolica?

Sever — Tres, infame.

Lari — Vint-i-cinc.

Sever — Ho confesses i amb cinisme...
aquí les tinc ben guardades,
a dins la cartera... mira...
(Buscant les butxaques com Ramon i traient una cartera.)

Lari — Ja m'agradarà de veure-les,
potser les he escrit dormint-ne.

Sever — *(Regirant la cartera.)*
No comprenc... un pagaré.

Lari — *(Después de veure el pagaré.)*
És el meu, la meva firma.

Sever *(Mirant-se'l sobretodo.)*
Això mai ha sigut meu.

Lari *(Pel pagaré.)*
Si arreplegar-lo podia...
(Surten per la porta del foro Ramon que porta amarrat del braç a Enric.)

Escena II

Dits, Ramon, Enric.

Ramon Per fi el trobo, don Sever.

Enric Deixa'm anar.

Ramon ¡De seguida!
(A Sever.)
Vostè té el meu sobretodo,
jo el de vostè.

Sever Quina vista,
a fe que és prou conegut.

Lari (No estic bé; va a descobrí's.)

Sever *(*A Lari.*)*
No es mogui.
(A Ramon.)
Aguanti'm aquest,
podré treballar més libre.
(Ramon, que ja té a Enric, agafa a Lari mentres Sever se treu lo sobretodo i, un cop tret, l'allarga cap a Ramon.)
Tingui. Ara me'ls encarrego
mentres que vostè m'imita.
(Li dona el sobretodo i es col·loca al puesto d'ell, al mig de Lari i Enric.)

Lari ¿Que tindrà de durar gaire?...

Enric L'atropell de què som víctimes...

Sever ¿Atropello...? Pel que vindrà,
tot lo d'ara són pamplines.

Ramon Jo ja estic... vostè se'l posa.

Sever *(Se posa el seu sobretodo.)*
Cadascú amb lo seu.
(Sever se queda amb Lari. Ramon, amb Enric.)
Si mica
es mou...
(Amb amenaça, a Lari.)

Lari ¿Gens? Ni puc gratar-me...
(A Sever.)
Vagi a buscar la justícia.

Sever Un tiro és lo millor.

Lari Just.

Enric En un malentès estriba
tota aquesta confusió,
jo no soc el de la firma.

Lari Jo tampoc el de les cartes.

Ramon ¿Com?

Sever Deixi'ls, diuen mentida...
(A Lari.)
Tu no ets l'Enric...

Lari No, senyor.

Ramon Això ja en història pica.
(A Enric.)
¿No es diu Lari?

Enric Ni pensar-ho.

Ramon ¿Doncs qui són?

Sever Carta a la vista
per creure'ls.

Lari *(Girant-se a la vegada amb Enric, encarregant-se mútuament lo silenci.)*
Sobretot...

Enric Calli.

Ramon ¿Qui són?

Sever ¿Qui?

Enric *(Después de pensar.)*
So el cabecilla.

Ramon ¡Oh!

Sever ¡El cafre!

Lari *(Veient l'efecte que ha fet.)*
(Bé...) I jo l'assistent.

Ramon ¡Socorro!

Lari La pell, si criden.
(*Sortint de la sala d'espera varis passatgers, entre ells, Conxa*.)

ESCENA 12

Dits, CONXA, passatgers.

CONXA ¿Què passa?

LARI (¡La Conxa!)

CONXA ¡En Lari!
(Contenta.)
¿A rebre'm hauràs vingut?

LARI (Si confesso, estic perdut.)
(Aparentant sorpresa.)
Jo a vostè...

CONXA L'estrafalari
fins me tracta de vostè.

SEVER ¿Que el coneix?

LARI (Noi, si s'enfada.)

CONXA M'és marit, hi so casada,
(A LARI.)
per tot ho publicaré.
Fa veles de seu.

LARI S'enganya.

CONXA Es diu Lari.

LARI Em dic Climent,
el meu ofici, assistent,
domicili, la muntanya.

CONXA Aquest és lo galardó,
tan contenta que venia
perquè amb tu al menos tindria
qui em guardés d'aquest senyor.

LARI *(Olvidant-se de la ficció.)*
¿Com?... Digues... s'haurà atrevit...

CONXA És l'Hilari Garrigosa.
L'ha reconegut l'esposa,
l'instint gelós del marit.

LARI Sí que ho so, no ho negaré,
cert paperot m'hi obligava.
(A RAMON.)
Mes ja que aixís me faltava,
no li pago el pagaré.

Ramon — Ho veurem.

Lari — És la sentència.

Conxa — Tu li deus...

Lari — *(Amb indiferència.)*
Psé: dos mil duros.

Conxa — Els pagues i surts d'apuros.
(Lari s'encongeix d'espatlles volent dir «¿com?», i ella contesta rient.)

N'he guanyats molts a València.

Sever — *(A Enric.)*
Amb lo que es veu, tu ets l'Enric.

Enric — Ho confesso, i si escrivia,
sa esposa res hi sabia
no té culpa, jo li dic.

Escena 13

Dits, Peret.

Peret — (*Des de la porta*.)
Passatgers de Barcelona,
el tren està p'arribar.
(Moviment de passatgers.)

Sever — *(A Enric.)*
Si hi torna, l'haig de matar.
(Me'n vaig a buscar la dona.)
(Se'n va per la primera porta.)

Ramon — *(Veient que Lari se disposa a marxar, igual que Enric.)*
¿Que no se'n van a València?,
¿i el desafio?...

Lari — Tontada.

Enric — *(Excusant-se.)*
Li vaig dar...
(No gosant acabar.)

Lari — Una bufetada.
(Tots dos miren i presenten la galta disposats a rebre una bufetada.)

Enric — Pegui.

Lari — Pegui.

Conxa (*Posant-se al mig i agafant-los de les mans, que s'estrenyen amb efusió.*)
Pau, clemència.

Ramon (*Al veure que s'estrenyen les mans, a Lari.*)
Si és per ella, descansat
pot marxar, me'n cuidaré.

Lari (*Amb sorna.*)
Moltes gràcies, sa mercè,
li quedo molt obligat.
(*Arriba el tren: Peret toca la campana i diu, cridant:*)

Peret ¡Cornellà, un minut!

Conxa Al tren.

Enric Tothom cap a Barcelona.
(*Lari no es mou.*)

Conxa (*Apartant-lo.*)
Tu.

Lari No em moc.

Conxa Aquesta és bona.

Peret ¡Cuitin!
(*Del foro.*)

Conxa (*Apartant-lo.*)
¡Que marxa!

Enric (*Apartant-lo.*)
No ho sent.

Lari (*A tots ells.*)
Me quedo, so resolut,
(*Senyalant al públic.*)
fins que piquin amb furor.

Conxa (*Suplicant.*)
Enllesteixin, per favor,
que no passés el minut.

(*Tots se'n van corrents cap al tren.*)

Fi.

Jo

Soliloqui en un acte i en vers català escrit per Rossendo Arús i Arderiu

Dedicatòria: A l'actor Santolària

Repartiment

Carlos	Santolària

Època actual; lloc, Barcelona; dreta i esquerra, les de l'actor

Jo

Acte únic

Sala. Porta d'entrada al fondo; dos laterals, la de la dreta, va a l'interior. Piano, quadros, un armari, xemeneia amb mirall, a sobre d'una cadira, un vestit. Una tauleta amb llibres, diaris de modes, un silló a cada costat d'escenari, cadires &. &.

Escena primera i última

Carlos *(Des de la porta, figurant que parla amb la criada.)*
¡Han sortit! ¡I com dimoni...!
(Entrant.)
No hi són, no...
(Després de mirar per l'escena.)
¡Sí que és estrany!
(Tornant-se'n a la porta.)
Noia, escolti...
(Responent-se.)
No, res... res...
(Entra de nou.)
Ves, la xicota què sap...
No puc creure que no hi siguen,
fora ser molt infernal...
A les cinc, deia la carta.
Assegurem-nos, veiam.
(Treu lo rellotge.)
Són les cinc i tres minuts,
tres minuts és el retard,
però per cosa tan sèria
me sembla que es poden dar.
És un assumpto de pes
el que an aquí m'ha portat...
(Com si ho anés a contar al públic, però repensant-se i donant mostres d'impaciència.)
No puc creure que no hi siguen.
¿Quin pare, no diré un quart,
sinó un sigle no s'espera
si pot ser sogre esperant...?
Deu haver-hi un malentès,
no s'explica per lo estrany.
Ahir li escric una carta,
de lletra clara com faig,
avisant-lo que vindria
per a deixar-ne arreglat
el negoci de los bens.
Lo que això vol dir, ja ho sap,

Jo

aquesta tarda a les cinc
i, amigo, sí que en fa cas...
(Confidencialment al públic.)
Sigui dit entre nosaltres,
aquí he vingut per casà'm,
solament que hem convingut
amb el sogre, el senyor Marc,
perquè ningú no s'enteri
d'aquest projecte d'enllaç,
dir-ne el negoci dels bens...
(Va i ve amb aire distret.)
El be soc jo... per lo tant,
ell me diu: ¿com va l'assumpto?
Jo responc: va bé, va mal...
i d'aquest modo la núvia,
enc que se trobi al davant,
no té de tornar-se roja
ni es fa venir cap desmai.
(Torna a mirar-se el rellotge.)
Tanmateix, és un xic massa,
¿què els excusa tant retard?
Però, si bé ho reflexiono,
res hi perdo d'esperar.
D'aquest modo, així em preparo...
Si són aquí, feia un nyap...
No sé, em trobo commogut...
fins sembla que parli baix.
(Passejant-se.)
Els aguardo amb impaciència,
amb desig, amb molt afany,
i no tinc res que m'apressi
ni tinc d'anar en cap part.
És un efecte dels raros
però acostuma a passà'ns.
Perquè li dona la gana,
ens aturmenta un queixal,
correm a casa el dentista
ens diuen... se n'és anat.
No ho sentim... molt al contrari,
puix hi tornem l'endemà
frenètics... a la mateixa hora
per veure de no trobà'l.
(Pausa. Se treu el rellotge.)
¿Que tindrà de durar gaire?
¡Quina espera...! ¡Ja és un quart!
M'ha fet saber la minyona

que eren a casa don Blai,
un sastre que viu de renda
i té un museu d'obres d'art.
Som al temps d'exposicions
i el sogre no falta en cap,
ell sempre se'l troba a veure
tot lo que ensenyen de franc,
per 'xò tota la família
té tant gust... ¡com han vist tant!
Sa mare és forta en sermons,
el pare amb el contrabaix
i la noia, demaneu,
pintura, comèdies, cant.
Amb quina veu tan divina
canta allò que vessa sal:
(Canta.)
«Te llevaré a Puerto Rico
en un cascarón de nuez
etc.»
Mes jo estic perdent el temps
quan me convé preparà'm:
ensajaré l'entrevista
amb paraules, ademans...
Col·loquem el personatge.
(Adelantant el silló.)
El silló és el senyor Marc...
(Anant a la porta.)
Jo a la porta, com si entrés...
(Retrocedint i anant al mirall.)
Daré un cop d'ull al mirall.
(Arreglant-se.)
Aquests punys... no sé com planxen.
Tinc bon tipo... so elegant.
(Se'n va cap a la porta, tossint com s'acostuma.)
Senyor... jo... ¡Senyor! És molt fred.
(Torna al portal i baixa fins al costat del silló.)
¡Hola! ¿Què tal, senyor Marc?
Sembla que vagi de broma.
(Repeteix lo joc.)
¡Sogre...! Ho guardo pel final,
té de ser lo cop d'efecte,
i después, al començar,
no sent el seu gendre encara...
justament vinc per logrà-ho.
¡Quin compromís! ¿Com lo tracto?
¿I «futur sogre»? No va,

Jo

ho prendria malament...
Calla, ¿si ho deixava en blanc?
En parlant-li fent embuts,
no se n'adona...¡cabal!
Digni's a excusar-me... el goig,
l'emoció, l'anhel, l'afany...
aquest dia... tanta honra...
sa filla... lo moment faust.
I després una abraçada
ens junta tots al final,
plora una mica la mare,
és de rigor... plorarà,
i estem llestos de l'assumpto
en menos que canta un gall.
(*Transició.*)
Me'n sortiré, ¡jo diria...!
¡Quin canvi més radical!
Si fa un mes, o cosa aixís,
'guessin parlat de casà'm...
mes la vida és d'aquest modo,
veiem que els altres ho fan,
ens en burlem i, per últim,
deixem caure'ns al parany.
Aquestes coses arriben
quan menos se pot pensar.
Ve Corpus, fan professons,
surt la de la Catedral,
se us convida en una casa,
quan ha passat, s'arma un ball,
un balla com els demés,
después, estant fatigat,
és lògic deixar-se caure
en una butaca...
(*Ho fa.*)
i ¡paf!,
vos trobeu que la senyora
de la casa és al costat
(S'aixeca i s'assenta a l'altra butaca del costat, parla fent la veu de dona.)
–Don Carlos, què determina,
no pensa casar-se mai...
(S'alça i va a seure a l'altra butaca del costat; veu neutral: cada vegada fa lo mateix.)
–Senyora, no sé com dir-l'hi,
mes no hi penso, li so franc.
–¿Que pretén morir solter?
–¡Oh! ¡Temps me queda...!

–No tant,
miri's que passa dels trenta...
–No, que tinc...
–Trenta-dos anys,
va entrar a la quinta amb el noi...
—Si vostè ho diu...
–Prou que ho sap...
no té una salut robusta...
(*Tossint fort*.)
–¡Hem! ¡Hem! ¡Miri!
–¡Tussi, arrai...!
Està delicat. Un dia,
és molt fàcil, cau malalt
i, si no té per cuidar-lo
una esposa al seu costat...
Tinc empenyo en fé'l feliç,
deixi'm que obri... ja veurà...
Conec una senyoreta,
hermosa, jove, vint anys,
filla única d'un rentista,
ben educada, elegant,
que té cinquanta mil duros
quan son pare es morirà
i a més dos oncles solters
molt rics i de molta edat.
(*Alçant-se amb molta naturalitat i parlant al públic amb la seva veu*.)
I és ben cert... jo he vist els oncles,
dos guetos... de noranta anys,
no poden viure molt temps,
ni sé com aguanten tant.
(*Canvi. Continua amb el públic, indiferent però natural*.)
Ve'ls-hi aquí per què vaig negre,
ja saben lo principal.
Vestidet de cerimònia,
espero an el senyor Marc,
el meu sogre, un pedicuro,
un col·lega d'en Trepat,
s'ha fet ric tallant durícies,
sí senyors, amb aquest art.
(*Mirant*.)
No s'ho creuen, ja m'ho penso.
¿I com pot ser, me diran?
Així a primera vista,
sembla una miqueta estrany,
però, explicada, la cosa
se troba molt natural.

Jo

La parròquia que tenia
el meu sogre, el senyor Marc,
era de gent de primera:
bisbe, alcalde, capellans,
jutges, regidors, banquers,
governador, general...
Pel seu ofici, el rebien
amb tota la intimitat,
parlaven dels seus negocis
com si ell no fos al davant.
Tot lo zum-zum de la Bolsa,
tots los secrets de l'estat,
rebia el sogre fent l'orni
aixís de primera mà.
Bé, vull dir de primer peu.
Ell escoltava un anyac
i, al sortir, a cal corredor
se'n corria com un llamp.
(*Cridant*.)
—Compri tresos a quaranta...
—Vengui a quinze les del gas...
—Busqui'm bonos, carreteres...
Breu, d'aquest modo, amb deu anys
d'exercici es troba l'home
amb una torre a Hostafrancs,
dugues cases a l'Ensanxe,
aquesta, que és un palau,
i deu mil duros en caixa
constantment de capital.
No exagero... a tan amunt
arribar-hi de tan baix.
(*Canvi*.)
Vegin lo que és en substància,
vegin lo que és el treball,
vegin lo que és... lo que és...
(*Canvi de to*.)
Està vist, no vindran mai!
(*Passejant-se*.)
Començo per avorrir-me,
és enfadós en alt grau.
A ben segur que la roba
no la duc com a l'entrar,
aleshores feia goig
mentres que ara, aquí esperant...
i aquesta agulla del coll.
(*Se'n va al mirall*.)

Jo

Si em donaven temps, arrai…
(*Es treu el coll de la camisa*.)
L'hi posada per suplir
el botó que m'ha saltat.
Sembla res, caure un botó,
donques costa un dineral,
un an a mi va costar-me
cinc-cents duros, comptant baix.
(*Adelantant-se al prosceni*.)
Prou que els ho diré. Un diumenge
del mes de les flors, del maig,
me vestia per anar-me'n
a veure los Jocs Florals,
cuitava per 'nar de pressa.
Tot d'una, el botonet, ¡crac!,
salta a terra. El trobo, sí,
mes ni agulla, ni fil blanc.
¿Què feia…? Quan una viuda
que estava al pis del costat…
(*Amb misteri*.)
Una viuda amb una gràcia,
amb un pamet i una sal…
bocatto di cardinali…
(*Repensant-se*.)
De contar seria llarg.
En fi, va a marxar a l'Havana,
cinc-cent duros tirant baix.
Per fortuna, hi poso coto,
per fer-me bé, mai és tard.
Tindré una casa per mi,
una dona per igual,
família…
(*Después d'un moment de vacil·lació*.)
Sí, i també meva.
El matrimoni és la pau,
és l'escola del bon viure,
és ser feliç a tot drap.
Luego després, com me deia
la senyora… estic malalt,
tinc a lo menos qui em cuidi
i no em moro… just. ¡Ai…!, ¡ai…!
Aquest dimoni d'agulla…
(*Va a mirar a la porta*.)
No es veu ningú… doncs ho faig.
(*Se treu la levita i la corbata i es posa davant del mirall arreglant-se el coll*.)

Lo portar corbata blanca
me causa un efecte estrany.
La vaig comprar per les bodes
de l'Arturo Serrallac.
(*Agafa la levita, tot trist*.)
¡Pobre xicot! ¡Va morir!
(*Se fica una màniga i es detura tot d'un plegat*.)
¡Va casar-se i al cap d'any
lo duien al cementiri!
(*Pensant-hi*.)
Un jove robust, fresc, gras...
tenia salut per vendre,
més que jo... i, tot d'un plegat...
(*Se fica l'altra màniga*.)
Potser el canvi en sa vida...
el matrimoni, caram...
és una cosa molt sèria,
vol la conducta exemplar,
después, la dona tan jove...
ell no contradeia mai...
no es feia menar respecte...
en fi, és mort... ja és al calaix.
¡Pobre xicot! ¡Quin martiri...!
(*Resolut*.)
Si em 'via de passar igual,
enc que em dessin el Perú,
no em casava, ¡Déu me'n guard!
Però això no n'és de témer,
no deu dar-me cap empatx,
ma futura és una joia
de modèstia i humiltat.
(*Agafant un àlbum de sobre el vetllador*.)
És aquí... quan era nena,
és molt hermosa... so franc
al costat té el seu cosí,
quin grupo... es donen les mans.
Altra vegada tots dos
quan els van vestir de llarg.
En aquí ja és dona feta,
el cosí també al costat.
Se veu que mentres creixien
els 'naven fotografiant.
(*Acudint-li una idea*.)
¿Potser el dia de les bodes...?
(*Resolut*.)
No ho permeteria pas.

Jo

Massa sé el que són cosins,
n'hi sigut, sé lo que em faig.
Ja en parlaré an el meu sogre,
ja li diré: senyor Marc...
(*Fullejant l'àlbum, se para, satisfet*.)
Aquí hi ha els dos oncles rics
i d'edat...
(*Mirant-se l'àlbum amb més detenció*.)
Rics i d'edat...
(*Canvi radical*.)
Aquesta gent són de vida...
tenim oncles per molts anys.
(*Inquiet*.)
Tenia els ulls al clatell
quan me varen ensenyà'ls.
En parlaré an el meu sogre
amb delicadesa i... baix.
No em caso per l'interès
mes no tolero l'engany.
¡Oh! Les condicions varien,
els oncles no es moriran
tan de pressa com me deien,
i, si bé la noia sap
tallar-se i cosir la roba,
no gastant, per vestir, un ral,
és precís lo fer-li un dot
mentres lo dels oncles cau.
Així un la passa bé
sens penes ni maldecap,
tinc una dona que em cuida,
bona bossa i santa pau.
(*Mirant el rellotge*.)
Ja són dos quarts menos deu.
(*Decidit*.)
Així que siguen, me'n vaig.
(S'acosta a la taula i ho regira tot.)
Patrons... dibuixos de modes,
ui, quin lujo... això no va,
no es sosté sense una renda
si no paga el senyor Marc...
Encara que ella s'ho cusi,
com no donen res de franc...
(*Reflexionant*.)
Pogués tenir l'esperança...
(*Anant a agafar l'àlbum*.)
però, ¡ca...!,

Jo

(*Mirant l'àlbum*.)
no en queda cap.
Ni a tiros deixen el món,
aquesta gent no mor mai.
Per força... amb delicadesa,
en parlaré al senyor Marc,
és precís fer-li comprendre
que una noia del seu rang
té de portar, quan se casi,
a més de ses prendes, rals.
(*Fullejant l'àlbum*.)
Sempre me surt a la vista,
i el cosinet per igual...
(*Inquiet*.)
Això no ho trobo conforme,
aquest cosí em puja al nas.
(*S'alça i es passeja*.)
I si en parlo, de ridícul
i tonto no em deixaran.
Ja hi convinc, que el matrimoni
és el millor... en general,
però es troben circumstàncies...
(*Reflexionant*.)
¿Què m'obliga a casà'm?
La promesa que tinc feta...
Mes, al cedir per ma part...
(*Jugant amb l'àlbum*.)
me van presentar vantatges
(*Deixant-lo sobre la taula*.)
i com que són un engany...
(*Decidit*.)
No em passa el temps, res m'apressa
per donar el cop de cap.
I después... no m'estic sol
tinc minyona... vaja... és clar...
Així que ha acabat la feina
de la cuina i rentar plats,
fem un xiquet de tertúlia,
passo el rato, tot ho sap.
Només té que és descuidada
i a casa sembla un encant,
tota la roba a la vista,
no me la fica al calaix.
(*Mirant la sala*.)
No s'hi veu aquest bon ordre...
(*Adonant-se d'un vestit que hi ha sobre d'una cadira*.)

Jo

¿Un vestit?
(*Passant el dit per la lluna del mirall*.)
¿Pols al mirall?
Per haver-hi dos senyores,
no peca això d'endreçat.
(*Mirant el vestit*.)
És un vestit de la mare,
hi toco un paper... ¡veiam!
(*Repensant-se*.)
¿És mal fet? No, que tinc dret,
vigilo pel senyor Marc.
(*Llegint*.)
«Espero me pague pronto
los vestidos de Fulard
para v. y la senyorita
hechos cerca de Nadal
de incógnito de su esposo...»
(*Parant de llegir*.)
¡Apreta! No vull incògnits,
ben educada... ¿Què tal?
¡I que ronca fort, el sogre...!
(*Posant-se frenètic*.)
¡No m'hi caso...! ¡Botavant!
(*Aturant-se de cop*.)
¿Mes, què li diré, quan vinga?
(*Veient-se al mirall*.)
Una excusa... no ho creurà.
La roba me compromet,
vaig tot negre... tot mudat...
(*Pensant*.)
però puc dissimular-ho...
(*Se treu els guants, s'esbulla els cabells i s'alça el coll de la levita*.)
No ho coneix, m'hi jugo el cap.
(*Abotonant-se la levita*.)
Els esperaré a peu dret
i els hi dic... Sí, ¿què, veiam?
És millor fé'ls una carta.
(*S'asseu i escriu*.)
«Molt senyor meu...»
(*Esquinçant-la.)*
És vulgar.
(*Tornant a escriure*.)
«Senyor...»
(*Esquinçant-la.)*
Fa rei de comèdia.
(*Pensant*.)

Jo

Ja ho tinc.
(*Torna*.)
«Amic senyor Marc:»
Li posaré l'*a* majúscula,
s'estarrufa més que un gall...
(*Pensant*.)
«Sento molt... tinc una pena...
sé li dono un disgust gran...»
(*Alçant-se*.)
I si me n'anava... ¡bona!,
molt ben pensat: sí, me'n vaig.
Li deixaré la targeta
aquí al costat del mirall
(*Se fica mà a la butxaca i es treu una carta*.)
¡Quina sortida! ¡La carta!,
vet aquí per què han fet tard,
no la vaig tirar al correu
i no saben...
(*Balla de content*.)
¡M'he salvat!
(*Se sent un timbre*.)
¡Truquen! ¡Són ells..! ¿I com surto?
(*Se desbotona la levita i torna a cordar-se-la*.)
¡Quin compromís!
(*Se posa el barret*.)
¿Ves què faig?
(*Mirant a la porta de la dreta*.)
Per aquí se va a la cuina
entren ells... jo escala avall.
(*Corre cap a la porta i es deté a l'arribar-hi*.)
I bé, fet el pensament,
si busqués massa ¿qui sap?
(*Ingènuament*.)
No sento l'haver vingut.
(S'arregla i es posa en actitud de rebre a les persones que se suposa van a entrar.)
M'hi casaré, s'ha acabat.
(*Al públic, suplicant*.)
Per la mort de Déu, muixoni,
aixís que entri el senyor Marc.
(Queda amb l'actitud dita, amb la cara guiada a la porta i amb la rialleta a la boca.)

Teló.

La Ventafocs

Narració popular fantàstica en tres actes dividits en onze quadros apariada en vers català per en Rossendo Arús i Arderiu[6]

Estrenada en lo Teatre del Bon Retiro, la nit del divendres 27 de juliol de 1877.

An en Artur Cuyàs, director de *La Llumanera de Nova York*. Al que en estrangera terra ha dat a conèixer nostra hermosa llengua, l'últim dels que la parlen.

L'Autor.

Repartiment

Laura, la Ventafocs	Senyoreta donya Rosa Cazurro.
Carme	Donya Enriqueta Echenique.
Rosa	Senyoreta donya Guadalupe Alentorn.
Baró[7]	Don Lleó Fontova.
Príncep	Don Rafael Ribas.
Arnau	Don Joan Bertran.
Macari	Don Frederic Fuentes.
Aleix	Don Miquel Riba.
Morfeu	Don Antoni Espinosa.

6 Edició: *La Ventafochs*. Narració popular fantástica en tres actes dividits en 11 cuadros apariada en vers catalá per en Rossendo Arús i Arderiu, Barcelona, Impremta de Jaume Jepús, 1877.

7 A conseqüència d'una molesta enfermetat a la vista que aqueixà al sempre aplaudit primer actor don Lleó Fontova des de la segona representació en què se n'encarregà repentinament fins a l'onzena inclosa, desempenyà, amb general aplausso lo paper de Baró l'estudiós actor don Manuel Giménez.

Un capità de guàrdies	Don Manel Boxeda
Un Patge	Don Miquel Llavira.
Un Cavaller	Don Joaquim Fiol.
Una vella (no parla.)	

Dames, noies del poble, cavallers, patges, criats, guerrers, heralds, homes d'armes, alabarders, etc, etc.

Somnis, cavallers, dames, sàtiros, bacants i ninfes a càrrec del cos de ball, prenent-hi part la primera bailarina de rango francès donya Margarida Battú. Les altres primeres, donya Josefina Michelucci i donya Amàlia Sánchez. I lo primer bailarí, don Miquel Muñoz.

Los balls d'aquesta obra són compostos per don Àngel Estrella.

La música, del mestre don Francisco Porcell.

Les decoracions del Temple de Morfeu, del Celler i del Saló Regi han sigut pintades per don Josep Planella.

L'apoteosis, deguda a don Joan Carreres.

La direcció escènica, a càrrec de don Lleó Fontova.

La d'orquestra, de Josep Navarro.

Vestuari de donya Pelegrina Malatesta.

Armes de don Joan Vinyals.

Atreç de don Eduard Tarascó.

Perruqueria de don Lluís Vicente.

Pirotècnica de don Antoni Esteve.

Guardarropia de don Josep Constans.

Maquinària de don Ricard Magdalena i don Isidro Obiols.

Lloc: Un petit reialme imaginari, en Catalunya.

Època: Últims del sigle XVII.

Dreta i esquerra: Actor.

Per a alleugerir la representació, poden fer-se algunes supressions, al bon judici del senyor director d'escena.

Nota important

En los teatres particulars i los d'empreses que no els hi permeti l'escenari presentar les obres amb aparato, poden representar aquesta suprimint los tres últims quadros de l'acte primer, lo ball i mutació del segon, los dos quadros primers del tercer i l'apoteosis; amb lleugeres modificacions ho tenen arreglat, sens perjudicar l'argument, ni l'acció de la comèdia.

Acte i

Quadre i. Un descendent d'Adam.

Sala en lo palau del Baró, bastant desfregada; mobles vells i mal conservats; retratos de família penjats a la paret; sillons, tauleta, vetllador. Porta a la dreta que va a l'interior i, a l'esquerra, una xemeneia amb un escó a lo llarg i un petit banquet arran de la cendra. Al foc, s'hi escalfa una cafetera.

Escena i

Rosa, Carme i Laura, les dos primeres, assentades al costat del cosidor arreglant-se uns vestits, l'altra, filant assentada al banquet que s'ha dit hi havia al costat de la xemeneia.

Rosa — Té de fer un bon efecte;
(Mirant-se el vestit que està cosint.)
tan mono, tan elegant...

Carme — És riquíssim, de bon gust;
(Mirant-se el seu.)
me té d'anar ni pintat.

Rosa — Se fixaran en nosaltres.

Carme — Serem les reines del ball...

Rosa — Mentre no acudeixi aquella...

Carme — ¿La de missa?

Rosa — ¡Doncs, és clar!

Laura — No sé per què, que era jo,
ho tinc ficat an el cap.

Rosa — No tens més enteniment..

Carme — És més ximple, qui en fa cas.

Laura — M'estava en aquí sentada,
(Amb naturalesa.)
prop de la cendra, tremolant
al veure'm tota soleta,
quan, de prompte, al meu costat
una vella s'apareix:

somriu, me dona un esguard
ple de tendresa i dolçura,
me pren lo fus de les mans,
una ametlla me n'entrega,
diu que la trenqui, jo ho faig,
a dins d'ella s'hi trobava
un vestit ple de brillants;
me'l poso, me'n corro a missa,
ningú para de mirà'm,
torno aquí en sent acabada,
trobo la vella al meu banc,
me dona la feina llesta
i fuig sense jo adonà'm.
Ves... Potser sí, potser no...

Rosa ¿Que no tens de callar mai?

Carme No l'escoltis.

Rosa ¡Quines mànies!

Carme Ja et regalaré un mirall.

Rosa ¡T'asseguro...! ¡Quan lo tingues,
de fàstic no et miraràs!

Carme No es té de mirar...

Rosa Aquella
era bonica.

Carme No tant,
jo per ella no em canvio.

Rosa Ah, bé, jo tampoc.

Carme Igual.
Lo mateix la del passeig.

Laura Veieu, també un altre cas
(Amb igual senzillès.)
com el que ara vos contava.
Jo, com sempre, en el meu banc,
la vella... ametlla... vestit,
tot de pedres de dalt baix...
passeig en lloc d'anar a missa...
tornar aquí passat un quart...
trobar filada la llana...
i tot quedar com abans...
Potser sí, que n'era jo...

Carme Impertinenta: ¡Uf!

Rosa O, i tal...

Carme Diré al pare que la tregui,
no la vull al meu costat.

Escena 2

Mateixes, Arnau, vell i pobre.

Arnau ¿Volguéssiu afavorir
(Des de la porta.)
a un pobre que es mor de fam?

Rosa No pas per ara.
(Amb desdeny.)

Carme Una altra hora.
(Igual.)

Laura Una miqueta de pa...
(A ses germanes, suplicant.)
mireu-se'l, ¡fa tanta llàstima...!

Carme ¡Sempre estaríem donant,
del dematí fins al vespre,
en passen de pobres...!

Rosa Tal
que sembla ho prenguin per vici,
de vení'ns a incomodar.

Arnau ¡Una gràcia vos demano,
senyores, de caritat!

Laura Me commou la seva veu.

Rosa ¿Insistiu?

Carme No estem per planys.

Laura ¿Què dar-li?

Carme *(Per ella.)*
¡Déu vos empari!
(Sense ni girar-s'hi de cara.)
Se'n parlarà, d'aquest ball.
(A Laura, que s'ha acostat a la porta.)

Arnau ¡Senyora, per compassió,
un rosegonet de pa!
(Entre ella, mirant-se a Arnau.)

Laura — No socórrer-lo fora vil.
(A Arnau, después de veure a ses germanes ocupades amb los vestits.)
¡Agafeu-se amb lo meu braç;
poc a poc, que no ens sentissin,
ja buscaré què donà-us!

Rosa — Se compta que hi vagi el rei,
serà una festa brillant.

Carme — Sent cosa certa que hi siga,
conseguim enamorà'l.

Laura — ¡Pobre vell, de fred tremola!
(Que, poquet a poc, ja ha arribat a la vora del foc amb Arnau.)
(Fent-lo seure.)
Prop del foc... en lo meu banc. *(Seu Arnau.)*
Aixís...
(Posant-li en un vas de la llet que s'escalfa a la vora del foc.)
Beveu una mica.

Arnau — Gràcies; que Déu vos ho pac.

Laura — Pist...
(Fent callar al pobre i mirant si el veuen ses germanes.)

Rosa — De mirar aquest vestit
no me'n cansaria mai...

Carme — ¿I el meu, Rosa? M'enamora;
después, les flors, algun llaç...

Arnau — Vostre bon cor és lo bàlsam
que ha curat lo meu afany...

Laura — ¿Esteu millor?

Carme — *(A Laura.)*
¿Què rondines?

Laura — ¿Jo...?

Carme — Sí, t'he sentit parlar.
(Adonant-se de que Laura *està violenta.)*

Rosa — Calla...Vine...

Laura — ¿Com?

Rosa — Aparta't.

Laura — És que...
(Torbada.)

Rosa ¿No...? Ja sabré alçà'm.
(Alçant-se i adonant-se d'Arnau.)
¿Has vist, quin atreviment?

Laura Marxeu...
(A Arnau.)

Carme ¿Què passa, què hi ha?
(Indignada.)

Rosa ¡El pobre és aquí!

Carme ¿Aquí el pobre...?
(Sorpresa.)
¡Quina imprudència més gran!

Laura ¡Si es moria...!

Rosa ¿Vols que ens robin?

Carme ¿T'has cregut que això és l'hostal?

Arnau No la renyin, no té culpa,
és meva...

Carme ¿Encara?
(Impacient perquè no se'n va.)

Arnau Me'n vaig.

Laura Sí ja se'n va...
(A Arnau.)
Déu vos guiï.
(Anant-se'n acompanyat de Laura.)

Arnau I a tu et dongui santa pau.
(Des de la porta.)
Tens bon cor, del cel l'ajuda
mai en vida et mancarà.
(Se'n va Arnau.)

Rosa Té de contar-se an el pare.
(En veu alta.)

Carme Si li contarà, en baixant.
(També.)
(Surt lo Baró; porta dreta.)

Escena 3

Los mateixos, lo Baró.

Baró ¿A què venen aquests crits
que sento fa mes d'un quart?
¡A lo punt millor del somni,
justament m'he despertat!
Segur que és la Ventafocs
la que armava aquest sarau.

Carme Ella, sí...

Laura Pare...

Baró ¡No vull
que em diguis pare, ja ho saps!

Laura ¿Per què no...?

Rosa La ploramiques.
(Mofant-se'n.)

Baró ¡Fora bonic, capsigrany,
que, havent-hi algú de noblesa,
t'escapés al seu davant;
bonic paper jugaria!

Laura Permeteu que estant sols...

Baró Mai,
ja ho tens entès... ¡I la culpa
era teva, s'ha acabat!
(Tot lo mal modo que ha gastat amb ella, se canvia amb la amabilitat més extrema al parlar amb les altres dos noies.)
¿Tan de matinet llevades?
No m'admira, és natural,
no dormen gaire les noies
a la vigília d'un ball.
Los vestits, los flocs, les sedes,
tot se'ls hi remou pel cap.
Tu, ¿que encara no està, això?
(A Laura.)
No hi vist ningú més babau...

Laura Sí...

Rosa Mira el vestit, que mono.
(A son pare.)

Carme Lo meu és cosa brillant.

Rosa	Tinc unes perles magnífiques.

Carme	Jo uns adornos de coral...

Baró	Tot això, noies, me costa
lo que no us podeu pensar.
Mes no importa, ho sacrifico,
amb molt gust, per presentà-us
conforme nos exigeix
de nostra naixença el rang
i l'honor de la família...
la glòria d'aquest casal...
Us he dat educació
bona, esmerada, brillant;
us he dat una ensenyança
per poguer desarrollar
lo vostre talent. Avui,
al revés d'anys endetràs,
que per res no s'hi comptava
i falta no en feia cap,
lo talent pertot impera,
és lo duenyo universal.
¿Què hi farem? Lo món va aixís,
tenim de seguí'l... ¿Què es fa?
¡Jo ho sé bé, encara que ho senti!
De pergamins, tot arnats,
ne tinc i tinc, mes no em salven
de què em clavin ignorant.
Per 'xò, per fer-vos saber
lo que jo no en sé borrall,
los restos del patrimoni,
poc a poc, m'hi anat gastant.
¡Cuita si vols!

(A Laura, que ja ha arreglat la taula a la vora de la xemeneia, mentre lo parlament del Baró*, posant-hi vasos, platets i sucrera.)*

Laura	Quan vulgueu...

Carme	¿Doncs de fortuna estem mals...?

(Assentant-se a taula com Rosa i Carmeta, Laura a la vora de foc.)

Baró	Més que bé.

Rosa	¿Que no s'augmenta?

Baró	¿Que és augmentar? Cap avall.

Carme	¿Que som pobres?

Baró	Casi, casi...

Rosa La misèria...

Carme Dona esglai...

Baró *(Amb orgull.)*
Mes, amb tot, sempre so noble,
això no ho poden quità'm,
¿Què hi fa no tinguem riqueses?
Ser noble és lo principal.
(A Laura, que ja ha tret una cafetera del foc.)
¿Què esperes?

Rosa No res, s'encanta.

Carme Ten cuidado de tacà'm.

Laura Ja ho miro...

Baró *(Veient que escasseja la llet.)*
¿Tota és aquí?

Laura *(Tremolosa.)*
Sí senyor, és que...

Rosa ¿No saps
quina n'ha fet?

Carme L'ha donada
an un pobre que, no obstant
de les nostres advertències,
aquí dins l'ha fet entrar.

Rosa Per aquest motiu la renyàvem
quan a tu t'hem despertat.

Baró *(Alçant-se, indignat.)*
¡Per la sombra dels meus avis,
quin modo de profanar
les lloses d'aquest castell,
tan respectades abans
que, fora peus de noblesa,
no les trepitjaven mai...!

Carme Cada dia és lo mateix,
això ho prendran per l'hostal...

Laura ¡Fan tanta llàstima, els pobres!

Rosa ¡Si se'n 'via de fer cas!
Una història tots s'arreglen
de misèria, pols i fam
que sols la creuen los tontos;
com que ella ho és, de pla hi cau.

Carme — L'altre dia la vaig veure
que a la dona d'en Gerard
duia una presa de caldo.

Laura — Si té el seu home malalt...

Baró — Ho sento i no ho crec... ¡Ja et dic
que, noia, tu et vas portant...!
¡No ets ningú, no pots donar-ne
ni mitja crosta de pa!
Lo dia que te propassis,
de mes ordres no fent cas,
i donguis res, en la vida
tornes a passar per el portal.

Rosa — Sinó que ens fa de minyona,
treure-la fora acertat.

Baró — Per càstig, avui dejunes.

Rosa — Just.

Carme — Molt ben fet.

Laura — *(Humil, no amb descaro.)*
M'és igual.

Baró — Digues que te'n doni el pobre...

Laura — No em falta...
(Resignada.)

Baró — ¡A seure! ¡Al teu banc!
(Assentant-se, resignada, a la vora del foc.)

Laura — ¡Jo me'n puc bé passar un dia,
ell no, que tenia fam...!
(Se sent lo toc d'un corn, Rosa pregunta a son pare.)

Rosa — ¿Has sentit un corn al bosc?

Carme — Diu que el rei està caçant.

Baró — És vritat, ¡quin príncep, noies,
és un príncep que s'ho val!
Va venir abans d'ahir,
se'n va a missa, és natural;
ahir per vila es passeja;
avui a la caça se'n va;
dona un ball aquesta nit
i per tot demà, casat.

Rosa ¿Se casa...?
(S'alcen de la taula.)

Carme ¿Demà?

Baró Sí, filla.
Son pare, que dormi en pau,
en un article concret
del testament que otorgà,
mana que el príncep se casi
al mes de ser ell finat;
'vui compleixen trenta dies,
'vui és lo terme fatal.
Veus aquí perquè aquest vespre
junta, per medi d'un ball,
a totes les casadores,
que hi hagi en son principat.

Carme ¿Per 'quest motiu se'ns convida?

Baró Àngela.

Rosa *(Amb anhel.)*
¿És guapo, elegant?

Baró ¡No ho preguntis!
(Exagerat.)

Rosa *(Creixent l'interès.)*
¿Que l'has vist?

Baró No.

Rosa Doncs...

Baró Un rei no és lleig mai.

Carme ¿Té gràcia?

Baró Més que ningú.

Carme ¿Tindrà talent?

Baró ¡Ui, si sap!

Carme Per força l'has de conèixer,
quan dius...

Rosa Per ço.
(Apoiant a sa germana.)

Baró No hi ha un tal;
desgairat, lleig i ridícul
de rei no se'n troba cap;

tots també tenen talent
mes el d'aquest, és més alt.

Carme ¿Ai, ai, per què?

Baró És senzill.

Rosa Digues.

Baró És ensenyat de l'Arnau.

Carme ¿Un mestre?

Baró Molt més; un savi,
un home que tot ho sap
i del que se'n conten fets
que sorprenen per l'estranys.
Parla igual i se fa entendre,
com naltres, lo català,
lo rus, lo francès, lo xino,
lo llatí, grec i alemany;
escriu al dret i al revés
sens donar-li cap empatx;
coneix totes les estrelles,
de la petita a la gran;
compta quan fa el ple la lluna
d'un minut no errant-se mai;
endevina quan lo sol,
fent serè s'apagarà;
compon venenos que maten
en l'acte i a temps llarg;
per qualsevol malaltia,
dona remei a l'instant;
guarda un llibre de gargots
que explica l'or com se fa;
munta, amb ossos, calaveres
de persones [i] animals;
té una barra dreta i llarga[8]
per fer-ne seguir los llamps;
i fins se diu que les bruixes,
si ell ho mana, no fan mal;
perquè jo he sentit contar-ho
a persona de molt cap:
va fer-ne un conveni o pacte
fa una bona pila d'anys
(més dels que sembla que tinga)

8 Si bé s'al·ludeix al parallamps, no és ni siquiera amb l'intent de suposar que en aquella època se coneixia l'útil invent degut al cèlebre Benjamí Franklin, mort en 1790. (Nota de l'autor.)

amb lo mateix Satanàs,
per lo que logra el que vol,
si bé ho logra per mal art.

(Tot lo que ha dit fins aquí, donant-hi molta importància i deixant a les dos filles admirades.)

Van entregar-li lo príncep
aixís que complí set anys;
set més ne passà ensenyant-lo
dia i nit sens parar mai;
d'allavors, a córrer món
d'una part a l'altra part
i, trobant-se en una terra
que no sé en quant temps s'hi va,
però que els homes i dones,
de des dels peus fins al cap,
són més negres que los núvols
quan nos porten tempestat,
van saber-ne que era mort
nostre rei, que dormi en pau
i girant grupes, aquí
han vingut forçant lo pas.

Carme *(Amb interès.)*
¿I demà es casa?

Baró Sens falta.

Rosa ¡Oh...!
(Volent dir que si no vol no es casarà.)

Baró Per força.

Carme ¿Sí?

Baró És manat;
lo que hi dit del testament,
lo terme lo compleix demà.

Rosa Tant de pressa, és molt difícil
que escolleixi bé.

Carme *(Carregant paraules.)*
Qui sap...

Baró Gens difícil, jo m'ho miro
la cosa més natural.
Amb qualsevol de vosaltres
fa un partit d'aquells brillants.

Carme Si li agradava la Rosa...

Rosa — ¿Sent-hi tu, Carmeta? ¡Mai...!

Baró — Una o altra, la que vulgui,
no tenim de disgustà'l;
aixís espero que siga
com no pot menos... ¿Veiam
on t'és possible trobar-ne
qui vos disputi sa mà...?
¿Com vosaltres, filles meves,
hi ha una noia, per atzar,
per fer-ne feliç a un home
del matrimoni amb lo llaç...?
¿Vos guanya ningú en vestir...?
¿No animeu sempre los balls...?

Carme — Sí, però moltes vegades
no és el mèrit lo que val;
les intrigues...

Rosa — ¡O el tenir-ne
en noblesa tan poc rang...!

Baró — So tan noble com el rei
i no dic més per callar.
Tot justament l'altre vespre,
sí, la vetlla del dimarts,
vaig adormir-me llegint,
del capdamunt al d'avall,
uns pergamins que, estenent-los,
tenen sis canes de llarg;
per ells he vist clarament,
com si ho tingués al davant,
que hi ha hagut en la família
personatges principals,
d'aquells que el poble ne diu
persones que se'n fa cas.
No cedeixo per ningú,
la ratlla és dreta, és igual;
per los hòmens, venim d'Eva,
i per les dones, d'Adam.
I que es digui, és a la vista,
si mica hem degenerat.
(Se senten tocar corns de caça.)
¿Un corn...?

Rosa — Sí.

Carme — Sí.

Baró (*A Laura.*)
Mira el que és.

Laura (*Anant a la porta.*)
Molts de senyors a cavall
cap aquí se dirigeixen.

Carme Deu ser el rei.

Rosa Ja tinc afany
per veure'l.

Carme ¿Que ho és?
(*A son pare, que se n'ha anat a la porta per mirar-ho.*)

Baró (*Després de mirar-ho.*)
Segur...
Sí, venen.

Carme (*Mirant-se la roba.*)
Déu meu, com vaig.

Rosa ¡Si m'atrapessin aixís...!
(*Mirant-se la roba.*)

Baró Jo, que tal com m'hi llevat...
Tu, Ventafocs...

Laura Pare.

Baró ¿Com?

Laura Senyor...
(*Espurnant-li els ulls.*)

Baró No en sortirem mai...

Laura ¡Déu meu!
(*Contenint-se lo cor.*)

Carme ¡Ventafocs!

Laura ¿Germana?

Carme ¿Què?

Laura Senyora...
(*Igual que amb el Baró.*)

Carme Entra a arreglà'm.

Baró ¡No et descuidis la perruca!
(*Des de la porta que va a l'interior.*)

Carme ¡Les flors!
(Des de la porta.)

Rosa *(A l'entrar a dins.)*
¡La roba!

Carme *(Entrant a dins.)*
¡Volant!
(Se'n van los tres per la porta de la dreta; queda Laura tota sola.)

Escena 4

Laura.

Laura *(Humil; pels encàrrecs de son pare i ses germanes.)*
Tot ho faré de seguida,
(Detenint-se, al ser al portal.)
mes si veien, Déu me'n guard,
una entrada d'aquest modo...
¡No en dirien poc de mal!
Arreglem-ho abans que vinguen.
(Sentint los passos.)
No hi so a temps... ¿Què pensaran...?
(S'està desparant la taula, apartant lo cosidor i arreglant les cadires i demés. Entren lo Príncep, vestit d'escuder, i Arnau.)

Escena 5

Lo Príncep, Arnau, Laura.

Arnau Tal com vós heu desitjat,
som a casa del baró.

Príncep Per ses filles, per ell no;
tant i tant me n'han parlat.
¿Són com diuen?

Arnau Ja veureu.

Príncep Una noia, una cambrera...
(Veient a Laura.)

Arnau No és servei.

Príncep Per la manera
que vesteix...

Arnau — Bé, ja ho sabreu.

Príncep — ¿Vols acostar-te, pubilla?
(A Laura.)

Laura — Tinc d'anar-me'n, missenyor.
(Temorosa.)

Arnau — ¿És que fuges...?

Príncep — Et fem por.

Laura — ¿Em necessiten?
(Humil.)

Príncep — ¿No ets filla
de la casa?

Laura — *(Amb candidès.)*
Ho era abans,
ara no ho sóc, al present.

Príncep — ¿Com pot ser?

Arnau — Prou.

Príncep — ¿Qui l'entén?

Arnau — ¿Si volguessis explicà'ns...?

Laura — La mare, Déu la perdó,
viuda, sols a mi em tenia
quan va venir-ne lo dia
en què es casà amb lo baró;
era viudo aquest també,
dos filles, per testimoni,
tenia del matrimoni
amb sa primera muller.
¡Déu meu! M'embrollo, se'm nua
(Aturrullada.)
la llengua... jo...

Príncep — Pobra nena.
T'expliques bé.

Arnau — *(A part.)*
Em dona pena.

Príncep — Luego después...
(Instant-la perquè segueixi.)

Arnau — *(Donant-li ànimo.)*
Continua...

Laura — Los pesars, los desenganys,
molt nena jo vaig sofrir...
Quan la mare se morí,
només comptava set anys.
De la ditxa apagat l'astre,
aquí la pobra orfeneta,
la deixen sola, soleta,
dos germanes i el padrastre.
Mai per ella, d'amics llavis,
broten frases de ternura,
sols escolta, en sa tristura,
per consol, només agravis.

Arnau — ¿Heu sentit?
(Al príncep.)

Príncep — ¡Que infames!

Arnau — *(A Laura.)*
¿I elles?

Laura — ¿Qui?

Arnau — Tes germanes.

Príncep — Ves dient...

Laura — Elles; oh, és molt diferent...
Són riques, hermoses, belles,
tenen vestits de gran preu,
perles, joies i brillants...

Príncep — ¿Ni un anell?
(Mirant-li les mans.)

Laura — Són tosques mans.
(Resignada, mai amb rancor.)

Arnau — ¿Ta roba?

Laura — La que veieu...

Príncep — Tan senzilla...

Laura — No tinc flocs.

Arnau — ¿La teva cambra?

Laura — Aquell banc.

Príncep — Prop la cendra...

Laura — Hi ploro sang.

Príncep ¿Com te dius?

Laura La...
(Interrompent-la lo crit del Baró.)

Baró *(De dins.)*
¡Ventafocs!

Laura Jo Laura us hauria dit,
mes, de quan morí la mare,
per malnom me diuen ara...
(Recargant la paraula amb pesar.)
Ventafocs... com heu sentit.
Mes germanes, lo baró,
a qui deia pare un dia,
augmenten la pena mia
amb son inic abandó,
tots sempre amb veus altaneres,
sense repòs mai donar-me,
me criden per humillar-me...

Rosa ¡Mossa!
(De dins.)

Carme *(De dins.)*
¡Ventafocs!

Baró *(De dins.)*
¿Què esperes?
(Per les veus que s'han sentit.)

Laura D'aquest modo, sobre meu,
tots s'ensanyen amb rancor,
mon carinyo, de son cor
no ha pogut fondre la neu,
(Senyalant lo banquet.)
i al veure'm aquí asseguda,
al trobar-me tota sola,
lo resar sols m'aconsola
per ma mare tan volguda;
llavors, de ma ditxa avara
l'abandó m'és alegria...
(Amb crit sortit del cor.)
¿Per què vull la companyia,
si parlo amb la meva mare...?

Príncep ¡Oh!
(Commogut.)

Laura Me'n vaig, me renyaran.
(Temorosa.)

Arnau ¡No temis!

Príncep Prenc ta defensa.

Laura Vós sou l'únic que no em llença.
Déu vos guardi.
(Saludant.)
(A part.)
¡Que galan!
(Entra per a on se n'han anat lo Baró i ses filles.)

Escena 6

Lo Príncep, Arnau.

(Mirant allà a on se n'és anat Laura.)

Príncep És bonica, encantadora...
(Com atinant en un record.)
Al mirar-la, sembla veig
la de la iglésia, el passeig...
Sa mirada seductora
me recorda aquella dama.

Arnau ¿Com, senyor, la comparau
quan sa opulència...?

Príncep Ai, Arnau.
En mon pit sento una flama
que, apoderant-se'm de mi,
me turba l'enteniment;
potser els ulls del pensament
sa imatge, gravada aquí,
(Senyalant el front.)
a Laura l'han feta prendre.

Arnau Això, en veient ses germanes...

Príncep De veure-les no en tinc ganes.
No sé, no arribo a comprendre
los elogis que se'n fan,
quan a Laura amb inclemència...

Arnau Se jutja per apariència,
tot al món és consemblant.
Lo tendre i senzill llenguatge
d'aquest àngel candorós,
no hauria arribat a vós
sense prendre aquest ropatge.

¡Ah, quant i quant caràcter noble,
que no menos pensaríeu,
disfressat descobriríeu
confós, perdut entre el poble...!
No són exageracions.
Aquests tres dies, sols tres,
vos hauran ensenyat més
que els quinze anys de mes lliçons;
mes faltava el corol·lari,
que s'és obtingut amb traça
fent que prengui vostra plaça
un estúpid com Macari.

Príncep ¿I creieu que sostindrà
lo seu difícil paper?
Ell és ridícul, grosser,
ordinari, xabacà...

Arnau Aquest és qui ens feia falta;
los elogis que li diguin,
tant com més se n'hi prodiguin,
veureu que menos s'exalta
aquell que és digne d'apreci;
ell vos ensenyarà bé
lo cas que teniu de fer
de la llisonja del neci.
Un senyor distingit, jove,
galant, complert... ¡ni pensar-hi...!,
necessitava... un Macari
per sortir d'aquesta prova.
Ja veieu si és admirable:
los talents, ja el troben savi,
los magnats, de discret llavi,
i les dones, adorable.

Príncep ¡Les dones... quin pensament
el pare ne va tenir,
per la meva a l'escollir,
donar-me hores solament!
La sorpresa no em deixà,
quan arribat jo llegia
que per força al tercer dia
sigués casat.

Arnau Sí, demà.

Príncep Vós, Arnau, d'aquest apuro
confio que me'n traureu.
On trobaré me direu,

a esperar-ho m'aventuro,
una noia d'ulls de cel,
amable, casta, discreta,
que no siga gens coqueta,
que m'idolatri, fidel...

Arnau ¡És, príncep, molta exigència!

Príncep ¿Què?, ¿vostre profond saber,
lo vostre màgic poder..?

Arnau No cap en la humana ciència
ni seguir-les una estona.
En los astres clar llegeixo,
mes no puc, ho regoneixo,
llegir en lo cor de la dona.
Sobre aquest punt poden fer-se
només que proves morals.
¿Què els resultats són fatals...?
És que la sort és adversa.
'Vui no us faltarà al palau
de vostre regne cap noia,
amb tino, busqueu la joia
per trobar la ditxa i pau;
si alguna per vos glateix,
d'escuder anant disfressat,
almenos haureu trobat
qui vos vulga per vos mateix.

Príncep Vos admiro.

Arnau Sens motius.

Príncep Propi d'ànimes senzilles...

Arnau Ve el baró amb les seves filles,
(Girant-se vers la porta de la dreta.)
teniu compte en descobrí-us.
(Surten lo Baró, vestit de cort però deslluït, i Rosa i Carme.)

Escena 7

Arnau, lo Príncep, Baró, Rosa i Carme.

Arnau ¿És a lo noble baró
dels Aglans i Riu-sec
an el que ne tenim l'honra?

Baró Sí senyors, an ell mateix.
(Donant-se importància.)
¿I preguntar lo seu nom
m'ho trobaran indiscret...?

Arnau De cap modo, em dic Arnau.

Baró *(Sorprès.)*
Arnau, lo savi eminent...
(Disposant-se a fer un discurs.)
L'home il·lustre... que sa fama...
les llums... sa glòria... el demés,
les... los... si... me cap l'honor
de presentà'us, com veieu,
a Rosa i Carme, mes filles.
¿Què vos semblen?

Arnau Dos portents
d'hermosura i gentilesa.

Baró És que, el bon gust, d'antic temps
(Amb molt d'èmfasi.)
que no es mou de la família.
Aquí es prova.

Príncep *(A part.)*
Ja es coneix...

Baró Tinc un goig... gran... infinit,
incommensurable... immens,
en conèixer l'home il·lustre
que, amb son saber i consells,
de lo nostre jove príncep
ne fa un monarca complert...
(Senyalant al príncep *amb molta deferència.)*
¿Lo cavaller és un magnat
de la cort...?

Arnau Un escuder.

Baró Fes-te un xiquet endarrere.
(Al príncep*, amb mal modo.)*

Príncep Neci.
(A part.)

Carme ¡Un escuder, ja es veu.
(Girant-li les espatlles amb despreci.)
tan poc fi!

Rosa ¡Tan ordinari!

Baró ¿Vostra visita a què dec?,
¿què motiva...?

Arnau Vaig a dir-ho:
se troba caçant lo rei
al bosc, i de vostres filles
n'ha sentit parlar tan bé...

Baró ¡*Ya se ve*, com que s'ho valen!

Arnau Que el propòsit ne té fet
d'aturar-se en 'quest palau,
ara que el retorn emprèn,
a fi d'oferir son cotxe
an elles i a vos també,
per traslladar-vos al ball
que avui dona en son castell.

Baró ¿Vindrà el príncep?

Arnau ¿No us ho dic?

Baró ¿En persona?

Arnau Sí.
(A ses filles, radiant de satisfacció.)

Baró ¡Ell mateix...!

Rosa ¡Quina alegria, Carmeta...!

Carme ¡És honor que mereixem...!

Arnau Per donar-vos-en avís,
m'he separat del corteig.

Baró Sento molt tanta molèstia...

Arnau Si el contrari no maneu,
me n'hi torno...

Baró Us acompanyo.
Junts un xiquet anirem;
de mon territori als límits,
allí tinc de rebre al rei.

Arnau 'Nar tan lluny...

Baró És a la vora,
(A part.)
per alt, sis passos o set.
L'etiqueta m'ho prescriu...
(Alt.)
i l'observo amb mirament.

Arnau Tinc a honor l'acompanyar-vos.

Baró L'un a l'altre nos honrem.
(Baix i ràpid a Arnau, mentres lo Baró parla amb ses filles.)

Príncep ¡I els alabaven!

Arnau *(Al príncep.)*
¿Què tal...?

Baró En persona, ve ell mateix...
(A ses filles.)
(Lo príncep va a sortir abans que el Baró, aquest lo detura.)
Home estaria bonic...
So baró, ¿detràs, m'entens?
(Lo príncep somriu; Arnau, també igual; les dos germanes, a penes contesten lo saludo que el segon les hi fa i se giren completament d'espatlles al del príncep.)

Escena 8

Rosa i Carme.

Carme D'aquest memorable dia
ne guardarem bons records.
¡Quina glòria nos espera...
a tes plantes de genolls
haig de veure caure el príncep!

Rosa Si ma germana no hi fos...
(Que se comprengui sa ambició.)

Carme Vesteixes amb elegància.
(Lo mateix.)

Rosa Tu balles que és un primor.

Carme Cap a tu pot disputar-lo.

Rosa Ni a tu, Carmeta, tampoc.

Carme Meu o teu; segur s'hi casa
una de nosaltres dos.

Rosa No temo la competència:
marit o cunyat.

Carme ¡I doncs...!
Tan de pressa m'he vestit
que...

Rosa Jo els cabells...

Carme — ¡Ventafocs!
No porto totes les joies.

Rosa — ¡Ventafocs!

Carme — Baixa, si vols...

Rosa — A qui mirarà primer,
lo príncep...

Carme — Dona, a tu.
(A part.)
¡Prou!

Rosa — ¡Ella es creu...!
(A part.)
Si la mà ens dona...
(Alt.)

Carme — N'estic certa.

Rosa — ¡Quin honor!

Carme — ¡Quina enveja nos tindran!

Rosa — Mes aquella...

Carme — ¡Ventafocs!

Escena 9

Les mateixes, Laura.

Laura — ¿Què hi ha?
(Sortint.)
(De pressa, l'una germana detràs de l'altra.)

Carme — ¡Arregla'm los cabells!

Rosa — ¡Ajusta'm lo cinturon!

Carme — ¡Les perles del tocador!

Laura — ¿Per quina voleu comenci?
Tinc de servir a les dos.

Carme — ¡Fes feina i calla!

Rosa — ¡De pressa!

Laura — ¿Aneu al ball?

Rosa No ho saps tot,
lo príncep vindrà a buscar-nos.

Laura ¡Lo príncep!

Carme ¡T'estranya molt...!

Rosa ¿T'agradaria venir-hi?

Laura Per veure tanta gent.

Carme ¡Oh, i
que hi faries bon paper!

Laura ¿Perquè no tinc roba...? Es pot
arreglar.

Carme *(Mofant-se.)*
¿Sí?

Laura Sí, posant-me...
si em deixeu lo vestit groc,
que el teniu arraconat.
M'amagaré de tothom,
si em vegessin, no diré
ni que us conegui tan sols,
m'estaré detràs la porta...
Buscaré el puesto més fosc...

Rosa No pensis venir, és inútil.

Carme Oh, tu arrai, que tens la sort
que en aquí et porti una vella
rics vestits de lo millor...
La crides quan serem fora,
i...

Laura Potser sí... Potser no.

Carme No tornem amb lo de sempre.
(Se senten rumors.)

Rosa *(Contenta.)*
Aquí el tenim,

Carme *(Amb emoció.)*
¡Ah!

Rosa ¡Quin goig!
(A Laura.)
¡Ves-te'n a seure al teu banc!
¡Que no te moguis d'allà al foc!

(Entren Macari, disfressat de príncep, amb sa comitiva, entre los que hi ha lo Baró, lo Príncep i Arnau. Venen de la cacera.)

Escena 10

Rosa, Carme, Macari, lo Baró, *lo Príncep, Arnau, un cavaller, Laura i comparseria.*

Macari *(Al cavaller.)*
¿Segons vós, qui l'ha tocada
he sigut jo, aquella peça?

Cavaller Sí, mon senyor.

Macari No ho sabia.

Arnau ¿No ho sentiu? Lo que vos deia...
(Baix, al Príncep.)
L'heu morta vos i...

Macari M'estranya,
no hi tocat cap escopeta.

Noble 1 Me sostinc en lo que afirmo;
¡Jo ho he vist!

Macari Ho tinc de creure;
vós ho voleu, siga així.
(A part.)
Mai me n'hi vist de més fresques.
(Alt.)
A racó quedi la caça
i del que importa ocupem-se:
de les nimfes d'aquests boscos,
de les noies que hi vegeten.
¿Baró, diu que vós sou pare
de dos tresors de bellesa...?

Baró Són davant vostre, Senyor.

Macari Per molts anys, valen la pena.
(Mirant-les descaradament.)

Baró També elles... la circumstància...
l'honor... l'ocasió celebren...
de l'honra... de... semblant dia...
amb... regosig... la finesa
de... si... per... la...

Macari *(Descarat, burlant-se'n a la cara.)*
Prou discurs,
no és per vós, feu mala lletra.
Comprenc lo que voleu dir-me.

Tots *(Celebrant-ho.)*
¡Ha, ha, ha!

Baró Bona ocurrència.

Rosa ¡És amable!

Carme ¡Distingit!

Arnau Ja poden començar a aprendre.
(Baix, al Príncep.)

Macari *(A les dos germanes.)*
Des de que vaig arribar,
tothom se m'ha estat fent llengües
de vostra gràcia divina,
de vostres cares de reina,
tot venint a casa vostra,
no sentia el fred que feia,
perquè lo desig de veure-us
m'ha encès aquí una foguera.
(Del pit.)

Carme Val molt.
(A sa germana.)

Rosa ¡Que fi!

Carme ¡Que bé parla!

Baró ¡Savi Arnau, sou un gran mestre,
jo us felicito de cor!
¡Vos fa honor aquest deixeble,
deveu estar satisfet
de vostra obra tan perfecta!

Macari Que se prepari tothom...
Senyors, lo ball nos espera,
vostres gràcies i hermosura
(A les germanes.)
seran lo sol de la festa.
La carrossa
(A uns criats.)
al servei vostre,
(A elles dos.)
d'oferir-la permeteu-me.

(Se'n van tots; lo Baró queda en detràs per a dir lo que segueix a Laura, no s'adona d'Arnau, que és a l'altre costat.)

Baró Tanca bé.

Laura *(Suplicant.)*
¿No puc venir?

Baró ¡Ah ximple!

Laura ¡Tota soleta!

Arnau L'abandonen sense cor.

Laura *(Esporuguida.)*
Roden lladres i, si venen...

Baró Aquí et quedes.

Arnau *(Baix, a* Laura.*)*
Tu vindràs.

Baró *(Anant-se'n.)*
Poc dormir i molta feina
(Surt sense adonar-se'n d'Arnau, que surt detràs d'ell signant a Laura que calli. Aquesta va a tancar la porta.)

Escena ii

Laura. Arnau, luego.

Laura Diu, «vindràs» i fa que calli.
(Pensant.)
¿Me vol dir que aniré al ball...?
(Obre la porta i, sense entrar en escena, diu des de lo llindar lo que segueix, tornant a tancar la porta i desapareixent.)

Arnau Tens bon cor, del cel l'ajuda
mai en vida et mancarà.

Laura Són les paraules del pobre...
¿Qui les ha dit...? ¿Qui és estat?
(Girant-se vers la porta.)
Estic sola... Ben soleta...
(No veient ningú.)
Mes no temo mal ni dany,
que aquestos mots que he sentit
a mon cor donen la pau.

Vaig a buscar-ne la tasca
i resaré treballant
perquè Déu faci que vinga
la velleta... si vindrà...
(Entra al quarto.)

Quadre 2. Los fills de la son.

Un temple o palàcio estrany i capritxós, tot ple de descomunals ratapinyades, mussols, òlibes i altres animals nocturns; gegantesques mates de cascall blanc; al mig, dos grans urnes, l'una d'or, l'altra de cristall, que tenen un rètol en el que s'hi llegeix «Opi». En lo frontis, un lletrero que diu: «Temple de Morfeu». En primer terme de cada part*, un pavelló; l'un té la porta de marfil, l'altre de conxa; sobre d'aquestos, s'hi llegeix «Somnis». S'eleven vapors dels cavalls, dibuixant-se entre ells, molt perdudes, formes de dones amb llargues vestimentes, són los Somnis. Un trono especial sostingut per ratapinyades i guardat per òlibes; estrado i doser tot seguint pel mateix istil. Morfeu està ajagut en un trono, té la Nit al seu costat; al peu de les grades, dues velles, una a cada costat.*

Escena 12

Morfeu. Los Somnis, luego.

Morfeu Toca, a veure si es desperten,
(Badallant.)
cada dia és lo mateix...
(Una de les dos velles toca amb lo tam-tam i, acte continu, van sortint per les dos portes tots los Somnis, entre ells, los de Fantasia, de Capritxo, los Alegres, los Tristos, los Estranys, los Pesats, los Horrorosos, los Daurats, los Verds, los de color de Rosa, los Negres, Sense Substància, los de Sort, los de la Rifa, etc.)
(Estenent sa vareta amb molt decaïment.)
Per la porta de marfil,
per la de conxa també,
sortiu de pressa, los Somnis
subjectes al meu poder.
(Comencen a sortir los Somnis.)
Encara, bé han cuitat prou,
com si estiguessin desperts.
Los estranys, los horrorosos,
(Anant-los mirant mentre surten.)
los de sense cap ni peus,
los alegres, tristos, d'or,
de color de rosa, els verds...
(Repassant-los de memòria; tots surten.)
Ningú no falta a la llista,
ja estan tots, no repassem...

(A los Somnis.)
Sou vosaltres los que avui
vos toca estar de servei;
és prop l'hora de sortir,
quatre salts, quatre brinquets,
en obsequi a vostre duenyo,
perquè aixís vos desvetlleu.

(Dansa de Somnis. L'orquestra, animada al principi si bé no molt viva, va caient poc a poc; la llanguidès, la somnolència, lo deixament, se van apoderant mica a mica de los Somnis, a l'extrem de que tots s'han deixat caure en los divans. Als darrers compassos perduts de l'orquestra, surt Arnau. Morfeu dorm, com tots los altres.)

Escena 13

Mateixos, Arnau.

Arnau ¡Morfeu!
(Despertant a Morfeu.)

Morfeu ¿Qui em crida?

Arnau Desperta.

Morfeu ¡Ets tu...!

Arnau Sempre dormint.

Morfeu ¡Eh...!
(Badallant.)
¿No sóc lo fill de lo Somni
i de la Nit? ¡Pel mateix...!

Arnau Te reclamo altra vegada
ta paraula.

Morfeu ¿Què pretens?

Arnau Que aquell àngel de ternura,
la noia que saps...

Morfeu Comprenc...
(Parla amb l'altra vella que té al costat i al mateix temps desapareix per escotilló enlaire o per lo fondo de la decoració, però sense caminar gens, Arnau no se n'adona.)

Arnau Que torni a tenir un somni...

Morfeu No diguis més, ja estàs llest.

Arnau És que... de seguida.

Morfeu No, ara.

Arnau ¿Lo tindrà?

Morfeu No; que ja el té.

Arnau Vols dir...

Morfeu Dic.

Arnau Mes...

Morfeu Ah, te'n dubtes...
¡Mira, incrèdul, aquí ho tens!

Quadre 3. La velleta.

Escena 14

Mateixos, Laura, una vella.

Estén Morfeu sa vareta, s'obre la decoració del fondo i es veu la mateixa xemeneia de casa lo Baró. Laura, sentada en un banc, filant, té a son costat a la vella que ha desaparegut com s'ha dit. Alegria manifesta en Laura; pren una ametlla que li dona la vella, la trenca i en surt un vestit brillantíssim (lo mateix que té de portar Laura en lo segon acte). S'ha alçat Laura, la vella ocupa son puesto en lo banquet, li ha pres la filosa i treballa. Tot això lo més rapidíssim que puga ser. Lo quadro fet amb Laura mateixa, no pot suplir-se per una contrafigura a fi de no quitar la il·lusió. Una llum vaga, misteriosa, que sembli sortir de tions que es cremen en la xemeneia, il·luminen lo quadro. Desapareix aquest i queda la decoració com abans.

Quadre 4. ¡Mitja nit!

Decoració del quadro segon.

Escena 15

Arnau, Morfeu, los Somnis.

Arnau ¡Oh gràcies, gràcies...!

Morfeu Disposa.

Arnau Si no fos massa exigent,
voldria un somni hermós.

Morfeu Lo que vulguis te daré,
l'evoques quan lo pretenguis
i en l'acte et compareix.

Arnau Te quedo regonegut
i et deixo, que em falta temps.

Morfeu Ta amistat l'aprècio molt,
no vull t'entretingis... Ves.

(Se'n va Arnau. Així que acaba de sortir, toquen les dotze, la velleta que és al costat de Morfeu toca el tam-tam, tots los Somnis s'aixequen, fregant-se los ulls.)

Escena 16

Morfeu, los Somnis.

Morfeu ¡Són les dotze, fills del Somni,
a marxar-ne disposeu's,
de les sombres de la nit
en lo vaporós mantell;
per escampà-us, com rosada,
en tot lo gran univers,
des la barraca del pobre
fins al palàcio del rei,
als uns, dant-los esperances,
als altres, remordiments!

(Gran dansa final. Al revés de l'altra, aquesta ha anat creixent fins arribar al deliri; a l'acabar-se, tots los Somnis surten corrents; alguns d'ells, porten antorxes enceses.)

Acte 2

Quadre 5. La xinel·la perduda.

En lo palau del príncep. Grandiós saló esplèndidament adornat per una gran festa. Al frente, la xemeneia de casa lo Baró; té algunes brases enceses; en l'escambell*, hi seu Laura. La xemeneia està col·locada sobre un estrado que té uns quants esglaons per a muntar-hi.*

Escena 1

Arnau, Laura (adormida amb la filosa a la mà.).

Arnau — Que no tinga, al retornar,
ni una mirada indiscreta.
(Se'n va.)

Escena 2

Laura (despertant-se.).

Laura — ¿Dec haver dormit molt temps?
(Mirant la filosa.)
Sí, ho prova la poca feina...
Enllestim, que, si al tornar
no me la trobessin llesta...
(Lo lli se li torna de plata.)
Mes, ¿Què miro...? El lli és de plata...
¿I gens per filar no en queda?
(Lo banc se li torna un trono.)
¿Aquesta hermosa cadira,
no és pas l'escambell que seia?
(La xemeneia es converteix en regi dosser.)
¿Cortinatges...? ¿Serrells d'or...?
¿Catifes en lloc de cendra...?
Lo que veig deu ser un somni...
No pot ser estiga desperta.
(Baixant de l'estrado i mirant la sala.)
Desconec aquesta sala...
mai he vist tantes riqueses.
¿Què significa, Déu meu?
¡Aquí no és a casa meva...!
¿On me trobo? Recordem-ho...
(Pensant, i com si anés recordant.)
Se n'han anat a la festa
mes germanes amb lo pare...
M'he quedat tota soleta...
Després d'assentar-me al banc,
ha comparegut la vella...
Un somrís ple de ternura
m'ha donat... També l'ametlla...
trencada, a dins hi tenia
un vestit hermós, com sempre.
Luego... no recordo més,
ni me'n queda cap idea.
Sí... potser sí, potser no...
¿Com no sóc a casa meva...?
Ara hi penso, en tinc memòria;

del príncep m'ha dit lo mestre,
quan el pare se n'anava,
«Tu et trobaràs a la festa...».
(Arnau se presenta; durant aquesta escena ha permanescut amagat.)

Escena 3

Laura, Arnau.

Arnau ¿I bé, digues, t'hi enganyat?

Laura ¡Ah, sou vós, senyor...!

Arnau Sí, nena.

Laura ¿On me trobo?

Arnau Estàs a palàcio,
t'hi promès venir a la festa,
i ja veus si tinc paraula:
tu ets arribat la primera.

Laura ¿Com he vingut?

Arnau Ja ho sabràs.

Laura Mes vestint-ne tan pobreta...

Arnau No t'igualarà ningú.
(Canvi de vestit en Laura; deu quedar amb lo que li ensenya la vella al penúltim quadro de l'altre acte.)
¿Qui de tan rics ne presenta?

Laura No acerto a donar-me'n compte;
(Admirada.) (Mirant-se lo vestit.)
jo l'hi vist...
(Atinant-hi.)
Lo de la vella.
(Suplicant.)
Oh senyor, si m'expliquessiu...

Arnau No podries pas entendre
aquest misteri; més tard...

Laura ¿M'ho direu?

Arnau Sens mancar lletra.

Laura ¿I el meu pare, les germanes?

Arnau No han vingut encara.

Laura ¿Al veure'm,
què diran...? ¡Tota tremolo!

Arnau Calma, no et poden conèixer.

Laura ¿No?

Arnau No, per més que ho pretenguin.

Laura Però jo, que ma existència,
sense parlar amb ningú,
l'hi passada prop la cendra,
me veuré trista, perduda,
al contemplar-me en la festa.
Ara aquest vestit ja em lliga,
me confon, portar-lo em pesa...
No acerto a donar-hi un pas...

Arnau Vostra calma recobreu-ne,
no passarà el que temeu.
(Donant-li una rosa.)
Teniu esta rosa. Amb ella
ningú no us coneixerà
i n'adquirireu firmesa,
talent, gràcia, de tal modo
que semblareu diferenta.
Va lligada vostra ditxa
en aquesta rosa; d'ella,
destinos d'alta importància,
la sort o desgràcia esperen.

Laura ¿Una flor, una rosa...?

Arnau Us prego
que la guardeu.

(Laura pren la rosa i se la col·loca al pit. Deu notar-se lo canvi operat; a l'encongiment i timidès que fins ara ha tingut, deu fer plaça una desemboltura i elegància naturals, sense gens de afectació ni molt menos de descaro.)

Laura En efecte.
(Aixeca lo cap amb gràcia.)
¡Quin canvi se m'ha operat!,
regonec que mes idees
se desarrollen molt fàcil...
que he rebut nova existència...
(Caminant sense encongiment.)
És singular, és estrany...
trobo no so la mateixa...
(Un patge arriba; no es mou de la porta.)

Escena 4

Mateixos, un patge.

Patge — Senyora, los guàrdies, patges,
los escuders, les cambreres
i el resto de vostre sèquit
acaben de comparèixer
aquest moment a palàcio.

Laura — Bé, no tardaran en rebre
les meves ordres.
(Saluda el patge i se'n va.)
Senyor,
a vós dec tal meravella.

Arnau — A vostra virtut. Intacta,
com a fins avui, guardeu-la.
Les més estimades joies
són la bondat i puresa.
(Se sent brogit.)
Ja retornen de la caça,
lo brogit ho dona a entendre.
(Obrint un quarto de la dreta.)
Retireu's en aquest quarto,
no convé que ara vos vegen;
jo mateix vindré a buscà'us
quan siga hora d'aparèixer.
(L'acompanya ell al quarto, ajustant luego la porta, i aleshores surt lo Baró, fregant-se les mans de content.)

Escena 5

Baró.

Baró — Per fi ja som a palàcio,
com si diguéssim, a casa;
jo hi entro com a cal sogre.
No, com a cal gendre, ¡vaia!
(Veient sortir a Rosa i Carme.)

Escena 6

Baró, Rosa, Carme.

Baró ¿D'on sortiu?
(Admirat.)

Carme Te n'has anat...

Baró Bueno, ¿i què?

Rosa ¡Que et buscàvem!

Baró ¿I per què? Mare de Déu...
¡A mi!

Carme Sí.

Baró No us feia falta.
¡Que en teniu poc, de senderi,
no sembleu al vostre pare!
Ni a sol ni a sombra a lo príncep
un moment heu de deixar-ne;
sempre, sempre al costat seu,
dona un pas, lo deu vosaltres...
¡Entreteniu-se amb pamplines,
a veure si se us escapa!

Rosa Como se n'ha entrat al seu quarto.

Baró Doncs bueno...

Carme ¡Si és a mudar-se...!

Baró L'esperàveu que sortís
i, les dos a la vegada,
vos li penjàveu al seu braç;
que en dugués una per banda,
d'aquest modo, aixís s'arregla.

Rosa ¡Quin afany!

Carme ¡Una es rebaixa!

Baró Sí, lo mateix que un regalo;
estant-vos aquí assentades,
vos lo portaran tot mono,
ficadet dintre una capsa.
Lo que sento és no ser dona,
ja veuríeu si el pescava...

Rosa — Vull les coses de bon grat.

Carme — Res per força no m'agrada.

Baró — Sí, mes perquè los malalts mengin,
és precís bones paraules.
¡Amb ell estant expressives,
no hi ha remei, té de caure,
de les dos l'una es veu reina,
jo, un sogre com una casa!
¿Per logrà'ho què es necessita?
Quasi bé res, en substància:
molt de mimo, molt d'agrado,
molt de foc en les mirades,
un somrís sempre a los llavis,
sospir a cada paraula,
i exclamar amb coqueteria,
amb lo ditet a la barba:

(Se l'hi posa, se remena amb exageració i parla estrafent la veu, amb tota la poca gràcia que es pugui.)

¡Ai, príncep...! ¡No puc mirar-vos...!
¡Vós m'haveu robat la calma...!
¡Ai, amor! ¿Per què no feies
que fos baró com nosaltres...?
¡Si sapiguéssiu, ai, príncep,
mon amor...!

(Portant-se la mà a la boca exageradament i manegant-se els llavis.)

¡Ai... he dit massa...!

(Amb veu natural.)

¡D'aquest modo per l'istil:
la veu dolça, vista baixa,
los ais que vagin barato
i queda feta la gràcia!
Això es pot sostenir bé
perquè és joc de poques taules;
poc de temps s'hi té de perdre,
ja que avui mateix, sens falta,
segons ja sabeu de sobres,
té d'escollir i casar-se.
I a fe que les ocasions
les teniu que ni pintades:
en lo dinar, al torneig,
después, en lo ball de màscares...

Rosa — ¿També n'hi haurà?

Carme — ¿Qui t'ha dit?

Baró Lo marquès de Rocabaixa,
lo mestre de ceremònies,
m'ha explicat tot lo programa.
(Disposant-se a explicar-lo.)
Primer de tot...

Rosa No segueixis.

Carme Tornem a lo ball de màscares.

Baró Ja sabeu que aquestes festes,
tan comunes en Itàlia,
ara aquí s'han fet de moda;
per això el jove monarca,
ja que en l'època ens trobem,
la té inclosa en lo programa.
Diu serà cosa de gust
majorment per lluminàries,
tot a l'estil de Venècia,
fanalets per dintre els arbres,
flams per vora de l'estany...
tants de llum i claror tanta
que, amb tot i ser-ne de nit,
lo sol no hi farà cap falta.

Rosa No ho sabia.

Carme Jo tampoc.

Rosa ¿Avui...?

Carme ¿Sí...?

Baró Dintre no gaire,
després del ball d'etiqueta...
(Se sent soroll.)
Mes ja ve, a no equivocar-me.
(Se gira per veure-ho i després diu a ses filles lo que segueix, amb còmic interès.)
Molt d'ull, que es tracta d'un rei:
bon semblant, cara de pasqües...
(Amb gravetat.)
¡Veiam si sabreu portau-vos
com filles del vostre pare!
(Entra Macari amb acompanyament, va amb ell Arnau. Macari se dirigeix de seguida a les dos germanes, a qui fa signos lo Baró mentre ell s'inclina davant de Macari.)

Escena 7

Macari, Rosa, Carme, lo Baró, lo Príncep, Arnau, acompanyament.

Macari — Ja vaig vestit com pertoca;
de les festes, mudadet.
A pesar d'anar amb vosaltres,
(A les dos germanes.)
lo camí se'm feia etern,
mes som a casa per últim,
ja hem vingut, gràcies a Déu.
(A l'acompanyament, amb tota desemboltura.)
Amb franquesa, jo, senyors,
me moro de gana i set.
(Al Baró, que està fent-li cortesies.)
I vos, baró, ¿què vos sembla?,
¿que no sou del meu parer?

Baró — Igual, igual, aixís penso...
En efecte, aviva el fred
d'una manera pasmosa...
i com vós... jo lo mateix...

Macari — Sou tot un home.

Baró — *(Molt senzill.)*
De sempre...

Macari — De mèrit, jo ho regonec.
Mireu-se'l vós, mestre Arnau,
ja us lo podeu mirar bé.
Lo súbdit més il·lustrat
dels meus dominis és ell.
Té una conversa distreta,
vamos, ¡un s'hi diverteix...!
Al venir, tot lo camí,
no m'ha callat un moment
amb les vinyes de fulano,
amb les d'aquest, les d'aquell;
té un pou de saviduria,
és erudit en extrem.
Aixís, per recompensà'l,
valent-me dels seus serveis,
queda nombrat d'aquesta hora
gran majordom del celler.

Baró — A vostra bondat, no al mèrit,
tan brillant destino dec...

Prometo servir-lo digne,
amb energia... amb anhel...

Macari — Prou... Vós agafant les cartes,
no se us prenen amb molt temps,
aneu a fer-vos conèixer
en virtut del nombrament.
(Se'n va lo Baró seguit de guàrdies.)

Escena 8

Mateixos, menos lo Baró.

Macari — *(A Carmeta i Rosa.)*
Los negocis de mon regne
de vostre costat m'han tret;
ara, llibre de cuidados,
vinc a gosar-ne en lo cel.
Tothom fora.
(Despegen tots menos lo Príncep i Arnau.)

Príncep — *(A Arnau.)*
Veig difícil
que en surti...

Arnau — Deixeu-lo fer.

Macari — *(Per Arnau i lo Príncep.)*
¿Que no hi parlat amb ningú?
¡De pressa, fora, corrents!
(Se'n van lo Príncep i Arnau.)

Escena 9

Macari, Carme, Rosa.

Macari — Així, amb cara de baqueta,
s'ha de tractar lo servei.

Carme — És immensa vostra ditxa;
voltat d'un poble fidel
que us estima...

Rosa — Que us adora...

Macari (*A part.*)
Ja t'asseguro...
(*Alt.*)
Amb excés.

Carme D'una severa noblesa,
que s'inclina als vostres peus...

Macari (*A part.*)
Va per quan jo m'inclinava.

Rosa Que us acata com a rei.

Carme Que us admira coneixent-vos

Macari (*A part.*)
¡Que em conegui; jo estic fresc!

Rosa Tantes proves d'homenatge
són merescudes, per cert.

Macari ¡Senyores...!

Carme Tant de carinyo...

Ros ¡Tant d'amor...!

Carme Tant de bon zel...

Macari ¡Ah!

Rosa Tanta d'idolatria...

Macari ¡Ah!

Carme ¡Tanta fe!

Rosa ¡Tanta llei...!

Macari ¡Ah...! Oh... ¿Aquest foc granejat
voleu parar un moment?

Carme Que és oportú.

Rosa Que és amable.

Macari Tot lo que es vulgui seré,
Però, parlant d'aquest modo,
entendre'ns difícil veig.
A tals pares, uns tals fills,
diu l'adagi i parla cert;
natural, tenint tal mestre
i sent dones... Ho comprenc
mes, sentint-ne tants elogis,
la modèstia se'n ressent.

Carme — Són l'eco de vostres súbdits,
les alabances que us dem.

Macari — Gràcies, gràcies, ho celebro.

Carme — ¡Quina vivesa!

Rosa — ¡Quin deix!

Macari — *(Molt grosser.)*
Basta d'aquestes pamplines,
vos faig franc de compliments,
de família us considero...

Carme — ¡Tant d'honor!

Rosa — ¡Que senzillès!

Macari — Molta, molta; jo, d'orgull,
no n'hi tingut ni el conec.
Està clar, tothom manant-me.
(A part.)
So campetxano, bo, fresc,
(Alt.)
prendes totes les més bones
per ser un marit de seny.
A propòsit, ara penso
que aquest vespres casà'm dec,
i si són cols si són bledes...
ni com sortir-ne comprenc.

Carme — Tantes ne foren ditxoses.

Rosa — Oh, totes les que vulgueu...

Macari — ¡Ai!
(Sospirant còmicament.)

Carme — ¿Esteu mal?
(Amb viu interès.)

Rosa — *(Igual.)*
¿Què teniu?

Carme — ¡Crido assistència...!

Rosa — ¡Corrents...!

Macari — No teniu de molestar-vos,
estic bo, gràcies a Déu.

Carme — Jo m'hi cregut...

Rosa — ¡M'hi pensat...!

Carme ¡M'ha dat un susto!

Rosa ¡També!

Macari Sento molt siga la causa
d'assustà'us un sospir meu.

Carme ¡Un sospir...!

Rosa ¡Ah, sospiràveu!

Macari *(Sospirant més fort.)*
¡Ai...! sí... i torno... i tornaré.
Miro a l'una, miro a l'altra,
i ¡ai...!, mirant no em decidesc.
Lo mateix que el senyor Paris,
un de rus, gavatx o grec,
que estant obligat, lo mestre,
d'una poma a fer present
a la que fos més hermosa
de tres senyores, de tres...
no sabia com sortir-se'n,
d'apuro tant manifest,
puix que, si l'una era maca,
l'altra encara ho era més.
Al mirar-vos jo... la poma,
¡ai, la mà! a qui dar no sé.

Carme ¡Ben trobat!

Rosa ¡Encantador!

Macari Si jo tingués un parell...
de cors com ulls, mans, orelles,
prompte això quedava llest.

Carme *(A part.)*
Ell se té de decidir.

Rosa *(A part.)*
S'ha explicat, ara veurem.

Macari M'encanta vostra modèstia.
(A Rosa.)
(A Carme.)
Aquesta cara de cel.
(A Rosa.)
Me subjuga vostra gràcia.
(A Carme.)
Aquests ulls me deixen verd.
(A Rosa.)

Les pestanyes...
(A Carme.)
Aquest cutis...
(A *Rosa*.)
Boca...
(A Carme.)
llavis...
(A Rosa.)
ulls...
(A Carme.)
cabells...
(A Rosa.)
m'arravaten,
(A Carme.)
me fan perdre,
(A Rosa.*)*
la calma,
(A *Carme*.)
l'enteniment.

Carme — ¡So jo!
(A part, amb goig.)

Macari — L'assumpto...

Rosa — *(A part, amb alegria.)*
¡So jo!

Macari — És dificil per demés...
Mes explicacions, senyores
són ben complertes, per cert,
he procurat fer-me entendre
i haver-ho lograt, m'ho crec.

Carme — ¡Heu sigut lo més explícit!

Rosa — ¡I lo callat se comprèn!

Macari — D'altra part, la quina queda,
la que no em serà muller,
vull també fer-la feliç,
m'hi obliga lo parentesc,
i ho serà perquè la caso
amb un bon noi, l'escuder;
m'estima, li tinc respecte...
(Tornant en detràs de lo que deia.)
vull dir que li porto llei.
Mes, a lo vostre costat,
oblido los meus devers:

se m'espera pel festí,
tinc d'anar a lo torneig,
en ell faré publicar
que no hi ha en tot l'univers,
ni en cap altre part del món,
com aquestos, dos pamets.
¡Ai, pobre de lo guerrero
que tinga l'atreviment
de sostenir lo contrari,
quina tunda, ja està fresc!
La ganància no li arrendo,
amb mi les tindrà d'haver...
(Repensant-se; que es noti.)
¡Amb mi, no, que els reis no es baten!
¡Amb un altre... és lo mateix!
Donaré, perquè el combatin
sobre el camp, amples poders.
No m'agrada que m'esperin,
encara que siga rei.
Me'n vaig al festí, a la taula
figuraré jo mateix;
després de ser acabat,
cap a la justa, en la que
hi figuraran, per mi,
los més nobles cavallers;
i per últim an el ball,
on figurarem tots tres.
(Saluda i se'n va; queden les dos germanes soles, receloses una de l'altra fins que veuen que cada una d'elles pensa lo mateix.)

Escena 10

Rosa i Carme.

Carme ¡És un príncep que enamora!

Rosa Distingit...

Carme Prudent...

Rosa Complert...

Carme *(Amb intenció, i mirant-se a sa germana.)*
L'elecció era difícil.
(També amb intenció.)

Rosa ¡No tant!

Carme — Vaia.

Rosa — *(Molt marcat.)*
Ho reconec,
mereixes la preferència.

Carme — ¡Germana...!

Rosa — Sí, prou se veu,
ets més bonica que jo.

Carme — Rosa...

Rosa — Tens més gràcia, tens...

Carme — ¡No segueixis!

Rosa — Prò és precís
conformar-se.

Carme — Sí, ben cert.

Rosa — Sent dos...

Carme — ¡Natural...!

Rosa — Queda una...

Carme — Després de tot, l'escuder...

Rosa — És lo que t'anava a dir...

Carme — No me l'hi mirat gens lleig.

Rosa — No... no... al contrari.

Carme — ¡Celebro,
no et desagradi!

Rosa — No, gens.

Carme — Per més distància que hi hagi
entre nosaltres; mateix
que antes...

Rosa — Igual, per supuesto.

Carme — Fora orgull.

Rosa — Fora altivès.

Carme — Sempre em seràs estimada.

Rosa — Com ara nos estimem.

Carme — Només cega la grandesa
al populatxo...

Rosa — Als pobrets...

Carme — No obstant, en públic, per mires...

Rosa — En públic és diferent.

Carme — ¡T'hi poso una condició!

Rosa — Acceptada ja la tens.

Carme — Que a soles, en lo tracte íntim...

Rosa — Quan ningú estiga present...

Carme — Vull que em parlis...

Rosa — Com ara.

Carme — Com si reina no et sigués.
(Gran sorpresa.)

Rosa — ¿Què has dit? Tu reina...

Carme — Sí, el príncep
m'ha parlat, nos entenem.

Rosa — Te'n burles, a mi m'ha dit...

Carme — ¡No és possible!

Rosa — ¡Sí!

Carme — ¡No és cert!

Rosa — Tu la reina.

Carme — Sí.

Rosa — ¿Tu?

Carme — ¡Jo!

Rosa — ¿Tu?

Carme — ¡Jo em casaré amb lo rei!

Rosa — ¡No sigues tan bleda, Carme,
la teva reina seré!

Carme — ¿Tu la reina?

Rosa — ¡Sí!

Carme — ¿Tu?

Rosa — ¡Jo!

Carme — ¡No és per tu el rei!

Rosa ¡Per tu no és!

Carme Si que dorms fort.

Rosa ¿No et despertes?

Carme No t'ho creguis.

Rosa Doncs m'ho crec.
(Amb mofa.)

Carme ¡És la reina; feu-li pas...!
(Igual.)

Rosa ¡Fugiu, la dona del rei!

Carme És tan maca...

Rosa ¡És tan bonica!

Carme ¡Tonta!

Rosa ¡Nècia!

Carme ¡Tu!

Rosa ¡Poc seny!
(Avança a grans crits aquesta escena; entra lo Príncep posant-se al mig de les dos germanes, a les que troba furioses; ell se dirigeix a Carme.)

Escena ii

Mateixos, lo Príncep.

Príncep Si m'atreveixo, senyores,
a venir a causà'us destorb,
vostra indulgència reclamo,
demano vostre perdó.
Lo príncep m'ha fet saber
que ne tindria la sort
de veure'm unit per sempre...

Carme Com?

Príncep Amb una de les dos...

Carme ¿I vos dirigiu a mi?
(Escandalisant-se.)
¡Aquest home deu ser boig!
No haveu vist la diferència...
¿No us feu càrrec de qui sóc?

Deurà ser-ne ma germana,
que us escolti ella, si vol.
(Anant-se'n.)
Tot veient-ho, no m'ho crec;
tanta audàcia me confon.
(Se'n va indignada, plantant al Príncep amb molt despreci.)

Escena 12

Príncep, Rosa.

Príncep — La fortuna m'és propícia:
aixís, senyora, ¿sou vos?

Rosa — ¡Teniu molt d'atreviment!

Príncep — Mon dever compleixo sols.
Amb una de les germanes,
una filla del Baró,
lo príncep mana que em casi.

Rosa — ¿Una germana...? ¿Això és tot?
Prompte s'arregla l'assumpto.
N'hem deixat vora del foc
una que en tenim petita,
(Amb mofa.)
xamosa, guapa, és un sol;
d'aquesta deveu parlar,
pot ser que faci per vós...

Príncep — ¿Potser...?

Rosa — Natural ho trobo,
d'idèntica classe sou.
Decidiu-se i jo us prometo
que vos hi faré de bo.
¿Mes, atrevir-se a tenir
amb mi semblants pretensions...?
És precís no havè'hi judici,
(Anant-se'n.)
quina insolència... ¡Quin cop!
(Se'n va com sa germana.)

Escena 13

Lo Príncep.

Príncep

No existeix príncep
tractat pitjor,
ni amb tant despreci
com jo fa poc,
mes no pel príncep
era l'afront,
escuder n'era...
¡Ja està dit tot!
Les dos germanes,
que d'orgull sols
son pit alenta
amb neguit foll,
angúnia els dona
veure'm a prop,
i en tantes altres
que aquests salons
ara los poblen,
plenes de goig,
una no en trobo,
ni una tan sols,
que a mi m'escolti
sisquera un mot,
que no m'aparti
del seu entorn.
Totes aspiren
a l'esplendor
de la corona,
que els tempta molt;
cap d'elles cerca,
ni planta mou,
per cautivar-ne,
per haver amb goig,
lo cor de l'home,
lo seu espòs.
¡Oh sexo dèbil
enganyador,
tu ma ventura
tires al fons!
¿Tindré que fer-ne,
per negra sort,
acàs renúncia
del somni foll...

trobar qui em vulga
per mi tan sols...?
Si és que passeja
per 'questos llocs
nena bonica
que a l'esplendor
del trono regi
no aspiri amb goig,
que a mi m'estimi
per mi tan sols,
que aquí es presenti,
la vull a prop,
ma veu la crida,
l'espera el cor.
(Surt Laura, lo Príncep no se n'adona.)

Escena 14

Lo Príncep, Laura.

Laura — ¡Que grata sorpresa,
és ell, l'escuder...!
Commou sa tristesa,
l'emprenc...¡cavaller!

Príncep — ¿Qui em crida? En mala hora...
(Girant-se i veient-la.)
¡És ella...! ¿Sou vós...
la noble senyora,
que té el rostre hermós,
que ahir la vaig veure
a missa, a passeig?
Digueu que ho puc creure,
que és cert lo que veig.

Laura — Potser sí...

Príncep — ¡Ventura!

Laura — També potser no...
que el llavi murmura
potser no era jo.
Tal volta és tot obra
d'un somni plaent
i en mi se recobra
la imatge veient.

Príncep ¿Què em resta en la vida,
si això no és vritat?
¡Si és somni, mentida,
so molt desditxat!

Laura Conteu-me què us passa,
sembleu alfigit.

Príncep Lo cor me traspassa
la pena i neguit.

Laura Si vos incomodo...
(Fent ademan d'anar-se'n; lo Príncep la deté.)

Príncep Seria en mon dany,
que vós, en cert modo,
vritat o bé engany,
un àngel vos guia,
calmant-me l'anhel,
com jo pretenia
fa poc de lo cel.

Laura ¿Què pena vos dona?,
Us veig de bondat,
¿quan mal a persona
en vida heu causat?

Príncep Ma sort se mal logri
si hi fet res danyós,
¿creieu que aixís es logri
lo ser-ne ditxós?

Laura ¡Oh no, n'estic certa,
per mi ho tinc après...!
Desditxa complerta
m'esclafa amb son pes.
Mes sé unes paraules
que ofeguen lo dol...

Príncep Senyora, contau-les,
si donen consol.

Laura La desgràcia ruda,
qui faci estroncar,
del cel bona ajuda
no li mancarà.

Príncep *(A part.)*
Són mots que avassallen,
divinos accents...

S'aviven, batallen,
los meu sentiments.

Laura — ¿Què és lo que us apena?
¿L'oblit ne ploreu
de qui us encadena,
de qui vós voleu?

Príncep — Fins en aquest dia
jo no hi estimat.

Laura — *(A part.)*
¡Me dona alegria,
lo cor com me bat!

Príncep — *(A part.)*
De mi s'apodera
encant misteriós.

Laura — ¿Ningú no n'espera
la ditxa de vos...?

Príncep — ¿Qui amb mi pot fixar-se...?
¿Qui a mi em pot voler?
¿Qui pot 'namorar-se
d'un pobre escuder?

Laura — No falta, cercau-la.
(A part.)
Bé, massa que he dit.

Príncep — *(A part.)*
Tan dolça paraula
mai 'via sentit.
Mes vós, missenyora...
¿si dir-m'ho voleu...?

Laura — Que siga en bona hora,
lo que és, pregunteu.

Príncep — Saber-ne voldria
lo nom que teniu.

Laura — De re us serviria,
m'han tret un motiu.

Príncep — ¿Serà dictat noble?

Laura — Almenos m'escau.

Príncep — ¿Quin és vostre poble?

Laura — Un rònec palau.

Príncep ¿Seureu en ric trono,
és vist, manifest?

Laura No es pot, jo ho abono,
trobar el més modest.

Príncep Doneu-se a conèixer.

Laura No dar-m'hi jo vull.

Príncep A la festa aqueixa
venint vós avui,
¿com ser ignorada,
vencent rivals?

Laura ¿No so aquí portada
de mires tan alts?

Príncep ¿No us guia l'espera
d'uní'us amb lo rei...?

Laura Mon cor no n'altera
l'orgull amb sa llei.

Príncep En dir el meu s'afanya
que el príncep us vol.

Laura Lo vostre us enganya,
no és ell mon consol.

Príncep *(A part.)*
La miro, hetxissera.

Laura *(A part.)*
Amable lo veig.
(Se senten clarins donant la senyal del torneig.)

Príncep Tocada primera,
senyal de torneig.
Combatre amb fermesa
van ara en aquí.
¿Per gràcia i bellesa
teniu paladí...?

Laura Ni sombra ni mostra
jamai n'he tingut.

Príncep Vull ser-ne lo vostre:
ben ferm, resolut,
proclamo, amb ventura,
provant-ho en camp clos,
que cap hermosura
se troba com vós.

Laura — Per mi dà'us molèstia
tenint regosig...

Príncep — Tan rara modèstia
augmenta el desig.
(Agenollant-se.)

Laura — Alceu's.

Príncep — Permeteu-me
que ho siga primer.

Laura — Alcè'us i sigueu-ne
lo meu cavaller.

Príncep — Doneu-me divisa
per dur sobre el cor.

Laura — Constància.
M'etxissa.

Príncep — Seré vencedor.

Laura — Estic neguitosa,
si això us causa mal...

Príncep — ¡Davant qui se'm posa...!
(Altra senyal com la primera.)
Segona senyal.
De ser-hi tinc ànsia;
por prompte venir.

Laura — Constància.

Príncep — Constància.

Laura — ¿Serà...?

Príncep — Al cor.
(Se'n va.)

Laura — Aquí.
(Posant-se la mà al cor.)

Escena 15

Laura.

Laura — En revolta confusió,
al anar-se'n, m'ha deixat;
ni recordo el que ha parlat

ni menos lo que he dit jo...
No arribo a donar-me compte
de lo que per mi ne passa;
pena, goig, tot se m'enllaça...
(Veient a Arnau.)
¿Ah, sou vós? Veniu-ne prompte...
(Arnau, des de que se'n va el Príncep, ha sortit baixant poc a poc al prosceni.)

Escena 16

Laura, Arnau.

Arnau¿ Què teniu?

Laura Jo us ho demano,
¿Què tinc? Sí, vos m'ho direu;
jo, trista, com sentireu,
per entendre-ho en va m'afano.
M'ha pres una agitació,
sento una melancolia,
febre, goig, pena, alegria.

Arnau ¿Vos estàveu sola...?

Laura No.

Arnau ¿Qui, doncs...?

Laura Lo jove escuder
que anàveu aquest matí.

Arnau ¿Haveu parlats los dos?

Laura Sí.

Arnau ¿Quelcom de secret?

Laura No, a fe.

Arnau ¿Doncs aixís...?

Laura De tantes coses...

Arnau ¿Què us sembla?

Laura No goso dir-ho.

Arnau ¿Comprenc...?

Laura M'afanyo, deliro...

Arnau ¡És estrany, tenint la rosa...!

Laura — No temis, m'heu dit, senyor,
amb ella calma tindràs
i no la tinc.

Arnau — Oh, veuràs,
no pot res contra l'amor.

Laura — ¡L'amor…! ¿Ah, és l'amor…?

Arnau — Sí, filla,
ell és qui l'afany te dona;
consola't, sigues ben bona,
humil, modesta, senzilla,
¡I qui sap…!
(Mirant cap a dintre.)
Ve lo teu pare.

Laura — ¿No em podrà conèixer a mi?

Arnau — Lluny és de creure't aquí
i lo talisman t'empara.
(Entra lo Baró seguit de Rosa i Carme.)

Escena 17

Mateixos, lo Baró, Carme, Rosa.

Baró — Ja poden anar al dimoni,
(Sortint.)
quina feina que tindria…
Me creia que això era cosa
de res, de poca musica,
de només guardar les claus,
de mirar lo quin més fibla…
i em trobo que haig d'apuntar-me
totes les botes al llibre,
i no, no, quan vegi al rei,
li dic que no vull escriure,
que em nombri alguna altra cosa…
Més m'estimo ser ministre.

Carme — ¿Ah?
(Veient a Laura.)
¿Deu ser la que ha vingut
(A sa germana.)
amb tan brillant comitiva?

Rosa — Ha vingut per disputar-nos
la corona.

Carme — ¡L'atrevida!

Rosa — No li falten pretensions.

Carme — Veure sa cara voldria.

Rosa — La detesto...

Carme — L'avorreixo.

(Lo Baró s'ha posat detràs de la Rosa i Carme des de que parlen.)

Baró — No vos dongui mala espina,
conec de sobres lo món,
jo seré sogre del príncep.
Mes, amb tot, aquesta dona
no convé que aquí s'estiga;
ja veureu, parlant-li sèrio,
que de pressa desfila.

(Anant cap a Laura, resolt. Aquesta, que no s'ha mogut del costat d'Arnau, amb qui parlava baix, s'acosta parlant amb dolçura al Baró, que es desconcerta.)

Senyora...

Laura — ¿Coneixereu
estes dames?

Baró — Són mes filles.

Laura — Són hermoses.

Carme — *(A part.)*
Que és hipòcrita.

Baró — És que venen de família;
(Dant-se importància.)
mirant-me a mi, qualsevol,
an a l'acte ho endevina.

Laura — Revelen candor, dolçura
i una gràcia distingida.

Baró — Com la meva, com la meva...
(Contonejant-se i donant alguns passos.)
i d'anys ne tinc una pila.

Carme — Gràcies.
No la puc sofrir.
(A part.)

Rosa ¡Oh! Tanta bondat…
M’indigna.
(A part.)

Laura Si em permeteu, de bon cor,
un abraç vos donaria.

Arnau Lo seu cor no es desmenteix.
(A part.)

Baró ¡Està clar, les veu tan fines!

Carme És una honra…

Rosa Com pagar-vos.
(S’abracen; a Laura, veient-li la satisfacció que experimenta; les altres dos, dissimulant son despit.)

Carme Si pogués, l’ofegaria.

Rosa M’abraça el despit.
(A part.)

Laura ¡Oh, gràcies,
(A part.)
Déu meu, per aquesta ditxa!

Baró Molt d’honor les dispenseu.

Laura Desitjo ser-les amiga.

Carme Com, senyora havent-nos vist
ara…

Rosa Sí, a primera vista…

Laura Jo vos conec de molt temps.

Baró Se parla tant de mes filles…

Carme ¿Nos coneixeu…?

Rosa ¿Vós?

Laura Sí, molt…
Mes deixem-ho; res implica.
Per a donar-me una prova
de què em teniu en estima,
aqueixa mostra accepteu
perquè selli, en aquest dia,
l’afecte que vos professo,
durader tan com una vida.
(Se treu del cap una diadema de diamants i del coll un collaret de perles i les dona a ses germanes.)

Carme ¡Perles!

Rosa ¡Diamants!

Carme ¿Vos priveu

per nosaltres...?

Baró ¡Cosa rica!

(Mirant-se les joies.)

Laura Amb un plaer infinit.

Carme Tornem-les-hi... Nos humilla.
(A sa germana.)

Baró Deixa't de punt ni ximpleses,
(Que ho ha sentit, baix, a les dos.)
lo que humilla és no tenir-ne.

Arnau ¡És un àngel!
(A part.)

Laura ¿No teniu,
ademés, cap altra filla?

Baró Sols ne tinc aquestes dos.

Arnau Baró, oblideu la petita.

Baró ¿La Ventafocs?

Arnau Sí.

Baró Una fillastra,
(A Laura amb despreci.)
no es pot dir de la família.

Laura ¡Una fillastra, pobreta...!
Per ço sols me simpatisa,
aquest títol, a mos ulls,
interessant me la pinta.
Li dareu aquest brillant
en nom... d'una seva amiga.

Carme ¿Què en farà?

Rosa ¡La coneguéssiu!

Carme ¡No vesteix...!

Rosa ¡Ni sap vestir-ne!

Laura Que el guardi com a record.

Baró Just. Com un record. Sí, filles...
(Baix, a elles.)
Vos el quedeu per vosaltres.
(Anant cap Arnau.)
¡Ni mai no sabran de viure!
Per los presents que ens ha fet,
és de noblesa, i molt rica.
¡Ditxós qui en siga lo pare!

Arnau Son pare la desprecia.

Baró Sinó que vós m'ho dieu,
no ho creia, sembla impossible.

Arnau I és cert.

Baró No em negareu, donques,
que el que és pare de tal filla
i l'avorreix, deu tenir
unes entranyes de tigre.

Arnau Les hi té.

Baró Deurà ser un brètol,
un sense seny.

Arnau ¡Just, un ximple!
(Laura ha enraonat mentre conversen lo Baró i Arnau, amb ses germanes. Ara se sent tocar una marxa i rumors que es van acostant.)

Laura ¿Sentiu?

Arnau Tornen del torneig
ara lo ball, de seguida.

Baró ¡Alerta noies!
(A ses filles.)

Carme Ja...

Rosa ¡Ja!

Laura Tremolo.
(A Arnau.)

Arnau No et deixo filla.
(Los mateixos, Macari *amb manto i demés, seguit de la comitiva, banda, heralds, trompeters, homes d'armes, nobles, dames, patges, escuders i guàrdies. Macari va a assentar-se al trono; lo Baró i ses filles se l'hi acosten; Laura en primer terme, com apartada de tothom, al seu costat té* Arnau*; los cavallers i les dames s'agrupen als costats de l'estrado.)*

Escena 18

Mateixos, Macari, acompanyament, músics, dames, guardians, patges i cos de ball.

Macari *(Per ell, mentre se dirigeix al trono.)*
Ja semblo un rei de debò,
quina vida si durava.
(S'assenta.)
Si els músics ja estan a punt,
que se comenci la dansa.
(Los músics ocupen lo seu siti en un tablado aixecat a l'altra banda del trono i comença lo ball, que serà lo minuet, sarabamba o altre per l'estil.)

Ball.

(A l'acabar-se el ball, surt lo Príncep, a qui segueixen dos guerrers desarmats; les seves espases les porta lo Príncep.)

Escena 19

Mateixos, Príncep, Guerrers.

Príncep Ara, senyor…

Macari És vritat,
allò de rendir les armes.
Fes-ho, doncs, tot diverteix
i millor l'estona es passa.
(Fent comparèixer los dos cavallers vençuts al davant de Laura i depositant als peus d'ella les seves espases.)

Príncep Vós lo braç m'haveu guiat,
he vençut en vós pensant-ne,
los trofeus de la victòria,
és son lloc les vostres plantes.

Laura No heu de témer, cavallers,
vostre pit recobri calma;
jo vos 'horro la desditxa
retornant-vos les espases.

Príncep Aquest fet vos enalteix
i ho proclamo jo en veus altes,
sou la més bella de totes,
¡La que té virtuts més santes!

Carme ¡Que és insolent, l'escuder!
(Baix, a sa germana.)

Rosa ¡Quin despreci per nosaltres!
(També a sa germana.)

Macari Ell que digui lo que vulgui;
per mi...
(A Carmeta, ràpid*, perquè Rosa no se n'adoni.)*
Sou...
(A Rosa, ràpid*, perquè Carme no ho noti.)*
Sou...
(A les dos.)
¡La més maca!

Baró ¡Quin dubte té, sí senyor,
és un valent papanates
qui sostinga lo contrari...!
¿Per què heu tingut la desgràcia
de vènce'us los cavallers,
te d'aventatjà'us un altre?
¿Per ventura ha sofert canvi,
gens ni mica, vostra cara?
(Arnau ha parlat baix a Macari mentre lo Baró s'exclama amb ell.)

Macari Vós mereixeu la corona,
ne sou digna, il·lustre dama.

Laura *(A part.)*
¡Déu meu!
(Alt.)
Senyor no pretenc...
No he vingut per alcançar-la.

Príncep *(A part.)*
¿Què sento?

Macari Semblant despreci.

Laura Que ateneu a mes paraules,
vos demano.

Arnau *(Intercedint.)*
Fora en llei,
si té motius, escoltar-la.

Laura Sí, sí.

Macari Parleu.

Príncep *(A part.)*
¿Què dirà?

Laura ¿Què, senyor?
(A Arnau, preguntant-li què ha de fer.)

Arnau *(Baix, a Laura.)*
Tens de parlar-ne.

Laura No ho preneu per cap ofensa.
(A Arnau.)
Surten d'aquí mes paraules,
(Pel cor.)
on se guarden des del dia
que me les digué la mare,
en ma edat més ditxosa,
en los albors de la infància.
¿Per què serveix la riquesa,
los honors, joies ni gales,
si alcançar és impossible
la pau de lo cor trobar-ne...?
Estimar, poguer-s'ho dir,
endevinar una mirada,
és la ventura més gran;
res fa el lloc, ni que, per tapa,
tinga lo dosser d'un trono
o el sostre d'una cabanya:
¡d'aquest món haver la ditxa,
sens amor, no hi ha esperança!
¡Un dia, gentil pastora
a palàcio fou portada
per a casar-se amb lo rei
que enamorat d'ella estava!
Plorosa, ni cas ne feia
dels honors ni de les gales,
s'entristí, se veia sola
i la voltaven mil patges,
sota lo dosser del trono,
fonia's per la cabanya,
¡Sens amor, d'haver la ditxa,
perdé tota l'esperança!
Lo rei, veient sa tristesa,
no volgué fer sa desgràcia;
al ser lliure, la pastora
al seu poble corrents marxa.
Se tornen roses tot d'una
los dos lliris de ses galtes,
sola està amb son aimador
i tristesa no l'empara,
no enyora el doser del trono,

té el sostre de sa cabanya;
¡Amb amor, d'haver la ditxa,
cobra tota l'esperança!

Macari — Ja comprenc lo que haveu dit,
mes no faig cas de paraules,
vull que accepteu la corona
és lo rei qui vos ho mana.

Laura — Lo rei...

Príncep — Sí, el rei vos la...

Arnau — Príncep.
(A part, volent-li dir que no es descobreixi.)

Macari — ¡Sereu reina!

Laura — ¡Jamai...!
(Llençant la rosa i fugint.)

Macari — ¡Guàrdies,
que no surti del palàcio!

Príncep — Aquí prometo portar-la.
(Fuig corrents, los guàrdies ja han sortit abans, reina la més gran confusió, Macari baixa del trono, los cavallers lo volten, lo Baró és amb Rosa i Carme, Arnau no s'ha mogut.)

Escena 20

Arnau, Macari, Baró, Carme, Rosa, cavallers, dames.

Arnau — No l'ofusca l'opulència.
(A part, per Laura.)

Baró — És lo que es diu tenir audàcia.

Macari — Mes no quedarà sens càstig...
¿Com vos esteu tots en calma,
quan lo rei se neguiteja?
¡Corrents, tothom a buscar-la!
Jo, el rei, aniré davant.
¡No m'esposo i cobro fama,
(A part.)
anem...!

Arnau (*Baix.*)
Queda't...
(Tots los senyors ja estan disposats per seguir-lo; ell, al sentir lo que li diu l'Arnau, dona una volta en rodó i tothom se para i diu, cridant fort.)

Macari ¡Alto, em quedo!
Ni serveixo per comparsa.
(A part.)

Baró Ben pensat, un rei no corre.

Macari Vós, Arnau, que hi teniu traça
(A Arnau, veient-se-li la indecisió respecte a lo que té que fer.)
¿Digueu-me si d'aquest modo
és com deu obrar un monarca?

Arnau Aixís és, no us molesteu,
no té la cosa importància.
Lo perseguir a la senyora
que us ha fet semblant ultratge,
deixeu-ho per l'escuder,
ademés, hi són los guàrdies.
(Entra un capità de guàrdies seguit de quatre alabarders i porten una xinel·la.)

Escena 21

Mateixos, capità, alabarders.

Capità ¡Senyor!

Macari ¿Què?

Capità Aquesta xinel·la,
fugint, ha perdut la dama.

Macari Ja es pot dir que la tenim,
no podrà córrer descalça.
Ara.
(Mirant a Arnau perquè digui lo que s'ha de fer.)

Arnau Segueixi la festa
en tot conforme al programa.

Baró ¡Està clar!

Macari ¡Al jardí, senyors,
nos espera el ball de màscara!
(Comença a desfilar l'acompanyament, lo Baró, mentre Macari va agafar les mans de les seves filles les hi diu, baix.)

Baró ¡Apa, noies, no el deixeu,
molta perfídia i constància!
(Tots han anat sortint i lo Baró queda l'últim dient a l'anar-se'n.)
Me disfressaré de dona,
bona treta, ben pensada...
¿Que s'escapa de les filles?
¡No s'escaparà del pare!
(De seguida d'anar-se'n, s'efectua la mutació.)

Quadre 6. Festes règies.

Magnífics jardins brillantment il·luminats a la veneciana. D'arbre a arbre i entre lo brancatge, infinitat de fanalets de color. Un estany a l'últim amb grans flambers al seu voltant. Vàries llanxetes, plenes de màscares que porten atxes enceses, l'atravessen.

Escena última.

Al verificar-se la mutació, una munió de disfresses passeja per l'escenari, altres travessen l'estany dins de barquetes i es comença de seguida un animadíssim ball.

Acte 3

quadre 7. lo padrastre de Laura.

Lo celler de palàcio. Botes a dreta i esquerra, col·locades com és de costum. Al mig, una porció de dretes.

Escena 1

Lo Baró, Aleix, criats.

(Los criats acaben de posar les botes dretes al mig.)

Baró Així, posades en rengle,
jo ho faig tot militarment;
ara els passaré revista,
escrupolosa, per cert.
(Als criats.)
¡S'ha acabat la vostra feina,
ja esteu llestos, vaja, aneu!
(Veient que se'n van sense saludar, los detura.)
¿Com s'entén? ¿No soc ningú?
¡Reverència...! ¡Com estem!
Que siga lo darrer avís,
d'altre modo, us clavo al cep.
(Los criats saluden i se'n van.)

Escena 2

Baró, Aleix.

Baró — ¡Si no crides, no et respecten,
se te'n burlen, ja estàs fresc...!
No aguanto que ningú em falti,
ma noblesa m'ho exigeix...
Del pobre ataconador
fins la persona del rei,
vui que es quedin, quan jo passi,
amb lo cap ben descobert,
vui que es treguin la corona,
la barretina o barret.
També per tu deus entendre
l'avís que donava an ells.

Aleix — Quin home...
(A part.)
(Alt.)
Sí, mi senyor.
(Descobrint-se.)

Baró — T'has fet càrrec, Aleix,
que els plebeus no sou ningú,
que un noble ne ve a ser un Déu
i que sou posats al món
per servir-nos, per res més.
Ara anem a la revista;
¿Lo guix que t'hi dit el tens?

Aleix — Sí, missenyor.

Baró — Bueno, bueno,
m'agrades per diligent.
Sense tu, jo no acceptava
lo destino, no, per cert.
¡Calcula quina deshonra,
si tot un jo treballés!
Jo tinc de cobrar la paga,
menjar, anar-me'n a passeig...

Aleix — I la feina, fer-la jo.

Baró — Tu, just, o un altre, un plebeu...
Al presentar la renúncia,
veient los motius, lo rei,
per no privar-se de mi,
t'ha nombrat ajudant meu.

Aleix ¿És dir que so...?

Baró Secretari
(Senyalant-se.)
del majordom del celler.
(Veient que Aleix se queda sèrio, sense dir res.)
Ara, si tinguessis modos,
'gueres dit «Molt senyor meu».

Aleix Per servir-lo, sí senyor.
(Fent mil cortesies.)

Baró No t'escarrassis, Aleix,
quan fou mort, lo combregaren
per falta de sagraments.
(Anant cap a les botes.)
Mira, tu aniràs fent números
com te digui.

Aleix Sí, comprenc.

Baró Agafa el guix; a la testa
i ben grossos, comencem.

Aleix ¡O els ulls me fan pampallugues
o es mouen...!
(Esverat, veient que es mou una de les botes, moviment que és secundat per totes les altres, les que estan en fila.)

Baró ¿Com?

Aleix *(Apartant-lo de les botes.)*
Aparteu's!
Ara aquesta
(Se mou la segona.)
Ara és aquella!
(Se mou la tercera.)
¡Una altra!
(Una altra.)
Totes.
(Totes.)

Baró ¡Ximplet!

Aleix Diuen que el món dona voltes,
doncs ara en dona el celler.
Assistència... No m'hi quedo,
¡lo primer és guardar la pell!
(Fuig corrents. Totes les botes s'han posat en moviment i fins ballen una contradansa.)

Escena 3

Lo *Baró*, *bacants*, *después.*

Baró ¡Aquí!.. ¡Tu!... ¡Qui sap on para!
Vaia una ajuda de ferm...
I ves quina poca solta,
que es mouen...
(Adonant-se'n, perquè les botes han baixat fins allà on se troba.)
¿Què miro? ¡És cert...!
(A les botes, que ara és quan ballen.)
¡Poques bromes: so baró!
¡Qui me la fa, ja està fresc!
Com que l'aixarop de pàmpol
dona alegria... es comprèn.
¡Deixeu's de guardar-lo sempre,
se'ls hi deu pujar al cervell
i, el mateix que les persones,
perden gravetat i seny...!
¿Que tindrà de durar gaire?
(Después d'un rato.)
¡Ja em comença a entrar mareig!
(Donant-se un cop al front com lo qui atina en alguna cosa.)
¡Ah!, és que potser me saluden
a l'entrar al desempeny
del destino... ¡Endevinat!
(Saludant.)
Gràcies, gràcies, súbdits meus.
Però és un saludo tonto,
que de gràcia no en té gens,
més valdria que, en lloc vostre,
(A les botes.)
a ballar aquí vingués
una turba de bacants.
(S'obren les tapes de les botes que hi ha als dos costats i de cada una d'elles ne surt una bacant.*)*
¡Lo que deia... Això mateix!
(Buscant per l'escena.)
Ara, havent-hi algun assiento,
fora més feliç que un rei.
(Surt un capritxós canapé rústic fet de ceps, amb alfombra d'heura, adornos de pàmpols i serrell de raïms.)
Lo més digne i a propòsit,
gràcies al que siga. ¡Hi sec!
(Mentres això, les bailarines se disposen per a ballar.)
És molt tou, sembla de molles,

com a cal sogre... Estirem's.
Vos permeto fer l'obsequi,
fins vos miro... comenceu.

(Ball de BACANTS; lo BARÓ mig s'endormisca; a l'acabar, les bailarines s'adonen de l'estat del BARÓ i fugen de l'escena, si bé que, a l'anar a desaparèixer, totes esternuden fort per a despertar-lo. També dins de cada bota de sent un esternut.)

BACANTS ¡Etxem!

BARÓ Jesús, Déu li valga...
Sí que gasta bon rapè.
¿I qui es permet, d'aquest modo,
faltar-me al respecte... qui és?
Trencar-ne el son d'un baró,
d'un noble... ¿Ja no balleu?
Doncs veniu-me aquí a la vora,
vull tenir-vos a propet,
me fareu quatre festetes...
¿No em sentiu? ¿Que parlo grec?
Si m'alço, corre el bastó,
¿feu lo tonto? M'alçaré...

(Les botes del fondo s'han tornat nanos estranys amb caps descomunals i cares les més horribles.)

¿On són?

(Buscant les bailarines.)

¡Ah!

(Adonant-se dels nanos.)

Reina Santíssima.
Campi qui puga corrents.

(Fuig esverat; los nanos segueixen al seu detràs.)

QUADRE 7. MAJORDOM I SECRETARI.

Sala de pas en lo palàcio del PRÍNCEP.

ESCENA 4

ALEIX.

ALEIX ¡Manoi, posar-se a ballar,
jo no me'n puc avenir...!
Si me'n passava algun altra,
d'estranyesa per l'estil,
me'n torno a cavar la terra,
a palàcio no m'hi estic.

(Surt lo BARÓ esverat, mirant endetràs com si el seguissin.)

Escena 5

Baró, Aleix.

Baró ¡Que em segueixen!
(Topa amb Aleix.)

Aleix Ep, soc jo.

Baró ¡Tu! ¿Qui?

Aleix ¡L'Aleix!

Baró Me revinc.
(Esbufegant.)

Aleix No direu, tot sent noblesa,
que no us atrapi fugint.

Baró Calla home, si la que passa…

Aleix No passa res.
(Mirant.)

Baró Allà dins.

Aleix ¿Què tal? ¡Ves si me l'hi vista!

Baró Tan de bo t'hagués seguit.

Aleix Jo podré no ser baró,
mes no m'agafen dormint.

Baró En aquí tens una prova
de que el món no va a dret fil.
Si jo l'hagués de tornar a fer,
tot ho posava al seu mig:
lo talent, pels que som nobles,
pels del poble, los fatics.

Aleix Bé, que es quedi d'aquest modo.

Baró Però és mal fet, jo ho sostinc.

Aleix ¿I per què heu vingut corrents?

Baró Figura't si hi ha motius:
te n'has anat, jo et cridava…

Aleix ¡Bé prou que vos he sentit…!

Baró ¿A confessà'ho t'atreveixes?

Aleix Com que és veritat, per ço ho dic.

Baró — Después ja passarem comptes.
(Mirant-se'l de dalt a baix.)

Aleix — ¿Com s'entén...? So un infeliç
però en ma vida una malla
l'he deguda.

Baró — ¡Ves, qui et diu...!
No t'he parlat de moneda.

Aleix — ¿Doncs lo passar comptes...?

Baró — Sí,
del respecte que a mi em deus.

Aleix — ¡Ah!, jo em pensava...

Baró — ¡Atordit!
Jo de diners ocupar-me...
mai m'han donat cap fatig.
Per la gent de lo meu rango,
lo diner és metall vil.

Aleix — Està clar, no en feu cas.

Baró — Gens.

Aleix — Tenir d'embrutar-se els dits
per comptar-los...

Baró — ¡Déu me'n guard!

Aleix — Fer piles de vint-i-cins...

Baró — ¡Oh!

Aleix — Tanta paciència...

Baró — ¡Uf!

Aleix — Te'n donguessin.
(A part.)
Después...
(Alt.)

Baró — Sí,
no me'n parlis, no els puc veure.

Aleix — No per falta de desig.
(A part.)

Baró — Com no els tinc de menester...

Aleix — I canta els goigs de Sant Prim.
(A part.)

Doncs jo no penso com vós.
(Alt.)
Lo meu gust és tot distint.

Baró — ¿Tu voldries?

Aleix — Tenir-ne forces,
poguer ser un home ric.

Baró — Capsigrany, quin poc caletre,
quins anhels més… més servils…
¡Sens una idea elevada,
per la glòria cap desig,
no és possible d'aquest modo
que lo món en què vivim
siga de debò… un modelo…!
vamos, un món de profit.
¿Mes tu a mi no em pots comprendre,
qui em fa escarrassar-me aixís?
Tornaré a lo que et contava.

Aleix — Vos escolto.

Baró — Com te dic,
te'n vas tu com un llampec,
tot solet deixant-me a mi,
al veure-ho, vinga cridar-te,
no per témer lo perill,
que el meu cor és una roca
que el valor hi té son niu,
sinó perquè no tolero
que un súbdit me falti aixís,
me giro i llavors m'adono
que era cert lo teu fatic,
bé, vull dir-ne que les botes…

Aleix — ¿Se movien? Lo que hi vist.

Baró — Però no per desacato,
al revés.

Aleix — ¿Com?

Baró — Molt senzill:
les pobres, no tenint llengua,
obligades se n'han vist,
per dar-me l'enhorabona
del càrrec que so elegit,
a moure's com han sabut
amb ademans expressius.

Jo, cortès com lo primer
pel que se'm presenta humil,
los he permès que paressin
i m'han parat tot seguit.
A poc, demanant-ho jo,
m'han aparegut hurís...

Aleix ¿Algun ocellot estrany?

Baró Noies hermoses, gentils,
que, amb una gràcia divina,
m'han fet veure el paradís;
ballaven d'una manera
que, per explicar-ho un xic,
te diré que, sent al cel,
era com si estés als llims,
que despert hi somiava...
¡Que estava despert dormint...!

Aleix Per elles sí que no fujo,
al contrari, allí m'estic.

Baró ¿I no et movies tampoc
si després haguessis vist
uns nanos estranys com tu,
amb cares de mals esperit?

Aleix ¿Feien por...?

Baró Sols de mirar-los.

Aleix ¿Eren molts...?

Baró Uns vint-i-cinc.
Amb un cap que a Mataró
de més grossos no n'han vist,
los peus i les mans de nina,
lo seu braç sols té perfil,
la boca, boca de forn,
tot tu t'hi ficava dins,
uns ulls que no saps a on miren,
sempre oberts de fit a fit,
les galtes, de pa torrat,
los nassos, de gos mastí,
los cabells, de tan gruixuts,
poden servir de cordills,
los uns, mostatxo de fiero,
altres, barba de morisc;
(Senyalant les polseres.)
molts, aquí, unes garrofetes

que semblen siguen desigs,
de color d'aigua de bròquil
tenen la pell o vestit;
sota el coll, com a pitet,
porten penjat un raïm,
tots amb rostre de les festes,
tots placenters i festius,
i tan nous i tan brillants,
tan bon color, tan bonics,
tan ben deixats, tan llustrosos,
tan finets i tan polits,
que, a no saber que es belluguen
com nosaltres, jo ho he vist,
deia que de la botiga
acabaven de sortir.

Aleix ¡Sí que deuen fer estranyesa!

Baró Lo cap lo tenen aquí.
(Senyalant lo seu.)

Aleix ¡Oh, ja, ja...!

Baró Però no el giren
(Movent lo cap ràpid.)
d'aquest modo... ¿Veus...? Aixís...
(Marcant los moviments dels nanos.)
sinó amb tota parsimònia,
a tot lo cos va seguint.
Se coneix que lo seu coll
és un coll que no té enginy.
Surten, sens que me n'adoni,
com turba de mals esprits,
vinga ballar la sardana,
tenint-me tancat al mig...
¡Pots comptar la meva angúnia!
¿No ho preguntis, quins fatics...?
M'estiraven los faldons,
burla feien tots de mi,
me pessigaven amb ràbia,
i fins un, prou atrevit,
mentre que jo m'ajupia
buscant modo de fugir,
d'un bot me salta damunt
i a collibè me l'hi vist.
Per fi puc lograr escapar-los
fujo corrents d'allà dins,
del que duia em descarrego,

no crec pas que siga viu,
l'hi clavat contra unes pedres
i s'haurà partit pel mig.

Aleix ¡Jo no paro fins a Rússia!

Baró Sort de trobar-te a tu aquí,
que no sé fins on anava.
Ells me venien seguint...

Aleix Allavors no estem segurs...
(Ja espantat.)

Baró No massa.

Aleix Fujo.

Baró Jo vinc.
(Van a marxar quan surt Arnau.)

Escena 6

Mateixos, Arnau.

Arnau ¿On aneu?

Baró Al celler.
(Volent-li explicar lo passat.)

Aleix *(Igual que lo Baró.)*
Botes...

Baró Uns nanos...

Aleix Uns mals esprits...

Arnau Escoltava lo que dèieu,
no us teniu d'assustar aixís.
Que ho faci aquest, un ningú,
¿mes vós, baró?

Baró Jo el que hi vist...

Arnau ¡Vos ho sembla, ha estat un somni;
si vos trobàveu dormint...!

Baró ¿Com sabeu?

Aleix *(Baix.)*
És un bruixot.

Arnau — L'he deixat per infeliç,
(A part.)
si no, el castigo de ferm
pel tracte que dona, inic,
a sa filla.

Baró — ¿Doncs un somni?
(Acabat de parlar amb Aleix i dirigint-se a Arnau.)

Arnau — No altra cosa...

Aleix — ¡Quin borgit!

Arnau — Potser noves de la dama
s'han descobert... ¿No veniu?
(Se'n va Arnau.)

Baró — *(Seguint a Arnau.)*
Quan vegi al rei, la renúncia.
(Se'n va.)

Aleix — Nanos, botes... Mals esprits...
Anem-se'n a fer el farcell;
a palàcio, no m'hi estic.
(Se'n va.)

Quadre 8. Potser sí... potser no...

Mateix saló de l'acte segon.

Escena 6

Carme.

Carme — ¡En mala hora aquesta dama
a palàcio ne va entrar...!
Ja era meu lo cor del rei,
ja la corona en mon cap
se mirava col·locada,
ja el trono tenia a un pam,
ja los honors repartia,
ja en tropell los cortesans,
humils baixant-ne lo front,
s'inclinaven a mon pas,
ja era reina i, com lo fum
que s'emporta el vendaval,
tantes esperances certes

han fugit en un instant.
¡I tot per aquesta dama
que en mala hora aquí va entrar...!
(Entra Rosa, Carme s'hi dirigeix.)

Escena 7

Carme, *Rosa*.

Carme ¿I bé, Rosa, quines noves...?

Rosa Impossible, res se sap,
una confusió terrible
regna per tot lo palau.

Carme ¿La senyora?

Rosa Ha estat inútil,
a los guàrdies fer-hi anar.

Carme És a dir, que no la troben.

Rosa No, Carmeta, ni senyal.

Carme És admirable.

Rosa És aixís.
Princesa, patges, soldats,
que portava en lo seu sèquit,
tot s'ha fos en un instant.

Carme Tant millor, aixís lo rei
aprendrà...

Rosa Sols s'ha trobat,
sent tot l'indici o senyal,
la xinel·la que ja saps,
perduda, com se suposa,
de la fugida en l'afany.
M'ha dit ara un que l'ha vista
i l'ha tinguda a les mans,
que és la cosa més bufona,
d'una peça de cristall...
Se veu a primera vista
que les fades hi han pres part.

Carme¿ I aquesta xinel·la...?

ROSA — El rei
l'ha besada amb transports grans,
com si fos relíquia santa,
i no se'n vol separar.

CARME — ¡Quin capritxo!

ROSA — No t'hi enfondis,
vindrà manso com un xai
arrepentit i...

CARME — ¿Tu creus...?

ROSA — Ho asseguro sens empatx.
Aquest matí deu casar-se,
expira el plaço fatal.
Segons apariències mostren,
la dama no tornarà
i allavors nosaltres dues
som les duenyes de lo camp.
Tu quedes i quedo jo.
¡Ningú més... per força cau!

CARME — Tes paraules m'aconsolen.

ROSA — ¡És ell!
(Mira CARME cap a l'esquerra, sent aixís que MACARI surt pel fondo.)
No d'aquesta part.

CARME — Ve a buscar-nos.
(Amb alegria.)

ROSA — Ja t'ho deia...
Fem-li el sèrio.

CARME — Sí, cabal.
(Se giren d'espatlles a MACARI, que entra, mirant-se'l abans perquè conegui que el fan despreci.)

Escena 8

Mateixos, MACARI.

MACARI — Aquí tinc les dos germanes,
a confessar-les me'n vaig
la nova trista...
(Veient-les girades d'esquena.)
Amb desdeny,
s'aparten... giren lo cap,

estàs de baixa Macari.
¡Que ja no soc rei sabran!
Encantadora...
(A Rosa.)

Rosa ¿Ah, sou vós?

Carme ¿Com, senyor, encara us dignau?

Macari Arrepentit i confús,
lo vostre perdó reclam.

Rosa Pensar-hi no val la pena.

Carme Lo passat, siga passat.

Macari No saben res...
(A part.)

Rosa Tot s'oblida.

Macari Teniu un cor sens igual,
Mes, al parlar-vos de nou,
me trobo distint d'abans.

Carme ¿Com...?

Rosa ¿Per què?

Macari M'explicaré.
Lo meu geni és estrany,
so novel·lesc, m'impressiono
amb molta facilitat.
Ara tinc apoderada
la mania de lograr
que m'estimin sols per mi,
lo que pretinc és audaç.
Mes no em caso si no ho logro,
enc que el trono vingui a baix.

Carme ¡Admirable...!

Rosa Així ha de ser.

Macari Apel·lo a vostre cor franc.
¿Per mi, no és per la corona,
que haveu dit que m'estimau?

Carme ¿Pensaríeu...?

Rosa Tal injúria...

Macari	Escolteu-me, ningú sap
lo que us diré.

Carme	Què m'importa...!
Vos fóreu l'últim vassall,
desvalgut, pobre, amb misèria,
i us estimaria igual.

Rosa	Més encara.

Macari	¡M'encanteu!

Carme	Lo que desitjo amb afany
és vostre cor.

Macari	¿És possible?

Carme	¡Ho juro!

Rosa	¡No en dubteu mai!
(Entra lo Baró tot esverat.)

Escena 9

Mateixos, lo Baró.

Baró	¡Quin escàndol, filles meves
quina cosa...!

Rosa	¿Què és?

Carme	¿Què passa...?

Baró	Vos contaré lo dels nanos,
per lo primer començar-ne.

Carme	¿Què vol dir?

Baró	Una aventura...

Carme	Deixau-ho córrer.

Rosa	¡A on surt ara...!

Baró	Sí, ja ho contaré después,
lo que més importa és l'altre.
Lo rei...

Carme	Sí.

Rosa	¿Què?

Macari (*A part.*)
¡Perillo...!

Baró Per comptar-li el cas anava
que m'ha passat al celler,
fent-li renúncia del càrrec,
i al saber el que hi sapigut,
m'hi quedat com una estàtua.
Figureu's, noies, que el rei...

Carme Sí.

Rosa ¿El rei...?

Baró No n'és ni tal haca.

Macari Ja hi caigut; so destronat.
(*A part.*)

Carme Explica't.

Rosa Digues...

Carme Sí...

Rosa Pare...

Baró Ja està dit, ben clar m'explico.

Carme ¿Què sento?

Rosa Potser s'enganyen.

Baró Ja t'ho diran; el que ens crèiem
que ho era.

Carme Sí...
(*Mirant al reüll a Macari.*)

Rosa Sí...
(*Com sa germana.*)

Baró És un canalla.
(*Les dos germanes s'aparten amb desdeny de Macari.*)
Un ningú, un tal...

Macari Macari.

Carme Just, aquest nom.
(*Veient-lo.*)
¡Vós, caramba...!

Rosa ¡Quin nom més vulgar!

Carme *(Mirant-se'l amb despreci.)*
¡Tot ell,
ja es veu que és de classe baixa...!

Macari Ja som iguals...

Baró Vós... ai, tu
ets a la darrera plana,
jo so baró.

Carme ¿Doncs qui n'és...?
¿Lo rei?

Rosa ¿Sí, qui...?

Baró ¿El veritable...?
És impossible pensar-s'ho,
si no ho dic, no us alcança.
L'escuder que va venir
amb el savi Arnau a casa,
lo valerós que va vèncer
a tots los que hi van combatre,
erigint-se en cavaller
de la misteriosa dama.

Carme ¿No és engany?

Rosa Serà vritat.

Baró Tant com dos i dos fan quatre.

Carme Ja li he conegut certs rasgos...

Rosa ¡També!

Baró Psit, ell. Diplomàcia.
(Mirant al fondo.)

Carme Lo que és sense rei, no hi quedo.
(A part.)

Rosa ¡Vull corona!
(A part.)

Baró *(A les noies.)*
¡Bona cara!
(Surt lo Príncep amb molt luxo, precedit dels seus guàrdies i acompanyat d'Arnau.)

Escena 10

Mateixes, lo Príncep, Arnau, guàrdies.

Príncep — ¿Continuen les pesquisses...?

Arnau — Sens parar, però són vanes.

Príncep — Fatal destino és lo meu.
¿I la crida...?

Arnau — Ja és en planta.
Dintre poc, aquí a palàcio,
hi tindreu, de l'encontrada,
quantes noies hi existeixin,
sens mirar rango ni classe.

Príncep — Està bé. ¿La condició
que es precisa per casar-me
ja sabeu?

Arnau — Sí...

Carme — *(Al* Baró *baix.)*
¿Quina és?

Baró — *(Arronsant les espatlles.)*
Noia...

Príncep — Sort encara, en ma desgràcia,
de la venturosa prenda
que perdé la noble dama.

Carme — ¡Ah...!

Príncep — Res me queda que em dongui,
de ser feliç, ni esperança.

Baró — Senyor... jo... i mes filles...
mes filles... i jo...

Rosa — *(Instigant a son pare.)*
Així.

Carme — *(Pel mateix que sa germana.)*
Ànims.

Príncep — Vós, regirant pergamins,
ja vos distraureu a casa
en quant a les vostres filles
la seva sort va a mon càrrec.

Sé que pel meu escuder
tenen amor entranyable,
una d'elles, qualsevol
s'hi casarà aquesta tarda.

CARME Déu meu.
(A part.)

ROSA *(A part.)*
¡Oh cel!

CARME *(A son pare.)*
¡Oposeu-s'hi!

ROSA ¡Digueu que no!
(A son pare.)

BARÓ *(Al* PRÍNCEP.*)*
Si es repara...

PRÍNCEP ¿Què?

BARÓ Me sembla que...

PRÍNCEP ¡Jo ho mano!

BARÓ ¡Serà!

PRÍNCEP Prou, cap més paraula.
És reunida l'assemblea,
vull fer-la depositària
de los desigs que m'animen,
de totes mes esperances.
No m'abandonis, Arnau.

ARNAU No podria, si ho intentava.
(Posant-se davant del rei quan va a sortir.)

BARÓ Senyor, la fe, lo respecte...
l'honradès acrissolada...
Les sombres de los meus avis...
la meva il·lustre prosàpia...
la fidelitat... l'amor...
la noblesa... la constància...
que, de sempre, en lo meu pit
per vostra persona guarda...
(No sabent què dir.)
¿Què ordeneu...? Què és necessari...
¿Què fer per borrar la falta...?

PRÍNCEP ¡Que em deixeu!
(Anant-se'n.)

Baró (*Inclinant-se.*)
Sí, de seguida.
¡Ne surto barato, vaja!
(*Per ell.*)
(*Se'n va lo* príncep *amb* Arnau.)

Escena ii

Lo Baró, Carme, Rosa, Macari.

Baró ¡Ja m'heu sentit, no hi callat,
a mi cap rei no m'espanta!

Macari So el més ditxós de la terra,
dintre poc, espòs d'un àngel,
segons ordena lo príncep.

Carme Lo que és jo, no vull casar-me.

Baró ¿Què no vols?

Rosa I jo us previnc
que, primer que ma germana,
no em toca ni em vull casar.

Macari ¡Té, vet en aquí un altre!

Baró Endavant, qui us pot entendre,
ahir de fort disputant-se
per quina s'hi casaria,
avui al revés, baralles
per ser la que no s'hi casi.

Carme ¿Amb un escuder casada?
(*Repeteix les paraules que ella ha dit anteriorment.*)

Macari «Vós fóreu l'últim vassall
i el mateix vos estimava.»

Rosa ¿Com pretén...? ¿Té, acàs, fortuna...?

Macari «Jo vos vull fins miserable,
(*Igual que a* Carme.)
no ho dubteu, fora un insult.»

Baró ¡Sí que ho fora, d'insult... vaia!
Per la boca mor lo peix,
filles meves, aquí es tanca.
Cap explicació, cap queixa,

prous musiques, prous paraules,
arregleu-se com vulgueu,
penseu-s'ho amb tota catxassa,
feu-s'ho a la sort, a palletes,
amb agulles, a les cartes,
del modo que us acomodi,
però és precís i sens falta
que una de vosaltres dues
amb ell siga avui casada.
Perquè se posin d'acord
(A Macari.)
deixem-les soles, amb calma.
¡Segueix-me, queda tranquil,
cap temor ne deus passar-ne;
lo rei ho vol i jo ho mano,
te soc sogre aquesta tarda!
(Se'n van lo Baró i Macari.)

Escena 12

Carme i Rosa.

Carme ¡Amb despreci se'ns humilla!

Rosa ¡A mi lo despit me mata...!

Carme ¡Amb mi no s'hi casa pas!

Rosa ¡Amb ell no seré casada!

Carme Ja poden fer lo que vulguin.

Rosa Ni que em matin, no els hi passa.

Carme ¡Vam ser tontes!

Rosa Com tothom.

Carme No tothom, ¿i aquella dama?

Rosa És vritat.

Carme ¿Mes, qui serà?
¡És misteri impenetrable!
(Mirant vers la porta de la dreta.)

Rosa ¡No m'erro, la Ventafocs...!

Carme ¡Ca...!

Rosa ¡Jo t'ho diran, repara...!

Carme ¡Per acabar-nos de perdre,
només que ella ens hi faltava!
(Surt la Ventafocs, trajo i maneres del primer acte. Senzilla, tremolosa i assombrada.)

Escena 13

Mateixos, Laura.

Rosa ¿Què vens a fer en aquí?

Carme ¿No coneixes que ens rebaixes?

Laura Tota la nit he vetllat,
al matí, quan clarejava,
veient que ningú venia,
estava tota alarmada;
per calmar-ne lo neguit,
mirant de saber la causa,
he sortit de casa nostra
i corrents hi anat a plaça.
En allà he sentit la crida.

Carme ¿Quina crida?

Laura ¿Què us estranya?
La de que totes les noies,
qualsevol siga sa classe,
ne vinguessin a palàcio
aquest dematí sens falta.

Carme ¿I, tu hi vens?

Laura *(Amb senzillès.)*

¡Si ho han manat!

Carme ¡Quin descaro!

Rosa ¡Ves-te'n, marxa!

Carme *(Burlant-se'n.)*
¡La princesa Ventafocs!

Rosa *(Rient com sa germana.)*
¡S'hi faria molta guassa!

Laura Una noia és per un rei,
sentia dir a la mare.

Carme ¡Ta mare i tu, bones dues!

Laura També us en era...
(Humil.)

Rosa Bé, calla.

Carme Amaga't. ¿Què pensarien
si et vegessin amb nosaltres?

Laura Si d'acàs, sent-ne vritat,
diré que serveixo a casa.

Carme ¿Saps que se m'acut una idea?
(A Rosa.)
Lo rei ha manat al pare
que una de les seves filles
amb Macari deu casar-se,
no podria fer que aquesta...
Si bé es mira, ens és germana.

Rosa Sí, sí; parlem-li amb dolçura
per veure si se l'enganya.

Laura ¿Com sapiguer on se troba?
(A part, mirant per la sala.)

Carme ¿T'agradaria casar-te...?
(A Laura.)

Laura So molt nena.

Carme Mes figura't,
que et demanessin.

Laura Si el pare
ho volgués...

Rosa S'entén.

Laura Per mi...
creuria.

Rosa ¿Sí?

Carme D'això es tracta.

Rosa ¿Te'n recordes, l'escuder
que ahir va venir a casa...?

Laura — ¡Si me'n recordo...!
(A part.)

Carme — Bé, digues.

Laura — Sí.

Rosa — ¿I què et sembla?

Carme — ¿T'agrada?

Laura — ¡Oh, molt!
(Amb amor.)

Carme — Un moment; espera't,
no sortís per la culata
lo tret. Del que va venir
amb l'Arnau no se te'n parla.

Laura — Aquest, vull dir.

Carme — ¡Ara veies,
era el rei!

Rosa — La mosca blava.

Laura — ¿Era el rei?
(Molt sorpresa.)

Carme — Sí, disfressat.

Laura — ¡Era el rei,
(Durant-li la sorpresa.)
quina desgràcia!
(A part.)

Rosa — ¿I què t'importa que ho fos?

Carme — T'has quedat tota glaçada.

Laura — Era ell...
(A part.)
Doncs, ¿de qui em parlàveu?
(Alt.)

Carme — Del rei mentida.

Rosa — De l'altre.

Carme — Del que ens va portar amb lo cotxe,
a palàcio des de casa.

Laura — ¿Aquell que estimàveu tant?

Carme — ¡Impertinent!

Rosa ¡Descarada!

Laura Jo no el vui.

Carme ¡Filla rebelde!

Rosa ¡T'hi casaràs!

Laura ¡No!

Carme Se't mana.

Rosa ¡La fan ditxosa i no vol!

Laura ¿Per què no el preneu vosaltres?

Carme És insolència, la teva.

Rosa Creu que no tornes a casa,
per ser filla mal creient,
farem que te'n tregui el pare.

Laura ¡Oh, Déu meu!

Carme Ves, quins apuros,
(A Rosa.)
si no vol...

Rosa Se l'amenaça.
(A Carme.)

Carme ¡Ve el rei!
¡Ves-te'n!
(A Laura.)

Laura No em mouré.

Carme ¡Quin afront!
¡Anem, germana,
(A Rosa.)
Déu me'n guard que amb ella ens vegi!

Rosa ¡Ai sí, pobres de nosaltres!
(Se'n van les dos germanes per la dreta, surt pel fondo lo rei, distret i absorbit en ses reflexions, no repara amb Laura fins que s'indica. Laura tampoc s'adona del Príncep.)

Escena 14

Laura, lo Príncep.

Laura
¡Era el rei...! ¡Déu meu, què hi fet!
¿Per què vaig llençar, en mala hora,
la floreta encantadora
que m'encobria en secret?
¡I mes germanes, portant
a cap son extrem rigor,
se gosen en mon dolor,
quan jo les estimo tant!
Lo mal tracte que me donen
no m'arrenca ni una queixa
i tota sola se'm deixa,
i sens pietat m'abandonen...
La desgràcia en perseguir-me
pareix se vulga complaure...

Príncep
¿Plors... Qui? ¡No m'enganyo...! És Laura,
(Sentint la queixa i sortint de ses meditacions.)
la que tant va fer sentir-me,
al contar sa desventura.
¿Què teniu?
(S'hi acosta.)

Laura
¡És ell...!
(A part.)
Res... Res...
(Dissimulant i eixugant-se los ulls.)

Príncep
Ai del malvat que intentés
aquí donar-vos tristura.

Laura
¡Sembla més hermós que abans,
(A part.)
potser haurà trobat la Rosa!

Príncep
Ahir vaig deixà'us plorosa,
'vui també perles brillants
rodolen per vostra cara...

Laura
És que volia venir
per veure... lo ball d'aquí
i m'ho va negar lo pare.
He tingut por tota sola
i ni gota no hi dormit,
mes, en somni, aquesta nit,
ja l'hi vist i m'aconsola.

Príncep ¿L'heu vist en somnis?

Laura Oh, sí,
lo mateix que m'hi trobés,
tot lo que ha passat i més...
Ho tinc gravat en aquí.
(Senyalant el front.)

Príncep ¿Volguéssiu fer-me'n capaç?

Laura De primer, vós no éreu rei,
anàveu com de servei,
ningú no vos feia cas.

Príncep ¿Ningú...?

Laura Tan sols una dama
que ha arribat amb escuders,
molts patges, palafreners,
d'esplendor donant-li fama.

Príncep Com pot ser... Heu vist...

Laura Sí.

Príncep ¿Vós?

Laura En somnis... Luego hi parlàveu,
m'ha semblat que l'estimàveu,
us he vist content, ditxós...

Príncep ¡És vritat lo somni, Laura,
l'estimo amb idolatria,
per jamai la pensa mia
son record podrà distreure!

Laura ¡Si sabia que soc jo!
(A part.)

Príncep ¿Mes per què se n'és anada?

Laura Amb motius, hi era obligada.

Príncep ¿No per desdenyar-me?

Laura No.
Desdenyar-vos... És follia...
¡I marxant, no us abandona,
li daven una corona
i ella sols a vós volia!

Príncep ¡Ai, quan tard ho he sapigut,
ara és vana tota queixa...!

¿Per què m'he dat a conèixer?
¡Bon Arnau, tu m'has perdut!
(Queda amb gros abatiment i Laura *s'hi acosta i li agafa la mà.)*

Laura — Això és un somni, escolteu,
no en feu cas.

Príncep — Si me la recorda...

Laura — Tal volta no siga sorda
a vostre accent...

Príncep — ¡Què dieu!
¿Vós sabeu...?

Laura — Sí, que és tornada.

Príncep — ¿Al seu retorn, què ha passat?

Laura — Al retorn... ¡m'he despertat!

Príncep — Tot inútil. ¡Sort airada...!

Laura — ¡Poguessin les meves mans,
(A part, per ella.)
fer-ne un patge, un de servei...!

Príncep — ¡Malhaja lo ser-ne rei!
(Per ell.)

Laura — ¡Fos escuder com abans!
(Per ella.)
(Surt Arnau *i de seguida tot l'acompanyament de nobles, senyors, noies del poble, guàrdies, patges, criats i escuders,* Macari, *lo* Baró, Carme *i* Rosa.*)*

Escena 15

Mateixos, Arnau.

Arnau — Príncep, vinc a prevenir-vos
(Des de la porta.)
que n'ha arribat lo moment
que, segons lo testament,
és precís lo decidir-vos.
(Obre de bat a bat la porta del foro, que és de dos fulles, i entren tots los que s'ha dit; guàrdies al fondo i voltant lo trono.)

Escena 16

Mateixos, Baró, Macari, Carme, Rosa, acompanyament, comparseria.

Príncep — Mil encontrats pensaments
en lo meu cap se m'agiten,
¿Ella és aquí...? ¿Com saber-ho?

Arnau — Jo us la posaré a la vista.
(Baix, al Príncep.)

Laura — ¡Que no em vegin!
(Col·locant-se entre les dames.)

Un patge — ¡On va, aquesta!
(Traient-la, veient que les senyores se n'aparten.)

Laura — ¡Pare, germanes...!
(Corrent al costat de son pare i germanes.)

Baró — ¡Indigna;
haver vingut...!

Carme — ¡Que t'amaguis!

Laura — ¡Ah!, detràs de la cortina.
(Plorosa i buscant a on amagar-se.)

Arnau — ¡Quan esteu...!
(Al Príncep.)

Príncep — Comença, Arnau.

Carme — ¿Què és?

Rosa — ¿Què serà?

Baró — ¡Alerta, filles!

Arnau — Del destí duenyo absolut
sa voluntat decisiva,
en alta veu jo proclamo,
perquè complerta ne siga,
segons lo mandat exprés
que el rei pare feu al príncep,
lo plaço perquè s'enllaci,
dintre pocs moments expira.
Aquí es troben aplegades
totes les beldats divines
que, de part a part de regne,
en nostra comarca viuen.

Per obtenir la fortuna
de ser l'esposa del príncep,
és necessari lograr
aquesta rosa tenir-ne.

Laura ¡És la meva, Déu etern!
(A part.)

Carme ¿Com se logra? Si no explica...
(Baix, a son pare i germana.)

Baró ¡Que me la dongui i la tinc,
(Baix, a elles dos.)
és la cosa més senzilla!

Arnau Una prova per lograr-la
s'ha de fer-ne de seguida.

Carme Demaneu-la.
(A son pare.)

Rosa La farem.
(Id.)

Baró Feu-nos el favor de dir-la.

Arnau La que mostri una xinel·la
que igual an aquesta siga,
si són d'ella i se les calça,
serà l'esposa del príncep.
(Un patge descobreix una xinel·la de cristall que és sobre d'un coixí de vellut de seda amb franges i borles d'or.)

Laura ¡La que vaig perdre, la meva!
(A part.)

Arnau La xinel·la n'és visible.
Passeu-la per lo saló.
La noia que l'altra tinga,
sens temor pot acostar-se;
ella és la clau de sa ditxa.
(Passa lo patge per davant de Laura, mes no la veu perquè està detràs d'unes dames, totes roden lo cap en senyal de no ser d'elles la xinel·la i admirant-se de sa petitesa.)

Laura No ho dec dir, lo desengany
(A part.)
fora la mort de lo príncep,
ell se creu que és d'una dama,
per ella d'amor sospira,

i al veure'm a mi… No, no,
callaré, costi'm la vida.
(Lo patge ha arribat frente a lo Baró, Rosa i Carme.)

Carme ¡Això és una farsa!

Rosa ¡I tal!

Carme ¿Qui se calça?

Rosa ¡Impossible!

Baró Jo, trobant-me al vostre puesto,
la veritat, ho provaria.

Carme Fora caure en ridícul.

Baró ¿Què es perd en provar-ho, digues?

Macari Quan no ho fan, és que coneixen
que no es pot de tan petita.

Carme Com tampoc podrà ningú.

Baró Segur, Macari, i s'explica.
Tenen los peus com pinyons,
és que en venim de família.
¡Mira'm a mi, soc un home,
no so nano i bona mida…!
(Ensenyant lo peu.)
(Lo patge ha arribat al trono després d'haver donat completa volta per lo saló.)

Príncep ¡Cas estrany, torna a ser aquí!
(Entra un patge acompanyat de guàrdies i porta una altra xinel·la igual a la que hi ha sobre lo coixí.)

Escena 17

Mateixos, un patge.

Patge ¡Senyor, senyor, gran notícia!
Complimentant vostres ordres,
hem activar les pesquisses
i en la casa del Baró
ha sigut trobada, príncep.
(Mostrant la xinel·la que porta.)

Príncep ¡La mateixa!
(Examinant la xinel·la.)
Pel teu bon zel,

(Al patge.*)*
tindràs recompensa digna.

Carme ¿A casa...?

Rosa ¡Quina estranyesa...!

Baró ¡I si fèiem la trafica?
(Baix, a ses filles.)
Veiam, deixeu-me fer a mi.
(Adelantant-se i en alta veu.)
¿Era a casa, vritat, príncep?
Doncs que és d'una d'aquestes
s'entén i salta a la vista,
però com són unes noies
apocades, encongides...

Arnau Que vencin sa timidès,
hi juguen la seva ditxa.
La quina és, ja sabreu vós,
(Per les xinel·les.)
feu que a posar-se-les vinga.

Carme ¡Quin botxorn!
(A part.)

Rosa Jo hi quedat morta.

(Id.)

Baró M'ha atrapat.
(Alt.)
Jo dir volia
que no sent de cap d'aquestes...

Príncep ¿Qui us entén?

Arnau ¿Teniu més filles?

Baró No.

Laura ¡Déu meu... ai...!

Príncep ¡Què sento!

Patge *(Que s'ha acostat a* Laura.*)*
Una
que va pobrament vestida
fins aquí, senyor, ha entrat
i està plorant.

Príncep Plorant.

ARNAU (*Agafant-la per la mà.*)
¡Vine!

PRÍNCEP ¡Laura!

ROSA ¡La Ventafocs!

BARÓ ¡Oh!

CARME ¡Estem perdudes, l'han vista!

BARÓ ¡Senyor, jo res tinc que veure...!
(*Excusant-se.*)

ARNAU ¿Són teves?
(*A* LAURA, *que està com avergonyida.*)

LAURA ¡Jo...!

ARNAU Respon, filla.

LAURA Potser sí... potser no...

PRÍNCEP Mes...

LAURA Són d'una dama... l'he vista...
(*Amb candidès.*)
potser sí... que n'era jo...
aquesta nit, adormida...

ARNAU No era en somnis.

PRÍNCEP ¿Serà cert...?

ARNAU Mireu-ne la prova. Filla...
(*Volent-li dir que es calci les xinel·les. Ho fa, exclamació en tothom.*)
Tens merescuda la rosa.
(*Al moment de donar-li la rosa, queda vestida com en l'altre acte, tan hermosa, i amb tanta gràcia com adquireix des de lo moment que l'hi dona també la mateixa flor.*)
La del passeig, la de missa,
la del ball d'aquesta nit,
totes tres en una, príncep.
(*Lo* PRÍNCEP, *al veure la transformació, se deixa caure de genolls davant ella.*)

PRÍNCEP ¡És ella, lo meu amor!

ARNAU ¡La que sols a vós estima!

LAURA La que us adora, que veu
concentrada en vós sa ditxa.

CARME ¡La Ventafocs!

ROSA ¡Ella!

Laura ¡Sí, ella
que anhela ser-vos amiga,
que és sempre vostra germana,
que tot lo passat oblida!

Arnau Cor angelical.
(Abraçant-les.)

Baró *(Suplicant.)*
¿De mi...
no et recordes?

Laura Pare...

Baró Filla...

Príncep De pesar no en quedi núvol,
sols pensem-ne, en aquest dia,
a festejà'l com se deu...
¡Bon Arnau, vos dec la vida!

Arnau Sols he procurat, senyor,
d'assegurar-vos la ditxa.
Era precís lo trobà'us-e,
per ben complerta tenir-la,
una esposa amable, bella,
de virtuts i prendes rica.
Gràcies a la bona sort
que ha volgut afavorir-me,
lo que amb afany ne cercava
s'enclou en 'quest àngel, príncep.
Ella, humil en l' infortuni,
en la desgràcia submisa,
és modesta en l'esplendor,
la grandesa no en l'altiva.
¡Feliç lo mortal que alcança
tal tresor!

Laura ¡Pare!

Arnau ¡Filla!
(Agafant-la de la mà i baixant-la al prosceni.)
¿No et recordes lo que et deia
quan, jo pobre, em socorries...?
¡Tens bon cor, del cel l'ajuda
mai no et faltarà en ta vida!
(Arnau fa un signo, desapareix lo palau i en son lloc n'hi ha un altre de riquíssim; columnes de plata que giravolten sens parar, regi trono cercat de nimfes, salts d'aigua, llum verdenca.)

Quadre 10. Lo somni realitat.

Palau fantàstic.

Escena última.

Tots, nimfes.

Príncep	¿I aquell somni... que ha passat? *(Amb amor.)*
Laura	Ai... potser sí... potser no... *(Com recordant-ho.)* Potser sí que n'era jo deia... quan m'hi despertat...
Arnau	Per trobar-te en 'quest palau, de riquesa parlant mostra, que si l'afecte et demostra del que t'aprecia l'Arnau, també et diu, que el que és fidel a la virtut i puresa, sent-ne pobre, té riquesa, vivint al món, viu al cel. ¡No és precís gales ni flocs per lograr-ne benaurança! ¡Amb fe i bon cor, tot s'alcança, com Laura, la Ventafocs!

Apoteosis

Laura i lo Príncep s'assenten en un ric trono sobre el que hi ha la Felicitat, que, despedint raigs de vivíssima llum, ve a fer-los lo dosser. Gran ball final.

Fi de la comèdia.

Lo ball de la Candelera

Distracció honesta en un acte i en vers original de Rossendo Arús i Arderiu[1]

Repartiment

MARIA, esposa de RAMON	Sta. Morera
INÈS	Sta. Sala
RAMON	Sr. Capdevila
VÍCTOR	Sr. Llibre

ACTE ÚNIC

Saló amoblat amb luxo i elegància; porta al fondo i dos de laterals; consola, mirall, rellotge, sofà, sillons, cadires, una tauleta vetllador, etc, etc.

ESCENA I

RAMON.

RAMON *(S'està fent lo nus de la corbata frente lo mirall i mirant-s'hi satisfet.)*
Ves què em deia l'altra dia
en Víctor... ¡que m'engreixava!
Per gastar-ne inconveniències,
els amics hi tenen traça.
¡Oh!, i encara em va anyadir

1 Encara que es presenti com a original, és una adaptació d'*Un baiser anonyme*, d'Alberic Secard i Jules Blerzy, Paris, Michel Lévy freres, editeurs, 1873.

que ja anava posant panxa.
¡Panxa!… i em miro més prim
que una corda de guitarra.
¡A fe que el mirall no enganya!
Ni m'hi trobo diferència
ni m'ho ha notat el sastre.
I, sense pecar de fatu,
enc que sempre hagi fet planta,
en ma vida em 'via vist
tan bé i elegant com ara.
És l'opinió de la dona,
que té un bon gust admirable.
Si encara em sembla que sento
aquella dolça paraula.
Per lo prim i per lo mono,
se pot donar una abraçada.
Ademés, si lo d'en Víctor
'gués sigut cosa acertada,
¿l'aventura d'aquest vespre
era possible passar-me?
Moixoni, Ramon, moixoni:
sobre aquest punt, ¡cap paraula!,
ets en el niu conjugal
i tot se sent, lo que es parla.
Encara sort que Maria
se troba fora de casa.

(Víctor entra content, s'adona de Ramon i s'hi dirigeix ràpidament.)

Escena 2

Ramon, Víctor.

Víctor — Noi, t'hi atrapo… ¡Presumit!
¡No diràs no t'emmiralles!
¡Tu mateix fent-te postures!
¡No t'està bé, tan ganassa!

Ramon — Tens el do del desacert…
feia el llaç de la corbata.
¿Això et xoca?

Víctor — No.

Ramon — Ja és molt:
¿Com la trobes? ¿T'agrada?

Víctor Sí.
(Tocant-li.)
¡De seda...!, però el meu gust.
és que te'n posis una altra.

Ramon A fe que és d'última moda.

Víctor Sempre ho és, la de que es tracta.
Més senzilla, més modesta,
més senyora i més barata.

Ramon Explica't.

Víctor ¡De musselina!

Ramon ¡Com!

Víctor Una corbata blanca,
que et demano per favor
te la posis lo dissabte,
d'aquí en quinze.

Ramon ¿Jo...?

Víctor ¡Tu!

Ramon Per supuesto, ¿i la casaca?

Víctor Sí.

Ramon ¿I a quin cafè haig de servir,
al Cafè Nou o al d'Espanya?

Víctor Tens de ser-me testimoni,
nostra amistat ho reclama.

Ramon Un desafio... ¿per què?,
té, un home que res t'exalta.

Víctor Ni vui matar ni que em matin.

Ramon ¿Doncs?

Víctor Me caso.

Ramon ¡Casar-te!

Víctor Com ho sents.

Ramon ¿Pot ser...?

Víctor ¿Què ho priva?
Ni soc cavaller de Malta
ni vull dar-me la vergonya
d'anar al cementiri amb palma.

Ramon ¿És serio?

Víctor Cosa oficial.

Ramon ¿Qui és ella?

Víctor Una dona.

Ramon ¡Vaja...!

Víctor La coneixes.

Ramon ¿Coneguda?

Víctor No facis el papanates,
ja ho saps.

Ramon ¿Com se diu que no...?

Víctor ¿No?

Ramon De cert.

Víctor Tota vegada
que assegures no saber-ho...
És la Inès.

Ramon *(Sorprès.)*
¿Com?

Víctor Sí, la Inès Sala.

Ramon *(Sempre amb la sorpresa mateixa.)*
¿La viuda...?

Víctor Si acàs no ho fos,
no m'hi casava ni el Papa.
Ets lo més rudimentari;
no és permesa la bigàmia.

Ramon ¿No gastes bromes?

Víctor Fugiu.

Ramon Aquesta Inès que tu em parles,
¿és l'amiga...?

Víctor De la teva...

Ramon ¿Que viu al passeig de Gràcia?

Víctor Si d'ahir no s'ha mudat...

Ramon ¿Que a l'escaleta hi ha un sastre?

Víctor És dir sastre, sastrinyoli.

RAMON ¿Xamfrà, número quaranta?

VÍCTOR De ta boca les preguntes
avui surten com metralla.

RAMON (Obrem amb tiento.) Ja acabo.
Sent cosa avançada,
que fins teniu acordat,
per la boda, dia exacte,
¿me permets, siquiera, Víctor,
que, pel teu, en faci una altra?

VÍCTOR Carreguem-nos de paciència,
ja pots fer-la, ací s'acaba.

RAMON ¿Com se comprèn que esta nit
no l'hagis acompanyada,
a la Inès de què tu em parles,
al Liceu al ball de màscares?

VÍCTOR Molt senzillament, no anant-hi.

RAMON ¿Tu?

VÍCTOR ¡Jo!

RAMON ¿I ella?

VÍCTOR Tampoc, ¡vaja!

RAMON ¡Ah! ¿Ella no hi era?

VÍCTOR No.

RAMON ¿Penses...?

VÍCTOR No ho penso, t'enganyes.

RAMON Bé, ho suposes.

VÍCTOR No ho suposo,
ho afirmo.

RAMON (Pobre, em fa llàstima.)
¿I si et deia que l'he vista
rumbejant, amb tota gràcia,
un dominó...? Obro un reclam,
aquí un parèntesis queda.
Era un dominó de seda,
¡blau!, glas formant aigües,
amb uns velluts de floretes...
amb flors de colors de rosa
¿Què em diries...?

Víctor Ramon, tanca
el parèntesis obert
amb dos claus, baldons i barra.
Si el vespre hi passat amb ella,
a les onze me n'anava.
El mal de cap que tenia...

Ramon (¡Que és càndid!) Sí, la migranya.

Víctor No la deixava amb humor
de cap dominó posar-se,
ni tenint flors ni velluts
ni sent blau ni tot fent aigües.

Ramon M'hauria enganyat, no insisteixo.
Doncs el casament, dissabte?

Víctor No aquest.

Ramon Bé, el temps necessari
perquè pugui redactar-se
lo testament de ta ditxa,
que tu, a sang freda, la mates.

Víctor Deixa't de dir-me ximpleries
de testaments ni de raves,
si em caso és per ser feliç,
per portar la ditxa a casa.

Ramon Just, no hi queia, so distret,
del nou paradís se tracta
pels dos sols... amb l'intermedi,
que tard o dejorn no hi manca,
de la poma i la serpent.
¡Oh, delícia!

Víctor Ves, ¿qui parla?
L'espòs més afortunat
d'aquest món...

Ramon Sí, i de l'altre;
per lo tant, mateix, ¡calcula
què fora tenint desgràcia!

Víctor No t'entenc, del matrimoni,
tu bé en feies alabances.

Ramon ¡Vaja una prova! Està clar,
tot casat usa aquesta arma.

Víctor ¿Per què?

RAMON — Per protegir el gremi,
perquè s'aumenti la classe.

VÍCTOR — Un moment, parlem en sèrio,
¿Negaràs siga dotada,
tant en moral com en físic,
la Inès de prendes notables?
Tots los pobres la coneixen,
¡tots te diran que és un àngel!

RAMON — La caritat és sublime,
és una virtut molt santa,
jo me li llevo el sombrero
i ho faria tenint calba;
mes, fillet, ¡hi ha molt que dir
de les persones que passen
socorrent-ne tot lo dia
al pròxim en ses desgràcies...!
Una viuda que així es trobi,
a estimar acostumada
a tots los sers que pateixen
de la gran família humana,
li té de venir de nou
tot d'un plegat al trobar-se
que un tot sol n'ha d'estimar
i que d'aquest les desgràcies
són ser jove, ser molt ric,
tenir salut per donar-ne,
tanta, que confio veure'l
amb dotze metros de panxa.
(Ja t'hi tornat la pilota.)

VÍCTOR — T'ho confesso, noi, m'encantes.
Sigues franc, amb la Maria
hauràs tingut dos paraules...
i a través de vidres negres
tot ho veus i per ço parles...
Diga'm que sí i després nego.

RAMON — T'equivoques dos vegades.
Miro amb vidres color rosa,
el color que a mi m'exalta...
com les flors del dominó.
Jo, m'entens, claret, fent aigües,
i a la dona no l'hi vista
des d'ahir quan vaig anar-me'n.

VÍCTOR — ¿An el ball no va venir?

Ramon — No, va agafar-li migranya.

Víctor — Bueno, bueno, ets testimoni;
ja saps el dia, prepara't.

Ramon — Si potser no et casaràs,
¡tantes coses pel món passen...!
Entre la copa i els llavis,
¡sembla res i hi ha més distància!

Víctor — Qualsevol que t'escoltés
de la manera que parles
diria pretens que rompi,
que d'Inès vols la desgràcia.

Ramon — *(Amb foc.)*
¿Jo voler la des...?
(Mossegant-se el llavi.)
(Atura't.)
(Fredament.)
No hauré sabut explicar-me,
jo vui te quedis solter
per gosar de pau i calma.
Si la Inès sigués soltera,
menos mal, passador encara,
però una viuda, dimoni...
una viuda, ja sap massa.
Afrontar tal imprudència,
jo vull dir-t'ho perquè ho sàpigues,
és lo mateix que muntessis
dalt de la campana Eulària
i ¡patapum!, al carrer
de cap te deixessis caure.
Tal volta la Providència
faci acudir, per salvar-te
de que en l'empedrat t'estrellis,
un carro que porti palla,
mes, sota la Catedral,
de carros no en passen gaires.

Víctor — Ja atino, al ball, de la Inès,
t'haurà parlat una màscara
i tu...

Ramon — No, ni bé ni mal,
ningú me n'ha dit paraula.

Víctor — Sent així, ne faig renúncia
de comprendre't ni explicar-me

lo sentiment que t'anima
i ademés, com no tinc ganes
de seguir pel teu terreno,
vaig a buscar una corbata
més fineta, més atenta,
vamos, més hospitalària.
Ves-te'n a donar un passeig,
avui fa un aire que talla,
això et calmarà los nervis...
Noi, estàs insuportable.
(Se'n va pel fondo.)
Bueno, ja saps lo que hi ha,
testimoni pel dissabte.

Escena 3

Ramon.

Ramon

Sí, sí, ves fent la brometa,
diga'm tonto, sabatasses...
està en l'ordre natural...
prou se veurà com acaba.
Perquè ella, amb veu llastimosa,
hagi dit «¡ai, tinc migranya!»,
el neci creu que a dormir
se n'ha anat, ¡i quanta llana!
I que era al ball no me'n dubto,
i com és possible dubtar-ne,
si m'hi estat tota la nit,
si en aquest braç s'apoiava,
si en lo saló de descans,
seguts en les otomanes,
li deia jo unes cosetes
que amb molt gust les escoltava;
si, al ser a baix, m'ha estret la mà
després de l'abric posar-se,
i per últim, al despido,
commoguda, enagenada,
quan ja era dintre del cotxe,
m'ha dit amb la veu més clara
«T'estimo Ramon, t'estimo»,
i m'ha fet...
(Imita amb els llavis un petó.)
¡un xec més mono!
(Marcant lo front.)

an aquí, ¡sa boca d'àngel!
¡Ves les hores que han passat
i la cremor dura encara...!
Era ella, era la Inès...
al mateix passeig de Gràcia,
ha indicat an el cotxero
«xamfrà número quaranta»,
i el tonto d'en Víctor creu
que va anar al llit amb migranya.
Jo hi complert com bon amic,
casibé m'hi allargat massa,
ell devia endevinar
lo que prudent me callava.
¡Tira avant...!, pitjor per ell,
mai podrà venir-me amb càrrecs,
ja li està bé, ben mirat,
va dir que posava panxa;
les burles fan lo mateix
que...
(Veient a Maria que entra.)
¡Ah!, la dona... Bona cara.

Escena 4

Ramon, Maria.

Maria — Ja estàs llevat, ¡alça, amigo!

Ramon — Ui, no en fa poca d'estona.

Maria — ¡No tanta...!

Ramon — Una horeta.

Maria — *(Somrient.)*
¿Bona?

Ramon — ¡Tu diràs...!

Maria — Prou, si els caps lligo.
Quan he sortit per anar a missa,
les onze estaven tocant.
Tu...

Ramon — ¿Roncava?

Maria — Com un sant
(Senyalant lo rellotge.)

Veus l'agulla que, submisa,
corre a les dotze, ja hi és...
(Sentant-se al sofà.)
Conta'm, conta'm.

Ramon Temps perdut.

Maria ¿An a quina hora has vingut?

Ramon A les dugues, quarts de tres.

Maria ¿Te deus haver divertit?

Ramon ¡No me'n parlis!

Maria Vamos, home.

Ramon No t'ho prenguis com a broma,
amb fàstic tota la nit;
si bé em queda l'esperança
que un minut compensarà.

Maria ¿I el vingut ha vingut ja?

Ramon A lo teu costat s'alcança.

Maria ¿El ball estava bé?

Ramon Mal.
De gent no en demanis més,
lo que fa que es demostrés
una cosa garrafal,
un continent més petit
que no pas lo contingut.

Maria ¿I disfresses?

Ramon Tot perdut,
magre, pobre, escarransit...
En homes, alguns pagesos,
sis condes de carreró,
molts disfressats de senyor
perquè aixís logren ser admesos.
Les dones, un desgavell,
monges, bruixes, la gran dida,
res de gust, ni una sortida...
molt de draps i ferro vell.
No vol dir que, descollant,
una que altra amb elegància
no hi hagués..
(Deturant-se en sec.)

Maria ¿Tindrà importància?

Ramon ¿El que...?

Maria Lo que estàs callant.

Ramon Ja t'ho pots pensar... famosa.

Maria Te veig distret, manifestes
que, si bé tot m'ho contestes,
penses en una altra cosa.

Ramon (Tinc la meva.) Endevinat.
Figura't que ha estat aquí
en Víctor, venint-me a dir
lo que fer-ne té pensat.
No és molt me vegis sorprès,
és la més forta estranyesa,
és la més rara sorpresa,
és lo més gran, es lo més...

Maria No tens d'acabar la frase,
ni buscar mesos ni menos,
a la llengua posa frenos,
molt senzill, t'ha dit que es casa.

Ramon Ho endevines.

Maria Com que ho sé.
M'ho ha contat la Inès mateixa.

Ramon ¿Oficial?

Maria Com pots conèixer.

Ramon ¡Pobre Víctor!

Maria ¡A què ve...!
¿No és la Inès encantadora?

Ramon *(Amb foc.)*
Molt.
(Reprimint-se.)
Bé, no tant.

Maria Mil vegades
davant meu l'hi has dit.

Ramon ¡Tontades!
¿Què es dirà amb una senyora?

Maria Està bé, senyor Ramon,
ja sé el cas que tinc de fer
quan me digui a mi vostè...

Ramon
La cosa canvia, quan són
tals paraules dirigides
an a tu, com li pertoca;
si bé surten de la boca,
de més fondo són sortides.

Maria
Estàs avui massa amable
per no veure, amb evidència,
que sobre de ta consciència
hi pesa algun fet culpable.
Aquesta nit en el ball...
*(Posant una cadira davant d'ella,
perquè ell s'hi agenolli.)*
Jo seré el teu confessor,
acosta't, no tingues por;
t'absoldré sense treball...

Ramon
¿En el ball? No em facis riure,
des d'entrar fins a sortir,
un avorriment sens fi
com no te'l pugui descriure.
I, per ser-ne més pesada,
la broma que hi corregut,
un moro negre, lleig, brut,
m'ha dat una trepitjada.

Maria
¿Ni siquiera cap esbronc?

Ramon
Bé, sí, allò de «¡mal casat!».
¡Ui!, ¡de tant que hi contestat,
ni menos parlo de ronc...!
Se tenia de conèixer
el modo que m'avorria,
quan a cada hora em sentia
«¡manoi, i que et diverteixes!».

Maria
¡Tant pitjor...!

Ramon
¿Per què pitjor?

Maria
Perquè humilla, tot sent broma,
que ningú repari en l'home
que una té per lo millor.

Ramon
S'explica molt fàcilment,
de ser bon marit tinc fama,
enc que se'm noti, això escama,
no està per xascos la gent
(Se sent sonar un timbre.)

¡Oh, i a fe que l'hi daria
si alguna se m'acostés...!
Han trucat.

Maria — Ja obren.
(Escoltant amb atenció.)
La Inès.

Ramon — (¡Ella! Si em quedo, Maria
ho descobreix, no soc apte
per dissimular.) Adéu.

Maria — Te'n vas.

Ramon — ¡Com parlareu
només del famós dissabte!
(Entra al quarto de l'esquerra. Al desaparèixer ell, surt Inès alterada.)

Escena 6

Maria, *Inès*.

Inès — ¿Una persona furiosa
Maria, l'has vista mai?

Maria — Molt sovint, moltes vegades
mirant-me en aqueix mirall.

Inès — Devia ser un enfado
de mel i sucre.

Maria — No tal.

Inès — El prototipo del gènero
ara el tens aquí al davant,
Mira'm.

Maria — Ja et veig i et confesso
que l'estar airada, t'escau.

Inès — No celebro la llisonja
perquè estic...

Maria — Calma, vejam.

Inès — Tu coneixes la persona
que em posa en aquest estat.

Maria — ¿Jo?

Inès — Tu... És l'os del teu marit.

Maria ¿Ell?

Inès Sí.

Maria ¿En Ramon?

Inès ¡Tu diràs
si en tens un altre...! ¿A on és?

Maria Ha sortit.

Inès *(Assentant-se.)*
Ell tornarà,
que es prepari quan arribi,
ni un cabell li queda al cap.

Maria Tremolo per los seus dies.
¡No me'l matis!

Inès ¿Guassejant?
¡No t'ho prenguis d'aquest modo!

Maria ¿Mes què ha fet, el criminal?

Inès ¿De debò? ¿Què ha fet? Escolta:
deixo en Víctor farà un quart.
«Inès, m'ha dit en Ramon
que esta nit t'ha vist al ball,
anyadint per més certesa
que duies dominó blau».

Maria Amb velluts i formant aigua.

Inès Crec que sí.

Maria Segueix avant.

Inès ¿No et sembla que un home es calla,
al trobar-se en aquest cas,
sobretot quan lo que es diu
és contrari a la vritat...?

Maria Té culpa.

Inès ¡Oh!, ara ve el bo,
¡tot lo que hi contat arrai!
Lo senyor del teu marit
s'ha permès anar llançant
dures paraules d'agravi
contra los joves incauts
que, ignocents, se deixen caure
d'una viuda en los enganys.

Ha fet sortir en l'arenga
testament, la copa, sang,
els carros que porten palla,
l'Eulàlia, la catedral,
¡i què sé jo...! La gran sort
que en Víctor no n'ha fet cas,
però jo, sent un amic
qui parlava així en mon dany,
me n'hi ofês de tal manera
que crec no olvidar-ho mai.

Maria — Tinc temor que la teva ira
contra mi se girarà
quan t'expliqui.

Inès — No et comprenc.

Maria — Tu no has estat en el ball...

Inès — Tu tampoc, m'ha dit en Víctor.

Maria — Doncs hi era, ningú ho sap.
Així que ha sortit Ramon,
quan ell me creia roncant,
de pressa salto del llit,
m'endosso un dominó.

Inès — ¿Blau?

Maria — Sí.

Inès — Amb vellut i formant aigua.

Maria — Just.

Inès — Començo a veure-ho clar.

Maria — Pujo en un cotxe de plaça
que ja el tenia avisat,
baixo arribant al Liceu,
me n'entro a dins com un llamp,
munto l'escala del mig
i, en el saló de descans
a penes entrava, veig
an en Ramon assentat,
tot solet, trist, avorrit,
i de fàstic badallant.
M'hi aproximo, no em coneix,
me l'hi penjo del seu braç,
l'embromo amb coqueteria,
desplego les meves arts,

per lograr enamorar-lo,
de tots los medis me valc...

Inès — Pecat sens remordiments.

Maria — Ell se defensa com sap,
mes, tant i tant d'insistir,
fins l'orxata es torna sang.
Dic d'anar-me'n, m'acompanya
al cotxe, estrenyo sa mà.
«T'estimo, Ramon, t'estimo»,
li dono un bes i me'n vaig.

Inès — *(Aixecant-se.)*
I s'ha cregut que era jo.

Maria — Així sembla.

Inès — Bé, ¡endavant...!
¿Per què no una altra...?

Maria — S'explica.

Inès — ¡Vaia un favor!

Maria — Ja veuràs.

Inès — ¿Hi ha més?

Maria — La teva indulgència
necessito.

Inès — ¡Quin afany!

Maria — Costa dir-ho...

Inès — Me fas por.

Maria — És que...

Inès — Parla.

Maria — ¿Doncs?

Inès — Quan

Maria — jo muntava en el meu cotxe...

Inès — Ell a dins.

Maria — No, per si acàs
de mi ne tingués sospites,
al cotxero cridant alt,
les senyes de casa teva,
per confondre'l, li he donat.

Inès	Se t'aprècia.

Maria	¿Tu m'ho perdones...?

Inès	No t'ho pensis.

Maria	¿Sí?

Inès	No, mai.

Maria	Jo bé ho faria, per tu.

Inès	Vols obtenir-lo, ja ho saps,
una condició.

Maria	Bé, digues.

Inès	Ton espòs l'ha de pagar,
ell l'ha feta, que la pagui.

Maria	Mentres no li facis mal,
te l'entrego tot enter,
menos els ulls... Déu me'n guard...

Inès	Ha estat fatu, no s'escapa,
lo càstig, com lo pecat.

Maria	No n'abusis.

Inès	Lo que digui
no m'ho desmenteixis pas,
fora els ulls, tot lo demés.

Maria	Convingut.

Inès	Veuràs com cau:
ni l'en salva sant Antoni.

Maria	¡Ell!

Inès	¡Ai pobre!

Maria	*(Suplicant.)*
¡Tu!

Inès	Ja el planys.

Escena 7

Mateixos, Ramon.

Ramon	*(Des de la porta.)*
(Jo m'arrisco, què dimoni,

amb aplom, tino i prudència,
Maria no entendrà res.)
¿No incomodo?

Inès — Poc se pensa
del modo que és al contrari,
s'aguardava amb impaciència.

Ramon — (Aquesta dona es vendrà.)

¿Presumo que és per tu?

Maria — T'erres.

Ramon — *(A Inès.)*
¿Per vostè?... (Es veu no hi ha més.)

Inès — Sí, jo; per molt que el sorprenga,
so curiosa, fatal vici
que tenim les filles d'Eva.

Ramon — Els fills d'Adam ho fan córrer,
no ho dono per cosa certa.

Inès — Del ball dat aquesta nit
en el Liceu vull saber-ne...

Ramon — *(Sorprès.)*
Del... ball...

Inès — Sí...

Ramon — (¡Quin cor que té!)

Inès — Jo ho demanava an aquesta,
mes, com diu que no hi va anar-hi,
a vostè se li encarrega.
Concedida la paraula,
vamos, parli la gaseta.

Ramon — Convenim que, de tots tres,
jo sols vaig anar a la festa.

Maria — En quant a mi...

Ramon — Ni se'n parla,
ja ho sé.

Inès — Doncs jo, menos que ella.

Ramon — (Ja pot anar tota sola.)
Així ha vingut a dretes
per saber del ball al que
sols hi ha brillat per sa ausència.

MARIA — Aquest s'ha avorrit, el pobre,
no fa gaire que m'ho deia,
molt considerablement...

INÈS — ¡Tant com això!

RAMON — (¡Alça, apreta!)
¿Per què?

INÈS — Perquè sempre a l'home,
del passat, algo n'hi queda,
l'estiuet de Sant Martí
te el seu cantó de bellesa.

RAMON — ¿Quin istiu? (Potser té celos.)

INÈS — Ja que no es vol dar la pena
de parlar, jo parlaré.

RAMON — *(Sorprès.)*
¿Vostè? (Calma Ramon. Ella
no anirà pas a contar,
fora no tenir xaveta...)

INÈS — És estrany que vostè, sent-hi,
l'aventura no conega
que en va ple tot Barcelona.

RAMON — ¿Una aventura?

INÈS — Estupenda.

MARIA — Conta.

RAMON — Mes, estant-se a casa,
¿com ha sabut...?

INÈS — Perquè hi era
la tia de Vilanova.

MARIA — ¿Donya Rosa?

INÈS — La mateixa,
amb los seus seixanta anyets.

RAMON — Seran setanta, me sembla.

INÈS — No està bé la descobreixi,
tant més quan li porta afecte.

RAMON — No, vull dir que, tant d'edat,
m'admira que vagi a festes.

Inès ¿Per què? Gasta bon humor
i ni es recorda que és vella.
Té molt gust en lo vestir,
el cos encara el conserva
i, posant-se un dominó,
al més avispat la pega.

Ramon ¡Per la mort de Déu, senyora,
fora precís portar ulleres...!

Inès ¿Sí? Doncs veuran. Ha trobat
an un senyor que ha vist néixer,
ha dat mostres de sentir
per ell lo més dolç efecte,
l'amor més viu, més ardent,
i, tant l'ha pogut convèncer
que no l'ha deixada, el pobre,
ni un moment.

Ramon ¡Que mala estrella!

Inès No tan mala, que al marxar
hi hagut adeus, bona estreta
i, per remat de l'assumpto,
un petonet...

Ramon ¡D'una vella!
(Sembla que anaven barato,
¡i ella ho conta...!)

Maria És ocurrència

Ramon Aquest senyor se fa digne
d'obtenir una recompensa.

Maria És divertit.

Inès Té molta gràcia,
contat per ella mateixa;
m'ha despertat arribant,
ni menos tenia espera...
Ha vingut a un quart de tres.

Ramon *(Espantat.)*
¿Què? ¿S'està amb vostè?

Inès Com sempre

Maria ¿No cita el nom del Tenorio?

Ramon ¿L'ha dit?

Inès — No, mes tinc promesa
que me'l dirà avui mateix:
tan bon punt ne siga duenya,
del secret a fer-lo córrer.

Ramon — (¡Misericòrida!, si... era ella.)

Inès — Vaig a casa la modista.

Maria — Sí, per veure
el vestit.
(A Ramon.)
No tardarem.

Inès — Me l'emporto mitja horeta.

Ramon — (¡Mare de Déu!)

Inès — Fins a luego.

Maria — *(Anant-se'n.)*
Està pàl·lid.

Inès — És la pena.
(Se'n van, queda Ramon sol, ensimismat, después se revé i es passeja, furiós.)

Escena 8

Ramon.

Ramon — Els catedràtics d'història
saben de què se les pesquen:
se troba del Capitoli
a un pas la roca Tarpeia.
¡Me l'han feta de valent!,
me l'ha pegada una vella.
Com un xicot de quinze anys
que tot l'admira i engresca
i porta an el restaurant
moneda que no és correnta,
així m'ha passat a mi,
hi caigut a la ratera.
Lo pitjor és que la conquista
jo, càndid, creient-la certa,
ha estat causa que m'armés
un embull que no s'arregla:
en Víctor dat al dimoni,
la Inès, passada per llengües,

la dona, que és molt probable
descobreixi la facècia...
¡Valga'm sant Nin i sant Non,
valga'm les onze mil Verges!
Si m'adormo, soc perdut,
tinc d'obrar amb molta llestesa.
Corrents al passeig de Gràcia
per imposar-me a la vella,
després, a trobar en Víctor
i se desfà la masega.

(Va corrents cap a la porta, a on hi ha Víctor acabant d'entrar en aquell moment.)

Escena 9

Ramon, Víctor.

Víctor ¡La culpa, com te confon!,
fugies perquè m'has vist.
Deu sorprendre't ma presència,
mes t'explicaré el motiu.
He trobat la teva esposa
amb la Inès i elles m'han dit
que tenien de parlar-me
i les esperés aquí.
M'he cregut que no hi series,
si ho sé, amb franquesa, no vinc.

Ramon ¿Encara penses...?

Víctor Per sempre,
al mig del cor m'has ferit.

Ramon Quatre pulles sens malícia.

Víctor Que em fan el més infeliç...

Ramon No pensava que ho agafessis
d'aquest modo, sent amic,
mes, ja que t'ho prens en sèrio,
valga lo dit per no dit,
me retracto en tota regla.
Si no et basta, és molt senzill,
faig un remès, dret al *Brusi*,
i surt demà dematí.

Víctor ¿Puc creure lo que ara escolto?

RAMON Com tres i dos ne fan cinc.

VÍCTOR ¿Tu convens que obro molt bé
estimant a la Inès?

RAMON Sí.

VÍCTOR ¿I casant-m'hi?

RAMON Sí.

VÍCTOR ¿Enc que siga
viuda?

RAMON Sí.

VÍCTOR ¿Com bon amic,
me faràs de testimoni?

RAMON Sí.

VÍCTOR ¿Compliràs mon desig
de veure't amb la corbata
blanca?

RAMON I l'armilla, els botons,
la casaca, els guants, la trona,
sí, sí, i cent vegades sí.

VÍCTOR ¡Quin canvi! ¿Per què fa poc
me parlaves tan distint?

RAMON El ball de la Candelera
té la culpa del que hi dit.
Els dominós, la careta,
l'emblema de l'embolic,
te perturben, te trastornen,
te treuen del teu carril,
tot això, bullint-te el cap,
l'enteniment porta als llimbs
i, tenint-lo a quarts de quinze,
quan parles, no saps què dius.
Si m'hagués hagut de casar,
d'un ball d'aquestos sortint,
creu que avui fora solter,
com ho fora l'any dos mil.

VÍCTOR ¡Si sabessis l'alegria
que em dones parlant així!

RAMON Me dispensaràs que et deixi,
me precisa lo sortir.

Víctor ¿De què es tracta?

Ramon Una visita
indispensable, vinc
de seguida; que a la Inès
vull excusà'm del que hi dit.

Víctor Home, ¿Per què no l'esperes?

Ramon La visita...

Víctor ¡Quin fatic!

Ramon Me convé.

Víctor Diga'm...

Ramon No puc.

Víctor T'acompanyo...

Ramon No.

Víctor Ves.

Ramon Sí.
(Arriba al portal i retrocedeix.)
¿Creus que existeix una dona
capaç de callar el que es diu?
¿Que guardi un secret?

Víctor Se'n citen.

Ramon Bé.

Víctor No et creguis que jo hi convinc.
(Se'n va Ramon corrents.)

Escena 10

Víctor.

Víctor ¿On correrà d'aquest modo?
¿Quina és aquesta persona
que d'un misteriós secret
lo silenci tant importa?
¿I el canvi tan repentí?
¡Aquest xicot se trastoca!
No t'hi casis, que et perdries,
¡casa-t'hi, que treus la grossa...!
Els tresos hauran baixat,
segur que juga a la Bolsa,

això cada dia es veu.
Sinó que enganyi la dona,
es veu més... Siga com siga,
no està en judici, hi faig posta.
(Entren Inès i Maria.)

Escena ii

Víctor, Inès, Maria.

Inès ¿Solet?

Víctor Tot sol.

Maria ¿I en Ramon?

Víctor Ha sortit.

Maria ¿Saps on ha anat?

Víctor No ha volgut dir-m'ho.

Maria ¿Ni a què?

Víctor Una visita important...

Inès ¿I no endevina l'objecte?
Bé haurà dit, deixant anar
una paraula tan sols,
que de llum nos dongui un raig.

Víctor Bé l'ha dita, mes la callo,
la senyora és al davant.

Maria ¿Doncs és grave?

Víctor Grave, sí.
Si es tractés d'un informal...
mes, sent cosa de Ramon,
que l'adora, ja se sap.

Inès Dispensat del panegíric,
alabant al seu company,
lo moment no és oportú.

Maria ¿Mes què ha dit?

Inès Digui, veiam.

Víctor Sembla que alguna persona.

Inès ¿Du faldilles?

VÍCTOR Sí.

INÈS Endavant.

VÍCTOR Està en plena possessió
d'un secret.

INÈS ¿Que ell ne tindrà
interès perquè no corri...?

VÍCTOR Un interès capital.

INÈS *(A Maria.)*
És clar com l'aigua. En Ramon,
ple de neguit i d'afany,
se n'ha anat a casa meva
per amb la tia parlar.

MARIA Precisament.

VÍCTOR ¡Donya Rosa!

INÈS La mateixa.

VÍCTOR ¿Des de quan
és aquí?

INÈS No s'ha mogut.
Indaga, pregunta, ho sap
i que soc jo es torna creure
la que aquesta nit al ball
enagenada d'amor
s'ha permès dar-li un abraç.

VÍCTOR Repari que la senyora
nos escolta.

INÈS Res hi fa.

MARIA ¡Si era jo!

VÍCTOR ¿Vostè? ¡Que tonto!
¡No conèixer, el capsigrany!

MARIA No, m'ha fet aquest afront.

INÈS Tots los marits són iguals.
Una senyora casada
disfressada se'n va al ball,
tothom la coneix, tothom
menos el marit babau.
Sent així, no coneixent-te,
d'afront no te n'ha fet cap,

a mi sí, per la sospita,
i és precís fer-li pagar.

Maria ¿Lo de la tia no et basta?

Inès Allò és la primera part,
ara vindrà la segona,
anirem pujant per graus.

Maria Recorda't.

Inès ¿Què?¿Els ulls? No temis,
sé que t'agraden; salvats.

Víctor ¿I què pensa fer?

Inès Segons...
no em vull subjectar a cap plan,
m'inspiraré de moment
del giro que això prendrà.

Víctor ¡Xist!, ell ve.

Inès Vostès, s'amaguen;
és un medi molt gastat,
però sempre ressurt bé;
atents sens perdre un borrall
de lo que passi aquí dins,
de tan poc talent no els faig
que l'un i l'altra no sàpiga
lo que han de dir per sa part
ni de l'entrada en escena
quan siga oportú l'instant.

Maria No t'hi mostris massa dur.

Inès ¡Pobret, tindria un treball!
(Se fiquen a un quarto de la dreta.)

Escena 12

Inès, Ramon.

Inès *(S'assenta prop del vetllador i agafa un diari.)*
L'espero, senyor Ramon.

Ramon *(Entra pel fondo, veu a Inès.)*
¡Ah! La Inès.
(Tanca la porta.)

Ja et tinc, pubilla.
(S'assenta a l'altre costat del vetllador, frente per frente d'Inès.)

Inès — ¿Vostè? No hi sentit que entrés,
més soroll fa una formiga.

Ramon — ¿Sap d'on vinc?

Inès — ¡Ui, quin apuro!
¿D'endevinar em creu possible?

Ramon — Busqui bé i ho trobarà.

Inès — Diu vritats d'evangelista.

Ramon — Que m'ho digui tinc empenyo.

Inès — No el desairo... de cal bisbe.

Ramon — No m'hi tracto.

Inès — De cal sastre.

Ramon — Ve a casa a prendre'm la mida.

Inès — ¿Del cafè?

Ramon — Tinc per costum
no anar-hi mai al migdia.

Inès — A negocis.

Ramon — 'Vui és festa.

Inès — ¿De passeig? ¿Potser de missa?

Ramon — No s'hi acosta de cent hores.

Inès — Ja hi agotat la inventiva,
d'endevinar faig renúncia.

Ramon — Doncs serà precís que ho diga.
Vinc de casa de vostè.

Inès — Això sí que s'endevina.
¿I no m'hi ha trobat?

Ramon — Ni menos
m'he fet dir si era visible.

Inès — ¡Moltes gràcies!

Ramon — *(Amb sorna.)*
L'arribada
sabent de la seva tia,
que des d'antic me du afecte...

Inès ¿Fa molt de temps que no l'ha vista?

Ramon Molt.

Inès ¿No li sembla que es porta?

Ramon ¡Pot contar!

Inès ¡Tan divertida!

Ramon Senyora, prou dissimulo,
sé bé que la seva tia
no ha sortit de Vilanova.

Inès Aquest llenguatge m'admira.

Ramon Si d'allà no s'ha mogut,
és impossible que siga
a Barcelona.

Inès Molt lògic,
tot lo que encerta, endevina.

Ramon No sent aquí, no era al ball.

Inès Vagi endavant, que s'explica.

Ramon I no sent-hi, no ha pogut
fer la dona cap conquista...

Inès Del que en treu en conseqüència...

Ramon Estem sols, no ens sent Maria,
pot parlar-me sens temor,
confessi'm la gran mentida...

Inès ¿Quina?

Ramon Digui'm que és vostè
la que al ball, plena ditxa...

Inès «T'estimo, Ramon, t'estimo»,
li va dir tot despedint-se.
(Alçant-se.)
És vritat, és un modelo
d'impertinència poc digna.
(Ramon, procurant agafar-li la mà.)

Ramon Fuig de mi... no em deixa estrènyer
aquesta mà tan petita
que esta nit, tan generosa,
m'abandonava...!

Inès — ¡Maria!
cridaré si continua.

Ramon — ¿Des de quan els que incendien
toquen lo pito d'alarma
i al cos de bombers avisen?

Inès — Jo no hi causat cap incendi.

Ramon — ¿I el foc que crema aquí dintre…?
En va pretén enganyar-me,
en va ara es mostra esquiva…

Inès — ¿Era jo?

Ramon — N'estic segur.

Inès — Sense careta.

Ramon — No implica.
¿Qui pot tenir esta gràcia,
que arravata i que cautiva?
Després, l'adreç al cotxero…
¡Si el dubtar és impossible!

Inès — La paciència té els seus límits,
sobretot, la femenina.
Enc que ho senti per vostè,
parlaré, ja que m'obliga.

Ramon — ¡Ah, per últim…!

Inès — No s'alegri
que no és bona la notícia.
Per arreglar-ho un xiquet,
hi inventat lo de la tia,
m'he cregut que, entre dos mals,
el petit és preferible,
però la seva insistència
me força a què franca siga.
A ningú dongui la culpa
si el que li conto l'humilla.

Ramon — ¡Déu clement! ¿Doncs, què ha passat?

Inès — Que, aixís que m'ha vist dormida,
una persona de casa,
la roba meva vestint-se,
se n'és anat al Liceu
en nom meu, fent les conquistes.

Ramon — ¿Una persona…?

INÈS De casa,
la cambrera, sí, l'Emília.
És ella la que vostè...

RAMON No ho puc creure, és impossible.

INÈS Sabent-li mal lo que ha fet,
m'ho contava tot vestint-me.

RAMON Té una cambrera modelo,
ben educada, tan fina.

INÈS Prou, si cada dematí
no deixa cap gasetilla
i quan surt una novel·la
ja pot dir que hi està subscrita.

RAMON ¿Vostè es pensa que la crec?

INÈS Fora mal, li soc amiga.

RAMON ¿Mes, qui m'assegurarà
de que jo no siga víctima
del bon humor de vostè?

INÈS ¿Qui?
(Alçant la veu i dirigint-se a la porta per a on se n'han anat VÍCTOR i MARIA.)
En Víctor, que desseguida
serà aquí, donant-me compte
d'un encàrrec que tenia.

RAMON Fora un espantós ridícul,
però tot és una intriga,
jo me'n dubto...

INÈS No se'n dubti,
les proves, són a la vista...
(VÍCTOR ha sortit del cuarto de puntetes i se n'ha anat al foro i ara entra com si arribés.)

Escena 13

Mateixos, VÍCTOR.

RAMON ¿Les...?
(Veient-lo.)
En Víctor.

Inès ¿Com està?

Víctor Ja té el despido, l'Emília.

Inès Expliqui an el seu company,
lo treure-la, què ho motiva.

Víctor Dispensa, Ramon, no et faci
un relato que et denigra,
(A Inès.)
¡Fora causar-li més pena!

Ramon ¿És dir que és cert?

Víctor I tant, mira.
Fins m'ha dit no se li'n dona
que Inès l'hagi despedida,
ja que res li faltarà,
perquè tu de cor l'estimes.

Ramon ¿Ha gosat...?

Inès I com té gènit,
no m'estranyaria mica
que en aquí se't presentés.

Ramon ¡Bon negoci!

Víctor ¡És molt possible!

Ramon ¿Com ho faig per evitar...
de que vingui, com s'evita?

Inès Lo millor és que s'eclipsés,
surti deu o dotze dies.

Víctor Sí, te'n pots anar... al Verdú,
ara es comença la fira.
Espavila't que no et comprin,
sobretot pensa en l'Emília.

Inès Un eclipse és lo a propòsit,
lluny del món, de les mentides,
dels dominós i caretes...
sobretot pensi en l'Emilia.
(Ramon està immòbil.)

Víctor ¡Ha, ha!

Inès ¡Que tiesso!

Víctor ¡Que immòbil!
Com el negre de la Riba.

Ramon — Ho veig, ho toco, i no ho crec.
Si fos engany, ¿com s'explica
lo que m'ha passat a mi,
que encara ho tinc a la vista?
(Pel sofà.)
Això és el cotxe,
(Marcant lo respaldo.)
la porta,
ella sentada aquí dintre,
(Al cantó.)
jo a peu dret, com un lacaio...
esperant que em digués «vine»,
la seva mà entre les meves,
allargant la despedida...
Tot d'un cop, a mi inclinant-se,
sumint-se en mar de delícies,
arravatada d'amor,
m'ha dit amb sa veu divina...
(Quan comença aquest parlament, Maria ha sortit deu seu quarto amb careta i dominó blau amb floretes de color de rosa, tal com se marca en les primeres escenes i se col·loca, sense ell adonar-se'n, detràs del sofà i, reprenent-li el vers, diu ràpid a cau d'orella lo que segueix.)

Escena 14

Tots.

Maria — ¡T'estimo Ramon, t'estimo!
(Ramon queda admirat.)
Però aquesta no es perdona.

Ramon — Soc un trompa... Era la dona.
(A Inès.)
¡M'ha tractat amb molt de mimo!

Inès — ¡El que vostè es mereixia...!

Víctor — Era allà, tot ho he sentit.

Maria — Jo el mateix.

Ramon — M'he ben lluït.

Víctor — Ara un altre et mataria.

Ramon — Mata'm, fes-ho, tens motius.

Maria — Indult demana l'esposa.

RAMON Lliçó em serà profitosa.

MARIA Fins l'any que ve, si som vius.

RAMON *(Dirigint-se al públic.)*
M'han enganyat com un xino.
Si a vostès un altre tant
no els ha passat escoltant
aquest tonto desatino,
vaig a dar-los, amb bon tino,
un consell dels de primera:
sempre que en tinguin fal·lera,
aquí venen, i en un rato,
veuen tranquils i barato,
El ball de la Candelera.

Fi.

Rossend Arús i Arderiu. Obra Completa
Direcció general de Pere Gabriel

Ajuntament de Barcelona
Universitat Rovira i Virgili
[publicacions] urv
Universitat de Barcelona
Edicions